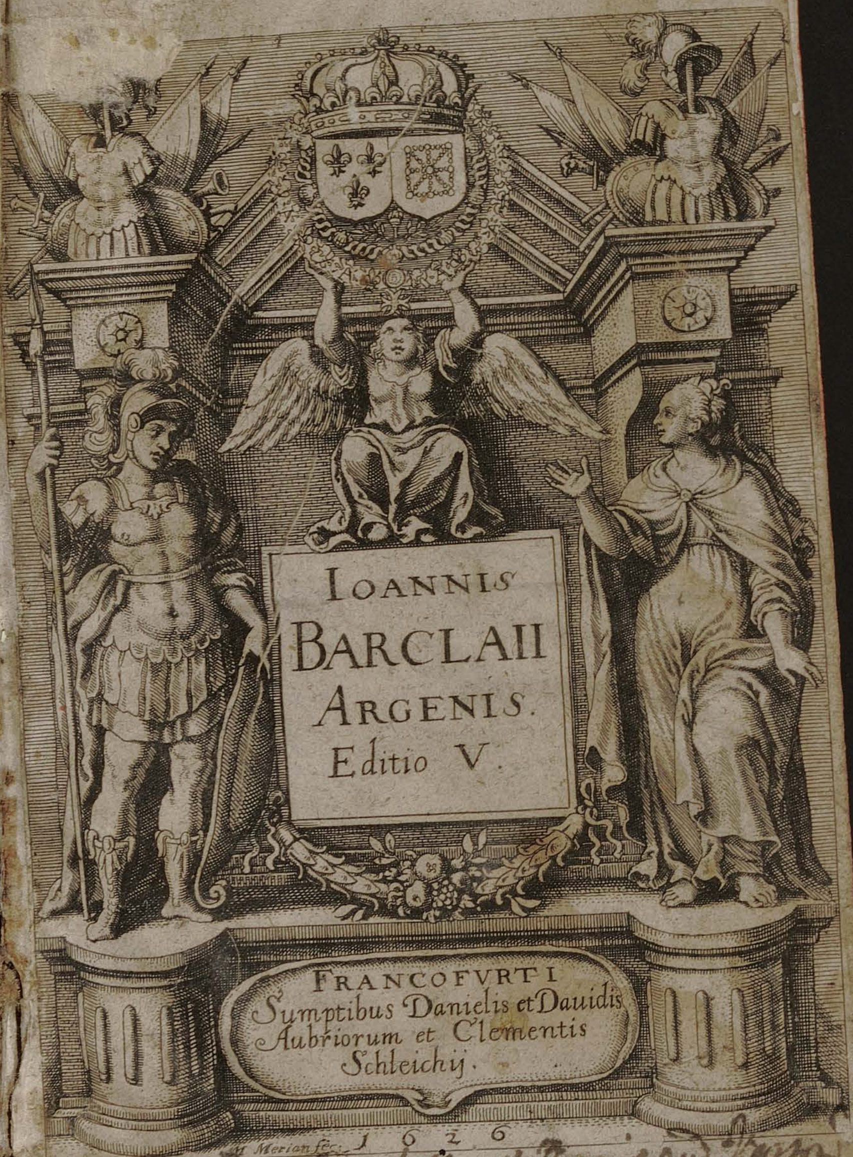

IOANNIS
BARCLAII
ARGENIS.
Editio V.
FRANCOFVRTI
Sumptibus Danielis et Dauidis
Aubriorum et Clementis
Schleichij.
1626
M Merian fec.

SERENISSIMO
ET POTENTISSIMO
PRINCIPI
LVDOVICO XIII.
GALLIÆ ET NAVARRÆ
Regi Chriſtianiſſimo, &c.

IO. BARCLAIVS S. D.

NOVO iſti generi ſcriptionis, nec forſitan in Latinis antea viſo, LVDOVICE Rex Chriſtianiſſime, vt faueas ipſe, & fauoris publici viam regia humanitate aperias, facile poteris exorari. Nunquam enim hæc bella, hos caſus, regnorumque diſcrimina, & amores pudicæ iuuentutis, quos habet iſte liber, Tu illo flore ætatis, illa viuidæ indolis lætitia, tam capaci ad

ſeria & remiſſionē ingenio contemnes. Videbis virtutum vitiorumq; certamina, nullibi quam veſtris in Aulis atrociora. Deſpicies quid indulgentia Regū peccauerit, quidve audacia. Oderis publicæ paci infeſtos, gaudebiſq; mulctari: Tuas ſæpe virtutes reperies: Tua in aliis Heroibus ſimplicius facta miraberis: Popularē deniq; tuum, tot fatis, tot hoſtibus exercitū Poliarchū, ipſa virtutis & dignitatis ſimilitudine habebis chariorem: Nec pollues ſanctitatem famæ tuæ, quæ Te virum & Regē ab inaſſueti candoris fortitudine celebrat, ſi amabis Argenidem. Satis denique ſe hic liber Tuæ Maieſtati probabit, ſi intelliges, in illo aliquot Principum laudes referri. Tua enim intereſt, vt qui tot hiſtoriarum materiam Orbi daturus es, iam nunc literis faueas Regum vitam quacunque ratione narrantibus: Ibunt Muſæ, exemplo licentiaque quam feceris, per Optimatum domos, miſcebuntq; ſe iuuentutis

collo-

colloquiis, & prouectiorum ſeria vtiliſ-
ſime excolent. Nec aliud ingerent ſæ-
pius quam tui nominis dotes, in quo o-
mnia ad æternitatem famæ conſpirant,
nobiliſſimo regno, & indole nobiliori.
Nam altiſſima Europæ in ſcena, ſolio e-
mines gentis illius, quæ nunc armis per-
agrauit arcana Orientis adhuc Fran-
ciſcum nomen horrentis; nunc vicinio-
ribus bellis eo fato efferbuit, vt regiones
ægre reperias quæ non aliquando Galli-
cæ gloriæ ditionique acceſſerint: cuius
denique viribus, vbi ipſa ſibi conſentit,
nihil nimium eſt, nihil imperuium; quæ
autem pietate, & religionum amore
præcipua, neſcit poſſe quod poſſe nō de-
bet. Iam vero iis Tuam Maieſtatem mo-
ribus numen finxit; iis caſibus pueri-
tiam & iuuentutem Tuam erudiit, vt
videatur aliquid à fortuna Tua ma-
ius Gallia expectare, quam dederit i-
pſa Tibi. Eo enim parente es genitus, qui
vel confeſſione hoſtium ſæculi ſui ſum-

mus, Magni cognomen ferre viuus debuerat, quod Vos modestius extincto addidistis. Tali scilicet authore ingenerari debuit Tibi virtus, & ad gloriæ successionem cupiditas inseri. Is autem vix octuenni Tibi raptus; Quippe hoc modo elucere optime potuit Numinis cura Tuæ Maiestati propitia, propriæque virtuti seges dari, ne omnia Patri deberes. Nam eo sublato motus sensim exarsere in Gallicis animis plerumque ad vicariam contumacibus potestatem, & mox arma ciuilia; dum Tu Nobilissime Regum, iam virilis conscius sensus properares enatare ex pueritia ad ætatem firmiorem. Præuenisti tandem annos, momentoque composuisti patriam pene euersam. Sed vt crebrioribus triumphis tua se fama per hominum ora inueheret; sæpe deinde arma gentilia nouis ac pene anniuersariis tumultibus exsonuere; totiesque oppressisti factiones hoc ipso stupentes, quod præter spem Tui

vindex

vindex adesses. Iuisti, circumtulisti regia signa, denique pugnauisti. Illico multis ceciderunt sponte arma, multis excussa sunt. Hi Tuam virtutem amauerunt, illi timuerunt fœlicitatem. Tu vero magnitudine animi effecisti, vt omnes dubitent plus fuerit in fortitudine an clementia tua. Victor enim eas vt plurimum leges scripsisti, propter quas vincere isti voluerant.

Cæterum quamquam imbutus regia armorum voluptate, non his tamen plus iusto indulgens, passus es belli malis pacem esse infestam: nec acrior sceptri vindex fuisti quam deinde salutis singulorum: impio more sublato, qui iubebat Gallos tuos leuibus inter se rixis commissos, passim iugulum suum dare, aut petere alienum. Hæc atrox & pestilens lues tantum Gallici cruoris exhausit, vt vix pura gladiatorum paria olim Romanorum arena conspexerit. Vsu quoque & fama populari inualuerat insania:

quia illi vitio ex virtute, ſed corrupta, erat ſemen. Quoties totæ ſtirpes excisæ? quoties emeritorum patrum ſeniũ, aut ignaram miſeræ prolis pueritiã hæc furia orbauit? An ſpes eſſet adeo efferum morem, qui multorum toties Regum, & ipſa maximi tui Patris edicta, contumaci audacia eluſerat, ad Tuæ adoleſcentiæ vocem expiraturum? Voluiſti: ſed non perfunctorio nutu: Strinxiſti auctoritatis tuæ arma: haud mora confectus eſt. Addat Numen Tuæ vitæ illos annos quos à iuuentute Gallica perire vetuiſti. Tibi illa ſeruabit, & ſi Tuæ Maieſtatis, & patriæ res expoſcent, ſpiritum reddet, quem priuata & intempeſtiua odia, niſi cauiſſes, geminata morte merſiſſent.

Magnæ hæ quidem, Rex Chriſtianiſſime, pace belloque laudes. Adhùc tamen mihi intactum eſt quod in tuis præconiis potiſſimũ eminet; Religionis cura, Numinis cultus; ſubactæ prouinciæ,

ciæ, vt ſanitatem pati incipiant: & in vltima illa ad Iberiam Galliæ ora, templis reddita ſacra, ſacris Pontifices, Pontificibus ſecuritas. Sed hæc magna maioribus factis deles. Quos non quotidie triumphos tuos audimus? quos non in dies expectamus? Quoſcunque Religionum aut Regum cura tangit, mirantur, obſtupeſcunt, ſe fœlices exiſtimant, quod tuo ſæculo viuunt, pluresque vero affectu congerunt in Maieſtatem tuam laudes, quam adulatio in immeritos Principes ſolet.

Dum hæc ſcribo, dum plura quæ ſcribam occurrũt, vix mihi habeo fidem de annorum tuorum paucitate. Nam veræ hæ laudes multis celebrium Principum ad Senectutem ſuffecerint. Tu porro adhuc ſtas in iuuentutis exordio; Nec parces ad illum cumulum laureas addere, diuinæ indolis Princeps, ac quod fœliciſſimum in Rege eſt, labore atque curis à pueritia exercitæ. Vt hic ergo

veriſſimæ triumphus gloriæ per poſteritatis ſeriem inoffenſos agat curſus, ineundum eſt cum literis fœdus: quo & illis præſens faueas, & Tibi illæ aliquando abſenti æternum, paremque virtutibus tuis locum inter Heroas conſtituant. Parum enim eſt in hominum memoria, ſi eam non vetat conſeneſcere ſcribentium fides. Hoc Orientis domitor Alexander, hoc Cæſar, hoc veterum Regum nobiliſſimi ſenſere: nec aliam ſperauerunt triumphis ſuis ſortem quam quæ ex eruditorum fauore contigiſſet.

Magis anxie de literarum præſtantia ad alium ſcriberem Auguſtiſſime LVDOVICE. Sed diu eſt quod mutuis beneficiis Reges Chriſtianiſſimi cum iis coiuiſtis. Scimus totius Orbis bono quantum Muſis regnum ſit in Francia tua: quæ duplici quoque nomine Tuæ Maieſtati deuinctæ ſunt. Nam præterquam quod Regum liberalitate, cura, hortatu, nunc in Galliis pulcherrime vigent;

gent;Italia quoque Medicæorum Prin-
cipum munus agnoſcit,eas à patrum ve-
terno excitatas:quam laudem Sereniſſi-
ma illa gens pulcherrimo ſtudio augere
non deſinit. Ita paterno atque materno
iure, Tu patronus literarum, Tu omnes
amabis. Sed hic arctius liber, Chriſtia-
niſſime Rex, à Tua Maieſtate expectat
foueri,quem multiplici ſuauiorum Mu-
ſarum mixtura regii amores,regia odia,
Spiritus denique regii implent. Vale.
Romæ.Kal.Iul. M.DC. XXI.

EXPLICATIO NOMINVM præcipuorum quæ reperiuntur in Libro Barclaii cui Titulus ARGENIS.

LA Sicile	Le Royaulme de france
Argenis	L'eſtat de france
Poliarchus	Henri 4 me papiſte iam Rex Galliæ
Archombrotus	Henri 4 me CaluiniſteRex Nauarræ adhuc
Timoclea	Le Bearne
Meleander	Henry 3 me Roy de france
Lycogenes	Duc de Guiſe Caput Liguæ
Nicopompus	Poete
Gelanorus, Timonides, Arcidas	conſelliers de Poliarche
Ibburrantes, Dunalbius	Cardinales
Eurymedes	miniſtre de Poliarche
Eriſthenes	commis ſur le finances de Lycogenes
Oloodemus	Gouberneur d'une prouince
Menocritus	frere d'Oloodeme.
Cleobulus, Eurymedes, Archombrotus	conſellieurs du Roy Meleandre.
Vſinulca	Caluiniſta
Hyperephanus	Huguenots.
Timonides	Ambaſſadeur.
Hyanisbe	La Royne *Marquar*
Antenorius	

Hiero-

Hieroleander,	Chancelier
Anaximander	Nepueu de Lycogenes
Radirobanes	Roy d'eſpagne
Seleniſſa	La Royne Mere
Harſicora	Iſabella Clara Eugenia Infante d'eſpagna
Anneoreſtus	Cardinal de Nauarre.

FINIS.

IOANNIS BARCLAII ARGENIS

LIBER I.

NONDVM Orbis adorauerat Romam, nondum Oceanus deceſſerat Tybri, cum ad oram Siciliæ, qua fluuius Gelas maria ſubit, ingentis ſpeciei iuuenem peregrina nauis expoſuit. Serui ope nautarum cultum domini militarem ex alto comportabant, ſuſpenſoſque per præcincta ilia equos demittebant ad littora. Ille inſuetus nauigii malis, procubuerat in arenam, quærebatque circumactum pelagi erroribus caput ſopore componere: cum acutiſſimus clamor primum quieſcentis mentem implacida imagine confundens, mox propius aduolutus ſomni ocium horrore ſubmouit. Sylua erat in conſpectu, raris quidem, ſed in ingens ſpacium effuſis arboribus, ſubter quas tumuli, fruticum dumorumque caligine, velut ad inſidias ſurrexerant. Hinc repente in campum erumpit fœmina optimi vultus, ſed quæ corruperat oculos fletu, ſparſo quoque in funebrem modum crine ter-

ne terribilis. Incitatus verberibus equus non ſufficiebat in curſum effuſæ, nec mitius quam in Phrygio aut Thebano furore vlulanti. Concuſſere illico iuuenis mentem præter fauorem in miſeros pronum, etiam reuerentia ſexus, gemendique atrocitas: Omen quoque in ſpectaculo captabat quod intranti Siciliam primum occurrerat. At illa, vbi potuit exaudiri; O quicunque es, ſi virtutem, inquit, amas, ah ſuccurre Siciliæ, quam in fortiſſimo viro prædones nefarii oppugnant. Nec diu me orare patitur inſtans malum; nec leuiter deprecari pro Poliarcho poſſum, quem non hinc procul graſſatorum ferox turba circumſedit improuiſo facinore. Ego inter tumultum effugiens, te primum opportune, nec plus forſitan in illius ſalutem quam in gloriam tuam vidi. Hos quoque (nam dum ipſa loquitur ſerui acceſſerant) ſeu iuberi ſeu rogari à te fas eſt, prouoca ad egregiæ pietatis officium. Hæc vt mulier inter anhelitus & ſuſpiria effudit, ad galeam ille enſemque reſpexit: & dum equum miniſtri admouent; Ego, inquit, ô matrona, modo in Siciliam veni. Liceat hactenus homini extero nomen Poliarchi ignoraſſe. Sed fortunæ beneficium debebo, ſi qualem memoras ſtrenuum virum meo aduentu leuari voluerit. His dictis in equum exiliit, & duceret ergo iuſſit. Serui omnino duo erant. Vnus, & ipſe armatus, dominum ſequebatur; alius præſidio ſarcinarum quæ colligi tam turbulenta profectione non poterant, manſit in littore.

Iamque peruenerant ad ſyluæ confinia; cuius aditus in ſemitas varie ſectus memoriam mulieris ſic confudit, vt dubia qua quæri Poliarchum oporteret, nouis gemitibus cœlum impleuerit. Ambigebat tanto fletu territus hoſpes, an progredi præſtaret, an hærere; cum ſtrepente ſubito ſylua, clamor, & arma,

& venientium equorum vestigia mentem ad præsentiora pericula aduertunt. Quippe tres armati veniebant, admissis habenis incitati; nudo ferro, vultuque aliquid ingens vel auso vel timente. Veritus ille insidias, & vt in subitis quæ timeri vix debent occurrunt; de matronæ fide solicitus, exigit hinc essent in quos pugnari ipsa vellet; simul digitis in amentum aptatis, hastam, quam nemo violentius torquebat, in venientium dirigit ora, ne inultum occuparent. Sed hi fugam, non bellum adornabant; diuersisque itineribus properabant elabi victori. Nam vrgebat fugientes vnus ille Poliarchus cui tam prolixe matrona timuerat: vltimumque assequutus ita cecidit, vt per caput ceruicemque continuatum vulnus ad pectoris ima deduxerit. Hoc collapso cum peruicacius inueheretur in cæteros, humus scrobibus inæqualis deprehendit equi vestigium, qui dominum celeri quidem, sed innoxio casu,effudit in gramen. Subitoque matrona, (nam Poliarchum agnouerat) ex equo ad iacentis auxilium se aduoluit. Sed ille non lapsu, non vulneribus grauis,quæ duo acceperat, ne omisso quidem ense prosiliit. Cumque ex Timoclea (id mulieri erat nomen)audisset, vt ipsa in peregrinum iuuenem incidisset, quamque ille humanus promisisset auxilium, haud mora ad eum tanti beneficii gratias habiturus conuertitur. At ille iam equum reliquerat, priorque loquutus Poliarcho: Si dii voluissent, vir fortissime, inquit,me antehac tuæ virtutis conscium esse, istius matronæ lachrymas accusassem; quæ coegit vt veniam petere debeam, quod tibi tanto viro auxiliari voluerim. Tres armatos in fugam à te versos, quamuis est eximiũ, minus tamen mirarer,nisi me illa vis, qua ex iis tardiorem mulctauisti,admoneret,quam iustus omnes terror in fugam abstulerit. Poliarchus, & ipse blandissimus,

egit

egit gratias properati auxilii; neque suæ virtuti, sed grassatorum ignauiæ aiebat tribuendum, quod illi fugissent.

Inter hęc verba in amplexus abierunt; & salutatione mutua functis non modo quid dicerent, sed & cui loquerentur, vacauit cogitare. Tunc igitur alterius forma ad oculos alterius tota peruenit; & hæsere mutua contemplatione perculsi, id quisq; miratus in alio quo ipse vicissim mirantem rapiebat. Ætas, forma, habitus, & arcanus luminum vigor; pares anni, & quamuis in diuersis frontibus vna Maiestas. Cum tanta specie monstrum erat fortitudinem conuenisse. Neque minus Timoclea fortunam adorabat, quæ tantum par mirabili occursu coegerat. Votum etiam fecit, si per eosdem liceret, se tabulam, in quam pictor vultum vtriusque transtulisset, Erycinæ Veneris templo daturam. Et quamquam varii casus distulere id votum, eo tandē se exoluit, his carminibus ad oram tabulæ insertis:

Sic roseis stat forma genis, sic frontis honorē
Fulget apex, tales accendunt lumina flammæ.
Humanum ne crede decus; non pulchrior altos
Phœbus agit currus. Non vnquam sydere tanto
Oebalii micuere Dei, quos nauta solutis
Puppibus, & iam-iam vincentibus inuocat vndis.
Nec tu Lemniacis Mauors formosior armis
Fræna quatis, Paphiisue soles mitescere blandus
Cultibus, ah misero tantum me ueride marito!

Cum deinde Poliarchus collegisset se ab hospitis vultu, matronam familiarius intuitus, in illius exanimata ora ludebat, maxime quod in latera atque tergum dissipati tanquam ad rogum crines iacerent. Rogabat quoque per iocum, an incidisset in Satyros. Timoclea autem simplici risu; Ne hos putes, Poliarche, desperatione diuulsos. Fugam inter virgulta præcipitabam tuo

periculo conterrita; cum obuersantibus ramis solutus est verticis nodus, & profluentem comam laxauit. Dum loquuntur, libertus interim Poliarchi, duoque Timocleæ serui, qui aberrauerant, superato callium flexu, haud procul à dominis emerserunt ex nemore. Sola Timocleæ ancilla iam deerat: sed & hanc procul vident pauido equo non bene moderari, & inutili virga cum clamore ferire contumacem. Satis illi in conspectu huius scenæ iocati, procurrunt hilares ad trementis auxilium. Interim hospes Poliarchum rogabat, quæ illæ in eum insidiæ, quisve grassator: an odia, an prædæ cupiditas, tanti facinoris audaciam nefariis fecisset. Sed matrona sermonem occupauit, &, Vtrique necessaria quies est, inquit; huic à mari, alteri à pugna venienti. Neque hinc longe prædium meum. Illic rectius erit vobis; habebitisque leuandis corporibus, & mutuis sermonibus locum. Non ægre annuerunt tam commode admonenti: famuloque recepto qui sarcinas ad littus seruabat, viam omnes exorsi sunt.

Iam pene ad familiaritatem initiati iuuenes erant, docebatque quærentem hospitem Poliarchus, primo mane se è regiis castris egressum; Agrigentum petere negotii causa: Per viam occurrisse hanc matronam in aula notissimam, quæ à Regis filia redibat. Aliquo fato seruos (vt incuriosi ibant) per viarum anfractus diuertisse in sylua. Timocleam vnam cum sua anu in eadem secum semita perseuerasse; cum obliquo ad latus itinere processerunt quinque latrones; & in se vnum tot equos effuderunt. Matronam suo & equi pauore diuertisse, & fœlicissimo errore ad tantæ humanitatis hospitem esse delatam. Fatis autem, & prædonum scelere factum (inquit) quod primo impetu omnium in me ictus incassum cecidere, suffecitque cædi illius, qui primus occurrit, iaculum quod habebam,

bam. Conſerto deinde certamine vnus dexteri mei cruris modicam partem libauit, alius ferrum leui vulnere adegit ad latus: Quem ego indignatione concitatus poſtquam meo dolori immolaui, aliumque læſi in capite, infœlici flagitio territi omnes habenas verterunt; vt nec mihi liqueat, fœdiuſne aggreſſi ſint ſcelus, an fugerint. Tunc quoque vnius celeritatem ſic præcepi, vt ſub veſtris oculis dederit pęnas. Duos qui ſupererant, ipſi vidiſtis, vt mihi equi caſus fugientes ſubduxerit. Qui illi ſint, nec ſuſpicari poſſim; niſi ex Lycogenis caſtris latrones, qui vel obſeruabant mea itinera, vel omnino per ſyluam ituris imminebant.

Hæc loquente Poliarcho, iam ad prædium matronæ peruenerant, quod non procul Phthinthia, ad ripas Himeræ, hinc alueo fluminis cingebatur, illinc arbuſtis inter ſe implicatis, & lentato vimine miſcentibus nexus. Ipſam domum laterculo conditam, & in altum porrectam, late fluminis camporumque oblectabat ſpectaculum. Sylua quoque, & in proximo colles, commendauerant ſitum. Familia ampla, & ex dominæ moribus caſta; quæ elato pridem viro, integerrima fama claritatem ſtirpis adauxerat. Hæc tunc mutuis inter hoſpites ſermonibus finem impoſuit, officioſe obſecrans, ne offenderentur tenuitate hoſpitii. Succeſſere illi in tectum; inuitauitque matronæ humanitas, & prouectæ lucis tempus, vt illic pernoctaturi ad cœnam promitterent: quæ dum à familia curatur, interim Poliarchus delibuto aceto vulnera lauit, ne tumore arderent, oleoque deinde quod Aſcyri floribus tinctum erat permulſit: ſecurior notis inemptiſque remediis, quam in Medicorum fide iniquiſſimam mercedem ex ſuperuacua curationis mora interdum captantium.

Diſcubuere deinde in triclinium cœna perlata; riteque inſinuatis ſermonibus non dubitauit Timoclea

quęrere ab hoſpite, quo nomine quaue patria eſſet; an præterea conſilio, vel errore, appuliſſet ad inſulam. Ille ſe ab Africa patria ſua, venire reſpondit; nomen ac genus, diſſimulari eos velle, quibus in ſe arbitrium erat; dum rediret, Archombrotũ iuſſiſſe appellari: Neque ſe aduerſis actum ventis: ſed in Siciliam curſum fuiſſe, vt conſortio fortium virorũ frueretur, quos apud Regem viuere fama vulgauerat. Nihil magis Poliarcho, aut Timocleæ mirum fuit, quam quod ille ab Africa tanti candoris vultum afferret. Non reflexa tumuerant labra, non coacti in orbem oculi ſub fronte receſſerant. Ingentis quoque animi ſpecimen erat, quod amore virtutis extra patriam trahebatur.

At ille ſoluto conuiuio interrogare Poliarchum magnopere cœpit, vnde infeſta latrociniis Sicilia eſſet: Quis ille Lycogenes, de cuius caſtris ſuſpicio erat eſſe prædones qui in illum inuaſerant; quis denique regni ſtatus, quæue bella vrgerent. Poliarchus iam remotis arbitris, (quippe ad quietem ſeceſſerant, placueratque vna ambobus cella) Multæ virtutes, inquit, in vitia, Archombrote, degenerant; & quod magis eſt, ſæpe videas eoſdem affectus, pro temporum ſorte, nunc virtutes eſſe, nunc vitia. Meleander, quod opinor non ignoras, paternum auitumque Siciliæ regnum tenet, mitiſsimi ingenii homo; ſed qui non ſæculo, non hominum moribus æſtimatis, ita cæterorum fidei credidit, vt ſibi credi par eſſe ex virtute ſentiebat. Illum quoque exiſtimem nimia fœlicitate laborauiſſe. Nam ſub initia imperii, quia pacata omnia erant, palam cupiditates ſoluit, lenes quidem & multis Principum familiares, quæ tamen facilem prodiderunt, nec in iniurias idonea ſeueritate acrem. Indulgere plus iuſto venatui, in cuius varia genera annum diſtinxerat. Non conſilio amicitias ſortiri, impetuque eas colere: largiri immo-

dice,

dice, horrere à negotiorum summa, quam plerumque
infidis credebat. Vtinam, hospes, sileri hæc possent.
Sed malo sinceris indiciis, quam iniquitate famæ rem
omnem deprehendas. Nam omnia hostes vrgent, attol-
luntq; in peius. Et hinc optimo Regi malorum omnium
causa: inuidia præcipue & ambitione Lycogenis, regiis
erroribus perfidiose imminentis. Is priscis Regibus suæ
stirpis authoribus ferox, nunquam secundi gradus satis
patiens fuit; vir manu & consiliis strenuus, solertissime
populo blandus; cæterum nemini mortalium, crude-
litate, perfidia, & quoties tuto licet, superbia concedit.
Haud ægre apud Meleandrum candidissimæ virtutis
principem fefellit pro amico. Dumque Rex animum
curis exoneratum ocio pascit, iste suæ factionis homini-
bus curiam implet, publica munera, veluti sui iuris,
amicis distribuit, ne qua deinde pars regni sana esset.

Iamque furor, & ambitus, arma Lycogeni tantum
non publice in Regem induerant. Sero, & propemo-
dum strepente iam bello, excitatus Meleander, cœpit
nominis sui, & causæ propter quam purpuram accepit
meminisse. Magnitudine animi nemini Regum infe-
rior, acri ingenio, prudentia quoq; eximius; & qui aliter
capi non potuit quam sua bonitate: quæ dotes maxi-
me in eo enituerunt, ex quo alienis vitiis ad suas virtutes
coactus est. Quamquam tamen male cogitare Lycoge-
nem constabat, ius suum exequi in eum aliquandiu dis-
tulit. Satis visum si occuparet consilia hostis, & vires
accideret. Sæpe quoque extorquere pœnitentiam ab
ingrato seu sperauit, seu meruit. At Lycogenes hoc
ipsum indignatus, aliquem esse qui posset ignoscere, pa-
lam in eum est inuectus. Animos maxime dabat, quod
Rex filiæ quam vnicam habet, tantæ hæreditatis fortu-
nam destinat. Quis crederet? Archombrote. Eam rapere
in violentum coniugium iste adortus est. Arx est ad

Alabi fluuii ostium, in qua Regis filia seruabatur. Illuc furtim sicarios immisit qui puellam & Regem in his forte munitionibus pernoctantem ad se perducerent. Credidit Melander ope Palladis factum, vt insidiæ in se filiamque, exitum non haberent. quippe grassatores in ipso facinore oppressi sunt. Itaque omnibus grati animi signis remuneratus est deam. Nam & in nummis iussit noctuam effingi, & seu diis faciat, seu in conuiuiis remissio inuitet, non aliam, quam ex olea coronam capiti suo imponit. Illud quoque illustrius, quod filiam, donec in matrimonium detur, Deæ aris præfecit. Videbis, Archombrote, quoties nundinæ redeunt, Sacerdotii infulis cinctam, videbis inter choros Sacerdotum virginumque operantem Numinis sacris. At non tanta hæc in Deos pietas bellum remouit. Nam inexcusabile Lycogenis crimen non subita quidem, sed ingens, & veluti matura defectio sequuta est.

Is in titulum belli res publicas & priuatas prætexens, nunc se insontem ab Rege proditionis insimulari querebatur, destinarique supplicus; nunc populi iniurias proclamabat diutius ferri non posse, & publicis armis coercendam tyrannidem eorum, qui Meleandrum ad sæua consilia agebant. Factione & clientibus valebat. Oloodemus, Eristhenes, Menocritus, præcipuarum prouinciarum rectores cum eo consenserant. Multi leuis animi vitio in Meleandrum acti sunt; plures contribuere se rebellibus, capti dissimulatione Lycogenis prementis vitia de more tyrannorum. Aderat ergo superbus, pugnamque poscebat. Neque Rex certamen detrectauit, & ipse ingenti exercitu succinctus. Decimus quintus dies est, ex quo non procul hinc in Gelois pugnauimus campis. Acris acies fuit, non his languidius pro scelere, quam nobis pro publica salute cernentibus. Tandem imminente iam nocte, inclinauit ad Regẽ victoria.

ctoria. Et Lycogenes palantibus suis, receptui signum dedit, vt pro fuga spe.ies esset militaris obsequii. Nec Meleandro .onsilium fuit instare perculsis, siue ciuili sanguini parcebat contentus vicisse, siue noctem & insidias verebatur. forsan & timuit, cum Optimatum apud se præcipui fauerent Lycogeni, suspectarum manuum simulationem in extremam fugientis perniciem experiri. Quippe Lycogenes suos omnes ad aperta facinora non eduxit. Haud pauci sunt circa Regem, læuis auersisque animis, & illinc quidem militant, isthinc fauent. Sic infesta omnia Meleandro; infidæ purpuratorum sententiæ, consilia ad hostem delata, neque domi quam in campis periculosiores insidiæ. Itaque quamquam campum obtineret, quem pugnando hostes institerant, tamen ad pacis consilia animum adiecit. Nec victoriæ suæ fisus, tanquam adhuc integro bello mansit in castris. Post priuata hinc illincque commercia, Legati Lycogenis ad Regem perueniunt, specie impetrandæ occisis sepulturæ, re autem vt de fœderibus mentionem inicerent; quæ adeo fuit grata, vt illi ab hoste Oratores timeri se rati, dicere pacis legem auderent victoribus. Equidem Meleandro quamcunque placere pacem existimem, vt illi qui iam ad Lycogenem coierunt ictis fœderibus spargantur, ægre in vnum redituri. Ita nouis artibus spacium erit, quo vel inter se commissos, vel consenescente factione apud populum exosos, impietas sua perdat; aut certe exsatiati inquietudine rerum nouarum, ipsi se ad reuerentiam Maiestatis à seditione recipiant. Ego pacem cum superbis ac perduellibus nō probabam; præterea ætatis & generis timebam inuidiam, si me iuuenem externumque Rex (vt solet) tantis consiliis adhibuisset. Siquidem iuxta tecum peregrinus sum, Archombrote; nec me aliud Meleandri partibus iunxit, quam quod illius calamitas omnibus gentibus abo-

minandum exemplum est, quæ quietem nunquam agent, si vitiis Principis irasci liceat, & insidiari bonitati. Dum igitur inuisa fœdera peraguntur, hoc potissimum tempus habui, quo Agrigentum contenderem. Sum armorum telorumque studiosus; nec alibi præstantiora sunt, quam quæ illic quidam ex Lipara hospes excudit.

Auide Poliarchi orationem Archombrotus exceperat, fauensq; partibus Meleādri, cum acriter in factiosos dixisset; Regis autem filia, Poliarche, quam hic latro sibi in prædam destinauerat, inquit, quibus annis sit dicere placet? Equidem inter rara pulchritudinis & morum exempla eā esse, sæpe in Africa audiui, appellariq; Argenidem. Ad hæc verba oculis Poliarchi modico tremore errantibus, ne valida quidem verba, aut intrepida fuerunt; strictimque eam retulit ad annos viginti peruenisse. Nec latuit Archombrotum tam subita in Poliarcho mutatio, ingensque desiderium subiit deprehendendi quænam illa tempestas in eius vultum inundauisset. Igitur vt experimentū caperet, an regiæ virginis oblata memoria, an vero occulta vis rei alterius suggessisset hos motus, nonnulla de Lycogene disputauit, deque fœderibus, quæ tunc publice agitabantur: Et vt omisso frontis horrore, satis Poliarchum constare sibi vidit, reuocato ad Argenidem sermone, de puellæ specie & studiis intentius quæsiuit. Sed neq; ad secundum hoc fulmen ille constantior, paucis se ab trepida narratione expediit. Ab Archombroto deinde rogatus de amicis Meleandri, & per quos staret regnum; Non adeo, inquit, fata despexere Siciliam, vt nulli sint suo gradu & amicitia Regis digni. Inter illos, Archombrote, eminet Cleobulus consiliorum prudentia eximius, Eurymedes quoque, & Arsidas inclyti bello, nec deteriores ingeniis. Sunt præterea duo externi, de Sacerdotum

cœtu,

cœtu, qui purpuram gestant, amicissimi Siciliæ, Ibburranes, atque Dunalbius; quorum nunc opera maxime Rex est vsus, ne indecore cum Lycogene pacisci videretur. Possem & alios referre, quorum fidem in Regem nulla vis tempestatis libauit. Hos facile vbi in hac Regia aliquandiu vixeris, fama atque virtutibus ab cæteris ipse secernes.

Iam prouecta nox erat, & quies necessaria fatigatis; itaque veluti conuenisset, loqui ambo desierunt. Necdum tamen curæ secretæ in illo vigilandi dormiendique confinio anxias mentes reliquerant. Archombrotum ingens imago oberrabat paulo ante auditi discriminis; nec grauius quicquam erat quam ad pacem res spectare. Quando enim versaretur in acie, quo campo, quo telo suum animum & virtutem approbaret Meleandro? Præterea, tacito secum risu voluebat, quod ad pugnas omnemque fortunam tam alacer Poliarchus, ad virginis nomen obstupuisset; Huic enim præter virtutem & animum, nihil ad tantarum nuptiarum spem à fortuna aut genere datum credebat. Quod si, inquiebat, Argenidem Rege natam priuatus iste amat, quis dubitet omnium discriminum in amando perire memoriam: & magna audere amatores, & imis eximi vilitatem cum amantur? Neque minus Poliarchum arcanis intentum consiliis spes ac terror multiplici cogitatione suspenderant. Tandem in somnum vterque labebatur; cum paulatim discurrentium hominum fremitus tota domo percrebuit. Neque [illegible]ora, astitere à Timoclea serui ad hospitum fores, qui eam ad ipsos venire admonerent. Consurgunt attoniti, primo sopore vtique graues, quo discusso, cultuque tumultuarie composito, occurrunt Timocleæ: quæ postquam excusauit, quod hoc noctis fatigatos inquietasset; Magna, inquit, res est, ô hospites; & eo terribilior, quod per has tenebras quid

 sit,

ſit, incertum eſt. Collucent in camporum tumulis publici ignes, quos nefas accendi, niſi regio iuſſu, & cum gerendis rebus celeritatem ſalus publica imponit. His dictis, in ædium culmen vtrumque perducit. Plumbum non in acumen faſtigii ductum; ſed leniter & ad ambulationis voluptatem accumbens, onerauerat tectum. Nec ſtipatum nebulis erat cœlum; aberatq; tunc Luna, quæ ſæpe incendiorum nitorem procul cerni fulgore ſuo vetat. Ex hoc ergo ſolario, ſuda in nocte, proſpectus facilis fuit in ignes, qui vndiquaque emicabant ex montibus. Neque diu in ea contemplatione hæſerant, cum hominum fremitus cœpit audiri, ex vicinis domibus, oppidoque; quod procul non aberat, per ipſum noctis ſilentium ad vacuas vtique aures horridius allabens. Iubebant hoſpites diligenter obſerari ædium fores, ne qui prædones nocturno tumultu vterentur ad facinus: Sed Timoclea, quidquid hoc eſſet tam publicis celebratum tranſmiſſumq; indiciis ajebat nimis mature cognoſci non poſſe. Phthinthiam in proximo oppidum eſſe. Si placeret hoſpitibus, per vnū ex ſeruulis ſuis, quid illic ſentirent homines, poſſe intelligi. Laudato mulieris conſilio deſcenderunt ad fores, ſeruoque emiſſo imperant explorare conſternationis materiam, nec cunctanter referre quæ audiret. In triclinium interim turbati ſuccedunt; ſuſcitatoque foco, cum matrona ipſis media conſediſſet, interrogant, quis ille mos Siculis, quæve omnino nocturnorum ignium vtilitas eſſet. Nam &, inquit Poliarchus, plus iam anno in Sicilia vixi, & nunc primum illos aſpicio. At Timoclea, Num tu vero in cuiuſque collis iugo arborem non vidiſti in longitudinem mali defixam; cuius apex, in caueæ modum; ferro vndique per radios præcingente laxatur? Annuente Poliarcho; Hæ ſunt, inquit, publicæ arbores, ad idipſum conſtitutæ, vt ad Regis imperium impo-

impoſitis in vertice facibus,negotii ſignum dent, quod
illico oporteat per populum procurari. Et hos ignes
Angaros vocant. Qui primi illos conſpiciunt,ſtatim &
ipſi ſuorum montium iuga pari fulgore illuſtrant, & ab
his porro admonentur qui longius colunt; donec totam
inſulam flamma mirabili celeritate percurrerit. Popu-
lus interim in armis ſtat, ad obſequium cui deſtinatur
paratus. Et haud mora à Rege nuncius peruadit in pro-
ximam vrbem, publiceq; quid ille fieri velit enunciat.
Inde ciues recentibus equis deferuntur in proxima op-
pida; à quibus & in alias vrbes eadem celeritatis fides
exigitur. Ita continuatis officiis Sicilia ad Principis nu-
tum pene momento erecta eſt. Neq; temere hos ignes
excitamus. Semel antea illos vidi, cum ſicarii ſolum Re-
gem aggreſſi hoc modo quererentur. Dii faxint, ne nunc
cauſa triſtiori, & in peractum ſcelus accenſi ſint. Adhuc
non probabat Poliarchus rationem, ſubridenſque; Ex-
pectabam, ô matrona, vt hunc morem ab antiquiſſima
facum religione deduceres, quas in veſtræ Ætnæ vapo-
ribus orba Ceres accendit. Quid autem in publicum
commodum hic tumultus? aut quid Principis intereſt
res ſuas nocturna trepidatione potius quam diurnis
miniſteriis agi? Sed matrona; Non prorſus, Poliarche,
huic inſtituto vtilitas abeſt; maxime cum hoſtium claſ-
ſis furtim in Inſulam timetur appulſura. Nam qui por-
tubus præſident, iſta flamma admoniti, tum catenas ſuis
clauſtris obiiciunt, tum in tranſtris remiges habent, ſi o-
pus eſt, nauigia in pugnam prouecturos. Sed & populus
ſub ſuis ducibus, tribuniſque à ſignis non recedit, vt
nec ſi fefellerit in littore hoſtis, in imparatam Inſu-
lam poſſit inuadere. Eſt & alius publicorum ignium
vſus, ſi quis reus quem publice interſit vlciſci, vel fugam
extra Siciliam adornat, vel in ipſa regione, amico-
rum aut montium fide contegitur. Nam his ignibus ſe-
mel

mel accensis, nefas est vllam ex Sicilia nauem soluere; & quisquis sua domo communicauerit reum hunc eodem crimine pœnaque leges censent.

Ab his Timocleæ sermonibus diuerterunt in alios, quærebantque inter se; quid potissimum crederent huic consternationi causam dedisse. Poliarchus vltima omnia verebatur. In Lycogene nihil fidum: Patere Meleandrum insidiis, tum corruptis suorum ingeniis, tum sui animi magnitudine iustos metus auersante: Dumque vicissim ciuilis belli incommoda loquuntur, Timoclea hospitibus hos versus porrexit; quos amicitia Regis studioque litterarum notissimus Nicopompus in Lycogenem condiderat; libero furore execratus, quod ille & sceptrum Meleandri, & Argenidis nuptias, concupiisset.

Quæ terris funesta lues! ô fœdera mundi!
O sceptra! ô Regum cognata potentia cœlo,
Quæ tantum insanas voluit dementia gentes!
Scilicet vt vestra sedeant ceruice tyranni,
Ah miseri! iustos amor est euertere fasces.
In dominos sæuire iuuat, ius, fasque, piumque
Occidit, & cæcam nil purpura tardat Erinnym.
Qualiter irato fudit cum sæua Gigantes
Terra sinu, tumidisque procul monstrauit Olympum,
Illi acres subiere nefas, humilemque per Ossam
Sperauere polos; donec lucente procella,
Reddidit iniustæ fulmen sua corpora matri.
At tu, quem furiæ, ceu primum à fronte Cerastem
Attollunt, miseris signum exitiabile terris,
Tu regni turbare decus, tu turpibus ausis
Aggressus sceptrumque patris, gnatæque beatæ
Connubia; ô impar, furiisque Ixionis ardens,
Et ta tum amplexus vacuæ ludibria nubis!
Quas pœnas, vesane, dabis? quo funere raptus

Horrida Tartarei metues ad verba tyranni?
An cita præcipiti vinctum rota differet orbe?
Vel iecori procumbet auis? vel fulmine tactum
Ætna capax monstri, rapidos qua plurimus ignes
Egerit Enceladus, crepitantibus hauriet antris?
Sol pater, armentis si pabula grata Pelorus
Educat, alme, tuis, septisque fidelibus ambit;
Tuque Eryx his victor, tuque ô Erycina, Ceresque,
Vosque Dei indigenæ, quæque hospita Numina rite
Trinacrii casto placamus thure coloni;
Ferte piis vires; Nec sit violabile Regum
Numen, vt & tutus vestris honor excubet aris.

Erant in illa lectione, cum nunciatum est rediisse Timocleæ seruum. Omnes ergo suspensis animis circumstant intrantem. Nec diutius poterant dubitare, & interrogare trementem non audebant. Neque is ratus quod afferebat coram hospitibus euulgandum, seuocat Timocleam, delatoque indicio, cum stupente paulisper muliere, & ipse videbatur obriguisse. Tandem Timoclea, vt maxime subitis consiliis mulier valebat, manu prehensum, ne cum cætera colloqueretur familia, in interiorem thalamum rapit; monitisque vt sequerentur hospitibus, ostium tremens adducit; & iubet palam seruum quæ audisset nunciare. At ille, Vix in oppidum perueneram, (inquit) cum plerique occurrerunt, vt in tumultibus solet, nec ipsi quo irent satis certi. In omnium foribus micabat lucerna, diuisique in coronas haud modica admiratione marcebant; Cum me ad proximum cœtum applicuissem, audio Poliarchum perduellionis reum esse, & ad capitale supplicium quæri; in hanc quæstionem publice ignes accensos. Ego errorem nominis veritus, quod in multos cadere potest, curiose quæsiui quis ille Poliarchus, & quo facinore damnaretur. Vox omnium fuit, Poliarchum eum esse, qui plus anno in

Sicilia,

Sicilia, hospes, armis, & amicitia Regis inclytus fuisset: De crimine neminem eorum satis scire. A rege damnatum; & quidem diligentissime vestigari. Ab hoc cœtu digressus ad alium, eadem rursus accipio; & cum nemo suo dissensu incertum rumorem faceret; rem satis exploratam nunciare non distuli.

His auditis, Archombrotus, simulque Timoclea, in Poliarchum contemplationem iniiciunt. Pallens ille ac tremens, non vt conscio metu, sed indignatione periculi, nec contumeliam ferente virtute, identidem à seruo requirebat, an vera & comperta memoraret; & à Matrona, satisne cõpos animi esset is seruus. Nec secius quam inani somnio præcinctus agebatur. Vocem deinde aliquandiu tenuit; ne in tanto animi tumultu quicquam excideret in fortunam aut Regem indignum. Sed tanta res, domusque incertum an sat fida, cunctationem non ferebant. Manum igitur atque oculos attollens in cœlum; Vos, inquit, Dii Siciliæ, & quotquot præterea; Superi, ius fasque inseruatis; Vos Genii, Laresque Meleandri, qui me hospitem excepistis, obtestor, ac veneror, vt si quid in Regem, rem ve publicam Siculorum offendi, si ope, manu, consilio violaui fidem hospitii, aut omnino traduci commerui hac publicæ quæstionis infamia; tum me inter inimicorum manus atque ludibria quam potest funestissimo exitu conficiatis. Sin omnia contuli ad salutem imperii, inundatque hæc in insontẽ inuidiosa calamitas, date, ô Dii, saltem vt Regi populoque purgatus, tuto ab Insula excedam, liceatque non fœdam aut ignobilem mei memoriam in hac gente relinquere. Te vero, Matrona, in communionem periculi non voco. Hoc ipso noctis concubio recedam in agros, meæ fortunæ contagione tuas ædes liberaturus. Fremebat interim Archombrotus; & adeo vnius diei amicitia valuerat, vt extrema omnia Poliarcho pol-

licere-

liceretur. Ex vultu impetuque, & loquendi ratione, vtri hoc periculum esset nescires; nisi quod adhuc licentius Archombrotus videbatur irasci. Sed matrona sic quasi seruuli indicio fidem non haberet, dissimulans, alios qui referrent certiora; se protinus legaturam dicebat. Subsistere tamen in triclinio seruum iubet, hospitesque extra illius conspectum in proximum conclaue ad consilium ducit.

Illic vero non diutius gemitus tenens, deflebat fortunas Poliarchi. Neque se enim de illius innocentia, sed neq; de Regis iracundia dubitare. Quippe sagacissimum seruum nisi fideliter exacta renunciare non ausum. Se quidem suam domum, opesque offerre Poliarcho, iis ipse qua posset ad salutem vteretur. Sed quid, inquit, hæc tecta, aut tua Archombrote societas posit in Regé? Iam aderit miles armatus, iam ædes aut apertæ nos prodent, aut obrutę in nos ruent. Nam nec sperari potest toti familiæ integram fidem fore, nullumque seruorum, si hic clam hæseris, Poliarche, nostri furti secreta temeraturum. Scitis quid inter tam subitos metus succurrerit? Latens iter, & præter me hodie nemini notum, effoderunt sub terra qui has ædes condidere. Id triplici errore dissectum totidem ostia habet, quibus in varios campos erumpit. Illic facillime potes tegi, Poliarche, subducique discrimini. Simula modo te atroci rumore perterritum à me abire: vt ambo defungamur periculo; nec aut tu tanquam nocens, aut ego receptatrix, inuidioso tumultu obruamur. Cum vero limine excesseris, continuus arborum ordo, qui à meis foribus ad Himæram est, eo te ducet vnde non procul fluminis ripa arcanus in promissam speluncam est aditus. Ego nemine familiarium conscio per domesticas latebras cum face in eãdem fluminis viciniam euadam. Exceptũ deinde in hęc antra ope deorum seruabimus, dum tempestas exsæ-

exſæuiat. Hoc ſecretum Archombrotus ignorare non debuit; & ea indole violare non poterit. Libertum quem vnum hic habes, id celari magnopere intereſt, ne timoris tædio, aut præmiorum fiducia, mutetur. Poliarchus in gratias ad Timocleam effuſus, id vero conſilium in eam noctem probari ſibi dixit. Neque enim in ſpelunca hæſurum, niſi vt certo intelligat quæ hæ laruæ Siciliam inſe agant. Exploratæ fidei libertum, ab vltimorum ſecretorum notitia arceri non poſſe. Nam & eius miniſteria in illa tempeſtate potiſsimum exigi. Ab Archombroto non petendum, vt tantam rem ſilentio premat. Dignum ſe peiori calamitate fore, ſi de illius fide auderet dubitare. In hæc verba de triclinio excedunt: Iuſtiſq; mox armis, ceu pugnam capeſſeret, inſignis Poliarchus, procedit ad Timocleæ fores. Illic ſtupenti familiæ, & quæ hæc rerum mutatio eſſet furtim quærenti, paucis exponit, denunciatum ſibi periculum illis ignibus quos videbant. Se igitur fugere, ne aut ab his ipſum prodi neceſſe ſit, aut cum ipſo hos perire. Salutauit deinde in ſpeciem longioris diſceſſus Archombrotum atque Timocleam; conſcenditque in equum, & liberto veſtigiis hærente in præſcriptum à muliere iter ſe coniecit.

Periculi immanitas, & propemodum pudor, ſtimulatum iuuené angebat, &, O me veſanum, Gelanore (ita libertum appellabat) quod vlli mortalium poteſtatem fecerim in hoc caput! Quid attinebat ignotum, nec cultu ad meā ſortem idoneo, in hac gente errare? Aut quid fabulæ aliud docent, quæ Lycaonem ad Iouis hoſpitis iugulum nobis effingunt; Quam Principes qui inſperato exitu luunt quod ſe externis crediderint, non magis alieno ſcelere quam ſua ſtultitia violari? Volui patere iniuriis. Bene eſt: lædor ex merito, Gelanore. Hæc ipſa dum loquitur, ſubit memoriam cauſa, quæ eum in Sicilia tenebat; cuius veneratione illico motus, timuit ne pro

tantæ

tantæ ſpei fœlicitate, in quam illic viuebat, ſcelerate doluiſſet de oblato diſcrimine. Gelanorus fidiſſimo metu in domini periculo turbatus, cenſebat debere Poliarchum genus ſuum & fortunas omiſſa ſimulatione detegere. Nam ſi ſibi perſonam detraheret, ſi ſe ad faſtigium ſuum reciperet, ſponte excuſaturum Meleandrum acerbiora iudicia, hoſteſque veniam petituros. Nihil ſapis, retulit Poliarchus. Poſt acceptam iniuriam maxime intereſt me celari ; Dignitatis meæ reuerentia peius forte accenderet cogitantes poſſe me læſum dimitti ſemel tantum; at ſemper meminiſſe iniuriæ. Nihil referebat Gelanorus, ſententiæ incertus, & aſtra quæcunque tunc micabant in opem, & mentem, ſibi atque patrono, inter ſilentium compellans.

Interim Timoclea munitis foribus, familiares iubebat ſecedere ad quietem: Nolle ſe quicquam nocte turbari; orta luce omnia diligentius exploraturos. Obire deinde ſingulorum cellas cœpit, tanquam domeſticis curis intenta, reuera ne quis rebus quas furtim agitabat moleſtus inſpector accederet. Vbi acquieſcentibus vniuerſis, tuta res viſa, intrat exiguam cum Archombroto cellam, in qua ſecretum effoſſæ ſpeluncę aditum peritus artifex abdiderat. Stratus erat aſſeribus locus, quorum inter ſe oræ clauis inſertis nectebantur; niſi quod duos ex iis nullum ferrum cæteris cõmiſerat, vt faciles eſſent, ſi quis hos vellet ab ſimulata compage reuellere. Supra illos oblonga ſtabat menſa, vetabatque calcari, ne quoniam aliis non hærebant, ad perambulantium quaterentur veſtigia, proderentq; ſecretum. Pauciſſimos illuc intrare ferebat Timoclea; ipſa raro locum viſebat. Tunc vero ſublatis aſſeribus ſpecum aperuit, graduſque in imum ædium ducentes: Mox concuſſi ſilicis ignem ſulphurato excipiens, præparatam facem accendit; viamque auſpicatur cum lumine. Sequebatur Archom-

 brotus,

brotus, sua & mulieris causa nudū ensem manu tenens. Gradus ad viginti erant, per quos subibatur subterranea porticus, quæ in longum porrecta abibat denique in varios calles: ne possesso ab hostibus vno ore, obstrui posset fugiendi vtilitas. Terra huic operi apta fuerat, quippe adeo spissa, vt qua stare illam velles, cætera quæ egerebantur nulla ruina sequeretur; rursusque non difficilis accipiendis fossorum ictibus; quos nec obiectis saxis interpellabat, nec cedente arena frustrabatur. Longus ille, & arcuato opere continuus fornix, quamquam arua & incumbentem domum ferret, adhuc tot annis vitium non fecerat. In aditu modicum spatium calce liniuerant, vt pictura & literis imbueretur. Sed piger, nec solutus syderum luce aer, graui humore imagines corruperat. Adhuc tamen cerneres effigiem aræ hominisque imponentis simulata thura in focum, propter cuius verticem eiusmodi versus vtcunque legebantur.

Di, quos sub vacua fas est tellure precari;
Seu Iouis hic regnum est, seu Ditem hæc antra verentur,
Seu qui cæruleis incinctum continet Orbem
Fluctibus, hic trifidi posuit fundamina sceptri;
Has precor ô fidas dominis seruate latebras.
Non istam fraudes scelerent, non turpia noctem
Furta, nec attonita radians face tristis Enyo
Terreat, aut diræ vanis stridoribus vmbræ:
Sit pacata quies, sint sancta silentia rebus,
Donec casta domus, nec parci grata nepotes
Thura ferent vobis. Hic fontibus incubet horror,
Hic Erebus; placidasque bonis mulcete tenebras.

Hæc raptim lugebat Archombrotus: Sed grauior de Poliarcho cura à loci contemplatione mentē reduxit. Timoclea pecunctantem docebat, quamquam Poliarchus erat externus, neminem fuisse Siculorum propiori amicitiæ gradu Regi admotum; neque bonos inuidisse. Sed

nescio

nescio quod hodie fatum,inquit,deseuit in illos quiRegibus fuere charissimi.Ita est,retulit Archombrotus;hic cometes paucis annis quas aulas non perstrinxit? At Timoclea, Verum, Archombrote, cæteris omnibus ruinæ suæ causa, vel in se,vel in dominis fuit.Istum tantę virtutis,sub moderatissimo Rege,quis casus afflixit? Retulerisne ad exemplum Lydios coniuges,qui nuper in gente externa impotentis fœlicitatis pœnas dederunt; hic ad regium limen,in suo sanguine fusus, illa ex carcere ad lictoris ferrum educta? Notissima refero, Archombrote. Sed quid ea in scena simile Poliarcho?nihil illis ad regnū deerat,præter nomen & purpuram. Aspernabantur pares esse gentilibus; nec qua virtute tantum supercilium tollerent, habebant. Teneros quoq; annos cæci calcabant,illius qui hæc bona & asserere vere poterat, & fortiter sustulit in rudimentum potestatis. At Poliarchus, non libauit regiam gazam : non præsidiis, non castellis fundabat suas vires. Apparebat deniq; instar Solis hanc virtutem in transcursu lucere Siciliæ. Longe aliter isti Lydi, & (haud absimile fortunæ ludibrium) par aliud coniugum ex Phrygia.Nempe illi,subiicit Archombrotus,quos nuper ex regiæ penetrali, in qua omnia poterant, veneficii crimen mittebat ad laqueum, nisi Princeps adhuc memor amasse, carcerem damnatis munus dedisset. Ita est, inquit Timoclea; Scis igitur quam multum peccauerint, ipse quidem tanquam immemor primæ sortis, & à multis amari dedignatus, illa inuidiam non verita abdicati coniugii, quod primum erat nacta : Vterque autem auersæ Iunoni non litans, ignarusque suum quoque Deabus fulmen esse.

Miraremur hæc, matrona (ait Archombrotus) nisi crebræ humanarum rerum vices pene omnium rerum admirationem sustulissent. Cerne Aquilii aulam,

cerne Hippophili. Quid Procerum primos iuuit post exhaustum immensæ potentiæ cursum, ad purpuratum Sacerdotium confugisse, tanquam ad aram? Nempe vt preciosius esset funus expirantis dignitatis. Sed non ideo mehercule plebeiæ inuidiæ vnquam accedam, quæ in omnes desæuit qui Principum amicitiis illustres sunt; ipsisque Regibus obloqui audet cum homines sibi gratos cæteris anteponunt. Insignis hæc est, inquam, in Reges iniuria, velle eos arceri à suauitate amandi, & à fide, quam omnes in iis expectamus; qui per nostra beneficia creuerunt. Amicum tu aut ego habeamus, in ea lenitate conquiescamus; Solis Regibus lex barbaræ inhumanitatis dicatur, ne quem eximium habeant, aut cuius familiaritate delectentur? Quid cum sponte amari se sentiunt? cum ingenii & affectuum paritate, imo cum fide & beneficiis prouocantur ad amandum? Ne tum quidem audebunt illi impetui indulgere quem natura dulcissimum habet? Certe neque Herculi Philoctetem, neque Achilli Patroclum inuidemus; paucique inter Heroes sunt, qui non aliquem præter cæteros charum, in vitæ & secretorum consortium admiserint.

Hic Timoclea: Mihi quoque, Archombrote, nunquam placuit tam iniquæ obtrectationis audacia: quæ quamquam publicæ vtilitatis larua contegitur, plus insani tumoris tamen habet, quam solidæ pietatis. Plurimi enim Regibus irascuntur, non quod aliquos gratia sua subuehant, sed quod sibi gradus ille non pateat: Et in gratiosis, quos tam acerbe deuouent, haud raro nihil magis quam ipsa fœlicitas displicet. Certe vt ex domesticis nonnullos seligimus, ac veluti adoptamus nostras in curas; fidemque eorum familiaritate & muneribus tam pensamus quam solicitamus in futurum: Ita ni Princeps sibi quæsierit eiusmodi vicariam opem, iisdemque rationibus aluerit, non sufficiet publicis laboribus,

ribus, non mecaſtor vel ſi firmiores noſtro Atlante ceruices incumbentibus negotiis opponat. Nam quod modo referebamus caſum eorum, quos diu regiis amicitiis florentes ab ſuo denique axe fortuna excuſſit, nihil inde collegeris, niſi interdum fieri poſſe vt Reges iniuſte amicos ſuos deſerant, aut ſi indignos amauerint, errore deprehenſo præcipites eos agant ex ſuggeſtu quem inuidioſe conſcenderant. Sed, quod ſæpe eſt, fac conſtantis animi eſſe Regem, fœliciterque inueniſſe quos amet; videbis intactam vtrimque beneuolentiam vtiliſſime perēnare. Ridebis, optime hoſpes, quod mulier apud te hæc diſſeram. Verum in Aulæ tropicis educata, frequentiſſime vidi hoc argumentum inter peritos agitari: quorum ſapientiam ipſa quoque experientia ſæpe probauit. Sed hæc clades Poliarchi, quæ nos modo ſolicitos habet, forſitan præter omne exemplum eſt: Nam & Meleander probiſſimi ingenii Rex eſt; & iſte nec fidem deſeruit, nec improbe exultauit in tanta fortuna: vt in hoc illius diſcrimine non aliam quam fatorum eſſe culpam exiſtimem.

Sic loquente Timoclea, hæſit Archombrotus ſubito aquæ murmure percepto, quæ in vicino fluebat; rogauitque matronam, quis is ſonus, & an illic perpetuus eſſet: ſimul quantum in lumine facis licebat, humum intuebatur, ne temere in fluenta incideret. At Timoclea; Fons, inquit, eſt, ingenti vi aquæ è vicinis collibus huc illabens, fiſtuliſque ad vlteriores campos deductus; qui commodiſſimo curſu facit ne ſitiant ſi qui iſthic latuerint. Et haud multum inde progreſſa, magni ambitus lapidem oſtendit, qui fontem largo impetu cadentem præcipitabat in ſubiectos canales per foramina toto fundo diſtributa. Pulchritudo, & copia aquæ, tum natiua frigiditas, & quicquid in aquis laudamus, eo plus Archombrotum rapuerunt, quod ex Africa veniebat, ſicca

vt plurimum, & fontium destituta solatio. Itaque quamquam ad Poliarchum festinabat, captus iuuenili voluptate manus primum, mox & ora fonti admouit, qua placidius manabat, inde etiam plurimum bibit curis & vigilia accensus. Obiurgabat intempestiuum potum Timoclea, fontemque impensius miranti; Hunc specum maiores mei, inquit, non in viæ tantum & fugæ commoditatem ornauerunt: sed & qua licuit longiori habitationi voluerunt aptatum, si quē forte diutius latere sua fortuna coegisset. Cerne hoc spacium quernis tabulis stratum, ligno eodem vtrimque latera, & fornicem ambiente; ne prorsus insalubris capiendo somno locus sit in nuda liberaque exudantis vndique terræ frigiditate. Aspexit Archomprotus illud cubiculum ad semitæ dextram intra effossum speluncæ latus declinans; & ipsa loci caligine offensus, quam modicus ignis non satis submouebat, auersatusque indigni domicilii omen, non sine suspirio cogitauit quantus vir illi diuersorio destinaretur. Liberiori quoque dolore Timoclea ita locum affata est. Tu igitur hospitem Poliarchum accipies, tu iuuenem fortissimum & omni luce dignum tuis tenebris celabis? Sed bene est si te illius salute nobilitaueris! O fortunæ vim quæ sępissime facit vt ei de suis in nos iniuriis gratias habeamus! Nam & illa peccauit clarissimum virum ad latibula ista cogens; simulque eximie fauit quod his saltem in antris passa est spem salutis illius delitescere.

Inter hæc emensi viam erant, & os specus Archombroto monstrabat Timoclea, quod nō operose reseraretur. Vectes introrsum duo oppositum egressui lapidem tenebant, sic interram nitentes, vt nulla vi quæ exterius moueretur quati possent. Sed qui intra specum erant eos facile obliquatos ab exiguis leuabant scrobibus, quibus ita fulciebantur ne ab imposito ostii onere

possent

possent recedere. His ergo exemptis, saxoque deducto, vbi speluncam Archombrotus aperuit, egressa Timoclea iactauit manu facem, vt cum Poliarcho conueneerat, rursusq; ignem suppressit, ne ex mora in alios quam quos optabat suspiciosus fulgor incideret. Ille cum non aberrasset à via, stabat ad flumen, expectabatque signum, quo dato peruenit ad matronam. Sed quid illius & famuli equis fieret, diu quæstio fuit, donec Gelanorus; Ite, inquit, ad consilium in speluncam; dum de equis deliberatis, stabunt religati ad has alnos, quæ procul omni via propter flumen consurgunt. Dum illi descendunt, dum adhuc trepidi nihil in rem meditantur, Gelanorus equos reuinxerat, aderatque ad speluncam, in quam vbi receptus est, lapidem quo viæ aditus celabatur reductis fulciunt vectibus, & ad consilium se componunt. Censebat Poliarchus dimittendum esse libertum, qui omnia exploraret, quod sibi facinus obiiceretur, quæ hæc noua in Rege sæuitia, num denique amicorum in extremis fides duraret. Salubre (inquit Timoclea) consilium, Poliarche, si non scires nihil prius homines à Gelanoro quæsituros quam vbi delitescas. De illius fide non dubito; sed si in hostes inciderit, fortasse per tormenta exprimient verum. Indignatus Gelanorus, se in salute domini, non verberibus, non equuleo, frangi posse respondit. Habere se præterea quo eludat inimicos. Iturum se attonito maxime similem; & si quis ex ignotis aut suspectis de Poliarcho roget, iam de luce abiisse voce ad fidem composita esse dicturum. Neque rem à vero abhorrere; quandoquidem sub terra secretus à sole recesserat. Quærentibus mortis genus, mentiturum ab equo in Himeram flumen casum; Quippe fuisse Regis edicto perterritum, ingressumque nocte flumen, neque vadum tenuisse grauem armis, & subtrahente se equo fluctibus haustum. (& tunc forte com-

mode ad hanc fraudem Himera plus iusto abundabat.) Addam, inquit, nihil fuisse in me opis, cum viderem iratis vorticibus dominum in mare deferri. Hoc commento, fama tui interitus spargetur, qua nihil nostris rebus commodius. Nam & inimicos satiabit, & cæterorum miserationem inueniet, qui de extincta virtute magnificentius loqui amant. Laxabitur deinde custodia; quæ iam portus & nauigia asseruat; & omissa quæstione, quam audimus in te decretam, non ægre aut latebis aut fugies. Nec aliud mortis genus tutiori mendacio fingemus, quam quod nihil ex te reliquerit. Tuum præterea equum quo temere volet patiar ire; tanquam mors domini hanc fecerit libertatem.

Placuit omnibus Gelanori calliditas; Sed adiecit Poliarchus, si incideret in Arsidam, cui inter Siculos maxime fidem habebat, rem vt erat nihil cunctaretur effundere; rogaretque suis verbis ne indigna calamitate iacentem adire vereretur. Aut si id minus posset, quæ saltem ex re essent perferenda concrederet. Consulebat etiam Archombrotus, ne perfunctus officio Gelanorus protinus rediret ad specum (nam nec satis posse pultantem exaudiri; & suspicioni locum fore, si qui viam in proximo obirent) Sed ad Timocleæ fores accedens, vteretur in matronæ familiares larua eadem qua cæteris imposuisset, patronique tanquam extincti fata expressis prosequeretur gemitibus. Inde secreto Timocleæ ope ad Poliarchum esse venturum. Agitauere præterea, quid supellectili, quid familiæ Poliarchi faciendum. Instruxerat enim domum, quæ non indecora, aut impar regiæ amicitiæ esset. Sed nec familiaribus fidebat. Vnum enim suæ gentis habebat Gelanorum. Cæteri erant externi, ac plurimum sibi ignoti: Nec multum de bonis laborabat; assuetus in abdito vestium circumferre summi pretii gemmas, & modicum auri; ne fortunæ omnia in absen-

abſentem licerent. Siue igitur tanquam damnati homi-
nis bona ad ſe traheret Meleander, ſiue illa mercenarii
ſeruique diriperent; iuſſus eſt nihil mouere Gelanorus;
ſed tanquam à conuulſæ domus excidio ceruices ſub-
trahere. His Præceptis exornatum dimiſerunt. Ipſi Ar-
chombroto atque Timocleæ iam non diu licebat cum
Poliarcho eſſe. Seruuli enim primo mane ad officia ſur-
recturi timebantur, aliquo ludo fortunæ tunc potiſſi-
mum ſeduli cum minime velles. Hos matronæ in Po-
liarchum ſtudia deprehendere, vtrique pernicies erat.
Rogant itaque vt in ſolatium virtutem adhibeat, quæ
nec clades mereri, nec cum immerito accidunt deiici
poteſt. Se quidem quam ſæpiſſime liceret ad colloquiũ
redituros. Tum puluinum in quo recumberet, faceſque
(plures enim Timoclea intulerat) tradunt; & remenſo
ſub terra itinere in thoros referuntur. Poliarcho quæ
mens fuerit, quantum iracundiæ queſtibuſve in illa ſo-
litudine indulſerit, illinc intelligas, quod non plus de
vita quam de mortis decore laborabat, ſciebatque ex
ſpiritu ſuo pendere quos ſupra ſe habebat eximios.

Gelanorus poſtquam domini equum admota virgu-
la libertatis admonitum auertit in curſus, & ipſe in ſuum
conſcendit, deſtinatum iter ingreſſus eſt; Cumque fere
ad ſyluam perueniſſet, in qua pridie Poliarchus pugna-
uerat, tres lecticas ferri vidit, multoſque in equis comi-
tari; poſt hos, peditum examen procedere. Quæ hæc
pompa duceretur ſcire libuit. Propinquanti liquebat
lecticas eſſe funebres, homineſque pullatos. Territus
ferali auſpicio rogauit ab extremi agminis vno, cuius
exequiæ ducerentur. Ille ad corpora legatorum iri re-
ſpondit, quos pridie Poliarchus contra ius gentium
cæcidiſſet. Cohorruit Gelanorus; & quæ hæ fraudes,
quodve piaculum eſſet, ſecum ipſe volutans, quo certio-
ra cognoſceret, iuit cum illo agmine, donec hominis

cadauer, quem in limine syluæ Poliarchus fugientem peremerat, inter ferales luctus v dit attolli in lecticam. Tunc satis constitit, grassatores qui in Poliarchum inciderant, à Lycogene ad Meleandrum fuisse legatos. Sed cur præcipitata vltio erat? Cur dies non dicta Poliarcho? Ergo legati l.trocinarentur impune? Et Rex in hostes quam in suos pronior esset? Danda fortitudinis præmia fuisse victori, & legatis in scelere occisis crucem quoque pro funere.

Hæc confusa & tumida pietate voluentem tanta ira incesserat, vt iam ægre aut colorē obtineret aut vocem. Satius visum à spectaculo recedere cui furiose indignari inceperat. Igitur deuotis hostibus, qua ad Regem propior cursus erat concitat equum. Penetranti ad alteram syluæ oram, iam sole prouecto, visi complures per viam procedere; nam & m.litaris hæc erat, & tunc regiis in propinquo castris frequens. Inter cæteros occurrit Timonides, non obscurus ex Meleandri familia; qui & de Poliarchi vice anxius ad hoc ipsum errabat, vt quid eo esset factum acciperet. Is posteaquam Gelanorum agnouit, O te, inquit, opportunum! vbi autem in tanto tumultu Poliarchus? At ille promissæ artis memor, deiectos oculos in Timonidem vix attollens, Poliarchum vixisse respondit. Tum vero in Timonide pietas, atque amor, potior fuit præsentium rerum metu. Vaticinanti similis stetit, deinde singultibus in hæc verba laxatis, O infœlicem cum Meleandro Siciliam! vertit habenas. Visa res non mediocris solatii Gelanoro, fictā domini mortem adeo veros, nec occultos gemitus, inuenire. Neque multum Timonides processerat, cum ad illum iterum redit, &, Quod, inquit, viri maximi fatum fuit, Gelanore? quam subito, aut à quibus oppressus est? Cum edictum in se Regis metueret (retulit Gelanorus) ausus est per tenebras vadum in Himæra explorare: Sed imbribus

bus tumens flumen conantem diripuit, & quantum in syderum fulgore conieci, in proximum mare deuoluit. Rursus exclamauit Timonides; & nuntiaturus maximam cladem illico viam ad Regem instituit; Sic furenti, non procul Arsidas occurrit; cui vni Poliarchus furtiua consilia à Gelanoro credi voluerat. Hunc Timonides raptim implet funesti nuncii horrore; petentique vbi esset Gelanorus, ostendit venientem. Simul his ipse quidem, vt cœperat, versus regia castra stimulat equum; Arsidas vero ad Gelanorum pergens, salutemq; obiter ferens, de patrono protinus quærit. Sed ille esse arcana quæ afferret respondit, quibus publicũ satis aptum non esset, declinaret à via Arsidas; se cum nemo obseruaret sequuturum. Paruit monenti Arsidas, cui iam non paruam spem insinuauerat, nihil dum Gelanorum de poliarchi obitu questum esse.

Solitudo in conualli proxima erat, quo postquam conuenere, ita prior Gelanorus; Viuit, ô Arsida, Poliarchus, sed te vnum vitæ suæ conscium cupit. in effossa sub Timocleæ ædibus via, matronæ fide celatus est. Me autem ad te misit, vt doceres quis ventus hanc tempestatem exciuerit; & si perculsum non fastidis, ad se quoq; perducerem. Arsidas nullum se periculum defugere dixit; Duceret modo Gelanorus ad specum, cupidumque Poliarcho coniungeret. Imo, inquit Gelanorus, arte opus est qua Timocleæ familiam capiamus; ne resciant illic latere Poliarchum, & in sordidorum hominũ potestatem summi viri fata perueniant. Prior ibo, subornatisque gemitibus, quod iam apud Timonidem cœpi illius simulatam mortẽ deflebo. Tu quoq; Arsida quoscunq; conueneris illa fabula vtiliter eludes. Fiet Poliarcho vita securior, si credetur extinctus. Medio die ad Timocleæ limen peruenies, quasi per æstũ acquieturus. Nec suspicionẽ faciet, si in ædibus matronæ iã olim tibi

notæ familiaritatis iure diuerteris. Eſt præterea quod te moneam: Iuuenem illic eſſe in Siciliam heri aduectum, Ex Africa, niſi diſſimulat, ſoluit. Speciem, & cum loquentem audiueris, ſapientiam laudabis. Fides in Poliarchum ſumma eſt, cui vix diecula commercio iunctus nunc in vltimis adhæret. Ille tibi, aut patrono meo, ſuſpectus eſſe non meruit.

His inter ſe conſtitutis ſparguntur in diuerſa; Et Gelanorus quidem qua compendium ad Timocleam erat; Arſidas, cui diutius vacabat, lento gradu in publicam viam diuertit. Sed deceptus Timonides tragœdiam late ferebat. Nam in quemque de notis incideret, author erat obiiſſe Poliarchũ. Rumor inde in plures; & pro hominum ſorte diuerſis affectibus, ſed vbique ingentibus, exceptus. Statuerat eo die Meleander Hypsa flumine ſuperato, ire Magellam; quo ipſo iubente Argenis filia Syracuſis aduenerat. Iamq; pronunciato diſceſſu colligebat miles vaſa; & Rex, dum apta itineri hora eſſet, in proximis vallo campis ſpaciabatur. Medius proceribus erat, haud dubius multos ex illis ſpecie amicitiæ atque officii circumſtare inimicos: Cum ecce in caſtra Timonides redit nunciatque amicis quicquid acceperat de Poliarchi fato. Dicto citius atrox fama dimanauit in milites. Neque ægre credebatur. Ipſum deniq; Regem adire Timonides luctuq; efferatus ita loqui non timuit: Multum eſt, Domine, quod gratulemur Lycogeni. Fato functus eſt Poliarchus. Ad hæc verba hæſit Rex incertiſſima mente perculſus. Amiſſi iuuenis calamitas & iactura, eo magis horrentẽ agitabat, quod in ſe tanquam authorem hæc fatorum culpa reciderat. Lachrymæ deinde propemodum ſubibant, & triſte venturarum rerum auſpiciũ. Sed nec publice dolere tunc ſecurum, cum in eius vultum plerique imminerent ex amicis Lycogenis, frontem, oculos, verba adnotaturi. Obfirmato

itaque ore,ne aut lætitiæ aut doloris ederet ſignum, pauca de genere interitus quæſiuit, rediitque intentorium,certus nemini lætam eſſe Poliarchi perniciem, niſi qui & ipſum Regem periiſſe cõcuperet. Multis militum reuerentia Regis obſtabat, ne coram lamentarentur. Fidiſſimi procerum vel ſuſpiriis conſtantiam fallentibus deflebant amiſſum, vel indignatione maiori, inter mutua colloquia,fatorum temporumque iniuriam non premebant. Illos Rex diligentiſſima memoria diſtinguebat à cæteris, tanquam dignos quibus vnis ſe crederet: ſed nec ſine pudore intuebatur, ratus ſe vt interfectorem Poliarchi inuidioſe ab illis deſignari. Mirum fuit, extitiſſe qui auderet ſubito calore effundere hos verſus, furtimque deponere in veſtibulo Prætorii, qua Regem abire oportebat.

Flos iuuenum, ſeu te id Stygiis timet omne ſub oris,
Quo pallent alii manes: ſeu ſydere cælum
Auxiſti, Siculas non reſpecturus ad oras:
Da faſsis veniam; grauibuſque accedere vindex
In miſeros ne quære Deis. Satis auſa luemus
Gentibus inuiſi, memorique in ſæcula fama.
Hoc monſtrante nefas. Tene ergo laceſſere flammæ,
Te potuit ripis haurire furentibus amnis?
O Superi! qui nos ignes, vndæve piabunt?
Ipſi amnes, ipſæ meruere piacula flammæ.

Cæterum dum profectio à caſtris ornatur, iam effuſa in populo fama, Poliarchi cladem vulgauerat, Magellamque peruenerat. Forte in thalamo ſedebat Argenis, cultumque non quem tranquillis rebus haberet, regia virgine tamen dignum inter puellas adornabat. Seleniſſa alumna Argenidi erat, ſecretorum omnium conſcia; & tunc illius comam fingebat, cum vna ancillarum ex atrio, in quod forte proceſſerat redit, nunciatque Poliarchum obiiſſe. Fefellerat primo Argenidis aures,

cui

cui tunc intentior de nocturnis ignibus, & Poliarchi inimicis, cum Seleniſſa ſermo. Et ad Seleniſſam quidem allapſa ancillæ vox, ingenti tumultu animum, omniaque præcordia concuſſit. Tum vero furtiuis nutibus, oculiſque ſilentium ſubinde iubentibus, monebat miniſtras vt premerent vocem; Sed iam ſuſurrantium garrulitas ſedem impleuerat, ſubitoque horrore Argenis attonita nec dum certa quid ancillæ loquerentur, rogauit quoſnam caſus aut clades inter ſe muſſarent. Seleniſſa reſponſum intercepit, excidiſſe de miniſtræ manibus ſpeculum, quod die natali Argenidis Meleander dederat: Illud nunc dominę iracundiam reueritas queri. Sed non perſuaſit iam ſponte metuenti. Ergo de ſede Argenis exiliit, proximamq; puellarum manu prehendens, & in eam ardentibus intuens oculis; Si iam, inquit, mentiri audebis, ſcias te hodie vltimo in conſpectu meo eſſe: Dic vero numquid triſte de Rege allatum eſt? Abominata illa dirum de Meleandro omen, & tanquam adhibitura ſolatium; Imo, inquit, ô Domina, omnia quæ oportet de Rege audimus. Victor, & valens, vt noſti, expectatur. In tantæ fœlicitatis mixturam parua clades eſt; extinctus Poliarchus. Non alias fortius ſuas partes, quam tunc in Argenide obiit pudor. Strenue reuocauit abeuntem ſpiritum, eodemque momento & conſtituit, & diſtulit mori. Ac ne vllam ſuſpicionem mulieribus quæ aſtabant relinqueret; Regem, inquit, diis curæ eſſe non dubito, qui ciuilibus motibus ſecundum ius exitum dabunt. De Poliarcho loqui pertimuit; ne in ipſo nomine hæreret; iam pene collectis gemitibus victa. Cumque diutius coactæ frontis ſcenam non ferret, in arcanam penitus cellam ſola ſe penetrat; tanquam ſubiti negotii cauſa: iamque fores obſerabat, ne quis ſuperueniret ſuprema meditanti. Sed non fefellit illa rabies Seleniſſam. In veſtigiis itaque Argenidis hæ-

rens (& alumnæ hoc licebat) redeuntem in clauſtra ia-nuam ſuſtinuit manu, ſpecieque obſequii dominam in illo ſecreto ſequuta eſt.

Tum demum obſeratis foribus liberior in luctum Argenis, & lachrymas ſoluit, & direptum manu cultum laniatis crinibus proiecit in terram. Lectulus ex ebore erat, quem humilem purpureis tapetibus ad diurnam quieté auxerant. In illum tota corporis mole procubuit. Neque Seleniſſa loquebatur; ſed tacita expectabat, donec ſponte primus turbo lachrymarum concederet. Sed vt vidit nunc mitiſſimis feruentem gemitibus, nexiſque manuum articulis lacertos oculoſque inuidioſe tollentem in cœlum, nunc ſæuius intra ſe, & errantibus luminibus, obloquentem; longiorem denique ſtylum, qui ad varios vſus deſinebat in acuinen, aptantem in iugulum; nihil cunctata in frementem inſiluit: & brachium iam pene ſ celeratum tremulis manibus tenens, laborabat dignos queſtus in furioſam expedire. Nam ſpiſſiſſimis ſingultibus luctus obſtabat. Diu par miſerabile in hoc ſtatu perſeuerauit, vt vtraque inualida manu eſſet, & nec illa ferro vteretur, nec iſta eriperet: ambæ immobiles, & in alterna tantum ora defixæ. Argenis præcipue in humerum ceruicem reclinauerat, ore quoque incurioſe hianti Seleniſſam intuita: Nihil, inquit, nihil agis, Seleniſſa. Vtcunq; obſtiteris mori licebit. Hactenus recte monſtraſti, conſtantem, memorem, piam eſſe. Quid illa præcepta iam alia pietate peruertis? Mihi quidem, tibique, ſolatium erit, quod inuiolato pudore in tumulum ſuccedam. Putaſne me ſuperſtitem Poliarcho eſſe poſſe? Ille me intactam à Lycogene præſtitit. Reddam nunc vitam; & hoc ipſum eſt pudore quem ſeruauit, & merito ſuo minus. Ego, ſi neſcis, Seleniſſa, Poliarchum occidi: Crimen non expiabo niſi ſanguine abluerim. Quid illi cum Sicilia, niſi propter Argenidem fuit? In

hæc verba dolore confusa spiritum quoque amiserat. Elabitur manu ferrum, & ipsa in Selenissam, tunc quoque male fortem, incubuit.

At illa non de Argenidis modo sed & de sua vice solicita, omnem medicinã adhibebat parum exaudienti, nunc alterno dolore aggemens, & cito expiraturos luctus credens, si liberrime soluerentur, nunc in alumnæ supercilium rediens: Patris etiam admonebat, quem tumultibus publicis fractũ, si ipsa moreretur, extremo vulnere sauciaret. Esse hanc enim veluti purpureum & fatalem patris crinem; Quẽ si euelleret instar Scyllæ Minoem amantis, duplicato parricidio, gnatam & patrem in eadem exitia esse tracturã. An præterea auidæ famæ, & sponte iniquę, persuaderi posse credebat, tam violento amori pudicitiam superfuisse? Sed hæc frustra apud surdas tunc aures iactabantur. Tunc vero in furentem & ipsa sæuire audacius: Nolle se tam fœdũ exitum spectare: Nisi viuere promitteret, se ad auxilium proclamaturam. Iamque ad fores videbatur processura: cum Argenis laciniam vestis ducens iterum in amplexus reuocat, & O mater, inquit, cur à tantis dolorib. vetas abire? An Poliarchum, si defuncta prior essem, fuisse victurum existimas? Non fallis, Selenissa: Ab cunis ad id quod ætatis meæ est, quid velis, quid cõmẽdes, intellexi. Quod iam fieri prohibes, cũ mea manu patrauero, ipsa potissimum laudabis. Si quid è mortuis superest, amat me etiãnum Poliarchus. Ibo fœlix ad sponsum, & sine inuidia castissimas miscebimus vmbras. Ad extremum si extinctis sensibus toti in tumulos condimur, hoc cum vita malum effugiam (horreo loqui) ne interfectorem Poliarchi venerari necesse sit. Scis cuius imperio ignes hesterni micuerint. An dubites illinc fortissimo viro fuisse exitium? Sed pater est. Impietas erit parentẽ auersari. Sic igitur inter Poliarchũ & patrẽ partiemur affectus, vt deposita

posita

posita vita, quod mihi vtriusque beneficium est, neutri possim irasci vel fauere.

Contra Selenissa dedecus cædis vrgebat ad quam amor impulisset; tandemque, veluti melioribus fatis admonita; Quid nos autem Poliarchum, tanquam proclamatum, deflemus? fameque tam sæpe ludenti certissimo dolore iam credimus? Nescis in fabulis errorem Pyrami vulgari, vt discamus periculosum esse ex primis indiciis furiose decernere? Quid scis an in patria fata nunc voces Poliarchum, quibus ille suam Thisben imprudens damnauit? Poliarchum audimus occidisse. At quam multa fingere rumor solet? Quis cadauer inspexit? Quis maculatum sanguine ensem? Forsitan nunc securus, & despectis hostibus lætus, si cecideris, per tuum vulnus animam efflabit. Mitte qui certiora renuncient; & saltem in hoc viue, ne eum, si viuus est, perdas. Tristi risu diducta Argenis ceruicem mouit; &, Quam, inquit, vana spe extremos luctus differs? Hoc commento nec tibi, ô mater, nec mihi persuades. Sed hoc dabo Poliarcho, aut verius Diis, ne temere credam hoc facinus esse patratum: ea lege, ne cum certius de clade constiterit, molesta sis vitam & sensus positurae. Hoc principio læta anus, quæ sciret atrocia ex luctu consilia primo impetu pertimescenda esse, cum autem moram pati inceperunt, sua sponte excidere, iurisiurandi arbitrium penes se fecit, & per Deos, Deasque, sed præcipue per genium Poliarchi, sacramentum Argenidi præiuit, nihil illam toto biduo, quicquid audiret deinde, vel sciret, suæ vitæ nocituram. Annuente virgine, & in verba quæ Selenissa conceperat iurante, monere anus cœpit vt recomponeret comas; ne cuiquam ad tam arcani doloris noticiam indicium esset. Formam, quamquam in Argenide summa erat, tamen magnitudo animi vincebat. Domuit scilicet gemitus, momentoque in

vultus rediit quos ante dolorem habuerat; nisi quod in oculis rubor tumebat, quem admota gelida temperauit.

Adhuc colligebat animum, & in lætius ora fingebat; cum vna ancillarum ad fores pultauit, monuitque iam Regem in limine arcis esse. Neque mora, Argenis, tanquam aliud egisset, redit in thalamum; etiam porrectiori vultu quam res publicæ merebantur; siue quo à suspicione sui luctus abesset; siue vt inter simulationis dolorisque certamen; in iustum temperamentum omnia verba; omnes gestus redirent. A prætorianis inde excepta; qui non procul excubabant; per media regiæ atria successit ad portam. Haud procul erat Rex; qui ad genua accedentem, ponentemque dexteræ osculum; sustollens; & mox leui manu verberans genas; vsquene valuisset rogabat; maciem simul, palloremque incusabat; quibus inter bellorum metus deteriorem formam fecerat. At illa haud licuisse per pietatem respondit; Patrem & Regem in castra profectum, saltem votis curisque non prosequi: sumptaque lugendi materia, nonnihil lachrymis, quæ frequentissimæ instabant, indulsit. Rex eam bono animo esse iubet: Annuisse Deos votis: Restituerent placidis rebus vultum, quem aduersæ exhauserant. Populus se circum effuderat; non minus quam senectutem Meleandri, speciem Argenidis virtutemque reueritus; quæ ea arte dispensabat supercilia, oculos, nutum, vt & populus humanitate captus acclamationibus exultaret, & ex Optimatum frequentia nemo neglectum omissumve se crederet.

Salutantium supplicumque concursu Rex obsessus paulisper in atrio hæsit; in quo fons erat non plus aquis notabilis, quam arte signorum, quæ illic hospiti Coccalo aiebant Dædalum poliuisse. Aquæ in altitudinem redeuntes

deuntes originis, per varias fistulas atque formas mica-
bant; mox in subiectum alueum recidentes, feruebant
ipso tumultu labendi, reddebantque colorem mari si-
millimum. In medio Galatea, tanquam in pelago, luge-
bat recens extinctum Acim, qui iacebat in littore, &
tanquam inciperet solui in flumen, duos fontes ore sol-
uebat & vulnere. In confinio aquæ, contumax Cyclopis
imago, simul alio saxo imminebat securæ Galateæ, simul
audiebat indignantem his versibus, quibus artifex sub-
iectum marmor inciderat.

Durior ô saxo quo nunc meus occidit Acis,
Asperior syluis & Polypheme tuis;
Ausa lues. Deus hoc faciet, quem tu inscie fati,
Quem non mortalem passus es esse virum.
Nam Deus Acis erit, viuetque perennibus vndis.
Quid facies? nullas hæc timet vnda minas.
Iam fons corda tenet; iam fons tenet omnia. qualis
Acis erat, dat nunc candidus auctor aquas.
Cincinnique sui memores labuntur in orbem;
Errat & in tremulis annulus ille vadis.
Quam bona cæruleis periit iam purpura venis!
Nec tamen in gelido sanguine friget amor.
Quo meus Acis abit? quo vos humerique manusque?
O quanti numen constat habere nouum!
Hei mihi! ne se hominem plus vulnere senserit esse,
Quam nunc thure dato sentiet esse Deum.

Hoc conspectu Argenis cladis admonita, dum Rex
cunctaretur in obuiis, solitario dolore se pascebat. Erat
sibi Galatea; meliorem Acim flebat. Sed quis ille Poly-
phemus? Quamquam eo destinabat Lycogenem, tamen
& culpæ paternæ inuita meminerat. Iam ad interiora
Aulæ processerant; & purpuratis ad corporũ officia di-
lapsis, pene soli familiarium obsequiorum ministri cum
Meleandro perstiterant. Lætus Rex hoc secreto, & ab

his quoque cum Argenide diuersus, Tua, inquit, ætas & sexus mea gnata, expertem facerent publicorum consiliorum, nisi te disciplina & indoles erexisset ad magna; & præterea quod vtcunque sis fœmina, tamen inte recumbit fortuna Siciliæ, & viris imperatura es. Assuesce me viuo illis curis; sine quibus regia dignitas sustineri non potest; & quod potissimum in regnante est, disce silere. Pessimo loco sumus, Argenis, nisi pati iniurias ita possumus, vt videamur non sensisse. Nam si pondere quod nunc vrget flecti nolumus, fortasse frangemur. Scis à me defecisse Lycogenem; Multas vrbes in partes abscessisse. Peius nocent qui intra viscera hærent, meisque consiliis incubant, verius me captiuum quam Regem obseruantes. Prælium quo nuper certauimus, videbatur Lycogenem admonuisse quid possem. Victus erat, & nisi fauisset nox, ne munitionibus quidem tutus vim meorum tulisset. Tum vero Optimatum illorum haud pauci qui apud me erant, quos arbitros consiliorum habueram, diutius sua studia non pressere. Fœderibus opus esse clamabant; Validam populi partem consensisse Lycogeni: Hos seruare præstaret, an desperatione incensos in mutuam cladem excire, tantum parricidas dubitare. Iam & ipsum Lycogenem audebant excusare. & hunc quidem prælio victum esse non bello: Sed præterea, vt funditus perdi posset, non tamen expedire. Quo enim oculo Siculos inspecturos qui eorum delicias sustulisset? Acrius pro vltione defuncti, quam pro viuentis decore certaturos. Occupare igitur tempus, dum acie victor, pacem ciuium beneficium meum facere poteram. Non dissimulabo, Argenis, plus inter has voces timui, quam in campo cum Lycogenis signa fulgerent. Prodi dignitatem meam videbam, & timeri poterant grauiora si decipi abnuissem. Fecisti, gnata, præcipue, vt regnum retinere quacumque pace mallem;

lem, quam exheredem te facere obstinata defensione maiestatis. Sed nec leges expectarunt à me Rege atque victore. Tabulas à Lycogene obtulere, quarum summa hæc erat. Meleander Rex, Siciliam pleno iure obtineto. Lycogeni apud eum amicitiæ gradus esto, qui fuit. Eidem & maris, & Syracusani agri præfectura seruetur. Erbessum, & Heracleam, cum præsidiis habeat in fidei pignus. Cauebant præterea ne liceret meminisse iniuriarum, vlloue iudicio quicquid per hos tumultus actum est vindicare.

Non erat meæ dignitatis, Argenis, conditiones ad paciscendam pacem accipere; sed nec recusare, fortunæ. Inter vtrumque ambiguo, Ibburranes atque Dunalbius egregiam operam dederunt, ne quid præter maiestatem facere crederer. Nam infulas numinum quibus ornantur, conuenientissimas sciebam, vt veluti ex officio ad concordiam hortarentur armatos; maiorem etiam fidem (quia externi sunt) fore, hinc illis instar sequestrorum commeaturis. Panormi tunc erant; Acceptisque codicillis, quos perplexos illis scripsi, facile quid vellem intellexerunt. Ergo nunc ad me, nec ad Lycogenem delati, tanquam inuitos ad ea coegerunt quæ potissimum cupiebamus. Ita conditionibus sum assensus quas ferebat Lycogenes; nisi quod intra duas cohortes præsidium esse iussi, quo Erbessum & Heracleam teneret. Idque maxime caui, ne præsidii specie totas illic habeat legiones, in me captato tempore inuasuras; neve suspecta sit lenitas mea ad omnia arbitria inimici tam facilis. Hæc legatos iubebam nunciare Lycogeni, & si conditio placeret, postero die ad nos redire. Neque mora in his erat; sed ad me aduentantes tristis casus afflixit. In Poliarchum inciderunt. Diriguit Argenis ad rei mentionem; & vt perturbatio oris lateret, sponte tam violentam tussim commouit, vt qui deinde horror aut

rubor ſuffundi cœpiſſet, facile ad excuſſos ſpiritus referretur.

Diu expectante Meleandro, cum vtcunque ipſa ceſſiſſet: Peſſimo fato (inquit ille) in legatos Lycogenis Poliarchus inuectus eſt. Dubium conſilio an errore. Sed ferro non pepercit, & tres ea clade extincti ſunt. Duo ſuperſtant; qui ex fuga calentes ad me perueniunt. Hic tumultu cuncta complere, lamentari indignum exitum ſociorum, ita meam fidem appellare, vt pene criminarentur. Cumque aduocatis extemplo Proceribus, concilium illis dediſſem, iam non ſoli inuidiam mihi fecere. Multi ex meis partes eorum queſtu acerbiſſimo implerunt. Summa clamorum fuit, oportere Poliarchum dedi ad pœnam; ne credi vulgo poſſet immiſſus qui mea fide tutos occideret. Nec mitius quam capite anquirendum in tanti exempli facinore. Hæc iubentibus propiores quam conſulentibus vrgebant. Sed obſtabat ingens in me meritum Poliarchi, qui prælio mihi victoriam conciliauerat. Et virtus experta, ſuſpicioni ignobilis facinoris non patebat. Cleobulo quidem atque Eurymedi cæteriſque qui in concilio ſani erant, incredibile erat id ſcelus. Reum illi audiendum cenſebant, facile quæ ſibi obiiciebantur excuſaturum. Igitur miſſurum me affirmo, qui eum ad dicendam cauſam accerſerent. Fore enim ſine exemplo ſi defenſione ſublata opprimeretur. Hoc audito peius hoſtes accenſi ſunt; Eripi enim debitæ vindictæ Poliarchum, ſi vlciſci differrem. Num enim poſt tantæ audaciæ nefas, niſi vi & ingratiis rediturum? Imo niſi prohiberetur, exceſſurum ex inſula, & in patria iactaturum quam impune illuſiſſet Siciliæ. Cum me diutius confuſa flagitatione laceſſerent, rogaui, quid igitur facto opus. Nam abeſſe Poliarchum; & in abſentem ſupplicia fruſtra conſtitui. Vox illorum omnium fuit, fugam ipſius occupandam;

pandam; quod perfacile esset, si iuberem nocturnis ignibus prouinciæ signum dari: Ita enim occlusis portubus tanquam in custodia hæsurum, futurumque exemplo peregrinis scelera vbicunque possunt fieri, posse quoque vindicari. Credidi (Argenis) è salute Poliarchi, vt assentirer quæstioni, ne negata vltione accenderem suo se arbitrio vindicaturos. Nam & vbi incolumis ad iudicium venisset, multa posse occurrere quæ eum furentibus eriperent. Prima igitur nocte publici è speculis ignes in Poliarchum fulserunt, & mihi in malis solatium fuit, quod militum vulgus ægre eius periculum audiuit. Sed speranti meliora, primo mane superuenit Timonides maximi luctus auctor, nunciauitque Poliarchum periisse. Non potuit Argenis dolori imperare; sed ingenti suspirio victa, primumque in genua subsidens, mox tanquam expiratura, procubuit. Exclamat Meleander, factoque proximorum concursu, inter manus puellarum in thorum illata est. Aqua deinde ori perfusa, vestibusque laxatis, liberior spiritus sudorem compescuit. Percunctabatur Selenissam Meleander; quod ægritudinis genus; & num primum filiam vrgeret. se quidem dum ambo colloquuntur aduersæ valetudinis signa notasse, inquietos oculos, & sæpe reprehensos ab errore. Sed nec eundem fronti colorem constitisse. Selenissa apte dissimulabat, iam biduum esse ex quo illa satis cibum non caperet; hinc se febriculam suspicari; Experientia tamen scire, hoc linquentis animi frigus in Argenide breue esse, nec grauioris mali indicio suspectum.

Dum in his rebus sunt, interim à Lycogene litteræ Regi redduntur, quibus significabat ei præsto se futurum, vt in Palladis sacrario (id Rex sanctissimum habebat) iureiurando pax perpetraretur. Se postero die, si Regi videretur, esse venturum. Rex ei renunciari iubet,

id magnopere ſibi placere ; ſcire ſe in craſtinum expe-
ctari. Dimiſſo nuncio, Eurimedem vocat, virum
ſemper animis ſucceſſuque egregium. Nam & iuuenis
ſemel in Olympia curſu, iterum lucta in Iſthmicis, coro-
nauerat patriam oleaſtro & apio. In paucis deinde Regi
charus, & prætorianis Præfectus, ſemperque arci re-
ctor, aut vrbi, quamcunque Rex iniiſſet; & fidem per hęc
bella incorruptam præſtiterat. Huic Rex quæ videban-
tur imperauit ; curarentur intentius ea nocte excubiæ;
cohortes, quæ à ſuſpicione perfidiæ aberant, in ſtationi-
bus locarentur; vigilum numerus duplex eſſet ; Cauen-
dum, ne quid ſuo aduentu moueret Lycogenes : Eum
enim non tam conciliatæ pacis fiducia, quam factionis
ſuæ viribus tutum, ad aulam accedere. Poſtquam man-
data hæc dedit, quia Argenidi melius erat, in eius tricli-
nio cœnauit; illic (vt erat mitiſſimi animi Princeps) ma-
ceratum curis animum nonnihil refecturus. Reliquum
noctis quantum per ſolicitudinem licebat, ſomno da-
tum. Sed Argenidem interim dolor per indigna & hor-
renda conſilia ducebat. Neque ſatis placida, aut ſecura
Poliarcho nox erat, Timocleæ quoque ædibus noua
tempeſtate feruentibus.

Cum enim Gelanorus diſceſſiſſet ab Arſida, recta
viam ad Timocleæ limen habuerat. Illic apud ſeruulos
fictum patroni exitum caute defleuit. Matrona totam
ſcenam ex arte proſequuta, coram familiaribus rogabat
Gelanorum quonam fato Poliarchus periiſſet; & ille li-
berius apud intelligentem mentiebatur. Superuenit et-
iam Archombrotus, fictiſque probe doloribus vocem
ſuam & vultum mutauit. Aderat inter hæc Arſidas;
quem vt ad hoſpitium diuertere nunciatum eſt Timo-
cleæ, ipſa ad veſtibulum confeſtim proceſſit. Cumque
ille excuſaret, quod nimia familiaritatis fiducia ad eius
limina de itinere deflexiſſet; & matrona, id ipſum bene-
ficium

ficium vocando ageret gratias, succedunt intra tecta: moxque Archombroto sociantur, quem prior Arsidas cœperat, vt pote externum, salutare. Tempus prandii erat, quod Siculi supra cæterorum Græcorum mollitiem, curabant. Hoc confecto, cum ad sumendum cibum digrederetur familia, solique cum Timoclea Archombrotus & Arsidas superessent; Scio, Arsida, (inquit illa) te ad pium officium aduenisse. Poliarchum, licet in infesta fortuna, quæris & amas. Vt ex Gelanoro didicisti, apud me est. Quæ illum causæ perculerint neque hic quæro, & melius apud ipsum à te accipiam. Tum Arsidas; Dii, inquit, in præsens silentium commodent nostris rebus. Cæterum quod secreti (matrona) nunc agimus, nulla ætas tacebit; Sed in ambiguo tuæ domus fortuna est. Si fidem seruabit, si hoc grande virtutis depositum, cum tuto licebit, Orbi reddet; plusquam Saturni Latium posteris erit. Sin tumuli omen hic habet sub terra Poliarchus, pollutæ erunt sedes: quicquid Dirarum in Sicilia narratur, in his antris, in hoc Ditis adyto, vulgaris infamia inueniet.

Parata fax erat, quam cum accendisset Timoclea, ad Poliarchum ituros præcessit. Neque diu in illis latebris fuerant, cum vident assurgentem ex puluino, & aduentantium lumine excitatum. Is posteaquam Arsidam vidit, cæteris obiter salutatis, in illius collum inuasit. Fidem deinde amici collaudare, & subinde rogare, an latitantem reumque Poliarchum agnosceret. Et vides, inquit, hanc matronam? Si hæ latebræ mihi pudendæ sunt, culpam deprecari non potest; Sin salutare hoc capitis mei furtum, illi me debeo. Coegit apud se potissimum in hoc turbine esse. Dic autem, Arsida, quo piaculo meruerim esse sacer Siciliæ. An Rex de Meleandro Cercion aut Busiris est factus? Aut vos Siculi habetis Dianæ Tauricæ signum, & hospitis sanguine grauem

Deam placatis? Ad hæc Arſidas non pauca de Meleandri rebus queſtus, expoſuit quantum ſeditionis inſtar Regiis caſtris intuliſſent legati Lycogenis, & cum illis purpurati aliquot Regi infidi. Tantis malis victum Regem, cum res in tumultum excederet, & Poliarchus fugere ex Inſula diceretur, annuiſſe vt publice ignes fierét. Poliarchus non ſine indignatione Arſidam audiebat, crebroque, & mutatis veſtigiis acer, & loquuturo ſimilis erat; Cumque ille deſiiſſet, tum vero Timocleæ manum corripiens: Te autem, inquit, teſtor (nam quamuis præſentiſſimi Dii ſunt, tamen nec vſquequaque per ſua numina fallentes perdunt, nec continuo adſunt cum rite inuocantur) Te inquam, Timoclea, teſtem volo. Adfuiſti facinori. Vidiſti pugnantem. Num inſidias ſtruxi? num quæſii in quos certarem? num obuios laceſſiui; Incogitantem adorti ſunt, & ergo vel ſub illis pereundum mihi erat, vel ſi viciſſem in me armanda Si ilia? Quod vero meditati ſceleris argumentum? Vnus eram; & infirmiſſimum pugnæ ſolatium, mulier comitabatur; matronæ ſeruuli, meuſque libertus, in pacata vt credebatur ſilua præiuerant, vt nec ad illos certantium ſonus peruenerit. Quo autem miſerrimum Regem fortuna redegit? A coniuratis & perduellibus miſſos inſtar iuſtorum legatorum venerari; litare ſuorum ſanguine cupiditati hoſtium; & infra eorum crudeliſſima vota famam habere.

Plura quæ dolor, & conſcientia, admouebat ingerentem, vetat Arſidas de fama publica dubitare. Dicere omnes, niſi à Lycogene corruptos, eſſe in paucis eximiam fortitudinis laudem, vnum, & itineri non pugnæ paratum, ex tot graſſatorum manibus victorem euaſiſſe; Riderique à militibus fœdiſſime querentes, quod quinque, aut plures, ab vno oppreſſi ſint. Sed iam aliud quærendum, Poliarche. Indigna eſt, vt ſe hodie habet,

tua virtute Sicilia. Exi parumper. Da Regi, ne cogatur aut periculosa suis rebus sanctitate te tueri, aut cum flagitio inimicis relinquere. Adhuc in te sic peccauit, vt possit excusari. Cædem n. vel lui, vel purgari iudicio, adeo mos est, vt ipsum Martem ferant, cæso Halirrhothio, in Areopago causam dixisse. Quod si securi & legitimi fori spes esset, suaderem, Poliarche, vt vltro tui copiam faceres accusantibus. Neque enim aliud in te decretum, quam vt ad Iudices venias; causa autem est, quam vel iniquis probes. Sed odium & impietas hostilis, non expectaret iudicum vrnam. Insidiis, aut impetu, facinus vrgerent. Horreo loqui. Abi modo Poliarche. Permitte hanc Insulam non in totum esse scelestam. Poliarchus se vero si liceret abiturum respondit; Nec quid minus post tot beneficia quam pacatum discessum, ingratissimam terram posse præstare. Male merito Regi ideo minus se irasci, quod à fortuna illum plecti ad inimicorum sa.ietatem iam videat.

Inter eos deinde quæri cœptum, qua tutissime ratione emitteretur ab insula; placuitque in rustico habitu eum esse. Arsidas ex Brutiis vxorem habebat, poteratque Messana ad socerum sine suspicione transmittere. Is impositum suo nauigio Poliarchum recipiebat in Italiam deferre. Timoclea habere se præterea dixit, quo vultum fugientis egregia fraude mutaret. Fuit, inquit, in Panormi finibus latro, non spernendæ calliditatis arte diu inultus. Quippe vultus illi triplex, vt de Geryone quædam anus fabulis memorant. His dictis modico risu cuncta est, quantum in tristissimis rebus decebat. Ætas homini media erat, raua barba, & tenuis; Sed in sinu capillitia duo, ex quibus totidem barbæ pendebant; hæc horridior, & in senilem effigiem cana; fusca alia, in primævirilitatis specimen colebatur. Has laruas tanta ars concinnabat, vt nemo ascititiam formam deprehen-

dere,

dere,nemo arguere furtiuos vultus poſſet. Igitur modo ſenex,nunc iunior,interdum dempta perſona cernebatur. Sic impune latrocinãtem mutabilis forma non ſuppliciis tantum,ſed & ſuſpicioni diu eripuit.Nam iuuenili graſſatus ſpecie, mox ſenex occurrebat quærentibus; rurſuſque fallebat iuuentutis imagine, ſi ſub canis peccauerat. Pater tunc meus prouinciam regebat, qui fatigatus peſſimi Chamæleontis ingenio, tandem captum meritiſſima cruce fregit.Sed miratus fraudis ingenium ad naturam accedentis,pilos iuſſit apud ſe aſſeruari. Si placet hos producam,aptabimuſque Poliarcho.

Non expectauit donec vllus annueret; ſed exceſſit ex ſpecu,neque diu morata attulit hæc gemina iuuentutis & ſupremæ ætatis ſimulachra. Horum alterum cum impoſuiſſent Poliarcho,frendenti, quod ſibi alienis & improbis vultibus ad ſalutem opus eſſet, ſtatim ſic alius fuit,vt vel Argenidem fallere poſſet. Opportuniſſimæ fraudi bene precati,rogare perſeuerant, vt ea vti velit. Timoclea quoq; idoneas veſtes prima nocte delaturam ſe promiſit. Nam debere in iis latebris Poliarchum in ignoto habitu eſſe, vt ſi qua illic fortuna tuliſſet curioſos,in proximos campos ſui oris ſecurus fugere poſſet. Iamque erant diſceſſuri,cum Arſidam Poliarchus ſeuocat; Archombroto & Timocleæ excuſans quod cum eo ſecretus loqueretur; & colloquendi cauſa erat,quod neceſſitudinem quæ ipſi cum Argenide erat amicorum fidiſſimus ſciret.Eum igitur obteſtatur, ne quam primũ ad Argenidem grauetur contendere;ſe de Virginis vice multo grauius quam de ſua anxium eſſe. Scire n. ſuam cladem illi immodice dolituram. Quid vero quod extinctus dicebatur? Triſtiſſimæ famæ errore,ad ſæua & vltima conſilia poſſe amantem adigi. Iret Arſidas, & mœrentem ſubleuaret. Ne illa fleat incolumem. Si dii exitum præſtiterint, in Italico ſe littore expectaturum

eius imperia; aut ſi iuberet,tunc etiam quam libet periculoſo furto ad eam eſſe iturum. Plura nec dicere tempus ſinebat,nec Arſidæ volebat cōmittere; qui operam prolixe pollicitus,tamen quia iam veſpera erat, hortante Timoclea, nec diſſuadente Poliarcho, in craſtinum diſtulit iter. Sumpta cœna redituri ad Poliarchum erant, cum veſtibus quas matrona promiſerat. Is interim allatis à Timoclea cibis perfunctorie veſcebatur;& quo illū à præſentium malorum ſenſu auerteret, nonnihil iocatus Arſidas, Quid doles,vir fortiſſime,inquit,ſi te ſpecus,ſi mutatus habitus ab hoſtibus teget? Tu vnus; tu plurimos fugis; At ſuperos omnes,cum vnus inſequeretur Typhœus, fugæ non puduit; nec fortaſſe euaſiſſent, niſi Ægyptus animantium turpibus formis pauentes condidiſſet. Audi quanta audacia Nicopompus familiaris tuus in illorum metu verſatus, diuinis vultibus rictus & roſtra induxerit. Tradidit deinde librum, in quo erat poeſis varii argumenti;iam iamque abiturus, hos verſus quos ille legeret vngue ſignauit.

Iam prope congeſti ſuper aſtra Typhoea n   tes
Extulerant; tremuere Dei;nec ſæua Tonantem
Fulmina,nec certæ Phœbum iuuere ſagittæ.
Non ferro inſignis Mauors,non Georgone Pallas;
Non animi,non ora manent,in ſeroſque reliquit:
Sanguis,& in capto pallebant ſydera cælo.
Horridus aeria cumulans faſtigia bruma,
Exſuperanſque Notos,cœlo coniungitur Atlas.
Inque ſolum præbet Superis iter. Aſtra recumbunt
Verticibus,Libycis hærent veſtigia campis.
Ergo per immenſos humeros;mentique ſeueram
Caniciem, & riuis gelidos manantibus artus,
Deſl xere polo Superi:Ne fidite terræ
Cælicolæ; Dirum peperit veſana Typhœum:
Qualiter imbelles volucris timor agmine mixto

Exerce

Exercet cursu Damas; Cum prima per arua
Sustinuere fugam, stant omnes imp. te presso,
Haustura sonitum, seu quem latratibus horrens
Aura feret, seu quem venantia cornua mittent.
Tum subito effusæ celerant vestigia, qua dat
Sylua locum. Sequitur falsi terroris imago
Longa, nec auditi cessant simulachra pericli.
Haud aliter toto fugiunt vaga numina mundo.
Nil certum miseris. Superant montesque, lacusque,
Planaque, nec furuis satis est sibi noctis in antris.
Est regio, incertus patriæ qua flumina Nilus
Diuidit, & septem succedit in æquora riuis.
Si qua fides, illic mortalia corpora primum
Aspexere diem, retinens cum terra supremi
Ætheris informes animauit Apolline glebas.
Hæc furto placuit tellus: hic fessa Deorum
Agmina sub Phariæ latuere crepidine ripæ.
Huc quoque Syluanos, huc & nemora alta tenentes
Egit cura Deas, Panesque auxere tumultum.
Haud procul, ignaræ fati, secura bidentes
Gramina carpebant, queis rustica fistula signum
Lene dabat: placidis suberant magalia septis,
Plenaque ludentes poscebant vbera nati.
Has videt, incerto lustrat dum singula visu
Iuppiter, &, Felix, inquit pecus. Ergo Tonantem
Fata premunt, nullumque timet grex iste Typhœum?
Ite procul radii. semperque inuisa potestas;
Pax humiles si tanta fouet. Sic dixit, & albo
Vellere crispatus demissos induit artus,
Curuaque celatæ sinuauit cornua fronti,
Qua cœlum & terras solitus, qua dira mouere
Tartara: seu pacem, seu bella indigna iuberet.
Nec mora, mentitis aries balatibus ibat:
Permistusque gregi (mirere Typhoea captum?)

Et fallebat oues. Fraudis laudauit Apollo
Ingenium, & similes sese curuabat in astus.
Sed timuit terras, coruique horrentibus alis
Plausit in alta viam, nec præpetis inscius alæ,
Ter Superos circum, facili dedit omnia gyro.
Proh pudor! aspiciunt, paßimque exempla sequuntur
Cælicolæ. Variis tecti Memphitica monstris
Arua tenent, metuuntque sibi: Dum spondet inanes
Interea supplex non exauditus ad aras
Vota, & frustratis fumant cultoribus ignes.

Interim Archombroto & Arsidæ, in Timocleæ hortis, nondum insalubris vespera per diuersos sermones agebatur, & occasione Poliarchi, de iis sermo erat qui indole & virtutibus præstant. quam hæ raræ in mortalibus gemmæ, quam sæpe contemptæ ab ingeniis quæ ad seruitutem facta, liberis tamen vt plurimum imperant. Dum ista loquuntur, abstulit Arsidam cura virtutis, & præsentium fastidium rerum, vt cum impetu doceret, sine scelere & periculo, contumeliose haberi non posse eximios viros; sed & genus inhumanitatis noxiosissimum esse, non illos extollere, & præmiis solicitare de publico. Nunc (inquit) peruersam rationem fortuna instituit, vt in multis gentibus prope sit ad egregii animi indicium arceri à regiis, aut in illis iacere. Adeo timida aut barbara fœlicium vitia amant exarmare virtutem; quasi ea potiores futuri sint, si egenam aut neglectam superbi calcauerint. Archombrotus, seu sapientiam Arsidæ eliciebat ad imbuendum animum, seu agebat Regum causam, se quidem, quod ad Poliarchi casum erat, abominari dixit tam proteruam fortunæ licentiam; Cæterum, nihil mirum tot curis totque sumptibus Reges exhaustos, præterire aliquando non vulgaria ingenia. Nam nec compendio fore, si egregios viros oporteret oneri cæteris esse, & naturæ omnes dotes pu-

blico auro ſignari. Sæpe etiam illas mentes quas tantopere miramur, inutiles Regibus naſci, nec aptari ad negociorum vſum; Vt quidam fructus ſunt ad videndi voluptatem; quos ſi velis ad guſtum transferre, famem ingrato aut noxio ſucco fallant. Cunctabatur Arſidas reſpondere; contentus leui riſu aſpernari hanc defenſionem peſſimi fati; donec conſtitit ex Archombroti vultu (nam in eum erat intentus) velle ſe refutari. Curas autem obiicis Regum? inquit. quaſi non præcipua eſſe debeat, ſecum viros habere, quos non adeo crebros ætas hæc protulit, vt damnes neſcio cuius lucernam in frequenti foro vnum ſaltem quærentis. At ſumptum Reſpublica non ferret. O ſolicitæ prudentiæ mentes! Ergo parce aucupium procurari, ſtabula tanquam in Sybaritano exercitu ſaltatoriis equis non feruere; aut non reparari iacturam, ſi de venaticis canibus vnum aper perculerit: Hæc, inquam, non ad vſum aut voluptatem Principum magis, quam in ſpecimen maieſtatis, omitti, nefas ducunt. Tantum auri profundi, tot viliſsimos homines de ærario viuere placet. Sed demum eſt graue haberi magnorum animorum delectum. hic parſimonia in memoriam redit. hic ærarium deficit, imo hercule bona mens, Archombrote. Fac enim ipſum Regem non amare eorum conſortia. Num in theſauris ſola reponimus, quæ ingenerato affectu grata ſunt nobis, & non præterea quæ pretio ſuo merent? Sed nec anguſte habitant Reges, vt ſi eiuſmodi virorum colloquia faſtidiunt, aut verentur, non poſsint tanquam abſentem & reconditam penum habere. Nec de multitudine queraris, Archombrote. Quamlibet curioſo delectu, tamen paucos efficias. Quoſnam ergo, ſubiicit Archombrotus, in illam refers claſſem? Tum ille; Si latius, & extra Poliarchi hunc caſum, rem totam expendimus; iſthinc primũ ex eminentioribus diſciplinis aut artificiis nulla

exege-

exegerim. Domitandis alius equis, alius pugilatu ſit nobilis. Pingendo, aut canendo, ſibi nomen hi fecerint. Ille ædium moliendarum celebretur peritia, aut deriuandis in ſimulachra fontium aquis; vel ſi qua ars alia, ſuo, aut ſeculi genio valet: Statim emantur, etiam quanti ſe ipſos indicarint, ſi vilius forte non poterit. Ipſa ſtipendiorum magnificentia commendabit artificem, & gloriam poſſidentis. Sed nobiles volo: & vt monui, quales paucos inuenias. Iam quæ altiora ſunt, belli & pacis artes, quid ceſſamus licitari? id eſt, homines fortitudine aut literis notos. Neque meram temeritatem in armis, Muſaſve vulgares, ad hæc præmia arceſſo; Sed illos quidem duces, qui militarem impetum ratione compoſitum habent; aut fortuna propitium; eoſque præcipue quos fama amauit; bellicis vtique rebus vera momenta vaniſſimo numine ſæpiſſime addens. Eruditorum vero præcipui adeo eminent, vt niſi imperitos non lateant raræ hæ faces; & ſæpe in Orbe ſuis Muſis pauciores. Quidam in illis publicæ prudentiæ ſunt apti, ſed quia hoc Deorum beneficio vti neſcit reſpublica, priuatis in curis conſeneſcentes, non vſu, non negotiis læuigantur. Cæteri, qui ſolis libris nati ſunt, quid tamen apud præſentes & poſteros valeant, cum ex ira vel fauore diuidunt mortalibus famam, cum ſuos amatores præiudiciis, ſeƈtiſque imbuunt, ſi quis neſcire vult, dignus eſt malo omine experiri.

Ita ſumus comparati, Archombrote, vt quemque aliquod ſtudium trahat. In illa autem re quam probamus, aut colimus, eos qui excellunt miramur. Finge ergo artificiis, litteris, armiſque præcipuos (nam ea ferme ſunt quæ mortalium animos tangunt) velut in vno cœlo ſtellas, conueniſſe ad Principum vllum. Quis deinde toto Orbe de regia illa ſermo? quis eam ignorabit?

aut quia illic habet ſuum Deum, cum horrore tanquam ſacrarium non colet? Principi ipſi, quanta operis merces? vt excedet mortalium ſortem? vt viuus, & ſoſpes, multo certius quam per odores, & aquilam erumpentem ex funere, ſe ſentiet conſecratum? Triumphabit in omnium plauſu; Hæc fercula, hæc opima gentium ſpolia erunt, quorum ad ſe veluti flores in ſertum collegerit.

Optabile votum, retulit Archombrotus, ſi ad illud ſpem facerent negotiorum turbæ, & diuerſa eorum ſtudia qui Regum amici ſunt. Etiam illi præſtantes de quibus loqueris, non omnes vtique ſunt venales, multique præterea eorum, vt oportet, optaſve, gratioſi in aulis verſantur; Vt cæteros quos eiuſmodi fœlicitas præterit ſit æquius de fortuna quam Regibus quæri. Tum Arſidas; Neque poſſe credidi, Archombrote, huius noſtræ contemplationis venuſtatem ad effectum abſoluta fœlicitate traduci. Sed vt cætera ſapientia iuuat, licet in agendis rebus minus exacta ſit, quam cum ſequeſtri animo concipitur: Sic in hac parte plurimum erit, quæ res & fortuna patietur; non negligere tantæ vtilitatis compendium; vt ſi omnes illi non poſſint, at plurimi beneficiis cogantur ad Regiam. Nam quod Regum palatia, ſummæ indolis viris deſtitui negas, non in totum à te abeo; ſed audi me Archombrote. Eſt medius ordo, & velut equeſtris, ingeniorum quidem ſagacium, & commodorum rebus humanis; non tamen in primam quam celebramus magnitudinem patentium. Eorum hominum, vt ſic dicam, maior annona eſt. neque hos nego ad Aulas ſæpe accedere, & cum prouecti ſunt, ita ſplendeſcere aſciti tis radiis dignitatis, vt exactæ naturæ opera eſſe credantur; velut obſcuriores gemmæ interdum ab artificio, & circumpoſito auro lucem accipiunt optimis parem. Sedulum

eſſe,

esse, nihil temere loqui, assuescere labori, & imagini sapientiæ, parere, tegere angustiores partes ingenii. Hæc neque summum hominem desiderant, & sola interdum sunt quæ in laudatis Proceribus suspicias. Vt vel abesse vitia pro virtute sit; vel non inuidiosus prudentiæ riuus in Oceani famam se diffundat; dum exercitationem ac vsum quo isti in ciuilibus rebus pollent, pro natura & magnitudine ingenii plerique accipiunt. Et hos quidem à sua laude non arceo. Magnum est, in eam esse sortem productum, & præterea institutione creuisse. Sed non illi sunt, Archombrote, de quibus disceptamus.

Præter hos ergo (vt aiebas) adhuc scio nonnunquam primæ illius summæque notæ ingenia venire ad Principes, adhiberiq; negotiis. Quippe & Poliarchus viuebat in regia, & te, egregie Iuuenis, inter hæc naturæ ornamenta nõ dubito numerare. Habet & Meleander Cleobulum, habet Eurymedem: Nihil illis sublimius. Sed non ideo palatia Regum pro iustis aut fœlicibus habeo, quod de breui eximiorum virorum numero paucissimos nonnunquam excipiant. Multo plures retuleris, aut spretos, aut quod peius est violatos, vt his quæstibus meis æquitas sua constet. Culpa autem interdum est Regum, cum moneri non volunt timentve virtutem, interdum illorum qui Regibus adsunt, si natura barbaros fecit, aut incuriosos fœlicitas, aut fortuna superbos. Accedit, quod Procerum multi decedere aliquid sibi credunt, cum quis extra se suosve de Regia plenior abit. Sic neglecta virtutis familia, dispensant animum Principis, interdum nescientis per suam clientelam. Longe aliud facturi, si candide dominum amarent, imo medius fidius, si seipsos sapienter. Nam quid illustrius, quam publico sumptu homines ad ornatum sæculi editos in clientes sibi parare; dubitatu-

ros certe an Regi plus debeant, an illis per quos ad hæc bona producti sunt? Ridere mehercule soleo illorum cæcitatem qui non curant à litteris eam laudem impetrare, quæ eorum voluptatibus opibusque superstes sit; & quam nisi auide ambientibus concedi non oportet. Nam vt eruditi non placent qui precio conducuntur, vt extollant immerentes; ita æquissimos puto qui non dignantur suis præconiis fastidiosam superbamque virtutem, aut denique ignaram quantum sibi litterarum fauore præstetur.

Quod si eiusmodi apum mella non placent; saltem non sunt excitandi aculei iniuria vel contemptu. Vnus enim siue litterarum siue militiæ peritus, quam sæpe priuatam iniuriam publice vltus est, quam sæpe vnus vicit, vnus partes inclinauit? Eiusmodi capitibus solent populi plures instar hostiarum mactari. Absit omen; nec & Sicilia sentiat Poliarchum esse iratum. Ille enim aderat vltro Regi; vt eo offensa sit grauior, quod non modo non quærere, sed nec ferre potuimus hanc virtutem. Et quidem nescio sanioribus Optimatum ac præcipue aduenienti hodie, vt ferunt, Ibburrani, qua se ratione Meleander excuset. Ille enim quia externus est, dignitatis præterea suæ & familiaritatis iure, liberius hunc casum audebit apud Regem accusare. Quamquam ea probabantur Archombroto, tamen Arsidam in hos prolixius sermones delapsum dolebat, libentius ab eo accepturus quibus moribus Siculi viuerent, & quæ studia maxime vigerent in Regia. Nam & memor à Poliarcho præcipua nomina audisse, quæ tunc suis virtutibus aut vitiis insignia essent, de illorum nonnullis ardebat percunctari. Cum igitur Ibburranem Arsidas nominauisset, occasione arrepta, Quis autem ille vir, inquit, & quæ illum virtutes vobis commendant? Tum Arsidas. ille quidem in Lydia natus est, ait,

ait, & ſola amicitia nobis iunctus, quam Melandri humanitas curioſe ſanciuit; Cæterum dignus quem omnium gentium vota optent in ciuem. Ex vetuſta nobilitate Lydorum eſt; & inter negotia eductus, lætum animum,rebuſque maturum, diſciplinis ac ſolertia impleuit; cumque accederet opulentiæ vis, omnes honeſtatura dignitates, cœpit iuuenis fungi muneribus quæ ſunt in Deorum cultu eximia. Paulo tardius tamen quam ſperauerant amici ad purpuram venit, quam multorum opinio illi cum lanugine deſtinauerat. Sed ad gloriam fuit prius dignitatem mereri, quam habere. Inde tribunalia,legationes, prouincias obiuit;ne quære quo genio: par illi vbique æquitatis & clementiæ fama. Et quamquam ſplendido cultu, atque in gentes profuſo,patrimonium vexabat,ea fuit integritas, vt non modo à peculatu abeſſet,nec venderet iudicia (à quibus vitiis abeſſe nunc magnum putatur) ſed nec oblatis Regum muneribus, quæ cæteri ambiunt,libertatem donaret. Illi animus, ſimul hilaris & ſeuerus, prout in virtutes offendit aut vitia. Muſas autem, quia eum amauerunt, adeo in ſumma fortuna non deſpicit, vt ſæpe eas admittat in ſecretum, referatque deinde amœniſſimo ingenio quæ illæ dixerunt. Itaque ad eum tanquam Apollinem coeunt quos alta & innocens laurus ſuperuexit vilibus mortalitatis curis. Ne quid vero ipſi Numina negarent, ſanguine proximos iiſdem moribus in ſuauitatem charitatis ſic iunxere, vt & totam familiam templum putes; & non ſine præſagio maiores ſuæ ſtirpis ſymbolum apes feciſſe; ex quibus pro merito atque temporibus, nec aculeos nec ſuauitatem deſideres. Cæterum toto hoc triduo apud Lycogenem fuit, de pacis conditionibus acturus: Re perfecta hodie à Rege expectatur.

Colloquendi ſuauitas in aliquantum noctis ſermones

nes extraxerat,iamque cœna Matronæ officiis cumulata vocauerat conuiuas; & illi inter epulas tanquam prosperis rebus (nam Poliarchum fidebant innoxie auehi posse) curas lenire inceperant. Sed adhuc circumferebatur mulsum, cum rusticorum hominum turba ad ædium fores periculosissima immanitate detonuit.Rogabat ostiarius furiosos, iubentesque intromitti, vt paterentur rem dominæ nunciari. At illi fastidioso nutu se cum imperio venire respondent. Simul his, fores in terram assulatim arietant, irrumpuntque vecordes. Tela quoque, quæ singulorum conditio, casusve obtulerat, superbe sustulerunt. Nam iusta arma nemini erant. Vbi vero in triclinium intrauere, Timoclea quidem subito metu contabuit; Archombrotus autem & Arsidas se de thoro præcipitant, suggestosque à famulis enses impigre stringunt, si peterentur ea rabie, non facili aut inulto exitu perituri. Publici vero motus origo hæc erat. Mulier ex vicino oppido, eo die in Timocleæ domo versata, cum vidisset ignotum suis oculis Gelanorum, percunctata quis esset, audiuerat Poliarchi seruum esse. Festus Cereri dies erat, & ex vicinis mapalibus multi agrestes in oppidulum,quod Phthinthia dicebatur,conuenerant. Illuc cum rediisset mulier, accessissetque in circulum ociose compositis, temere retulit seruum se vidisse Poliarchi. Statim audientium vnus; Quid si, inquit, & ipse Poliarchus clam illic asseruatur? Aderat alius audacibus consiliis præceps qui rei tam feriæ quæstionem amitti non debere cum supercilio dixit. Toti oppido crimen fore, si in eius finibus Poliarchus latuisset. Iamque in multos eadem opinio peruaserat, cum attollente se fama, & subinde maiora iactante, iam non quasi rem dubiam aut quærendam agitantes, certo ferebant, receptatricem Poliarchi esse Timocleam: illinc

ad publicum iudicium esse trahendum. Vana esse quæ de eius obitu ante audiuerant. Quo indicio id credebant, sciebantque quem authorem haberent, non curabant, sciebant-rent, quem authorem haberent, non curabant, sciebant-ve. Et ni Dii obstitissent, non errauerat furiosorum coniectura. Adeo sæpe temeritas, & fortuna, fœlicius iudicat, quam inter momenta prudentiæ incerta laboransque solertia.

Incaluerat multitudo, forumque tumultuaria concione impleuerat, pro duce peruicacissimum sequutura. Cumque vnus inclamaret, nihil esse cunctandum, prosiliunt vniuersi, & rapta quæ quisque potuit arma ferentes, effringunt Timocleæ limina creduntque in Poliarchum incidisse. Quippe eorum nemini notus, dicebatur esse iuuenis, iusta statura, vultu amœno; & hæc omnia in Archombrotum cadebant; quem & vestis peregrina propiori suspicione damnabat. Nam Poliarcho, homini extero, eam conuenire crediderant. His capti indiciis plausum fecerunt; & ni viuum tenere voluissent, ipsa multitudine obrutus alienæ inuidiæ pœnas luisset. Cumque vultu & ferro se ad pugnam compararet; tum ille quem cæteri agrestes ducem habebant, propius mensæ admotus quæ sibi, & conuiuis media erat; Nunc, inquit, secundo sceleftus es, Poliarche; qui antea Regis iracundiam meritus, ferrum etiam in nos stringis publica mandata obeuntes. Pone ocyus telum, vinculisque te dede. Timocleæ eadem pœna erit, quæ te tandiu incolumem ausa præstare. Post hæc vnius verba cæterorum clamor increbuit, sæuo confusoque impetu festinari iubentium. Archombrotus, quamquam Græce sciebat, tamen in rustica voce nihil aliud perceperat, nisi ad vincula se deposci. Mirari non vacauit, aut quid deliquisset rogare in præsenti periculo. Tantum iuuenili feruore elatus, decreuit inter eorum cædes mori. Sed Arsidas in Sicilia

natus, gnarusque sermonis quo rustici vtebantur, continuit irruentem; &, Siste manum, Archombrote, siste, inquit; Quid impari, nec necessaria pugna, frustra inter istos fortitudinem consumis? Ergo te vincent indigni quos superes, & vel mortem vel victoriam maculabis ignobilitate certaminis? Neque in te adornantur hæ minæ. Poliarchum siquidem quærunt. In illum deinde conuersus, qui subito imperio ferox turbam ducebat; nihil tumultu bene agi admonuit. Cur illa multitudo prius irascebatur, quam se, vel Regem spretum sciret? Adiecit præterea blandimenta; nec se scilicet dubitare, quin ex illius cui loquebatur nutu cuncta penderent. Si ei placeret saltem breuem quietem imperare, parituros vniuersos. Delinitus rustici animus insuetis sibi honoribus fuit, silentiumque lictori quam duci similior indixit.

Desinebat in fremitus sæuientium murmur; cum interrogauit Arsidas quæ causa tantum vulgus in arma exciuisset; respondit que ille antesignanus ad Poliarchum comprehendendum se venisse. Tum vero Arsidas sanctissime deierare, non adesse Poliarchum; nec quod sciret, luce frui. Componerent animos, pia quidem, sed cæca & præcipiti deuotione ad obsequium Regis actos. An neminem inter illos nouisse Poliarchum? frontem, os, oculos hospitis quem male vinculis destinabant, omnino diuertere. Modestissimi agrestium sibilis exceperunt hanc vocem; cæteris iracundia rediit, & diripiendum Regis hostem conclamauerunt. Ægre tandem reddita pace, cum Arsidas diu significasset se iterum velle audiri, in eundē intuens ducem; Vide, inquit, ne flagitii author sis. Hunc externum nefas est violari. Quod si adeo sedet, iniuria immerentis probare vestram fidem; sane in vestram custodiam concedat, ea lege ne manicas, ne compedes detis. Vbi illuxerit perducatur

ad Re-

ad Regiam. De causa qui periti sunt cognoscent; neque fugiet pœnas, si meruit. Timoclea cum custodibus quantum prohibendæ fugæ sat erit, hic seruetur, donec constiterit esse nocentem. Tu, qui potes, à cætera in hanc domum violentia abstine oppidanos. Hoc & fidei in Regem, & prudentiæ erit. Deliberantibus illis, iam nec tractabilis Archombrotus Arsidæ erat, negabatque deditionem sibi placere. An sc enim rusticis & furentibus pariturum? aut quæ sæuæ multitudinis fides, in qua, cum feruet, cuilibet impune peccare est? Sed ad genua aduoluta Timoclea, elatum animum multo gemitu frangebat; Neque perplexa ratione Arsidas disputabat, hanc vnam salutis viam esse, vt ad Regem se duci pateretur. Nam cur mori placeret? aut quod solatium cladis esset, incondito tumultu (quod Dii nefas auerterent) indigne pereunti?

His parumper vtrinque iactatis, ille æstus, ac veluti procellæ vis ponere cœpit. Nam & Archombrotus monenti Arsidæ paruit, & mitigata plebs erat, quod non tantum non contempta, sed & vicisse videbatur. Tum vero prosequuta concordiam efficacissima benignitate Timoclea, totos vtres iussit in medium proferri, prodigique veterrimum vinum; multo quoque epityro agrestes excipiens. Illi se in excubias partiti, obtinebant stationes. In Archombroti cubiculo, circa acquiescentis lectum, octo in comportatum stramen iacebant; totidem in limine cellæ in quam Timoclea secesserat. Cæteri in triclinio, aut vestibulo ædium ducebant peruigilio simillimam noctem; nisi cum temulentis somnus irreperet. quo plerumque iacebant captiuis suis faciles, si fallere aut nocere voluissent. Sed si fugisset Archombrotus, id in Timocleæ caput erat, omnibus Poliarchum euasisse credituris.

Cæterum extra illorum curam Arsidas erat, quem ne-

que Poliarchum, neq; ædium dominum esse constabat. Is communicato cum Timoclea consilio, in cellam ad quierem processit, vnde aditus ad Poliarchum ferebat. Inde munitis cubiculi claustris, in subiectā specum descendit, vestes quas Poliarcho mutando matrona parauerat ferens. Is vt solum Arsidam vidit, interrogare, non sine præsagio mali cœpit, cur Archombrotus, cur Timoclea, non adesset. Et ille furorem rusticorum, periculumque Archombroti narrauit, ad omnia verba horrenti, donec eum comperit esse incolumem. Tum vero circumposito sibi ornatu quem mittebat Timoclea, multum Arsidam orauit, vt ad Argenidem primo mane properaret; inde ad specum cum virginis mandatis, vbi illa iussisset, fide eadem & diligentia rediturus.

Cum haud modicam noctis partem posuissent in illis sermonibus, redit in thalamum Arsidas, momentaneam quietem petiturus Sed marcidæ voces, & stertentium rauca ebrietas, interpellauere somnum; vt denique abiecta soporis spe, risu irato malediceret ludicris militibus, excitatisque eorum præcipuis, ad regiam se ire moneret; Ipsi vbi placeret, cum Archombroto sequerentur. Iter erat duodecim millium, quo strenue confecto Aulam intrauit, cum vix pauci ex Argenidis familia euigilassent. Illa noctem turbulentis cogitationibus non sine Selenissæ horrore exegerat, quæ memor furoris pridiani, & ad omnem inquieti corporis motum pauens, surgebat subinde de strato, & quis miseræ status, quis impetus esset, anxia contemplatione quærebat. Adhuc in illis erat officiis, cum Arsidas ministros excitauit, rogauitque ad Seleniſsam intromitti. Rem ipsi ad ancillas detulerunt; & vna, cui licebat, reserato Argenidis thalamo, in quo Selenissæ stratum erat, adesse Arsidam, & matronæ colloqui velle dixit. Ipsum diei

tempus

tempus nondum salutationibus maturum, (cum præterea sciret, charum inprimis Arsidam fuisse Poliarcho) facile persuasit de rebus quæ tantopere turbabant aliquid nunciaturum aduenisse. Sed si tristia afferebat, nefas erat scire Argenidem. Itaque Arsidam in proximum conclaue matrona duci iubet, eoque processit, vix satis interiori tunica circumducta, & vbi soli fuerunt, prior sic orsa est. Scio venire te de Poliarcho dicturum. Age modo; viuimus, Arsida, an cum illo periimus? Non tulit Arsidas diutius anum ambigere: & vero Poliarchum incolumem esse, ab eo se ad Argenidem aduenire. Turbata gaudio Selenissa præcipitem Arsidam in Argenidis thalamum trahit; cumque se apud humilem thorum reclinasset in genua, nihil circuitu vsa est, (neq; enim dandi gaudii festinatio sinebat) sed, Viuit, ô domina, inquit, valetque Poliarchus. Sponsor tuæ salutis Arsidas adest. Argenis consumptis lachrymis pene exanguis, & tunc forte cum aduenit Selenissa, doloris quoque oblita, languerat; cum repentina consolatione icta periculosius celeritate gaudii, quam antea dolore oppressa est. Vbi vero respirauit, dicere Arsidam iubens, resedit in thoro, auideque in eum intuita, cum audiret Poliarchum salutem illi dicere, effugisse inimicorum manus, & tutissimo secreto latere, ita exiliit, vt tamen nondum excusso metu subinde cogeret iurare Arsidam vera esse quæ afferret. Ille, venturum quoque Poliarchum affirmabat, si ipsa iuberet: barba capilloque alieno notos vultus condidisse; vestem quoque indutum quæ imæ sortis hominem deceret. Nec omisit de rusticorum vi dicere, qui pridianum conuiuium turbauerant, vt furere, vt mitigari cœpissent, vt amœnissimum iuuenem, & maxima in Poliarchum fide, pro ipso Poliarcho ducturi essent ad Regiam. Hæc non semel narrari Argenidi satis erat: quæ tandem ire Arsidam ad Me-

lean-

leandrum iubet,& de agreſtium aduentu nunciare; ne venienti Archombroto quicquam durum indignumve accideret: His curatis ad ſe redire; Interim quid agere, quo ire, Poliarchum præſtaret, ſecum agitaturam.

Vix à ſecreto Argenidis dimiſſus Arſidas erat, cum vrbem inconditi illi ex agris homines intrauere, medium Archombrotum late ſtipantes: Et militibus qui in ſtatione erant, quid vellent afferrentve rogantibus, Poliarchum à ſe captum, ad Regem adduci retulerunt. Simul his intra mœnia recepti ad arcem venere; à qua obiectis clauſtris excluſi, cum ſciſcitaretur Eurymedes qui eſſent, quemve quærerent, eodem errore dixerunt, ad Regem ſe venire tradituros Poliarchum. Hoc audito ſimul lætus Eurymedes, quod viueret Poliarchus, ſimulque de amici periculo anxius, petiit ſibi Poliarchũ monſtrari. Illi totis manibus Archombrotum indicauerunt. At præfectus in ignoto ſibi vultu non hærens, negauit eum eſſe quem dicerent. Iamque ſuſpecti erant, & arma ponere iubebantur, verente Eurimede ne ſubornati à Lycogene venirent. Sed in Archombrotum præcipue intuens; Quæ hęc autem eſt fabula, inquit, ô iuuenis, aut cur te Poliarchum eſſe aſſimulas? Tum ille; Se vero neque vnquam ſimulaſſe, neq; ſponte hoc perductum comitatu proceſſiſſe ad Regiam. Sibi errorem ruſticorum fraudi eſſe non debere. Dum inter hos ſermones ſunt, interim aderat Arſidas, & imperante Meleandro omnes produxit in atrium. Ibi Cleobulus regiorum conſiliorum Præfectus, Regis nomine ita locutus eſt iam gnaris ſe erraſſe, vt Principem præſtitæ fidei memorem abunde promitteret: Seruarent ad omnia animum, atque manus, quæ præterquam Diis & Regi nihil debebant. Deinde Archombrotum, vt erat imperatum, duxit ad Regem. Quem ille poſtquam idoneo geſtu cultuque propitiauit, ita exorſus eſt. Abſit omen (Rex) quod reus

tuos oculos primum subeo. Summum votorum fuit ad tuam regiam peruenire. Hoc consilio & patriam reliqui, & Siciliam, tanquam terrarum omnium te rectore fœlicissimam sequutus sum. Cæterum quamquam in conspectum tuum prodire his authoribus noluissem; non hæc tamen sine Deorum mente contigisse crediderim. Quantum intelligo, Rex, nemo tuis rebus Poliarcho addictior fuit, nemo bellica laude præstantior. Cur non glorier visum esse me dignum, qui eius vicem subirem? Certe vt de fortitudine concedam; ita præstabo, ne in te colendo diligentior fuerit. Nec contumax ista de Poliarcho est mentio. Accusatum quidem scio: sed adhuc indemnatam memoriam fas est apud te laudare, & tueri. Quod si armis meis, & manibus, vti placebit, intelliges viliorem mihi vitam imperiis tuis esse.

Hæc & similia differente Archombroto, Meleander auidissimo vultu in eum hærebat. Iuuentus, & species oris, tum luminum vigor, neq; tristis aut inepta modestia, conciliabant dicentem. Vtq; desiit loqui, Rex primum gratias egit, quod ad se diuertisset; experturum omnibus officiis, nullos sibi chariores, quam qui ab externis regionibus virtutem non debitam, natamve Siciliæ, vltro afferrent: Simul porrectam dexteram Iuueni tradit, quam ille subiecta manu excipiens, quaque licuit pronus, osculo pressit. Receptus est deinde in amplexum, (nam Rex summa de eo augurabatur) sed de genere, & patria postquam rogatus est, nihil aliud retulit, quam se natum in Africa. eoque intentius erecto Meleandri studio, haud quicquam vlterius potuit ab obstinato extorqueri. Saltem cum ambitiosius rogaretur, vnde illi cum Poliarcho necessitudo; gentiles, an cognati; an duntaxat eos amicitia iunxisset? omnia, præter Timocleæ furtum, nihil dissimulata oratione exposuit.

Cum

Cum deinde de violentia agrestium inter iocos sermo esset, Rex ipse coniecit, præter vultum & ætatem Archombroti, peregrinum quoque cultum error sufficisse; visumque inexpertis hominibus, quia Poliarchus erat externus, eum in externa veste solere. Atqui, refert Archombrotus, non committam amplius patrii habitus vitio plecti. Addam tunicæ pallium, & transibo in mores eorum quibus hic imbuendum animum trado. Tum Rex; Imo expecta donec magis placeamus, & consuetudo insolentiam nostri cultus apud te mitigarit. Nunc quidem tibi noui videmur; places tibi plenus veteri consuetudine; necdum ex animo imagine populi tui deleta. Sed postquam impleuerit mentem noster aspectus; mitaberis te diuersum, & ferre non poteris. Equidem memini, & cum iuuenis transirem in Africam, risisse me dispares à nobis amictus; cumque deinde illos vsu probassem, redissemque in Siciliam, non minori aspernatum fastidio patrias vestes; donec has rursus mihi patientia videndi conciliauit. Adeo nihil est iniustius, quam damnare, quæ ipsi non facimus, aut vidimus; si præsertim totæ gentes in illa consenserint. Cum enim ipso tempore iis placemur, apparet non vitio suo, sed ignoratione nostra, displicuisse primum visa; Et præterea cogitandum est, congruentes suis sedibus amictus atque mores singulas gentes habere, quos & tibi insinuabit genius regionis, si illum iustæ moræ experientia conceperis. Nihil te ergo, præter virtutem, aut vitium, magnopere moueat in tua gente vel extera. Velim tamen tuos ad mores atque vsus, mi hospes, hic omnia tibi procedere.

Dum hæc loquitur Meleander, & senili ambitione philosophatur, interim Arsidas haud ægre ad Argenidem delapsus est; laudauitq; Archombrotum, qui primo cum Rege congressus, Poliarchi mentionẽ cum honore in-

re intulerat. Sed cum auidiſſime à virgine & alumna hæc hoſpitis audiretur conſtantia, ſubitus per thalamum rumor fuit, correptum Poliarchum in vinculis eſſe, & ad Regem deduci. Nec territa Argenis, ſcilicet ταuta de Archombroto imprudentibus eſſe ſermonem, ſuſtulit cum aliquò riſu vultum, & errorem deponerent iuſsit; qui ad Regem erat adductus, alium à Poliarcho eſſe. Excepit ſermonem Virginum vna, dixitque longe aliud quam quod ipſa crederet, iam afferri. Scire omnes externum iuuenem, quem ruſtici homines produxerant, non eſſe Poliarchum. iam vero certiori rumore conſtare, Poliarchum è ſpecu in qua mutatis veſtibus latebat, ab aliis agreſtibus erutum, trahi ad Regem. Qui id nunciarent præmiſſos, ad aulam perueniſſe. Hoc fulmine attonita Argenis, tamen vix horridius, quàm aut Arſidas, aut Seleniſſa, contremuit. Et Seleniſſa quidē ſilentium tenebat. Sed Arſidas ad aurem Argenidis demiſſus; Vicit, inquit, noſtras artes fortunæ malignitas. Actum eſt, Domina; niſi palam audebis Poliarchum defendere. Poſtquam ſpecum audiui, cultuſque mutatos, non dubito quin vera calamitas nuncietur. Et illa velut vltimis & laceſſentibus malis robuſtior facta; Cum inquit, referretur de obitu Poliarchi, Arſida, res non minus ſolatio videbatur quam ſpe carere. Solis luctibus tantos luctus proſequi tūc licebat. Nunc cū viuere poſſit, & periturus timeatur, nunquam digna pœna defungar, niſi vel diligentia mea viuat, vel ego in illius malis conſumar. Ibo ad patrem; Silentium pro crimine eſſet. Sciat tandem, quid debeat Poliarcho. Solatio erit, ſi nos perditos dii volunt, nihil omiſiſſe virtutis ad ruinam eluctandam. Seleniſſa audaci conſilio perterrita, verebatur Regis iram, ſi quæ tam diu ipſa ſiluerat, Argenide profitente cognoſceret. Sed nec diſſuadendi locus, nec ratio erat. Omnia fortunæ credi oportuit, Iam enim ad

Melean-

Meleandrum Argenis corripuerat gradum, paucæque ex comitatu primum, vt in re improuisa, mox & ipsa secuta est.

Rex tunc forte erat in hortis, & ipse de Poliarcho solicitus, quem constans fama erat esse in vinculis. Miserrimus senex, & nunquam quietus à fortuna. Quid diceret faceretve? Omnia aduersa, omnia in nouos dolores composita. Prope biduum erat, ex quo tanquam mortuũ sic apud se defleuerat, vt perfunctus videretur officio, & culpam abluisse. Nunc de integro quæstionem fata reduxerant, malletne peccare in iuuenem, an coeuntem Sicilię pacem in tutissima ęquitate rescindere. Iamque qui acerbius oderant Poliarchum, frequentes conuenerant, dicebantq; eo iuuene viuo nihil in Sicilia firmum fore. Aderat Archombrotus, Regisque vix minus quam Poliarchi misertus, expectabat donec erumpentibus hominum studiis, posset amicos Poliarchi dignoscere. Paulo ante aduenerat Ibburranes, & cum Dunalbio paris dignitatis Antistite, qui tunc erat in aula, cogitabat de patrocinio Poliarchi. Cum certatim decedentibus cunctis subita Argenis ad Regem procedit; ita dolorem adgubernante prudentia, ne priusquam res posceret, suam causam vellet orare. Securitatem faciebat destinatus nisi vinceret interitus, oculisque in hostes Poliarchi circumlatis, acrius ipsa æmulatione accensa est. Nemo illic mediocriter Poliarcho vel infestus, vel propitius erat.

Ecce autem, dum omnes velut imperato silentio in incertos exitus animum intendunt, Eurymedes suspensis superuenit, Heraleontem manu tenens. Hunc lapsæ mentis error notissimum aulæ effecerat. Et hic, inquit, nobis est Poliarchus. Hic ab agrestibus de fuga retractus est. Tum Heraleon in genua supplex procubuit, veniam passis manibus petens. Rex iam hilarior, ecquid pec-

peccauiſſet rogauit; Nihil, inquit, niſi quod ſum Poliarchus. Omnibus in riſum effuſis, Rex ab Eurymede petiit, hæc ſerio an ioco agerentur. Et Eurymedes; Cum pro limine arcis ſtarem, illic vt imperaueras Poliarchum, ſi traderetur, excepturus, video ruſticorū magnā turbam Heraleonti circumfuſam. Is qui inter illos videbatur potiſſimus, multum ſuæ fidei imputabat, quod diligenter Poliarchū vinxiſſent. Erat autem Poliarchus, Heraleon. Suppreſſo ego riſu, quæſiui qua fœlicitate incidiſſent in prædam. Qui ex noſtris hominib. primi, inquit, hoc mane ad opus exiere, mirati quod iſte per inuios campos aͤgeret equum, hitereturque in impeditum montem, primum monere errantem, mox ſequi ſuſpectum, inſtituerunt. Quippe tanquam omnes vitaret, vt in quemq; inciderat, auertebat equi veſtigia, quem per tot anfractus cum ſpiritus defeciſſet, ipſe iam pedes ſpecum in proximo nactus, præceps in eum ſe abdidit. Iam ad ſpectaculum coieramus multi; & facto agmine in ſpeluncam concurrimus; Clamantem horrentemq; cum educeremus, quis eſſet, curve lateret, rogatus, vltro ſe Poliarchum eſſe profeſſus eſt. Veſtis erat indigna Poliarcho; ſed facile credidimus cultu mutato aufugiſſe. Neque mora, vinximus reluctantem, & ad Regem, vt vides, reduximus. Cum ſic ruſticus peroraſſet, laudaui fidiſſimos homines, & ad ſuos agros demiſi. Hunc autem (Rex) tibi en ſiſto, quod videbitur in illius caput conſtitue.

Hæc loquente Eurymede, etiam triſtiſſimis aliquem riſum is caſus expreſſerat. Quippe Heraleontem ſciebant affectæ mentis vitio eo prolapſum, vt vulgo ſe eſſe Poliarchum iactaret. Solus erat qui fabulam ignoraret Archombrotus, quem à proximis ſciſcitantē quid negotii eſſet, Meleander ad ſe vocat, & de Heraleonte hæc memorat. Quo magis hunc mirere, Archombrote, cætera ad hunc modum non deſipit. Rem familiarē ſobrie

curat, negociorum meminit; in agendo, in colloquendo, non ineptus, nisi ad Poliarchũ sermo flectat. Tunc quasi œstro perculsum amentia sua rapit. Se Poliarchum vocari, laudes quę illi nomini dantur, suas esse, & in alium iniquissima ratione transferri. Plus sex menses sunt, ex quo illi mens laborat sub hac larua. forsitan & accensis in Poliarchum ignibus se quæri putauit, aufugitq; perterritus: & imperiti homines, neq; vultu, neque insania æstimat:, pro eo quem se esse aiebat indignũ mulctauerunt. Sed ipsum si lubet audiamus. Dic vero, Poliarche, quæ te res adegit ad fugam? At Heraleon; Quid te autem, Rex, vt fugere me cogeres? Ex notis ignotisq; nemo fuit qui consilium latendi non laudaret. Sub hac veste quam squallidam mihi imposui, credidi fugam bene texisse. O vt numquam fuissem Poliarchus!

Auertit se risurus Meleander; qui subita deinde naturæ humanæ miseratione cõmotus est, quam præter fortunæ iniurias, nec sufficiens tot cladibus corpus, adhuc præcipua sui parte tot mala exercerent. Aderat Regis medicus: quem Philippum appellabant. Is parũ rogatus, intemperiẽ cerebri fastidiose descripsit, quæ veluti summam mentis intactam relinqueret, partemq; duntaxat compleret amentia; quod Heraleonti accidisse multi stupebant. Sunt, inquit, in eiusmodi hominibus laxa cerebri claustra, suaque tenuitate nimis apta recipiendis imaginibus rerum quas vocamus phantasias. Has in rara illa substantia, & sua leuitate quocunque impellatur obnoxia, semel impressas, ideo delere est arduum, quia vt plurimum aliqua suauitate placent, & præterea veluti intingunt animum, non aliter quam per vehementius succedentes diuersorum rerum species in alios colores abiturum. Vix est igitur vt illa ingenia vnquam vacent; semper immodice ex irruentium cogitationum impetu aut ægra aut hilaria. Quod si in aliquem potissi-

mum

mum affectum isti homines cœperint inclinare, hunc assiduum habebunt in animo, hunc præsentem mentis oculis dulci studio alent, seu ille superbia erit, seu habendi cupiditas, aut impatientia vltionis, aut quicquid aliud turbidæ cupiditates nobis obiiciunt. Ita sponte inclinati, si vis aliqua vehementior in eam partem ingruit, facile perturbantur; vt quod diu esse voluerunt tandem esse existiment; nec iam illæ in domito & assueto animo imagines, rem vt optabilem, sed vt veram & præsentem figurent. Vis autem hæc vehemens, vel ex crescenti habitu est, & in dies grauius premente; vel ex subito impetu, qui ingens & improuisus occurrat, impleatq; tanquam turbine lacessita ingenia. At cur, inquis, sic mentes affectæ in totum eiusmodi tempestate non pereunt? Faciunt vero sæpissime; Sed & interdum sola illius rei contemplatio quæ in animo nimia fuit, peccat; Nam vt membra iam sponte imbecillia, haud raro profluentium humorum vim sic in se deriuant, vt ex morbo nihil supersit, quod synceras partes afflet; Sic iste Heraleon, & si quos non iniucundæ amentiæ socios habet, consumpto in cupiditatum vna ingenii vitio, quo aliquid nimis velle cogebantur, pacatius, & propemodum sine præiudicio, res alias intuentur, intelligunt; denique humano more viuunt: Vt plerisque mirum sit, quod haud insaniam reliqua prudentia, aut hanc illa non perdat. Adderes, subiungit Meleander, vix mortalium vlli pepercisse hoc genus insaniæ. Quotusque aliquid sibi non fingit periculosius, stultiusque, quam se esse Poliarchum? Hic Deos non esse, hic omnia esse Deos, aut nihil voluptate preciosius, aut inulta numinibus facinora esse. Pauci denique Heraleontem non superant; nisi quod rectius, aut magis ad genium vulgi furunt: eo quoque lachrymis digniores, quod excutere dementiam nolunt, iste non potest.

Inter hæc iacebat ſupplex Heraleon, ab aduerſo Rege ratus de ſupplicio ſuo agi; Nec defuere qui reuocarent Meleandrum ad iucundum ſpectaculum tam vana metuentis, ſcenamq; ornabant, hi tanquam orarent, vt remitteret pœnam; alii proclamantes ad vindictam. Sed exhorruit Meleander ad Poliarchi memoriam, crudelis ſibi viſus, ſi eius nomini quem periiſſe ducebat ſuũ crimen, adhuc ſuperbæ fabulæ contumacia illuderet. Ergo ſolutum metu abire Heraleontem iuſſit; cauſatus, ſat nugarum rebus ſeriis obſtrepuiſſe. Nam & nunciabatur aduentare Lycogenes; quem ipſe quo vultu exciperet, quibus verbis affaretur, nonnihil cunctatus, tandem in cubiculum ſeceſſit, manuq; ad proximam ſellã nixus, cœpit ex compoſito Argenidi loqui. Quippe Lycogenes pauciſſimis familiarium comitatus, iiſque, quo fiduciam ſimularet, exermibus, intrauerat Magellam; non conſcientia ſua, ſed Regis ingenio, & ſuorum ſtudiis qui circa Regẽ erant, ſuperbe ſecurus. Vehi quoq; curſoriis equis voluerat ad longioris pompæ ſiue moleſtiam declinandam, ſiue intempeſtiuam inuidiam. Quidam ex amicis Regiis, interque eos Timonides, à Meleandro iuſſi, tanquam ſponte ei obuiam ire, ab limine arcis ad conclaue in quo Rex erat, tumentem deduxere.

Intrat ille, haud vulgari vir ſpecie, quam ingens fiducia augebat; viſoque cum Argenide Meleandro in terram de more ſe demiſit. Paulum inde progreſſus, iterata veneratione cunctantes proſequitur. Nec tum quidem Meleander vllo nutu venientem excepit, obliquos in Argenidem vultus, tamquam ſermonis cauſa tenens. Sed vt propior Lycogenes intra pauca veſtigia fuit, tum Rex ſubito porrectiſſima fronte in illum aſpiciens, petenti genua dexteram dedit; addidit expetitum veniſſe, & cætera quæ in humanitatis pignus omitti non ſolent. At vero Lycogenes inter officioſæ de-

miſſio-

missionis verba nihil artis omisit, quo altorum spirituum retinens, nec vilis esset Regi, & factiosorum animis, qui multi tunc aderant, fidem faceret adhuc se dumis, qui multi tunc aderant, fidem faceret adhuc se duce contumaciam belli posse resurgere. Excusauit breuiter necessitatem, vt dicebat, armorum, ad quam à salutis suæ insidiatoribus esset adductus. Se vero nec fœdera, nec publicam fidem, expectaturum fuisse, nisi vt ab iisdem hostibus apud Regem tutus esset. Meleander non modo abolenda odia retulit, sed & odiorum mentionem. Postero die, in fano Palladis, Deos testes reconciliationis esse futuros. In varios deinde sermones digressi sunt, vtroque potissimum lætitiam, & quæ est peruicacissima ars aularum, amorem fingente.

Eurymedes iubente Meleandro, Lycogeni suorumque præcipuis prandium eo die instruxerat; quosdam præterea vocauerat meliorum partium Optimates, in quibus & Dunalbius fuit qui quamquam exteræ gentis homo nulli Siculorum charitate in Regem cedebat. Erat ille in Deorum ministerio præcipuus; ex Sacerdotibus qui purpura vestiuntur, tantamque dignitatem ornauerat ingentibus animi bonis. Strenuus, & par negotiis; Inuenire amicitias, & colere optimus; nudis inter synceros affectibus. In tanta fœlicitate naturæ eminebat eruditionis amœnitas, omniumque Musarum consortium, quarum nullam factæ illæ ad vsum & negocia virtutes excluserant. Nec id impune fuit; Sæpe, vt solet, vlciscente fortuna in egregio viro virtutis amorem, & studium literarum. Nam & Auunculum olim Regem sacrorum habuerat, quem suos pro merito subuecturum, tam subito mimo febris eripuit, vt triumphales lucernæ rogi flammas spectauerint. Ab hac spe deiectus nouoque periculo legatus ad exteros missus, pene temporum inuidiam subiit, quia gens illa subitis

motibus cœpit ardere, vt difficillimum esset in turbulenta tempestate aut diuisis placere, aut ab armatis & ad sua intentis consilia exigere quæ sani dedissent. Fortissime tamen ad littus enatauit. Tuncque forte in Sicilia erat, cum isthæc agerentur; amicitia, & consilio vtilissimus Regi; Et in eius amicis eminebat Nicopompus, quem & Eurymedes ad idem prouocauit conuiuium.

Cum inter vescendum multa hilariter referrentur, & occasione mulsi de apibus mentio esset, Iuuenis quidam Lycogenis nepos, Anaximander nomine, siue patruo placiturus; à quo sciebat regiam potestatem oppugnari; siue iactaturus philosophiam suam, negauit verum esse quod de apibus referunt, habere illas Regem: Sed hoc vanæ & facilis antiquitatis esse commentum, quæ & canere cygnos credidit, & formidinis opinione Leones onerauit qui in Gallos cantantes incidissent. Addebat his pleraque similia esse, quæ maiorum inexplorata authoritas pro veris tradidit famæ. Cæterum omnia animantia ductu naturæ non Regem, aut alieni superbiam imperii, sed libertatem sequi. Cum hæc ille dixisset, mox à conuiuis cœpit vulgare agitari argumentum; Ecquod inter homines esset æquissimum imperii genus. Nec dubitauit Anaximander id præferre quo Populus, aut vero Optimates potiuntur. Cur enim ex vnius hominis libidine omnia pendeant; quem si in vitia deflectit nullus metus aut pudor cohibeat, qui sæuitia, qui exemplo, altissima reipublicæ vulnera imponat; qui sic denique patria ciuibusque vtatur, tanquam sui vnius causa hæc omnia natura produxerit? Quanto vero alacrius symbola in ærarium conferuntur à populo, cum illa deinde pecunia sic plurium consilio atque fide collocatur, vt hanc quisque de priuatis adhuc suam iure existimet; quam vbi ex vnius Principis nutu in gratio-

sos ac

ſos ac ſæpe indignos improuida & crudeli liberalitate effunditur? Quid quod ad reipublicæ vſum ſe plures aptabunt, ingenia excolent, militiam aut eloquentiam ſtudioſius perſequentur, denique ſuis ciuibus ſe probabunt; vbi eorum ſuffragio ſcient eſſe parata virtuti præmia, ſummaſque reipublicæ dignitates patere merentibus; quam cum illas vnius domus ac liminis ambitioſa anguſtia ita diſpenſat, vt vix vnquam ex merito, vel publicæ famæ iudicio, probis viris aut laborioſis contingant? Num præterea vni Regi tantum ſolertiæ, tantum animi ſupereſſe, vt poſſit æquari tot Optimatum ingeniis, qui in liberis vrbibus ad publica conſilia ſolent acciri? Illos quidem & idonea ætate, & claris virtutibus diligi; tum virtutis æmulatione, & dedecoris metu, vtiliſſima quæque reipublicæ ſentire ac facere. Sæpe autem obſtrepere adulationem Regibus, ſæpe indolem monitoribus non patere, ac illorum præterea mentes quamuis egregias atque rectas, eo ipſo corrumpi, quod vtcunque præclare ſe geſſerint, nihil eſt ſublimius quo in præmium rapiantur; nec ſi peccent, vllum tribunal cui reddant rationem. Nihil denique aiebat ſuauius libertate, aut quod magis cum natura conueniat. Hac autem populos frui qui legibus ſuis viuunt, qui magiſtratus facere ac premere poſſunt. Nec vero cum ipſe hæc dicat, ſe oblitum aut quis ipſe ſit, aut vbi terrarum. Scire ſe ſub Rege eſſe Siciliam; & id cuique genus imperii chariſſimum eſſe debere ſub quo eſt genitus. Verum vt quibus imbecilla valetudo eſt, corpuſcula quidem ſua amare ac tueri eſt neceſſe; ſed & illis præterea licet aliorum contemplari fœlicitatem qui firmiori habitu abſunt à morbis; Ita ſe regiam dignitatem colere, cui erat naſcendi conditione obnoxius; & populorum tamen libertatem ſuſpicere, qui ſui potentes ſunt, Neque præterea ſe Meleandro iniuriam facere;

cuius virtutibus si similes vtique essent cæteri reges, nihil se Regibus diuinius, aut Regno inter homines vtilius crediturum.

Hæc audacter ingerentem Nicopompus non tulit. Vir erat literarum à puero amans. Sed qui solis in libris hærere cōtempserat: Adolescens reliquerat magistros; vt in Regum ac Principum aulis, tanquam in vera & liberali schola, tyrocinium poneret publicæ lucis. Ita pari vbique Musarum & negotiorum studio creuit; genere quoque ac moribus ad eiusmodi eum vitam ferentibus; & multis principum charus, ac inprimis Meleandro: cuius tunc, & cæterorum Regum causam acturus; Quid faceres, Anaximander, inquit, in populari imperio, qui hic tantam loquendi ac sentiendi libertatem vsurpas? Non mehercule tam impune sub populo liceret regnum laudare quam nunc plebis aut Procerum potestatem extulisti; Vt vel inde intelligas, hic verissimam esse, illic fucatam libertatem. Nam quod ad naturam prouocas, quæ libertatis amorem animantibus ingenerat; vna persuaseris omne genus imperii abdicandum. Neque enim sub Republica minus quam sub Regno leges sunt magistratusque, quibus obtemperes. Quæ omnia eodem modo aut conueniunt, aut abhorrent, à naturæ libertate. Si contineri sua sponte intra fines iustitiæ posset genus humanum, tunc impari omniū pietate non superuacua modo, sed iniusta essent imperia, quæ ciues iam sponte æquissimos ad inutilem seruitutem adigerent. Sed cum ex vitiis mortalium hæc fœlicitas sperari non possit, ea maxime forma regiminis ad naturam accedit, quæ homines vetat extra leges naturæ ipsius, virtutisque exerrare. Vt non intersit pluresne an pauci imperent, sed in vtro regimine sanctius ciues agant. Lusisti præterea in permiscenda populi & optimatum potestate, quæ vtique diuersissima

est.

est. Tu vero ad fucum & libertatis pompam, populum nominasti; ad vtilitatis vero speciem, retulisti Optimatum solertiam. Atqui si respublicas intelligis in quibus summum populo ius est; quid prudentia illic Procerum possit? Cum sæpe ad imperitos, atque ignauos, populi leuitas deferat fasces; cum factionibus, inuidia, impetu, rapiantur vulgi studia; & plerunque fuerit ingens virtutis specimen, ab imperita multitudine male mulctari? Sin illuc te refers, vbi Proceres omnia possunt; pudet istiusmodi senatui regnum, Anaximander, posthabere, & multiplicato numero dominorum, augere seruiendi vilitatem. Nam pro vnico Rege tot heros obtrudis, quot illic homines senatum constituunt. At scilicet maturius inter multos, quam Rege ab vno publica expendentur negocia. Quasi prudentum sententiis Reges vti non soleant; & iste quem laudas Optimatum senatus sæpe transuersus non agatur, dum quisque proprii commodi studio laborat, vel amore in suos, vel in pares inuidia. Sed enim maioribus præmiis excitata iuuentutis industria (inquis) ad studia & labores propelletur; florebitque illustribus respublica ingeniis; regna vero tanquam studiis & virtutibus aduersa marcebunt. Quæ autem respublica? An illa popularis? In qua ad seditiones, ad furorem, ad captandi populi atque fallendi consilia, aptare se solent improbæ ac factiosæ mentes, adulatione, obsequio, suauitate orandi; in qua denique vix est, vt eximia ingenia, & ambitu accensa, nisi ad publicam perniciem emineant? Sub Optimatibus vero, quid spei laboriosis illis hominibus quæ amplior sub Rege non pateat? Intra certas (vt nosti) familias atque stirpes includunt hi Proceres reipublicæ munera atque potentiam; vt generi non virtuti seruentur dignitates, nisi forte quædam obscuræ, & quæ te à supercilio nobilitatis non eximant. Et hæc præterea

munera ad quæ licet peruenire, an putas in alios diuidi, quam in istorum potentum clientelas? Ne fœlicius, quam sub rege eloquentiam illic, aut virtutis alia studia; sed gratiam, sed amicitias, sed priuata obsequia, valere existimes. Pone vero tam regnum, quam rempublicam, Principum vitiis tanquam affecta valetudine laborare; vtribi faciliora expectes ad publicam sanitatem remedia? Nimirum & Regem & ipsius vitia mors saltem de medio tollet, poteruntque à successoris indole sperari mitiora. At labem corrupti senatus non vniuscuiusque mors eluit; sed afflicti semel mores in deteriora semper labuntur, donec publicam salutem suo casu obruerint.

Sic differente Nicopompo, timuit Lycogenes inuidiam, quod ab suo nepote oppugnaretur ius regium. Nam & hoc inutile suis cœptis facinus erat, qui non delere sed habere sibi regnum optaret. Aliud commodius visum; quandoquidem ille sermo inciderat, arguere gentium ritum quæ vni se stirpi in hæreditatem permiserant, cæterasq; extollere post singulorum obitum Regum in comitia & suffragia euntes. Et hoc quidem Lycogeni placebat argumentum; tum quod sceptro Meleandri imminens id posse se consequi tumultuaria populi electione sperabat; tum quod illic erat Dunalbius, sibi protinus vt credebat assensurus; quia in illo Antistitum collegio summos ad gradus non hæreditate, sed suffragiis itur. Sic igitur exorsus turbauit Nicopompum; Dies abeat, inquit, priusquam, Nicopompe, quæ in vtramque partem dici possunt enumeres. Nam quotusquisque Philosophorum non inuenit quæ pro Regibus vel Republica diceret? Et tecum quidem sentio, vnius imperio rem communem melius geri; Illud magis in perplexo est, an adigi populum præstet ad vnius familiæ seruitutem, an ius illi relinquere

ex omnibus ciuibus optimum deligendi. Siquidem in ea populi libertate, qui regio sanguine nascuntur, impensius rectis artibus se dederent, certi non ante in sceptra maiorum quam in virtutes venire se posse propter quas illi maiores regnauerunt. Etiam populo gratias quisque Regum haberet, memorq; se ab eo subuectum, moderatius vteretur credita potestate. Nunc vero quasi nata mancipia, si subimus imperium, ne respicimur quidem; sin detrectamus, pro flagitio habetur. Cum deinde in infantem, in puerum, in imbecillis animi hominem, summam rerum fatorum ludibrium transfert, quid hac luctuosa successione acerbius? Non expectat mehercule ciuium improbitas donec ille Rex adoleuerit; sed dum simplex & inutilis ætas superbe despicitur, eæ clades publice eueniunt, quas deinde vix multorum fœlicitas annorum sarciuerit. Tunc vtique omnes regnant, populum omnes despoliant; vt nec saltem à solis calcatus Regibus contumeliæ solatium habeat ipsam peccantium dignitatem. Quod si gubernatori nauis vtcunque præstanti, filium rudem in successionem non sufficimus; ne quos ille seruauit iste euertat; Nec Philosophiæ scholam proximus extincto præceptori, sed sapientia simillimus excipit: Cur regnandi vnam hanc artem præceptorũ plenissimam, & ex cuius erratis omnium pernicies pendet, pueris tradimus; qui si hæreditatis iure habent vt regnent, nobis iure eodem vt pereamus relictum est? Huic quidem instituto ignosco, si putamus populos atq; vrbes gratia Regum ipsorum conditas esse. Perdant n. illi quod suum est; ferantque populi illam sortem quam numina dederunt. Sin fatemur hanc tuendis gentibus dignitatem esse repertam; miror maiores non cauisse, ne ex illa peior interdum calamitas esset, quam quæ eius beneficio præuertitur. Sed hæc tibi, Dunalbi, relinquo exequenda;

Tu

Tu sanctior nobis author comprobabis eligendorum Principum morem, quem & vos in sacris comitiis iustissimo ritu seruatis.

Dunalbius in publice obloquendo semper religiosior, eo tamen deuenerat, vt assentiri Lycogeni, vel in eum disserere cogeretur. Præterea omnium oculos, & maxime Nicopompi, in se videbat esse intentos. Modeste igitur abnuens sibi placere quæ Lycogenes attulerat, tandem omnium pertinaci silentio, sic eum ad dicendum inuitantium, in hanc sententiam loquutus est. Scio te, Lycogenes, hæc philosophandi magis causa dixisse, quam quod reuera sic sentias; Nisi id forte tuæ in nos pietati dedisti, vt quia suffragiis Regem sacrorum renunciamus, author sis eum ritum vbique sanciendi. Sed ne sceptri & sacerdotii iura confundas; vide quam diuersa vtriusque sit ratio. Nobis quidem cum lex vetustissimæ sanctitatis matrimonia abstulerit, quomodo infulas relinquemus liberis nostr s quos tollimus nullos? Multa præterea in sacris sunt, quæ sacerdotes per se peragere non mandare aliis debent. Si igitur in pueros hoc munus successionis iura deuoluerent, quo aræ, quo templa, quo diuum illi cultus, qui profanis nec numini initiatis, committi non possunt? Ita quoque admonemur non diuitiis incumbere, aut cæteris mortalium curis; sed pro domo, pro familia, pro posteris cœlum habere: neque illa nostra esse, sed Numinum, quæ à nobis duntaxat procurata ad hæredem non transeunt. Sed & vni familiæ si hæ summi sacerdotii infulæ donentur, quamdiu putas illam cogitaturam se hanc Numinibus magnitudinem debere, neque sibi sed Diis regnare? Vel Reges ac populos tantæ cognationis supercilium esse laturos, qui nulli nunc stirpi, ac pene nec homini, sed officii sanctitati, seipsos sine æmulatione aut vilitatis suspicione subiiciunt? At in ciuilibus imperiis

periis quæ opulentia viribuſque conſiſtunt; quæ popu- lo quietem præſtare, & contumaciam frangere impio- rum armatis legibus debent, multa ſunt quæ ſucceſſio- nis vtilitatem concilient, quorum præcipuum forte eſt ambitus Optimatum exarmandus, ne in Regni ſpem au- deant ipſum Regem violare.

Finge enim in nobilibus & inquietis gentibus, quas cernimus hæreditario contineri imperio, hunc quem laudas electionis morem vigere; quid facturos Optima- tes exiſtimas, nunc quoque vix Regum patientes? Iam hæc illis accederet ſui fiducia, poſſe ſe quoque regno potiri; iam deſpectus in Regem, qui & ex illorum ordi- ne fuiſſet, nec maiores liberos relicturus. Aſt vbi fortu- na regnandi ſtirpe in vna conſenuit, Regum præterito- rum reuerentia adeo viuit in poſteris, vt vel cunæ pue- rorum in purpuram natorum tacita confeſſione ſortis noſtræ nos tangant, nec iis parere indignemur, quos priuſquam lucem ſubeant ſcimus naſci vt imperēt. Nec dubiū grandius quiddam inſinuari illis ingeniis quæ ad regnandum à puero inſtituuntur; ſiue natura hoc facit, ſiue diſciplinæ rectitudo; aut potius Deum cura. Certe enim conſuetudine honorum qui ipſis habentur obſtu- peſcit ſuperbiæ guſtus ac veluti acies; aliturque impe- randi fortis illa ſecuritas quæ vt contemni vix poteſt, ita nec in odium venire; quia plerumque accedit comis a- nimus, & cum Optimatibus familiaritas, nulla præteri- tæ humilitatis verecundia erubeſcens. Altiora deinde aſſueſcunt cogitare, regnoque tanquam liberorum ſuo- rum patrimonio cum fide incumbere. Qui vero ſuffra- giis in hunc verticem rerum humanarum attollitur, nō- dum primæ immemor ſortis eſt, in quam recidere ſui hæredes poſſunt. Itaq; à publicorū munerum ſedulitate propiori cura ſubducitur; vt filio vel proximo cogna- torum eos conciliet quorum eſt regnum dare; aut fami-

liam

liam ſaltem tot opibus expleat, ne deinde vllus ignoret fuiſſe ex ea qui regnarit. Sic publica ornamenta, publicæ opes, quacunque ratione in priuatam degeruntur familiam; & quæ ſplendori, quæ vtilitati communi vota maiorum deſtinauerant, triſtiſſimo errore in neſcio quos lares profunduntur, eoſque laborant in lucem vindicare. Nec eiuſmodi Reges ſuis modo peccatis Remp. lædunt; ſed & Optimatum erroribus, quos pernitioſa indulgentia ideo ſibi deuinciunt, vt purpuram cognatis ſuis ſeruent, aut largiri immodice non vetentur; aut denique ne futurum lædant Regem (nam quis ille de tot Optimatibus incertum eſt) iniurias in deceſſoris familiam vindicaturum. Iactes nunc licet electionis prudentiam, quæ nouas identidem ſtirpes obtrudit malo publico ſaginandas. Ipſi Aquilii diuerſo è genere lecti, quam ſæpe Maieſtatis ſuæ vires his proditas curis fregerunt? Inter hos ille cuius ſanctiones aureas dicunt, vt filio regnum pararet, quo pretio ſuffragatores emit? Quo deinde ſceptri incommodo cum ſoluendo non eſſet publica iis vectigalia conceſſit, quę primum pignoris nomine occupata, mox iſti imbecillitate vel errore regnantum in hereditatem verterunt? Multa præterea ſunt, vt ſcitis, ſiue opera, ſiue conſilia, quæ non ſtatim ac concepta ſunt, reipublicæ proſunt, ſed expectant maturitatem ſuam, & inſtar frugiferarum arborum legitimo denique tempore edunt baccas. Ex his longioris ſpei conſiliis plerumque ſolida regnorum ſalus conſiſtit. Sperni tamen, aut omitti ſæpiſſime ſolent ab Rege qui non patrio, ſed comitiorum iure obtinet ſceptrum. Quia illis operibus inchoandis labor eſt vt plurimum ſumptuoſus; eoque ſuis authoribus ingratior, quod non viriditatis, nedum meſſis, ea ipſis voluptas eſt, quæ poſteris Regibus olim continget. Qui autem erunt hi Reges? liberi, amici, familiares mei? Imò

forte

forte ex ignotis, aut inuisis. His ego securitatis, lætitiæ, opulentiæ fundamenta stabiliam, magnis curis, & iactura ærarii, quod nunc melius in meos effuderim? Fac me velle; at hi ipsi successores forte inuidia sua inutile meum munus efficient; & opera in spem longioris vtilitatis inchoata, vel negligent, vel euertent; quoniam mihi meisque temporibus erit in decus ea instituisse; ipsis autem, vt altoribus tantum, & sapientiæ nostræ custodibus, inglorius sumptus accedet. Hæc neque vano timore, neque tamen præter rerumpublicarum perniciem, eiusmodi Regum animos solent ab ingentibus cœptis auertere.

Minori tamen vtcunque Reipublicæ incommodo regnare electi Reges possunt, quam eligi. Nam in viuidis gentibus, subtilique & exerto ambitu feruentibus, num quieta fore speres comitia? num largitionum armorumve immunia, vbi multi opibus, genere, animis pares, neque cedere inuicem poterunt, neque omnes regnare? Quid deinde cum in duos candidatos studia diuiduntur, amboque in regnum se asserunt, vt nescias vter vitio sit creatus? quantæ hæ turbæ? quam sæpe longissimo bello cruentæ? Vt sileam quod populus Regem facere iure assuetus, sæpe quoque eum audet amouere iniuria. Ne vetera nunc curem; cerne Aquilium. Duo regna totidem comitiis non pridem adeptus, paulo post eorundem hominum pœnitentia excidit sceptris. Rite inauguratum negauere. Ita ferro, cladibus, vastitate terrarum repetendæ res fuerunt hinc in Peranhyleum alterum ex regnis ambientem, hinc in Dereficum iam alteri incumbentem, qui pro dapibus quas in mensam Aquilii ipsum ferre oportuit, fere sustulit & penum & mensam. Hæc vero nonne summa discrimina existimes, iisque peiora quibus interdum nostrorum pueritia Regum funesta est? Nam non ne-

go vel

go vel regnantum infantiam, vel tenue ingenium, ineptumque negotiis, ſæpe publicis rebus nocere (quid enim ſic ad hominum commoda exactum vt vndequaque ſit vtile?) Sed hæc ipſa multo mitiori tempeſtate in nos voluuntur, quam quæ procellæ ex comitiorum freto exæſtuant.

At nec putes optimum quemque, aut maxime ad regnandum idoneum, per hæc comitia venturum ad purpuram. Quam multæ ſunt factiones! Vt ſæpe qui ſtirpe & potentia præcipuus eſt animi bonis deficitur; tanquam verentibus fatis, ne ſi ſummam fortunam ac mẽtem dent homini, Deum faciant ex mortali? Non igitur digniſſimus vtique erit quem Principem comitia dicent, ſed aut potentiſſimus, aut fœliciſsimus; quorum vtrumque ab arte regnandi abeſſe multum poteſt. Ille viribus ſuis ſuffragia aut terrebit aut emet; ille ignauia fauorem apud eos inueniet qui ſperabunt ſub tali Principe ipſi regnare. Nam ſi denique eligentium ſtudia atque vota ſic integra fingis, vt in eo quem deſtinant Regem, ſolã virtutem reſpiciant, ſolerterq; inueniant; ſi præterea candidatorum modeſtiam & aſſenſum populorum hunc facis, vt præbeant obnoxias ceruices ſic ad ſceptrum prouecto; Addas innocentiam noui regis inter recentis fortunæ blandimenta, adeo memorem ſui futuram vt nunquam conniueat; Tunc ego ad hanc fœlicitatem proclamabo, Diiſque chariſſimas gentes credam quibus illa contigerit. Sed hæc bona ſperari non poſſunt. Reclamant vitia hominum & toties experimenta in contrarium verſa; Vt iniuria accuſetur nationum ſapientia quæ dedidere ſe vni ſtirpi, ex qua tranquilliora ſint & magis illuſtria apud ſe imperia.

Iratiſſimus Lycogenes erat, deſtitutam à Dunalbio eſſe ſpem ſuam; quod tamen ne conuiuæ aduerterent, aliquot iocis, quos elegantiſsimos habebat, rei ſerię grauita-

uitatem mutauit;adiuuante Eurymede, cui apud se tot periculosæ Philosophiæ argumenta iactari non placebat. Maxime de Peranhyleo, & Derefico, inter conuiuas sermo fuit; quorum in Aquilium audaciam Dunalbius modo notauerat; Et hos quidem dissitarum tumultus gentium, plerique narrare amabant, vel audire. Sed Arsidas inter hæc, iam prouecto conuiuio facile elapsus, ad Argenidem iuit, breuiterque narrauit quam contumax Lycogenes esset in Reges. At illa de temporum iniuria breuiter questa, codicillos ei tradidit perferendos Poliarcho, quibus sua mandata commiserat. Cumq; plurimum nauem, & iter, & secretum, & quicquid ad fugientis securitatem erat cõmendauisset; Tibi denique, Arsida, inquit, qui tantum hominem suis inimicis subduces, primum præmium Dii, conscius que virtutis animus persoluet, tum Poliarchus aliquando fœlicior, & si cetera abfuerint, à me saltem tuæ beneuolentiæ fructum expecta. Ille hilarior Argenidis verbis factus, & cum Archombroto deinde quæ videbantur loquutus, prona iam vespera ad Timocleæ prædium venit, cui Agrestes comperto errore tunc forte pridianos tumultus excusabant. Illa sæpius cogitans se in leges peccauisse, quam scrutatoribus abfuisse fortunam, comiter omnes habebat; si quid in posterum opus esset, animos sibi parans. Arsidas eosdem benigne affatus est, omnibusque dilapsis, prima nocte ad Poliarchum descendit. Is mora & ægritudine æger, vt venientem conspexit; Quid, ait, vobis placet me viuentem sepeliri? Eripe me ab hac nocte (Arsida) & vel hostibus permitte. Certum est non diutius ferre hunc situm. Ille gnarus quanti gaudii chartam afferret, nihil ad omnes questus; sed literas Argenidis profert, gemmamque, & manum, iubet inspicere. Confestim Poliarchus exultatione plenissimus, Vt valet, Arsida? vt meminit

nostri? Neque nomen adiecit; nam & Timoclea audiebat loquentes; Sed lino deducto, deflexit aliquantum ne legentis affectus vultusque notarentur. Perlecta Epistola, secretum Arsidam ad se trahere cœpit; illumque consulere, satisne fidere vesti ignotæ, & ascito capillamento posset, sicque ad Argenidem ire; an tutiora sequi præstaret, & ad nauigium Messanam proficisci. Et hunc statim nauigare Arsidæ quidem placebat; sed cunctanter obstabat Poliarchus auidus videndi Argenidem, & verecunde pro amore suo pugnans: Quod vbi Arsidas sensit, exoneraturus pudorem amatoris, mutata sententia author maxime fuit ad Argenidem eundi. Quid enim facilius quam postera die templum quod omnibus patebat, intrare? Argenidem de more staturam ad aras, quibus osculum ponere nec miserrimi supplices vetantur. Obfirmato Poliarchi consilio, Timocleam aduocant; monentque sub diem Poliarcho eundum ad nauem, quæ in Italiam eum ferat (nam ad aulam proficiscendi consilium premebant.) Adiecit Poliarchus, nunquam hospitii gratiam apud se vanam fore; Vitam & quæcunque per eam homines habent, semper illi debiturum. Matrona inter preces atque vota lachrymis manans, iam non vt hospiti tantum, sed propemodum tanquam alumno, omnis curæ, omnis solicitudinis affectum impendebat. Multum erat ad amorem beneficium dedisse, verebaturque ne iam suum Poliarchum inclementior fortuna exciperet. Et tunc quidem flens acquieturum reliquit.

Nocte vero inter vota, & metus, anxie ducta, rediit in specum cum Arsida, attulitque frusta panis mero intincta; & ad Græci moris ientaculum adegit adhuc de somno fastidientes. Emisit deinde paulo ante Auroram cum Gelanoro Poliarchum. Et Gelanorus quidem cum Arsidæ ad vxorem litteris, Messanam profectus

est.

eſt. Nam Meſſanæ Arſidas habitabat, vrbem ſibi à Meleandro creditam regens. Litterarum ſenſus erat, vt coniux inſtructum nauigium haberet in portu, quo ipſe propediem in Italiam vteretur. Sibi neceſſariam Rhegium viam eſſe; hominem qui has litteras ferebat diligenter apud ſe ſeruaret. Se Meſſanæ intra quatriduum fore. Poſtquam ille diſceſſit, iam ſolus Poliarchus Arſidam ſequebatur lente in equo præeuntem. Pedes erat, vilis amictus; & ſcipione non neceſſario vtebatur; manibus quoque ne candore proderentur, diluta fuligine, in ſufflauum colorem mutatis.

Peruenerunt in vrbem, cum recluſo iam Palladis fano Deæ copiam feciſſet æditu us; necdum frequens populus commodiora ad ſpectandum occupauiſſet. Poliarchus quam licebat proxime reſedit ab ara; Arſidas ad Argenidem iuit, docuitque quam religioſus cultor in templo illam maneret. Obſtupuit virgo, ſimul periculo Poliarchi, & oblatæ lætitiæ ſenſu perculſa; ſigniſque diligenter quæſitis, quibus mutatum agnoſceret, Res, inquit, periculi plena erit, Arſida, ſi Rege atque Lycogene mox ad templum ituris, Poliarchus veſtium furto duntaxat & capillorum celabitur. Ex tot viris qui Principes circumſtabunt, neminem putas ſenſurũ hanc fraudem? Maxime cum mutuis ſuſpicionibus erecti, qui Regi, quique Lycogeni ſtudent, vultus omnes, & quicquid inſidias tegere poteſt, ſolertiſſima ratione explorent. Venire iuberem huc ad arcem; ſed laruam qui in ſtatione ſunt milites forte excuterent. Pergam potius ad Parentem, moneboque, ex quo me voluit Palladi miniſtrare, nunquam nundinarum hunc diem, imæ plebi ad vota negatum: Cum autem ſanciendæ mox paci, ad ſacra cum Lycogene ſuccedet, templum ſtipatoribus & comitibus plenum, nec capturum populi turbam nec ſupplicum vilioribus poſſe patere. Si igitur placet (ne

quid de consuetudine hodie pereat) me statim ad aras processuram, vt qui de plebe volent ritu solito lustrentur; Vulgi cultu finito, ipsum melius publica sacra procuraturum. Ita metu soluta videbo Poliarchum, commodiusque in incurioso populo nostra consilia latebunt. Probante industriam Arsida, & vt maturaret monente, puella ad Regem digreditur: Neque is minus sententiam laudauit, idonea fraude deceptus; Et illa accelerata pompa (vix dum enim horam diei secundam religiosi homines Palladi nunciauerant) inter stipatores, ministrasque, ad templum producta est.

Is autem sacrorum ordo erat, ex quo Argenis sacerdotio fungebatur. Siculi nundinas ad fori conuentus, & mercatum, celebrabant. Tunc Regum edicta vulgari, tunc in fontes edicta constitui. Tempus hoc rebus, si quæ sacræ, si quæ publici ritus, datum. Confluebant in proximas vrbes ex vicinis mapalibus atque vicis, qui vel rusticis opibus abundabant, vel egebant vrbanis. Hæc dies constituta Palladis sacris erat, quo frequentior populus videret Argenidem; quæ quacunque per Siciliæ diuersa procederet, habebat in comitatu vates, & sacerdotum chorum: Maiores hostiæ, & cætera victimarum genera sequebantur. Cũ lucebat nonus dies, si quod Mineruæ templũ in proximo erat, illuc deferebatur simulachrum, cui honores haberi cõsueuerant: Sin minus, ex commodissima æde euocabatur qui Deus Deave habitabat, vt quia duo numina vnum templum nõ capit, suo discessu commodaret Palladi fiduciariam sedem. Fores laurea redimitæ augebantur lucernis atque vittis. Signum quod ad aram colebatur, acre erat, & Deæ sua arma decentis. Strictum supercilium hinc acie oculorum, hinc cassidead mediam frontem producta, pulcherrime horrebat. Vultus, qui virginis, sed implacidæ essent. Hastam ex auro; errantibus per metalli fulgorem radiis,

quati

quati à Dea, ſæpe vulgus aſſeruit. Ægidem quoque in parma omnibus coloribus qui ſerpentum ſquammas mutant, pictor expreſſerat. Veſtigium veluti ſtantis ad pugnam, læuo pede ſic porrecto, vt totum ſimulachrum nonnihil obliquaret in latus. Serpentis quoque ſpecie Erichthonius erat ad pedes, ſpiris extremam haſtam cingens. Cæterum lectas victimas, vittiſque & cætero ritu, præterquam mola, mactatas, producebant ad veſtibulum templi (nam intus mitti ſanguinē erat nefas.) Poſtquam victimis iam ſubiecta aqua erat, ſuperueniebat Argenis, cultu eximia qui Principem & Sacerdotem decebat. Miri operis ſtolam erat induta, quæ per intextas imagines aſſurgens, Palladem faciebat de cerebro Iouis naſci, & in lite cum Neptuno inuenta olea triumphare. Hanc à tergo per multa volumina diffuſam, ne veſtigia verreret, ſex virgines ſuſpendebant. Crines Argenidis religabat purpurea faſcia, ramis oleæ impedita. Ex eadem arbore ſummo capiti coronam poſuerant. Sic ornata, & poſtquam ad victimas acceſſerat, impoſito velo caput operta, concipiebat ſolemnes ſacrificio preces, molaque deuota animalia conſpergens, muliebri ictu in earum frontem reclinabat argenteam clauam. Vero mox ferro excipiebant victimas præcincti Sacerdotes; iuguliſque ſuffoſſis, fata, & Deos in extis credebant deprendere. Tum ingreſſa templum Argenis, thuribulo argenteo præferebat ſolitos Diis vapores; & ad aram admota, demptam ſuo capiti coronam ad armati ſigni pedes ſuppliciter collocabat. Thura tunc, & odores, nouo igne refecti; qui dum ex acerra diſſipantur, cantu à proximis virginibus orto, quiſquis ex populo ſciebat, hoc carmen modulabatur.

O pars, ſed potior, tui parentis,
O Tritonia; nulla cui Dearum

Maternas teneræ blanditias tulit;
O virgo studiis nata virilibus,
Sacris ipsa tuis ades.
At vos Sicelidum chorus,
Forti plaudite Virgini,
Cantus addite plausibus.
Tu belli decus, axibus seueris
Lethum, vim, gemitum, arma, fata, ducis,
Stat dextra iaculum; Gorgonis asperæ
Monstris terribilis læua, dat hostibus
Fasto viuere marmore.
Tu pacis Dea, pinguibusque campos
Exornas oleis: & ipsa stamen
Monstras, ipsa colum ducere candidis.
Quæ te virginibus cunque vocauerint
Casti thuris odoribus.
Tritonis cupit vnda te paludis,
Vrbs diis hospita te vocabit Argos,
Et Pandioniis qui colit arcibus.
Sed tu Trinacriæ pronior insulæ,
Huc vultus melius refer.
Adsis Sicaniæ benigna genti,
Seruatosque diu tuere Reges.
Nobis, Diua, semel cum bona veneris,
Optamus meritæ sæpius, & nouas
Læti reddere gratias.
At vos Sicelidum chorus
Forti plaudite Virgini.
Cantus addite plausibus.

Sequebantur omnium vota, quibus palam incolumitas petebatur Principibus; addebant innoxios cœli haustus, nec fallentem Agricolas humum. Occultis precibus priuata familiæ commoda quisque optabat. Tunc vero ad dexterum latus aræ, in altiori sede Argenis quiescens, vitta-

vittatum manu ramum tenebat, quem vndis lustralibus rorantem modico victimæ cruore asperserant, credebantque efficacis esse tutelæ, si fronti orique esset impositus. Stabat in armis circa virginem satellitum duplex ordo, ad eam ituris semitam aperiens quæ vix binos capere posset, ne tumultu, & imperitorum rixis, aut ara aut Argenis pulsaretur. Sic admissi, ad illius pedes prolabebantur, abibantq; breuiter ramo tacti. Nulli de plebe exclusi; pluresque Argenis quam Pallas acciebat ad sacrum.

Quo igitur die Arsidas Poliarchum adduxit; parata erant sacra in veteri templo, quod Magellani habebant Palladi nuncupatum, Et Argenis maturius, tanquam dimittendo populo priusquā cum Lycogene Meleander adesset, re vera vt extra periculum Poliarchum aspiceret, descendit ex arce. Cumq; pro foribus templi tactas victimas reliquisset inter decollantium manus, & in Deæ limine thuribulū sumpsisset; iam tunc quidem inquieto animi tumultu completa, peruenit ad locum, in quo, Arsida docente, sciebat sedere Poliarchū. Hunc vero postquam vidit, in ignobili veste, & genis alienis, miserabilia in se lumina figentē; adeo ira & pietate accensa est, vt pene sacri ratio amenti excideret. Vtcunq; tamen perrexit ad aram, ibiq; in Deæ signum intuens, interim dum cæteri solemne carmen celebrant, arcanos gemitus effudit. Testabatur cælestium fidem. Innocentiam suam, candorem, pietatem, tacita exprobratione ingerebat scientibus. Nunc si se adiutam vellent, auxilio esse tempus. Si hæc mortalia curant reguntve, cur non virtutibus precium erat? cur nec à se, nec à Poliarcho violati sæuiebant? Scire illos quam non fœdo amore, virginique pudendo, in tanto viro hæsisset. Si per iura naturæ licuisset, optaturum hunc fratrem fuisse. Adeste saltem fugienti, inquit, & si quid durum in vtrumque para-

tis,illo incolumi omnia in meum caput citate. Ab his precibus,quamquã verissimo affectu flagrabant, subito cogitationum æstu auersa est. & nunc sui, nunc sponsi miserebatur. tum in Lycogenem inexpiabilis odii rabies. & quoties occurrebat nec insontem patrem esse, qui tam facilis in Poliarchi annuisset perniciem, ab hac mente refugiens quæ periclitabatur pietatem violare, redibat ad Deos,stupensque,& inter mutos dolores attonita,plus illos suis malis quam votis exorabat.Fletum tamen in potestate habuit,pudore intempestiuos in publico luctus vetante ; forte etiam quia erat calamitatis maior moles,quam vt iret in lachrymas.

Neque tunc minus ægritudinis aut tumultus in Poliarcho erat. Relinquendæ dulcissimæ sedes;aufugiendum veluti perduelli.Quam non generi,quam non animo conueniebat hæc fortuna! Iam quæ oblectamenta fuerant,lacerabant diductum doloribus pectus.Omnes Argenidis virtutes,omnes dotes, redibant in mentem; etiam quæcunq; exigua esse crediderat, tunc augustiori specie,quia erant amittenda, cogitationem implebant. Inter tot mala,nihil molestius visum, quam quod Argenidi doloris causa esset; Nec leuior metus repugnantem animum lente subibat, ne sacramenta amicitiæ inter ipsum & virginem concepta tempore & absentia delerentur ; essetque aliquid quod Argenidi charum deberet odisse. Simul in iram versus, cogitabat Siciliam armis repetere.Simul Argenidem in patre aut patria lædere verebatur,& iracundia dolori confusa, per varios affectus nunc stupebat,nunc errabat.

Inter hos animi motus,decantata ter carmina publicæ voci finem fecerunt;conseditq; Argenis non procul ab ara,sacrum ramum venientibus protendens. Selenissa,virginumque delectæ, à tergo sedentis constiterant. Eurymedes,atque Eristhenes,longe diuersum par,erant

ad la-

ad latera: Ab illis milites ad testudinem templi porrexerant geminum ordinem, definiebantque viam processuris ad virginem. Eurymedes cum in Argenidis vultu crebros motus notauisset, submissus ad aurem, rogauit ecquid ipsi male esset. Vtitur colloquentis commoditate virgo, ad illum vtique vultu conuerso, quoties nimius dolor exundabat in ora. Vulgo digesto, pene vltimus restabat Poliarchus, qui ad lustralem ramum accederet. Et animus & vestigia deerant processuro: vicissimque à frigente, & pene inutili puella, expectabatur. O amantium insana consilia! Tanquam fugitiuum gaudium percepturi, ad hanc breuis mutique congressus audaciam deuenerant; iamque piget irritati doloris, simulque periculi, multo acrius deuoturos suam sortem, nisi sic dolere licuisset. Demum miser, nec iam frustra innixus scipioni, promouit ad Argenidem gradus; acciditque ad genua: & tanquam vota conciperet, Vale, inquit, castissima Sacerdos; memineris Palladem tuam abire semper tuam, ô virgo; sed si patieris, non sine patrio fulmine redituram. Intellexit miserrima virgo; nec aliquid ausa referre tamen mœstis oculis in eum breuiter fixis efficacius omni voce loquuta est. Sed ab illius pedibus abire non sustinebat Poliarchus; siue illum obliuio sui ceperat in tantæ calamitatis caligine; siue sentiebat poplites erraturos: Cœperatque vereri Selenissa, ne ille intempestiua mora fabulam proderet; Cum Eurymedes hominem ratus ad Argenidis pedes ignara rusticitate consistere, virga quam dextera tenebat grandem ictum procumbentis lateri non sine risu inflixit, iussitque abscedere. Poliarchus inter paucos. Eurymedi charus erat, & hanc iniuriam non ob odio vllo, sed vestibus suis factam sciebat à nesciente quem cæderet; consurrexitque propere suo quoque iudicio merito castigatus. At non Argenis

tam compoſito animo ictum aſpexerat. ægre pudore prohibita,ne Eurymedem ab oculis iuberet abire; Mox diſcedentem Poliarchum qua licuit oculis ſequuta, opportune Arſidam in limine templi videt, vt coniici potuit,viam fugienti præeuntem. Quippe ille gratulatus ſuo Regi,quod à bello quies eſſet,ſimulauerat neceſſitatem ſibi oblatam traiiciendi in Italiam ad ſocerum: Impetrata Regis pace,templum Palladis petit,cernitq; venientem ab ara Poliarchum.tum paululum cum eo ſecedens,monet per infrequentem portam abire ab oppido; Viam quæ Meſſanam tendit tenere, donec ſecundo miliari in dumetis quæ occurrunt lateret; ſe poſtquam loquutus Argenidi eſſet, confeſtim aſſequuturum.

Interim Meleander ad Argenidem miſit,qui popularis ſacri ſolemnia iuberet maturari. Tempus enim in multum diei procedere:dandum ſibi & Lycogeni templum eſſe.Illa apud ſe non erat,ſtimuliſque quos credebat conſtantia ſua domitos,iam ſenſim concedebat.Regi tamen renunciari iuſſit, peracta quæ pertinebant ad populum.Deſtinata ſacrificia,cum placeret, obire illum poſſe.Ingens pompa, & pro decore Meleandri, atque Lycogenis,in Regiæ veſtibulo ſtabat, manebatque ad templum prodituros.Ipſe Lycogenes in Meleandri thalamo erat, ſpecie officii,varios, ac plerumque non ſerios, cum Rege ſermones inſtituens. Vbi maturum fuit, Meleander in Regio cultu, pallioque purpureo, manu tenens inſigne maieſtatis,ad ſtipatores proceſſit. Proximus antecedebat Lycogenes,cuius latus de Regis imperio tegebat Archombrotus. Ante hos ibant quorum magiſtratus eminebat,aut gratia. Ingens egregiæ iuuentutis numerus inchoauerat pompam. Ne populum quidem ſatis viatores arcebant, ſpectandi auidum, maximeq; qua prohibebatur ruentem. Præter regium, aſſue-

assuetumque imperio nomen, ipsa senectus, vultusque lenissimi animi index, & suo fastigio digna maiestas, omnes in Meleandrum conuerterat. Neque tantum quibus incorrupta in eum fides erat, hoc conspectu mouebantur; sed etiam ex inimicis illi quos errasse potius diceres quam peccasse: vt is dies haud pœnitendus Regi processerit, in quo hos dolor, illos pudor incessit, quod ad hæc fœdera adigeretur. Ergo Lycogeni Rex iurabit? Ergo ad necessitatem fœderum cum ciue descendet? Et hæc publice, hæc tanquam legitima, populum testem habere? Quid amplius externum Principé, parem æmulum, iusto bello esse facturum? Quibus autem altior sensus, aut spe vel metu sagatior erat, vlterius cogitationem mittebant; neque vero colendum illum diem, tanquam pacem relaturum: sæuiora restare; nec futurum stabile quod coactus Rex cum ciue pepigisset. Nam Principes, quod à se iniuria extortum est, alia iniuria sæpe repetere. Aut itaque Regem, vbi licebit, illius facinoris vindicem fore, aut cessanté iri à Lycogene oppressum. Forte Senex, in aula educatus, interroganti sodali, quid vnquam humanius vidisset Regis vultu, ita respondit vt vox ad Regem perueniret; Humaniorem dicerem, commilito, nisi sibi crudelis illa humanitate esset. Cum hanc vocem Meleander accepisset, à fidissimo homine missam, iam antea perturbatus, & in eos sermones cogitatione hærens quos de successione Regum, hesterno apud Eurymedem conuiuio, audiuerat à Lycogene esse iactatos; sic offendit in saxum quod aliquantulum eminebat, vt in terram manus affligeret. Subitus spectantium clamor terrorem late dedit. Proximi ad subleuandum Principem concurrerunt. Qui longius stabant, ipsa ignoratione pauidius concitabantur, donec constitit fortuitum & leué lapsum esse. Ipse excusauit risu casum: Multũ enim se telluri debere, quę Principé venera-

ta, cum

ta, cum exurgere non poſſet, eum deduxit ad oſcula. Hanc, vt ſuam, libenter ſe amplecti. Triſte tamen aut lætum ſingulis omen fuit, vt quiſque Lycogeni vel Regi ſtudebat. Nam quid eo portendi, quod ſtratus Rex ad Lycogenis pedes erat? quod procubuerat tanquam victima, ipſe ad ſacrificandum paratus? quam leui momento, quam ſubito fuiſſe euerſum?

Dum hæc cogitant, iam in aream primi peruenerant, in qua hoſtiæ erant redimitæ vitris inſignibus, præcinctiq; miniſtri expectabant, donec Argenis legitimis verbis ad munera Deos vocaret. At illa magis magiſque ſuperuenienti dolore incitata, in ſecreto templi loco, cæteris paulum iuſſis abſcedere, ita ſecum loquebatur. Quid tu autem calamitoſa Argenis? quid tu præſtantiſſimo viro malorum omnium cauſa? quid vidiſti; aut in quæ ſupplicia duras? Poliarchum abire: triumphare Lycogenem? Pati hoc potes? ô regia virgo, ô ſceptro deſtinata! Si te Principem meminiſti, cur non Poliarchum hic aſſeris? ſi ſponſam, quid ille ſolus fugit? Ecce autem, reſtabat ad fata vt pro Feciali eſſes tuo parenti atque Lycogeni firmantibus pacem; pacem, ô Dii, quã ſanxerunt Poliarchi diſcrimine. Tu deinde qua fronte, non dicã in Poliarchum inſpicies, ſed loqueris cum abſente, ſed audebis meminiſſe virtutum, vultuſque, atque verba, ad animum ſecreta cogitatione arceſſere? At pietas in parentem; at publica regni ſalus hoc iubet. Quæ autem in patrem impietas ſi inauſpicatum ſcelus refugero? aut quid mihi cum regno, ſi mori decreui? Sed nec timiditate ſemper regnorum ſalus conſtat. Forſitan audacia mea corrigam quæ pater manſuetudine peccauit. Sed quid ages? diſcrimen nunc appetit, obruetque imparatam. En genitor, en Lycogenes adeſt. Poſcor ad ſacra. Si ſceleratæ paci abnuo miniſtrare, quæ verba mihi erunt, quæ publice ad patrem argumenta?

Sic dicebat; nec iam mœſta, ſed concepto furore au-
guſtior, graues oculos huc & illuc ferebat; cum ſubiere
hæc vltima verba abeuntis Poliarchi, meminiſſet Palla-
dem ſuam abeſſe & cum fulmine poſſe redire. Certe, in-
quit, abiit mea Pallas, quid fruſtra hic morer? profanæ
ſunt preces; deſtitutum numine templum. Nihil conſul-
tius quam vt vaticinari me ſimulem, vetariq; à Dea, vl-
tra his ſacris incumbere. Sic effugiam facinus huius pa-
cis conciliandæ, & ingentibus deinde conſiliis liberius
vacabo. Cum illud placuiſſet, vt erat fœliciſſimi ingenii,
& tunc maxime concitati, cœpit orationem parare, qua-
lem fatidici habent. Vultus atque oculos, vbi furori in-
dulſiſſet quem ſuggerebat diſceſſus Poliarchi, ſciebat
ſuo ardore mẽdacium optime adumbraturos. In his co-
gitationib. hærentem adiere, qui monerent eam dican-
dis victimis expectari. Adeſſe enim Regem, & ſilentium
per præconem imperatum. Hilarior virgo erat, poſtquã
conſilium animo ſederat, cui acquieſceret. Ergo ſe iturã
reſpondit; animumq; ſimul & greſſus ad deſtinatam fa-
bulam comparauit. Iamque hinc Rex, inde Lycogenes,
mediam hoſtiam habebant. Circumfuſi Optimates di-
uerſiſſimas mentes ſub vno componebant ſilentio. Po-
pulus cuneos vndequaq; ſtipauerat; & deſtinatũ ſacris
ambitum, ægre appoſiti milites tuebantur. Sed pro mon-
ſtro fuit Argenis, vbi primum à templo egreſſa, varianti-
bus oculis, comiſque per horrorem iactatis, ſua veſtigia
turbauit. Furentis ſpecies erat, quæ motus Deorum,
nondum animo bene conceptos, prima ægritudine elu-
ctaretur. Meleander in primis obriguit; Qui caſus, quæ
Furiæ, quiſve Deorum filiam ſic vrgeret. Ea autem ali-
quanto ſeuerius rotatis luminibus orationem exorſa eſt,
non in carmina quidem conditam (nec tam ſubito lice-
bat) ſed tamen ab humana conſuetudine in diuinos ſer-
mones vergentem, vt hanc facile fuerit Nicopompo,

non multis immutatis, in versus sic cogere:

Cur fugis ô, sedesque tuas sanctissima linquis?
En mea Pallas abit: video currumque volantem
Auersamque Deam. Proh dira audacia nobis!
Exilio damnata fugit. Quid thurea flammis
Dona feram, cæsique greges altaria tingent?
Me mage Diua rape, & volucri per nubila tractu
Siste ferens, quæiscunque tibi placet ire sub astris.
Arma tamen quatis arma minax; procul Ægidis aurô
Hasta incussa sonat: redeunt per inane tumultus;
Sæuaque proscisso dirum rubet orbita cœlo.
Parce istis, ô Diua, minis. Neu vindice ferro
Bella para, patrios neu corripe nubibus ignes.
Heu Furiæ! quo fata cadent? Quid ponere templa
Iuuit, & auratis attollere limina saxis,
Si placet hoc audere nefas: si bella mouemus
Cælitibus, Numenque suis prohibemus ab aris?

Postquam his similia vaticinantis vultu profudit, mutata in eiulatus, maxime impleuit speciem diuino tumultu correptæ. Et in illam quidem omnium oculos stupor defixerat: Sed præcipua Meleandri cura erat, reuoluentis quæ in oraculi modum edita erant; Iussam Palladem exulare, abeuntem Deam minari, deniq; piaculum esse commissum. Hæc quo minus capiebat, eo frigidior animum metus incesserat. At Argenis, velut effusa vi spiritus qui intra præcordia ad vaticinium sæuierat, omissis infulis, quas ademit de capite, supplex accessit ad patrē, rogauitq; vt sibi abstinere ab iis sacris liceret. Pudere n. se furoris inassueti; nec conspectum populi tam subito ferre. Hærebat Rex tot ominibus æger, & præter cætera metuens, ne Lycogeni in suspicionem veniret, quasi hæc monstra turbandis fœderib. ipse ex composito finxisset. Virgo autem inter silentium patris elapsa, deducentibus eam assuetis custodię suæ militibus, concessit ad regiam.

Arsi-

Arſidaſque tanquam officii cauſa ſequutus. Acceptis ad Poliarchum mandatis, ſtatim arce digreſſus eſt.

Fremitus interim, & mox liberius murmur in territa plebe. Alii pacem aiebant præſentiſſimo Numine improbatam; alii ad venturas Siciliæ clades referebant prodigium. Pergere quidam ad ſacra miniſtros iubebant, & quicquid id erat expiare; Sentétiam ferebant promptiſſime, qui minime conſulebantur; Sed maxime eminebat vox, Fecialem vocantium. Nam vt Siculis Græcos mores ſua origo tradiderat; ſic vicinia Italiæ inſinuauerat multos ritus; in quibus & Fecialium tota religio. Igitur Meleander, ſedaturus pugnantium vota, Nihil intereſt, inquit, Palladiſne an Iouis auſpiciis firmentur, de quibus bona fide inter viros conuenit. Ades Fecialis Siculorum, & legitimos fœderum ritus obi. Fecialis in veſte prætexta longum carmen recitauit, quo Diræ in fœdifragos continebantur. Cæſa inde hoſtia fuit, cuius exta Rex ſimul, & Lycogenes tenuerunt. Ab hoc ſacro intrauerunt in templum, aramq; & puluinar tangentes, rurſus fidem obligarunt numinibus. His peractis, ſe ad regiam pompa conuertit. Sed nec plauſus populi ſequebatur; nec gratulantibus amicis ſynceri vultus erant. Rex tamen, vt oportuit, animi dolore fraudato, & ad hilaritatis indicia verſus, eo die publicum conuiuium iniit, ludoſq; proximo die inſpexit; in quibus poeta ſoccis egit, retulitque facetos de populo iocos. Regia enim & tragica, edi illo tempore non placebat. Per multos hoſce dies, vtriuſque amici, à Rege & Lycogene moniti, non modo abſtinuere rixa; ſed & frequentibus mutuiſque epulis, ſecuritatis & lætitiæ laruam auxerunt. Nam & Argenis, quæ ſimulatione morbi iacuerat; in publicum prodiit, poſtquam Arſidas literis ſignificauit, ſe ſuumque vectorem, incolumes Italiam tenuiſſe.

IOAN-

IOANNIS BARCLAII ARGENIS.

LIBER II.

POliarchum ex Sicilia exegiſſe, viſa Lycogeni ingens de Meleandro victoria: Quippe acer iuuenis, maturuſq; conſilio, ſui genii magnitudine regias partes extulerat, & faciliora factioſis ſcelera erant hoc extincto, vel ſaltem abſente. Mortis enim ipſius opinio diu non conſtitit; ſed ſiue res ſuſpecta tantum fuit, ſiue à conſciis edita, non obſcure Arſidas iactabatur, illi cum nauigio ſalutem obtuliſſe. Et hæc prima Lycogenis in Regem criminatio; cum per homines ſubornatos, in populum ſpargeret, Meleandro fluxam fidem fuiſſe & Rege indignam. Quippe illius iuſſu legatos à Poliarcho cæſos; & reum clam exemptum ſupplicio; iamque ſecurum in Italia, forte ad paria facinora, præſtari. Hæc modeſte Lycogenes, & tantum apud eos quibus inuiſus Meleander: Sed clientes licentius infamiam Regis vrgebant. Nouis enim motibus materia quærebatur; Nec deerant qui hæc tumultuandi initia ad Meleandrum deferrent. Ille con-

consulto in pristinæ lenitatis specie perseuerabat; vt quæ incuriæ imago res antea eius afflixerat, iam imponeret inimicis. Accendebat eius animum, præter facinora Lycogenis, periculumque fortunarum, virilis in Argenide constantia: Apud quam cum quereretur, quod sacrificiū destituisset, fecissetque suspicioni locum, quæsitæ rationis qua fœdera turbarentur; Si quid hic (retulit ipsa) peccatum est, iustius erit de Numinibus te queri. Stimulos ego nec recusare, Domine, potui, nec tenere. Ceterū plures sunt qui mirentur te iniisse pacem, quā meDeosq; ab ea refugisse. Ignosce libertati, quam mihi bonitas tua facit: Forte melius esset int[illegible] stu[illegible]ua opera semel perire, quam tot iniuriarum patientes regnare precario. Rex indole supra muliebrem erecta permotus, diu pensatæ seueritatis consilium exequi statuit, Cui rei conducebat, Epeircten, siue bello, siue fugæ, aptissimam sedem, incolere; in quam pridem quæ vtrique fortunæ conueniebant dissimulata ratione conuexerat.

Epeircte in Panormitanorum finibus mons est, aliquot millium ambitum amplexus. Imæ radices abscissis præruptisque rupibus attolluntur; Mox vbi per inaccessas cautes mons in modicum tumorem excreuit, paulatim faciliora latera acclinat, donec ad verticem peruenias haud modica planicie æquatum: in qua & tumulus commode eminet, tanquam à natura productus in arcem. Illud iugum munitionibus Reges firmauerant: Reliquus montis vertex iusto oppido, sparsisque præterea, & amœnis ædificiis incolebatur. Quo latere ad mare mons pertinet, capax omnis nauigii portus sese inter saxa insinuauerat, laxo aditu, aqua præalta, & propter montis amplexum, à procellis secura. Huic portui oppidum tam opportune imminebat, vt iis inuitis à quibus obtinebatur, nec subire naues possent, neq; arcta semita teneri, quæ à mari ducebat ad iugum. Qua vero in-

teriora insulæ mons spectat, duobus duntaxat callibus ascendi tunc poterat, iisq; pari modo impeditis. Ingens quoq; leuamen Epeircten colentibus, quod quacunque intermittunt ædificia, vberrimi pecorib. pastus nascuntur. Et vt hunc situm, beneficium Deorum putarent, effecerat copia fontium, & innoxius aer, in quo nulla veneno infesta animalia viuebant. In limine callis qui surgebat à portu, Cereris signum, cum spicea corona, & serpentum volucri iugo; religionem offerebat intrantibus, ne insalutato numine progrederentur, vel saxum negligerent, quod rudibus literis Deam loqui in hunc modum faciebat.

Si mihi qua curuo Nereus vehit æquora cinctu,
Omnis humus fruges, atque omnis mitia debet
Iura locus, vetuique fero nemoralia ritu
Pabula Chaoniis miseros decerpere ramis:
His saltem ô cunctæ meritis concedite gentes,
Sicanio sim tuta solo. Reuerentia nostri
Adsit, & has nullus surgat populator ad oras.
Namque mihi hæ sedes; hæc fatis dedita tellus.
Hæc placet. Exerti tantum ferat arma coloni
Pingue solum, & duro tantum de vomere vulnus.
Haud iniusta precor. Si quis tamen impia contra
Signa feret; in me ille grauem, me sentiet hostem.
Ipsa faces; ipsa arma feram, cognataque iunget
Mecum omnis Natura manus. Saturnia proles
De Ioue sum mater; fraternos cœrula nutus
Vnda timet, nigroque gener capit omnia mundo.

Meleander multo ante assueuerat illuc diuertere, quasi pulchritudinē loci sequutus; venationū quoq; simulato amore quas vicina regio ferebat: Fidissimi militū in præsidio erant: &, ne si cœptis fortuna abfuisset, etiam intercideret fuga, vario prætextu, regiarum triremium partē ad stationem applicuit. Captatis quoque temporibus;

quic-

quicquid olim cumulauerant Reges, in eam arcêm delatum eſt. Vis magna gemmarum: coraliorum multiplices rami, quos ex vicino mari petierant. Exoticam purpuram per aliquot ſæcula coactam pinguis murex ſuo fulgori ſeruauerat. Vaſa aurea atq; argentea; quorũ pauca recenti artificio nitebant: rudia plura, impenſius in vetuſtatis reuerentiã colebantur. Signatæ pecuniæ ingens modus non erat, per liberalitatem Principis exhauſto ærario, quam denique futuri coniectura minuerat.

Rex vni Argenidi conſilia aperuit; ſibi regiæ dignitatis vltionem in animo eſſe: Si ſimul Lycogenes & factioſorum præcipui, varia negociorum ſpecie cogi poſſent ad regiam, (iam enim in diuerſa ſeceſſerant) omnibus ſe iudices, & ſupplicia daturum. Huic rei Epeircten eſſe idoneam, vnde & vicina regio teneretur, & in poteſtate maria eſſent. Forſitan, inquit, violenta conſilia reliquos frangent, qui meæ clementiæ fiducia peccant. Sin reſurgent ſæuius bella, conſiliumque euentus deſtituet; relinquam ingratiſſimum ſolum, tecumq; diuitias triremibus imponens nauigabo in Africam. Neq; enim illic deſunt qui fugientem excipiant: Et aut ego tantus natu, aut tu in annis eiuſmodi clade indignis, fortunam placabimus. Si ea calamitas incidet, ſolam Epeircten commendabo Eurymedi: Hanc cum delecta manu ad extremum propugnet. Interim nobis (gnata) pœnas dabit Sicilia, grauibus inter ipſos coniuratos odiis lacerata; vulguſque errore diſcuſſo, quid illi ſint, & quid fuerimus, triſtiſſima æſtimatione penſabit. Quippe nec in diuidendis facinoris præmiis vnquam conuenient, nec Lycogeni omnes accedent. Multi enim me percelli, non euerti, deſiderant. Sic inter ſe commiſſi, pars ad nos reſpicient; & reditus noſter forte illorum beneficium erit, quorum ſcelere pulſi fugerimus. Tu interim, Argenis, in arcem concede; Vereor enim ne bellum

improuiſo aut accipi aut inferri oporteat. Vnum vide, ne in tuam familiaritatem ignotæ fidei mulieres admittas. Satis eſt, mea gnata, proditione virorum nos lædi.

Ad hæc Argenis gratulata fortiſſimum conſilium Patri; & hortata nouo bello experiri fortunam, adiecit ſe hactenus cum fide curaſſe, ne ignoti ingenii mulieribus ſua familiaritas pateret. Sed poſtquam digreſſi ſunt, cogitare acriter cœpit, à qua muliere timendum Rex monſtraſſet: quæve ſecum omnino viueret ipſi inuiſa. Statimque conſuluit Seleniſſam, ignara illam eſſe, quæ Timocleam Regi ſuſpectam occultiſſima fraude effecerat. Et tunc quidem callidiſſima anus, quamquam læta ſuas artes procedere, perfidioſe apud Argenidem ſimulauit mirari ſe quis ad has curas impuliſſet Meleandrum. Cauſa autem cur arcanis conſiliis Timocleam petiiſſet, hæc erat. Argenidem illius officiis in Poliarchum ſenſerat eſſe captam; verebaturque ne iucundiſſima nouitate Matrona veteres amicitias anteiret. Ergo inuidiæ curis grauis, ad familiaria in aulis flagitia & odia ſe conuertit. Nihil tamen aperte in Timocleam loquuta eſt. Ars enim & cauſa perierat, ſi deprehenderet Argenis fraudis ingenium. Sciebatque præterea, ſe mulieri grauiorem hoſtem fore, ſi eam odiſſe non ſciretur. Varia itaque ingerebat, quibus conſultiſſimum eſſe probaret vt Argenis beneficium in eam aut omitteret, aut differret. Viſne, inquiebat, ſcire Timocleam hæc præmia eſſe occultati Poliarchi? viſne ſecretæ inter te & illum fidei pignora in plures emanare? Solertius me caſtor feceris, ſi tanquam tuopte ingenio illi mediocriter fauebis; vt dari non referri beneficium credat. Sit vero ſuæ domi. Non careret ſuſpicione, illa tuæ familiæ acceſſio. Finge enim (quod & Superi faxint) nunquam in vulgus periculoſe emanaturum, ab ipſa Poliarchum eſſe ſeruatum: At quid iſte hoſpes Archombrotus? Scit quan-

quantum de eo sit merita; & præmia tam subito scilicet à te solui non sentiet?

His, & pluribus, sibi verius quam alumnæ cauebat Selenissa; rata actum de gratiæ quo eminebat fastigio, si præter se alia esset cui nihil sileretur. Sed tam commode, tantoque circuitu peccabat, vt videretur vnam Argenidem curare: Assiduum & exitiabile Principibus malum, apud quos gratiosi prætextu iuuandi aut monendi, satiant inuidiam, & interdum æmulos laudibus attollunt, vt maligna deinde inserentibus sit pronior fides. Ergo & Selenissa suspiciones secreto ornauerat, quæ in Timocleam Regi allapsæ sunt; Hanc olim fauisse Lycogeni & adhuc incertam fide esse; tamen ab incauta Argenide amari. Rursusque apud Argenidem eiusdem matronæ laudes, & merita, miscebat imagine periculi, quod in ea subuehenda timendum videbatur. Et quoniam partim vera monebat, effectum est, vt vix melius ab Argenide Timocleæ esset; nisi quod interdum, vt solebat, venienti, familiarius se præbebat, augebatque recedentem aliquot donis, liberalitatis occasione vtique semper apte quæsita.

Inter hos dies Argenis, vt erat imperatum, comitante Ibburrane, qui tunc forte negotiorum causa in regia erat, Epeircten profecta est. Nec multo post Meleander cum in idem oppidum se conferret, ingens vitæ periculum adiuit, siue suorum fraude, siue fatorum consilio, gratiam & fauorem Archombroto quærentium. Lacus erat passuum non plus mille in ambitu; placidis quidem & facilibus ripis, sed aqua deinde præalta, & instabili fundo. Ad illum Regis auriga declinauit tanquam via magis aprica ducturus. Frequentia curruũ qui illic quotidie agebantur, multis orbitis notabilis, ne quid timeretur effecerat; cum ecce Regis equi seu sponte consternati, seu culicum palustrium stimulis

acti, aut denique proditione ductoris, quassatis alte iubis, & periculose arrecti; viam in lacum præcipitant; omnibus quidem qui in comitatu erant pauidissima vociferatione certantibus : sed pauci ferebant auxilium; siue intempestiuo metu sibi cauebant, siue subiti atrocitas periculi vires torpentibus eripuit. Inter illos qui ruentem per deuia currum cum fide sequebantur, nemo Archombroti celeritatem æquauit. Nunc aurigam ille monere vt acrius equis obsisteret, nunc Regem vt ab curru in aquas desiliret nondum hominis mensuram æquantes. Ferebatur interim currus, primasque iam rotas altior aqua suppresserat. Tum vero Archombrotus virile facinus ausus, quia impeditus fluctibus equus tardius eum vehebat, se in lacum pedes misit. Ad vicinum deinde currum præcipitans, volentem Meleandrum arrepta pone veste tam mature detraxit; vt eodem ferme momento lacus subita voragine desidens, totos cum vehiculo equos absorpserit. Archombrotũ Regis pondus in se è curru collabentis afflixerat; tum ex pingui argilla lubricum fundum, & ipsius aquæ instabilis moles quæ perueniebat ad humeros. Nec minus Rex laborabat sua vestigia obfirmare. Ita luctantib. similimi inter se inuicem hærebant; cum iam prope cedentes incumbentib. vndis celerrimi amicorũ eripiunt.

Vbi ad ripam Meleander peruenit, tanti quod euaserat periculi horridior imago tum suo tum suorum animo insedit. Illud præcipue horrorem augebat, quod imperitus natandi certissime periisset, nisi Archombrotus contempta salute veluti in se auertisset periculum; quem vbi & natandi rudem esse compertum est, cœpere vtique omnes impensius mirari hunc in Regis discrimine adeo vilem sibi fuisse, iuuenem, externum, non beneficio, non lege obligatum; cum tot, proh pudor! gentiles & obnoxii cessassent. Præcipue Regem, vt de-

vt debuit,hoc beneficium permouit. Cupide illum am-
plexus erubeſcentem ad ſuas laudes tenebat, & iam an-
tea tanta indole ad amandum compulſus,gaudebat hoc
caſu poteſtatem eſſe factam eum ſibi intima nec inui-
dioſa familiaritate iungendi. Interim Regis auriga e-
lapſus fluctibus vultu horrenti ad ripam tendebat, cum
Eriſthenes diu ante verbis in eum bacchatus, gladium
ſtrinxit, & tanquam Regis periculum vindicaturus,im-
prouiſo omnibus ictu excipit infœlicem. Confoſſus
ille ruit in aquas,magno quidem iuuentutis quæ aderat
plauſu. At non illa conſultioribus placuerunt. Si non e-
nim hæc aurigæ culpa contigerant;cur miſer tam cruen-
te mulctabatur? Sin noxam meruerat, cur non habi-
ta quæſtione, non editis conſciis, facili morte eripie-
batur ſuppliciis? An vnus denique Eriſthenes Regem
amabat, tam properæ vltionis miniſter? Lapſi inde a-
nimi,vt auriga crederetur factione Lycogenis emptus
Regis vitam hoc facinore petiiſſe; & quoniam ſceleri
fata obſtiterant, ne coniurationem prodere cogeretur;
ab Eriſthene Lycogenis amico eſſe ſublatum. Sed Eri-
ſthenis potentia, nondumque maturum ad vltionem
tempus,quamuis inuitum Meleandrum ad diſſimulan-
dum coegit;vultu quidem ſic placido, vt nec ſe Eriſthe-
nes ſenſerit eſſe ſuſpectum.

Vbi Epeircten peruentum eſt,frequens Optimatibus
oppidum fuit, de Regis ſalute gratantium, Meleandro
tegente quid animi ſibi eſſet, & ad omnem hilaritatem
ſe cogente. Erant in primis Lycogeni amici Oloode-
mus, & Eriſthenes, per hunc ad ingentis potentiæ
gradum ſubuecti. Nam Eriſtheni ſummam ærarij
Meleander crediderat; certus ſe has vires hoſti confer-
re; ſed ita tempora, & quam iniuerat ſimulatio, fere-
bant.Oloodemus, quicquid ad Pachinum promonto-
rium iacet regendum acceperat. Hi facinus inter ſe par-

titi, diuersa procurabant; & cum Lycogene Oloodemus corrumpendæ Siciliæ à Regia aberat; Eristhenes muneris sui specie incumbebat Regis consiliis. In his tribus summam hostilium virium esse constabat. Rex quamquam consilii iam certus, tamen quid Cleobulo sententiæ esset scire expetiit. Eurymedis quoque consilio plurimum vtebatur; Et Archombroti summa gratia erat. His tribus secreto conuocatis Meleander Argenidem secum habens, ita primum locutus est, vt non ostenderet suum sensum, ne præiudicio illo periret libertas sentire timentium Regi contraria, aut se frustra dissuadere credentium. In quo rerum articulo Sicilia esset ostendit; importuniorem illam pacem pristino bello; Hæc se pridem auguratum Epeircten, in qua tunc arce erant, muniisse; scire se, ex paucis capitibus momenta tam atrocis seditionis pendere. Iam rogare quid authores sibi essent. Nemo in tantis rebus audebat loqui prior, donec in ætatis reuerentiam, expertæque prudentiæ, Rex Cleobulum dicere iussit: Et ille, Strenue, inquit, agendum est, ô Rex; aut expectandum tanquam velatis capitib. maturum exitium. Mediocris virtus pro vitio tibi erit. Nec aut famam, aut Deos, si te de istis hostibus vlcisceris, lædere puta. Nam & primus Lycogenes peccauit in fœdera; & ipsius supplicio qui te contemnunt, vel odere, mutabuntur. Scimus sollicitatas vrbes; descriptos milites pene sub signis esse. Quid moraris? An donec nihil amplius in Sicilia syncerum sit? Timesne turbare adhuc præcoces illorum apparatus, aut religiose expectas, donec ferrum iubearis recipere? Eristhenem hic habes; Lycogenem, & Oloodemum, tanquam ad consilium in re subito oblata, accerse. Si venient, confestim Maiestatis damnatos conficias. Si abnuent; hos tu vero contumaces, nec dum omnia instructos, iusto celerique bello persequere.

His

His Cleobuli verbis adiecit Eurymedes, ſpondere ſe, peditum ſex millia, equiteſq; quingentos, in fide & poteſtate fore. In prætorianis partim hos eſſe, partim in Epeirctes præſidio. Alios Panormi, & in arce Epipolis diſtributos. Tantillam veteranorum manum tyronibus poſſe præſtare, quoſcunque delegiſſet Lycogenes. Et vbi regia vexilla fulciſſent, haud dubie multos ſe melioribus partibus applicituros.

Inter hæc, Archombrotus, illata armorum mentione hilarior, ratuſque locum eſſe, aliquid pro Poliarcho audendi; Ego, inquit, & externus, & iuuenis, de ſumma rerum non diſputo. Sed ſi bellum vobis placet, cur auxilia veſtra reſpuitis? cur ante diſcrimẽ frangitis vires? Poliarchum Lycogenis inuidia pulſum, adhuc hodie nemo eſt militum qui non optet reſtitui. Præterquam quod bellicis artibus valet, timendumque eſt hoſtibus nomen, ſcitote illius reditu conſpectuque, tanquã ſalutis auſpicio, promptiores ad omnia exercitus fore. Equidẽ quærendum cenſeo, excuſataque temporum neceſſitate, quæ illum hinc abegit, ad nouam lauream inuitandum.

Hæc fidenter pro Poliarcho orantem Argenis intuebatur, eo potiſſimum læta, quod Rex illum auide audiebat. Itaque ne quis tam liquida & prolixa omnia turbaret, ipſa adiecit, in eadem qua Poliarchus cauſa, Arſidam eſſe, quem omnes ferunt, inquit, Italia moras trahere, tanquam ſolum exilii cauſa vertiſſet. Nec aliud ipſi crimen, quam abuexiſſe Poliarchum. De Arſidæ fide, ô Rex, non dubitas; & fortaſſe de nobis iſto facinore, quam de Poliarcho plus meruit. Quod ſi tamen deliquit, hunc donari mihi peto; licet quamdiu Poliarchus in damnatis aut inuiſis fuerit, non poſſit abſolui. Argenide in defenſionem Arſidæ, quia cum ſalute Poliarchi cohærebat, erecta, omnes in virginis gratiam eadem cum ambitu ſenſerunt.

Tum Rex; Diis, inquit, res nostras curæ esse, vel ideo intellexi, quod mirabili animorum consensu, quæ apud me constitueram, eadem vt facerem suasistis. Sit igitur auspicibus Diis ratum in Lycogenem bellum; si absque tumultu capi, & perduellionum supplicio tolli non poterit. Poliarchum autem, & Arsidam, pridem meo suffragio absolui; Restat quærere, qua ratione vtrumque reconciliemus domum. Omnibus visum, notæ fidei aliquem cum muneribus ad Poliarchum mitti debere, eumque orari vt cum primum cœptæ erunt in Lycogenem turbæ, remigret in Insulam. Sic constitutis rebus consilium Rex dimisit, omnibus, quæ sciebant, senserantve diligenter premere iussis. Sed Argenis deamantium more semper immodice exultans, aut mœsta, obiecta præter spem lætitia aperte fruebatur; Ignarusque rei pater; Accipio, filia, inquit; omen: Ex quo in hæc mala incidimus, nunc te primum hilarem, & porrectæ frontis cerno.

Vespera appetebat, & in hortum regium Archombrotus, vt plerumque solebat, intrauit. Illic cum solus inter arborum spatia erraret, in noctis memoriam incidit, qua Timocleæ hospitio cum Poliarcho erat vsus. Inter cætera subiit animum, frontis vocisque mutatio, quæ illic Poliarchum de Argenide interrogatum confudit; Id enim Archombrotus in amoris indicium cum traxisset, deinde exciderat superuenientium rerum mole, eo facilius quod non amorem mutuum, sed iuuenilem in Poliarcho insaniam esse coniecerat. Tunc vero diligentius omnia reuoluebat: bis ad Argenidis nomen Poliarchum obstupuisse: bis de virginis ætate & moribus rogatum, respondisse strictim tantum, & vt scires incompositi ad hoc nomen animi esse. In illius rei memoria hærenti, succurrit, Argenidem, dum Arsidam apud patrem tueretur, inter seria verba & preces, totam

totam arsisse. Facinus autē Arsidæ ad rem Poliarchi pertinebat. His vtrinq; pensatis; secretæ inter illos necessitudinis facta est Archombroto suspicio. Occurrerunt ilicet cogitanti, virtutes Poliarchi, & quicquid hunc ad spem tantā subuehere potuerat, aut solicitare Argenidē. Certe quod illius genus lateret, aliquid eximium posse subesse. Neque enim, inquiebat, solus sum, cuius genus, aut fortunæ, ex illa quā subii dissimulationis larua æstimari non debeant. Sed dum Argenidis speciem, fortunamque, ad animū reuocat suum, fœlicemq; hoc amore Poliarchū tacita gratulatione ingeminat, ea ipsa laudare incipit & mirari, quæ antea intactus aspexerat. Nam quid Argenide venustius esse? cui vnquā ad tantum habitum, tantosq; parentes, tot virtutes accessisse? Si non generis prærogatiua esset, sed ex Siciliæ virginib. delectus haberetur, neminem ante Argenidem ad regnum asciscendā. Sapientiam, modestiam, verba, suo sexui præstare; speciē supra mortalem esse. Post hæc ad se redibat Archombrotus, nec indignā tanta spe nobilitatem suam; haud dubiū nouis ignibus alimentum, reputabat. Et id primo non quasi amaturus; sed tantum veluti ociosa, nec imparia tamen vota. Capi inde paulatim, & oblectatione iam anxia ad earum rerum imagines teneri; ignarus, si victor & liber esse vellet, fortitudine opus esse in hæc ipsa amādi initia. Quantum charior fiebat Argenis, tantum de amicitia decedebat, quæ illum Poliarcho coniunxerat, primum inuidia, mox æmulationis malo grassante. Ita æger, & ad animi captiuitatem adactus, horto digreditur, quem paulo ante fœlix solutusq; intrauerat. Accessio mali fuit quod ad solatium in ea tempestate solitudinem quærens, solus cœnauit, Nam cum tacitus secretusque, non aliud quam amorem audiret, paulatim, illis curis se permisit, quæ intra paucissimos dies efflictim amantem nondum expertis malis vrserunt.

Dum

Dum hæc apud Regem aguntur, non ſolutiori cura cum ſuis Lycogenes meditatum facinus adornat. Is ad præcipua oppida non vno prætextu diuertens, magiſtratus exhibito conuiuio hilariores monebat, ne publicam libertatem ſinerent prodi. Peſſimis conſiliis infeſtari Siciliam; meminiſſent ſe in regno, non ſub tyrannide eſſe: nec in Regem quicquam addebat, niſi ita perplexe vt id poſſet vel Meleandro excuſare. Cum his verbis incitatos videbat, quaſi familiarius agens, imperfectũ aliquid inter ſuſpiria, vel publice, vel præcipuis in aurem, loquebatur, vt pia ſolicitudine plura timere videretur, quam quæ auderet euulgare. Inde non pauci, in eum vt patriæ columen aſpicere, curaq; ſubtriſti Meleandrum faſtidire: Cum præſertim iactaretur in populo, nunc contemptis popularibus ad publica negocia acciri peregrinos, nũc tributa & portoria augeri: cædes deniq; imminere à Principe ſuperioribus bellis infeſto. Præter has artes, ſacrificuli pretio empti haud parum valuere. Ominibus & auſpiciis ementitis omnia in religionem vertebant. Seu publice, ſeu priuatim mactata hoſtia erat, effictis prodigiis ſpectantes terrebantur, nunc caput deeſſe iecinori; nunc turbato ordine, fibras emicare extra ſedem; ſemperq; noua fata inſtare, & meliora præteritis: Nihil autem quod tunc fieret Diis placere. Contigerunt præter has laruas, non falſa, aut fucata prodigia, quibus affirmabantur proximæ clades. Nam & de cœlo lapidatum eſt; & alicubi gemini ſoles micuerant. Sed pauca hæc monſtra fictis innumeris fidẽ fecerunt: vt homines omnia temere crederent, timerentque. quem miſerorũ ſtatũ quidam Poeta, & ipſe publicæ inſaniæ nõ expers, deſcripſit.

Parcite Cœlicolæ; Quid demere vincula rebus
Heu placet, & miſeras monſtris euertere terras?
Nunc cœlo informis facies, nunc aera fœdi
Incæſtant Manes. Liuent per inane Cometæ,

Et

Et nec friget hiems, vector nec floribus halat
Phryxæus, posuitque suos canis æstifer ignes.
Qualiter ignoto cum Sol nouus aere gyrum
Per modo nascentis cunabula duceret Orbis,
Expers sæpe viæ, sæpe alti pondere currus
Errauit dubius, totumque immiscuit annum.
Cernis anhelanti quam nigra volumina tollat
Ætna iugo? cernis quanta vehat æquora mole
Auster, & in nostras spumantia degerat oras?
Ceu quondam Ausonio cum dissociata recessit
Littore, frangentes exhorruit Insula nimbos.
Magna quidem portenta Deum; tamen omnia supra
Sæuit corde pauor. Vates sibi quisque malorum
Et clades, & tela videt, pœnasque futuri
Præcipit. O siue hæc nobis insania creuit,
Seu superi iussere nefas: quid longa moramur
Supplicia? Arma, viri. Sæuo cadat hostia cœlo
Quæ meruit. Liceat lustralia mittere tela,
Et satiare Deos, & morte reposcere vitam.

Inter hæc ad Regem est relatum, intercedere Hyperephaniis cum Lycogene arcana consilia; verebanturque nonnulli, ne eorum vsurus viribus propediem à patriis sacris abiret. Forte cum talia iactarentur, Archombrotus cum Ibburrane erat, cui iam aliquo vsu, commendatione maxime Regis, cœperat familiaris esse. Ambo in regia porticu spatiabantur, nouusque in Siculis rebus Archombrotus, cum aliquoties Hyperephanios audisset nominari, rogauit quod discrimen inter illos cæterosq; Siciliæ incolas esset; cur nomina, cur studia, viresque diuersæ. Tum Ibburranes docendi iuuenis studio paulum in se seductus sic incepit. Hyperephaniis ex suæ superstitionis genio nomen hoc fecimus. Eorum factio regnantibus grauis, quodam Vsinulca auctore hoc sæculo est exorta. Ille Deorum cultu neglecto, qualis in Sicilia sem-

per viguit, ausus est nouas religiones afferre; pacemque solicitare animorum qui superbia, vel nimia simplicitate, diripi possent. Quibusdam igitur ambitiosum fuit à sensu maiorum eo duce discedere; Alios eloquentia fefellit cui pietatis species erat intexta. Accessit impetus nouitatis, tanto furore excæcans animos; vt barbara Vsinulcæ commenta inuenerint laudatores, non ex vastis & vltimis terris, sed(quod mireris) ex alumnis Siciliæ: quamquam nihil portentis deterius quibus suam ille scholam fœdauit; vt vel referre me pudeat contumeliosam numinibus vesaniam. Negat vllum mortalium, vlli sceleri operā dare nisi qui illi perpetrando ab adigentibus Diis damnatus est. Vtcunque vero in vitia pugnes, in te sis innocens, commodus hominibus; in Deos liberalis, eiusmodi pietate effici non vult, vt amicior Diis viuas. Non hæc enim omnia esse illam virtutem, quæ acceptos immortalibus homines facit, sed illius tantummodo signa virtutis. Præterea non esse in delictis discrimina; sed in hominib, qui delinquunt; Siquidem à Diis exosos, vel oleris furto mereri quicquid Furiæ apud Poetas faciunt. Cæteros vero nō parricidio, non incestu, libare amicitiam quā cum Numinibus sunt coniuncti. Ita ab vno scelerū cœno hos intactos; illos amisso decore excedere. Velut in aquas si quid anserini generis mergas, inde inuiolata siccitate eduxeris; cum cæteræ aues, aquis iisdem, & minori sæpe mora tenorem & vsum pennarū corrumpant. Parco cæteram Vsinulcæ amentiam memorare. Nec habuissent hæc monstra longi æui discipulos, nisi incidissent in Regum pueritiam; quibus temporib. vt plurimum turbulentis fœda omnia nec arceri nec corrigi possunt. Auxit hunc morbum factionum atrocitas, & quidā Optimates odio eorum qui sub pueris Principibus rerum potiebantur, præbuere se tumultuantibus Hyperephaniis duces. Tum vero lu-

ctuosissimo sydere percurrerunt domestica arma Siciliam; & ad Hyperephanios defecerunt quotquot seditionum licentiam amabant; in ipsos ausi Reges signa attollere. Nihil illorum furori relictum est. Calcare aras Deorum, euertere templa, fœdare oppida incendiis; & ciuili sanguine suam furiis consecrare nouitatem. Post tot annos adhuc veluti truncas vrbes excisis Numinum tholis aspicias, in quibus sæuierunt. In illis tumultibus tanto diuortio à cæteris recessere Siculis, vt tanquam aliam patriam, aliumque populum facerent, ne ictis quidem fœderibus redierint bona fide in communionem reliquæ gentis: discordique ingenio acti semper arma aut minentur aut timeant.

Ita affectis animis, quid Regibus putes liberi in eos imperii esse? Vrbes, milites, portus, tantumque non totas insederunt prouincias, ex quibus cum supercilio cōsulunt quid iuuari à se Regem aut sperni expediat. Cui si bellis occupato, aut inter alia laboranti negocia, operam suam promittunt: tanquam digni quibus gratiæ habeantur, fidem hanc iactant; obliti à bonis ciuibus tunc eiusmodi sponsionem non exigi, nec fore vt toties eam repeterent, si semel tuta esset. Sed sociorum vtique magis quam ciuium more auxilia præstant; Regisque aut sequuntur aut auersantur consilia. Sic Deorum Principumque arbitros agunt; quid vtrisque ipsi debeant, non ex patrio ritu, sed ex suis ingeniis metiti. Quantas clades hic morbus minetur Siciliæ vel nullo profitente agnoueris. Nam vt peruicacissima sunt odia, quæ ex diuersarum religionum litibus feruent; iure timendum est, ne aliquando Hyperephanii quod suis consequi viribus non possunt, excidio patriæ quærant, peregrinis gentibus, æmulisque, non magis ad bellum quam ad prædam, & veluti Siciliæ possessionem accitis. Quod si ista meliores Dii auertent, at iam quanta sunt

quæ

quæ videmus quæq; ſentimus? Si filii iraſcuntur parentibus,ſi Regi Optimates,continuo in hanc ſectam, veluti ad certiſſimæ manumiſſionis genus,fucata profeſſione ſecedunt:non ignari,quod ſibi præcipue noceant;ſed tanti eſt ſuo errore æmulos macerare. Quid de Veſtalibus dicam?Quid de myſtis Deorum?Vbi illos caſtitatis ſuæ tædet,impune maledicunt religionibus, & inceſtarum mercede nuptiarum ſe Hyperephaniis dedunt. His exemplis,illaq; diſſerendi & viuendi licentia,labefactatur vulgus; vt primum qui Dii aut qua ratione colendi ſint dubitet; mox rudi aut impio faſtu nihil ſacrum habeat,nihil de Superis certum;Sic Numinum rebus indicta eſt iſto facinore calamitas, ſimulq; in publicã pacem ſerpit,& ægræ Siciliæ carpit vires;quæ nunquam in priſtinum robur exurget, niſi prius Hyperephaniis ad ſaniora adactis vulnus hoc duxerit cicatricem.

Tum Archombrotus; Quid ergo Siculi ceſſant,ait, vna mole obruere incendium? Quidve grauantur iuſto ferro hanc tabem noxioſiſſima contagione ſerpentem excindere? Equidem vel ego externus manus meas & ferrum ad hoc promitto; Neque me vnquam gratioribus victimis operaturum credam, quam ſi eorum ſanguinem Diis dabo,vel meum adactis vulneribus ipſi libabunt. Hæc te Meleandro dicere, Ibburranes,& ad hæc bella eum vrgere æquum fuit.

Hic Ibburranes;Laudo impetum tuum,inquit,egregio feruore ſuccenſum. Sed ſunt tamen qui non ſine argumento contraria ſentiant; quia rerum ſucceſſu compertum eſt,vt quædã animalia aluntur veneno, ita hanc ſectam inualeſcere publicis malis,interq; bella& clades ſaginari. Alias igitur artes,eaſq; mitiores quæſiuere, quibus maculam Sicilia eluat;crediderunt que Regum prudentia, abſq; ferro & ſanguine, morbi ſæuitiem ponere poſſe. Si quid vero ipſe ſentiam quæris; neque cum illis

pacem

pacem neque bellum ſimpliciter volo. Nam ſi quietem
poſſunt pati, non hos puto vllis motibus ſolicitandos.
Sin in Regem remque publicam ſeditioſis conſiliis
ſponte inſurgent, ferendos non arbitror; ſed vi armiſ-
que premendam veſaniam ſuperbe furentium. Pia tunc
arma, tunc omni laude digna in eos ſeueritas. To-
tis regni viribus enitendum ne impune auferant ab-
ominandi in Reges exempli audaciam. Et eo qui-
dem celerius vindicandum eſt facinus, quo ipſi fero-
cius ſolent graſſari in cunctantes: noſtramque patien-
tiam pro imbecillitate contemptim accipere. Neque
enim hæc ſecta, ferendo, parendove (vt ſolent meliores
diſciplinæ) quærit ſibi incrementa; ſed iurgio, rixa,
tumultu, ſua facinora aſſueuit aſſerere. Ferro igitur, &
pluſquam æmula ferocitate, cenſeo in eos eſſe agen-
dum quoties ſuis iniuriis Regem ac Patriam laceſſent.
At ſi ſeditionibus, ſi rebellio abſtinebunt, patienturque
mitius ſe haberi, tunc ego cum illis pacem malim. Iam
enim in plures ſerpſit labes quam vt ſinguli inter reos
ſcribi poſſint, & citari à lictore. Ac præterea iuuentute
abundat Sicilia, quam nunc leuitas, nunc egeſtas, nunc
ipſa armorum cupido ſic verſat, vt non iure aut pudo-
re æſtimato factioſis det nomina, & in militiam coeat
quantumuis ſuperis mortalibuſque auerſam. Ita multi
dum armis certatur accedunt ſpe prædæ ad iſtos Hy-
perephanios, qui eos in pace deuorent: & Reges bel-
lo illato plures de nouo reos faciunt, quam de veteri-
bus extinguunt. Præterea veluti fila per ſe tenuia ac
ſoluta facile rumpas: At ſi ea inter ſe violento implicas
nexu, quo fortius premis, eo validius ſtipantur, coeunt-
que denique in funem cui frangendo nunquam ſuffe-
ceris. Sic iſti per ſe forte negligentiores ſuarum par-
tium, vbi intentatos iugulis vident enſes, qui coa-
ctam, id eſt, vt exiſtimant, pudendam pœnitentiam ex-

torqueant, interdum furioso & quem ægre exolueris nexu coniurant. Itaque pace, ocio, regni fœlicitate (si ipsi importunis tumultibus ad arma Regem non cogent) debellandi sunt; quo tempore nihil ex publicis latrociniis habent quod incertis & seditiosis auxiliatoribus largiantur; neque incitati aduersantium feruore, plurimum quoque de suo remittunt. Ex ipsorum deinde præcipuis multi ad Regem respiciunt; ex cuius amicitia in illo sereno omnia pendent. Is autem si non tam odio quam contemptu prosequetur eorum disciplinam, efficatius omni bello nobilium animos ad pœnitentiam coget. Qui si malo pudore prohibebuntur suam sectam eiurare, saltem liberis suis consulent, magistrisque eos tradent per quos erudiantur ex veteri more, viuantque in Regia gratiosi. Nam qui cœlo, argumentis, veterumq; præceptis, vnam pertinaciam anteponunt, adhęrentque Vsinulcæ, vincentur, mihi crede, hoc honorum aditu, & spe regiorum munerum caute præclusa. Præsertim si non hæ pœnæ legibus publice latis in eos constituantur (nam id ipsum satis iratis esset ad questus, cōiurationemque & contumacia arma) sed lento quodam vsu, Principisque ingenio, nequaquam in eos diuidentis reipublicæ munera, quę conferri aliis possunt; neque ferentis vt extra licentiam quam leges faciunt exerrent. Cætera sit in eos mansuetus; & interdum familiaribus verbis dignus ipsis videatur cui placeant. Multi enim inter illos, Archombrote, non suo, sed sectæ & institutionis vitio peccant; absque hac esset, recta indole, paresq; maioribus futuri. Hos, cum licet, corrigi mehercule prę-stat, quam euerti, aut ad insaniora adigi necessitate. Ista vero vtcumque lenta remedia, paulatim Hyperephaniis neruos exscindent: & qui specie altioris sapiētiæ coaluerunt, tandem segni nec irritata vetustate, philosophia quoque excussa atque contempta, quæ exoriens tanti

super-

ſupercilii fuit, non ægre ſoluentur. Sed hæc ſunt ſolidioris pacis cõſilia; quam ô huic regioni numina reſtituant, nec Hyperephanios patiantur auxilium Lycogeni ferre. Hunc certe, quidquid fama iactetur, ad eorum religiones acceſſurum non arbitror, nec vt illi factioni commendetur, id eſt vix Siculorum quadrageſimæ parti, cæterorum odia contracturum. Cum hæc Ibburranes dixiſſet, Archombrotum ad cœnam vocauit, monuitque familiariter, vt & ipſe Hyperephaniis perbenigne vteretur. Nam plus illos (vt res Siciliæ erant) corrigi blanditiis, exemploque, & ſobria diſſertatione, quam profeſſo, ſemperque mutuo faſtidio, poſſe.

Iamq; maturis apud Lycogenem rebus, dicta facinori dies erat, medio vere, ad decimum menſis, qui Thargelion vocabatur. Eriſthenes haud procul Epeircte prędium habebat, & ſaltum in eo, quem intactę diu fere impleuerant. Is deſtinata inſidiis die illuc cum Argenide Meleandrum ad conuiuium vocare ſuſceperat; ſi procederet fraus, Meleandrum atque Argenidem, tanquam ſignis tabuliſque ſpectandis in ædium penetralia cum paucis deductos adorturus, emiſſuruſque per poſticum celerrime tradendos Lycogeni. Si reſtitiſſet Meleander, aut ad auxilium pertinacius prouocaſſet, eum interimi placuerat: Satis eſſe ſi potirentur Argenide. Quod ſi Meleandrum eo die omina, aut valetudo, intra Epeircten tenuiſſet; tunc Lycogenes, ad eum opprimendum cum ſubito exercitu adeſſet. Hunc enim illo die Syracuſis eſſe volebant; & ad eum ſuæ factionis homines, tanquam Procerum, vrbiumque nomine, coire cum tumultu, ducemq; dicere publicæ cauſæ in Regem. Superuenire debebat Oloodemus, cum manu ad hoc ipſum ante collecta, rei nouitatem ſuffragio aſſerturus, & viribus. Deſcitura ab Rege pleraque arbitrabantur, tum prioris belli exemplo, tum Præfectorum & Ma-

giſtratuum fraude, quorum multos ipſi ſubuexerant; deniq; ſponte animis ad ſeditionem ſpectantibus.

In hunc modum inſtitutis vtrimque conſiliis, Lycogenem Meleander, & hic illum occupare decreuerat. Sed Argenis duplici ſolicitudine icta, cum & Poliarcho & regno ſtuderet, eximiæ diligentiæ erat in iis vrgendis quæ apud Regem amici cenſuerant. Comparanda Poliarcho erant dona; Arſidas reuocandus; & qui hæc curaret, fidum hominem res poſcebat. Nemo, extra vnum Archombrotum, deprehendebat priuatas in virgine curas. Sed illum amori aſſidue ſequienti pene iam imparem, & in Argenidis pro Poliarcho ſtudia haud vulgari æmulatione quærentem, vix fallebant illa conſilia. Super omnia ſeipſum accuſabat, quod reducendi Poliarchi author regi fuiſſet; adeo vt interdum ſumeret impetum adeundi ſecreto Meleandrum, & contraria ſentiendi: Sed pudore coercitus, ſimulque reueritus Argenidis iram, tam peruicaci conſilio abſtinuit. Accidit forte, vt ad Meleandrum iret; ſuper Arſidæ reditu cum filia colloquentem; Et tunc quidem ab recenti beneficio commendatí apud Regem Poliarchi gratior Argenidi erat. Ergo vt ſuæ cauſæ patronum hilariter intuita; eum quoque ſolito familiarius ſalutauit: ignarumque cur hæ ad ſe blanditiæ eſſent, ita affecit, vt ſubita confuſus lætitia, vbi primum licuit, ad colligendas vires in cubiculum rediret. Illic nimio nec ſecuro gaudio, multum animi incertus, ita denique ſibi loquutus eſt. Te autem eſſe fœlicem? Te amori litauiſſe? Quid enim? Non frontem Virginis vidiſti? non oculos? cum veniſti, non tota exiliit? Infœlix! nimis inepte meam ſpem indulgeo. Nunquam Dii tanta præmia tam faciles concedunt. Vulgares nuptias nulla tempeſtas, nulli caſus illuſtrant. Eximiis vero amoribus fortuna intercedit, vt ipſo labore ſint precioſi quærentibus.

O fallar;

O fallar; nec illa ſalutatione, illo Argenidis vultu, quo tantopere mihi nunc placeo, exitum ipſa portenderit. Hei mihi! quod vix cogitare ſuſtineo, num hæc beneuolentiæ ſigna Poliarchum petebant; & ideo blandior fuit, quod eum apud Regem ſententia mea iuui? An orantis ſpecies fuit qua patrocinium rurſus meum pro illo depoſceret? Non eſt tanti, non per Argenidem, vllus amor. Nec volo Argenidis in me beneuolentiam debere Poliarcho; nec mihi Poliarchum debebit Argenis. Egone alienæ fœlicitatis miniſter in meam cladem pugnabo? Ego vilis abiectique animi pene ad ſeruilia officia amabor; & Argenidem alteri tradam? Erras tamen Archombrote, ſi vi agendum putas. Precibus, patientia, obſequio, impetrabilis amor eſt. Seruire, an imperare Argenidi paras? Aut quam hæc inuerecunda eſſet oratio; Nolo vt ames Poliarchum? Vix auſterus aliquis pater ſic iuberet. Quæ ametur indigna eſt, vel præſtantiſſimum amabit. Virrtute, gloria, fama in Poliarchum certandum eſt. Et tua quoque intereſt hic eum reuocari. Semper enim de abſentibus tenerius, & quadam miſeratione ſentimus; Præſens autem vt placere Argenidi poterit, ſic aut rixa aut faſtidio eſſe ingratus. Explorabis cur ametur, aggredieriſque eadem virtute virgini te probare. Quicquid aget, effectu ſuperabis: & ſi cætera fœliciter non cedent, ferro deiicietur. Facilis erit ad iurgia pugnamque occaſio. Vt ſit vero fortiſſimus, tamen fortior amor eſt qui meam manum reget. Interim dum de reditu ipſius agimus, facilis ad colloquium erit Argenis. Me audire, mihi credere aſſueſcet. Sæpe autem vbi adoleuit beneuolentia, longe ad alias cauſas valet, quam propter quas eſſe incepit.

Cum Archombrotus in hanc ſententiam coegiſſet reluctantem animum, ad Meleandrum redit; ibique ad nouæ indignationis mœrorem præſentiori cauſa de-

ductus est. Persuaserat enim Regi Cleobulus, vt quæ munera ferrentur Poliarcho tanquam ab Argenide essent. Ipsa exors est facinoris, inquit, quod eum è Sicilia expulit. Regni autem secundum Te curæ ad illam pertinent. Sciet præterea sub eius precibus tuas latere, & qui fortasse durior nobis esset, certe non litigabit cum virgine. Meleander mirifice probata sententia; Age, inquit, restat & munus, & hominem qui ferat deligere. Timonides strenuus iuuenis erat, fideiq; in Poliarchum notæ; quem mox Argenide suggerente, huic furtiuæ legationi Rex destinat. Hoc ita constituto, iam quod munus mitteretur, inter se pensabant. Forte mercator ex Syria Indicas & Arabicas merces, plerunq; inutilem vanis gentibus luxum, aduexerat. Inter cætera erat armilla ex serico texto, quod totum varii generis lapilli sic implebant, per suos colores distributi, vt aliquot ferarum aut fugam figurarent aut iram, quas hic telis venatores sequebantur, hic excipiebant venabulis. Precium gemmis, & operi, ingens; quippe quod talentis quinquaginta indicabatur. Multi Siculorum hanc viderant, plures audierant celebratam non ignobilis Poetæ opera, quem suo fulgore ad hos versus rapuerat.

Dicite surgenti confinia littora Phœbo;
Quam nitidus vestris hic Deus exit aquis?
Cum tingit virides hilari fulgore smaragdos;
Aut facit, ô adamas, te sibi luce parem.
Pallentemve onycem, varium vel iaspida miscet,
Vel cui purpureo nomen ab igne venit.
Caeruleasque notas & flammis implet, & auro,
Ceu variat curas comptior Iris aquas.
Hæ tamen haud vno cuncta sub littore gemmæ
Nascuntur: Nam cui gloria tanta solo?
His nitet immensus Ganges, his flauus Hydaspes;
Est & Erythræi lucida concha sali.

Vna omnes armilla tenet; par omnibus vna;
Omnis in hæc Oriens lucida texta coit.
Dî superi! pretium nitidæ formamque coronæ!
Quam volet amplecti tanta corona manum?
Vt natat in solidis lux alternata lapillis!
Oraque venantum quam bene gemma facit!
Diues en hîc ceruus, quem ditia tela fatigant;
Et leo, quem pretio cerne tumere suo.
Lemnius? an nondum Telchines naufraga saxa
Artifici gemmas sic posuere manu?
Digna quidem Iouis hæc vibrare armilla lacerto,
Cum quatit imbrifera luce coruscus humum.
Ipsa, licet diues, placata hoc munere Iuno,
Poneret offensi iurgia sæua thori.
At te seu veri, seu famæ gloria tangit,
O quisquis tanta brachia dote coles;
Vince animo censum; ne hæc optima saxa putentur,
Tuque genus Pyrrhæ vilior esse lapis.

Eam armillam Poliarcho munus fore idoneum, Argenis atque Cleobulus cum Meleandro censuerunt, quippe quod se sua mole non proderet. Furto enim rem agi. Arma, aut equos, si mitterentur, conspectum hostium non posse defugere. Præterea hoc ornamentum in plerisque regionibus non fœminarum magis esse quam virorum. Aptissimum itaque quod fœmina viro donaret. Rex antea, cum illam mercator obtulisset, quia maiores curæ instabant, pene vilem habuerat; Apud Eristhenem tamen erat, vtique præfectum ærario, iussumque inspicere ex artificum fide an in rem Principis emptio esset. Tunc vero ne quisquam miraretur confestim hanc emi. Rex talos poposcit, & cum Argenide ludens, ac sponte inferior; quasi victoriæ præmium armillam statuissent, Eristhenem accersit, imperatque quam possit rectissime eam Argenidi conciliare. Eristheni siue sua

ſedulitas,ſiue fortuna nondum Meleandro propitia,iam ſuſpicionem fecerat legationem ad Poliarchum parari. Credidere à ſua coniuge ortum ſuſpicandi initium, quæ cum Argenide & Seleniſſa frequens, ſæpe obliquos de Arſida ſermones iniecerat; callida mulier, & ex viri ingenio ornata. Sed poſtquam Rex armillam,tali ærarii tempore,emi præcepit,adeo illi aucta ſuſpicio eſt, vt illico ad Lycogenem ſcriberet,vereri ſe ne Poliarchi gratia hoc munere repeteretur.Is autem ad omnis flagitii atrocitatem celer,hortante etiam Oloodemo (nam is forte tunc aderat) in hunc maxime ſenſum reſcripſit; Nihil conſultius quam vt armillam, quando quidem apud Eriſthenem erat,veneno imbuerent. Si eam Poliarchus accepiſſet,haud dubie lacerto circundaturum,& tabem per geſtantis calorem in vitalia perua ſuram. Sin Rex eam dediſſet Argenidi,rem tempore poſſe ſciri. Nam venenum non ad tactum ſtatim nocere; Admonituros autem ipſos prætextu aliquo, de peſte quæ latebat,laturoſque ingentis fidei nomen;ſubſtituto in crimen mercatore.Toxicum domi Eriſthenis erat, quod noxioſiſſimum miſcuerat tollendis inimicis.Ephyræi,ſeu miſcendis veneno poculis,ſeu ſagittis imbuendis pręcipui,dum illuc colonias vehunt,conduntque Syracuſas,hanc olim turpiſſimæ calliditatis artem quibuſdam Siculorum tradiderant.Et Meleander ea peſte tentatus, hactenus ſuorum cura euaſerat,cibum Regis & veſtes,ambitioſa cura ſeruantium. Tanta autem veneno acerbitas, vt non modo guſtatum ſæuiret,ſed ex diutino cõtactu inſinuaret virus in cutem quam calor laxauiſſet. Eriſthenes veneficio perpetrando nullum adhibuit, ſed ipſe in dilutum toxicum interiorem armillæ partem miſit, byſſino vtique texto mollem,quia iungenda brachio erat; cumque crederet vim ſuccorum ſatis infuſam,eam in pyxide defert ad Regem,qui tanti ſceleris ignarus, omnibuſq;

præter

præter Argenidem ſemotis, vocatum ſecreto Timonidem monet eam fidem exhibere qua dignus cenſebatur. Oſtendit deinde cui miniſterio ſit delectus, & literas tradit ad Arſidam, ſua manu ita ſcriptas. Timonidem quem vides, Arſida, ad te miſi. Ei ſic auſcultare te volo, vt me loqui exiſtimes; quicquid dixerit, egeritve, ratum habebo. Scias tamen quo celerius cum hoſpite aduene-ris, eo te futurũ gratiorem. Vale. Tum Argenis ex compoſito de receſſu fluxæ veſtis pyxidem profert; &, Hanc, inquit, armillam, Timonides, ad Poliarchum defer. Eam meo nomine accipiat; vna illi has literas dabis, alteraſq; ad Arſidam. Tradit deinde codicillos, non quos Meleandro oſtenderat: frigidos enim, nec amicitiæ ſuæ cum Poliarcho pares obtulerat Patri; & inter obſignandum haud ægre mutauerat, aliis quos ex mutua neceſſitudine ſcripſerat præparatis. Quia autem Timonidis in Italiam iter ignorari non poterat, ne augeretur diſſimulatione ſuſpicio, ſpargere apud ſuos Rege authore cœpit, ſe Italiam Africamque viſurum vacationem impetraſſe à regia. Iuuenis erat, & commodum accidit, quod pridem transmarinæ peregrinationis ſtudio ictus, æqualibus ſuis ea vota iactauerat.

SedEriſtheni ad inſidias inuigilanti, pleraque nota, & ſuſpecta omnia erant. Hunc igitur ad Poliarchum ire coniiciens, quo verum erueret, ita fraudem commentus eſt. In ipſius clientibus iuuenis erat, quia nuper agros reliquerat, nondum notus in regia. Callidum autem, & ad ea quæ præciperentur impigrum eſſe cognouerat. Huic imperat abeuntem Timonidem concitato equo perſequi: Simulare deinde à Rege ſe miſſum, qui etiam atque etiam moneret, ne in Sicilia cuiquam mortalium indicium faceret de armilla. Dum loqueris autem, inquit, diligenter audientis vultum obſerua. Si annuerit, aut viſus ſit dubitare, tanquam mandato ſatis functus, ab illo

protinus abi. Sin quid velis ignarus fit, vt facile deprehendes; qui ipse vocetur tanquam dubius sciscitare. Vbi Timonidem dixerit, pete ignoscat errori; alium nempe te quærere; Et inde, si potes, sic discede, ne sciat quam viam institeris. Sin quia ignotus es, hærebit, & qui sis exquiret; ex Seleniſſæ cognatis te simula recens transmissum ad regiam; Nomen quod primum occurrerit tibi impone. Ille gnauiter mādata exequutus, nec à solertia, nec à fortuna aberrauit. Namque Timonides vbi audiuit de armilla, quod rem secretiſſimam sciret, hominem suspectū non habuit: Ire igitur iuſſit, & Regi renunciare esse omnia in securo. Satis sibi hęc arcana esse mandata.

Sic eluso Timonide, cum iam de consilio Regis constaret, Eristhenes omnia confestim perscribit Lycogeni, ac siue Timonidem capi insidiis, siue quid aliud vellet, tempore excluderetur. Diu incerto Lycogeni, cum Regem iam non segnem, sed ex aduerso struentem consilia, timidius sperneret, tandem nouo facinore visum est opus, quo inclinaret in Regem maleficii à se patrati inuidiam. Quod igitur nemo vnquam putaſſet, ipsum solicitare ad fœdera Poliarchum, eique scribere hoc exemplo instituit. Lycogenes salutem Poliarcho. Quam tu in amicorum hostiumve delectu erraueris, hic dies aperiet. Me tanquam inimicum insectatus, Meleandro vtinam non plus æquo tribuiſſes. Sed omitto præterita. Nam neque iam te accusari humanum est; neque in eo statu sum, vt anxie me excusem. Malo te ex beneficiis meis scire, quam verbis, vter nostrum in pristinis odiis peccauerit. Meleander ex tuo exilio te infensum, & vindicem, cum timeret, ad nefarias artes confugit, factusque de Rege veneficus, armillam infamibus illitam succis, tanquam pœnitentiæ suæ confeſſionem, mercedemque iniuriæ, tibi misit. Hanc tu caue gestaueris. Mortem enim circumegeris brachio, non armillam. Mihi quidem

dem ante experimentum fidem eſſe non curo. Si igitur vel damnatus eſt ſeruus, vel humaniori conſilio iumentum aut canem vis perire, nudæ illius cuti hoc munus compone. Niſi intra quatriduum morietur, ego qui viuam indignus ſum. Si ſapis, illum ipſum peſtiferi doni latorem, illum Timonidem coges, vt mortem induat quam tibi nõ inſcius porriget. Ego has inſidias, quas ægre detexi, te reſcire ex me potiſſimum volui; ne tantæ indolis vir tam turpi exitu cadas; aut omnino ſub inuidia mea pereas. Nam quis ex hoſtibus, non te potius iactet à me quam à Melandro eſſe ſublatum? De cætero, vt voles, gratias ages. Si infeſtus eſſe pergis; eſt quod publice te vlciſcar. Arma, conſilia, vires in expedito ſunt. Deos cœptorum auſpices habeo. Sin tibi detecta Meleandri perfidia meliorem mentem dabit, voleſque coniunctis mecum viribus vindicare iniuriam; ſpondeo nec te fratris, & quoniam hæc mea ætas eſt, nec patris gratiam me viuo deſideraturum.

Tantæ audaciæ codicillos, expertæ fidei ſeruo cum his mandatis dedit, vt diſpenſato itinere ad Poliarchum perueniret octiduo poſt quam eodem Timonidem aduentaſſe conſtaret. Neque rem eſſe difficilem. Meſſanæ vel Rhegii, in portu aut vrbe, tanquam aliud agentem, de aduentu Timonidis poſſe habere quæſtionem. Hæc autem improbæ ſolertiæ ratio erat, vt octo toti dies intereſſent, quibus noxium textum geſtare Poliarchus, eoque interimi poſſet. Nam ſi extincto ſuperuenirent hæ literæ, quantæ inuidiæ in Meleandrum forent? Sin forte Poliarchus tamdiu armilla abſtinuiſſet, tum multum Lycogeni debiturum de periculo in poſterum monenti, tum in Meleandrum acriter exarſurum, quem tanti indicii fallax ſcena damnaret. Etiam Regem audebat contumelioſe appellare; quia hæ literæ Poliarcho reddi vix poterant ante id tempus in quod à cõiuratis erat cõſtituta defectio.

At Meleander dimiſſo Timonide totus in eo erat, vt cum Lycogene Oloodemum ad ſe pelliceret; vtrumque igitur literis aduocat. Lycogenes nondum maturis ad ſecedendum rebus, parere conſtituit, & aliquos paucos dies eſſe cum Rege Sed Oloodemus accepta Regis epiſtola, non prius ad Regiam quam ad Lycogenem contendit. Ibi communicatis conſiliis ſuſpectum illud fuit, quod vtrumque Meleander accerſeret. Si quid atrox parabat, liberius in ambos quam in alterum eſſe auſurum. Nihil ſecurius, quam vt Lycogenes ſimulatione valetudinis abſentiam excuſaret, & Oloodemus explorandis conſiliis iret ad Regiam. Is ergo à Lycogene profectus cum intraſſet Epeircten, Meleandro protinus ſalutato, ea veſpera ad cœnam admiſſus eſt. Dedit quoque literas Regi, excuſationem Lycogenis ferentes: Illi enim ſonticum morbum eſſe, nec aeris patientem. Rex haud dubius morbum fingi, tamen eadem qua petebatur ſimulatione non pauca de genere inualetudinis quæſiuit. Soluto deinde conuiuio, Cleobulum, Eurymedem, & Archombrotum accerſit, rogatque quid Lycogene faciendum, qui venire contempſiſſet; quid etiam Oloodemo & Eriſthene qui pari fiducia qua ille imperium ſpreuiſſet, adeſſe nocentes ſuſtinerent. Archombrotus, & Eurymedes nihil dum mouendum putabant: ſed Lycogenem adhuc alia fraude tentandum. Illo libero, fruſtra in cæteros fore ſæuitiam. At Cleobulus; Ego vero arbitror, inquit, nihil de præda quam tenemus amittendum. Putatis Lycogenem, niſi concepti ſceleris conſcius eſſet, tam vano ægritudinis mendacio Regi fuiſſe illuſurum? Dii dent meliora. Sed quantum coniectura & fidorum hominũ nunciis aſſequor, & mox iſti furtim abſcedent, & nos illum cum armis aſpiciemus. Videte quid ſentiã. Rex hominem rurſus accerſat. Tergiuerſationem non verebor pro defectione accipere. Oloodemum interim

& Eri-

& Eriſthenem per homines fidos ſic ſeruari intererit, ne teneri ſe ſentiant. Vbi compertum fuerit, non venturum Lycogenem, lege in eos agendum eſt. Multum Lycogenis viribus decedet, ſi tantarum opum, & clientelarum, duces peribunt. Hanc præterea ſeueritatem, in multorum animis reuerentia aduerſus Principem, timorque ſupplicii, vtiliſſima mutatione ſequetur. Viſus eſt optime dixiſſe Cleobulus; Et ex illa ſententia, Rex poſtridie ad Lycogenem ſcripſit; additoq; ad blanditias imperio, ad ſe venire imperauit. Ille magis ac magis ſuſpicionibus plenus non modo non paruit; ſed & per nuncios monere Oloodemum, & Eriſthenem cœpit, vt ab aula recederent. Beneuolentiam Regis inſidioſam eſſe. Ac præterea aperta iam vi opus. Quippe ſtatutum bello tempus appetere. Neuter ſpreuit conie&turam Lycogenis. Sed neque Cleobuli diligentiam fefellere; ad quem duo de Eriſthenis familia diu ante pecunia promiſſisq; ſolicitati, multa de domini rebus per internūcios ſæpe retulerant. Illis tunc authoribus ſciuit, præparatos ſub Epeircten eſſe equos quibus noctu Eriſthenes vteretur. Lætus Rex quod eorum furtiua diſceſſio futura in criminis partem eſſet, imperauit Archombroto, vt ſub ipſo deprehenſos facinore vi ad ſe retraheret. Et ille haud remoratus imperium, ſedulo quæ in rem erant, maxime ex Eurymedis mente inſtruxit. Sat conſtabat cum paucis erupturos, ne tumultus proderet fugam. Non plures itaque Archombrotus decem militibus aſſumpſit, iiſq; Hiſpanis, ne linguæ commercio, aut contagione factionis, cum Proceribus hærerent in quos tunc armabantur. Singuli extra arcem vt Archombrotus conſtituit, ſine ſuſpicione elapſi ſunt. Ipſe deinde ſequutus eſt, accinctoſq; paulum à via ſub veteri & opportuno tecto continuit, qua neceſſarius à Regia diſceſſuris tranſitus erat. Diu in ſtatione non hæſerat, cum Oloodemum atque Eriſthenem per Lunam

agnoſcit,

agnoſcit,trib. omnino ſeruulis comitatos; celeriterque, & demiſſis capitibus euntes. Iis ergo cum ſua militum decuria obuiã venit,&,Quo te,inquit, Oloodeme? quo te Eriſthenes? Sontiũ per Iouẽ eſt iſta molitio. Cur noctu? cur ſimul? cur inſcio Rege abitis? Vnde iſta circa vos à ſeruis,ab amicis ſolitudo? Obſtupuere deprehẽſi. Ille vero correptos,& ſubito malo horrentes reduxit. Treſuiris inde permiſſi ſunt qui noxios ſeruarent in carcere. Fugæ erant manifeſta veſtigia: Equi haud procul cum agaſonibus parati;& vrbano ſub amictu veſtis ad viã expedita.

Summa omnium inde turbatio fuit; & poſtera luce cum id renunciatum Ibburrani & Dunalbio eſſet (qui tunc forte ad Apollinis templum non procul Panormo profecti,ob Antenorium fani Antiſtitẽ ſuauiſſimæ conſuetudinis virum illic diutius morabantur) citatis haud mora quadrigis ad Regẽ reuecti ſunt; qui amplexus venientes, poſtquã rem ordine enarrauit, Si me Dii amant, inquit, in ambobus his exempla facere volo. Nunquam me ſaltem iſti inultum deſpexerint. Neq; me impiorum contumacia mouet, ſparſis ſchediis minari audentium. Ecce enim quantæ audaciæ chartam Cubiculariorum vnus,in limine meo hoc mane offendit. Accepta charta Dunalbius,& Rege ad alios diuertente,horum verſuum lectione cum Ibburrane inhorruit.

Redde viros; quid ſæua paras,& fraude tyrannus
Imbelli,haud vllo deuictos Marte fatigas?
Hoſne duces,hæc Sicaniæ decora inclyta terræ
Ferre ſitum,& fœdo ſqualentem carcere noctem?
Redde viros. Non Sidoniæ reuerentia pallæ,
Non quæ ſceptra manu,non quæ ſtant vincula fronte,
Obſtiterint. Ruimus cæci, & te vindice ferro
Gens excita petit. Cuperent decernere montes,
Teque haurire ſolum. Sed noſtræ debitus iræ
Talis eris,qualis ſub crimine decolor ipſo,

Igno-

Ignotusque suis, Tyrii pro vertice montis
Horruit iratos Pentheus concurrere thyrsos,
Diuersumque trahi pectus vulsosque per artus
Ire animam, & sparsum campis spirare cadauer.
Et tua quod nostris nondum penetralia flammis
In cineres collapsa ruunt; ne crede remissas
Irarum pauitare faces; Sed parcimus illis
Quos Rex saeue tenes. Hi sunt tua fata; nec vltra
Quam spirant lux te alma manet. Meleagria non plus
Mater in ambusto seruabat stipite natum.
Hos serua (si cura tui) ceu pignora vitae,
Incolumesque velis. Vel si meliora monentem
Dî te audire sinunt, genti tam iusta petenti
Redde duces, tantoque exora munere pacem.

In his motibus regia erat; cum Timonidem aliae in itinere turbae versarent. Viae ratio, & fortuna, haec fuit. A Rege dimissus triduum in suo praedio inuitus consumpsit ominum causa quae Haruspex minori spatio procurare non potuit. Inde Messanam ad Arsidae coniugem venit. Insana tempestas tunc maria exercebat, aquis ac ventis sub veris initium sponte surgentibus. Quatriduo nemo ex portu soluere ausus. Interim quassabantur nauigia, vndis mutuo cogentibus allisa; vel eiecta in arenam procumbebant. Timonides quod integerrimum ex ea peste superfuit, confestim instaurari praecepit, agique à littore, necdum satis constanti maris pace. Praeter suos nullum in naui vectorem recipi passus; iam tenebat medium freti; Cum occurrit recentis naufragii nefastum nauigantibus spectaculum. Nauis erat receptis obruta fluctibus; ex qua tamē eminebat adhuc malus; quia non euersa, sed depressa, desederat. Et quod omnium atrocissimum fuit; stabat in antemnarum amplexibus nauta, superstes naufragio, pallida & emorienti facie, nisi quod vento adurebatur; Ille manu nutu-

que

que(fluctus enim intercipiebant fragore suo vocem)orabat eripi morti; & omnium misericordiam non ægre elicuit. Aliquot igitur nautæ descenderunt in scapham. Cumque ille se de malo deorsum duxisset, prope rigentem excipiunt, adducuntq; Timonidi. Tum vero laxatis spiritibus, quos antea nimius timor intenderat, semianimis super constratum nauis se diu explicuit; donec vini odore excitatus, iussusque à Timonide dicere, quis esset, quove euntem tetigisset hæc fortuna; Rhegium, inquit, patriam habeo; censum ex nautica arte. Nunc in Galliam cursus erat; quo egregium virum deferendum susceperam. Mare videbam non à tempestatib. tutum. Cœlum enim modico vento, sed incerto agebatur; & tristior aer horrebat. Itaque à portu soluere non volebam. Sed cum sæpius iussus processissem in altum, primum auræ inter se pugnantes nos alternis rapuerunt in auersos & contrarios cursus: destituerunt deinde simul omnes elusum nauigium; Ego in tam subita pace acrius, vt oportuit, timens, comites cœpi hortari vt remis eluctarentur pigritiam maris. Quippe illi sereno proximum malum esse. In Siciliam igitur, quam vicinam fors dederat, ratem appellerent. At ille qui nauigiũ conduxerat, negat sibi placere Siciliam; stringitq; demum ensem, recisurus manus illius qui in eam primus partem remum egisset. Inter has cunctationes dies absumptus est, & mox luna igneis cornibus ventum exciuit. Tum vero non per gradus, vt solet, tempestas intumuit; Sed direptus subito aerita miscuit maria, vt iam à principio mihi artem eriperet. Versabamur incerti quid exigeret ventus, mediã nauem aduersis complexus turbinibus. In his malis cum exacta nox esset, dieque afferret tristiora, capillos deponimus nihil profutura religione. Ecce enim improuiso exitio hæsimus deprehensi in breuibus; Cumulauerat arenam vis procellæ, proramq; tenebat. Iam tabulata soluebantur;

tur; & nos vtcunque remis & contis tendebamus in puppim, cum ille cui operam locaueram, cum ſuo liberto, duobuſque qui proximi erant, nautis, in ſcaphã deſcendit, & fune præciſo, haud dubio naufragio ſe permiſit. Raptos per turbinem non licuit oculis ſequi. Obſtabant medii fluctus, quibus par ſcapha diu eſſe nõ potuit; nec pereuntibus nobis vacabat alienos caſus dolere. Feſſa quippe carina aperuit vndis viam, quæ victis compagibus properabant intrare. Numinum pietatem! vt voces horruere! quam feralis pereuntium clamor, cum deſcendentem nauem mare contexit? Euado ego in arborem. Euado heu miſer! mortem ſcilicet tantiſper dilaturus, donec merſa carina in latus procumberet, & malus ſequeretur. Sed ſupra ſpem Dii fauerunt; areniſque circumuallantibus adeo veluti fundata ſtetit ratis, vt me incolumem illa arbor præſtiterit; quæ nunc non ſine vtilitate extra aquas eminet, admonitura nauigantes vt mature ab iſtis breuibus deflectant. Biduum iam eſt ex quo triſti amplexu lacertos ad antemnam continui, deſperatione potiſſimum, & frigore exanguis. Nam nec ſomni, nec cibi memineram. Cum autem Deorum placata vis veſtram opem monſtrauit, tantum non laxata brachia mittebam in mare.

Hæc loquentem omnes audiebant cum lachrymis: Sed Timonidem altior cura ſubiit, ne ad Poliarchum pertineret calamitas. Nam quis vector toties à naufrago illo laudatus? Ab Italia veniebat, fugiebat Siciliam; vtrumque conueniebat Poliarcho. Nautam igitur ſociorum fata deflentem; vt nataſſent, vt cautium eminentiora amplexos ſæui fluctus auulſiſſent, turbatus interpellat; Et quod, inquit, viro nomen quem vehebas? Ciuis Rhegii erat, an hoſpes? Ille ſe nihil præterea ſcire reſpondit, quam quod Arſidas Siculus, cui opima Rhegii prædia erant, conduxerat nauem, & proficiſcentem ami-

cum ad portum produxerat. Obriguit Timonides; & velato capite, quo liberius posset ingemere, descendit in secretam partem nauigii, iussis remigibus quamquã prosperum ventum omnibus viribus iuuare. Haud multo post Rhegium applicuit; nautamq; seruatum sequi se iubet, & ad Arsidam contendit. Ille tunc forte media luce in scimpodio cubabat, variis cogitationib. miscens animum proximi luctus ignarũ. Sed cum de amici aduentu admonitus, prosiluisset ad amplexũ, læta verba, & hospitalia ingerentẽ Timonides suspirio prosequutus; Quid, inquit, Poliarcho factũ, mi Arsida? Nos miseros! an & ego te ipso plura scio? Inter hæc dicta nautam admouit; quo viso Arsidas subito metu præsagia cladis hausit; & iam Timonide quoq; pallidior: Onus, inquit, ô Nauta, quod tibi tradiderã, rite alicubi exposuisti? Nam destinata Gallia tantillo tempore teneri non potuit. At ille; Solum me naufragio superstitem vides. Nauem, socios, vectores, omnia sæua tempestas tulit. His auditis Arsidas multo gemitu planctuq; turbatus, intra tectũ mœrentes recepit. Nec vacabat pene exangui de ordine mali quærere; sed cum Timonide in cubiculo secretus, acerbissimũ funus, & fata iniqua, terrasq; indignas Poliarcho, aliaq; in calido & furenti luctu consueta, ingeminabat. Cumq; post multum lachrymarum Timonides rogaret, ecquo illa Poliarchi profectio? aut vnde exitiale nauigandi consilium? retulit Arsidas, Rhegium ob Siciliæ viciniam suspectum fuisse Poliarcho. Nam nec poterat (inquit) latere isthic Lycogenem: & quam facile ab aduerso littore mitterentur sicarii? Galliam ergo petere statuit, patriam, vt arbitror, suam; illinc ad nos celeriter reuehendus. Sed fatorum scilicet inuidia fuit, ne hominũ genus sectam vicino immortalibus viro diutius iactaret.

At Timonides de Meleandri in Poliarchum animo inter singultus agens, literas Arsidæ tradit, armillamque osten-

ostendit de pyxide euolutam, inutile Argenidis munus. Sed artificium, gemmasq; mirari, per dolorem non licebat. Eaq; vespera luctibus data, ambo cõstituunt ad Meleandrum redire, ne aut ille de Poliarcho aliquid speraret, aut ipsi necessariis temporibus Regis abessent. Suspicabantur iam armis infestam esse Siciliam. Circumegere itaque cursus, vt in Epeirctes potissimum portu terram subirent. Varia, vt sub vere, & irrequieta flamina erant; septimusq; demum dies Epeircten aperuit. Sed quo propius admouebantur littori, eo crudelior miseros luctus agebat. Recedere terras amassent modo omni remigio quæsitas. Nam quo ore tãtum facinus nunciaturi erant? aut quis deinde pro ominosis non eos habiturus? Præcipue Arsidam non vnus, aut Timonidi notus dolor, conficiebat; Nec tam illum Meleander mouebat, quam Argenis. Possetne videre morientem, &, quod est crudelius, illam tristi oratione occidere? Quo supercilio exprobraturam, quod à Timoclea inter hostes fœliciter seruatum, ipse ad naufragium dimiserat? Cur ire, aut cur solum, passus esset tam enixe commendatum? Hæc & similia reuoluenti minimum erat quod fidei & operæ præmia sibi perierant; Verebatur Virginis iram, ex illius oculis accepturus, an viuere deberet. Nec ipsa poterat aut eludi dissimulatione, aut mora mulceri. Num enim quod Meleandrum scire intererat non statim ad Argenidem perueniret? Ac vt silere ipse vellet, nec Regi tristem casum nunciare: At quid Timonides, tam silentii quam sermonis per nimium dolorem impatiens? quid vtriusque familiares, festinaturi tantæ cladis nouitate sibi percunctatores parare?

Inter hanc cogitationum caliginem, nauis crepidini portus applicita, turbatos reddit Siciliæ. Primum omnium amicis seruulisque præcipiunt, ne quid in publicum efferant, priusquam ipsi Regem adierint. Superato

mox calle qui in oppidum ducit euadunt in atrium Regis; & illic (ô mixturam fatorum mirabilem!) neminem prius quam Gelanorum aſpiciunt duobus Siculis medium, & temere læto vultu ſpatiantem. Prior Arſidas vidit; & ad idem ſpectaculum Timonidem veſte prehenſum rapiens, aliquamdiu impotens vocis, manu protenſa anhelauit. Mox reddita voce, An monſtris deludimur? inquit; aut quæ iſta rerum omnium mira confuſio? An non illic eſt Gelanorus libertus Poliarchi, quem & naufragii fuiſſe comitem conſtat? quis hunc Mercurius reddidit, miſcuitque viuentibus? Horrebat Timonides: Nec reſponſo Arſidæ dato ad Gelanorum cucurrit; qui & ipſe viſis amicis vltro obuiam properabat. Sed hi muti ſtupenteſque nihil niſi hominem contuebantur. Tandemque cum gemitu Arſidas, Saluum te video Gelanore? an vmbra es; tibique & naufrago domino ſaltem inanem tumulum quæris? Gelanorus deponere iuſſit hos metus: Viuere ſeruatum à fluctibus peiratiſque Poliarchum. Ab eo ſe miſſum ad Regem, Epeircten proxima die veniſſe. Auide illi rem omnem quærere cœperant; qui caſus egiſſent; quæ ſalus, aut fides, perdita naue in mari irato. Sed Meleander narrationem præuertit, qui è feneſtra conſpectos præcepit aduocari, alterius ſcilicet prodigii ſuſpenſus ambagibus quas per eos ſolui poſſe ſperabat.

Nam vt nauis qua Poliarchus Rhegio Galliam petebat fracta in vadis eſt, cœpitque vndarum pondere diduci, ipſe cum Gelanoro, nautiſque duobus in ſcapham ſe recepit; Nec vento obluctabantur; niſi quod diſpenſatis remorum ictibus negabant fluctibus latus ſcaphæ. Ita proximum promontorium circumuecti, extra conſpectum nauigii fuerunt ex cuius ruina profugerant: Inde mitius vrgentibus ventis, cum adhuc per multa ſpacia errarent, alliſa eſt cautibus ſcapha quas

vndæ

vndæ humiles celabant, vectoresque destituit. Exiliere igitur in medium pontum, solidis sed imparibus saxis ita excepti, vt fluctus nemini infra poplitem essent, nec vllus ad vmbilicum tingeretur. Longe littora; nulla nauis in conspectu, & magnitudo cladis etiam vota damnauerat. Placebat Poliarcho exire ferro miserias. Gelanorus rapidos vortices in exitium malebat, & nautæ non vitæ spe, sed horrore interitus, aiebant in illis rupibus expectandum naturæ fortunæve imperium. Sic de fato deliberantibus visa nauis est è longinquo iactari fluctibus; & ad se paulatim accedere. Peiraticus lembus erat, qui habilis, & in tempestates comparatus pertulerat maris sæuitiam: & iam remittentibus ventis, incipiebat ad gubernaculi inflexiones regi. Sciebat gubernator, saxa latere in ea regione, quorum viciniam iam prodebat crebrior spuma, & fremitus in breuibus semper immanior. Detorquebat ergo nauigium, cũ simul naufragæ scaphæ aliquot tabulas videt, quæ paulo ante vexerant Poliarchum. & supplices passis manibus apparent è proximis saxis inuocantes præteruehentium opem. Dubitauere Peiratæ an excipiendi essent. Nam quod precium auxilii: aut quid prædæ ex naufragis erat? Humanitatem vero in illis pectoribus deleuerat artis suæ crudelitas. Quia tamen plerumque vectores commeatuum preciosissima suis vestibus recondunt, placuit ire ad prædam, expedieruntque subito scapham, minus acri iam pelago: Ac ne in saxa inciderent, lenta remigia agebant, subinde scrutati quam alto æquore veherentur. Admoniti quoque sunt supplices, vt quam proxime fieri posset, ad scapham per saxa solidasque arenas accederent. Tandem remi fuere pro ponte, quibus porrectis proximam rupem suæ scaphæ Peiratæ commiserunt. Sed obstupuere ad Poliarchi & Gelanori vultus; simulque corporum, simul vesti-

um pulchritudine capti, multa de prædæ fœlicitate inter se mussarunt.

Vbi autem è scapha in lembum recepti sunt, tunc non dissimulata perfidia veluti captiuis catenas iniicere audent, ad hoc monstrum stupente Poliarcho; qui stricto mox ense, Quid vos autem viri? (inquit) quæ odia? quæve rixæ? aut quid tam subito offendimus, modo digni quos per vestra pericula fluctibus eriperetis? Neque segnius Gelanorus manu ferrum tenebat, vinculaque repulerat. Sed cum nihil Poliarchi sermonibus fracti sæuius tumultuarentur, ensesque expedirent, non distulit Poliarchus armis vti, & catenas sibi indere conantem ita multauit, vt in ima viscera ferro descenderet. Huic cum alium addidisset compari fato; victor quoque vnius Gelanorus sese patrono applicuit. Tum iuncto, ne circumuenirentur, tergo, vtrimque hostibus frontem obiiciunt. Fractis etiam remis, qui forte iacebant in naui, raptas palmulas, instar clypeorum circumegere capitibus. Nautæ vero quos cum Poliarcho captos catenis Peiratæ onerabant, tanto erecti exemplo, & ipsi contis arreptis ausi sunt repugnare. Captiui etiam aliquot erant loris constricti præter eos qui catenis alligabantur remigio; Illi læti hoc certamen intuebantur; Videbatque oculos miserorum Poliarchus sibi propitios. Neque ratus inutile auxilium, lora aliquorum discidit ferro, prouocauitque ad ingenuam in sceleratos pugnam. Et hi certatim sociorum vincula soluerunt, vt iam pene hostium numerus æquaretur. Tredecim omnino Peiratæ fuerant. Ex iis ceciderant sub Poliarcho duo: vnum Gelanorus abstulerat. Nautæ vero atq; seruitia à Poliarcho liberata, in se quinque auerterant. Ita res cum aliis quinq; Poliarcho & Gelanoro fuit. Sed nec inulti cadebant. Iam enim alterum nautarum Poliarchi in mare compulerāt. Et vnus clauā

spinis

spinis ferreis horrentem in ceruicem Poliarchi simu-
lans destinare, subita fraude, adegit ad latus. Nisi lorica
obstitisset, quam magnos Argenidi luctus hæc claua
faciebat! Sic quoque multis quidem, sed non altis vul-
neribus intrauit. Accenditur violentius Poliarchus,
nec cunctanter suo hosti claua extorta cerebrum mi-
scet; magna atque intrepida voce Gelanorum ad victo-
riam hortatus; qui & ipse iam in duorum sanguine vi-
ctor haud segniter perculsus instabat.

Timidi, qui adhuc ex clade supererant, sese in aliam
receperunt certaminis partem, qua scilicet liberati vin-
culis captiui dimicabant. Sed & illis successu partium
geminata ferocia erat. Inclusi prædones hinc ab ipsis, in-
de à Poliarcho & Gelanoro ita mulctari cœperunt, vt
ægre inhibuerit Poliarchus quin omnes cæderentur.
Eos enim capi malebat, maturisque suppliciis seruari.
Tres igitur ad genua prouolutos in vincula conii-
ci iussit. Et inter gratulationem miserorum, qui eo duce
de latronum potestate exierant; suauissima consolatio-
ne perfusus est, quod publicæ saluti videbatur operatus.
Certatim ingerebant, hunc tutelarem, hunc vindicem
Deum esse; supra mortale robur afflixisse perduelles;
denique vnum dignum ad quem toto ex orbe vota mi-
serorum confugerent. Sed in vna omnium lætitia vox
dissona erat. Qui enim solis loris constricti fuerant, iam-
que sentiebant libertatem, sibi & patrono sine exceptio-
ne gratulabantur. At remiges plenum beneficium vo-
lentes, solui petebant, dimittique in statum à quo per
seruitutem exciderant.

Poliarchus ne pœnitendum beneficium daret, quis
illius nauis dominus, quis gubernator, vnde peiratæ, o-
mnia ordine exegit. Proclamat de remigibus vnus: Mi-
serere quisquis es, Heros. Hanc ego meo censu ratem
compegi; hāc & dominus & gubernator regebā frequēti

inter Africam Hiſpaniamque commercio. Forte ad oſtia Bætis appuleram; depoſitoque onere, Ibericas merces parabam; cum iſti latrones, vectorum nomine, mihi cladem impoſuere. Ne numerus ſuſpicionem faceret, bini ad me aut ſinguli venerunt. Neque eundem portum fingebant ſe petere. Hi Adrumetum nominabant, Clupeam illi, aut vticam. De mercede conueniebat. Rudis ego impiæ fraudis omnes excepi; qui quo ſolertius fallerent, tanquam inter ſe ignoti egerunt, quamdiu in portu hæſimus, aut à vicino littore erat auxilium. Aſt vbi procul terris ventus impulit ratem, ſoporq; in cœlo ſecuro nautarũ pluribus irrepſit; ſubito impetu irruunt in nos; Me de gubernaculo deturbant. ſemiſopitos alios portant ad tranſtra, nexibuſque deuinciunt; & peiratico ſcelere iam pro vectoribus domini ſuo auſpicio ferri cœpere: Nam nec deerat rei nauticæ inter eos peritus: & pro ſarcinis catenas attulerant, quibus omnium crura impedierunt. Hinc in minora, vt occurrebant, nauigia, ſæpe graſſati comparauere arma, captiuos, opes. Nec in mari modo ſceleſti, exſcenſiones varias in agros fecerunt & bene prædatos ad noua ſcelera littoraque agebat hæc nauis. Nuper quidem, cum plerique eorum triduo abfuiſſent, rediere ex Mauritania ad nauem, opibus graues, & quantum ex eorum ſermonibus conieci, expilato per fraudem theſauro, quem Regina Mauritaniæ habebat chariſſimum.

His auditis, Poliarchus è prædonibus vnum, quem habebat in vinculis, rogauit, verane eſſent quæ ex nauta audierat. Ille omnia ſilentio confitebatur. Sed de vltimo facinore intentius vrgebat Poliarchus; Num de Reginæ Mauritaniæ theſauris prædam egiſſent; quæ illis via ad facinus; & qua parte nauigii recondidiſſent furtum. Ille, gemmarum famam ſibi cauſam audacis con-

ſilii

filii fuiſſe reſpondit. Nocte concubia ſeptem ex ipſis armatos conſtitiſſe in platea; vt ex proximis compitis tanquam illic à Regina appoſiti, arcerent tranſeuntes dum alii duo ferrum, quo feneſtræ ſpiſſiſſimo iungebantur, harpagine arreptum per ſecretas machinas flectunt. Ita, inquit, aditus nobis factus. Voto potiti ante lucem ad m. re receſſimus. duratque inuiolata hactenus præda; quia ab eo littore primum fuga, ac deinde tempeſtas nos tenuit. & ne tanta hereditas rixam faceret, placebat expectare donec in tranquillo diuideretur. Subiuit igitur nauis conſtratum Poliarchus latrone præeunte; arcaque recluſa, ingentes & plerunque muliebres ex Mauritania opes inſpexit.

Tum vero tanquam ad noua conſilia vocatus à fortuna, ſe collegit. Profectionem in Galliam Dii turbare ac differre videbantur. Per tempeſtatem curſu exciderat; nactus erat aſſuetam Africanis littoribus nauem; nec fuiſſet humanum, recuperatas opes non ſtatim Reginæ nunciare. Et forſitan (ſecretus inquiebat) gloriam meam Cœlites curant. Quicquid ſpei priuato habitu in Sicilia exorſus ſum, nolunt me perſequi meæ gentis fortitudine atque armis; Ne generi, ne opibus, ne exercitui, ſed mihi debeam quicquid fœlicitatis contigerit. Sequar illa auſpicia. Ex Africa facillime res Siculas accipiam, meaſque nunciabo Argenidi.

Vbi hoc placuit, ita prædoni loquutus eſt; Equidem & Reginæ ſuas reddi diuitias æquiſſimum puto, & vos quoque (nefarii) dedi ad pœnam. Nauigatio in Mauritaniam flectenda eſt; ne vindicta pereat atrocis audaciæ, aut forſitan aliquot illic inſontes veſtri facinoris infamia laborent. Neque mora, dominum nauis, per quem de prædonibus cuncta cognouerat, eximi vinculis iubet, clauoque ſuccedere. Cæteros, qui erant in tranſtris, ſolui prohibuit. Nam & remigibus egebat

per quos in Africam veheretur, & tot ignotos, ac fortasse vinculis suis dignos, nolebat posse in se peccare. Itaque diligenter quæsitas transtrorum & compedum claues, custodire Gelanorum imperauit. Et ne tamen nihil illi in sua lætarentur victoria; Agedum, remiges, inquit, in fœlicitatis articulo statis. Date modo Mauritaniæ oram; ita me amet Diespiter, omnes ire liberos iubebo. Quid graue est, si in redemptionis pretium, breuem, sed mihi necessariam vecturam reposco? Si non fallit gubernator, bidui in Mauritaniam cursus est. Illa mihi nauigandi, vobis captiuitatis afferet finem.

Compositi in tantam spem remiges, ita iustos remorum ordines instaurant, tanquam non Africam, sed suã domum, suas necessitudines quisque repeteret. Sed negabat gubernator genium pelagi ferre, vt cadauera in naui portarentur. Irasci maris Deos, & sæpe viuentibus periculi causam fuisse, eiusmodi pietatem in mortuos. Tres porro iacebant in lembi constrato à prædonibus inter pugnam perempti. Non ausus est Poliarchus intempestiua humanitate repugnare omini nauigantium. Igitur inferis Diis religiose excusauit quod insepultos abiiceret; Vbi primum Africam dedissent, se vmbras in littore erectis tumulis collecturum. Facta igitur potestate, cadauera cæsorum corripiunt; At ne frustra quid periret, scrutari cœperunt, si quid in vestibus pretiosum lateret. Duorum spolia intra paucos nummos fuerunt: Tertius, tanquam delicatior, ambientibus institis tibias & crura velauerat; quas cum vnus nautarũ detraheret, tabellæ cecidere, illic vt apparebat ad secretum repositæ. Cumque iussisset Poliarchus eos codicillos sibi tradi, linumque soluisset, veluti ad monstrum exhorruit, destinatas ad se literas, & à Lycogene quidem esse. Scribere ad Poliarchum Lycogenem? Ceram ad se per tot

prodi-

prodigia esse delatam? Cunctabatur oculis suis credere repetentibus hoc epistolæ initium, Lycogenes salutem Poliarcho. Statim erigi cadauer imperauit, & curiosus inspector diligentiam Gelanori adhibuit, si quo lineamento possent vultus nondum morte recenti confusos agnoscere. Sed ignobilem nuncium, & de seruitio Lycogenis vnum, facile fuit ab vtroque ignorari. Vbi vero diligenter vndiquaque inspectum est, num & alias literas aliave prodigia haberet, exonerauere cadauere nauem; amicum an insidiatorem crederent adhuc incerti. Erat is autem quem Lycogenes ad Poliarchum miserat. Dum Timonides in prædio suo hæret, occupauerat iter, interceptusque à prædonibus, tunc in pugna ceciderat; tanquam dubitante fortuna vtrum tantæ improbitatis literæ Poliarcho tradi deberent.

Poliarchus totius scenæ ignarus sese ad lembi malum applicuit; Vultu deinde & animo perturbatus, ad omnia verba exhorruit. Veneficii accusabatur Meleander; delator Lycogenes erat. A Meleandro se ad mortem audiebat deposci; Lycogenes amicitiam spondebat. Quæ autem illa armilla; aut quo missus ad se Timonides? Non se literas legere, aut satis vigilare, arbitrabatur. Vbi mora deinde restituit mentem, & iterato totam cerā euoluit; Aliquid magnum, inquit, agitur, Gelanore. Nunquam Lycogenem magis timui, quam ex quo meæ salutis curam agit. Si vixisset qui epistolam ferebat, forsitan illi excidissent indicia, quæ viam nobis facerent in tantâ caligine. Nunc quid cogitem, aut quibus argumentis ad verum perueniam, est incertum. Secum deinde agitabat, an credibile esset, voluisse Meleandrum amicitiæ specie innocentem violare. Magis conueniebat morib. Lycogenis de Rege mentiri, quam Regi tam infanda solertia. Hæc & similia animo versanti abiit dies; & nox per insana commenta animum deduxit. Varia agitanti

con-

consultissimum visum, si Gelanorum in Siciliam mitteret, nullis ad Regem litteris, sed cum hac ipsa Lycogenis epistola, quam redderet Meleandro. Non liquidius posse verum deprehendi. Quippe siue in vero crimine, siue in falso, doliturum maxime Regi, vel de infamia inutilis frustratique facinoris, vel de iniusta suspicione. Ex illius, & proximorum vultu, ac vocibus Gelanorum intelligere posse, de hoc Lycogenis indicio quid credendum. Nec Lycogenem eo facto dubitabat offendere; cui, etiamsi Meleander hostis esse mereretur, tamen amicus fieri nollet. Adiuuabat ea consilia ingens cupiditas scribendi Argenidi; ad quam literas, nisi Gelanoro, aut Arsidæ, non credebat.

Iam non modo erat Africa in conspectu; sed & Lixa, tunc Mauritaniæ caput, pulcherrimo situ ab cogitationum solitudine nonnihil Poliarchum deduxerat. Fluuius, quem & Lixam appellant, non repugnanti pelago miscebatur, vt in vtriusq; vndæ confinio, non fremitus discrimen faceret; non spuma, sed color. Arbores quæcunque fluuiis gaudent, ab vtraque parte aluei, cum cætera riparum imagine in aquis ludebant. Vrbs ingens, & mercatorum commercio grauis, vbi paululum esses à mari prouectus, vno duntaxat stadio recesserat à flumine. In vrbem ab littore euntibus dexter erat omnium qui sunt in Africa pulcherrimus collis, & in eo Reginæ suburbanum, quam dicebant Dominæ villam. Illuc amabat Regina diuertere, curis fessa, & ad negotiorum tumultum post alternam solitudinem reditura hilarior. Et tunc forte in ea versabatur. Quod vt ex obuiis lintribus percunctanti Poliarcho relatum est; in proxima ora iubet anchoram iaci; Et ne remiges quicquam se absente turbarent, aut etiam à portu discederent; quærit ex Afris, nemone custos portûs, aut cui magistratus delegassent fluminis curam. Præsto lictores adfuere, & nescio

nescio quis redemptor portorii: cui sic Poliarchus; Huius lembi custodiam tibi trado, quem Africæ interest saluum esse; dum vero ad Reginam necessaria quæ ex me intelligat. Simul his prædones educens detracta pedibus vincula iubet addi ceruicibus, vnumque licium ad omnium vincula pertinens ponit in manus gubernatori nauis, præmittitque versus collem.

Ipse cum Gelanoro sequebatur, loci formam curiosis oculis lustrans, quem recens maris horror faciebat gratiorem. Non anxia arte quæsitus erat decor. Plura Naturæ debebantur, cuius facilitas, atque ingenium, omnes artificum labores præuertit. Rusticus ad villam ascensus (nec læuigari Regina passa erat) obliquum colli latus sic dederat, vt circumuenire montem potius videretur, quam in illum eniti. Læuam itineris tegebant densi frutices, crebrarumq; stirpium inæquali viriditate lætissimi. Tumuli illic leues, crescente molliter campo, donec oblongum, & spissis opacum arboribus supercilium montis subito tumore consurgeret. A dextra conualles visebantur, vinetis hortisque excultæ; & in collium radicibus, qui dimidiatum orbem ducebant, vberrima pastu prata se eadem viriditatis hilaritate porrexerant. Sub ipso montis iugo sublimis & sponte extensa planities erat, in qua villam condiderant. Ad fores cum venisses oblectabat oculos alia loci forma, prospectusque in remota liberior. Quippe ante vestibulum patebat hominum curruumque area capax, paucis, sed ingentibus distincta arboribus; ad quarum vmbram sedilia, & lapideas mensas, milites custodesque extulerant. At vt editus locus erat, errores fluuii in valle monstrabat; montes quoque ex aduerso Magnatum prædiis distinctos. Visebatur à dextro latere pars potissima vrbis, per suos colliculos & templorum fastigia elatæ. Si oculos longius mitteres, mons Atlas inculta hyeme, & sterilibus

saxis

saxis,per multos vertices in nubibus fractus, delectabat animum mutatione conspectus, & propinquam fœlicitatem blandius commendabat asperitatis imagine: Domus pro Regina non ingens. Sed debebat artifici, quod venti,quicunque perflarent, admissi omnē æstum temperabant; & triclinia lumen accipere poterant non obnoxium radiis solis.Hortus deinde modicus, & porrectus in longum,Musis quidem erat dignus, & omnibus Diis quos cepit stirpium colendarum humanitas. A domo in illum,porticus ducebat,in qua solebat Regina conuiuari,aliquot signis & picturis exculta: Iam vero sinistrum horti latus claudebat montis vertex non illi vtique tantum horto, sed domui, saltuique perpetuo contiguus dorso,& duntaxat parietis interiectu coercitus.Hanc partem fons amœnus decorabat, è marmorei Elephantis proboscide in tessellati operis alueū decurrens.At dextra ad prospectum vacua erat, exiguo muro in hoc tantum erecto, vt lapsus in abruptum caueretur, & in eum innixi fruerentur viuarii subiecti spectaculo. Nam mediocre stagnum coercebant latericii aggeres: Pisces in eo variæ senectutis, quos ab horto Regina amabat,præcipitato in aquam pane, inter se concitare ad certamen. Porta ex horto ducebat in exiguum saltum, quem facti manu calles, virgultisque liberi, secabant. Cerui in ea,& capræ,& cætera animalia in Africam importata;quæ ea pars terrarum gignere nescit: incisique Numidico marmore isti versus, qui lucum Dianæ consecrabant.

Alma soror Phœbi, quæ nunc per confraga cursu
Præcipitas, vo'ucri mandas nunc vulnera ferro,
Seu damam fortuna dedit, seu fortius ira
Intumet,& nostri fugiunt tua tela Leones;
Numen iō nemorum: si Te, comitesque pudicas
Casta domus,castæque iuuant pia iugera sylua:

Exaudi,

Exaudi, mitiſque tuos agnoſce, nec vſquam
Hic, Dea, Syluicolis ſit fœda licentia Faunis.
Hos tibi ſacramus lucos, hæc ſurget honori
Sylua intacta tuo. Tu noſtris annue donis.
Et cum ſpumiferos iunctis in retia campis
Impellemus Apros, & cum tibi ſacra feremus,
Non occulta veni; Vel ſi inuidioſa precamur,
Huc ades ô quo more licet, curſuſque tuorum
Sæpe canum, & ſacris aures latratibus vre.
Hic Dryadum committe choros, & Oreade multa
Cinge latus. Nunc vos nemorum, nunc fontis in vmbra
Ludite, nunc magni qua ſubter viſcera montis
Antra per agreſtes exudant frigida tophos.
Illic ſi calidas exoluet fibula veſtes,
Non erit Ogygius ſecretis arbiter vndis,
Cornua cui fingas; Non quem tibi vulnere paruo
Terra necet; campis tumidus ſe tollet Orion
Nec pharetram, vultuſque tuos venator, habebit
Iuppiter, atque aliam cœlo dabit improbus Vrſam.
Hunc modo tu ſaltum Delo, Dictynna, ſonanti
Annumerare velis, Lyciæque niualibus aruis.
Nec magis Eurotæ, nec ſis magis incola Pindi.
Tum quæcunque ſuos Nympharum exegerit annos,
In formas abitura nouas: cum frondea fiet
Arbor, & erectis attollet brachia ramis,
Seu quercus, ſeu laurus erit; fac, Delia, noſtras
Augeat hæc ſyluas. Eriſichthonis impia clades
Hinc procul, & lucus nunquam ſciet iſte ſecurim.

Longum eſſet ſingula memorare; vt natura inæqualitate locorum luſerit, vt exiguo ſpatio retulerit omnes formas quib. totæ regiones variantur; vt ſyluam ex aureis malis, rhododaphne, lauro, pinu, ſubere, pene totam, nõ mutarit innoxia hyems; & antra hic ſponte, hic manu aperta, dederint fontes, aut opacum ſubeuntibus frigus.

Sed

Sed fons præcipue notabilis erat, de induſtria ſic ornatus, vt quæ artificii erant, ſponte producta viderentur. Quippe in arcum mons effoſſus modicam planitiem dabat, exiguis lapidibus quaſi temere ſtratam. At vtrimque lateribus ſaxa ingentia, tanquam rupes ita natas, admouerant. Vbi is labor duodecim pedes in altum excreuerat, ſemitam fecerant qua locus circumiri facile poſſet: Tum vero ſuper hanc molem in gyrum arbores ita ſeuerunt, vt inflexorum ſtipitum cacumina in ſubiectam aream verterentur. Hæ, vbi in procerum adoleuere, ſpeciem referebant iamiam cadentium ſtirpium, & ſuo pondere radices extra terram trahentium. Inter illius ruinæ innoxias minas, peribat ſub frondibus calor Solis; & laterum aggere primum, mox curuatis in hunc modum arboribus, denique increſcentis collis mole, tegebatur ſimplex Reginæ hilaritas, quæ fontem illic per aliquot fiſtulas cadentem ſæpe inter ſuas virgines læto ocio celebrabat. Viris, præter quam magiſtratuum præcipuis, nefas domum intrare. Pauci cuſtodes in veſtibulo erant: A quibus iuſſus ſiſtere gradum cum ſuis captiuis Poliarchus, quis aut vnde veniret, militari licentia rogatur. Ille negauit, quæ afferebat nunciari, niſi Reginæ, poſſe. Res ad Præfectum cuſtodum delata eſt, qui & ipſe loquutus Poliarcho, Reginæ ſignificat externum iuuenem eſſe, habitu vultuque egregium, qui captiuos aliquot trahens, ad colloquium quærebat admitti. Regina in eo ſeceſſu tunc hærebat, non ad vacui animi voluptatem; ſed vt in ſolitudine mœrori liberius vacaret. Lachrymarum cauſa erat, violatus à prædonibus locus, quo cum gemmis cætera quæque arcana congeſſerat. Neque gemmæ; aut direpta alia quæ vulgo iactabantur, illam mouebant. Vna ciſtula, nec ea quidem opulenta, quam ſimul latrones abſtulerant, illos gemitus, & pene fati cōſilium ciebat. Hanc vita chariorem habuerat; illic

filii

filii fortunas ſciebat ineſſe; nec de Diis mitius quereba-tur,quam ſi eum extuliſſet. Cum ergo nunciatum de Poliarcho eſſet,haud libenter accepit, adueniſſe, quem vultu compoſito deberet audire. Hunc tamen per Mici-pſam Regio Præfectum cubiculo adduci imperauit;ipſa inter aſtantes reſedit matronas in ſuggeſtu eburneo, quem argentei leones depreſſis onere iubis ferebant.

Is vero vt in conſpectu fuit;illam ad abſentis filii me-moriam vocans(nam & iuuenis, & formoſiſſimus erat) ſubito ſui fauore incogitantem permulſit. Mox liberali ſalutatione perfunctus;Etſi(Regina)parum,inquit,ani-mum tuum tangunt, quæ peſſimi nuper fures à tuo ab-uexere ſacrario,tamen iuſtiſſimæ Principi gratiſſimum duxi,ſi tantum facinus impune non auferrent. In eos, Diis ducentibus,medio ponto offendi. Plures in certa-mine perierunt.Tres adduxi ſuperſtites. Sunt ecce in li-mine,& fatum à tuo arbitrio expectant. Fidum autem hominem,ô Regina,mecum allega. Huic quæ à te abſ-tulere reſtituam, adhuc,vt ab ipſis audio,illibata.Ea iuſ-ſi in proxima ripa apud nauem aſſeruari.Regina,ad tan-ta & tam ſubita gaudia,muliebri ingenio impatiens, de ſede exiliit,& ignoti manum amplexa; O auſpicatiſſime quotquot ſunt mortaliũ,aut potius,modo hæc vera ſint, Diis noſtris iungende; Duc protinus, inquit, ad nauem. Ipſa furtum,ipſa prædam recognoſam.Neq; auidã voca. Arculam modo vnam reſtitue. Cætera te condono. Sic effata miranti Poliarcho viam præit. Nec iungendo cur-rui,nec attollendæ lecticæ ſpatiũ fuit.Sicut erat in cultu priuato,vrgere cœpit gradus, ſibi vni de re tanta credi-tura. Matronæ,puellæque,illius aſſuetæ obſequio, nihil mutato veſtitu,pedibus ibant.Fugæ ſpeciẽ celeritatis tu-multus impoſuit.Cum vero Poliarchus pro forib. præ-dones oſtenderet Reginæ;Sine quæſo,inquit illa, priuſ-quã alios damno,ſcire an me fortuna abſoluerit. Nemo

in regia fuit, qui non properantem sequeretur. Ignari plerumque quæ res ageretur stupebant, & aliis stuporis causa erant. Statim in vrbem rumor peruasit; sed incertus, ideoque audacior. Nunc Reginæ filium aduentasse; nunc eius cadauer naui delatum. Veriora alii referebant, ad recuperatum thesaurum Reginam descendere. Ergo omnes ad amnem properabant, parata seu plaudendum seu aggemendum, turba.

Regina vt ad ripam peruenit, ponte ex tabulatis facto in lembum sublata est. Ac vt primum reserata à Poliarcho ingens arca inuiolatam prædam explicuit, iam lætioribus lachrymis madens, cistulamque quam quærebat, complexa, se denuo viuere, Reginã rursus esse proclamabat; Nec quicquam iustius quam vt Poliarcho diuini honores haberentur. Abnuebat Poliarchus risu modesto, & laudantem compescebat. Iamq; lecticæ, vt potuerunt Reginam sequutæ, stabant in ripa, carpenta etiam fœminas subuectura; & ipsa ad tantæ læticiæ auspicia angustam villam rata, in vrbem reditum edixit. Innitebatur Poliarcho (qui maximus apud Reginas gradus) illoque ducente in lecticam se recepit; quam mox octo pænulati sustulerunt in collum. Poliarchus deinde præparatum equum conscendit; quem ipsi ex regiis stabulis admouerant, non ex more gentis nudum, sed cum iis ornamentis quibus Reges assueuerant in bello aut venatu. Toto deinde itinere Regina, submotis lecticæ plagulis, cum ipso loquuta est; densis per viam Afrorum agminibus, & in eum præcipue intentis. Postquam ad aulam peruentum est, Magnates, ex Reginæ præcepto, hospitem in destinata triclinia deducunt. Illic ingentis opulentiæ cultu exceptus, mox ad familiariorem corporis curam, solus cum Gelanoro relictus est.

Sed vbi paululum respirauità colloquentium laudantiumque tumultu, haud mora redditus pristinis curis, resque

resque Siciliæ anxiæ agitans constituit ea vespera Gelanorum in Siciliam dimittere: (Nam nec amor, nec perplexæ à Lycogene literæ moram ferebant) Ipse Clupeæ, maritimo Africæ oppido, dum nuncius ab Argenide rediret, se tenere. Dum ergo Argenidi scribit, acciri nautam iubet, cuius remigio appulerat; quo ad se introducto, Nauigium tuum, inquit, non modo tibi reddo; sed præterea quicquid vi prædonum detractum est omne restituam; ea lege vt hunc Gelanorum in Siciliam deferas, inde huc rursus in Africam quo volet portu sistas. Cum redieritis, in promptu merces erit. Nunc necessaria ad viam duntaxat repræsento. Ex remigibus, captiuisq; quos nosti, quotq; opus est, delige. Hos faxo laboris ne pigeat: Inter cæteros talentum diuidam: ne illis reditus in patriam, mendicitate deformis sit. Nauta dominum & patronum appellãdo, de munerum magnitudine stupebat, operamque pollicitus ad parandum in illam noctem lembum dimissus est. Et remiges tam fœlicia nunciantem, primo impetu gaudii inter amplexus, non sine discrimine diripuerunt.

Vespera appetebat, cum à Regina Optimates ad Poliarchum intrant, nullo humanitatis genere hospiti defuturi. Is ab illis, inter sermonum ambages, hæc fere de Reginæ rebus accepit; Eam Hyanisben appellari; Iubæ fratri ante annos viginti tres in sceptrum successisse; Priusquam regnaret, nuptam Syphaci fuisse, viro post Reges inter Mauros præcipuo; qui eodem tempore quo Rex Iuba morbo extinctus pregnantem reliquerat. Reginam paulo post virilis sexus prolem esse enixam, & Hyempsalem appellasse; qui fauentibus Diis anteiuerit indole ciuium vota. Sed iam quærenda apud exteros gloria, cultu priuato, & præterquam vni Reginæ incertum in quas terras, abiisse. Hæc Mauri referentes, & ipsi vicissim quis esset Poliarchus; vnde, aut quo viam ha-

beret, obliqua ſubtilit te quærebant. Sed ille perple-xos ſciſcitatores, pari arte, quaſi non ſentiens, eludebat. Inuitatus deinde ad regiam cœnam, haud modicum tempus conſumſit cum Regina; non multum ab ſimili omnium in ſe cultu, quam ſi in purpura veniſſet. Perfecto conuiuio, cum tanquam poſtridie profecturus, iuſſiſſet valere Hyanisben, rediſſetque in thalamum; præſto fuere qui opulentioribus ferculis menſam integerét. Gemmæ erant, hæ torquibus, hæ armillis, inauribuſve compoſitę, magna vis vnionum, & præter vnicam arculam, plura quæm à peiratis extorſerat. Hæc Regina, ſiue meriti pretium, ſiue pignus hoſpitii, donabat Poliarcho. Sed ipſe neque vendere beneficium aſſuetus, neq; emi muneribus; multum laudata Reginæ comitate negauit tantillæ operæ deberi inuidioſa præmia; ſed neque hæc armatum decere. Referrent tot dona ad Reginam; ſimulque excuſationem, & gratias. Ne tamen peruicacis ſuperbiæ haberetur, annulum, quo ſmaragdus includebatur, ſibi deſumſit, digitoque inſinuans, eum ſecum manu ſeruaturũ ſpopondit; Ita enim donantem meruiſſe. Ferruminatus annulus erat, & in lapide Atlantem expreſſerant ſuſpecto Perſeo negantem hoſpitium: Simul Perſeus videbatur Pegaſo inſidens; & ad Atlantis ora ſic Meduſam reuelans, vt auerteret ipſe vultum, ne & intra viſcera ſaxum reciperet. Sed Atlantis habitus erat indignantis ſe mutari: Rigebant in ſyluarum primordia comæ creſcentes; & in vultu figura ſerpebat, qualis nec iam hominis, & nondum montis eſſet.

Aderat interim Nauta, monebatque ventum operam dare. Si veniret Gelanorus, Africam paucis horis longe relinqui poſſe. Hunc itaque Poliarchus arcanis præceptis celeriter onerat; quæ Meleandro ferret, quæ nunciaret Argenidi: Seleniſſa, Archombrotus, cæteriq; amicorum, quid ſcire deberent. Etiam quid de ſupellectili

ſua

ſua Rex conſtituiſſet; an illa publicata, & qui ſectores fuiſſent, cuncta ſolerter perdiſceret. Illinc enim quid in ſe Meleandro animi eſſet, poſſe intelligi: Poſtquam in Sicilia mandatis eſſet functus, Clupeam, vbi eum opperiri decreuerat, diligentiſſima nauigatione repeteret.

Profecto Gelanoro, Mauriſque dimiſſis, ſe ipſe ad quietem defeſſus comparabat. Sed poſteaquam in thorum receſſit, remiſeruntque ſe ſpiritus quos tenuerat variarum rerum imago, tunc vulnera quæ lateri peirata inflixerat, non modo neglecta, ſed negotiis, & contentione animi incitata, ſubito horrore atque æſtu exardere in febrim cœperunt. Ille caſus diſtulit præparatum in poſterum diem iter, terruitque Reginam, haud ſecus quam ſi ipſi filius in morbo iacuiſſet. Nam præter beneficium quod à Poliarcho ingens acceperat, indolis ſpecimen, & incompoſitum nihil in verbis; præterea generis opinio, & impetus neſcio quid præſagientis animi, eam ad veræ benevolentiæ affectus compulerat. Ægrū itaq; primo mane inuiſit adhibuitque medicos ſuos. Et ſequuti Reginam Optimates, anxios vultus ad mœſtitiam figurauerunt.

Horum omnium ignarus Gelanorus nauigabat in Siciliam proſperis ventis Sed quamquam commodiſſima tempeſtas Epeircten nautis dabat, vltro ab ea ſtatione abſtinuit, appulitque ad ignobilem portum; eo conſilio, ne quis nautas qui eum vexerant noſſe, aut de Poliarcho interrogare poſſet. Ipſe ad templum Apollinis iuit, quod non procul à littore, verſus Panormum erat, Sacerdotis quam ſui Dei fama nobilius. Sacerdos Antenorius vocabatur, in placidiſſima ſenectute vacuus curis, & ad arbitrium fœlix. Nam cum iuuenis primos honores facile cepiſſet, & ſumma ei omnia deſtinaret amicorum opinio; plurimorum caſibus monitus quam miſerum eſſet inter ambitioſa vota pendere, reſpexerat

ad animi libertatem; & fecessurus ad genium suum, elegerat Phœbi templum, in quo senesceret. Quippe illi numini amabat operari, & inuocatum sæpe receperat; adeo comparatus in casus, seu ipse seu amici laborarent, vt omnium victor constantissima hilaritate discederet. Aderat literarum copia ingens; acre acumen, & celere; quæ omnia vitæ integritas honestabat in iucundissimo sene. Cæterum amabat Poliarchum, audebatque laudare nondum publice restitutum. Nec ignarus Gelanorus candidissimum esse, à via ad illum deflexit, inuenitque cubantem in sui templi vestibulo (erat enim pedibus æger) & vt solebat, cum familiaribus inter libros sapientissime ridentem.

Adhuc in primis hærentes blanditiis nouo gaudio interpellauit Nicopõpus. Amicissimus Antenorio erat, & curis tumultuque aulæ plenus, quærebat inter suauissimi senis colloquia turbatæ reipublicæ tantisper obliuisci. Eo viso, Antenorius vrbane quæsiuit, ad Phœbum, an ad se diuertisset; Ad vtrumque refert ille: Sed quis iste Numinis consultor? Ades ergo Gelanore? & ô Numina faxint vt nec procul sit Poliarchus. Quamquam præter Antenorium & Nicopompum nemo iam aderat (cæteri enim Antenorio iubente discesserant) tamen Gelanoro non visum consilia casusque patroni vlli mortalium priusquam Argenidi cõcredere. Eum ergo in Italia esse finxit, seque ab eo ad Regem ex Baiano portu dimissum.

Dum hæc ita loquuntur, ecce tibi cumulante fortuna illius diei lætitiam, Hieroleander veluti ad condictum alio itinere ad templum peruenit. Erat ille ab Epistolis Argenidis, summus & ipse virtutibus, inter paucos imbutus literis, nec patruo præter fortunam, minor, qui sacerdotii purpuram ex virtute gestauerat. Is sæpe Antenorii causa commeabat in id templum; & tunc

exoran-

exorando Apollini ab Argenide erat missus: Sed vt conspicatus est Gelanorum, seque primum repetitis satiauit amplexibus; leuissimæ rei momento, nec cogitans, illi aditum fecit ad ea exploranda quorum causa in Siciliam aduenerat, obiisse Aldinam oculis ex dolore turgentibus querens. Siue excusationem sic parabat, quod eam omnino habuisset, siue quod infœliciter custodiuisset. Audito Aldinæ nomine, ictus aliquantum Gelanorus, in Hieroleandrum respexit. Fuerat illa venustissima catellarum; quæ Poliarcho impense placuerat. Poliarcho ex Sicilia excedente, eam Hieroleander Argenidis iussu quæsierat, alueratque sollicite. Ipsa Argenide non ausa succedere in id munus, ne aut aliquid de spoliis Poliarchi crudeliter habere videretur, aut contraria suspicione absentis domini gratia canem amare. Ea tunc ex partu decesserat, magno quidem sed occulto dolore Argenidis. At Hieroleander catulæ blanditiis assuetus impatientius mortem hanc tulerat; adeo vt in eius gratiam illa celebris esse in Aula inciperet; maxime multorum Poetarum carminibus, qui eum demerituri, omnes fides, omnes Parnassi frondes, canino funeri adhibuerant. Tunc vero de illius interitu fieri mentionem (quamquam viuam maluisset) sentiebat Gelanorus suis rebus conducere; quia ab eo exordio poterat quæri quod Poliarchus præceperat; cui nempe ipsius opes & veluti spolia cessissent. Sed postquam intellexit innoxie domui curatores à Rege adhibitos, qui eam domino suo seruarent; solamque Aldinam ab Hieroleandro captam quo delicatius haberetur, visa sunt omnia ex voto procedere. Nam quod Aldina saltem in Argenidis domo vixerat, rite coniecit id datum memoriæ Poliarchi. Cumque audisset, ne dolore quidem intactā in eius interitu fuisse Argenidem, satis quid hanc charitatem & dolorem faceret

 gnarus,

gnarus, Nicopompo aures præbuit dum Epitaphium recitaret, quod & ipse Hieroleandri laudibus plenum demortuæ catellæ his versibus fecerat.

Occidit. Exequias pulchræ celebrate catellæ;
Occidit ante suum pulchra catella diem.
Ipse facem mæsto canis Erigoneius imbre
Condat, & attonitis terreat astra sonis.
Plangere scit; meminitque suæ lachrymabile murmur
Erigones, patrios cum stetit ante rogos.
Dura Venus, quam non pariens Aldina gemendo
Flexit, & Aldinæ sic parientis herus!
An quia Phœbeis nemo est acceptior aris,
Inuidiam Veneris, Solis alumne, luis;
Aldinamque tuam (ius in te haud maius habebat)
Vltrici rapuit diua seuera manu?
Plangite sub tenero vulsæ certamine chartæ,
Quas aufert domino blanda catella suo.
Et toties paruo repetita cubilia cursu,
Dum quærit vetitas illa, fugitque fores.
Plangite nunc mutæ sedes, nunc strata, focique,
Et quicquid viduum functa catella facit.
Vos solæ gaudete niues. Nil vellere vestro
Candidius, post hæc funera, portat humus.

Gelanorus commendatis de more versiculis, ne quæ de domini supellectili, ipsaque Aldina, acceperat, animum tangere, & maiori omine implere viderentur, ad alia sermonem deflectit. Ac gaudeo, inquit (amici) eo loci esse res Siculas, vt de catella sic dolere, aut scribere vacet. Et hinc ocium vobis à pristinis bellis, & ciuili insania, esse coniicio. Imo, refert Nicopompus, hæ sunt velut induciæ, quibus publicos dolores interdum fraudamus; vt imposita à fatis onera subeamus fortiores. Tum vero Gelanorus rogare prolixius; An duraret Lycogeni fides; aut interuersa pace nouis sceleribus recruduisset

seditio.

ſeditio. Referebant protinus illi, perplexa omnia eſſe; Eriſthenem & Oloodemum teneri vinculis; armari Lycogenem, & in mutuum exitium diſſidere ciues à Principe. Tum Nicopompus, ſiue incitarior feruore ætatis, ſiue quia frequentior malorum conſpectus in Regia indignantem impleuerat; non modo fortunam, ſed & Regem atq; Lycogenem plurib. accuſare adorſus eſt. Quandiu, inquit, pro ratione impetum habebimus? nec ex noſtris parentumve ſucceſſibus metiemur conſilia? Quanto ſatius fuerat (apud amicos prolixius loquor) Regem in ſuos maiores inſpicere, & malo cauere ex eorum ſiue conſiliis ſiue erroribus; quam accepto vulnere in medicina laborare? Iſti autē perduelles in eum erecti, quem ſeditioni titulum, quodve nomen, iam non antea paribus turbis infame inuenient? Iactent licet nunc iri aſſertum labantem rerum ſtatum; nunc ſe Deorum cultus Regibus velle monſtrare. Non agnoſcunt irreligioſiſſima arma Dii toties neglecti, non vtilitatem patria, multa ſtrage deformis; Quacunque ſpecie facinus tueri & ornare molientur, diu eſt quod eandem alii rebelles maculauerunt. Neſcio quo grandi tumultu Dii animum meum implent: Abominari inquieta ingenia, pugnare in noxios, & vindictam occupare. Et ne hoc facinus ſupra meas vires putetis, eadem numina mihi arma litterarum præbuere, à quibus immiſſa vulnera, ſi modus & veritas adſint, non viribus arceri, non deleri ſæculis poſſunt. Credam tandem impetui illi, ducamque libera manu ſtylum; quid Rex offenderit deſcribam; & quam anchoram pene naufrago porrigat priorum ſæculorum hiſtoria. Tum factioſis eripiam laruam, ne eos populus ignoret: quid ſperare, quid timere videantur; qua ſe recipere ad virtutem, qua contumaces obrui poſſint. Non deinde tacebo apud populū ſuæ credulitatis ineptiam; non, ſi ſuades, mi Antenori.

Imo, subiicit Vates (simulque, celeri motu multoties nutans arrisit) si me audis, compesces hoc œstrum. In quem vsum, aut quibus hęc scripseris? Regem scilicet hoc pacto monebis? Saltem si secretus hoc faceres. Nūc vero quam egregia ratio consulendi, vt publice quod illum peccasse credideris exscribas; & si quid plusquam populus in eius vita notaueris, inuidiæ iam in illum nimiæ aliquid addas? Quid acerbius Lycogenes instituat? Imo quia amicus es, plus fidei inuenies, supraque hostes nocebis. At factiosorum scilicet vitia, quæ tegere laborant, persona detracta produces; Ex priorum successu temporum ibis in eorum consilia, exitumque præsagies. Nempe, vt ad omina quæ facies timeant; & qui Deos non curant, qui spe, scelere, armis turbati sunt, ad tuam Philosophiam componantur. Parce vero labori, Nicopompe. Diu est quod illud sapientiæ genus euiluit. Non ignorant se errare, nec moniti emendationem promittunt. Sed & finge te adeo efficacis prudentiæ documenta scripturum, vt possint legentium furorem mitigare; velut quidam morbi sunt qui per tibicines curantur, quotusquisque vacabit lectioni? Soli te legent qui perpetuo liuore procaces, in eo eloquentiam statuunt, si Principes viros iniquiori oratione perstrinxeris. Vel humiles forte in scholis, ab negotiorum vsu semoti, & gerendæ reipublicæ præcepta tantum in libris assueti contemplari. Hisne tu scribes? apud hos summa laudis tibi erit, Nicopompe? Taceo libertatis periculum quam vsurpas. Etiam qui vere moneri se sentient, te oderint tanquam suæ infamiæ authorem.

Substitit Nicopompus ad Antenorii hæc præcepta; &, Iustissimos metus faceres, inquit, diuinissime vatum, si maledicentiam haberem in animo, aut tumore intēpestiuæ censuræ iam vulgarem plebeiamque vanitatem inflarem. Cui non sit in oculis adhuc recens Poetæ impietas;

pietas; cum Principem contumeliosissimo scelere lacessiuit, cum facinoris pretium crucem tulit; famamque quam flagitio quærebat, inuenit supplicio? Cæteros omitto, quibus leuius peccantibus, aut ineptam sapientiã afferentibus, satis pœnæ est ex prudentum fastidio. Longe ab illis consilii mei ratio, mi Antenori. An nescis qua arte ægris pueris medicamina concilientur? Vbi medicũ cum poculo vident, fastidiunt valetudinem quæ tanti emenda est. Sed qui ætatem illam curant, vel mitibus succis vim domant acerbi saporis, vel præmiis inuitant ad salutem, deceptisque pulchritudine poculi oculis, non videre, non scire patiuntur, quid hauriendum sit. Ita ego, non subito & aspero questu, veluti reos, citabo ad tribunal, illos qui rempublicam turbant. Par odio non essem. Sed inscios circumducam per suauissimas ambages, vt etiam eos delectet sub alienis nominibus accusari. Erectus his verbis Antenorius, simulque Hieroleander cupere se dixerunt, audire lepidissimi commenti rationem. Tum ille: Grandem fabulam historiæ instar ornabo. In ea miros exitus circumuoluam; arma, coniugia, cruorem, lætitiam, insperatis miscebo successibus. Oblectabit legentes insita mortalibus vanitas; eoque studiosiores inueniam, quod non quasi docentem, seuerumque, in manus accipient. Pascam animos contemplatione diuersa, & veluti pictura locorum. Tum periculorum imagine excitabo misericordiam, metus, horrorem, suspensos deinde subleuabo, serenusque diluam tempestates. Quos libebit fatis eripiam, fatis dabo. Noui nostrorum ingenia. Quia nugari me credent, omnes habebo. Amabunt tanquam theatri aut arenæ spectaculũ. Ita insinuato amore potionis, addam salubres herbas. Vitia effingam, virtutesque, & præmia vtrisque conuenient. Dum legent, dum tanquam alienis irascentur, aut fauebunt, occurrent sibi ipsis, agnoscentque ob-

iecto

iecto ſpeculo ſpeciem ac meritum ſuæ famæ: Forte pu-
debit eas partes diutius agere in ſcena huius vitæ, quas
ſibi cognoſcent ex merito contigiſſe in fabula: Et ne tra-
ductos ſe querantur, neminis imago ſimpliciter extabit.
Diſſimulandis illis multa inueniam, quæ notatis con-
uenire non poterunt. Mihi enim non ſub religione hi-
ſtoriæ ſcribenti libertas hæc erit. Sic vitia non homines
lædentur; nec cuiquam licebit indignari, niſi qui vexa-
ta flagitia in ſe turpi confeſſione recipiat. Præterea &
imaginaria paſſim nomina excitabo; tantum ad ſuſti-
nendas vitiorum virtutumque perſonas; vt tam erret
qui omnia, quam qui nihil in illa ſcriptione exiget ad re-
rum geſtarum veritatem.

Excitauit Antenorium ſcribendi nouum genus; ala-
cerque vtramque perfricuit manum; &, Da, inquit,
hunc ſodes reipublicæ laborem, Nicopompe. Si te, ſi ſe-
culum reſpicis, prorſus hoc debes. Feret multam æta-
tem ille liber, & gloriæ plenum authorem deducet ad
poſteros. Vtilitas autem eximia, artes malorum excute-
re, & in eas armare probitatem. Excepit Nicopompus;
Et das beneficium, Antiſtes, quod impetum meum pro-
bas. Faciam te authore. Dum res eſt recens, dum animus
calet, per tormenta poeſi ſimillima concitatum laxabo
ingenium; fabulam pangam. Neque te Gelanore, neque
Poliarchum omiſerim. Sic effatus, ne periret is calor,
quem Dii eius animo ad ſcribendum ſubiiciebant, cum
in diuerſorium ſeceſſiſſet, vix paſſus cœnæ moram, ta-
bellas petiit; iamque tunc cœpit variæ vtilitatis fabulam
exarare.

Non hæc erant iniucunda Gelanoro. Quid enim niſi
eximium de Poliarcho ſcriberet Nicopompus, olim ipſi
amicus, & in Lycogenem grauis? Poſtera die cum egre-
gie Hieroleander litaſſet, Nicopompum diutius cum
Antenorio hæſurum reliquit in templo; Ipſe Gelanoro

comite

comite Epeircten profectus eſt. Cumque hilaris nunciaſſet Argenidi Apollinem pulcherrimis extis læta omnia portendere; addidit libertũ Poliarchi in veſtibulo templi obuiam ſibi factum iamque in vrbe eſſe; ignarus quantos animo virginis motus hoc nuncio cieret. Illa proſperis victimis Deos aduentum Gelanori comprobaſſe haud tarde coniiciens, trepido gaudio dubitare ſubito cœpit; An ſine Poliarcho veniſſet Gelanorus, an potius ille lateret, viam furtim ad colloquium affectās. Saltem ſe cogitabat à Gelanoro audituram, vbi is eſſet, vt valeret, quid aut ſe facere iuberet, aut ipſe molieretur. Nihil minus Gelanorus conueniendæ Virginis auidus erat: Sed cum caſu incidiſſet in Eurymedem, nec diſſimulare potuiſſet quin ad Regem eſſet miſſus, confeſtim ad ipſum perductus, vultuque, vt oportuit, nec fracto, nec ſuperbo, hæc pauca loquutus eſt. Poliarchus ſaluere te maxime iubet, ô Rex; & has literas à Lycogene ſibi ſcriptas, ad te potiſſimum mittit, ne eum, aut neſcire, aut credere putes; quæ de tuis in eum conſiliis referuntur. Simul his epiſtolam tradit; qua diligenter perlecta, Rex nouitate infamiæ motus cum accerſito Cleobulo atque Eurymede literas communicat: Neque illi aliud referebant, quam rem altam plenamque periculi eſſe. Nihil vnquam perplexius viſum; cum nec ipſe Gelanorus precibus ac deinde propemodum minis tentatus, quicquã afferret (neque poterat) quo Lycogenis deprehenderentur inſidiæ. Inter occiſi ſpolia, vt res erat, aiebat hos repertos codicillos; neq; aliquid præterea, aut ſe, aut Poliarchum ſcire. Et Rex ad illum; Neque ipſe, Gelanore, quicquam in hac caligine video. Armillam ad Poliarchum meo iuſſu miſit Argenis : & delegatus ad ferendam Timonides. Sed de veneno nec ſcio; nec de armilla qui ſciuerit Lycogenes poſſum coniicere. Tu rem apud te cõtine, ne quis ſciat quid ad me detuleris. Diis, & mihi

curæ

curæ erit,vt arcana hoſtium ſcelera eruantur. Percun-ctanti deinde vbi Poliarchum & Timonidem reliquiſ-ſet; negabat Gelanorus aut Timonidem aut armillam ad Poliarchum perueniſſe; quem ab Rhegio profectum; in pelagi varios ſinus illico tempeſtas compulerat.

Dimiſſus deinde à Regis colloquio, ad Seleniſſam iuit; & vbi cõmodum fuit, Argenidi literas tradens cæ-tera quoq; aperuit quæ Poliarchus mandauerat;In Afri-ca eum eſſe,illicque hæſurum,donec ipſa ſtatuiſſet, quid potiſſimum res vtriuſq; exigeret.Si opus armis ſit, iam non vnum ſe,aut priuatũ,in Siciliam eſſe venturum. aut ſi quid commodius virgini ſuccurriſſet, ne parceret quæ videbantur præcipere;Fœderumq; memoriam nulla in-terim pateretur abſentia deleri.Pignus autẽ amoris non minimum fore,ſi nunciet num ipſe à Lycogene fideliter moneatur.Mota Argenis ad metus Poliarchi, & imme-riti contumeliam patris, ſancte confirmat, nullum tale facinus profectũ à parente: & pene peccare Poliarchũ, quod poſſet ſuſpicari,ſi quid eiuſmodi moliri Rex vellet, ſe ad ea exploranda,aut ei nuncianda, tardiorẽ Lycoge-ne fore. Vbi vero Gelanorus de Poliarchi periculo egit; vt perdita rate,inter breuia inueniſſet ſalutẽ; vt propius quam in naufragio inter opem prædonum periiſſet; illa tantam periculi ſpeciem non ferens, ſimulque reticere Gelanorum,ſimul loqui imperans, ad omnia verba pa-uebat,quaſi non abſens,aut exacta pericula audiret.

Iamque anxio Rege,armillamque, & Lycogenem,& venenum in oculis mentis habente, biduum quæſtioni res fuerat;cum Arſidas atque Timonides in aulam per-ueniunt,de Poliarchi naufragio quæ credebant nuncia-turi.Ergo & rati extinctum cum Poliarcho Gelanorum, ad viuentis conſpectũ expauerant; & ſubito à Rege ac-cerſiti ſunt,vt ſi quid ad has Lycogenis literas haberent, audirentur.Aderat & Argenis, & cum Cleobulo Eury-medes.

medes.

medes. Illi dicere exorsi quid egissent, ante omnia pyxidem protulere, in eaq; armillam, tot monstrorum materiem: Aiebant diuertisse ab Arsida Poliarchum, priusquã adueniret Timonides; & idoneis argumentis elusi (inquiunt) iam vt naufragum defleueramus; cum Gelanorus spem hic nobis restituens, non viuere modo patronum, sed valere asseruit. Post hæc, literas Lycogenis ad Poliarchum iis Rex tradit: ad quas illi cum stuperent, Cleobulus altiori genio omnia agitans; Videamus autem, ait, an syncera armilla sit, satisq; mendacium refutet innoxio texto; an medicamine infecta criminationi argumentum præbuerit. Dum hanc tractant, dum nexus euoluunt, protinus notant in bysso ad quem gemmæ filis argenteis hærebant, disparem colori reliquo tabem exiguis maculis passim virescere. Quã conspecta; Quid istud est, inquit Cleobulus, nisi venenum quod Lycogenes significat? Sed videamus cuius crimine hoc munus funestum sit. Nunquam mihi coniicienti fides sit, ô Rex, nisi ad Lycogenem, sociosque id facinus pertinet. Nam & Eristhenes, quem reum in carcere habes, tuo ærario Præfectus, apud se armillam hanc habuit. Et quidni existimes, vel solertia sua, vel proditione tuorum, hos sciuisse id munus Poliarcho destinari, armillaque corrupta, huic vitam, aut denique tibi famam, inuidisse nefarios? Sed Deorum auspicio bene cuncta cessêrunt; Impii suo scelere obruentur. Oloodemum, & Eristhenem, quos perire maxime interest, occultis quidem criminibus sontes habes; Sed aperto scelere, & apud populum valituro, hactenus argui posse non contigit. Hos id facinoris si admisisse constet, nemo erit cuius suffragio non damnentur. Rex Cleobulum quæ solerter coniecerat excutere iubet, & de reis habere quæstionem. Ille omnia ab Eurymede vtilius perfici posse causatus, quid agendum sit breuiter docet.

Nec

Nec detrectatus Eurymedes Regis imperium,ad custodiam peruenit,in qua seruabatur Eristhenes; & iam à limine(vt Cleobulus recte monstrauerat) simulatis luctibus ardens; Tandem, inquit, de Poliarcho triumphasti,Eristhenes.Periit armillæ contactu, quam lethalibus succis imbueras.Num tu vero, quod Oloodemus facit,vltro in gloriam duces quod operam facinori tanto præbueris?Ad hæc Eristhenes tanquam subito fluctu perculsus,quid loqueretur non habuit. Audiebat extinctum Poliarchum,à quo eius spes nequaquam diuertebat.Iam vero conscientia pulsabatur ad crimen obiectū. Et quid præterea dissimularet, si Oloodemus (ita enim finxerat Eurymedes) iam confessus veneficium erat? Nec prolixiori consilio,aut recomponēdo animo tempus dabatur.Ergo,vt in perditis rebus,restare putauit ne languide cunctaretur,aut frustra negato facinore, videretur censuisse pudendū quod nollet confiteri. Vrgenti itaq; Eurymedi,Bene est;retulit. De me quod placebit fata deliberent. Satis est gaudii quod post Poliarchum Siciliæ hostem vixi.Tum soleiter Eurymedes, tanquam de re nota agens,sese penetrabat in eorum consilia. Ad extremum, Lycogenis perfidiam obiecit; qui literis ad Poliarchum, in sui flagitii infamiam substituebat innoxium Regem;Et Eristhene fallaciam leui risu confitente,Eurymedes ad Regem ab eo digreditur;nec sine horrore quid ille sit fassus ostendit;Restare, vt Oloodemus pari indicio se damnet.

Tam fœliciter peruestigato facinore exultans Meleander,laudatum Eurymedem ad Oloodemum mittit. Sed ille præsentiori ingenio,auersatus veneficii nomen, tanquam de inaudito facinore,cum interrogaretur,ipse plura quærebat:Cumque Eristhenes iam flagitium confessus diceretur,ratus hanc esse fallaciam, nec se credere respondit turpissimum crimen in Eristhenē cadere; nec

si ma-

ſi maxime caderet, ſe conſcium eſſe. Ad extremum, expugnauit pertinaciam Eurymedes prudenti conſilio: Oloodemum in arcano loco ſiſtit; vnde Eriſthenes poſſet audiri, quocũ ipſe anteactos ſermones repetere cœpit. Et Eriſthenes, tanquam in pignus conſtantiæ, nec ſuũ abnuebat, nec ſociorum crimen; donec adeo Oloodemi patientiam vicit, vt repente exclamaret; O te vel ſimplicem, Eriſthenes; vel tuorum proditorem! Stragulis deinde reiectis, communem ſuorum perniciem appellauit, & ſolum exitu dignum, quem pluribus comparauiſſet. Sero intellexit Eriſthenes ſe ab Eurymede eſſe deluſum; neque Oloodemum communis flagitii indicium feciſſe. Verbis ergo quæ tempus dolorque ferebant errorem excuſare parabat Oloodemo. Sed vt ſatis explorata res, adhibitique idonei teſtes, in diuerſum abſtracti conduntur in carcerem, & poſtridie ad publicum iudicium trahuntur: ne ſi quæſtio populo teſte non habita eſſet, clientelis & factionibus deinde reorum tanquam parum legitima inuidioſe traduceretur. Sed quamquam Epeirctanis ciuibus Rex fidebat; tamen ad reorum cuſtodiam, Prætoriani cum armis in foro locati ſunt. Et ex eiuſmodi loco dicenda cauſa erat, vnde facile ſi tumultus exarſiſſet, recipi in arcem poſſent, & carceri reddi. Populus in forum per præconem euocatus effuſe conuenerat; & ille qui orare in publicis iudiciis regias cauſas ſolebat, in hunc ſenſum loquutus eſt. Scire populum quanta ipſius charitate Rex flagret, nec Regem viciſſim dubitare, quin ſit illi chariſſimus. Itaque Eriſthenem & Oloodemum, multorum in ſe ſcelerum reos, quanquam poterat ſuo iure damnare, tamen diſtuliſſe ad publicos iudices; vt optimorum ciuium ſtudiis potiſſimum vindicetur. Audiret populus pro ſe dicentes, & ipſis Iudicibus ſua voce præiret quid de illis ſtatuendum. Triginta tum Iu-

 dices

dices de rebus capitalibus quærebant, ad quos Eristhene & Oloodemo productis, accusator multa eorum in Regem facinora, fidem sæpe frustratam, habita cum inimicis consilia strictim explicuit. Acerbior oratio fuit, de veneno, & parata in Regem infamia. Cumque verba, cum testes, cum literas protulisset, adeo Epeirctanum populum mouit, vt nihil expectato iudicio à plerisque lapidatio vrgeretur. Sed deprecatus est actor impetum vulgi, donec Iudices in suffragia iuissent. Plurimum interesse vt rei publice dicerent. Plus illos oratione sua, & perculsæ conscientiæ notis, quam a. cusantis voce laboraturos. Duplicem quoque aquam, si peterent, eis ad defensionem à Rege concedi. simul his, reos prouocat ad dicendum. Sed illi (vt coniecerat) causæ inopia marcebant. Nec deflecti crimen poterat, nec populus conciliari. Timide ergo pauca; & illa plus in Regem, quam pro se loquuti sunt. Dimisere tunc Iudices in vrnam suffragia; qua publice effusa, fabæ omnes atro colore noxios damnauerunt.

Rapti statim in carcerem, vt veneficii conuictos idoneo supplicio cicuta conficeret. Illic tristi & vltima libertate exercuere ius, quod ita pereuntibus leges indulserant. Diras igitur dicere Regi; vltorem ciere Lycogenem; venerari Deos Manes vt hostes ad peiora seruati hunc exitum sibi inuideant. Inter hæc anaricæum poculum aderat; quod prior Oloodemus de carnificis manu rapiens; Age, inquit, propinemus Meleandro. Nos quidem eximus miserias, prius hunc nostro fato oppressuri, quam viuentes voluisse existimat. His dictis non cunctanter totum hausit. Denuo impletum cum Eristheni porrigeretur; supercilium ille duxit, & circumspiciens, Ecquis, ait, amicos meos monebit Meleandro quid debeant? Epoto veneno, ambo à carnifice monentur, vt quo facilius virus conciperetur venis, minorique

noríque cruciatu occumberent, quantum carceris ſpatia ſinebant,ambulationem vrgerent; donec tibiis grauibus ſentirent iam ab imo calorem excedere. Cum paruiſſent,frigentib.mox pedibus procumbunt in lectum. Illic veneni nebulis imitantibus ſomnum, languebant ſine ſenſu; donec coxis iam exanimatis, tanquam ſtimulo icti, prodidere lethalem vim ipſa intrantem vitalia; nec multo poſt extincti ſunt. Vulgati mox verſus celeritate Poetarum; quorum alii vili audacia plus iuſto laceſſebant perculſos; alii tanquam adhuc pœnitentia in integro eſſet extinctos monebant, & de obitu iam exacto ſero vaticinabantur. Minus hæc carmina diſplicuerunt, quæ prolixius ambitionem quam ipſos reos notabant.

Debita funeſtis cecidit tibi victima fatis,
Ambitio; Nunc pone minas, ſatiataque tanto
Sanguine, Sicaniis pacem concede colonis.
Heu quoties victrix noſtri de cladibus Orbis
Vmbrarum impleſti ſedes; dum vertere regna
Dulce tibi, & ſæuas terris indicere pugnas.
Prima tuos ducunt periuria fœda maniplos,
Contemptuſque Deum, metaſque in limite nullo
Spes votis poſitura ſuis. Tunc impia captis
Mentibus illapſæ verſant incendia Diræ.
Non ſceptro iurata fides, non fama, piumque
Obſtat; Eunt ſontes, perque ipſa pericula cæci
In peiora ruunt. O Dii! Tot feruere Martem
Cædibus, & ſæuis fumare mapalia flammis,
Inſonteſque perire animas, ſexumque minorem
(Turpe nefas belli) dominos perferre nocentes!
Quid tantis petitur furiis? exoluere iuſto
Colla iugo, & ſteriles patriæ calcare ruinas,
Inſanaſque metu trepide tranſmittere noctes.
Nam ſceleri quæ tuta quies? Mala prædia veſtræ

Vt primum tetigere manus; vltricia fontes
Fata vocant, subitisque dies intercidit vmbris.

At Rex gnarus quam grauis immineret Lycogenes; quo die de damnatis sumebatur supplicium, Eurymedem dimisit cum modico equitatu, qui eum subito furto tentaret. Quippe Lycogenes post Eristhenem & Oloodemum captos nondum in bellum exarserat; multo quidem armatorum præsidio salutem tutatus; sed reconciliationis spem subinde subiiciens; vt vel simulatione fœderum captiuos extorqueret à Rege, vel quasi implacabilem tyrannum differret maledictis. Ac vt efficacius crederetur bona fide pacem optare, Dunalbium literis monuit, vt ab acerbis consiliis Regem auerteret, absolueret ille captiuos, & quicquid suspicionis aut odii erat, tranquillitati publicæ daret. Dunalbius, his se literis fidem habere dum simulat, videturq; quæ erant mandata procurare apud Regem, sua ipsius fraude Lycogenem lusit. Quippe ille fallendi spe, & amicos à vinculis recipiendi, tam lente cunctabatur, vt interim Regi liceret suis rebus consulere. Tunc vero cum ad eum comprehendẽdum Rex misit, non defuerunt ex coniuratis quidam, qui aduentum Eurymedis occuparent, nunciantes de amicorum pernicie, ipsiusque periculo. Cœnæ tunc tempus erat, & conuiuium militaribus viris frequens. Ad quos ita Lycogenes; Ne frustra conuenisse vos putetis, Commilitones, Sepulchralem hanc cœnam Eristheni, & Oloodemo edidimus. Meleandri crudelitate perempti sunt; & nisi quid opis in vobis est, eadem tempestate corripior. En tyranni satellites, pene pro foribus, quibus mea pernicies mandata est. Quæ sors inde vos maneat, quæ optimos ciues, neminem reor ambigere, Cum principũ cædes ea audacia faciat, an modestius de cæteris decreturũ coniicias? Non vos ad salutem meam sollicito, Cõmilitones, nisi cum vestra creditis esse coniunctam.

iunctam.Simul his de ſtrato exiliit; Ceteri proiectis quoque menſis ad arma diſcurrerunt. Omnis domus ſedulitate tot militum ſibi ſimul duciq; timentium, feruebat. Miſſi quidam qui ex vicinis locis ampliorē manum accirent. Multi, duce Menocrito, lecti, qui obuiam irent Eurimedi; poſitiſq; in commoda valle inſidiis, incautum, & itinere feſſum exciperent. Sed confuſa dimicatio fuit; quia priuſquam deliteſceret ad inſidias miles, Eurymedes venit & ipſe imparatus ad certamen. Viriliter tamen vtrimq; pugnatum eſt: frendente præcipue Eurymede, capi admonitum Lycogenem non poſſe. Cæterum quamquam & in hoſtico & viribus impar; (nam Lycogenes ſtrepitu pugnantium ad ſe illato ſuos omnes promouit in aciem) confeſſa tamen fuga non dilabi ſuſtinuit: Et ſenſim recedentem non ſequutus eſt Lycogenis miles: Seu fraudem ab hoſte, ſeu iam miſtum tenebris cœlum pertimuit.

Periere non multi, nocturno diſcrimine: Sed viciſſe videbatur Lycogenes, qui ſuorum impetu lætus, amicos vndique accerſit: præparata cōcurrentibus arma diſtribuit, vnoque exemplo ſcribit ciuitatum conciliis; vt ſe publicæ authorem libertatis velint adiutum. Nec tarde deficiebant ab optimo Rege illi ipſi qui ſub eius manſuetudine creuerant: Documentum mortalibus, quantumuis egregiam in Rege virtutem, niſi fortitudinis opinio accedat, poſſe contemni: nec fidelius vllos Principes amari à Populis, quam qui timeri meruerint. Triſte mortalibus ſpectaculum exhibebat Sicilia. Pulſa religio, iura neglecta. Infidæ euntibus viæ, domus, vicique paſſim, rapinis, furore, incendio afflicti; Sola denique caſtra in ſqualentibus campis fulgentia. Nec populus primo furore ſentiebat, grauiora ſe pati ſub grege tyrannorum, quam quæ tanquam à Meleandro illata vindicari voluerat; Proditor ſui, & proditionis merces.

Multos tamen ille fluctus non abstulit. Quatuor præter Epeircten vrbes reuerentia maiestatis continuit; Messanam, Panormum, Catanam & in vmbilico insulæ Ennam.

Iamque Lycogenes iura regni & insignia vsurpans, soli nomini parcebat. Solium, cum accumberet mensæ; vestis purpurea in castris, & vbique sica ad latus. Blandus immodice, aut seuerus, vt teneret terreretve contumaces. Nec segnior ad res suas Meleander subitis delectibus multum militum effecit. Epeircte commeatu & munimentis instructissima, in arcem belli delecta est. Ex regiis triremibus quotquot in officio manserant, in illum portum deductæ. Ipse & propria indole, & tunc anxiis rebus, erat in Deorum curam intentior. Et quoniã rebellionis nefas instar morbi peruagabatur Siciliam, tanquam plus fati atque amentiæ quam sceleris esset, publice clauum fixit. Ita sperabat posse componi mentes quas furor rapuerat. Etiam ne in suos milites labes inserperet, placuit lustrari exercitum. Iuit ergo ad castrorum principia (nam sub Epeirctes radicibus milites tendebant) & inde cum Tribunis ducibusque, & Deorum simulacris, processit ad campum in quo facturus Sacerdos instruebat altaria. Omnis in armis, & sub signis exercitus, sibi ad rem diuinam coronas texuerat. Hastæ quoq; & iacula, circumactis frondibus induebantur. Interim hostiæ omni cultu mactatæ, taurus, hircus, & aries inter legitimas preces ter à ministris alte præcinctis circumactæ exercitui, ad aras sistuntur. Tum rex & in orbem ipse se egit, Deos appellaturus; Adessent melioribus partibus, & si qui hactenus non fauissent, rite propitiati ad se transirent. Incolumis esset exercitus. Vires, animus, consilium, hosti exciderent. Quod si ope, salute, victoria iuuissent, tum se Ioui Seruatori, Martique, & Mineruæ, & Cœlipotentibus Diis, quotquot bellum aut

pacem curant,templum de aduersariorum manubiis extructurum. Annuos etiam ludos fore, in quorum præmiis hæc in Siciliam Deorum beneficia cælarentur. Inter hæc vota hostiæ cadunt; fibrisq; spirantibus aruspex admotus est. Is cum integerrimum iecur, sed crassioribus membranis pertinaciter obductum inspiceret; exta quidem esse bona asseruit, & iis magnam fœlicitatem portendi, sed lentam, & quæ labore constaret. Post hæc, milites gestu inani, & hastis ex arte aliquoties quassatis, tanquam ad hostem præsentem succlamantes, edidere simulachrum coeuntis certaminis, & innoxie velitati in castra redierunt.

Sed Meleander quod superfuit lucis, haud multum dispari curæ dedit. Quidam enim ex Assyria hospes, specie quærendæ in diuersis gentibus sapientiæ errabat, re-uera vt suam iactaret. Is tunc in Sicilia erat, & in Mathematicorum cœlo versatus, vendebat suæ artis ludibria; si quis ex syderibus quæ nascenti affuerant, volebat de fortuna, quæ viuenti, quæ morituro debebatur, vanissima credulitate cognoscere. Nondum erat capitale in ipsos Principes quærere ex eiusmodi syderũ fide. Cum is ergo laudaret vix imparem Diis scientiam; & de successu apud multos mentiretur; quoties fœlicitatem aut mala nõ frustra promisisset, quam multi nec risissent impune hæc fata, nec frustra timuissent; accidit vt ad Archombrotum fama illius peruaderet; Ad quem accitus, cum prolixe eandem cœlestis influxus vim commendaret; iuuenem amantemque sic perpulit, vt de cupiditatum suarum exitu eam artem interrogari vellet. Chaldæus, quicquid sydera portenderent, se cũ fide renũciaturum promisit. Sed cur priuatæ duntaxat fortunæ mortales solicitant, (inquit) hanc venturi scientiam? Quidni & imperat Meleander, inspecto cœlorũ ordine deprehendi, suisne an hostium fatis pugnetur? Mouit ea ora-

tiò Archombrotum;per quem & Rex in ſpem pluſquã oraculi Chaldæum acciuit.Is mercedis ſpe plenus; iamque melius ſibi quam Regi, ex ea negociatione auguratus, venit ad Regiam; Rogatuſque qua diſciplina, quove numine, oculos poſſet in futurarum rerum caliginẽ mittere;ſic incepit. Non ille nos ſpiritus ad vaticinium (ô Rex)agit, quem fatidici de hiatibus terræ eliciunt ad turbanda diuinitatis ſtimulis ingenia.Sed neque de more illorum, confuſis dubiiſque oraculis ſciſcitantes fruſtramur. Vnam cœli vim, vnos ſyderum curſus ſcrutari, noſtræ genti eſt ſtudium. Primi deprehendimus metas Solis,primi liquidas,nec veſtigiis notabiles, cœleſtium fa um vias,nominibus menſuriſq;diſtinximus;contemplatione libera in ſudo aere, & nebulis non infeſto. Aſſyriis enim raro pruinæ, aut ſqualentes nubibus venti, cœlum eripiunt. Dum in ea contemplatione hæremus, experimento nobis compertum eſt, hæc humana ad aſtrorum motus regi; nec alias eſſe Parcas quæ naſcentibus fata diſponant. Quippe ex eorum inter ſe commercio ſi vniuerſa tellus accipit vices, & ad vbertatem, aut frugum internecionem adigitur; ſi annos, ſi ſæcula, vis illa definit,quid miremur ſingula mortalium corpuſcula,inde vitam,cupiditates,læta, & triſtia ſortiri? Liceat modo ſcire momentum quo te peperit mater.Effingam ego in tabula cœli imaginem,&quotquot ſyderibus facimus domos; Ea in illis conſtituam quas cum naſcereris obtinuerunt Iupiter, Solque,& Venus,optimi planetarum,deterrimuſque cum Marte Saturnus, Mercuriuſque & Luna, varii ex ſorte locorum quos inſidunt. Cuius illorum regnum fuerit cum in Orbem intraſti, quo gradu, quo aſpectu, illum cæteri temperarint,vel vſſerint.Illic ego,ne dubita quicquid de te decretum eſt legam.

Fiducia orantis, & promiſſi magnitudo, tetigerat

Meleandrum.maieſtas præterea artis,&tanquam ex abdito formulæ audientibus ignotæ, venerationem addiderant.Sed dum omnes laudibus fremunt, Nicopomp. (nam tunc forte inter pauciſſimos aderat) intentus in Chaldæum,riſu ſeuero;Euge mi homo,inquit; occupaſti Deorum imperium.Scribe ſpei timoriſque improbas leges,& ſi qui hic decipi amant impone lubentibus. Impetus Meleandri,cæterorumque,ad hæc verba ſubſtiterat. Auide ergo quærere omnes,quid diceret,ſentiretve Nicopompus, ipſumne Chaldæum, an artem illius inceſſeret maledictis. Præcipue Meleander ſciſcitari, cur hoſpiti inclementer diceret. At ille, Quidni hũc veteratorem iurgio premam,(ô Rex)qui in te ſibi plus iuris facit,quam ea ipſa quę mendacio præfert ſydera habeant? Quicquid enim mentiri voluerit,labefactabitur aſſidua expectatione ſucceſſus animi tui quies, quam aſtrorum nulli motus potuiſſent conuellere. Sic in te hic tyrannus ſub inſontis cœli inuidia regnabit, ac ceu Iouem ſe faciat,multum ſibi cenſebit te debere, ſi fœlicia fata exorabili ore prępſagiet.Quid denique ab eo credis audire? Ego abſque Mathematico vllo cœlo quicquid facturus ſit dicam. Vbi ingentem chartam(non ſine ſuo riſu, ſi ſapit) multis lineis punctiſque vexeuarit, tandem exitus mites & fortuna tua dignos grauiſſima voce promittet. Id enim ad gratiam & lucellum eſſe non dubitat.Sed inter hæc, ad imitationem non mercenarii oris, ſupercilium ducet,perplexe cunctabitur, nunc in te,nunc in aſtra reſpiciet; addet denique formidoloſum quiddam; ambiguum tamen, & quod in varios euentus facile trahas.Hæc laboris tanti ſumma;hæc reſponſa ille vendet; quæ gratis nunc refero. Sed ceſſo hominem adoriri, quando hanc pugnam tum ſilentium tuum, Rex, tum ipſius in me obtutus efflagitat?

Ais ex aſtrorum poſitura, Mathematice, ex ordine,

ex vi qua influunt ſubeuntibus lucem infantibus, vitæ atque interitus rationem diſponi; Sed fateris ea vertigine rapi cœlum, vt paruo momento ſyderũ ſtatus mutetur. Si igitur celeritas quantam ægre cogitatione conceperis cœleſtia corpora auehit; ex ſtatione porro diuerſa, minæ eorũ aut promiſſa inflectũtur; cui hominũ ſua fata certò retuleris, cum incertum ſit quo ſyderum temperamento productus ſit? Niſi credis hanc eſſe obſtetricibus curam, vt continuo ſolaria conſulant, notent diſtricte diei articulum, & naſcenti ſuas ſtellas tanquam patrimonium ſeruent. Quoties matrum pericula curam hanc circumſtantibus adimunt? quoties nemo eſt quem ſuperſtitio illa tangat? Finge tamen eſſe continuo qui id curent: At ſi diu naſcitur puer; ſi, vt ſæpe fit, manum exertam, aut capitis partem, reliquum corpus non ſequitur; quænam aſtrorum collocatio fatalis illi erit? An quæ aſtitit exeunti capiti; an quæ denique productum afflauit? Præterea cum frequenter exerrent ſolaria, & pleræque machinarum quæ horas deſignant, ex ſiccitate aut humiditate aeris amittant tenorem; Vnde habebis verum illud fuiſſe, & ex menſura cœli tempus, quod in ortu infantium homines curioſi, aut amici, notauerint.

Finge tamen in eo non errari: deprehendas vtique ſtellas quo ſitu, quo vigore fuerint, cũ illi in quos inquiris naſcerentur. At vnde tantum ſyderibus in corpora noſtra, imo in mentes imperium? Ex iis ſcilicet expectabo fœlicitatem, ex iis vitæ genus, & mortis arbitrium? Num ergo qui prœlium ſubeunt, ſimulque extinguuntur, omnes ſub eodem cœli ordine erant nati? Num ſi nauis peritura eſt, nullos vectores accipiet, niſi quos naſcentes aſtra naufragio damnauerint? Imo ſub ſydere omni producti, coeunt in aciem, nauigium onerant, & diſpares ortus vna morte coniungunt; Ruſuſque non

quot-

quotquot eodem nexu aſtrorum lucem aſpiciunt, vno fato aut viuunt aut pereunt. Regem hic vides. An omnibus illius æqualibus putas Regnum contigiſſe: vel aliquas ſaltem opes, quæ indices eſſent beatæ & opulentæ collocationis aſtrorum? imo, an omnes ſupereſſe ad hunc diem? Ecce Cleobulum; ecce te. An qui cum illo nati ſunt, cum illo quoque ſapiunt, Regibuſque ſunt accepti; aut qui tecum, omnes (ne quid grauius dicam) Mathematici ſunt? Quid autem cum in prædonem quis incidit? Fatale erat, inquis, vt hunc prædo obtruncaret. Num ergo eadem aſtra, quæ viatorem, dum naſceretur, ferro prædonis mancipabant, ipſi quoque prædoni, diu fortaſſe antea nato, mentem vimque dederunt, vt aliquando hunc vellet, & poſſet occidere? Certe enim non minus dicitis ex aſtris fieri vt hic interficiat, quam vt iſte mactetur. Cum quis vero ædificii ruina obruitur; an quia erat in aſtris, vt eum ſua domus ſepeliret, afflictus eſt murus? Imo mehercules quia afflictus eſt murus, hunc ſubiectum moles oppreſſit. Eadem de dignitatibus ratio, ad quas per ſuffragia aſcenditur. An enim ſydera quæ alicui naſcenti adfuerunt, & (vt vultis) promiſerunt dignitatem; aliis mortalib. potuerunt imperaſſe, qui ſub iis nati non ſunt; & ex quorum tamen ſuffragiis deſtinatæ dignitatis conſtat effectus?

Hanc ego vanitatem ineptia & ſtoliditate præcipuam dicerem, niſi ſupra hæc nomina peccaret. Peſſimæ ſuperſtitionis ingenium eſt. Quo libertas enim mortalium, ſi à præſcripto ſyderum non poſſunt recedere? Curem ego valetudinem; me honores ſolicitent; vitia abiicere cogitem; animum ad virtutes appellere; ſi naſcenti dictum eſt quid me eſſe oporteat? Iacturam humanæ libertatis deploro? Etiam Deorum munus perit. Amplius thura non perdo. Deos nec timeo, nec ambio; ſi non poſſunt, aut nolunt, quod de me eſt ſtatutum inflectere. At

pro nafcituris liberis fcilicet orabimus, vt propitia aftra habeant. Dicam quod ego in Mergania vidi. Quendam hæc fuperftitio afflauerat; vt nec vxoris cubiculum intraret, nifi exploratis antea aftris. Si aut cauda draconis implicabat fydera, aut ea Scorpius incinctu brachiorum corrumpebat; vel omnino quid monftri minabatur in cœlis, folus oppido dormiebat. Quid quæris? nati funt ei liberi aliquot, & omnes infani.

Dum Meleander, cæterique infœlicem Mergani curam rident; Chaldæus, quanquam infperatiffima accufatione turbatus, collegit animum, fimilifque eam rixam contemnenti; Nihil detrahi Diis dixit, quorum iuffu hęc ipfa vis quam prædicabat ineffet fyderibus; quique adeo non fe abdicarunt poteftate, vt res fuperfint innumeræ quibus fe vel propitios vel vindices prodant. Non denique adeo Mathematicos delirare, vt omnibus qui cum Rege nati funt deberi regnum putent. Ad venturi præfagia multarum quoque rerum præter aftra habendam rationem; in quibus præcipua funt; fæculi genius, ftirpifque conditio. Cæterum fi quis neget aliquid cœlum in hominibus poffe, dignum effe cum ceritis piari; Cum omnibus conftet aerem ex cœli cõditione vel turbatum vel placidum, fe ipfum infinuare in mortalium corpora, ex quorum deinde afflatu inclufi animi infpiratos affectus accipiunt. Ita modeftiora loquentem interfatus Nicopompus; Nec omnia, inquit, Mathematice, negamus fyderibus. Incitari hominem ad fegniciem, laboremve, callidam indolem, aut ingenuę fimplicitatis nancifci; effe hilarem, aut ad iracundam folitudinem declinare; in vitia deniq;, aut virtutes, aliquo pondere & impetu ferri; Hæc non nego ex cœli in ifta terrena imperio effe. Itaque non multum repugnem; fi coniicias eos qui ex mitibus aftris hauferunt lenitatem, victuros fortuna ab iis difpari quos grauia & turbulenta fydera in feruidiora

ftudia

ſtudia agunt; Vel quibus placidum cœlum hilaritatem infuderit, gratiori cõſuetudine placituros, quam homines acceptum Saturnum acri & moleſtâ ſolitudine contemplantes. Eiuſmodi non certæ quidem artis, ſed egregiæ prudentiæ præcepta non carpo. Alia ſunt quæ me tibi committunt; & hæc præcipue quatuor. Primum quod ſydera, contra quam ſentis, impellere credo, non cogere, ad rectas cupiditates aut impias. Tum ex ſyderum, vel cupiditatum contemplatione prænunciari certo non poſſe; quid hominem in vitâ maneat, vel quem finem Dii ſtatuerint. Tertio, non ſatis intelligi quæ aſtra hos infantibus affectus ingenerent. Res denique liberas, res fortuitas; huic neceſſitati ſyderum vel inepte vel impie dari.

De iis vbertim dicerem: Sed video te fatigatum (Rex) ad Cleobulum reſpicere; à quo fateor, vtiliora ſuper bello, quam à me, vel Mathematico, accipies. Imo, inquit Rex; ſed ſtrictim de his ediſſere. Tum ille; Non nos cogi ſyderibus vel hinc conſtat, quod haud pauci impetum ab iis concitatum ratione domitamus; & nulla re magis noſtrum genus à belluis diſcrepat, quam hoc libertatis priuilegio, quæ ſolicitari ſubiectis & flagrantibus motibus, ſed ad vitia aut virtutem adigi inuita non poteſt. Hinc in Philoſophorum ſcholis nihil vulgarius, quam ſapientis animum, expertem ſeruitutis, ipſis quoque imperare ſyderibus; Hinc & quotidiana eorum præconia, qui ſciunt moderari iracundiæ, amori, cæteriſque torrentibus, quibus hæc aſtra in animos noſtros inundant. Quorum omnino nihil eſſe, niſi accepta aſtrorum imperia mens noſtra faſtidire aut recuſare poſſet. Præterea vt Sol omnia quæ luce eadem & iiſdem radiis corripit, non iiſdem affectibus damnat (nam fouebit alia ſemina, alia enecabit; vrentur exiliores herbæ, & defendet alias craſſior ſuccus:) Ita cum tot infantium qui naſcun-

naſcuntur velut ager diuerſiſſimis modis præparatus ſit,ex varia parentum indole,valetudine; habitu; vna illa vis quæ è cœlo in plures ſimul manabit, non poterit idem in omnes. Si conſentientem ſibi infantis indolem inueniet, in ea regnabit; ſi repugnantem, vix aliud quam corriget; Adeo vt de infantis moribus vitaque dicturus, non inſpicere modo cœlum debeas, ſed parentes,ſed fortunam, quæ grauidæ matri fuit, ſed diuerſa alia,& plerumque tibi ignota. Et ex his quidem ſecundæ quam poſuimus quæſtionis ratio ipſa ſe aperit; ex aſtris ſcilicet non ſtatui certo poſſe, quid acturi paſſurive mortales ſint. Nam cum moderari poſſimus ingeneratis affectibus,quidni & ea declinare quæ illi affectus peperiſſent ſi fuiſſemus obnoxii? Cumque ex variis cauſis nunc leuius,nunc grauius naſcentis hominis animo incidat illa prementis cœli conditio,cur vno effectu in omnes valiturum exiſtimes quod non in omnes eadem poteſtate inualuit?

Addebam,nec deprehendi ſatis poſſe quænã ſit connexio vel auerſio ſyderum,quæ infantibus ſemina venturarum cupiditatum ingenerat. Vos eam ſpectatis,quæ ſuperſtat naſcenti. Quidni & illam quæ fuit cum animaretur fœtus in vtero? quidni ceteras ſub quibus tenerum corpus, & adhuc anima ſui ignara, in aluo materna inſtruebatur ad viuendi patientiam? Equidem ex eorum ſyderum conditione, non minus quam ex ipſis natalibus,pendere infantem exiſtimem.

Quod vltimum aſſerui, res liberas aut fortuitas huic ſyderum poteſtati ſine ſacrilegio non addici, vrgerem vehementius; niſi timerem prolixitatis meæ odio tibi Regem conciliare. Dicam tamen & vos id velle, & ſine ſcelere aut amentia velle non poſſe. Quid liberius quam vxorem ducere; hoc vel illud vitæ genus inſiſtere? Aut quid magis fortuitũ,quam vt homo pereat ferro, aquis

ſolua-

soluatur, inimicitias suscipiat, certo vitæ anno ægrotet; principibus charus, dignitate vel contumelia insignis sit? De his tamen respondere, Mathematici, soletis: hic audacia, hic præda est vestra. Nuper furtum à seruo erat factum; fugerat ille, & à domino quærebatur. Nihil magis fortuitum, quam vt caperetur, aut abiret incolumis. Contigit ergò vt sospes euaderet; & continuo de vestris vnus mystis, ratus de præteritis augur, retulit nobis inultum latroné aufugisse; quia intercesserat Luna Mercurio, scilicet furum patrono, eumque contexerat. Ægre mihi persuasit se serio hanc fabulam nobis afferre. Non in Deum ergo cura, non in domini diligentia, aut furis ipsius solertia fuit, vt ille caperetur, aut tuto lateret: sed hoc totum ex astrorum imperio factum; à quibus si hæc humana sic aguntur, frustra negotiis quisq; nostris operam curamve impendimus. Fient n. vel cessantib. nobis quæ ipsa præscripsere; & quæcunq; vetuerint, nulla nostra industria procedent. Vt cætera vero prætercam, quibus ista refellatur quam Diis naturæq; infertis iniuria; Quæro, Chaldæe, vtrùm illa vis quæ fœlicē nascenti puta infanti vitam portendit, aut violentæ mortis casum, in trigesimum forte, aut amplius, vitæ annum constituit, vtrum inquam illa vis quæ hos casus, illamq; motura fortunam est, duret in cœlo; & destinatū tempus expectet, quo terris illabens, cogat in necessarios effectus necessaria instrumenta; An vero inseratur ipsi infanti; vt veluti fota, & paulatim coalescens, iusso tempore erumpat, impleatque quod astra mandauerint. Si dicis in cœlo perstare, manifesto es imprudens. Nam cum fortuna infantis, constet (vt vultis) ex modo quo astra, dum is nascere-tur, inter se erant nexa; postquam eum modum in cœlo deleuerit eorundem syderū cursus, aliumque effecerit, forte priori contrarium; qua in arca, vel penu cœlesti, recondetur prior illa vis, quæ post multos demum annos

exeren-

exerenda eſt, & in ſcenam mittenda? Sin putatis adhærere ipſi infanti hoc fatum, quod in virum deinde valeat; adhuc peius nugamini. Scilicet in naufragio cauſa eſt, cur venti ſe tollant, cur ſui oblitus gubernator infigat vadis proram, aut colonus cauſa eſt belli quod eum pauperat; vel mitioris cœli quo fruges abundant? & quos excidentium terrarum labes abſorbet, ſolidos illos naturæ ſinus frangunt fati ſui violentia, vt deſtinato à ſyderibus obitu defungantur? Plura in perniciosiſſimam amentiam non dico, quæ Deos, homineſque vna captiuitate damnat, quæ ratione deſtituta, vaniſque ſucceſſibus ſępe eluſa, tamen inanes, ac interdum ſceleratas ſpes, ſubiicit conſultorum animis; aut inutili metu ſuſpendit incautos.

Iactant tamen quædam ſuorum oracula, quibus euẽtus reſponderit. Ex iis conciliare fidem, tanquam non ſpernendæ arti volunt. Primum quidem, ſi quæ talia extiterunt, nego neceſſitate fatorum contigiſſe, aſtriſve cogentibus. Facilius crediderim aliquod eſſe numen quod in vindictam impię credulitatis nonnunquam repræſentet mortalibus ea ipſa quæ ſibi non à Diis ſed ſyderib. metuerunt. Deinde vt in ſomnia, quamquam ſine arte vel duce oberrantia, tamen interdum fortuitas rerũ venturarum ſpecies referunt: Et cæcus ſi vim lapidum ſpargit, aliquando imprudens tangit metam; Sic dum multum & paſſim Chaldeæ mentimini, nihil mirum ſi nõnunquã fortuna veſtram audaciam commendat; & miramini vos vera dixiſſe. Etiam pauca reſponſa quæ vulgo celebrantur, vanitatem artis proſcribunt. Nam quod luculentius ſignum non ſolere vobiſcum veritatem; quam inſtar prodigii iactari ſi in illam interdum veſter ludus incurrerit? Sed nec tantum tribuo famæ, vt quod de vaticiniis veſtris memorat vtique credam. Prodigia cum narrantur, excipi ſolent fauore mirantium; &

quam-

quamquam non ad verum exacta ſint, poſtquam ſemel Scriptorem inuenerunt, pluribus placent, veneratione creſcunt, vetuſtate commendantur. In hunc modum fabulas veſtras inualuiſſe exiſtimem; Niſi dicas impiæ arti acceſſiſſe nefandorum geniorum commercia. Hi enim tranſacta inter homines, ſecretaque accurate explorant, & ſagaciter de futuro cõiiciunt. Veſtros ergo Chaldæos, ſi in pudendam eorum familiaritatem acciti fuerunt; nihil mirum ſuggerentibus ipſis atque monſtrantibus quæ ſupra mortalium ingenium erant, interdũ claruiſſe. Nimis moror. Si quæ Siciliȩ ventura ſunt noſti; quidni, Mathematice, & tua ipſius fata perſpicias? Cur neſciſti me tibi hodie grauem fore? Cur non in experimentum artis monuiſti adeſſe qui te turbaret? Denique ſi potes explorare, an Rex de hoſtibus triumphaturus ſit; illud primum explora, an ſit tibi crediturus. Tibi autem tantus Rex crediturus ſummis in rebus; eaq; ex arte quæ vel ſi de leuibus ac quotidianis prædicere audet, inani euctu in omnium riſus ſolet incurrere? Nam ſerenos aut nubilos dies, vim imbrium, turbines, ventos, diſpenſari generi humano ex aſtrorum inter ſe commercio vos quoque proclamaris, & nos partim agnoſcimus. Adeo tamen frequenter erratis, cum ex inſpectione ſyderum aut ſolem promittitis, aut pluuias; vt in prouerbium abierit veſtra illa ludendi fingendique licentia. Tu ipſe cœlum explora: Sequere Lunæ curſus; bella vel fœdera cœleſtium ignium confer in tabulas. Inde, ſi potes, deſtina, ſudos dies, fœdos oſtende. Si non erras, ſi te euentus non arguet, ego me tuæ arti quam laceſſo dedi ad pœnam non recuſo. Neque tamen in aerem, in nubes, in ſerenum, minus ſydera poſſe dices, quam in corpora fortunaſq; mortalium. Cum tu igitur illa ignores; cur te iſta exiſtimemus prænoſcere? Scies nempe ex aſtris quo ceſſura ſint bella, & quæ ſors Siculas mentes actura ſit;

nescies autem quando hortulo tuo imbrem, quando pecori solem eadem astra annuerint? Imo fatendum ex hac ignoratione tempestatum, vel quid velint ac iubeant sydera vos nescire; vel esse praeterea vim aliam quam nescitis, quae vt lubet haec syderum decreta atque imperia antiquet.

Quod si de publicis regiisq; negotiis, adeo facilis tibi notitia; priuatam rem tuam cur eadem scientia non protinus auges? cur praeuisis rerũ euentibus molesta omnia non declinas, foelicitatem non sequeris? Cum in Phrygia essem, erat anus quaestuosa diuinationibus. Accidit vt in opulenti ciuis domo intercideret furto paropsis preciosa. Is cui supellex credebatur, amico comite ad hanc vatem cum nummis pergebat, iam furem se tenere, iam recipere paropsidẽ, spe oppido vana praecipiens. Mane erat; & cum isti aduentarent primum anus fores soluebat, quae tunc forte iniecto sterquilinio altissime sordebant. Nescio quis vicinus per illam furtim iniuriã illuserat mulierculae. Substitit ergo irata; &, Si scirem quis ganeo, inquit, ad hanc insolentiam tenebris vsus sit, regererem, per Apollinem, regererem in os impurum quicquid meis liminibus sordium dedit. His auditis qui consultum veniebat inspexit in socium, &, Quid pecuniam, inquit, profundimus? Scilicet anus sciet quis nos praedo vexauerit, quae rerum suarum ignara, & stercore pene in os ingesto, adhuc nescit cui irasci oporteat? Nec segnius quam venerat, discessit à Sibylla. Rem epigrammate vulgauit nescio quis Poeta, quod adhuc haeret memoriae, & quia breue est, si placet recitabo:

O sors, sydera, Pythii recessus,
Et fati bene praesciae volucres,
Vos saeuis anus en verenda rugis,
Vos illo vocat efferata cultu,
Quo Lunam quatit Aemonis rubentem.

Quid

Quid Rex cogitet, aut Dei minentur;
Quid sub pectore delitescat omni,
Nouit scilicet, indicatque nummo.
Vnum dic te quod misella nescit;
Ecquis stercore limen omne pauit?
Quæ nunc auguria, ô potens Apollo,
Quæ lux, quæ via, ducet ad nocentem?
Frustra sollicitas, Sibylla, diuos,
Sortes, sydera, Pythios recessus,
Et fati bene præscias volucres.
Nam Phœbus pater, ô verenda Phœbas,
Hæc oracula naribus reliquit.

Plura dicturum Nicopompum Rex Cleobulo innixus destituit. Reliqui inter iocos sequuti sunt. Sed Cleobulus Regem monebat, quamquam vanum hospitem, tamen periculosum, non per iniuriam dimitti debere. Facile esse vt læsus perniciosa astra fingat, Non ægre superstitionibus militem laboraturum. Ergo iam mœstum vocant, aguntque promissæ operæ gratias. Sed ne ea vterentur, obstare tunc tempora. Neque enim videri ex Regis maiestate, vt tanquam victoriæ incertus anxie ad sui natalis fata respiciat. Tamen oblatæ beneuolentiæ præmium fore. Nec morari, medium præstigiatori talentum; redimendæ quam timebant iniuriæ, mittunt. Inde ad grauiora conuersi sunt: nouis subinde nunciis de Lycogenis apparatu haud læta ferentibus. Nam in exercitu Regis non amplius decem millia iustæ armaturæ pedites erant. Duo millia numerus equitum impleuerat. Funditores & sagittarii ter mille & quingenti dicebantur. Triginta falcati currus erant. Decem naues cataphractæ: aliorum nauigiorum ad bellicos vsus numerus duplex. Hyperephanii nullo publico consilio defecerunt; sed vt cuiusque ferebant studia, hi cum Rege, alii apud hostem militauere. Sed in Ly-

cogenem rerum hominumque maiorem vim tempe-ſtas contulerat. Recenſitos haud procul Syracuſis ſub Præfectis diſtribuit. Triginta peditum millia, equi-tumque ſex, nomina dederant. Et ne omen deeſſet, qui primus deſcriptus eſt, Nicon appellabatur; quod ſuper-ſtitio vulgi quaſi rem fortuitam, in auſpicium accepit. Certus erat Lycogenes, non ſe diutius imperaturum quàm illi inſanirent. Dum res ergò feruebat, totius exer-citus mole in Regem contendit. Rex contrà promouit ad ignobilem riuum; qui humo per torrentes direpta ſub altioribus ripis fluebat. Infidum circa ſolum faciebat perceptus venis humor, & aqua quæ extra alueum non pridem ſtagnauerat. Eo obice ſuſtinere Lycoge-nem vel pauciores potuiſſent; Et ſtrenue ille aderat; conatúmque circuire iniquitatem loci, quacunque tranſitum parabat, obiecti à Rege milites prohibebant. At ille ne interim non tempore vteretur, Anaximan-drum ex ſorore nepotem, & fratrem Oloodemi Meno-critum, qui Ennam, qui Catanam obſiderent, cùm ali-quot cohortibus miſit. Ex ſuis autem caſtris, & regiis, multi aſſidua velitatione collati variâ in dies fortunâ ad ſuos referebant. Nihil tamen ſummæ rerum decedebat inter illa priuatorum certamina.

Quis putet in tam horridis motibus, & ſub ipſo diſcri-minis ictu, aliarum rerum affectus durare potuiſſe? At-qui vehementius Archombrotum, atq; Argenidem cu-ræ ſecretæ, quam quæ palam videbantur, premebant. Il-la in Poliarchi virtutibus tota, conficiebat macie corpus, animi viribus inter ſolitarios fletus conſumptis; prædi-cabatque confeſtim reuocandum veterem Lycogenis hoſtem; & aſſuetum de eo triumphare. At diuerſa agi-tabant Archombrotum. Inquietatus miſerrima ſpei in-certæ dulcedine, nunc bellum deuouebat, quod inter caſtrenſia non promoueret de amore profitendo con-

filia:

ſilia: nunc gaudebat prodendæ fortitudinis copiam fa-ctam; & vtraque de cauſa inhoſtem concitabatur. Sæ-pe tamen ſeipſe incuſabat, quod ſolus adeſſet tanto Me-leandri Argenidiſque diſcrimini. Debuiſſe ſcilicet comparari exercitum, & magnitudine beneficii, ſimul amorem, ſimul natalium decus oſtendi. Et hercule nihil horum neglexiſſet. Sed res temporis multi erat, hunc Siciliæ ſtatum, nunciare in patriam, cogi inde milites, traduci exercitum: Præceps vero imminebat à Lycoge-ne periculum, neque tam lenta expectaturum auxilia. Neque leuior de Poliarcho cura erat, quem vbique ſauciæ menti per inſanam æmulationem oblatum diſ-ſimulato odio ita eleuabat apud Regem, vt videretur ſibi ipſi nil agere. Ergo in contumaciam trahebat, quod ille cum mitteret Lycogenis epiſtolam, nihil litera-rum ad Regem dediſſet. Sui Regiſque fuiſſe oblitum, in illa ſiue negligentia ſiue ſuperbia: Nec facturum ex ma-ieſtate Regem, ſi ſcriberet prior. Sic malignis, & quoti-dianis verborum inſidiis paulatim aſſueſcebant Regis aures; eo facilius quod nihil eſſe Archombroto diſſidii cum Poliarcho ſuſpicabatur. Gelanorum quoque non latuit aliud Archombroto animi eſſe quam quod Poliar-chus diſcedens reliquerat. Sed quod videret in aula gra-tioſum, facile id ſupercilium in fortunam retulerat: quæ priores neceſſitudines tanquam præſenti faſtigio indi-gnas, aut graues, ſæpe timet agnoſcere. Interim patroni familiam, (hanc enim à curatoribus Rege iubente rece-perat) ſic admonitu Argenidis inſtruxit, vt omnes pro-pediem eum coniicerent eſſe venturum.

Cæterum properabat redire in Africam, diuque o-cioſa dilatione fruſtratus eſt. Tandem ex Archombroti ſermonibus inſtitutus Rex, indonatum, ac nec ſaltem blandius habitum, iubet renunciare Poliarcho; Regem ſe, non veneficum eſſe; Oloodemi, & Eriſthenis exitium

peregiſſe ſuam cauſam. Nec ſe facilius inuenire cur ad ſe non ſcripſerit Poliarchus, quam cur ſcripſerit ad Poliarchum Lycogenes. Gelanorus inexpectata acerbitate motus, vix tenuit iram. Memor tamen Regi ſe loqui, nec plus ſibi in expedito eſſe verba, quam illi vltionem, haud aliud retulit, quam non modo ſcripturum Poliarchum, ſed impigre adfuturum; vt ſi quid errauerat, diſcuti poſſet. His verbis Meleandrum, iam ſpōte omnia metuentem, in diuerſas cogitationes diripiēs, reliquit; nunciauitque Argenidi, quam inclementer Rex dixiſſet Poliarcho. At illa, vix lachrymis temperans; Nihil Dii reliquum fecerunt, Gelanore, quo mihi & Poliarcho noceretur. Diuiſi, ideoque miſerrimi, alter alterius dolore conficimur. Accedit ab Lycogene de regno mihi periculum, quoniam ei chara ſum, ipſi quoque triſtiſſimū. Quid proderit eum ſuperflua ægritudine onerari, vt & patris in ſe mei iram intelligat? quem vt opinor non mala mens, ſed calamitas mutauit. Si me fas eſt aliquid exorare; da mihi, illique, Gelanore, vt ipſe hoc neſciat. Ego curabo vt delicti pœnitentiam agat pater, ametque Poliarchum. Et ſilentii præmium erit quicquid tua conditio poteſt agnoſcere. Fruſtra autem ſperaueris, ſi de iſta re patrono indicium feceris, clam me futurum. Vt ſpondeat tutum fore ſecretum; at ſi illum mihi fata reddiderint, expugnabo taciturnitatis fidem, ſciamque quam multum fefelleris. Apud eum quid valeam nemo melius teipſo intelligit. Confirmante Gelanoro, ſe Argenidi pariturum, ipſa literas ad Poliarchum tradit. Iis vehementer petebat, vt quam ocyſſime in Siciliam traiiceret. Si vinci Lycogenem fatum erat, ab eo potiſſimum vinceretur. Sin Dii parabant triſtiora, tegeret fugientes. Cumulatum deinde muneribus dimittit ad nauem.

Iam ſecundus menſis erat, ex quo Ennam fatigabat

obſidio;

obſidio; Defecerant alimenta, nec ſpes erat à Rege auxi-
lii. Igitur conſumptis omnibus præter fidem, legatos ad
Lycogenem de deditione mittunt. Exhilaratus ille,
quod victoriæ ſimulque clementiæ exemplum hinc
quæreret; Nihil ſe optare reſpondit, niſi vt fœlices eſſe
vellent. Ad hoc tantum vim adhibuiſſe. Redirent ad Si-
ciliæ corpus, cuius in Meleandrum conſenſui impru-
dentes obſtiterant. Sed multi petiere vt tuto liceret ad
regia caſtra concedere. Quo permiſſo, plus pauoris mi-
litibus Meleandri, quam auxilii fuit; Cum iſti Ennæ mi-
ſerias, & obſidentium robur, in traditæ vrbis excu-
ſationem augerent. Domita Enna licentius exultare Ly-
cogenes, aditusque multiplici ratione tentare, quibus
riuum, & paludes à Rege inſeſſas ſuperaret; Diffiſuſque
Meleander obtineri diutius locum poſſe, prima vigi-
lia totis caſtris ignes accendit, ne hoſtis intelligeret deſe-
ri ſtationem; nec ſigno tuba dato, militem reducit ad
campum qui Epeirctæ ſubiacebat. Inſequutus poſtera
die Lycogenes triumphantes copias effudit totis cam-
pis terribili ſpecie, militumque fiducia in barbaros cla-
mores parum ciuiliter elata.

Et Rex quidem tot curis inſomnis, nunc prœlio o-
ptabat decernere; nunc ſe vrbis munimento tueri; inter-
dum tanquam perditis rebus, de fuga cogitabat in A-
fricam. Forte fuit, vt neglecta quiete, ſolitarius in hortū
prima luce concederet. Sublimis erat locus, mariſque
ſubiecti proſpectu liberrimus. Agitantem quid in ex-
tremis eſſet honeſtius, nunc ſubibat non ignaua pu-
gnandi mens; nunc ſenem, & patrem, filiæ cura ad
cautiora reuoluebat conſilia. Victoriſne præda eſſet hęc
virgo? & quæ in ſceptrum genita erat, à libertate exci-
deret? Rurſus occurrebant fugiendi incommoda, rur-
ſus numinum ira, & quod in immerita calamitate triſtiſ-
ſimum eſt, temporum exactorum fœlicitas. In hoc in-

quiete mentis æſtu ſtupentes oculos mittit in pelagus. Sed nebulæ, quæ ex vicinis montibus incubuerant, altiori ſole diſcuſſæ, aperuere paulatim f... iem rerum perculſo horrentique mirabilem. Quippe nauigiis ſtratum mare, haud procul à portu, vexillis late vibrantibus, nouum bellū, nouos terrores afferre videbatur. Claſſis ingens & incitata ſublimibus velis. Fulgor præterea armorum, hominumque frequentia. Cumque non multo exterius quam extra tormentorum iactum fuere nauigia, ſubito clamore nautarum demiſſæ à puppibus anchoræ totam claſſem ſtiterunt. Nec diu ſecum exegit, Rex, qui homines, aut vnde venirent. Sed in deteriores metus ſponte iam verſus, & aliquoties pedem terræ incutiens; Heu, inquit, ergo nec fugam mihi fata reliquerint. En à Lycogene claſſem, en obſeruaturos portuum clauſtra exercitus. Sed neque hoc immerito accidit. Coget te iſte caſus, ſenex ignaue, ad iuſtam bellicamque virtutem; & quid ſponte facere debueris, en hoſtis admonuit. Tantillam meam claſſem contra proueam, fortuna, nauibus, copiis impar? An iis omiſſis, quod eſt ſatius, vertar in Lycogenem terreſtri certamine, & ſaltem in Sicilia mea moriar? Turbatus, nec aliud quam honeſte cadere expetens, proximos aduocat. Iis monſtrat terribilem maris ſpeciem, dimittitque ſpeculatorium nauigium iubet, quod de ſuſpecta claſſe referret certiora. Archombrotus ad omnia pericula contumax, hanc ſibi depoſcebat non ſecuræ quæſtionis prouinciam. Sed annis & virtute feruentem Rex iuſſit digniora diſcrimina expectare. Inter hæc lembum vident ab claſſe aduerſa aliquot remigiis ad portum promoueri; & miſſus Timonides qui venientes exciperet, ſciſcitareturque quæ erant pernoſcenda, primus mitioris fortunæ auſpicium accepit. In lembo præco erat; ac ne duriora nunciaturus crederetur, baculum atq; caput

oliua circumdatus. Sed quis eſſet,quidve afferret,non faſſus Timonidi,cum Regis colloquium periiſſet, illum protinus Meleander,iam intepeſcente metu admiſit in conſpectum. At Præco; Radirobanes Sardiniæ & Balearium Rex, (inquit) hanc tibi hoſpiti Meleandro Siciliæ Regi teſſaram mittit. Si conferre voluer s,inuenies eſſe illam,quæ mutua fuit tuis ſuiſque parentibus. Simul dimidiatum annulum tradit;in cuius ſumma parte puſilla ex auro manus erat, quæ ſi parti alteri iuncta eſſet,ſimili quoque manui,itemque porrectæ, tanquam in fœdus occurreret. Rurſus præco; Agnoſciſne,Rex, hoſpitium?ait. Et Rege fatente; quippe alteram annuli partem apud ſe ſeruari; Adeſt, inquit, in æquore tuo hoſpes Radirobanes cum præcipuis imperii viribus, quas in claſſem coegit. & cogendi cauſa fuit, quod te malorum ciuium defectione premi cum fama retuliſſet, ſtatui hoc peſſimum in Reges exemplum, maxime hoſpes,ferre non potuit. Silebat Meleander,Deorum tam ſubita beneficia prope non capiens. Sed ad conſtantiæ ſpecimen erat, ne vultus mutaretur. Referes,inquit,tuo Regi, ô præco, iam me ignoſcere furori meorum; quos aliquis non inimicus Deus concitauit ad facinus, vt tanti hoſpitis beneficio, & conſpectu frueremur. Subeat modo Siciliam, atque intelligat nihil nos fore in eo colendo ſegniores quam ipſe in promerendo fuit.

Simul his, Præco ad curandum breuiter corpus abductus eſt;interimq; Meleander aduocato ſuorum conſilio quærere cœpit, ipſumne oporteret ad Radirobanem ire, an fidei maiora pignora per purpuratos experiri. Varia illi cenſebant; tantæ fortunæ nec diffidere nec credere ſatis auſi. Nam cur Radirobanes illos ſumptus,laboreſque, alienæ vtilitati daret? præſertim nec rogatus, nec hoſpitio antea vſus? Omnem nimiam

gratiam suspiciosam esse. Vix credibile hunc potius Meleandro, quam sibi, eam classem adornasse. Nam & (inquit Rex) meo patri, multa vt scitis cum Radirobanis patre discrimina fuere; fœdera inde, & imago hospitii, verius bello lassatis, quam odia ponentibus. Nunc quid censeam, auxilium an insidias aduenisse, adhuc incertum est. At Cleobulus, nihil dubitandum asseruit, quin Regem oporteret ad Radirobanem ire. Nam si ille amicus accedebat, certe auxilium venire in tempore; & nullam in ipsum humanitatem nimiam videri. Sin aut sponte Regem odisset, aut faueret Lycogeni, non posse Meleandrum terræ marique coniurato obsistere; & ex Maiestate Regis fore, si fidei simulatione deceptus potius videretur, quam expugnatus ingratiis. At vnde (inquies) hic Radirobanis in Meleandrum amor? Fallor, aut Rex iuuenis, & vt audio, in gloriæ cupiditate immodicus, hanc occasionem rapuit, qua præter bellicam famam (Rex) nuptias filiæ tuæ tanquam ex merito, sibi conciliet. Pugnabit itaque tanquam pro rebus suis; eo Siciliæ amicior, tuæque reuerentior maiestatis, quo propius sperabit in tuam regiam adoptari.

Et Cleobulus quidem, ex vero disputabat. Quippe Argenidis fama, simulque Siculi regni, quod ad Virginem spectabat, cupiditas hanc Radirobani mentem iniecerat. Naues ad expeditionem in Mauros, quam secreto moliebatur, instructas habuerat. Sed perlato Siculi belli rumore, distulit paulisper Africam, & laudabiliori incepto ad Meleandrum nauigauit. Sed Archombrotus (nam tunc consultanti Meleandro aderat) ipso nomine nuptiarum Argenidis offensus, adeo in Radirobanem, Cleobulumque excanduit, vt vix mutatio animi tegeretur in oculis. Nihil tamen repugnare, aut omnino dicere ausus est. Cleobuli vero senten-

tia

tia à Rege laudata; missi confestim ad portum sunt, qui regiam scapham instruerent. Tranquillis rebus Rex tuta littora in ea circumuehi amabat. Medio.ris erat; nec plures capiebat octo remigibus totidemque vectoribus. Sed aureis argenteisque picturis notabilis, totam in ambitu vndam fulgore imaginum ludebat: & haud procul à puppi pusillis ex auro literis hi versus erant scripti.

Hæc te cæruleo natam, Cythereia, ponto
Parua ratis, similisque tuæ, pulcherrima, conchæ
Tutelam numenque petit; non martia fortis
Tela pati; aduersas si fors Bellona carinas
Implicet, & tremulo suspendat in æquore bellum.
Nec sæui patiens Boreæ, cum turbidus ille
Stridet, & alternis medium sese obruit vndis.
Littoreis tantum apta vadis vicina secabit
Æquora, cum pluuium deterget cantibus Austrum
Cymothoe, & pectet virides in rupe capillos.
Tunc leget extremos portus ratis ista; potentem
Tunc dominum paucis audebit credere tonsis.
At tu, si meritos Eryci seruamus honores,
Ne leuibus ne, Diua, notis permitte tyrannum.
Ipsa manu contos, paruæ breuia arma carinæ,
Ipsa tene, & placidam sese crispantibus vndis
Sterne viam. Tecum Oebalii duo sydera fratres,
Et soror. O magnis versata potentia semper
Fluctibus, & semper ventosum Regibus æquor!

Tunc vero purpureis tapetibus auxere sedilia; & in puppi instar solii fuit, quod caperet duos. Eurymedes ad arcis custodiam relictus est; Arsidas parua rate præmissus, qui Radirobani nuntiaret aduenire Meleandrum. Facile tota Epeircte se fama diffudit, adesse cum validis auxiliis Sardos hospiti Siciliæ opem laturos. Nec tarde credebatur. Subita ergo hilaritas, nec

modo

modo ſpes,ſed victorię fiducia,paulo ante deiectos mutauit. Toto foro concurrebant,manibuſque, vt quiſque aduenerat,plauſis,ſibi ſalutem gratulabantur. Nec temperantior eorum qui muris ad cuſtodiam præſidebant lætitia. Cum vero Rex ad portum deſcendit, acclamationibus vulgi, tubiſque mox, & omni concentu quo tunc Martem acuebant,cœlum implentibus, ſonus in hoſtium caſtra illatus eſt. Et quoniam militaris erat clangor, Lycogenes auſus eſt credere Regis exercitum ſpe amiſſa exarſiſſe in vltimos impetus; & in ſe inuehi morituros. Itaque ad proximos ita locutus fertur. Hic dies nobis laborum poſtremum eſt:modo copiam mortis iis fecerimus,quos viuere non poſſe effecimus. Ite ad milites; & ad prædam vocate prope emeritos. Dii omnes quo gratior eſſet victoria,inſperatam maturauere. His dictis, dum ordines inſtruit, vultuque ac voce omnibus fortitudinis author eſt; interim exploratores præmittit qui certa de aduentu hoſtium referrent. Et illi toto itinere prouecti, poſtquam nihil hoſtile occurrebat,in caſtra reuerſi ſunt,nunciantes, nullos quidem armatos in campis apparere;cæterum pene bacchantium tumultus audiri in mœnibus,tubiſque & tympanis perſonare totam circum regionem. Ictus ex merito Lycogenes fortunæ recedentis præſagiis,tamen in procinctu conſtituit aciem; alioſque non militari cultu, ſed tanquam ex proximis villis agreſtes, ſubornat, omnia tutius exploraturos.

Iamque Arſidas Radirobani colloquutus, promota ex portu nauigia quibus Meleander cum ſuis vehebatur oſtenderat. Quippe plurimi lembi Regem comitaturi,procedebant in altum;tumultuq; & ſtudio vectorum,de more ſubitæ lætitiæ ſtrepebant. Prætoria Radirobanis, regii faſtigii opulenta inſignis, ſtabat religata anchoris tribus. Ab omnibus velis inutiles, & ex

ſolo

ſolo luxu pendentes laciniæ aura rapiente ludebant in aere. Cornua, & antemnæ fluitantibus quoque vexillis incumbentem ventum temere ſequebantur; multiplices autem à tribus malis funes, religabantur ad latera nauis; ſpeciemque procul viſentibus aut ampliſſimi retis, aut detecti tentorii præbebant. Puppem Helena cum fratribus illuſtrabat trium ſyderum auro. At nautæ eo die non ſordidi, in cæruleis erant veſtibus; & vel inſtabant officio, vel antemnis ac funibus, ad artis ſuæ ſpecimen, tanquam alis ferebantur. Eadem remiges veſtis in tranſtris ornauerat. Milites armorum & ſagulorum pretioſiſſima erant induti. Rex quoque frequenti in Liguriam commercio, didicerat ab Hetruſcis decora maieſtatis, habebatque in prora lictores, virga & faſcibus inſtructos, tanquam aquas ſubmouerent. Lignei gradus à latere nauis ad mare deſcendebant cæruleis ſtrati tapetibus, in quorum ſummo excepturus Meleandrum, Radirobanes ſtabat, veſtem regiam indutus, quam ex auro & carbaſo textilis zona præcinxerat. Enſis ex ea pendebat, cælatæ vaginæ opera præcipuus. Ipſe capillitium promiſerat in humeros, paulo precioſius delibutum quam militarem decebat. Familiariſſimum habebat, ex Liguria ſenem; cui commiſſus puer fuerat; & adultus non tam illius conſilia ſequebatur, quam quæ facere decreuerat ſcire ſinebat. Virtiganes dicebatur. Huic tunc & Arſidæ loquens ſpectabat Siciliæ oram, ſitumque, & ignota adhuc bona, ſuperflua humanitate commendabat.

Tandem ad nauem ſcapha Meleandri applicuit; qui in paratos gradus enixus eſt admoto ad fulcienda veſtigia Archombroto, donec eo vſque peruenit, vt tradere Radirobanes manum poſſet. Tum vero tanquam olim familiares coiere amplexibus; & gratias agente Meleandro, quod is ſe adiutum voluiſſet, ille beneficium

mode-

modeſtiſſimis verbis augebat. Pauca deinde inter ſe colloquuti, hic ad ſalutationem Proceres Siciliæ, ille Sardiniæ, admiſit. Amicos hoſpiteſque appellabant. Mox & Radirobanes, nec rogatus deſcendit in Meleandri ſcapham, qui ſe in naui prior eius poteſtati tradiderat. Perſonabat toto littore, nauibuſque ſymphonia; ſimulque militum & remigum clamor, celebrantium mutuam Regum fidem; Non ferro, non aggere, non cuſtodibus tutos, ſimplici pietate, atque iure hoſpitii, inter ſe iucunde verſari. O miſeram ſæpe potentiam, in qua raræ fœlicitatis eſt ad bona priuatorum, nec ſuſpecti commercii humanitatem, peruenire. Expoſitos in littore Reges, rurſus amplexus, rurſus blanditiæ tenebant. Hinc Raditobanem, cum in prima arena adoraſſet Deos Siciliæ, Meleander illi exterior ad equos deduxit, qui haud procul vtrumque expectabant. Inde amicis ſepti primum in vrbem, deinde in arcem prouecti ſunt. Purpuratis Meleandri curæ fuit, vt Sardiniæ Optimatibus illa veſpera bene eſſet. Præbuere certatim hoſpitia, adeo omnis generis officia cumulata, vt vix belli quod arduum inſtabat, meminiſſet hilaritas.

At non Archombroto læta hæc erant, ſibi æmulum aduenisse cogitanti, quē à Rege & Argenide non amari nefas eſſet. Ergo dum cæteri Radirobanis amicos excipiunt; ipſe ſpecie vtilioris curæ diſcedit ad mœnia; quaſi excubitores per omnes ſpeculas Regis nomine aditurus; ne vigilias ſolueret auxiliorum fiducia: Sæpe immatura gaudia aditum hoſtibus ad nocendum præbuiſſe. Atq; vbi frequētiam euaſit multo ante moleſtam, cœpit in longo & vacuo aggere ſpatiari temere inclinatis ceruicibus, nexiſque lacertis, & ad pectus obnoxie adductis. Nunc amens ſtupebat; nunc ſimul videbat innumera: incertus quid cogitare, aut vnde dolere in-

ciperet. Et, O Deos, inquit, vltores! Tu enim Poliarchum odisti, tu hominis quem charissimum habebat reditum interuenisti, vt æmulum grauiorem acciperes. Quam male Radirobanes successit Poliarcho, cui me hoc pectus, hi lacerti, sed maxime amor, parem fecisset. At Radirobani quis me impetus, quæve virtus æquauerit? Non modo sibi nixus, sed tota regnorum suorum fortuna, procedit in certamen, verius in me quam pro Meleandro, aut in Lycogenem. Quod si Argenidem amo, istum (ô dolor) necessaria ferentem auxilia, non licet auersari. Tu ignauus amator nesciisti mereri quod optabas; ille inuenit quo prius beneficium afferret quam posceret.

Sub hæc sui incertus, & grandioribus vestigiis ferociter obambulans, silentium aliquandiu tenuit; donec iurgio cum fortuna restituto, inter acerbos risus; En iam (inquit) tres in Argenide laboramus, tres in fœlicitatem quæ duntaxat vnum capit sumus erecti, ego, Poliarchus, & Radirobanes, vt eos omittam, quos nihilo me esse saniores nondum intelligo. Miser! Non vides quotidie plures in hæc vota orituros? Nisi forte aut illa amari indigna est, aut solus es oculatus. Sed cæteris amouendis tempora sua erunt. Vide modo iste à Radirobane fluctus ne nauem euertat. Incolumi Lycogene, intempestiua cum illo sunt odia. Certe præmium non auferet ante victoriam. At quot in armis vices sunt? quantillo momento se fortuna in diuersissimas retulit formas? Quid si fortitudinis ostentator extinguetur in acie? Quid si Meleandro grauis erit nimii beneficii conscientia? Curandum est vt hæc in Lycogenem bella mihi apud Meleandrum honori sint, & in Radirobanem rudimentum. Fraudandus interim animi impetus, vt cum quo meditaris dissidium placide viuas. In hanc mentem vtcunque compositus, successit ad

ſit ad vigiles, monuitque ne turbati lætitia ſtationũ cũram omitterent. Eadem Eurymedis cura, eadem Præfectorum omnium fuit. ſed militum caſtigata ſecuritas, tamen plerunque inter vina & coronas vigilabat.

Poſtero mane de belli ratione cum ſuorum primoribus Reges egerunt. Radirobanis legiones erant adhuc in nauibus: Nec ille ignarus ſuſpicioſum fore, ſi cuperet validiſſimas in vrbem copias induci; ſubleuauit his verbis pudorem Meleandri, qui id ſe vereri liberaliter diſſimulabat. In hac claſſe quæ ſtat in anchoris, chariſſime hoſpes, octo millia grauis armaturæ milites aduexi, funditores, & ſagittarios, ad millia quatuor. Equeſtris apud me iuuentus eſt; ſed pondere ſpacioque abſterritus, equos in nauibus paucos impoſui. Si plures dederitis, ſeſſores à nobis inuenient. Cæterum, ne Lycogeni diutius ſit impune, ſi placet, in terram exponemus exercitum. Et quoniam impeditum rupibus littus ſolam per vrbis pomœrium viam præbet, cohortes ſingulæ recipientur in mœnia. Hinc vbi per aliam portam munimentis oppidi exceſſerint, caſtra quæ in montis radicibus ponemus petituræ; rurſus aliæ, aliæque, à littore ad vrbem conſcendent. Præſidium ex tuis in vtraque porta erit, tam qua copiæ intrabunt, quam illa quæ receptos euoluet in campum. Meleander tanta ſolicitudine nihil eſſe opus reſpondit; Nec quicquam à militibus timendum, qui fuiſſent ſub Radirobanis diſciplina. Cuſtodes in portis ſi Radirobanes vellet conſtitui, ex ſuis ſane apponeret. Nunquam ſe ſe tutiorem quam inter illius præſidia arbitraturum. Tali vtrimque colloquio prolixum de humanitate certamen Regibus fuit.

Sed vt Sardi, Baleareſque, de claſſe in littus effuſi ſunt, ad ſpectandos, cohortandoſque milites ambo in equis ad forum proceſſere. Radirobanes, aurea arma purpurei ſaguli ambitu non tota contexerat; nudo capite,

nisi

nisi qua fascia ambiebat. Meleander, & ipse armatus, longe constantiori maiestate omnium oculos & studia trahebat. Primi funditores vrbem ingressi sunt: Baleares hi erant, tribus quisque fundis armati. Nulli tunc genti eiusmodi habenarum maior peritia; quam scilicet vnam colebant à puero. Dicebantur excipere in aere aues, & in probris numerare, si quem ictus fefellisset. Sequebantur vexilla Sardorum, qui Punico more, ex gentis vicinia, armati, læuigatis atque ingentibus clypeis tegebantur. Gladii breuiores pendebant ex balteo, quo consumptis iaculis vterentur; Cassides plerunque ex ære, verticibus in vrsarum leonumve rictus horrentibus. Tantum exercitum ægre illa dies transmisit. Archombrotus atque Timonides in Meleandri castris erant, qui hospites ab vrbe in præparatum vallum descendentes exciperent. Nouum illi aggerem excitauerunt, valloque quod Meleandri milites præbuerunt, aucta castra cinxere. Largus fuit à Rege commeatus, iussique Siculi partim ad Sardorum cœnam ire, partim in suis illos tentoriis prouocare ad epulas.

Longe alia facies in Lycogenis castris. Quippe postquam de Radirobanis, & auxiliorum aduentu certa fide relatum est, plerisque metus insaniam excussit. Quid in regem essent ausi tum demum intuebantur. Subiiciebat pauentibus solicitudo, adesse iam Deos violatæ vltores maiestatis: & consternatio animi in omnibus, etiamque vulgaribus rebus, dira omina inueniebat. Auxit hos metus, alacritas Regum, quibus maxima erat virium suarum fiducia. Quippe puduit tanquam obsessos in vrbe considere. Promouerunt itaque castra à radicibus montis propius hostem, vt, si prælium detrectaret, vel pellerent vallo, vel fossis incingerent. Causa, & Imperatorum maiestas, magna sæpe in bellis momenta sunt. Regia castra maiori auspicio venerationem in-

 uene-

uenerant, Meleandri & Radirobanis tentoriis per summi imperii insignia late surgentibus. Hinc eorum militibus spes acrior subiiciebatur; inde hostes ad suæ militiæ ignobilitatem iam laxatis animis respiciebant. Sciebat quoque Lycogenes nihil optabilius sibi quam prœlio experiri, priusquam altius timor in suorum mentibus perciperetur; gaudebatque idipsum Reges velle. Adhuc enim incerta lux erat, cum ex regiis castris educi ad pugnam exercitum, exploratores ad eum retulere. Ne itaque remoraretur vir acer, in tentorii culmine coccineam tunicam committendi prœlii signum exposuit. Per varia deinde castrorum ferebatur; nunc militibus, nunc præfectis spem & animum; fronte, verbis, habituque sufficiens; Quid metuerent tot victoriis clari? An Meleandrum veluti ex fuga reprehensum; an peiraticam Sardorum insaniam; qui non tam propitii Meleandro in Siciliam appulerant, quam ex bello prædam quærentes? Si inclinabit victoria ad nos, inquit, properabunt egregii auxiliatores Epeircten spoliare, & in suam inde classem relati, circumferentur ad alias fraudes. Acetiam vt illis fides sit integra; at num putes pro ignotis & externis sanguinem gnauiter daturos; cum præsertim sint à nobis in quos pugnandum est, nulla rixa lacessiti? Destituent sua fuga Meleandrum, si vos senserint viros, si quicquid minantur experiri inceperint, denique si cogitabitis in omnibus quidem bellis pericula esse; at rarò tantæ laudis offerri materiam, vt duo simul Reges inter spolia aut captiuos possint haberi.

His dictis cum milites processissent extra vallum, caninum catulum de ritu Spartano (nam originis milites admonebat) Marti Enyalio immolauit; & esse litatum emptus aruspex in manipulis sparsit. Acies autem eo modo ornabatur. Dextrum cornu frater Oloodemi Menocritus ducebat, partium studiis, & priuato dolore Regi ho-

gi ho-

gi hoſtis. In læuo, quod paludibus tegebatur, tyrones, & mercenariorum ſuſpectos Lycogenes locauerat, Nabide duce; vt intercepta fuga animos ad vincendum acueret. At ipſe dilecto ſuorum robore in medio erat, equo ſublimis, vultuque terribili, quem tot ſimul affectus in incerto ſceptri vel mortis incenderant. Expectabat, vt hoſtis copias, vt apparebat, inſtructas admoueret, cum ex Meleandri acie viſus quidam in equo procedere, quem modico interuallo pauci milites tanquam ad præſidium ſequuti ſunt. Is confecto plus medio campo, longe à cæteris ſtetit ſolus; & vario corporis motu videbatur poſtulare colloquium. Miſit quoque Lycogenes haud imparem manum, vnúmque qui præiret, ſeu colloquendum eſſet, ſeu certandum, idoneum. Coniecerat ex iuuentute Meleandri aliquem eſſe qui ſingulari certamine prælium partium præcepturus, parem ex hoſtibus ſuperbe flagitaret; cum ex illis quos explorandæ rei dimiſerat, vnus redit; publiceque renunciat, hunc à Meleandro cum caduceo, & infulis eſſe præconem. Mira expectatione acies tota diriguit; quid hoſtis armatus nuntiaret; quæ fœdera, quæ commercia iam telo erecto mutuas cædes ferentibus. At præco, poſtquam habuit qui audirent; Rex furoris præteriti, inquit, gratiam facit, ſiqui defectionis pœnitentes ante veſperam in ipſius caſtra tranſiuerint. Quicquid hactenus eſt delictum, nullum forum, nulla lex vindicabit. Hanc veniam ſua fide publice ſancit. His dictis, ſchedia, in quibus eadem referebantur, pleniſſima manu ſpargit, verſique habenis ad ſuos, qui haud procul expectabant, reuertitur. Milites plus viginti illas voces acceperant, quibus ad ſuorum ordines reuerſis, ſtatim fremitus per cohortes increbuit interrogantium, proximiſve narrantium, quid præco attuliſſet. Et Lycogenes cum præter ſpem hæc auide à multis audiri frenderet diſſi-

mulato metu; Meleandro, inquit, parendum, ô milites. Ad illum, sed armatis, eundum est, & accipio omen quod ad sua castra nostros exercitus inuitat. Spes est in iis nos hodie victores accubituros. Inter talia, suorum cuneos adhortanti relatum est, Reges eo die potestatem pugnæ non facere. Sed exercitus partem locauisse in tumulum, qui ante castra erat; excepturos si qui ab ipso deficerent. At ille, Eliciam, inquit, ad pugnam; solicitatores fidei nostræ, cogamque iam viribus, non improba arte decernere. Ite sub suis quisque signis, ite milites; Diis volentibus; & iam sua confessione impares vobis opprimite.

Sed ægrius miles imperata exequebatur. Inter se mussantes videbat, & in pluribus impetum fractum; vtique postquam primus Acegoras ausus est deditione experiri Regis fidem. Vir egregia fama, clientibus, & stirpe præcipuus, minus suo quam temporum vitio sequebatur Lycogenem. Gnarus ergo ingentis gratiæ locum patere occupanti, cum quadraginta fere militibus; & amicis aliquot erupit; emensoque qui interiacebat campo, ad primam Meleandri stationem posuit arma. Tum ad Regem deductus; Desertoris nomen, inquit, hoc facinore non metuo, ô Rex. Abscedo enim ab adulterina militia ad iustum imperium; erroris que in te mei solatium habeo; quod tarde cum factiosis coniunctus; ad officium redeo omnium primus. Rex paucis collaudatum, monitumque quia viam cæteris præiuisset, præmia expectare, ad Archombrotum mittit. Mandatum huic erat; cauere ne reconciliationis nomine peiora pararentur. Igitur in campum eductos qui regiis castris erat obnoxius; fide interposita incolumes fore, inermes constituit. Acegoræ tamen duobusque preterea, in honorem generis reddita arma; iidemque haud procul à Rege, adiuncti purpuratis.

Cæte-

Cæterum apud Lycogenem haud obſcure omnium ordinum fides nutabat. Multi per circuitus dilabebantur. Hi commilitones ſequebantur,illi trahebant. Tandem Lycogenes ex re capto conſilio,ſubitum de ceſpitibus tumulum conſcendens,edixit vt ad concionem,ſaltem ſilentium afferrent.Et mox; Nam quo vos, inquit, nomine appellem?commilitones? an,quod abominor, hoſtes? Sed quocunq; vos titulo cenſeri æquum eſt,ne quis infames,ne quis deſertores militię dicat,miſſionem facio.Soluite cingulum; abite domum, ciues. Neque in mei gratiam ad bellum coiiſtis; ſed opera mea & conſilio vſuri. Iam vero remitto ſacramentum; deſino vobis incolumitatem præſtare; quia inuitis beneficium facere,ſæpe pro tyrannide habetur. Vos incolumes, vos victores eſſe volueram; & iam prope eratis. Nunc turpi confeſſione ignauiæ hoſti perculſo atque irato ceruices ſubiicitis.Quis Pan?quæ furia animos lymphauit,ô milites? Abſoluebat vos iuſtiſſima cauſa, quos pœnitentia nunc ſponte reos facit. Miſeret me ſortis veſtræ pluſquã pudet leuitatis.Ite ſane,ite inſtar victimarum; ſiue Meleander ira recenti perire vos volet, ſiue ad ſecuriorem vindictam ſeruabit.Ego cum intactæ fidei viris rẽpublicam non deſeram; & Meleãdri in vos perfidiam,immemor quid hodie meriti ſitis, vlciſcar. Et Diis quidẽ gratias habeo quod ante certamen ſecernere à fortibus viris voluerunt lubricam veſtram fidem. Potuiſſetis in ipſo diſcrimine bonos milites permouere, quos iã abitu veſtro luſtrabitis. Abſit enim tam male Siciliæ conſultum ſit, vt non plurimis reſtet integer animus. Hos iam vultu,hos alacritate ſecerno; videoque plus indignatione veſtri erroris,quam eiuſmodi commilitonum iactura commoueri.

De ſuggeſtu inter hęc deſcendens,poteſtatem iterum fecit ſi qui vellent abire. Tanta libertas paulo ante cha-

rissimi ducis plurimorum pudorē excitauit. Itaq; multi illius partes obstinauere; maxime qui conscii sibi erant preter ciuilis defectionis fas aliquid peccauisse; aut quorum egestas pro supplicio metuebat inopē pacē. Interim alii passim excedebant manipulis; & nunc viarum anfractibus, nunc publice, & per compendia, signa Regis petebant. Non pauciores quindecim millibus sui deditionem fecerunt, sæpius asserente Meleandro noluisse se tot ciuium morte victoriam emptam, quod sibi ille dies reddiderat. Tanta clade perculsus Lycogenes repetit castra, cum illis quorū fidem probauerat cęterorū defectio. At Reges incruenta fœlicitate sic potiti, vix gratulantibus sufficiebant, dexteram, chlamydem, equum, ipsa vestigia, omnibus pro cuiusque sorte tangentibus.

Redeuntes in castra omen etiam excepit, quod maxime vatibus placuerat. Cum n. tentorium Meleandri incōmodo loco positū famuli in editiora transferrent, fierentq; exiguæ fossæ statuendis stipitibus quibus religatum tabernaculū niteretur, reperta sunt aliquot ossa, corporis quidem, vt videbatur, humani, cæterum longe assuetā hominum illius sæculi mensuram vincentia. Nec dubium quin alicuius de gente Cyclopum reliquiæ essent. Continuo Augures interpretati sunt, omnes Siciliæ vires subiici Meleandro; Cum nihil in ea fuisse validius Cyclopibus memoretur, qui tabernaculo Regis subiecti, seipsos deniq; tradebant. Nondum intra aggerē Meleander & Radirobanes erant, cum hæc illis immensorū corporum frusta gratantium vatum adulatio ostendit. Plus inde stuporis Radirobani quam Meleandro fuit, non tunc primum ossa Cyclopum contemplanti. At Radirobanes, qui antea ipsam Cyclopum memoriam in fabulis habuerat, cum & ossa contrectaret, & videret Meleandrum vix ad spectaculū, tanquam haud insolens

esset,

eſſet, moueri ſciſcitari impenſius inſtitit, quæ gens illa Cyclopũ, quibuſve moribus, vnde orta; quomodo periiſſet; Et Meleander, qui belli atque caſtrorum cura Eurymedi tradita, ad ſecuritatis regiam ſpeciẽ, variis hilariter ſermonibus vacabat, Sardis maxime circunfuſus, lætuſque de ſuæ Siciliæ monimentis interrogari, dum in caſtra procedunt ſic orſus eſt. Cyclopum omne genus quidam, ferum fuiſſe, & ſylueſtre; alii non Deorum modo cultores ſed & ſanguinem, putant; Primos tenuiſſe has ſedes, ſimplicibus legibus vitam inter ſe agitauiſſe. Illud in confeſſo eſt, exceſſiſſe humani corporis menſuram. Et hinc exteris forte error; vt cum iſthuc appellerent, in immanibus corporibus impias mentes latere crederent, aut nec colloquium auſi, in ipſo terrore ſpectaculi toto remigio abirent à littore. Præter cætera, ne eorum mores damnem, facit vetus Græcorum religio; Apud quos in Iſthmo Corinthiaco ad veterem aram Cyclopibus tanquam cœleſtibus fieri mos eſt. Vnde his ortus, quæ leges, quæve facinora, rudis ætas inuoluit, niſi quod maxime inſederunt Ætneos & Leontinos ſpecus, quodque genitos Neptuno iactatum eſt; quem plerumque immanibus viris patrem noſtri maiores fecerunt. Nec mirere tam pauca durauiſſe ab intima vetuſtate eorum veſtigia. Quippe & priores Saturno hic regnarunt, à quo ſunt tot ætates, vt Chamaſeni, quod præcipuum oppidum condidit, dudum ruinæ exciderint. Sola de Cyclopibus ſepulchra ſuperſunt; ſed & illa plerunque in antris, quorum ora vel voraginibus mutata, vel cumulis ruinarum celata ſunt. Sæpe tamen in illa imprudentes incidimus. Quantæ illæ cadauerum moles? quis in extinctis frontibus vigor? ac quam denique ora fabulis ſuis digna! Haud procul Syracuſis venatum exiueram, cum in campo, quem Gereatem dicunt, canis ſagax, tanquam feram indagaret, ad inco-

gnitæ ſpeluncæ ora ſe penetrat. Pertinaci latratû cum nos illuc traxiſſet, video antri intactum horrorem, ad quem veluti ſacrum exhorrui. Subiit inde animus vlterius explorandi id quod Dii obtulerant; ſentibuſque vtcunque dimotis circumſpicio à limine quicquid lux tenuis, & eo tantum aditu accepta aperiebat. Locus deſederat in profundum, ducebantque in imum ſaxei gradus. Illatis igitur facibus cũ exiguo comitatu ſubeo terram, frigore, & ſolitudine, graue aliquid inſpirantem. Anguſto progreſſi veſtibulo, tandem in patentiora ſucceſſimus. Pandebatur late ſpecus. Tophi ſublimes, laterumq; exudantium curuatura nitebat pellucida cruſta, & criſpatam gelu aquam imitante. Ingens erat in medio ſaxum, quod illic, vt ex radicibus conſtabat, natura poſuerat: Id vero terribili prodigio onerabatur. Timeo proloqui, mi hoſpes. Nam quid ſperem apud te fidem, qui hiſce oculis & manibus vix credo? Dicam tamen, vt vel mihi perſuadeam ipſe quod vidi. Iacebat ſupra ſaxũ terribilis moles ad membrorum humanorum diſtincta figuram. Sola magnitudo vetabat pro cadauere id haberi. Tarde igitur acceſſimus; diuque, ſiue monſtrum hoc eſſet, ſiue Deorum aliquid, manus non admouebamus. Caput adhuc non inuiolatos modo crines, ſed & vultus ſeruabat. Ferox barba procumbebat in pectus, & à genis vtrinque cum pari miſcebatur cæſarie. Quid crura? quid lacerti? quid metarum inſtar pedes? Signum probe effictum (cogitabam) ſi hoc artifex figurauit: Sin naturæ opus eſt; vnde iam imbecilli, vnde homunciones à magnitudine illa excidimus? Mox ſtupore, vt ſolet, dilabente, primus iniecta manu, auſus ſum quid hoc eſſet experiri. Sed quodcunque ad contactum peruenit, video in puluerem reſidere. Et hinc facta cunctantibus fides, verum eſſe corpus humanum. Ac ne periret menſura, priuſquam inter attrectantes ſolueretur, cadauer

quam

quam longum esset exigimus. Conuenit inter omnes ad viginti cubitos peruenire. Tanquam Heroi sacrum fieri volebam, & inuiolatum relinqui. Sed dum hæc cogito, sub meorũ manibus, momento in cineres defluxit. Restabat occiput solum, arcusque costarum, & crura omnino paria mole quam fulserant. Ea meo iussu seruata, charissime hospes, & pro Neptuni foribus Syracusis appensa miraberis. Ex Cyclopibus fuisse non ambigo; maxime cum ad hanc pene mensuram aut interdum agrestes reperiant tota in antris cadauera, aut ossa inter egestam humum effodiant. Sed malui quibus ipse interfui apud te memorare. Neque Siculi mei, vt forte existimas, quæ modo effoderunt vtcunq; grandia ossa, ad nos ideo detulere, quod nescirent sæpe mihi maiora diuersis casibus fuisse oblata: Sed quia visum est Aruspicibus lætissimum monstrum, ea in solo esse reperta quod meo tabernaculo destinabatur.

Inter illos sermones ad locum peruenerunt, vnde hæc ossa fossores eruerant. Cœnauit ea nocte apud Meleandrum Radirobanes: Adhibitiq; conuiuio fuere præcipui vtrimque amicorum. Ecce autem dum pœnitentiam tot ciuium qui redierant ad Regem, omnemque illius diei fortunam sermonibus celebrant, intrat cum literis ad Meleandrum miles. A Præfecto Catanæ veniebat, inusitatæ fœlicitatis index. Quippe Catanam Regi fidissimam Anaximander Lycogenis nepos obsederat. Sed cum extrema imminerent, Ætna subito furore exæstuans, præter ingentẽ vim lapidum, & cinerum moles, tres ex liquidissima flamma riuos euomuit; qui tanquam conducta opera in Anaximandri castra fluxerunt. Nocturna hæc strages fuit. Iacebant homines, pecudesque, machinæ, tentoria, arma, quicquid in cursu ignis torrens offenderat. Ea peste trecenti milites consumpti sunt. Anaximander, & ipse malo afflatus, postera die,

 amissis

amiſſis quæ ad incœptum neceſſaria erant obſidionem laxauit; cumq; lectica ad Lycogenem referretur, erupere Catanenſes, cæſiſque quotquot repugnare auſi ſunt, ipſum quoque ceperunt. Iam Regem conſulebant, quid fieri eo vellet. Hoc nuncio ſemel iterumque audito, in tantum repente gaudium tam conuiuæ, quam qui miniſtrabant, effuſi ſunt, vt non voci non plauſui temperaretur; ſecutique licentiam qui ad fores in ſtatione erant, ſerpente lætitia tota caſtra impleuerunt. Non iam ferro, non viribus opus; ipſos Deos, ipſa pro Regibus elementa pugnare. Coronæ inde p ſſim Deorum ſignis datæ; congeſtique in vtrumque Regem flores; & promiſcuo impetu auſi militum multi, non prætorium modo ſed & triclinium intrare.

Sedatis deinde gaudiis, Radirobanes curioſa ſedulitate à Meleandro quæſiuit; Vnde illud ab Ætna in Anaximandrum auxilium; an credibile eſſet à ſolito monte poſſe tantā vim ignium efflari; quis in viſceribus ardor, quis genius, quæ ſoli natura. Hic paucis docere Meleander, longe altiſſimum eſſe illum Sicilia tota montem, qui natiuo ſulphure, receptoque in viſceribus vento exæſtuans, impatientem cuſtodiæ flammam per hiantis ruinas ca uminis attollit. Neque vero quotidianis ignibus (inquit) feruet hic apex. Sæpiſſime ater fumus eſt, per longa volumina cœlum inficiens; fauillas interdum aſpicias huic miſtas caligini. Rarius denique ſeipſo citatior turbo proruentibus flammis, vicinam regionē fœde peruaſtat. Quippe ſpiſſiſſimus ignis à ſummo emanans cacumine, torrentibus veluti riuis deorſum exigitur, in perniciem trahens quicquid occurrerit. Tunc vero grauiora quam è cœlo tonitrua; & populis terror, ne quanta eſt Ætna, ſe ſoluat, obruatque Siciliam. Nec minore quam pro tumultu prodigio, ſaxa ingentia ex montis viſceribus hoc tormento in campos mittuntur. Adhuc

huc fuligine plena ſunt, totoque colore indicant ab in-
cendio ſe venire: Cinerum deinde tanta vis ab igneo
iugo; vt ad multa millia impetu primum ſuo, mox
vento, circumlati, obruant alte campos, & deprehen-
ſas ſegetes enecent, ſolumve corrumpant, ad ſemen-
tem deinde inutile. Ita ſaxis, cineribus, & maxime flam-
mis, non tantum armenta hauriuntur, vel caſæ paſto-
rum. Syluam omnem hæc peſtis quacunque inciderit,
necat. Tota oppida ſic interdum periere. Catana vix
multi operis aggere ſe tutatur; Vrbs inter montem &
mare; opportunis ſedibus, ſi hæc pericula abſint. A Ly-
cogenis militibus obſidebatur. Sed vt audis nunciari,
Dii hos ignes ex Ætna, ſupplicia antea noſtra, nunc be-
neficium ſuum fecere.

Poſtquam deſiit Meleander, ipſa res, conuiuiiq; ala-
critas, ſermones prouexit in diuerſa. Quicquid in Sicilia
dignum quod noſſent externi, memorabatur. Fabula-
rum inde voluptas hiſtoriã abegit. Qui canes latratibus
Scyllam ambirent: quæ Charybdi proluuies, quæve ora
inexpleta naufragiis. Acis inde infœlix amator de calido
vulnere prouoluebat frigidiſſimã aquam. fugiebat Ga-
latea ſaxa Cyclopis, non ſine aliquo metu narrantium.
Ab Elide alter amator ſubibat maria incorruptus, & A-
rethuſæ pernicitatem proſequebatur. Cadebat ſub Her-
cule Eryx, & maledicebat cæſtibus Venus. Religioſa et-
iam repetebant, facili in Deos inter conuiuia pietate;
Qua Inſulę parte erupiſſet ad connubiũ Pluto; quę hor-
ridi currus ſigna; quæ dimotæ ad exeuntis impetũ rupes:
Vbi rapta Proſerpina, vbi ſerta, vbi zona illi exciderit; in
quem ceſpitem primum ſeſe Cyane fluere ſit mirata:
Fruſtra vſurpare Eleuſinios aliena monumenta; neq;
prope Cephiſſum, ſed à Sicilia fuiſſe Diti viam, qua do-
talibus vmbris ſponſam inueheret. Terrores inde Cere-
ris referebantur, & nocturna religio, quæ tædas plan-
ctuſque

ctusque secretos initiatis credit. Primam noctis vigiliam inter illos sermones cœna consumpserat; quod ex tuba vt constitit, imperauit Meleander vltimam mensam tolli. Sed de conuiuio consurrecturos, iamque libantes Mercurio, subito ferox clamor, vnoque per castra tumultu terribilis, longe alio motu compleuit.

IOANNIS BARCLAII ARGENIS

LIBER III.

CVM in castra iam pro militibus laxa perturbatus Lycogenes intrasset, ferox mali insania, & mox necessitatis ingenio, vltimis consiliis aperire animum cœpit. Inclinatam rem, nisi statim erigeretur, sisti non posse. Noctem si suis ad cogitandum dedisset, forsitan tutiora sequuturos. Quid vero si nec simplici defectione contenti ex sui ducis captiuitate præmia apud Meleandrum quærerent? Infœlicibus inimicos omnes esse. Sed nec noua auxilia iam sperari; nec aperta vi se Regibus parem fore. Belli furto igitur opus, dum restabant quibus adhuc imperaret, & recenti gaudio cuncta in Meleandri castris feruebant. Oppressurum forte incautos; & in partibus esse noctem, illatos tumultus geminaturam. Celere saltem exitium pro beneficio fore peiora metuenti. His secum exactis primores amicorum aduocat; ostendit hostium castra. Et quid agere iam creditis, ait, immerito suo victores?

Gaudio

Gaudio marcent; & inter suas infulas tanquam victimæ opprimi possunt. Age modo; & transfugarum nostrorum beneficio vtamur. Laxauerunt suo aduentu, tanquam bello iam confecto, quicquid neruorum erat in hostibus. Superueniemus ergo incautis; & quo plures sunt, eo magis confuso exitu se ipsi onerabũt. Nemo fuit cui nõ videretur solertissime dicere. Ad suos igitur quisque digressi, monent vt sufficere modo velint Diis vocantib. Offerri victoriã contra fœlicitatis impotentes. In solutos, vinoq; depositos, esse eundũ. Iram deinde acuebant; Et vero ferendam ab iis omnem cladem quam nõ priores intulissẽt. Tenebræ, & dulcedo fallẽdi ad alacritatem plurimũ erant; Multisq; magnitudine criminum à spe veniæ exclusis, strenue aut mori aut vincere placebat.

Cum igitur prouecta nox esset, bipertito agmine, quò latiori terrore hostem obruerent, iter ingressi sunt. Via erat per patentes facilis campos; & ad ipsa hostium ducebat prætoria. Per eam Lycogeni placuit ire. Angusta alia, sed propior, dum s plurimum tegebatur. Hanc iniit cum parte copiarum Menocritus, lentissime progredi iussus, nec aliquid ante mouere, quam prœliantem cum statione Lycogenem ex tumultu cognosceret: Tunc & ipsi multo clamore in vallum niterentur; quippe dilapsis in Lycogenem illatum stationum militibus, nudum latus subito occupaturi, vel auersuri saltem ab eo aliquam belli partem. Plus duodecim armatorum millib. hoc biuio in Meleandrum ibant, haud impar ad spem victoriç exercitus; maxime in necessaria fortitudine ferocior. Et silentio quidem iuere, donec in vigiles subito cursu irruerent. Tum vero quicquid ad horrorẽ valet impigre cumulauerunt. Tubas & tympana ex composito plura quam pro vsu portauerant. Accessit inconditus clamor se mutuo ad victoriam inuitantium.

Iam-

Iamque pellebantur stationes; cum qui proximi in tabernaculis erant, subito metu attoniti surgunt ad arma. Sed accenso per tentoria tumultu, maxime à somno, aut vino venientes, seipsi incondite premebant. Territi, semiermes, sine imperio aut consilio palantes. Quæ tam subita clades? Quis in castris grassaretur? An externa hęc pestis, an domesticum proditionis nefas? Multi arma, fugam plures meditabantur. Neque satis ad signa poterant conuocari, misti tumultu, & inter tenebras licentius metuentes. Conuiuantibus Regibus famam mali simul clamor, simul nuntii attulere. Nec quid certi núciabatur, nisi ad portas castrorum pugnari. Radirobanes à suis in tentorium raptus, cingitur armis. Eadem circa Meleandrum cura erat; cui ad secretum vocato Archõbrotus toto ore interritus; Si pateris, ô Rex, ego hac nocte tuo periculo defungar. Quid iuuat tenebris te committi, & pugnæ, quæ vnde sit, aut vbi, adhuc nescimus? Subduc tuam senectutem ex qua tot mortalium salus pendet, siue hoc prœlium est, siue fortasse insidiæ. Si placet, auspicium tuum subibo, meaque fortuna si quid in tuum corpus paratur, excipiam. Arma tua, & chlamydẽ concede. Tu per portam quæ ab hoste auersa est, egressus, cum delectis aliquot militum, ad necessaria pericula te seruabis. Placuit fraus illa Meleandro, fidemq; miratus per propria discrimina capiti regio cauentis, tradit iuueni sua insignia. Ipse in ignotis armis ad portam cum paucissimis elabitur. Apice ergo & purpura insignis Archombrotus, cum iis qui conscii fraudis erant tabernaculo egressus ferebatur qua pugnantium clamor vocabat. Præcipitatio, & quod intra cassidem vox inclusa suum genium non seruat, vetuere ne qui loquentem audiebant, intelligerent non esse Meleandrum. Vbi vero ruit in pugnam, omnes nó tam in hostem quam pro Rege accensi ad subsidium properauere. Lycogenes vallo

recisso

reciſo occupauerat turrem; neq; paucos ſuorum in eam receptos vlterius effuderat. Iamque in primis viarum anguſtiis per caſtra pugnabatur, cum ferro Archombroti tres continuis ictibus ceciderunt. Qui circa illum erant, Regem ſenem in hoc robur valuiſſe credebant, & æmulis per lætitiam viribus pugnãtem ſequebantur. Eo impetu territus hoſtis pedem verſus aggerẽ referre cœperat; Cum ex alia caſtrorum parte auditus eſt Menocritus, & ipſe cum ſuis ingenti vlulatu noctis & belli pauores ingeminans. Dubio & multiplici malo territus miles, regi ægre iam poterat; cum Radirobanes ſtrenue ad illam periculi partẽ conuerſus eſt. Occurrit ergo Menocrito, repellitq; cum eo irruentes. Sed illi non periculis, non vulneribus tardati, ſola morte ſiſtebantur. Nunc in propugnantes erecti, nunc alternis tecti clypeis, & pertinaci teſtudine ſuccedentes ad aggerem. Atrox facies rerum. Hinc Archombrotus iam receptum intra caſtra Lycogenem ſuſtinebat; illinc Radirobanes arcebat Menocritum. Vtrimq; infeſta nox, incertis per tenebras quid oppugnare potiſſimũ oporteret, vel tueri; donec Lycogenes in proximum tabernaculũ facem emiſit, ſuis admonitis vt paſſim caſtra incenderent. Hoſtem cum ſuis ſarcinis conflagrantẽ, ſibi ad victoriam lucem daturum. Contra regius miles confeſtim diruere vicina incendio tentoria, ne vlterius diffunderetur incendium. Adiuuitque ſolicitos imber, qui impetu fuſus, malum compeſcuit. Sed & lubrica inde terra fallebat ſubinde militum pedes, neque certos ictus eſſe patiebatur. Nocte inter mutuas cædes exacta tot corpora quæ iacebant, tantum ſanguinis fuſum, & omnia ſtrage immania, calidos furenteſque erexerunt in rabiem. Tanquam primum ad certamen coiiſſent, toto impetu implicabantur, videbaturque ſingulorum potius odiorum crudelitas, quam publicarum partium eſſe certamen.

Iamque

Iamque non diutius ſuſtinebat Meleander abeſſe à ſuorum diſcrimine. Ergo vltima auſurus, iuſſit Archombroto nunciari ſe eſſe in procinctu: At ille Eurimedi; Si Rex cum ſuis aduenerit, inquit, laborabimus multitudine, ô Eurymedes. Caſtrorum anguſtiæ tot propugnatores non capiunt. Præſtabit ex his ipſis quos nobiſcum habemus educere, qui improuiſo circuitu terga hoſtium cædant. Nam quid equitatus noſter ceſſat? quid arcus inter tentoria iſta compreſſi? Facile Eurimedes aſſentitur Archombroto; delatuſque ad Regem, quid è re præſenti ſit, monſtrat; ſimul partem copiarum per auerſa caſtra deducens, cum ipſo ad includendum hoſtem conuertitur.

Lycogenes intellecto periculo (iam enim vltimam ſuam aciem circumueniri audierat) tamen ab hoſtibus quos habebat à fronte, in Meleandrum auerti non voluit, ne ſpecies fugæ eſſet; Sed ad Menocritum mandata dimiſit, vt quam ocyſſime illuc ſuos inueheret. Cum ille pareret, Radirobanes recedentem inſequutus, partem ſecum exercitus eduxit. Multa planities, & explicandis militibus apta erat: Illic ergo Menocritus in Meleandri & Radirobanis medio deprehenſus, & vtrimq; in arctũ compulſus eſt; balearicis ſagittariis & Siculo equitatu in aperta demum pugna valentibus. Hi curſu effuſo, illi cõtentis arcubus, prope ſimul longeq; turbabant. Tunc vero Lycogenes, gnarus ſi cum copiis deleretur Menocritus, de partibus eſſe actum, frendens, & animi impos, eo vexilla omnia ad ferendam opẽ egit; obliquo tamen curſu vt & latus infeſtaret Melandri, neq; terga inſequuturo Archombroto præberet Nec ſegnius Archombrotus laxata caſſide vultus exeruit. Et ſũ, inquit, ſũ Archõbrotus, Cõmilitones. Dii bene quod Patroclo fœlicior ſub maiorib. armis fefelli. Regis iuſſu quos videtis cultus ſumpſi, ne fruſtra nocturna diſcrimina ſubiret. Si ſal-

uum hunc vultis, bis vincendus est Lycogenes. Iam enim in Regem contendit non tam quod victoriam illic speret, quam quod hic victus est. Tamen à furentis & morituri impetu Regem eripite.

Post hæc dicta, qua direptum à Lycogene vallum erat prorupit, & acies acclamationibus exultans, ducentem sequuta est. Nihil vero illo certamine crudelius. Alternis cohortes fugiebant, & sequebantur; confusa late signa: non frons, non terga aciei, non latera aut cornua erant. Surgebant acerui cadauerum, & per ipsa mortuorum vulnera viui pugnabant. Meleander supra ætatem fortis inter militarem audaciam ducis oblitus videbatur. Circa illum Eurymedes & Arsidas, eximia virtute simul intenti ad certamen, & Regi metuentes. At Radirobanes propria ferocia, præmioque quod sperabat accensus, omnia audebat. Nunc hostium turbabat ordines, nunc vulgaribus non contentus periculis, quacunque rem perplexam aspiceret, impauidus effundebatur. Sed non idcirco hostes cedebant. Rabies, & quid de Rege meriti essent nihil fallens cóscientia multum ipsis cómendabat nobiliorem in acie mortem. Eminebat Lycogenes notissimis armis, & per suorú ordines ferebatur, collaudans milites increpansque prout cuiusque exigebant facinora; strenueque si qua lababant, hostium cæde restituens. Tandem Archombrotus, inter ipsum pugnæ ardorem, animum sumsit ad facinus supra omnia quæ in acie edebantur eximium. Vrebant iuuenem & Radirobanes æmulus, & hostis Lycogenes. Itaque vicino Timonidi curam dedit eorum quos ducebat; Ipse cú suorum aliquot auide ruit qua pugnabat Lycogenes. Et ille se quæri indignatus, vltro inveniétes prorupit. Prior Archombrotus hastili in pectus impresso cum frustra illius clypeum tentauisset, haud mora grandi ab eo bipennis ictu sine successu excipitur. Vterq; dexteræ suę iratus,

telisq; absq; vulnere redeuntibus fatali quodã ęstu effer-buit. Ac dum repetunt ictus, dum armorũ aditus vesti-gant, Archõbrotus moræ impatiens quã proxime equũ admouet, subitoq; amplexu Lycogenem ligans, simul ab ipso astringitur. Inter hos nexus mutuo põdere ad terrã ducuntur. Eoq; in lapsu, virtute & industria Archõbroti euenit vt Lycogeni incideret. Plurimi militũ vno turbi-ne luctantes oppressere; hi Archombrotũ, alii Lycogenẽ subleuaturi. Versabat se in arena Lycogenes obligatus tibiarũ & lacertorũ hostiliũ articulis. Sed Archõbrotus, quãquã multũ inter turbã & ictus anhelabat, non passus attolli iacentem, breui pugione repetiit vulnera qua lo-rica desinebat, donec eum constaret expirauisse.

Vbi vero extinctum Lycogenem vtrique viderunt, longus clamor dissonusque exortus est, his de victoria exultantibus, illis horridum eiulatum in proximorum funerũ confessionem tollentibus. Incumbit attonitis a-crior cum suo milite Archombrotus, terroremque per illorum aciem late circumfert; vtique postquam decisũ Lycogenis caput arrepto capillitio alte cõcutiẽs, de cla-de dubitare non passus est. Sat deinde quassatum ad Me-leandri pedes proiiciens; En, inquit, iam tranquillũ Ly-cogenẽ, & cui fidere, ô Rex, possis. Pari exitio cæteri ho-stes, quotquot clementiã tuam nolent, Deorum seueri-tatem experiantur. Meleander Lycogenis caput asser-uari præcipiens, in trepidos, & dilabentes inuectus est. Iam enim totis cãpis nõ certamen, sed strages videbatur. Nemo ferebat ora victoris, aut reuocãtem audiebat Me-nocritum. Quidam montes ad fugam petiere; alii loco-rum periti in proximo antra; plerique qua metus & for-tuna ferebat, improuidi errabant. Nõnulli cursu exani-mes procumbebant in terram, mox fœde insequentium equorum vngulis protriti. Nullis in miseros casibus rui-na pepercit; Radirobanes fugienti instans Menocrito, ex

armis & galeæ apice cognitum, capi præceperat. Nec ille, iam fuga prærepta, ignauiter certabat, donec capto, subitisque astricto vinculis, non modo non in hostem, sed nec in se sęuiendi copia fuit. Vespera erat, priusquam se ad Meleandrum omnes ex persequendo hoste reciperent. Et Rex quamquam peracto iam bello, in castris per tot mala corruptis pernoctauit; Sed prioris noctis furiæ inquieta gaudia suspenderunt, appositis vndiquaque vigilibus, ne qua bellum resurgeret.

Nicopompus licet de prælio erat lassus, tamen nescio qua hilaritate compulsus ad carmen est. Lætitiæ impetu ad eum furorem sponte vergente, qui rapta vatum ingenia Diis miscet. Ergo siue quo maturius gratularetur suo Regi, siue vt ex celeritate æstimaretur industria; forte etiam vt ineptos poetas terreret; haud dubie nisi statim arcerentur verbose cruciaturos victoriam; paucis horis condidit istud carmen, tradiditque filio, adhuc scilicet prætextato, qui id Regi primo mane tanquam suos labores porrigeret.

Vicimus, ô magnis tandem exaudita piorum
Vota Deis. Nunc alma Salus, nunc sæcula curat
Iuppiter. Omnis iô Superum domus, omnis honores
Ara ferat, nullæque vacent à fronte coronæ.
Viderat infidos late sæuire maniplos
Armipotens, Siculasque rapi vertigine mentes;
Quamquam sæuus amat ferrum, quamquam ardua multo
Sanguine tela madent, semperque ad fræna tumultus,
Et furor, & fractæ vastis in mortibus hastæ;
Has tamen inuitus strages, hæc funera vidit;
Tunc primum iratus bellis, ex quo improba cœlum
Terra Giganteæ tetigit formidine pugnæ,
Et Pallenæis Superi sudastis in aruis.
Ergo animis, vultuque calens, & grandior ira,
Terribilem dextra pinum, læuaque frementes

Exhortatur equos. Vix Thracia liquerat arua
Phryxæosque sinus, & iam nostri alta Pachyni
Toruus inaspecto pulsabat littora curru.
Tempus erat quo mistæ acies, infensaque signa
Certabant, Regisne forent, hominumque, Deumque,
Iura soli, an nostris Erebus regnaret in oris.
Iam partes, Meleandre, tuas, iam numine toto
Aucturus, volucri Mauors se nube tegebat:
Cum medio obstupuit cursu, liberataque tela
Continuit; Rapidi vix audiuere iugales
Imperium, & prono non sat stetit orbita cœlo.
Tum sic ore loqui. Quænam hæc spectacula belli?
Inuideam, læterne magis? Nil Marte fauenti,
Nil opus est. Vincent, sed non heu munere nostro,
Quos vicisse velim. Virtus hæc fata peregit;
Indulsitque suis. Quænam hæc sub caßide sancta
Canicies? Tune his animis annisque verendus,
Tu pugnas, Meleandre; & nondum deficit hostis?
Talis syderea quondam Saturnus ab arce,
Assertor si stare sui, si bella subire
Nosset, adhucque recens dextra terrere periclum;
Non latio celandus erat, non aurea nostro
Sub Ioue, mutatis liuerent secla metallis.
Quinam autem (ô animos! ô nostram æquantia sortem
Pectora! & emissæ plusquam mortalibus hastæ!)
Quinam illi mediis victores hostibus ardent,
Impelluntque acies? Parili quam fulgure caßis
Emicat & geminos mors effera surgit in enses!
Nempe ambo externum Siculis genus; ambo triumphos
Adproperant Meleandre tibi. Sardoa veretur
Hunc dominum tellus, Libycis hic venit ab oris.
Macte animis gens ambo Deum; Vos omnia fama
Secla manent, donec vestris seruata lacertis
Insula spumantes circum teret altior vndas.

 Quid

Quid reliqui, quid deinde duces? quid ſydera miles
Promeritus? Vade ô celeri victoria greſſu,
Sudantemque tua lauro deterge laborem;
Vade lubens meritoque para ſubvecta triumpho,
Te ſimul, & magnos populis oſtendere Reges.
Dixerat Armipotens, Et iam fuga deuia cœtus
Fregerat hoſtiles; Diri ducis impia ceruix
Iam ſumma Libyci ſtabat victoris in haſta;
Cum fragor humano maior ſcidit æthera vaſtum,
Et plauſu Superum, & furiis vlulantibus hoſti.
Iſta loquebatur Phœbus mihi, & iſte tumultus
Eripuit noſter dixit quæ cætera Phœbus.

Rex quamquam occupatus, dum mane induitur, totum carmen perlegit; cum Nicopompo iocatus, quod adhuc rudem filium ſubſtituebat in gloriam ſuam. Miſit deinde ad Radirobanem, qui referrent an iam adiri poſſet: Nec multo poſt cum procerum cœtu ad illius tentorium contendit. Ille quamquam auxilii quod Siciliæ præſtiterat, editæque fortitudinis, plus iuſto erat memor, inter hunc tamen ſuperbæ lætitiæ tumorem ægritudine macerabatur, quam ingerebat Archombroti de Lycogene victoria. Tanto inuidiæ ſupplicio incubantem adiuit Meleander, humaniſſime acceptum beneficium commendans, Sardiſque imputans momentum armorum. Victoria noſtra (inquit) ô hoſpes, tui operis eſt. Ego reſtitutis à te rebus cum vtar, ſæpius meminero hæc à te accepta quam cogitabis te dediſſe. Fruere interim bonis auxilio tuo partis, & ex læticia populi intelligas quantum nobis præſtiteris. Radirobanes, quamquam nimium ratus vere hæc dici, publice vetat Regem, ipſius verecundiam onerare. Cauſæ enim, & fœlicitati Meleandri omnia deberi: Se quoque beneficium accepiſſe cui ſanctiſſimis armis miſceri licuerit.

Sic inter ſe loquentibus nuntiatur, Argenidem ad caſtra

castra peruenisse: Illa pridie in Epeirctes mœnibus, vnde pugna poterat prospici, nō lachrymis magis pepercerat quam sanguini miles. Decolor, & nunquam fœlicius habens, quam cum timor sensus extinxerat; nunc concedebat doloribus, nunc redibat in spē ac vires, nunciis identidem missis qui statum pugnantiū referrent. Nunquam tamen Poliarchus animo excidebat. Hunc intra se nunc deiecta, nunc cum iurgio alloquebatur. Malim ego, charissime, hos fletus, hæc incertæ mentis mala te scire, an vt facis ignorare? Perires mecastor ad dolorum meorum memoriam. Quod si audies captā, aut ex hostili ludibrio, sua manu, suo vulnere ereptam Argenidem; ô facinus! ô amor infelix! nondum semel morte defuncta, iam nunc iterum tuo exitu conficior. Abes autē Poliarche? Tene, an inimicum aliquem Deorum reum agam, quod tam lentus es? Quæ obliuia? quæ te in Africa lotos à reditu arcet? Non te genius tuus quid hic rerum gereretur admonuit? Aut plus apud te odium patris, quam nostræ familiaritatis iura possunt? & qui cessare nō potes, an, proh scelus! gratiora pericula inuenisti? Adesses, Poliarche; pugnares in hostem, certa essem victoriæ: Deberet Siciliam, & me ipsam, genitor tibi; quas nunc aut perire pateris, aut saltem alienam gloriam esse. Nam si velles, non elementa, non casus, non natura obstarent redeunti. Post illam obiurgationem, tanquam sacrilegio confusa quod Poliarcho irasci esset ausa, in cōtraria animum rapiebat. Satis sibi dolorum & curæ quod in ea acie genitor versabatur. Si Poliarchus in idem periculum missus esset, non se suffecturam sollicitudini. Bene, inquit, fata, consuluistis, quod in tantarum rerum discrimine, saltem de Poliarcho non timeo. Donec viuet, donec erit incolumis, quid me calamitosam existimem? Aut quid tantopere formido? quasi ille in fidem, vel Dii in illum, vt æqui sunt, peccare vnquam possint.

Hæc & talia inter lachrymas expendentem, quæ paulisper peplo summisso tegebantur, nunciata hostium fuga, quam & ipsa vtcunque cernebat, in solatia erexit. Tunc passa alloquentem Selenissam, & gratulationem cæterarum quæ proxime constiterant. Populus quoque in palatium sequutus redeuntem, suo more intemperanter lætabatur. Postera luce, cum maxima ciuium parte ad castra se contulit. Sed ne integra illi gaudia essent, crebra in populo fama effecerat, pactum ipsius cum Radirobane coniugiũ ita credente, vt etiã tanquam votis virgini gratis rem palam celebraret. Rex inter suauissimi amoris lachrimas venientem amplexus est; Et te gnata mea, iam heredem Siciliæ teneo, inquit. Periere qui gentium iure peruerso ad se regnum trahebant. In Radirobanem deinde intuens; Hic est, mea Argenis, inter cœlestes Siciliæ tutelas numerandus. Deum virtute, illiusque vt hodie regnemus, effectũ est. Archombrotum præterea eximie commendans, ad minores quoque duces, & præcipue exteros, laudatione aptissima descendit. Argenis conuenientibus verbis vnum quemque prosequuta, vicissim audiebat gratulãtes; & à solius Radirobanis, quem timebat, blanditiis, vt licuit potuitque auersa est.

Meleandro Epeircten redituro solum obstabat, quod persoluenda cęsorum corporibus iusta erant. Iam enim & sponte, & monitu vatum, dispersus ad opus exercitus postremæ in mortuos pietatis officia vrgebat. Hi cædere arbores, aduehere alii, thoros cæteri multo gramine apparare. Sedulitate tam varia extiterunt subito pyræ; & funera in quamlibet digesta iacuerunt, maximeque vulgaria. Nam præcipuorum cadauerum multa, quo preciosius cremarentur, pietas propinquorum lecticis abuexerat. Rogos ergo militari pompa subornant deuictorum exuuiis; vt inter omnis generis tela & arma,

ma,trophæorum inſtar eſſet. Qui priuatus neceſſitudi-
nes inuenerunt,purgatis lympha vulneribus, vnctique,
aut vt cuiuſque opes erant ornati, expectabant ignium
munus. Omnium vero capitibus corona data ex apio,
victoribus & mortuis quippe conueniens; Nam & tu-
mulis eam herbã amabant inferre,& Græcia plerorum-
que certaminum victores caronabat hoc præmio. Fœ-
minarum multitudo,puerorumq; conuenerat,planctu-
que & iactura comarum, vltro incipiebat exequias ce-
lebrare; vt appareret non conductas lachrimas eſſe.Siue
propinquos deflebant, ſiue mœſtitia ſpectaculi, aut ciu-
lantium tot exempla, non ingratum lugendi impetum
vulgo admouerant.

Compoſitis cadaueribus, pullatus Meleander pro-
cedit ex caſtris. Sequebatur Regem exercitus,verſis te-
lis,& interram negligenter pendentibus. In hunc mo-
dum funebrem campum aliquoties ambiere; iuſſis per
vices clamoribus, rurſuſque non minus atroci horrido-
que ſilentio.Rex denique ad maximam pyram venit,fa-
cemque accenſam manu ſuſtinuit, donec ſocios iam ar-
ſuros miles conclamauiſſet. His tertio vocatis, vultu o-
perto,auerſuſque,ignem ſubiecit.Idem Radirobanes ad
alium rogum fecit; Archombrotus ad alium Cæteros
ſubito amicorum officio flamma corripuit. Sed atrociſ-
ſimum fuit de captiuis inter concitatos furenteſq; ſup-
plicium.Et parcebatur quidem gentilibus: Sed qui ex-
terni ſub Lycogene meruerant producebantur vincti
ad rogos, & multipliciter confoſſi fundebant ſangui-
nem, quo ignis ſpargebatur. Inuocabat miles victor
ad tam dira ſolatia manes ſodalium; donec Rex abomi-
natus crudeles inferias,captiuos qui ſupererant ſeruari
tanquam ad alia ſupplicia præcepit. Ad cadauera au-
tem hoſtilia,ne per infeſti aeris tractus, in morte etiam
nocerent, publici lictores cum vncis ſunt dimiſſi, qui in

proximos gurgites foueaſque inſepultos prouoluerent.

Mox tumultu intepeſcente, & pyrarum labentibus flammis, Meleander conſcendit in ſuggeſtum. Illic breuiter, vt Regem oportebat, eos laudauit quibus ſepulturæ honorem habuerant; Victores appellabat; & in morte fœlices, qui inter ipſam virtutem defuncti, non periclitarentur ſuas laudes vllo facinore vllave fortuna corrumpere. Pulcherrima hos præmia breuis doloris ferre, Diis manibus charos, futuroſque in terris fama ſuperſtites donec vlli Siticines canerent. Conuerſus deinde ad circumſtantium præconia, nauatæ operæ, fideique ſeruatæ, gratias egit. Deos quidem, virtutemque, & conſciam recte mentem, gratæque poſteritatis memoriam, viris fortibus mercedem ſummam eſſe: Sibi tamen præterea curæ fore, vt beneficium in memorem Regem, bene collocatum cognoſcerent. Luctu depoſito ſe in vrbem ſequerentur lætioribus ſacris operaturi. Aderant ex compoſito familiares, qui ad hæc verba (nam & ſacerdos aquam luſtralem ſpargebat) detraherent eius humeris funebrem veſtem, palmatamque reponerent. Alii Pæanem exorſi ſunt, ex fœlici omni gramine aut arbore decerpentes quod temporibus, manuque geſtarent.

Iamque omnibus præparatis, Rex cum ſuis Epeirćten redire maturabat. Nec viſum eſt triumphare, quia de ciuibus victoria erat. Proximus tamen triumpho reditus fuit. Nam & milites lauro, & qui pompam procurabant, olea caput incinxerant: Antecedebat cum ſignis exercitus, & vario cantu ad ſpectaculum inuocabat lætitiæ Deos. Currum omnibus maieſtatis & victoriæ inſignibus ſpectabilem, Meleandro admouerant: Ad quem ille cum Radirobanem inuitaret, longa fuit humanitatis conteſtio. Radirobanes hunc Argenidi

locum

locum afferebat conuenire: Sederet cum patre princeps virgo. Ambo conſpicui populo eſſent, ambo omina plauſuſque exciperent; illis Deos, illis fortunam pugnauiſſe. Se ſane, ſi ipſi paterentur, equum funalem inceſſurum; Si nollent, currum proxime ſequuturum. Palam erat à iuuene ambitioſiſſimo hæc amori tribui, & ſpei nuptiarum; Cui cum non perſuaderet Meleander in currum conſcendere, aut expectare dum alius ornaretur; ipſe quoque vehi non voluit. Denique non Principum modo conſenſu, ſed & votis acclamantium militum, ſola in eum Argenis collocatur. Currum Reges in equis, & ipſis laureatis, præcedebant. Ante illos Archombrotus in candido equo ibat, læua temperans frænum, dextera optimum ſpolium geſtans, Lycogenis caput; in quod alacer populus intuebatur, gnarus illic ſummam eſſe victoriæ. Arborem armis Lycogenis indutam miles quidam præferebat Archombroto chariſſimus. Neque procul Menocritus grauis catenis viſebatur. Prætoriani autem, militumque præcipui, tam curtui quo Argenis vehebatur quam Regibus circumfuſi, in virginis quidem honorem, licentiam triumphalem, ſaleſque prætextatos omiſerant; ſed nuptiales paſſim Deos, Hymenæumque, & Iunonem, & Erycinam vocabant, nunc in Argenidem, nunc in Radirobanem intenti. Ortum à Sardis hunc ludum credidere; Et cum Siculi conueniſſe de nuptiis inter Reges arbitrarentur, lubentes futuri principis animum per hos iocos laceſſiſſe. At non Argenis hæc patiens audiebat, indignata victoriæ ſi eo pretio emeretur, iamque prope Radirobani inimica.

Interim populus, fores ornatas impedierat lucernis atque lauro. Quiſquis maiores ex cera in atriis habebat, apertis armariis ſimul genus oſtentabat, & mortuorum imagines citabat ad gaudium. Ciuium quoque di-

ſtincti

ſtincti ordines, obuiam Meleandro proceſſerunt. Primus erat puerorum, inpexa, & candida veſte chorus, rudi pæane pluſquam iubebantur clamantium. Mox quotquot in vrbe Muſicam excolebant; hi voce, illi plectro ac fidibus Regi canentes. Succedebant artificum collegia; quos ſtatim Magiſtratus ſequebantur quiſque cum infulis dignitatis. Hi Regem longiſſima gratulatione morati, locum miniſtris Deorum permiſere, qui vltimi in honorem veniebant. Signa quidam ex iis, & inculti operis veteres Deos, coronas alii, omnes ignem præferebant, ruto, nec ſine prudentium riſu, Deorum omina ingerentes, prænunciatumque Lycogenis exitium ab auibus, fulminibuſque, & extorum prodigiis. Inter hanc pompam Rex ad portam vrbis peruenit, in cuius limine ſublimem ſtatuerant Pacis imaginem, cuius dexteræ Mars Oliuam inſerebat. & adulatione immatura, quaſi pacatæ res Sicilia tota eſſent, ſubiecta imagini tabula Meleandrum affabatur his verſibus.

Victor ades, tecumque redux (Pater optime gentis
Sicaniæ) feſto Pax cingitur aurea cultu;
Et cœlo niueis Pietas demittitur alis.
Aſpice quam facili redeunt tibi Numina curſu;
Aſpice quam ſubitas mutat Concordia terras.
Alma quies, diueſque labor, ſe numine miſto
Indulgent late campis: Hic flore comanti,
Hic culmis ſtipatur ager. Se blandius vlmus
Porrigit & lapſæ repetunt connubia vites.
Bella procul, ſcelerumque minæ ferrique licentia
Nunquam tuta fides. Solio ſublimis auito
Tu, Pater, & tantum lex tecum armata ſedebit.

Rex à porta proceſſit in editum Iouis fanum. Inde Menocritus in carcerem miſſus, & cum eo Anaximander, quem paulo ante Catanenſes vinctum adduxerant (ſed ille ex vulneribus intra quatriduum, alter non multo poſt

ro post ægritudine animi decessit.) Fractæ quoque Ly-cogenis imagines, edictumque ne seruari priuatim, aut in suorum deinde gentilium siue honoribus siue funeribus has aspici vel ferri liceret. Peractis inde sacris ad arcem Meleander digreditur. Fessus erat pridiano certamine, curisque, & mox ipsa lætitia. In cubiculum itaque secedit, sumptaque leuiter inter domesticos cœna componitur ad quietem. Neque minus imitatione soporis, solitudinem quæsiuerunt in grauissimis curis, Radirobanes, Archombrotus, & Argenis. Singulos suus dolor vrebat. Radirobanes quamquam plenus temeraria sui fiducia, grauiter tamen acceperat virtutem successumque Archombroti; & populi voces, & vultus in eum Meleandri. Sed vt imparem contemnebat: Nisi quod omnia magnus amor formidat. Versus igitur in contemplationem sui, quantum auxilio, quantum viribus præstitisset, suaui sopore & per fœlicis prælii imaginem ludente, est obrutus. Altius ictus erat Archombrotus: expertus nihil esse crudelius quam quod homines appellant suauissimum amorem. Nec tam sibi nocere fortunam arbitrabatur, quam silentium suum. Se enim haberi in priuatis, dum genus atque opes patitur ignorari. Nihil esse consultius, quam vt suas fortunas atque vota apud Meleandrum profiteretur. Hæc ita decernenti, occurrebant parentis mandata, adhibitique iureiurando Dii, se in Sicilia sui generis indicium non esse facturum. An ergo scribere ad parentem, an ipsum illuc ire satius esset, iurisiurandi gratiam petiturum? Tardum vtrunque videbatur. Minus tamen scribendi displicebat consilium. Nam ab Sicilia tamdiu abesse, hominis esse credebat non ex merito amantis Argenidem. In hac animi tempestate inquieto strato negligenter iactatus, mentis mala transire ad corpus non satis sentiebat.

At

At Argenis multiplici malo confusa ad solatium adhibuerat Selenissam. Simul ambæ de Poliarcho & Radirobane querebantur. Cur ille abesset, aut heu miseræ istum viderent? O grauem (mater) victoriam! inquit Argenis. Quid interest Lycogenes an Radirobanes vicerit? nisi forte, quod ereptus à Lycogenis telo pater iam parricidio meo concidet. Nam si me Radirobani tradet, ego effugium in morte inueniam, & mei vulneris dolore conficiam patrem senem. Ergo vel in prædam nata sum; vel in spolium, mercedemque victoriæ? Ergo fatum mihi in exitium destinauit quæ præcipua dabat, regnum & formam; & ideo tantum perueni in Poliarchi notitiam, vt scirem me indignã quæ tantæ virtuti coniungeret? Quid hunc autem cessare existimas, Selenissa? An experimentum capturus constantiæ meæ, hæret alicubi dissimulatus; & in Insula forsitan ista? An insidiis æmulorum petitus est vir fortis; ideoque non suspiciosus? Cui iam vero fidere possim? quem exploratorem suæ salutis; quem miseriarum mearum nuncium mittere? Sub hæc in lachrymas lapsa audiebat Selenissam, maiora solatia, quam quæ ipsa capiebat, credebatve, ingerentem: Donec resumpto loquendi impetu; Non prima, inquit, sum, ô Selenissa, quæ infœliciter amauerit. Quid fortunæ manus damus? Mors vltimum remedium erit, & quod nunquam effugiet. Possim cultu mutato ire ipsa, & inuestigare Poliarchum? hei! quod non sufficio illi audaciæ, rudis fraudum, nec fronte ad mendacium obducta; forte etiam, (sed hoc leuissimum esset) inter labores expiratura. Præterea, neque me sequi posses, & in crimen substituereris, si Rege ignaro elaberer. Audi quid potissimum probem. Archombrotus est, vt intelligis, amicissimus Poliarcho. Causam absentis pridem egit apud Regem, author maxime vt reuocaretur. Facile efficiam, vt Poliarchum

liarchum quærat, reddatque Siciliæ. Neſciat tamen quæ me illius videndi cauſa ſolicitet. Aliquid poterit fingi; nec carebit veri ſpecie mendacium quod ad credulitatem exegerimus ambæ.

Laudauit ingenium Seleniſſa; ſiue fraus illi placebat, ſiue defeſſa, ſibi & Argenidi quærebat ab eo luctu quietem in reliquas noctis horas; quibus ab inſomni Argenide conſumptis, Præfectum cubiculi vocat, & de Lycogene occiſo pauca quædam locuta, palam iubet ab Archombroto ſciſcitari, ſatiſne à vulneribus (nam leuia, ſed pleraque acceperat) ea nocte valuiſſet. Meditabatur enim blanditias, grauia de merito iuueni impetratura. Archombrotus, tanquam in cœlum raptus, & prope non dubius ſe amari, Præfecto reſpondit, ſi Meleander & Argenis valerent, quoniam ab eorum ſalute pendebat, ſe ſatis eſſe incolumem. O mortalium mentes, plerumque timentium gaudia ſua, & calamitates amantium! Lætus iuuenis, ignaruſque conſilii quod Argenis inierat, fatigabat ſuperuacuis cogitationibus animum, & in limine virginis ſtabat, vt egredientem ſalutaret. Nec ingratus aduenit; totoque itinere, dum ipſa ad Meleandrum procedit, cum eo colloquuta, nihil dum tamen de Poliarcho dixit; Nondum enim matura res erat; & ſermonibus illis ſolitudo debebatur. Ecce autem nouos errores. Radirobanes, ab amore non ſanus, habebat pecunia emptos, qui de Argenide, & Meleandro aſſidue referrent. Ergo adhuc in cubiculo hærenti nunciatur, Argenidem primo mane ad Archombrotum miſiſſe. Illum ſtatim adfuiſſe; & oppido quam familiariter virginem illi loquutam. Exarſit illico ſuſpicio, & vt in litigoſa fœlicitate, non ſecus animum ad amandum, quam antea ad bellum compoſuit. Frendens cum Virtigane ſeceſſit; qua arte quove prætextu Archombrotus tolli poſſet: aut quid indignius quam ab

æmula-

æmulatione ignoti priuatique Regem tantum metuere? Mulcebat accensum Virtiganes, eleuando Archombrotum; suadebatque eo die aperire Meleandro (cui ad prãdium promiserat) ineundæ affinitatis consilium. In expedito rem fore, despectumque Archombrotum insaniæ pœnas ad satietatem daturum; cui si magis anxie aut publice vellet Radirobanes irasci, nimia supplicii solatia forent, tantum Regem æmulatione vssisse.

His curis amoris vacuus Meleander, maiora procurabat. Belli enim non temnendæ reliquiæ erant, Syracusæ, Lilybæum, Agrigentum, & quæ cæteræ vrbes à Lycogene steterant. Illis simul opprimendis an diuidi præstaret exercitum, an in singulas totis viribus niti, consulebat Cleobulum. Is nihil dubitabat de deditione oppidorum; quia nemo factioni supererat quem ducem dignarentur: Satis est, inquit, ô Rex, si minari perseueres, ostentesque paulisper armatum exercitum; tantum vt timor pœnitentiam ciuitatum acceleret; à quibus propediem, videbis hic legatos. Nam præter ingenium lymphatæ, amabunt redire in naturam, quam videbatur excussisse defectio. Ne time. Bello isto defunctus es: Sed nec illius vere causa in ciuitatibus fuit; & si dehinc securitatem amas, longe alii sunt malorum fontes quos obstruas. Meleander tot recentium malorum cruda imagine sollicitus de futuro; Curandum est, inquit, vt diuturna sit hæc regni restituta valetudo. Nec vnquam certius, quam cicatricibus adhuc nouis, deprehendemus vim telorum, & formam, quibus paulo ante saucii, rursus peti possumus à fortuna. Quod si inter atrocitatem periculi obiecisses quæ antea à me peccata sunt, non tam monere quam exprobrare visus esses. Nunc autem in tuto, si quod sentis edisseres, in futurum cautio erit ne eadem peccemus, Cleobule. Ille veritus quamquam volentem Principem contumaci li-

bertate

bertate irritare, amoliebatur omnem ab eo culpam. Temporum enim, hostiumque, & fatorum esse crimen. Et postquam ea modestia, consiliis quæ parabat obnoxium Meleandri animum fecit; Quamdiu, inquit, lenitas in virtutibus erit, non diceris vllo vitio impulisse labentem in clades Siciliam. Lenitate, inquam, tua malignitas fatorum in tuas & patriæ clades abusa est. illa facilitas, illa indulgentia in Magnates, illa tua tuorumque maiorum incauta in eos profusio, prodidit præcipuas imperii vires, aperuitque iniuriis despectam dignitatem. Iam quidem perculsi sunt; iam silebunt defessæ factiones. Ast vbi respirarint, expecta alios fluctus, nisi ventos plusquam Aeolico vtre tenueris. Pugnabunt erumpere; & quamdiu nimis poterunt illi, nunquam satis Reges poteritis. Nec in tyrannidem te adorno. Ipsis quoque consules, ô Rex, si efficies vt timore, aut fastidio culpæ, paulatim inquietos mores dediscant. Tum Meleander; Scio, inquit, ex his nubibus feruere plerasque procellarum. Sed vires eorum hominum adultæ sunt, & ipso tempore ac patientia Regum iam prope legitimæ. Has itaque accidendo vel iniuriam facere credar, quia natam ante me potentiam percellam; vel nimio in conatu regias vires iam sæpe delibatas, & quarum infirmitatem celari interest, inconsulto experiar. De successu (reponit Cleobulus) melius ominare; dū ordine, & per partes euellas eam segetem qua isti luxuriant. Sed nec crede iniquam fore causam, & quam Dii hominesque non probent, si pugnabis pro regia dignitate, & Siciliam à parricidio prohibebis quo ipsa se furiis mactat. Quinam illi sint, vide; vnde processerint; quæ illos machinæ fastigio suo admouerint. Vtcunque se iactent; Maiorum tuorum beneficio, opes comparauere, in præfecturas missi sunt, regiæque amicitiæ indulgētia hoc culmē cōdiderunt ex quo hodie siue ipsi, siue eorū posteri certant

in Reges. Tua ſunt ergo tela quibus laceſſeris: tua acies tot mucronum, cæca diſcordiæ manu infœlicitatem ſui authoris vouentium. Si merentur, ſi ferre fœlicitatem ſuam non poſſunt, ab iis duntaxat recipe quod à vobis acceperunt. Nudos medius fidius relinques, cogeſque obliuiſci ſpirituum quibus nunc intumeſcunt, veſtras apud ſe mirati diuitias, ſuæ vero ſortis ignari. Ac quo maturius cõſulas ſceptro, vide quam multum coaleſcat illorum in vos imperium; quam publice, quam periculoſo conſenſu hæc veluti iura peccandi nunc aſſerant. Inter ſe æmuli, inimici; tamen vix libenter accipiunt à Rege vllum premi. Quiſquis ergo rebellat, cæteri adſunt vel publice, vel priuatis affectib. Nunc cauſæ ſe addunt; nunc tempore vtuntur iam ſatis occupato, quo alio iurgandi prætextu diſtrahant Regem. Alii tutum latus, tua caſtra non deſerunt. Sed lento, & per ambages fracto regiorum conſiliorum aut militum vſu, diu volunt rebellium contumaciam conferri viribus ſceptri, ne videatur indignum Regibus aut impar eſſe periculum, aſſueſcatque populus vereri hos motus & pati. Ita ſibi ipſis & exemplum faciunt, & exitum ornant, ſi iraſci in Regem contigerit. Hanc coniurationem niſi anteuertis conſiliis, quantum aberis à Merganiæ fato? Regio erat ſub vno formitanda, nunc ſegnicie vel patientia imperantium, adeo in varios Principes lapſa, vt domino tota exciderit.

Quamquam recenti memoria tenes, Rex, quid hæ poſſint factiones; permittis hic tamen earum cunabula, & ingenium percenſeri. Nam & accendi te volo, vel parari ad patientiam haud dubiæ cladis. Igitur ſi quos amas, ſi quos attollis, præter veterum Optimatum libidinem, tanquam de eorum bonis ſit quod largiris, excedunt ab Aula, queruntur ſe contemptos, in arces, in præſidia, quæ iis credidiſti, confugiunt. Fortunas populi de-

flent;

flent; exanimati regni ſanguine paucas hirudines repleri, non ferendam eorum ſuperbiam qui faſcinato Principi illudunt, vetereſque & emeritas ſtirpes inexperto recentis potentiæ gaudio calcant. Frequens hæc quidem (vt noſti) diffidendi eſt ratio, proruendique ad ciuilia arma. Sed & aliæ præterea cauſæ illis ingeniis faciunt defectionis audaciam. Diu ipſis largitus, ceſſes vtcunque: Magiſtratus, Præfecturas, iam plenis, nec dum tamen ſatiatis negaueris: Iis arcana omnia non credas; habeas alios fideliores tibi: Nō acceſſeris odiis quibus æmulos deuouent; Illico indigne haberi ſe putant; frendentque, tanquam contumelia violati. Alii, vt reuerentiam ſibi concilient, & quid poſſint Regem admoneant; quærunt offenſionis materiem, & gratis ineunt conſilia in publicam pacem. Cæterum quæcunque illos occaſio tollat in rixam, viribus quas vos Reges tribuiſtis ſuccincti, mox clientes armatoſque inueniunt, eo prolixius quod hæc ſecedendi facinora ſemper inulta ſunt, & plerunque præmia habent. Sic erecti, ſic veluti in ſuo regno collecti, opimiora ad conciliandam pacem à vobis regibus extorquent, quam ſi ipſis obſequium & fides manſiſſet; Veſtro interim auro, veſtriſque ſtipendiis (quis ferat?) militant acies quas in vos educunt. Ærario veſtro feroces, aut rationem imperii depoſcunt à vobis, aut regnandi modum præſcribunt. Veſtri coloni ſunt, veſtri ciues, qui pluſquam externis tumultibus per hæc bella eruuntur. Quid deinde? Emitis pacem, (Reges:) His prodeſt peccauiſſe. Vos in regno nunquam bona fide pacato, expectatis ſoliciti ex quo cinere ſe flamma refundat: cui placeat gloria nouæ litis, quæ fœderum tabulæ iam pleniſſimis libris addendæ ſint. Minimum putem, quod hæc bella, hæ paces, exterarum gentium ludibriis euileſcunt: quodque minor quam pelago fides eſt, ſiue quietē agimus, ſiue tumeſcimus. Ma-

iora ſunt vulnera; quibus viſcera patriæ lancinant illi mores. Robur enim maximæ gentis, & cui ſi hæc abſint incommoda, nulla non ceſſerit, hic aſſiduus & peſtilens ventus affligit. Pereunt vrbanæ, & ruſticę opes, quaſcunque prouincias turbo afflauerit. Conſumitur impetus animorum; & Prudentum quos multos habemus, ſolertia, digna Orbi imminere, his domi pacandis tota vix ſufficit. Inſtituuntur præterea animi iuuentutis ad audaciam, & contemptum maieſtatis, infandamque dulcedinem belli ciuilis, in quo furor & auiditas, ſubitas pugnas & præſentia præmia habet. Ita domeſtico facinore marceſcit quicquid ad terrorem exterorum Dii Siciliæ noſtræ tribuerant. Neque putes hæc eſſe rudimenta flagrantium animorum, qui caſtrenſi diſciplina eruditi, æſtus inter ſe conceptos, mox in peregrinum hoſtem validius effundant. Vtinam hæc ſolatia ſaltem eſſent ciuilis inſaniæ. Sed ne iſthic tyrocinium ad fortitudinem aut militiam credas; cogita quam ſæpe plus vanitatis & minarum hi turbines habeant, quam iuſti laboris in caſtris. Conueniunt illæ cohortes in arcibus, vrbibuſque obnoxiis; facilem ciuem, aut imparatos agreſtes diripiunt. Hæc plerunque fortitudinis ſumma. Acies raræ; nulla, aut ſubita diſcrimina; quia obnoxie placantur, & ante fortunam armorum ab facinore donatos dimittitis. Sed etiam vt bella hæc durent, vt ſæuiant mutuæ turbæ; at interim miles optimæ patriæ ſpoliis ſaginatur, & in bonis miſerorum ciuium bello quam pace delicatior, latrociniis magis quam conſtantia, robore, arte, imbuitur; Vt ad diſciplinam deinde veri & ſobrii Martis, & in externis regionibus interdum infœcundi, frangatur enerui faſtidio, doceatque diuerſiſſimos eſſe labores, prædatoris & militis.

Temnimur interim, ô Rex; Et ſi quid in vicinos mi-

naris,

naris,robori minus ſuo quam malis noſtris fiſi, tuos conatus deſpiciunt. Largitione tantilla facile credunt excitare de Siculis,qui ciuili ſeditione te implicent. Sic tradunt te iis debellandum, per quos tuis auſpiciis debuerunt euerti. Nobiliſſimæ genti infamiam an perniciem hæc plus creent,ipſe exiſtima. Vis denique quod tui ciues queri poſſunt hic audire? Componendis his fluctibus olim populus ad Regiam poteſtatem reſpexit. Ne collideret Optimates ambitio, ne vnam gentem factiones diuiderent,eſſetque timendum à ciuibus, quod hoſtes ſolent minari, tranſtulere in Regem purpuram, ſolium,ferrum. Quod ſi adhuc in regno vexantur reipublicæ malis,quid precii illis erit traditi ſui iuris, exutique imperii? Aut illos in libertatem reſtitue, aut domeſticam præſta quietem, propter quam libertatem reliquerunt.

Meleander ad hæc verba ingenti ſuſpirio pectus concuſſit;& facilius argui morbum poſſe reſpondit, quam expelli medicina. Iam ſe Eriſthenem & Oloodemum, ferro vltum,Lycogenem occubuiſſe. Si ad illud exemplum quotidie ſeueritatem res exigunt,ſibi ipſi in odium venturam poteſtatem quæ ſanguine Optimatum alenda ſit. Summa in illis indoles (inquit) animi vigor,multæ virtutes.Scilicet extinguam,aut premam hæc ſydera? Omnia autem? Sed illud inhumanum; & fortaſſe ſupra regias vires.Quænam igitur? Nempe ſuſpecta. At vero & ſolæ ſuſpicionis pœnas luere eſt indignum; & præterea ſæpe nullum eſt ante tumultus ſuſpicionis veſtigium. Impetus in viuidis mentibus præceps haud raro ſimul cogitat,ſimul excit hos motus. An omnes habebo mea rigiditate auerſos? Viuamne feræ inſtar in ſolitudine; an potius nouis hominibus regiam implebo? Acerbius mehercule ipſo malo remedium. Deos & fata ſpero, poſtquam ſumus emoliti acerrimam tempeſtatem, pro

habena reuerentiam noſtri fore expertis quid poſſimus. Saltem, Cleobule, quam mitiſſima conſilia habes expr ome.

Tum Cleobulus. Faueo tibi, ô Rex: Id eſt, Proceres quantum licet tecum excuſo. Læti in illis, & ingentes ſunt animi; & hæc ipſa quæ arguimus magnæ indolis notæ ſunt; &, ſi legum habenis teneretur, rebus publicis ſalutaris: Nunc quia illam paſſi eſtis laſciuire, eorum quæ cogitat, quæque audet, inclino in vos Reges inuidiam. Cæterum cum virtutes ac vitia non plus ex merito æſtimentur quam ex populari iudicio; nihil mirum, ſi conſuetudo & peccantium claritas, atque ſucceſſus, nobilitauerit hanc culpam: Quam ſi premi & eripi cupis, reuocanda eſt paulatim ad ſuorum natalium vilitatem. Hoc autem efficies, primum nominis veri dedecore; vt apud te perduellio, coniuratio, perfidia, nominetur; Non vt ſolet, magnitudo animi, prudentia, ſocietas, publici boni cura. Deinde vt qui à te ſeceſſerint, ſaltem efflagitatæ veniæ humilitate frangantur; Cum nunc (miro gentibus ritu) damnare te ſoleas, publicis profeſſus codicillis hos eſſe innocentes. Nam ſi rei non fuerunt ſumptis armis, certe tu reus in quem illa ſumpſerunt. Triſte dictu. Si hæc poſtrema exceperis arma, in quibus ſimpliciter victor es; vide ſub te & patre tuo turbas. Omnes ea cautione dimiſſæ ſunt, vt terras populatas, conſcriptos milites, cætera defectionis facinora, nimia ſimulatione, & prodente captiuitatem imperii, imputaretis vobis. Iuſſu hæc veſtro, aut veſtri gratia, eſſe patrata, publicis chartis ſuſtinuiſtis inſcribere.

Sed durum eſt, premere illas ſtellas. Enim nec obrui illas, ac nec regi oportet inhumana ratione. Luceant, ô Rex: dum meminerint cui Soli lumen hoc debeant, nec caliginem faciant tuo orbi. Fere neceſſe videbatur alicuius ſanguine luī hoc crimen. Extorſit atrocitatem re-

medii

medii à tua bonitate cum Oloodemo Eristhenes; & in-
felix vindex Lycogenes, cæterorum animos aliquan-
diu sui memoria tenebit. Quisquis autem temporum
istorum oblitus, in hunc ludum primus descendet,
ocyus hominem preme, non tardis, non incerta con-
sultatione libratis conatibus. Ipse tibi expeditionem de-
sume, ne tuorum ducum præuaricatio illam causam
inutili mora conficiat. Si audebis, si non cunctaberis,
multi maiestatis reuerentia capti tuum auspicium se-
quentur; qui dubitare incipient de suo officio, si & vide-
beris deliberare an impune possis offendi. Tunc niten-
dum, ne timida remissione spirituum videaris isto-
rum temporum oblitus, aut veniam petere extincti Eri-
sthenis. Consentias cum impetu isto, vt tuus esse potius
videatur quam fortunæ. Fœdera, leges, pacta, cum arma-
to rebelli, nec audi. Vnum sit pœnitenti remedium, si
supplicet, si supercilium ponat, si se & causam damnet.
Lenitatis tuæ erit sic composito indulgere; nisi nimis
perniciose errauerit, aut in necessitatem distulerit pœ-
nitentiæ laruam. Sed ignosce ea lege, vt aliquid ipsi in
mulctam decedat. Si prouinciam à te habet, partem ex
ea deliba quam alteri tradas; si arces aut suas, aut regias,
vnam ex iis futuræ fidei pignus cape. Timebunt alii
spolia dare ad regiam Gazam, qui nunc contrario voto
æs, fasces, præsidia audent in precium pacis exigere. Ca-
ue autem dare hos reos precibus cognatorum, qui
apud te in illos militarint. Nam vix vlla vulgarior fraus
est, quam istorum Optimatum, non studio, non vero af-
fectu, sed veluti sordibus, se in aduersa diuidentium ca-
stra. Fratres, affines, patrueles, hic pro te, ille cum factio-
sis stabit; vt victoria aut fauore in vtramlibet fortunam
securi sint. Hos te maxime suspectos habere æquum est,
ô Rex; & si anxie pro cognatis suis orant, propemodum
hostes.

De ducibus factionum hæc ſentiam. Sed quid illi abſque militum manu? Hi ſunt ſanguis, hi nerui tumultuum; Nec in eos impune ſeueritatem omiſeris. Quos igitur placidis rebus ſeu præſidiarios milites ſeu prætorianos conſcripſeris, ſi defectione oborta Præfectos forſitan ſuos in Regem ſequentur, iis infamis ſit miſſio. Cingulum ponant. Nullus pœnitentium clamor, nullæ procerum preces te moueant. Diſcant non tam Præfectos venerari quam te in illis. Quippe hos ſecum à te ali, à te pendere. Ita exercitus quos comparas, quos in pace educas, ſyncere erunt tui; nec te Magnates creditarum fiducia copiarum deſpicient. Si qui autem concitato tumultu, nullis ſtipendiis tibi deuincti, ad factionem acceſſerint, his mitiora imperari non abnuam. Simplicis defectionis rei ſunt. In eos, ſi lubet, manſuetudinis obtine famam; Modo veniam te dediſſe, non ſe ingratiis vſurpaſſe, intelligant.

Sed de ſuppliciis ſcilicet, mulctiſque iam agimus: Atqui ante vincendi ſunt; aut quod eſt humanius flectendi, ne aut vinci mereantur aut plecti. Duo ſunt, ô Rex, quibus Proceres in te armantur, ſolicitāturque ad ambitum. Has tu vires ſi ſolerti ratione ſubduces, te, an illos, plus iuueris, nondum intelligo. Sed nunc ea non licet memorare. Video enim ad te venire Sardiniæ Regem. Reſpexit Meleander; & Radirobanes iam aulam intrauerat. Ergo, quanquam inuitus, dilatis arcanorum ſermonibus, proceſſit ad hoſpitē, & hilariter colloquutus ad conuiuii locum deduxit. Ampliſſima Regiæ ſedes erat, foribuſque laxatis populum ad ſpectandum admitti placuerat. Illo iam æuo mos erat Siculis accumbere in conuiuiis, veſcique ex lectulis. Sed vetuſti ſæpe mores occulta veneratione afferunt rebus auſpicium, quas Reges publice obeunt, aut Sacerdotes procurant. In illum itaque diem Meleander maiorum manſuetudinem

nem reuocauit,vt conuiuæ sederent. Inuitauerat Opti-
matum præcipuos.Ipsa Argenis aderat cum delectis ma-
tronarum; ingens æmulis procis ad odium & vesaniam
incitamentum. Furebat in Radirobanem Archom-
brotus,impetu vix se premente. Nec integrior Radiro-
banes furtim intuebatur, si quid ille in Argenidem in-
spiceret, aut ab ea aliquo nutu dignatus exultaret. Vter-
que furioso timore plurima fingens, improuisos aspe-
ctus,aut gestus, in suam trahebat iniuriam.

Peracto conuiuio Radirobanes amoris odiique im-
patiens, Meleandro significauit,si ocium esset, se secre-
to colloqui velle. Statim Rex cum eo secedit in porti-
cum;& Radirobanes, Si apud alium agerem (inquit)
eius animum meis votis pararem, Optime hospes,refe-
rendo me Sardiniæ, & Corsicæ esse Regem; Baleares
insulas meas esse; Occupari à meis plures portus hinc
in Africa,inde in ora Liguriæ; Terras illas populo & o-
pibus graues; Classem ingentem,&formidolosam mari,
quodcunque se ab Oceano ad nos diffundit. Adderem
seriem Regum,quorum antiquissimos ferunt à Diis ge-
neratos. Sed apud te alia oratio habenda est. Ego ho-
spes cum hospite quæro arctiora fœdera inire. Liceat
meam fortunam miscere cum tua; aut vt simplicius lo-
quar,nomen patris, & auspicium in me sume. Tua sint
quæcunque possideo.Filiam tuam mihi desponde. Nec
scio vtrum has nuptias auidius expetam, vt te socerum,
an vt vxorem hanc habeam.Sic loquutus nullam intulit
de allato auxilio mentionem; quod maxime apud se-
nem valiturum sperabat.

Meleander, præfatus à se omnia Radirobani deberi,
Conditionem,inquit,affers, charissime hospes,non ac-
cipi modo,sed anxie quæri dignissimam. Nam quis Ra-
dirobanis, quis Sardiniæ affinitatem non optet? Et tu,
fortissime iuuenis, minore patrimonio, & Sardinia

 non

non tanto sub Rege, maiora, quam quæ postulas sperare potuisti. Sed scis coniugia plus animorum quam corporum fœdere esse suauia. Liberæ hominum mentes sunt, nec vllis legibus cogi possunt velle quod nolint. Maxime sors Regalis in quam gnata mea est edita, eam captiuitatem non fert. Ego habeo à maioribus sceptrũ; illa à me expectat; liberum ipsi deinde esse debet in quem velit suæ fortunam Siciliæ transferre. Hæc non ita accipias, dulcissime hospes, tanquam quæ tu vis omnia, & præsertim hoc ipsum, non velim. Sed mirari te nolo, si filiæ meæ suas vices relinquo. Quicquid possum ego polliceor. Tu apud illam fac, digna sit à te amari. Nam nec tibi expedirent coacti hymenæi. Denique finge te filium meum esse; quantumcunque tu ames, quamlibet magnas dotes in ea tibi fingas, nollem mihi esse nurum, nisi te maritum exoptaret.

His verborum ambagibus quærebat Meleander, & Radirobani placere, & habere paratas negocio tanto moras: quod filiæ mentem ab illis nuptiis sciret auersam. Quippe antea eius sensum explorauerat, non dubius in hanc spem Radirobanem venisse. At ille rem vrgere, senem ambire, dicere suam vitã in eo esse sitam vt gener appelletur. Tanto in æstu non verba, non mentem capiebat Meleandri, ita spem oblique ostendentis, vt prudenti, & quem amor non turbaret, sat negatum videretur. Iamque Eurymedes vtrumque monuerat ludorum tempus esse; quos subitos, & tantum vt populus in Regis victoria lætaretur, in Regiæ vestibulo instruxerant. Processere itaque ad Orchestram, in qua multa ex Regiæ penetrali curatores ludorum conspicienda locauerant: antiquissima signa præsertim, & Heroum imagines, non modo quibus artifex pedes & manus indulserat; sed & plurimæ ante Dædalum factæ solo vertice de sui saxi impolitia exibant. Postquam

quam Reges consederunt, statim cum Selenissa & ministrarum grege intrauit Argenis, haud mediocre Radirobanis Archombrotique supplicium. Non igitur illi in personas satis inspicere, non in veteres Siculorum Regum opes. Ac ne virginem quidem multum intuebantur, alterno inter se conspectu agitati. Inter hæc Radirobani videbatur Argenis, blandius sæpiusq; in Archombrotum vultus aduertere. Quod vt miserrime credidit, ita secum loquutus est. Furiosum esse amorem non proderit; Solertia opus est nobis. Nam si Archombrotum sustulero, peius erepti memoria apud Argenidem me perdet. Num autem non & bellum est amor? Atqui in bello quas hostibus vrbes munimenta eripiunt, proditio sæpe aperuit. Tentandi sunt muneribus quorum gratia apud Argenidem valet. Laudationes eorum assiduæ me chariorem ipsi efficient. Sumus omnes incauti ac faciles ad ea imbuenda, quæ sæpe, & veluti non ex arte, familiares insinuant. Iisdem machinis nihil me præteribit arcanorum quæ hic cum illa intercedent. Perpendenti deinde, quosnam ex familia Argenidis aggrederetur muneribus; nihil difficilius aut vtilius visum est quam ad Selenissam hoc iter habere. Quippe oris constantiam illi matronæ esse, quæ ad perfidiam vocantes terreret; sed si in potestatem redigeretur, facilem de Argenide fore victoriam. Erat ingeniosus; præsertim cum impetus naturam acuerat. Audendum est, inquit; Facile erit apud anum ita loqui, vt si integra est, meæ largitionis fraudem non capiat; sin vendere fidem potest, intelligat emptorem aduenisse. Hæc gnauiter agitantem non arena, non scena (nam vtriusque spectaculum dabatur) poterat delectare; quamuis hinc in certamen producti, qui Erycis artem cæstu iactarent; inde autem Catanenses ex sui Andronis

dronis disciplina saltarent ad tibiam. Sed in auspicium traxit, quod largitioni intentus, non absimilem victoriam aspexit in theatro; in quod Argiam & Eriphylen Poeta produxerat; hanc diuino monili mercantem crudele suffragium; illam munere victam, & coniugis fata prodentem. Inter cætera, istos versus quibus Eriphyle accepto proditionis pretio exultabat, sic laudauit, vt confestim ad se praeciperet afferri; & aliquoties tacito voto perlegeret.

Absiste tandem, cura. Sat sterili vigil
Marcore cecidit vultus. O grates, Dei,
Fauistis omnes. Teneon' armillam manu;
Meamque teneo? Vota cecidistis bene.
Nunc tuta, nunc excelsa, nunc cœlo fruor.
His se decora sueuerat gemmis Venus
Ornare Marti. Tyrius has stupuit gener
Ardere collo coniugis. Quis hic decor?
Quis radiat ipso non minor Phœbo dies?
Quo pergis amens? Dî, fides, lares, amor,
In pretia deposcuntur. Heu nimio tibi
Armilla stabit. Poteris infœlix tuum
Damnare bello coniugem? Bellum vetant
Sagæ volucres, Delphicus pater vetat,
Et omne sacris exta quod præbet pecus.
Funesta merces! Vidua si tantum potes
Sic esse fœlix; melius ah pietas! malos
Omitte cultus. Trahitur in dubia vice
Instabile pectus; sic vt incertam ratem
Non vnus atro ventus inuoluit freto.
Sic nempe simplex! forte nunc dubitas frui
Quam fata præbent? Quid times vanas aues?
Ne bella fiant, reddere armillam voles?
Hæc ipsa bellum faciat; hæc regnum est mihi,
Meliusque Thebis. Augur infœlix redit,

Inuisa

Inuisa pietas, mensque non credit sibi.
Quid agimus? O sors dura cum timet miser
Quod optat animus! Digna cœlesti tamen
Si viuis auro; sacra si tuos decet
Armilla vultus; vindica hoc ingens tibi
Munus Deorum. Coniugi si sors tuo
Es vilis, aude quod times; Sin te colit,
Opibusque summas optat exæques Deas,
Tibi ipse cupiat sanguine hoc emptum suo.

Lætus Radirobanes huius exempli augurio, postquam finitis ludis in aulæ interiora recessum est, Argenidi in conclaui ipso Patris, eadem narrauit quæ antea Regi. Orabat vt in munus placerent Sardiniæ opes; cæteraque haud inconcinnus amator addebat, quæ vtriusque fortunam decebant. Argenis non modestia tantum, sed occultissima ira erubuit; Non alia retulit tamen, quam quæ Radirobanes hoc primo congressu expectabat: Nec eam scilicet Virgini curam esse debere, nec filiæ familias potestatem. Habere interim gratias quod ille tanti faceret amicitiam patris. Radirobanes aliquantum cum ea cunctatus, ad insidiarum suarum initia digreditur: Proceres, Matronasque, huc illuc toto triclinio obibat simul maiestate regia, & iuuenili comitate. Tandem in Seleniſſam incidit, vt optabat; & vulgaria quædam effatus, laudare deinde ipsius filium cœpit, qui in aula viuebat: quærere deinde pluresne genuiſſet, quid ex stirpe restaret; & quæcunque mulierculæ gratissima erant. Et hinc sponte ad se deflexus; Optimæ matris meæ multa, inquit, lineamenta in te agnosco: Iam sæpius dulci memoria illius amiſſæ, cum ad te respicerem, perculsus sum: Et hodie efficiam vt scias quam multum de vultu illius tibi fata communicauerint. Superuenit loquentibus Meleander; à quo Radirobanes sub noctem digressus, Seleniſſæ filium accersit;

cerſit; Demades nomen erat; Cui poſtquam multæ familiaritatis ſpecie impoſuit; Vade, inquit, & hanc matris meæ imaginem ad Seleniſſam defer; ſi ſceptrum & corona abfuerint, ab ore ſuo non diſparem. Erat autem breuis imago, ætatis conditione à Seleniſſa non abhorrens. Anum enim Reginam, & rugis obſitam, referebat. Sed inſigni artificio, gemmæ olim talentis viginti Radirobani emptæ, faciebant imagini thecam, ex qua vnio prægrandis pendebat.

Seleniſſa vbi cum munere Demadem vidit, tam precioſo fulgure concuſſa, dubitauit an conſcia eſſe Argenis huius fœlicitatis deberet. Verebatur in ſuſpicionem venire fidei proſtitutæ; Aut ne remittere donatori iuberetur hoc pluſquam ſimplicis liberalitatis pignus, ſi crudum nec præparatum puellæ animum illa nouitate pulſaſſet. Hæc exigens ſecum, adhucque deliberans, filium rogat plureſne adfuiſſent cum Radirobanes id ſibi perferendum tradiderat. Imo, inquit, ſeuocauit me ad ſecretum ne quis arbiter eſſet. Et tu igitur, retulit Seleniſſa, apud te, fili, rem contine. Id agitur quod ignoras; Neque mihi, vt exiſtimas, & apud te Radirobanes finxit, hoc mittitur. Sed commodius, & vbi fas erit, plura intelliges. Vnum iam memento, vt ſileas. His dictis ad Argenidem redit; Adhuc quidem illi fida; ſed iam deſierat Radirobanem odiſſe. Tum verſare animo cœpit, quanto ſuo & Argenidis periculo Poliarchus amaretur. Nam quoties reprehenſam à cœpto moriendi Argenidem? aut quem ſpondere poſſe, non illam aliquando anteuerſuram furioſo impetu vitæ conſilia? Denique ſibi quemque debere conſulere. Nam quid de me (inquiebat) meritus Poliarchus? Radirobanem poſt paucos dies quam limina hæc attigit, vtiliorem mihi ſenſi, quam illum, plus anno familiarem Argenidi. Quid ſi de ſe mentitus eſt ignotus ac externus? At iſtum prius

auxilio

auxilio Sicilia Regem ſenſit, quam alto nuptiarum & regio voto. Si propitiam Argenidem illi effecero, quantum mihi ſperandum eſt; cum iam præmia vſurpem, quę pene ad præſtitam operam ſatis eſſent? Abeſt denique Poliarchus; Num viuat incertum eſt; num ſi redeat, impetratura ſit publice hunc à patre virum Argenis; an vero clam diſceſſu dedecori me quoque fruſtratura. Radirobanem autem non dimittere poſſumus, niſi iratum; Neque parem conditionem (ſi iſta abiuerit) neglecta fortuna mihi & Argenidi curabit reducere.

Inter hos dies (quod Cleobulus ante coniecerat) legationes paſſim ab vrbibus veniebant ad Regem, ſedebantque in Deorum liminibus, ramos ſupplici lana obductos cum gemitu aut ſilentio tenentes. Multa oppida, & ex inſignioribus ciuium multi, Ibburrane & Dunalbio deprecatoribus vſi ſunt; quorum ea apud Regem gratia erat, vt nihil negaretur petentibus. Igitur Meleander virilem in deiectos & obnoxios ciues clementiam ſequutus, ſolo maieſtatis conſpectu vltus eſt pœnitentes; legatis inter armatos cuſtodes intromiſſis in curiam; in qua ipſe regio cultu ad formidinē ſupplicū ſedebat. Cumq; illi de ſæculi genio quererentur, qui populi mentē auertiſſet in tumultus; Ipſe paucis incuſatos in mitiorē ſpem purpuratis relinquebat; iubebatq; abſcedens ab iis arbitrium ſuúm audire. Leuia autem imperabantur; paucæ in mulctam penſiones, & peruicaciſſimorum exilium. Nacti igitur expectatione mitiora amore victoris ſuas vrbes impleuerunt. Hyperephanii ſeorſim legationem volebant ornare, ſuas gratulationes & vota, nouaſq; fidei ſponſiones laturam. Sed interceſſere conſilio, qui id Regi ingratū fore cognouerant. Quippe Rex cum audiſſet hoc eos cogitare; Peto, inquit, an Hyperephanii plus minuſve Siculos eſſe ſe ſentiāt quā cæteros ciues.

Nam

Nam quid ab reliquis vota fecernunt? Cur non Prouinciarum, non vrbium, sed partium nomine me affantur? quas ô sciant semper inuidiosas esse Principibus; sed tunc maxime cum videri, & veluti prodire in publicum, iactatione suarum virium volunt. Cum vero aliæ aliæq; prouinciæ redirent ad reuerentiam maiestatis, legati Syracusarum intromissi in Senatum deiectis diu luminibus, significauerunt esse quod promere non auderent nisi dicere iuberentur. Sciscitanti Cleobulo quid afferrent, supplices libellos obtulere, quibus continebantur ciuium vota. Addiderunt sæpe contingere, vt vexatus malorum hominum iniuriis populus stulte in Regem aut patriam suos dolores vindicet: Velut quidam ex ægritudine insani, vrgentibus morbi stimulis in proximos furunt. Nec se priorem excusare amentiam; sed scire ex illis quæ Syracusii deprecabantur incommodis eam incitatam fuisse; & plurimum ad sanitatem mentium fore, si eadem in posterum arcerentur.

Cleobulus hos libellos se Regi traditurum recepit, iussitq; propediem legatos responsum operiri; Tum soluto Optimatum senatu iuit ad Regem, tunc forte de ipsius Cleobuli prudentia multa secum voluentem, qui redituras ad officium vrbes haud vane coniecerat; memorq; eius monita nuper Radirobanis interuentu suppressa, hunc ad illos sermones reuocauit (Syracusiorum codicillis, quia longiori consultatione egebant, in aliud tempus dilatis:) Aiebas, si memini, esse duo, Cleobule, quæ insynceram in Sicilia pacem efficiant, & in Procerum manu ponant, in bello an ocio degamus. Sed dicentis orationem tunc Rex Sardiniæ interuertit, quam hic pacatius exequi potes. Quænam ergo illa duo sunt vincula aut verius fata, quæ Siciliam Proceribus obnoxiam permittant? Ea ipsa (retulit Cleobulus) quæ, Sapientissime Rex, sæpe dequestus es. Primum, munitionum,

num,arcium,præsidiorum, in Sicilia numerus ingens.
Mos deinde constituendi Rectores Prouinciarum in
eam legem vt non ante magistratu quam vita decedant.

Tot equidem arces, si non incommodæ essent, sed
duntaxat inutiles,tamen euerti consulerem. Nunc cum
ad earum custodiam & sumptus,& pericula, & plerum-
que pernicies accedat,quid ad nostra vtique damna mi-
sere obstinati,illas diutius seruamus, aut in quos deniq;
hostes arbitramur valituras? In externos,an vero popu-
lares? Atqui externi iis satis excluduntur quas in finibus
regni portubusque substruximus; Harum vtilitatem
nihil solicito. Satis virium illic nobis, satis moræ ex-
ternis est; Qui deinde si qua per obices illos perrum-
pent,nostris exercitibus excipientur, oppidisque passim
obiectis,quæ crebra,nec adeo inualida habemus vt pri-
mo hostium impetu diripi possint. In vim peregrinam
illa suffecerint. Domi autem quos timemus? Num po-
pulum, & incolas ciuitatum? An non potius magna-
tum ambitum, inquieto vtique genio strictum semper
ad audacis nouitatis pericula? Raro populo tuo mens est
in Reges consurgere. Vesania qua nuper intumuit, pro-
pe sine exemplo est; sed nec illa, vt expertus es, tot arciũ
cautione de quibus iam disceptamus, aut præuerti po-
tuit,aut saltem cohiberi; Vt inde has munitiones intelli-
gas non tibi (Rex) asserere oppida in quorum stant cer-
uicibus,sed ea Præsidiariorum Præfectis tradere in cer-
tissimam seruitutem,qui sæpius ciues inuitos stare in Re-
gem coegerunt,quam rebelles aut dubios traxerunt ad
Regem; Adeo vt quoties sibi postulant arcem credi, vi-
deatur hæc eorum tacita esse oratio. Trade compedes,ô
Rex,quibus obnoxium arci oppidum mihi deuinciam.
Captiuos habeam ciues; Quicquid repugnes, & quan-
tumcunque hi nolint,seruiant imperiis meis. Sub mu-
nitionibus istis tremat circum prouincia. Isthic recipi,

hinc effundi possint armati. Regnum denique minus in ampliori tuo mihi constitue.

Referes te fidissimorum hominum delectu exarmaturum tantæ potestatis licentiam. Faceres quod nemo antehac Siciliæ Regum. Quod enim aut ciuile bellum fuit, aut ab externis illatum est, in quo non istarum arcium plurimi rectores à sceptro defecerint? Aut quis omnino in nostra gente motus, nisi his claustris erumpens, aut in illa receptus? Ne id quidem dissimulant, qui post factiones ad fœdera tecum descendunt. Arces in salutis pignus efflagitant: Nempe vt iis incolumes te inuito esse possint, & recrudescente armorum libidine, rursus in te secura contumacia armari. Vide quam sit iniqua conditio. In præteritæ defectionis veniam tua sponsione non contenti, arma, arces, milites sibi poscunt: Te porro in pœnitentiæ, quam sæpe simulant, pignus, eam fidem verbis suis cogunt habere, quam detrahunt tuis. At his munitionibus è regno sublatis, in tua suaque fide, ô Rex, statuent sibi præsidium, & in creditis vrbibus, obsequium duntaxat inuenient quamdiu voles; nec inuitabit ad peccandum tot aggeribus totque fossis sibi placens rebellandi securitas.

Sed vtique non damnanda est, dices, maiorum disciplina, à quibus aut hæ conditæ arces, aut condendarum exemplum est. Ne vero illa ætas tantum sibi, Rex, placeat. Maiores nostri res suas ad sæculi quale tunc erat genium curauere; Nobis pro diuersitate temporum in quæ incidimus interdum pro salute est à mente eorum & consiliis abire; Vt & profanæ superbiæ putem vbiq; negligere auitam prudentiam; & absurdum reuerentiæ genus esse quod nos perpetuo illorum institutis velit addicere. Et has igitur arces, quæ iam nobis molestæ sunt, ipsi rectis, vt arbitror, consiliis eduxere; & nos non minori solertia deiiciemus. Olim enim aut nondum Sicilia

cilia in vnum coierat,aut ſingulæ ſaltē Prouinciæ, Principes ſuos habebant, paruo duntaxat ære, vel tenui obſequii imagine,Regi obnoxios. Non mirum ſibi tunc quemque præſidia ſtatuiſſe;quibus aut vicinos repellerent,aut ſi à Rege vis fieret, non excuterentur à patria. Nunc omnia bello,hæreditate,fœderibus,in te Dii retulerunt; ea fœlicitate,vt neminem videas,cui charius non ſit commune Siciliæ nomen,quam anguſtum prouinciȩ in qua eſt natus. Quid igitur memoriam priſtinorum diſcriminum limitumque ſeruamus in caſtellis, iam vtilitate abolita ? Ne parce locorum nominibus, ſeu illa conditor ſeu vetuſtas nobilitauerit. Ruat cum aggeribus ſuis ambitio. Pauciſſimas de tot arcibus ſerua,neceſſariis locis; vnam præcipue Syracuſis, non tam quæ regere tantum populum queat, quam interdum morari inſanientem. Hæc ſat erunt tutando imperio: Sed eo quidem omine ne Procerum ſummis credantur. Tale ſit Præſidum genus quod nec egenum, nec opibus impotens,ſperare à te plurima debeat, & nil poſſit extorquere. Relinque illis Regibus hunc crebrarum arcium morem,qui peregrino,ideoq; inuidioſo imperio, premunt diſſitas gentes; quæ nec moribus coaleſcunt, nec fidem tuta amicitia obſeruant; quæque vbi reſpexere in maiorum ſuorum hiſtoriam, erubeſcunt ſe alieno additicias ſceptro eſſe,nec domino tantum abſenti, ſed & genti in qua dominus viuit ſeruire. Sed tua Sicilia gens vna eſt, vnus ſanguis; eadem illi iura; gloriæ, Principis,famæ, ſyncera communio: Quamuis illam Maiorum tuorum bonitas iterum in diuerſa ſtudia tantum non ſparſerit, perpetuo ſingulis regionibus rectore attributo; ſub quo poſſent meminiſſe,& olim apud ſe regnatum.

Id ipſum alterum erat,quo monebam infeſtari tuam pacem,& in te Proceres accingi; hic mos inquam in tam longum & ſtabile imperium permittendi Prouincias,

R 2 quæ

quæ vt à te Rectorem accipiunt,hunc illico venerantur; ei assuescunt, tam constanter hunc esse Præfectum, quã te regem intelligunt.Imo & propius ille ciuibus incumbit,propius vrget affectus; contumaces aut amantes propius damnat vel colit. Maxime nobilium stirpes adeo eiusmodi Prouinciarum Rectoribus accedunt,spe, conuictu, mansuetudine captæ, vt deinde vel in Regem promissam fidem exerceant. Hæc munera si paucorum annorum faceres, ô Rex; non illis coalesceret inueterata vis; nec ciues breuissimo defuncturos imperio,præter fas amarent aut timerent. Diu est (inquit Rex)ex quo mecum hæc omnia exegi. Sed iis quibus veteri ritu Prouincias olim attribui, quo nunc ore meum donum possim adimere?Quid egregie de me meriti duces?quid illi quibus hanc victoriã debeo? Auferam scilicet præmia à probatis,quæ adhuc dubiis, aut inexpertis concessi? Facilis ratio (refert Cleobulus;) Noli tanta nouitate sollicitare patientiam Optimatum. Sint illis tua munera in securo. Sed vt quisque decedet; nouis legibus successorem constitue. Triennii vt plurimum potestas sit; nec prorogatione fascium spem illis facias plus nomina quam imperia esse mutata. Breuiores magistratus non timebit Sicilia; & quantumuis angusti temporis honores cupide commendabit ambitio. Tu quoque in plures liberalitatem diuides, vacuis sæpe Prouinciis,in quas alios atque alios,pro meritis temporibusque sufficies.

His artibus si eripies Purpuratis deficiendi consilia atque vires,tibi multũ debebunt. Nam & defungentur periculis, quæ eos sub austero vel perfidioso Rege possunt obruere;& clarissimæ indolis torrens ab iis erroribus in iustum alueum coactus, in consilia quidem non minus fortia,aut militaria rapietur, sed multo æquiora; & quæ in virtutum nullam pugnent. Respice ab aduerso

uerſo littore diffuſam regionem, & æmulam ſæpe Siciliæ. Illa quoque caſtellorum turriumque frequenti ſupercilio tumebat: Erant præterea Optimates tanti factione & viribus, vt, quod plerumque infœlix potentiæ genus eſt, Reges terrerent. Qui tunc in ea motus? quibus nunquam grauiores concuſſere Siciliam. Deiecti nunc Reges, nunc Pro eres; Donec arcibus præter vnam euerſis, Magnatum quoque robur multiplici regnantium arte ſuppreſſum eſt. Hi bello periere, hi carcere; hos lictores immolauerunt publicæ paci. Dii melius, quam noſtrorum patriciorum ſanguinem ita fatis vilem eſſe. Hoc tu auertes, ſi & quietos illos, & te ſerio Regem eſſe volueris. Sic enim ille coniurandi mos, atque à te deficiendi, paulatim excedet ab vſu; & in pari omnium iugo nemini grauis erit iuſta modeſtia. Sed quamdiu id cuiquam erit impune, in contumeliam cæteri trahent virtutis neceſſitatem: Vt vel omnes pari lege à tua maieſtate ſubigendos, vel neminem in officio futurum intelligas.

Quod ſi vnquam redibunt ad tumultus, iam nunc conſule quid illis facturus ſis; In te, inquam, conſilii ſummam conſtitue; Nec in amicis expecta libertatem ad fidem, qua modo extra periculum diſputamus. Forſitan & ego molliora cenſuiſſem, niſi quod venturi ignarus, neſcio qui ſint in quos nunc dixi. Scilicet illi prudentes, quorum conſilio in rebus dubiis vteris, non ſic auſpicantur publicas curas, vt priuatam ſuæ ſalutis ſolicitudinem deponant. Itaque vbi in factioſos & armatos Proceres conſuluntur, eorum offenſam veriti ſæpe remiſſas ſententias dicunt, & propemodum tuo ſceptro indignas; Ne ſi quid acrius ſtatuerint illi ipſi in quos dicunt poſtquam (vt mos eſt) in aulam reconciliati florebunt apud te, in vltionem ſeruent animos, ac denique ruina immerentum exſatient. Eo metu multis tuorum Senatorum

libertas eripitur, fidis quidem, ſed dum impune licet,& ſibi antequam tibi. Hæc ipſa nec coram Collegis dicerem; nec tibi omnino; niſi inter regias tuas dotes inſigne eſſe ſcirem,& ſimillimum obliuioni, ſilentium.

Dum his conſiliis ſecretus Meleander imbuitur, interim Radirobanes machinas pergit in Argenidem adornare. Iamq; munere dato familiarior, auide quærebat cum Seleniſſa conuenire; Et eo forte die ſic caſus conſilium adiuuit. Miſerat ille qui nunciarent Argenidi, ſi cōmodū eſſet, eam velle ſe viſere. Spatiabatur in horto Argenis, cumq; illa virginum paucæ. Sed Seleniſſa in illius triclinio hæſerat, neſcio quibus codicillis impedita; & hanc occaſionem nacta colloquendi tam magnifico largitori (nam idipſum anxie optabat) renunciari Radirobani iubet, vacare Argenidi; eamque, ſi ipſe veniret, confeſtim ab horto adfuturam. Geminata mox fraude, miniſtrarum fidiſſimam cum hiſce mandatis ad Argenidem ipſa mittit; aduentare ad gynecæum Radirobanem; cuius colloquio ſi cuperet defungi, properaret deſcendere ab horti ſpatiis in ſubiecti ſaltus vmbras, hoſpitemque incommodum ſua illic cunctatione eluderet. Interim Radirobanem Argenidis limen intrantem ipſa excepit; excuſans quod domina abeſſet, illico, vt fingebat, reditura; Cumque ſecretum fuit, iis qui ſequuti Regem erant remotius in eius honorem aſtantibus; Tunc anus, Gaudeo, inquit, ô Rex, locum hic eſſe obiurgandi liberalitatem tuam. Nimio precioſius quam ipſa natura me ad vultus chariſſimæ tuæ matris admouiſti. Et Rex, Parua hæc, inquit, exiſtima, Seleniſſa; & pignora fortunæ maioris. Ne vero tuam ſortem meamque diſſimulem, accipere maiora à te poſſum, quam tradere. Tu lux mihi, tu veræ matris loco, tu aliquid conciliare mihi potes vita fœlicius. Neque à te expeto opem, niſi quam tibi tuæque alumnæ vtiliſſimam

mam putabis. Nam quid illa Archombroti amicitia
tenetur? Quam indignum Siciliæ rebus, ignotum, pri-
uatumque, in illas ſpes niti? equidem veneficio fa-
ctum puto; Et mehercules ſi Virginis frater eſſem, aut
pater, tormentis verum exigerem; eoque vel cæſo vel
pulſo, exonerarem puellam curis inanibus. Permitte te
matrem appellem. Tu mater, & medere alumnæ in de-
teriora conſilia vergenti, & aſſere me in cœlum; id eſt,
fac vt patiatur ſe amari. Quid illi in genere meo, quid in
fortunis diſplicuit? Quantum Sardiniæ, quantum Cor-
ſicæ vires poſſint certe feci ne neſciret. Nec adeo inau-
ſpicatus viuo, vt in totum purpuram meam dedeceam.
An Deos expectat, & in Archombroto fingit numen,
quæ Reges ſic faſtidit? Cæterum in me ſimul, & illam,
nolo te ſine precio piam eſſe. Si receptus in optata fœde-
ra ero, ſpondeo præfecturam Sardoi & Siculi maris (qui
honos à Regibus ſecundus eſt) tranſituram in filium
tuum. Si plura deſiderabis, intelliges te mihi parentis
loco eſſe.

Labantem iam accepto munere anum, tantæ ſpei quę
offerebatur moles afflixit. Excæcata, nec aliquid præter
Radirobanem iam videns; Nollem, inquit, hæc à te au-
diuiſſe. Lentiorem hinc habebis diligentiam meam.
Nam quæ tibi & Argenidi properabam efficere, nunc
timeo ne videar empto & vili ſtudio moliri. Sed eſt al-
tius quam ſuſpicaris in Argenide vulnus. Quid tu mihi
de Archombroto, Rex? Erras, Optime, erras. Hæc di-
cens, vultuq; demiſſo oculos tollens, breuiter riſit. Ille a-
uidus ſciſcitari, & iam prope mercenariam vrgere. Sed
negabat Seleniſſa tantillo colloquii momento rem poſ-
ſe expediri. Ac ne initia quidem, inquit, ſine creberri-
ma tui meique oris mutatione retulerim; Et hic tui
Optimates in vtriuſque vultus intenti ſunt. Præſtabit
deſcendere in hortum, tanquam obuiam Argenidi

 eamus.

eamus. Ego te per errores in ſpatia ducam à quibus hanc abeſſe conicio. Confuſus expectatione Radirobanes tantæ rei quantam matrona videbatur afferre, illiuſque manum tenens; ad viridarium volentem inuitauit; ſimulatione coram ſuis proceribus vſus, velut ad Argenidem iret. Sed poſtquam in auiam horti partem, & vix notam Argenidi, deducti ſunt; Fallor, ait Seleniſſa, aut hic dominam maturato habebimus. Redeunti plurimum placet hæc via. Illic igitur ſuos ſiſti Radirobanes imperans, ipſe cum anu in conſitam arboribus ſemitam ſe coniecit.

Tum vero Seleniſſa ægrius loqui, & veluti in repugnantis animi rixa quærere diu verba, ſeu reuera exhorruit in exeundæ fidei articulo, ſeu ſimulatæ perturbationis magnitudine ꝓditionis beneficiũ apud Radirobanẽ commendabat, eiq; miranti; Quidni, inquit, expalleam quæ primum hodie diſco loqui quod nolit Argenis? Sed tanti eſt vel inuitam ſanari. Et tu vnicus ad hunc morbum Æſculapius, ô Rex. Vide tamen ne exitio meo fiat, quod te, & illam hac prolatione ſecreti demereor. Exiguum deinde ſpatium fuit, cum ſic exorſa eſt. Dii tibi virilis ſexus prolem dent; ne malis Sardinia infeſta ſit, quæ Siciliam exercuerunt. Nam quod Rex Meleander tantum fœminam genuit, auſus eſt Lycogenes tempeſtatem excire quam modo placauiſti. Noli mirari quod tam altis principiis auſpicor. Iſthinc rei quam vis audire repetenda eſt ſeries. Lycogenes ſua nobilitate, & Regis patientia elatus, ſibi deſtinauit Argenidis nuptias, & aſpernante Meleandro cum ciue atque impare fœdus, ille amicis & gentilibus clarus vim inferre cogitauit. Ea Regi nunciabantur. Sed is Siciliæ erat ſtatus, aut vt verius dicam, tanta iam Regis in timida ſenectute cunctatio, vt ſubducere raptui virginem mallet, quam graſſatorem opprimere. Arx eſt in exiguo colle viginti

ab

ab Syracusis millibus, antiquorum Regum sedes, insigni munimento. Præruptus est collis qua maria spectat, læuam partem assiduo fluctu pulsantia. Alabus fluuius supremo in cursu dexterum latus cingit. Omnia mœniorum & turrium altitudo firmauerat. Rex Argenidem suam cum virginibus matronisque omnino viginti illic includens, voluit religionis specie sui consilii rationem sanciri. Aiebat frequentibus somniis se moneri, imminere piaculum, nisi conspectum hominum Argenis defugisset. Ita præterea astra, ita oracula vrgere. Sed tam grandis superstitionis originem quis è vulgo eiusmodi temporibus nesciret? Mihi quidem, sub qua Argenis habuisset infantiam, adhuc Rex illam custodiã commendauit: Et lex publice omnibus dicta; Si quis vir pedem latum in arcem extra vnum Regem penetrauisset, sacrum hunc fore. Tum si qua de nostris mulieribus meo iniussu ex arce discessisset, scaphæ imposita sine commeatu vel gubernaculo, ageretur à littore: Vni mihi cui præcipua fides, datum vt Idibus exirem. Erant enim peragenda familiæ meæ sacra. Circa arcem iussus miles tetendit. Tria ad præsidium millia erant; & per vices vigilabant.

Si mihi credis (Rex) non prorsus hæc erat iniucunda solitudo; maxime inter initia, dum fatigatos vrbano tumultu animos ocio illo componimus. Simplex ætas Argenidis in iocis versabatur, quos delectæ puellarum faciles admouebant; vt & sæpe solutæ mentis fœlicitatem mirarer, & de temporum peruersitate ingemerem, quod Siciliæ hæres vix tantillum spatii tuto incoleret. Sed compendium apud te faciam. Ne facias, inquit ille, ô Mater. Nam etsi nondum intelligo ad me ista quid faciant, iuuat tamen audire consilia Meleandri, moresque & fortunam Argenidis. Tum Selenissa; Ita horas diuiseramus, ne quod tædium admoneret suæ captiuitatis Ar-

genidem. Incomptu non multa,lucum amabat quem amœnum in arce habebamus: Illic facili arcu lacertos fatigabat, prouocata æmulatione ſuarum, quæ longius ſagittis progrederetur,quæ certius metam feriret.Ingẽs plaudentium riſus in molli exſonabat victoria. Curſus quoque præmia erant. Rurſus myſtæ omnes ſimul,omnes ad ambitum loquebantur. Amabam hæc in alumna, ſimul vires creſcenti ſuffectura, ſimul animum prohibitura ab inutili dolore præſentium rerum. Hinc digreſſa maiorum monimentis implicabatur; Neque auidiorem vidi quam prolatis hiſtoriarum auctoribus. Reliquum diem inter artificia degebat, tunc etiam referendis audiendiſve fabulis incitata. Habes indolem tuæ Argenidis,ô Rex.His ſtudiis exigebat adoleſcentiã priuſquam innoxiam animi pacem curæ libaſſent.

Cæterum ex arce Syracuſas digreſſa in Iunonis templo eram(Memini diem;adhuc videor aris aſtare,adhuc thura iniicere;ita caſus memoriam adauxit.) Eram, inquam, inter ſacra, & Argenidis coram Diis miſerebar, cum venuſtiſſimæ formæ puella teſtudinem templi intrat. Grandis erat nobilique inceſſu; Sed vultus in triſtioris fortunæ ſpecimen deiectus. Ego potiſſimum mirabar, quod vnus vir in comitatu eſſet. Is operto capite ſequebatur;vt in eum vix inſpici liceret. Subitum muſſantium murmur fuit,quæ eſſet, aut vnde veniret;Nam ignota erat facies, nec veſtis vſitata Siciliæ. Gradiebatur ipſa,ſed tanta maieſtate,tamque concinna,Rex;rurſuſque ea mœſticiæ ſpecie, vt in illius contemplatione mihi omnia vota exciderint. Illa non multum Deam morata, nec ſpeculum numini tenuit, nec ornauit munere aram; Sed aſtitit meo lateri, & mox repugnantis genibus allapſa, Plus tibi, inquit, hic dies,ô matrona, quam putas in promenda bonitate licere vult. Si placet miſereri, & Diis exemplum præire vis quos tam an-

xie oras, arcanum mihi locum concede, quo votorum summam edam. Ego gementem subleuaui; & quia videbam non placere spectatores, templo maturius digressa, in sororis illam domum, quo & ego diuertebam, eodem mecum vehiculo perduco. Nacta secretum, primum peto in Siciliã vnde adueniat. Græce enim loquebatur, vt barbaram tamen scires. Oscam ego putassem; & magnæ Græciæ vicinia nostræ linguæ commercio imbutam: Sed nimiũ ab hac gente oris pulchritudo diuerterat. At illa; Vt intelligas, inquit, nihil me de genere mentiri, neque opem incommodam ferenti optare; cerne, matrona, cerne patriæ fortunæ reliquias, si fata in patria sæuire non desinunt, mihi vbique terrarum suffecturas. His dictis gemmarum vim ex pyxide eruit, reductaque simul palla aliquot ad interiorem vestem recessus ostẽdit, eadem opulentia tumentes. Priuatæ mulieris diuitiæ non erant. Igitur rursus frontem, & cæteras indolis notas, leui visu percurrens, altius contremui, & quæ esset dicere iussi. Misera, inquit, sum, & cui in auxilii maxima parte erit à multis ignorari. Ac ne vagam existimes, aut temere isthuc allatam, en literas mulieris tibi quidẽ ignotæ, magnæ tamen, & quæ opinione tuæ virtutis, cui fidit, maxime meruit à te iuuari. Ea est mater mea. Literas simul tradit, quas hic vides (Rex:) Has enim ex secretissima cistula heri deprompsi, vt te coram pellegerem. Nunc quid scriptum sit, audi. Alcæa salutem Selenissæ. Si quæris cur me ignores, & ego te nouerim; scias hoc virtutis maximum præmiũ esse, quod latere suos non sinit. Non esses à Siciliæ Rege ad formandos filiæ annos delecta, si præstantiorem inuenisset. Ego inter obscuras fama gentes (nam & barbaros appellatis) famã nominis tui excipere potui; & tam meo quam patriæ vitio non merui à te cognosci. Sed tamen miserere. Vtcunque sim exteræ gentis, at infœlix, at mulier, & si quid hoc

vale,

valet, Græcæ quoque originis sum. Excipe hoc pignus charissimum, excipe vnicam gnatam meam, si quid mihi credis clarissimo sanguine ortam. Fati iniurias, meiq; necessitatem consilii, tibi illa melius expromet; quæ fœliciter calamitosa fuerit, si non modo eam seruabis, sed & tuis moribus imbuetur. Vale.

Perlectis codicillis, quæcunq; virgini mandata à parente ad me essent, peto audire. At illa; Patria mihi, inquit, in Gallia qua Rhodanus flumen de ingenti lacu se explicat. Theocrine mihi est nomen. Pater fuit non modo inter suos insignis, sed vt modica interdũ regna sunt, agri etiam sui princeps. Treutacommilcondorus vocabatur. Is decedens me quidem iam adultam, filium autẽ vix cunas egressum reliquit; & iam fato vicinus fratrem suum (Icciobates appellatur) per superos quos relinquebat Deos, per inferos quos adibat, per fœdera deinde naturæ, & vnius patris memoriam orauit, vt ageret nostri curam; neu pueritiam fratris mei desereret, neu imbecillitatẽ meam, aut viduam maxime matrem. Et illo inter fictas lachrimas iurante, pater meus extinctus est. Fœlices videbamur patrui fide. Ita patrimonium curabat; ita nos, ita matrem solabatur. Sed scelesta diligentiæ causa erat, ne quid illi de hereditate periret, in quam fratre meq; sublatis haud dubie veniebat. Veneno itaque (ignotum Gallicis moribus nefas) vtrumq; adortus est, sed euentu nec digno, nec æquali. Me enim extingui satius erat, me obiecta tabe peruri, quam te frater dulcissime; quem ô Dii mea clade seruassint vltorem futurum perfidiæ, & patrium nomen læta sobole reparaturum. Facinus inter extremas epulas corruptis bellariis mandatum est, quę frater vtique auidius patruo admonente, atque vrgente, sumpsit. Mihi subitus horror obiectus est; siue genii mei cura hæc fuit; siue patrui solicitudinem suspiciebam ad hos cibos fratrem hortantis à qui-

bus

bus illius ætatis nimiam cupiditatem abducimus. Redii deinde ad matrem; cumque frater sub noctem ægrotaret, timide quid suspicarer explicui. Hæc antea aliis suspicionib. tacta, quas heu nimis mali præsentis atrocitas afferebat, feruentibus lachrimis filium perfudit, subita morbi mole iam prope exanimem; & nunc vna, nunc alia corporis parte captum, donec puer infelix inter medicos expirauit. Proh nefas! sustinuit adesse morienti ille veneficus, vultu quoque mœstitiam adumbrans. Et ne veneni indiciis membra liuerent, inclamabat præcipitandum funus, causamque fingebat, ne diutius in extincti pueri aspectu mea mater conficeretur. Neque ipsa repugnauit, sceleris quidem haud dubia; sed volebat posse videri facinus ignorare, ne patruus in detecto parricidio inuerecundior, quod in me restabat exequeretur audacius. Iamque vnctum cadauer erat in sagulo, foresque spectabat; iam ad planctum mulieres signum petebant; cum me mater in solum conclaue ducit, comisque diuulsis; Facis, ô misera, inquit, vt nesciam quid potissimum gemam; Illumne quem iam flammæ corripient filium meum, illam teneram ætatem, quæ domesticum prędonem non nouit; An te magis, quem ęquali, aut peiori forsitan feritate idē latro à nostris cōplexibus rapiet. Frater tuus iam exiuit mortalitatis sensus, tu restas in supplicia. Illum denique nullæ artes reuocabunt; Tu, si solers fuero, poteris forte non perdi. Coniunge consilia, gnata mea, priusquā nos hostium crudelitas inuadit.

Sic lugentibus nobis; superuenit vir fidissimus Praxetas, patruo quidem meo, non illo Icciobate, sed alio pridem defuncto genitus, at impari matre. Ille, metu turbulento, Differte lachrymas, inquit, & dū licet, aliquod vobis inuenite effugium. Imo ô optime, retulit mater, tu potius consule, nimia clade stupentib. Si permittitis (ait ille) loqui quæ sentio; non potest Theocrine, nisi beneficio

ficio fugæ esse incolumis. Præsentarium erit exitiũ; nec fortasse in biduum viuis. Ne in vicinis quidem regionibus secura constiteris. Auro, veneno, insidiis, peraget vir calidissimus quicquid exorsus est. Dum itaq; fratris tui funus ardebit (nam vt scitis in hãc noctem apparatur;) tu veluti œstro mota inter tenebras discurre licentius, tandemque frequentiæ subducta, ad posticum meæ domus te recipe. Adero sine lumine solus, & in latebris, interim dum maturius consilium inimus, te seruabo. Tu vero, Alcæa, amissam filiã esse solerter assimula. Lachrymas satis dabunt filii tui interitus, istiusque periculum. Imperauit mihi mater vt parerem monẽti. Neq; fraudẽ differebam; sed semel iterumque apud rogum fratris visa, elabor inter gementium turbam, & tenebris freta ad Praxetę domum peruenio. Ille me condidit insecretissimam partem ædium; & mater (vt audio) ex arte scenam impleuit, vndique me filiam suam quærens, nisi qua esse cognouerat. Supplicauit etiã Icciobati vt exploratorib; late per viciniam dimissis sibi me redderet. Vereri ne ob fratris interitum violenta in meam vitam consilia initem. Nec ille omisit quæstionem. Multum enim scire intererat an satis periissem.

Sed cum aliquot dies quæreret frustra; materque vacuos rogos vt extinctæ posuisset, tandem cum Praxeta constituit amouere me à tyranni potestate, dum ipsa deligat ex vicina iuuentute, qui par vindicandæ hereditati me vxorem accipiat. Neque securius mitti me posse, quam quo nulla antea nobis intercessisset familiaritas. Ita enim omnem patrui mei in quærendo solertiam posse eludi. Et tu supra cæteras meæ matri placuisti, ô matrona. Ita concupiit auspicari tecum hospitium, vt acciperes vnicam gnatam, si aliter non vis, at certe in seruitutem tuam. His ita decretis quo tutior fallacia esset, mater ad Icciobatem digreditur, & super meo casu consuli

ſuli Deos petit; nec alium certiora reſponſurum quam Delphorum præſidem Deum: Se enim auitam in eum pietatem obtinere (Nam & Phocenſium colonia ſumus, olim Maſſilia in interiorem Galliam deducti.) Si Icciobati placeret, ſe Praxetam eo miſſurum. Prolixe Icciobates conſilium probauit. Nam & ipſe mei fati incertus, Deorum miniſterio, vbi eſſem aut quomodo occidiſſem intelligere cupiebat. Nec ſuſpectus Praxetas illi erat. Dona etiam ferenda Deo tradit, Praxetamq; multo auro ſolicitat, vt editum oraculum nulli priuſquam ſibi enunciet. At ille promiſſam nobis fidem non mutans, tanquam Delphos profecturus, me pro ſarcina impoſuit paruo nauigio, quod ſecundo flumine ad mare ferebatur. Nactus inde ex Epidamno nauem, quæ à Rhodani oſtiis ſoluebat in patriam; cum vectores omnes ac nautas peregrinos eſſe ſciret, faſciis in hoſpitio diductis me ſororem appellauit, impoſuitque nauigio. Locauere operam nautæ, vt nos applicarent Siciliæ. Quibus fidem ſeruantibus, ecce me, Seleniſſa, iam non memorem libertatis, & aliquid exigenti è patria Icciobati debitutam, ſi me tuam famulam eſſe permittes. Praxetas ille mihi ex concubina patruelis, is eſt, qui vt altius fallat in ſeruili veſte me ſequitur. Noſtros errores, & quæ modo ſtrictim expoſui, potes ab eo, matrona, diligentiori narratione accipere.

Cum hæc diceret, tanta modeſtia ſermonem commendabat, tam concinne leniterq; mœrebat, vt in eoſdē cum illa affectus ſentirem me mutari. Et ego per Deum fidium (interpellat Radirobanes) iamdudum expecto quid de illa ſtatueris. Si in me incidiſſet, non contentus hanc timida pietate obtegere, reuulſiſſem Icciobatem à præda, cui forte nunc incubat, vinctūq; & vltimis ceremoniis mactatū, virgini immolauiſſe. Subriſit Seleniſſa, & Radirobanis pietatem laudauit. Anxia, inquit, eram.

eram. Nam neque tanta ſupplex, & quæ oris habitu, precioque tot gemmarum, ambigere non ſinebat, quin vera afferret, negligi poterat; rurſusq; Argenis obſtabat officio, cui eram addicta, & ad quam nefas erat, præter aſſuetas, vllam admittere. Igitur, Potuiſſes, inquam, Virgo, deflectere ad alias quæ vtilioris in te pietatis fuiſſent; ad neminem autem cui tua calamitas plus doleat. Sed quod oras, præſtare non poſſum. In ſecreta enim arce cum filia Regis ago. Succedet officio mea ſoror; quæ, ſpondeo, res tuas ſic curabit, ac ſi ex ea nata eſſes. Confuſa videbatur; & verecundia oculos in humum traxerat: Ac, quam bene ſecreta ea domo tegerer, inquit, ſi in ea per te liceret ſtirpi Regiæ famulari. Concutiebat animum meum tā indigna calamitas. Iubeo itaq. bene ſperare; eamque cū ſuo Praxeta ſorori meæ trado, interim dum ego ad Regem, qui tunc erat Syracuſis, omnia refero. Rurſus interpellat Radirobanes. Quis autem Meleandri ſenſus fuit? Aduolauit ad ſolatia adhibenda; an potius ſuam aliis pietatem mandauit? Iādudū excrucior quod tam lente miſeram adiuuiſtis. Et quidē expectabam, vt viam ad exitum mearum curarū expedires; tu in alias ſolicitudines cōiicis. Sed tanti eſt obliuiſci parūper ægritudinis meæ, dum miſerrimæ Theocrines caſus accipio. Tu modo omnia, nec præcipitanter exequere. Tū Seleniſſa; Ne me vero exiſtimes fruſtra in hos ſermones delapſam; Scies tandē quam hæc ad te pertineant. Meleander non minori indignatione quam tu modo hanc hoſpitis calamitatem accepit. Et quid, ô Seleniſſa, ſi miſeram viſo? Ne feceris, inquam, Rex. Proderet ſupplicē tua humanitas. Quis enim Optimatum, aut ſaltem matronarum ſalutare deinde aduenam non volet? Et in tāta celebritate periret arcanū quod apud nos ſic quærit. Si permittis in arce ad Argenidē duci, cōmodius eas viſes. Volo, inquit, mea Seleniſſa. Tibi curæ ſit vt bene habeatur.

beatur. Quod si à domesticis turbis quietem Dii dabunt, faxo patruus non in illam impune peccauerit. Nunc demum mihi places (exclamat Radirobanes) nunc dignus es, Meleander, qui Argenidem genueris. Ad quæ verba anus hilarior, Vide, inquit, vt hunc animum in Theocrinem serues. Eget enim hodieq; beneficio tuo. Sed est multo facilius extra periculum misericordẽ esse, quam cum præter contemplationis pietatem, opera præsens exigitur. Nunc vero sine me cætera memorare.

Postquam hanc licuit adiungi Argenidi, læta regredior ad sororem, bonitatemq; Meleandri, & omnia quæ volebamus impetrata renuncio. Et nunc, inquã, Theocrine, mihi in secundam curam es. Pari cum Argenide cultu te iussa sum obseruare. At illa magnopere orabat, ne quid de se decerneretur illustrius, quã de cæteris, quę in Argenidis viuebant familia. In hoc n. ordine posse se extra famam latere. Longissimum mihi erat, quod non eam è vestigio ad arcem ducebã, haud dubia amaturam Argenidem oblatum à Diis egregiæ adolescentis consortium. Sed instabat sacrificium meæ familiæ anniuersarium, quod recte fieri me absente non poterat. Postridie vero quam per sacra licebat, Praxetam Delphos versus dimisimus. Nam aiebat aliqua rescire Icciobatem posse, si nuncupatis votis perfungi neglexisset. Sed Deo consulto se Syracusas rediturum ad sororem; vt inter nos fingere possemus quæ tyranno referret tanquam ab Apolline oracula.

Illo profecto, imposui meo carpento Theocrinem: Nec satiabar colloquendi dulcedine, vt itinere inter varia consumpto, prius ad arcem peruenerim quã me scirẽ digressam Syracusis. Postquã virginem Argenis conspexit, aliquo stupore perculsa est, non semel per omnia eius lineamenta mentem & oculos ducens. Ego coram cæteris de Theocrine modeste locuta sum; Virginem

eſſe externam, quæ Africam petitura, ad nos naufragio perueniſſet. Secreto deinde Argenidi rem committo; quæ omnibus præter me remotis, Si mihi, inquit, ô hoſpita, ſororis ſuauiſſimũ nomen concedis, ſi dignũ eo nomine affectum indulges, me dehinc vnicam patri meo non putabo. Vtinam velles, quid genere tuo dignum ſit comites meas ſcire. Sed hinc ſcias apud nos te regnare, quod locum ac gradum tibi arbitrio tuo conſtitues, & quæ arcana eſſe volueris, ego & Seleniſſa ſilebimus. Nõ ſe tenebat Radirobanes; ſed loquentem interfatus, O, inquit, fortunatam Theocrinem! Vltro ab Argenide amari, ſic audire, ſic reponere, abſque ęmulo veſci ſic poſſe! Numero dicis hæc, reponit Seleniſſa, præquã ſi deinde coniunctiſſimas mentes, & ſtudia nulla ſimultate interpolata aſpiceres. Erras tamen quod æmulationem abfuiſſe exiſtimas. Deperibam Theocrinem; & vtra plus ab ea amaretur, mihi cum Argenide contentio erat. Accendebat noſtrum amorem modeſtia ſua; Neque vlla erat in arce quam non idoneo officio demereretur. Error etiam linguæ, diuertentis à genio Græciæ, augebat dicentis gratiam næuorum venuſtate. Studia illi eadem quæ Argenidi eſſe videbat; ea autem prudentia vt ſæpiſſime victa diſcederet; & ne quid caliditati lepidiſſimę deeſſet, indignatione mox ficta incitabat vincẽtis lætitiam. Sed lanificii erat rudis; Nõ acum, non colum tractare aſſueta. Venationi in ſua gente deditas aiebat, quæ ex primis ſtirpibus erãt ortæ. Facilime tamen indolẽ cum regione exuerat. Monſtrari ſibi volebat eas artes, non indiligenter obſeruans quæcunque monebatur. Nihil tamen vehementius mirabar quam cultiſſimam amœnitatem ingenii. Semper inſontes ioci, aut feſtiua narratio; Viuidi quoque verſus, & maſculi plus quam qui fidibus canerentur. Nam ſcribendi vitia ſeu Græce ſeu Italice conaretur, non perinde ac loquendi illi erant.

In

In illis remiſſionibus eramus, cum interrupit ocium noſtrum flagitioſa proditione Lycogenes. Impatiens artis qua Rex Argenidem ſeruabat, vtriq; exitium deſtinat. Operoſum, & fortaſſe inuium facinus, ſi illud pietas imperauiſſet: Sed nihil eſt ſupra improbitatis ingeniū. Igitur duorum conſcientiam tentat, qui ad omnia promiſerant ferrū, fidemq; iam ad flagitia exhibuerāt. His arcē oſtendit, illic prædam, ſi modo viri eſſent, eximiam latere. Vbi Rex ad inuiſendam filiam ſeceſſiſſet, noctu euadendū in mœnia. Quippe non ſatellites, non amicos, nō ſeruulos intra ea limina admitti. Nudū, & ſenē, etiamq; conſopitum quam facile opprimi poſſe. Sed & cōprehēdendam eſſe Argenidem (Ea enim ad nuptias adacta, vſurum ſe deinde cogitabat Regis vita, vt in tanto rerum motu fortuna monſtrauiſſet) Ipſa ſceleris inſolentia excitabat latrones, vt ſe memorabili flagitio celebrarent. Sed quis, aiebant, nos in arcem recipiet? aut quis euntes nō notabit? vtique tam frequenti ſedulaque vigilū ſtatione, vt pene in numerato ſint aues quæ armatos præteruolant. Cum diu diſceptaſſent, tandem commodiſſima ea pars viſa, quæ cingitur mari. Nam viribus naturæ fiſum Regem eo latere omiſiſſe cuſtodiam; Poſſe appelli leuem ſcapham, & vndarum fremitu neceſſarios tumultus latere. Rurſus tamen cogitabant illic collem per præcipitia deſidere ſcalis omnibus altiora; ſed ſicariorum vnus, cuius confeſſione poſtea de ſceleris modo reſcitum eſt; Permittite mihi negotium, inquit. Inueniā rationem quæ nos in arcem tollat. Socius tamen mihi vnus non ſatis eſt. Quid enim ſi quærendus Rex in vaſta domo erit? aut ſi vltimus terror vires illi ſufficiet? Quid quod anteuertenda Argenidis fuga erit, ſi intellecto periculo latebit, aut excubantē ad fores cuſtodiam petet? Nō pauciores octo ſuffecerint. Hos ſi deligere mauis, ocius nobis cōiunge. Sin in tāta re nobis fidis, notos ha-

bemus, qui omnia perfecta tibi reddant. Lycogenes ſe ſuamque fortunam tradere illis profeſſus; Cras, inquit, ſe in laqueos dabit præda. Audio enim Meleandrum ad Argenidem iturum. Maturate, dum adhuc recens eſt impetus; nec ſinite, conſcientiam eorum quos ſecreto adhibebimus, nimia mora in proditionem deflectere. Ego in prædio meo ero, quod quinto ab arce milliari ad littus eſt. Vos illic cõmunem prædam adducite.

Sic inter nefarios conſtitutam rem viſa eſt fortuna promouere. Venit enim ad arcem Meleander; Noxque imbribus fœda, & exeunte menſe illunis, interceperat quã oculorum tam aurium vſum. Solebat Rex cũ ad filiã veniret, Proceres à limine arcis dimittere, vt ad proxima militũ caſtra, aut vicinorum oppidorum cultiora diuerterent. Nos autẽ neceſſaria omnia ei exhibebamus. Hoc remiſſiſſimũ tempus erat optimo ſeni. Quaſi relinqueret curas in foribus, ipſamque maieſtatem, inter nos veriſſima quiete ſoluebatur. Ea veſpera quę deſtinata erat inſidiis; non modo ignarus periculi, ſed & forte hilarior, cum omnes cœnauiſſemus, quærere cœpit quibus ludis hybernum & madidum diem puellæ trãſegiſſent; Et ego, Fabulis, inquam, Rex; quas impendio depereunt. Imo tu (ait) hoc ſtudio iis concedere non debes, Seleniſſa, quæ eſſe iam anus & fabula incepiſti. Sed referre ſingulas volo, quo ſymbolo iuuerint hunc ſenatum. Cum omnes rideremus, & ille imperioſius inſtaret, auſæ ſunt quæ proxime ſtabant ſuas ineptias memorare. Inter illos ſermones Rex paulatim inſinuato ſopore ſe dimiſit, reclinisque in eundem quem cœnãdo preſſerat thorũ ſtertere cœpit. Et quoniã expergefactus ægre ſoporem reuocabat, cõpoſitis veſtib. opertum, appoſitoq. haud procul lumine, ſine ſtrepitu omnes relinquimus.

Iamque in cellas digreſſæ mulieres ſomnum petebãt; adhuc tamen Argenidi & Theocrinæ colloquebar (le-

ctuli

ctuli enim mihi & Theocrinæ in Argenidis cubiculo erant;) Cum audimus præter morem, grauius murmur, vocesque atque vestigia sese cum festinatione prementia. Nec quid primo grauius suspicabar, quam esse puellarum tumultum licentius inter se ludentium. Sed viciniori mox clade, virilem sonum esse intelligo, atque auribus meis incognitum. Dum dubito, dũ timore deprehensa non loquor, validissimis ictibus cubiculi fores afflictæ sunt. Ne mirere si ad illius noctis memoriam confundor: Adeo spectaculi atrocitas prope vitam submouit. Dirum facinus! Video armatos nudo ferro intra limen prorumpere; ac quod vnum licuit, grauissime cum Argenide exclamo. At vero Theocrine (accipe rẽ indignã quæ posteritati erepta, inter nos sic pereat;) Theocrine, inquam, nostra se de thoro præcipitat, nec mitius quã si recepto Deo fureret, inuecta est in latrones. Dũque illi ad virginis inexpectatam audaciam; incerti quid aut vellet ipsa vel posset, paulisper obstupescunt, Theocrine eum adorta qui primus intrauerat non modo armati sistit vestigia, aut occupat ictũ, sed inuolat in ensem, subitoque extorquet. Eadem celeritate, ô Rex (citius enim quam hæc loquor hostilibus armis potita est) clypeum à victo detractum suæ leuæ inseruit. Circumspiciebã ego non periculi magis, quam auxilii nouitate attonita; cum illa vnius ceruicẽ ita ferro præcidit, vt ad me atq; Argenidẽ cruor de efflãte trunco pertingeret. Strenue deinde hunc clypeo pulsatũ hunc mucrone, hunc capulo turbat. Tũ vero crassatores, qui primũ insolentia certaminis turbati gradũ retulerant, tanquã in iusto discrimine violẽtius insurgunt; vt neq; iã puderet plures in vnã, & puellã decernere. Exsonabant angusta in sede arma quassata; simulq; miserabilis clamor mulierum, (iam hæ enim ad nos concurrerant) speciem captæ vrbis maiori quam pro loco aut numero tumultu retulerat.

Hæc narrante Seleniſſa, non ſe regebat Radirobanis animus, tam prodigioſi certaminis expectatione ſuſpenſus. Sed ecce colloquentibus modum impoſuit, tunc primum iniucunda Radirobani Argenis. Forte redibat per illam horti ſemitam, cui antea minus conſueuerat. Eaque conſpecta nihil Radirobani & Seleniſſæ inter ſe addere licuit, niſi vt poſtera die in idem horti ſpaciũ, paulo poſt Solem exortum, tanquam ambulantes, conuenirent. Nec gauiſa Argenis eſt, Radirobane viſo: ſoli enim Seleniſſæ colloqui properabat, multo hilarior quã cum exceſſerat è cubiculo. Cum is tamen venienti obuiam iſſet, non ſeuere exceptus eſt; Virgine per alia gaudia minus illum tunc exoſa; Quæ etiam vt animum tegeret ſeria lætitia perturbatum, deflexit ad leuia, chartamque verſibus plenam oſtendit paulo ante à poeta non ignobili oblatam. Iis ille fœlicitatem regii luci celebrauerat, in quem Argenis ſiue leuando æſtu, ſiue ad primæ noctis pulchritudinem, ſolebat concedere. Ipſa quidem explicatam manu chartam tenebat, quam ſic porrexit Seleniſſæ, vt Radirobanem quodammodo inuitaret ad iſtorum carminum lectionem.

Fortunata nimis, ſoleſque habitura ſerenos,
O quæcunque tuos diffuſo vertice ramos
Pandis, & in ſpatiis nutas regalibus arbor!
Te neque Chaoniis vocalijs ſylua columbis,
Nyſæumve nemus, ſummiſque habitata Deorum
Ida vel intonſi ſuperent faſtigia Pindi.
Quis parui ingentes nemoris, quis carmine digno
Æquet opes, formamque loci, Nymphaſque, Deoſque?
Populus hic, trepidiſque Alnus prope candida ramis;
Fraxineumque decus, Platanique, Ornique minantes
Syderibus, ſeuoque illæſæ fulmine Quercus,
Et Fagi veteres, & amicior Vlmus Iaccho.
Fronde placent varia; Non eſt color omnibus vnus;

Non

Non parili se stirpe leuant. Hîc multa Cupressus
Tollitur in metas, gracilique vmbone superbit.
Hîc & Apollineæ laurus, Piceæque liquentes,
Et Phrygiæ Pinus, & glaucæ dona Mineruæ.
At lentæ subtus Coryli, fœcundaque puro
Fonte arbusta tepent. Tum floribus alma superbos
Vestit terra sinus; quales non blanda fauentis
Aura creat Zephyri, Stygio nuptura marito
Quos legat Ennæis simplex Proserpina campis.
Nec diros hæc sylua lupos, nec sentit aduncæ
Spumea rostra Suis; vel formidabile murmur
Accipit, absentes si qua leo deuouet agnas,
Raucaque vicinum terrent ieiunia campum.
Insontes Capreas, placidoque examine Ceruos
Cerne magis, pigras latus acclinare per vmbras;
Vel parua trepidare fuga, si plausibus aura
Infremit, aut dubios venti mouere tumultus.
Vos quoque præsagæ cantuque alisque volucres,
Non isthic auido retinet circumlita visco
Arbor; Ad humentes nec fraus sedet improba fontes,
Heu vestros prensura pedes. Iuuat æthere toto
Nunc tranare polos, nunc tutis sidere terris.
Quam bene nocturno gentilia prælia cantu
Conserit, & Thracem narrat Philomela tyrannum!
Quam bene, cum roseos nox vltima pallet ad ignes,
Innumeras dat lucus aues, & picta salutat
Turba diem, tantisque sonant concentibus auræ!
Parua loquor. Totas Dryadum nemora ista cateruas
Incoluisse iuuat. Procul ô procul impia cedant
Lumina; nec sanctam lædant contagia syluam.
Vnde tamen luco tantum decus, vnde frequentes
Numinibus sedes, ipsæ vos dicite Diuæ.
Scilicet huc castos magni quod filia Regis
Ferre gradus, paruoque ingens producere luco

Virgineos aſſueta choros; ſe læta beato
Indulſit natura ſolo; Nymphæque decoras
Auctura comites, hos impleuere receſſus.
O Virgo, ô Princeps, Siculorum ô cura Deorum,
I, cupidas ſpecta nemorum inter conſita diuas;
I, gratum dignare nemus. Veſtigia campus
Signabit, raptis ſubitus quæ floribus Auſter
Impleat, & ſeruent metitæ in cortice Nymphæ.
Nec nemus hoc tantum. Siculi te ſentiet omnis
Ora ſoli, facieſque Deos ſatis vna fauentes.
Tu ſi qua Libycis exæſtuat annus arenis
Ire voles, aut qua emoriens Natura pruinis
Deficit, & gelida ſitiunt ſtatione Triones,
Miteſcent ſteriles auræ, tum floribus omnis
Creſcet ager, fatoque diem meliore nouabis.

Radirobanes in cubiculum deductam Argenidem, quia aduentabat veſpera, relinquit, & ad Meleandrum digreditur. Tum vero ad Seleniſſam Argenis; Iamdiu eſt, mater, quod te habere ſolam quæro. Et te quoque multum exiſtimem proci illius tædio nauſeaſſe. Quid enim tamdiu tecum hæſit? Hic Seleniſſa mollius loqui, & præter quam Argenis expectabat. Se enim neſciuiſſe tantæ humanitatis, totque leporum hominem eſſe; Suauiſſime loquendo iunxiſſe diem nocti, niſi quod identidem referebat ſe ex amore miſerrimum. Non probauit ſagax Argenis de inuiſo homine præconium. Sed diligentius quæſitura; Quid autem facturus eſt? ait; aut quando ſoluturus in patriam? Mitte has ſpes, inquit anus. Niſi bello deuictus non abibit. Nam & afflictim te deperit; & is furor niſi magna ruina premi non poteſt. Vtinam ſaltem adeſſet Poliarchus; vtinam illius fortitudine tegeremur. Ac mecaſtor ingratitudinis famam timeo, ſi pugnandum in hunc

hunc erit cuius auxilio ſumus incolumes. Quid ſi leui ſpe indulgeremus inſanienti? Dilatione fruſtratus poteſt in Sardiniam remitti, quaſi rebus maturis reuocandus. Hæc non illius, ſed tua & Regis cauſa dico. Dolebis Hymenæi tui face Siciliam adhuc ciuilia excutientem incendia rurſus ardere.

Argenidem ſiue indoles ſua, ſiue induſtria amoris, facile Seleniſſam eſſe mutatam admonuit. Sed indignatione in aliud tempus ſubmota, mollius hanc de Radirobanis amore mentionem reiecit, ſcilicet maius opus adorſa, illam anum, illam verſutiſſimi ingenii laruam alia fraude peruertere. Igitur cum aliquandiu ſilentium tenuiſſet; Mihi quoque ægre eſt, Seleniſſa, bene meritum Regem in ſpes incubuiſſe, quibus illi indulgeri non liceat. Sed de iſtis deinde viderimus. Læta matrona, tanquam iuuantibus Diis fallere incepiſſet, virginem ſolam reliquit; quæ mox in feneſtram reclinis, lacertoque mentum excipiens, cœpit furioſe dolere, arcanorum omnium ſibi conſortem timeri meruiſſe. In quam enim iam curas partiretur? quis in dolorum, quis in gaudiorum arbitrium poſſet iam recipi? Tandem riſus imitatione perſtricta, cogitauit nunquam ſine mixtura aut propitios aut triſtes Deos eſſe. Satis autem eam lucem habuiſſe fortunæ. Ferendum ſi quid graue deinde accidiſſet. Hoc ipſum pro numinum munere habendum, quod non de more, quæ ſibi contigerant, quæque inſtabant, extemplo prodidiſſet Seleniſſæ. Ea autem ſic erant. Spatianti in luco nunciauerat Arſidas, Poliarchum eſſe in Vrbe, & latere in Nicopompi domo; conueneratque inter eos, vt ſub noctem per poſticum duceretur ad Regiam. Ergo puella, lætitiam quam ſola non capiebat, properans in Seleniſſam effundere, maturius domum redierat.

Sed ſub ipſa loquendi exordia, defeciſſe ad Radirobanem anum expauit, ſiluitque de aduentu Poliarchi; quem impetus iuuenilis, ad noua latendi pericula rurſus adegerat.

Cum enim rediiſſet in Africam Gelanorus, nec vt conuenerat Clupeæ habuiſſet Poliarchum, ad Regiam Hyaniſbes profectus, illic ex febre adhuc ægrum offenderat. Literas ergo & mandata Argenidis ferens, afflictæ præterea Siciliæ ſtatum expoſuit, & quo in diſcrimine virgo eſſet ſub Lycogenis prope certa victoria. Nec quicquam dicere omiſit, niſi quod Argenis vetuerat, nempe iniquiorem animum Meleandri. De Archombroto vero non ſiluit; Neſcio, inquit, quo ſe faſtu Archombrotus ſuſtulerit; Nos iam illi viles ſumus. Nec quid grauius, aut acerbius, quam eum amicitiæ oblitum credebat Galenorus. Sed nihil eſt ſuſpicioſo amore ſolertius. Statim Poliarcho ſuſpicio incidit, Archombrotum Argenidis forma captum, & à ſe tanquam æmulo diffidere. Nam quid prohibet, inquit, eum aliqua exploraſſe à me quoque amari Argenidem? Nihil agimus Gelanore, niſi in Siciliam mature tranſmittimus. Scilicet Argenidem, dum hic ignauus ceſſo, mihi illic inter bella aliorum virtus ſeruet? aut verius, ſinam alios eſſe quibus ipſa ſe debeat? Anxio animo Gelanorus hanc domini mentem accepit. Nam infeſtum Poliarcho Meleandrum metuebat, & prærepta ab Argenide erat libertas admonendi. Fidem denique vtrique ſic ſeruauit, vt de Meleandri euerſione nil referens, ſubinde tamen oſtenderet, maxime intutum Poliarcho prouocatæ fortunæ caput obiicere inter tot hoſtes, & in ipſa belli licentia. Præſtare in patriam nauigare, collectiſque militibus, Siciliam, [illegible] iam diſſimulata maieſtate repetere. Faciam, retulit Po[illegible]rchus; Sed ſcis pene per ipſa Siciliæ littora viam eſſe ad patriam. Ego autem vt inſalutata Argeni-

Argenide terram illam prætercam? Pigere me exhausti periculi diceret ipsa, nisi in nouum succederem. Vbi littus attigero, mihi crede, commenti alicuius ratio me ad illam commode perducet. Atqui, ait Gelanorus, prius exequar mortem, quam te in hæc pericula reducem videam; nisi saltem hoc impetro, te, vbi in Siciliam perueneris, nulli salutem nisi Arsidæ commissurum, priusquam colloquaris Argenidi. Communi deinde quod capietis consilio te permitto.

Fidi hominis solicitudinem non aspernatus Poliarchus, conditionem accepit. Sed destituebat animi impetum corpus, acri quartana pertinaciter concussum; quam etiam nouorum consiliorum magnitudo & anxietas ita auxit, vt quæ nox sequuta est remissius quidem inhorrens, longiori quam antea æstu sæuierit. Neque prorsus Gelanoro ingrata malis vis erat, certiora pericula differentis. At Poliarchus medicinæ impatiens, quæ viribus per ieiunia subductis, morbum iubebat domitari; eorumque exemplis ad memoriam reuocatis quos audiuerat à se febrim depulisse insolenti vini potu, idem genus remedii experiri constituit. Nihil mirum est, inquit, si me ex præcepto medicorum exhausto & moriente, febris simul peribit. Adhuc dum vires sunt, malo cum ea decernere, & curari meo ductu. Ambiguum quidem in perniciem salutemve erit hoc facinus. Sed satis est, quod non lente repræsentabit quicquid de me fata decreuerint. Nam hic status est rerum, vt sit acerbius ægrotare quam extingui. Ita obfirmatam mentẽ, non preces, non lachrymæ Gelanori hoc discrimen abominantis flexerunt; nõ inuocata Argenis, non matris amicorumq; memoria. Ipsa denique Regina Hyanisbe frustra orauit. Ergo consiliis relictus, cum post triduum febris ex constituto iam rediret, foco admotus tremorem membrorum frigentium excepit

veter-

veterrimi vini haustu; quod multo violentius suum ignem fundebat in sobriis venis, & mero non assuetis. Negauere medici adesse se posse admouenti (vt aiebant) sibi mortem. At subridens Poliarchus, si illi abirent, saltem medicum Bacchum (vti eum sæpe vates Pythia appellat) adfuturum respondit. Simul in febris rigorem pugnare multo vino pergebat, donec sanguine calefacto, paulo alius quam qui ex morbo feruor est trementia membra composuit. Hinc cum diu consudasset, diligenter detersus est. Iamque sibi validior videbatur. Mirum dictu; Cum iterum hac se lucta in morbum comparauisset, iuuentus, atque fœlicitas, & quæ plurimum Medicorum incerta consilia fortuna nobilitat, exegere incommodam febrim. Hyanispe, vt temeritatem remedii habuerat in doloris maximi causam, ita postquam conspexit incolumem, nullum lætitiæ modum adhibuit, donec alia ægritudine vis gaudendi suppressa est. Ferre enim non poterat discessum Poliarchi, præsertim cum in vultu adhuc restarent vix dum submoti morbi vestigia. Nam ille paucissimis diebus ad confirmandam valetudinem consumptis discessum pertinacissime ornauit. Et Regina (vt amoris in eum pene materni erat) lachrymis ominibusque ad limen prosequuta abeuntem, nihil amplius orauit, quam vt hospito littore vti promitteret, si quis in viciniam casus nauigantem retulisset.

Sed postea quam intrauit conductam à Gelanoro nauem, deductusque in altum est, solicitare remiges, ac vrgere non cessauit; tempus quoque destinans, quo si terram Siciliam monstrassent, merces eorum geminaretur. Lucelli spes segniciem abegit, votoque damnatus Poliarchus illis monstrantibus insulam agnouit. Tunc porro diuersissimarum rerum contemplatione inhorruit. Quæ mala, quæ gaudia illa tellus haberet! Illic sibi fœ-

licitatem

licitatem eſſe vel exitium. Quo periculo inde euaſe-
rat! Quid ſi iterum eadem tempeſtas inſurgeret? Mox
diſcrimina omnia, ſpecieſque fortunæ terribiles, vbi
Argenidem cogitatio obtulerat, lætiori audacia dilue-
bantur. Modicus portus erat, & præterquam piſcato-
riis caſis incelebris, duodecim millibus ab Epeircte. Illic
applicato nauigio in arenam deſcendit; humilique
diuerſorio, tanquam ſali iactatione æger, celari inſti-
tuit; donec miſiſſet ad Arſidam. Cum vero ſtabularium
ad quem diuerterat inter cætera rogaſſet vbinam age-
ret Meleander; Nondum retulit ille, diſceſſit ab Epeir-
cte ex quo Lycogenes victus eſt. Tanquam auguſtio-
ri ob victoriam loco, excipit ciuitatum Oratores, quæ
certatim ad eum de pœnitentia ſua mittunt. Victus
ergo eſt Lycogenes? ſubiicit Poliarchus. Omnino, in-
quit caupo. Dedit pœnas meritiſſima morte; caputque
ab ſumma aliquandiu arce ad ſpectaculum pependit.
Sed iam fertur Rex Syracuſas commigraturus, quo Sar-
diniæ Regem per præcipua Siciliæ ornamenta circum-
ducat. Quærente Poliarcho vnde in Siciliam adueniſſet
Rex Sardiniæ; Neſcis ergo, ait ille, Sardiniæ Regem cum
exercitu ſuppetias tuliſſe Meleandro; & eius fortitudi-
ne reſtitutam pacem Siciliæ? Obticuit Poliarchus, mu-
tata Siciliæ ſorte omnia ſibi perplexa auguratus. Aduen-
tabat poſt diſcrimen; Alii, & peregrini, iuuerant Me-
leandrum; & quod incolumis eſſet Argenis, beneficium
Sardiniæ erat.

Relicto igitur caupone, O Gelanore, inquit, fac vt
ſciam quis hic terrarum orbis ſit; id eſt, an ſalus adhuc
mea cum hac rerum mutatione conueniat. Adhuc ha-
bebat capillamenta, quibus olim dolo Timocleæ mu-
tauerat vultû. Horum vnum Gelano[illegible]um ruſtica veſte
tradit, iubetque ſub noctem Epe[illegible]cten intrare, & mo-
nere Arſidã ſe in pelagi ora fortunę varietate laſſatum in
vtram-

vtramlibet ſortem vltima expectare. Dum iret Gelanorus; quidam ex vicinis oppidis in via oblati ſunt, qui & ipſi Epeircten petebant. Quamquam concinnam induerat laruam; tamen illorum conſortium fugiſſet, ne quis fraudem deprehenderet; ſed in anguſta via diuertere non licebat: & illi priores ſalutauerant. Ergo neceſſaria audacia, tanquam aduena ignaruſque Siciliæ, de proximo bello quærit, & victoriæ ratione. Ii omnia ambitu referebant, quo ſolemus in proſperis res noſtras apud exteros commendare. Duos potiſſimum celebrabant, Radirobanem, & Archombrotũ. Nam & Archombrotum in Lycogenis capite præcidiſſe quicquid in ægra Sicilia ex morbo tumebat; Radirobani autem hoſpitalis auxilii & fortitudinis præmium fore Argenidem. Ita enim rumor tulerat, quodque iſti credebant, bona fide apud Gelanorum profitebantur. Ille, vbi potuit, ab iis diuerſus, inter acerrimi doloris ſuſpiria agitabat, an res eſſet domino referenda. Verebatur ne ſub tali nuncio vita deficeret; Rurſuſque ſperabat; nondum coalita mala, ſi mature nunciarentur, illius genio & fœlicitate poſſe reſcindi. Sed ante omnia conueniendus Arſidas erat. Iamque Epeircten habebat in conſpectu, cum puerum videt maculis oneratum, loriſque venaticos duos canes ducentem. Et agnouit de Arſidæ familia eſſe. Ac vtinam Dii, inquit, huius venationis beneficio Arſidam mihi darent. Quod ſi occurreret, tamen nec ſolus veniet, nec temere ei it coram aliis compellandus. Se itaque comparabat, vt ſi quid tale accideret, fortuna vteretur. Ecce autem commento vixdum commode inſtituto, aliæ plagæ, & alii canes, neque procul cum aliquod ex Sardiniæ Proceribus Arſidas venit. Gelanorus frontem omnium contemplatus; quia omnes ignotos ſibi vidit, vtiſſimque ſperauit illos ſui incurioſos fore, ſe audacius admouit Arſidæ. Et ad te commo-

dum

dum ibam, inquit. Ab Rhegio hospes sum, salutemque & quædam præterea affero quæ ad te socer commisit discedenti. Tum ad aurem se sponte demittentis ob iter admotus; Sum, inquit, Gelanorus; Sed tantisper me nosse dissimula dum habeas solum. Turbatus Arsidas occursu insperato, Sardos placide præire hortatus est; Cupere se paulisper percunctari de necessitudinibus suis. Sub hac larua secreto, sed breuiter, cum Gelanoro loquutus est. Colloquii summa fuit, se vbi incaluisset venatio, procul omnibus aberraturum in nemore, & ad Poliarchum iturum. Neque mora ad Sardos lente prægressos contendit, quos iubente Meleandro venatu oblectabat. Ipse autem Gelanorus, tanquam Epeircten pergeret, vbi potuit Arsidæ comitatum latere, flexit iter per notos pridē calles, & ad diuersoriū rediit.

Eo vero adhuc cubiculum intrante, Poliarchus moræ impatiens; Quid, inquit, fers tandem Gelanore? Aduentum Arsidæ, refert ille. Venationem ineunti secreto loquutus sum, & vt diei tempus est confestim adfuturū coniicio. Nihil vltra Gelanorus memorabat. Arsidam quippe, quam se, malebat tristia nunciare. Sed inquieto erat vultu, neque satis submouebat suspiria. Tandem sæpius vrgenti Poliarcho, minisque iam aspero, quæ in via audierat refert; Pactam Radirobani esse Argenidem. Non doluit Poliarchus, non succensuit, horruitque ad nuncium acerbissimæ rei. Maior erat is motus affectibus quibus nomen inuenimus. Dumque iam non amplius tristis, aut cui adhuc posset nocere fortuna, in æmulorum ruina decernit perire; Arsidas casam intrat, imponitque stabulario, quasi feram sequutus & viarum imperitia illo delapsus. Postquam autem secreti fuere, rigentemque Poliarchum conspexit, nec exertis oculis imperantem; Heu quid aspicio, egregie iuuenis? inquit; Aut quid tantum dolere incolumi Ar-

mi Argenide potes? At Poliarchus; Valeo, Arſida; valeo, inquit; & me viuere R dirobanes veſter cum ſua nupta faxo intelligat. Senſit Arſidas errare Poliarchum; veriuſque cuncta expediens, Meleandri & Argenidis vota longe eſſe alia monſtrauit, quam quæ optabat Radirobanes, populuſve iactauerat. Ita paulatim factus Poliarcho finis erroris eſt, cœpitque in ſpem reſtitutus placide audire de ſtatu Siciliæ diſſerentem. Cæterum iubebat Arſidas, Poliarchum ſimulatione omiſſa ad Regem accedere. Fractos hoſtes memorabat, legationem ad eum Timonidis, & præter beneuolentiam Meleandri, curam quoque Argenidis, & tot in ſe ſtudia veterum amicorum. Quid ille formidaret inter tanta præſidia? aut cur ſimulationi mallet, quam apertæ virtuti vir militaris confidere? Sed obſtabat Gelanorus, dominum ſubinde admonens fidei in Africa datæ, nulli ſe prius quam Arſidæ ac deinde Argenidi locuturum. Ipſe quoque Poliarchus ſe poſſe negabat incolumi dignitate prodire in publicum. Nauigandum prius in patriam ad recipiendum cultum in quo vellet à Meleandro cerni. Vnam eſſe Argenidem, quam iuuante Arſida optaret conuenire. At ſaltem, retulit Arſidas, conſcientiam Nicopompi ſuſpectam non habebis. Nam quid fidem illius hominis prædicem? In te ornando totus eſt, & fidiſſimo affectu exultat cum laudaris. Apud eum nunc hoſpitor, nec fidelius potes quam illius laribus tegi. Haud ægre Poli rchus, nec repugnante Gelanoro, aſſenſus eſt; Igitur cum obiter quieuiſſent; iter nocte concubia ingreſſi, ſub auroram Epeircten perueniunt; admiſſique ad Nicopompum, compulerunt hoſpitem ad gratantium lachrymarum lætitiam. Et Arſidas vbi prouectior fuit dies ad Argenidem iuit; Sed occup tam cum parente, & deinde cum Cleobulo, habere ſecretã antè non potuit, quam illa Radirob nem fugiens ad lucum diuertit. Vbi

Vbi autem aduenisse Poliarchum referente Arsida sciuit, oblita tot malorum, nec æstimato vtriusque periculo, plusquam pro incerta & breui felicitate exultauit. Sed vtcunque festinanti expectanda vespera erat, vt is extra discrimen duci posset ad Regiam. Ero, inquit Argenis, in illa porticu mea vnde ad hortum est aditus. Erit vna Selenissa, quæ tibi & Poliarcho aperiat. Vade, mi Arsida, & tempori adsis. Hinc gaudio turgens ad Selenissam pergebat, tanquam compari secretorum largitura fœlicitatis partem. Sed labefactatam fidem agnouit, Radirobane ab ipsa commendato. Cum igitur hanc quoque elusisset, facta spe mitigati in Radirobanem animi; nixa fenestræ est quæ in hortum patebat. Tum vero duo grauissima occurrebant, aduentus Poliarchi, & Selenissæ perfidia. Ita mens iracundia & gaudio variata nihil satis consulebat. Sed maturato opus erat, ne Selenissa Poliarchum deprehenderet ad constitutum venientem. Ea nocte ad ficta negotia anus ablegari non poterat: Nec consultius quicquam fuit, quam Arsidæ per seruulum nunciare; se picturis inspectandis quas sub vesperam afferri præceperat, vacare non posse. Veniret ad Regiam Arsidas primo mane, sed non cum illo artifice. Facile Arsidas intellexit, interuenisse quæ morarentur virginis cum Poliarcho colloquium: Idque palam non ausam nunciare, hoc de picturis deque artifice esse commentam.

Versus ergo ad solandum Poliarchum, quem hæc mora conficiebat, etiam Niçopompum adhibuit. Læta sermonum & mutabili serie, mulcebant, nunc suas, nunc Argenidis virtutes non ægre audientem; aut si quid ludicrum Radirobani sinistrumve contigerat. Sed huic officio hærentes turbauit aduentus amicorum. Quippe ea vespera præceperat Dunalbius sibi cœnam in Nicopompi ædibus coqui. Antenor suo è templo in vr-

bem delatus,& Hieroleander,eum comitabantur.Quibus fores intrantibus, cum doleret Nicopompus à Poliarcho ſe auelli; ac ne Arſidam quidem cum tanto hoſpite perſeuerare poſſe(nam & illum Dunalbius ad cœnam quærebat)Poliarchus vtrumque ſolatus eſt. Irent ſedulo,nec perfunctorie cœnarent, ne ſubolere Dunalbio poſſet aliquid eſſe arcani quod hilaritatem moraretur. Ipſe ducente Nicopompo ſubſtitit in conclaui ad triclinii latus, vnde conuiuarum ſermones excipi poſſent.Cœnantibus varii ſermones fuere, ſed plerumque vulgares, & quos à familia quæ conuiuis ad obſequia aderat notari non obeſſet. Vbi vero ſublatis epulis ſoli fuerunt, Nicopompus mentionem Poliarchi excompoſito iniecit; vt ille in proximo latens de ſua fama rectiſſime iudicaret, cum iſti de eo ſimpliciter dicerent quem abeſſe arbitrabantur. Non parcebat tantum iuuenem laudare Dunalbius. Omnes eius virtutes meminerat;& Antenore atque Hieroleandro ſuas loquendi vices implentibus,nunc illius fortitudo, nunc comitas referebatur,tum in hilari ac iuuenili animo vis matura ingenii & cætera bona propter quæ ſenectutem laudamus.Arſidas vero, quia compererat æmulationem Poliarchi in Radirobanem, ſeriem colloquendi deduxit ad ciuile in Lycogenem bellum, cuius initia Poliarchus proſperrima Regi pugnando effecerat. Inde paulatim ad Sardos,& Radirobanem venit, cœpitque familiariter de eius ineptiis ridere. Nam & ille Rex ſuperbiſſimæ erat inter ſuos conſuetudinis, multaque paſſim exciderant quibus deprehenderetur vanum ingenium, fictæque virtutes.Dumque Dunalbius,Antenor, Nicopompus,vel faſtidio auerſantur recordationem inſulſæ ſuperbiæ, vel indignari audent quod eiuſmodi auxiliatori Sicilia gratiam deberet, ſubridens Hieroleander, Quid ſi,inquit, hominem hoc mane vidiſſetis? Impia adula-

adulatione elatus, carmina quædam de se conscripta apud suos laudabat, quæ Poeta non condidisset, nisi aut alio quam Apollinis furore insanus, aut vtique illum cui scribebat sciuisset insanire. Finem poematis descripsi. Ex eo de toto coniicite.

Tu si terribiles in prælia sæua iugales
Exigis, Odrysios confuso pectore Mauors
Damnat equos, dextramque suam. Si terga subibis
Quadrupedis; cupiet spreto tua Cyllarus Astro
Imperia, & Sardis volitare superbior agris.
Et cum lentato volucres aptare sagittas
Instituis neruo, cedunt Phœbusque dolensque
Amphitryoniades. Quod ni te velle putaret
Arte sua vinci, tibi cederet ipse Cupido.
At Maia genitus, cum tu rosea ora resoluis,
Astupet, atque omnes subicit iam frigidus alas.
Cedit & ingenio Pallas, formaque Lyæus,
Iura triumphatis cum sobria diuidit Indis
Pulcher, & intensos distinguunt serta capillos.
Quid domito quod fræna mari tu classibus vnus
Imponis, sceptroque tuo Neptunia sceptra
Summisere apices? O nobis aurea rursus
Sæcula, si tantum pronus tibi fulmina credat
Iuppiter, & cunctis vnum stes numen in aris.

Omnes de sacrilega Poetæ solertia prædam his carminibus auspicantis riserunt. Quanquam Nicopompus, & ipse Poeta hanc nonnihil inuidiam leuabat: Quippe ita esse poeseos genium, vt ad aurium voluptatem exerret extra verum, eo quidem licentius quod cum sciat sibi nõ credi, quicquid fingit, innocentis potius ludi, quam inuerecundi mendacii res est. Præterea & sæculum ita ferre, vt immodicis apud Reges laudibus iam omnes Poetæ sint. Nam nec solum Radirobanem esse cui hæc larua illuserit. Ipsum quoque (oculis, nutuque ab-

 sentem

ſentem Meleandrum ſignificans) quam ſæpe his falli blanditiis ? Denique omnes eo fato Principes viros naſci, vt aliquid ſaltem pennarum ad hunc viſcum relinquant. At Dunalbius publicæ rei ſtudio motus, Ita vero improuidi ciues, inquit, dum vilitate laudandi vnuſquiſque Regum vitia ad amicitiam ſolicitatis, vos ſimul & illos miſerrimos fieri non ſentitis. Quanto enim incommodo veſtro imperantes ſic fingitis, ne quid eos pudeat; Sed licentiſſime aſſueſcant ſeipſos amare & mirari; vtique poſtquam diu omnes eorum affectus adulatione & præconiis conſecrauiſtis? Illos autem, quantumcunque ſibi fœlices ſint, ego lachrymis digniſſimos puto, niſi ſupereſſent his domeſticorum inſidiis, & ea colere ac probare ſolerter inſtituant, non quę in ipſis alii laudent, ſed quæ ipſi in aliis. Cæteros enim adeo ſua purpura occæcauit, vt neſciant quod nemo præter hos ignorat; qui mores, quæ ſtudia, quiſve modus, inter homines famam, aut veniam, vel denique odium ferat. Proh facinus! opulentiſſimæ venationis genus eſt explorare intimos Regum motus, quo eos natura, quo cupiditas vocet, mox in Diis, non hominibus æſtimatis, quicquid amant aut volunt impenſe commendare; vel vt ſimilitudine morum, atque ſermonum, iis placeas; vel vt ſoluas eorum verecundiam, & gratias tibi debeant, quod mollíueris viæ ſpeciem, quam ad vitia ducentem, obſitamque infamia, pudor prohibebat experiri. Quid miremur Principes violenta adulationis procella inclinatos quo ſponte iam volunt, iis vocibus credere quas ſolas accipiunt? Præſertim nemine ruinam ſuſtinente ad quam tanta vis impellit. Nam illi ſapientes quos negotiis adhibent, ſeu verentur fruſtra monere, ſeu medicamentum quamuis infundat ſalubritatem, tamen ingratum eſſe ſciunt; his vulneribus non adhibent manum; Aut certe vitia diſtinguunt quibus

bus ſeipſum Rex maculat, ab iis quibus perdit Rem-
publicam. Et contenti vtcunque mederi publicis,non
reſtituunt Principi oculos, quibus ipſe ſuam ſortem &
blandientium fallaciam damnet. Quis familiarium,
ſapienter Reges admonuit, ſi auiditate æris infames
ſunt, ſi nimio venationum ſtudio amittunt reipublicæ
curam; aut cum libidinis exemplis inficiunt ſæculum,
vel inconſultis amicitiis publicam inuidiam concitant?
Laboramus etiam virtutum nomina his cupiditatibus
fœdare. Cura futuri,laborum aſſuetudo, comitas, li-
beralitas appellantur. Nec vitia illa tantum, ſed etiam
leuiora,in his adoleſcunt mendaciis. Imo cum recte
quid ſapiunt, adeo fictos inueniunt & nimios plauſus,
vt ſæpe(credite amici)pudore, qui cæteris aberat,one-
ratioculi multum mihi tremuerint. Videbam neque
pudere iſtos effuſiſſimæ fraudis, neque Principes in-
dignari quod ſibi tam procaciter illuderetur. Quan-
tum à comœdia diſtat hic ludus; cum vtrobique in os
laudes, quos apud te proteruo contemptu, tanquam
vanos aut pueriliter captos, derides? Quod niſi maio-
rem Regibus genium quam qui populum informat, Dii
dediſſent, quotuſquiſque ex his plagis euaderet; quæ
vel ipſa conſuetudine placent, quia naſcentium cunas
circundant,nec eas meminerunt ſibi poni? Sed neque
his periculis ſoli Reges infeſti ſunt. Plerique regiis ma-
lis in priuata fortuna laboramus. Reges ſumus ſuppli-
cibus;rurſuſque Rex nobis,in cuius eſt manu quod pe-
timus. Hunc tentamus blanditiis, hunc illa vanitate
conficimus; vltro amantem tela quibus percelli Reges
ſolent. Quod eſt autem ad Radirobanem, à cuius ſu-
perba credulitate initium queſtibus iſtis fuit, cætera
lenitate meruit ne qua in eo peccata excuſemus. Et ô
vos, Siculi, miſeros, ſi illius coniugio Argenidem da-
mnatis.

Adeo Poliarchum hæc oratio affecit, vt vix ſibi temperaret. Optabat Dunalbium amplecti ob hoc de Radirobane augurium; deſtinabatque iam præmia quibus ſæpe ab illo eiuſmodi candoris præcepta eliceret. Omnes denique illos inſtituit commendare Argenidi, eorumque vti fide in iis quæ inſtabant. Dilapſis hoſpitibus, Nicopompus & Arſidas ad ipſum redeunt. Deductumque ad thorum non ante deſtituunt, quam ille amicorum quieti conſulens, & cum ſolis præterea curis melius loquuturus, domitum ſopore ſe fingeret.

Noctem illam Seleniſſa & Argenis (quis mortalitatis ludibria ſatis æſtimet?) in eiuſdem calliditatis mutuo dolo ducebant; qua ſcilicet ratione, vbi dies rediiſſet, vna alterius oculos fugere poſſet. Nam & Seleniſſa locum quærebat quo remota Argenide Radirobani loqueretur; & Argenis optabat amouere Seleniſſam, ne ſciret aduenisse Poliarchum. Prior Seleniſſa nunquam ſe peccaturam tectius rata, quam in vmbra libertatis, vltro de Radirobane mentionem iniecit; Aiebat enixe ab eo ſe oratam, vt in iiſdem arborum ſpatiis poſtera die eſſet; Cupere illum quædam haud vulgaria cum ea communicare, & inde ad Argenidis colloquium deduci. Occupauit Argenis; Vade vbi commodum erit, mater. Sed mihi ad ea digerenda ſpatium relinque, quæ cum vna colloquemur, & vt ſolet orabit, reponam. Volo itaque vt mature cum illo ſis, protractoque ſermone hominem teneas, donec omnibus cogitatis ipſa in hortum deſcendam. Nihil poſſe reperiri prudentius iterabat Seleniſſa, tacita improbitate deridens, quod ſui prodendi rationem ac tempus ipſa Argenis aptauerat. Sed & ignara erat ſe quoque deludi, & amolitam à conſpectu non tam mitti ad Radirobanem, quam auerti a Poliarcho. Mane erat, & multi Solis æ-

ſtum

ſtum ambulatione præcipiebant. Iamque illius volupta-
tis ſimulatione Radirobanes opperiebatur matronam
in horto; vix tunc ob Argenidem magis quam Theocri-
nem ſolicitus. Nec ſegnior anus, cum maturius de tho-
ro ſurrexiſſet; Pergo, inquit, ad Sardiniæ Regem. Si vera
de amore ſuo retulit, diu eſt quod in mbulat ſomni im-
patiens. At nos æuo defectæ (addebat ſubridens) pœnas
illius ætatis luimus, quæ nec ſuos labores agnoſcit, nec
æſtimat alienos. Hic iterum monere Argenis, ne ante
diſcederet à Radirobane quam ad viridarium ipſa pro-
cederet. Malle ſe illic, quam intra limina Radirobani
loqui. Ea Seleniſſæ fuere lætiſſima, credenti Argenidem
hoc breuiſſimum tempus petere ad receptum prioris
amoris; quem ante omitti oportebat quam poſſet Radi-
robani placari.

Vix egreſſa limen erat, cum Argenis ad Arſidam mit-
tit, iubetque confeſtim venire cum hoſpite. Nec diſ-
tulit ille; & Poliarchum ſub crine adoptitio latentem,
cum exiguis aliquot picturis, mercatoris ſpecie ſecum
duxit. Tremebat Poliarchus, & illud animi robur quod
nulla diſcrimina, nulli hoſtes permouerant, deſtituebat
cogitantem ſe ad Argenidem ire. Sanguinem etiam
in illa expectatione virgo amiſerat; notaueratque inter-
cidi à ſe verba ſi cui loquebatur. Secreta erat porticus
in quam ad cogitationum, curarumque ſolitariam li-
bertatem ſolebat ſecedere. Illuc poſtquam cum Arſida
Poliarchus admiſſus eſt, manumque protenſam, tan-
quam numen veneraretur, ad os retulit, ſubiti vtrin-
que ſingultus multo rubore vultus ſparſerunt. Mox
direpta ille larua ſuos vultus reddidit ſibi; & cum Arſi-
da publicę humanitatis verbis ſalutauit Argenidem. Sed
Arſidas tanquam aliud agens ſenſim ad murum re-
ceſſit; fecitque ambobus poteſtatem liberius collo-

quendi. Hic rursus erepta turbulentis affectibus verba distulere attonitos, donec fusis lachrymis expedita Argenis; Video te, charissime? inquit, an expressere tuos vultus insomnia; & imitationem lætitiæ ad Argenidem tuam ferunt? Vides, retulit ille, domina, nouo nunc sensu mala exacta sentientem, & tuo conspectu admonitum quam calamitosum fuerit tandiu abfuisse. Quod nisi graue est meminisse; quid sensus tibi fuit, quid virium, in meis periculis? Quam multum doluisti; quam sæpe accusauisti absentiam meam? At illa; Nimis heu potes ex tuis doloribus æstimare quam solicitos te absente dies exegerim. Eo quoque miserior, Poliarche, sum, quod non te sequi licet, quod scio te per pericula errare, denique quod sperare alii audent me posse mutari. Dic iterum. Tu is es Poliarchus? tu in Siciliam rediisti? Tu es incolumis? Præsentem te conspicor? Ah num & maciei quam in tuo vultu cerno ego causa sum, Poliarche? Sed an eadem querenda rursus erunt? an tibi iteranda exilia? & timide semper amabimus? Ille errores suos in compendium misit; Vt naufragus fuisset, vt de prædonibus victor, & in Numidiæ aula æger. At Argenis (quod potius in rem erat) paucis exposuit Radirobanis cupiditatem. Et quidem timere se, ne bene meritum hominem Meleander generum velit accipere; quod facinus, inquit, nisi tu illi obstas, anteuertam mea cæde. Quam autem miserum putas sub ictu quotidie mortis stare, quæ non longius abest quam fœdera illa quæ Sardi fortissime vrgent? Accedit solitudo. Neminis solatium adest, cui curas committam. Timeo armatum Radirobanem; Patrem vereor: Ipsa (proh facinus!) Selenissa ad hostes defecit. Et iamdudum (subiicit Poliarchus) hanc oculis quærebam. Tibi enim hodie primum, illa absente, loquor. Ego, ait Argenis, si viuo, eam miserrimam habebo.

bebo. Studet Regi Sardiniæ. Nec cur aut quomodo mutata sit, scio. Sed ne de flagitio dubites, cum secretæ essemus Radirobanem laudauit. Parum id erat; nisi me vt saltem simulata amicitia facilis illi essem sustinuisset hortari; id est, vt quasi reciprocanti æstu, sensim à te recederem. Nunc quoque ne adesse te sciret, passa sum ad illum hanc exire. Ambo in viridario de meis fatis agunt. Sed non impune peccauerit. Peribit si vnquam fœlix ero. Indignatus iuuenis; cum proditionis iniuriam impatienter ferret, ad periculum quoque exhorruit, quod tam potens in Argenidis familia Radirobanes esset; & vel si cessaret Argenis, vltorem iniuriæ se promisit.

Post hæc anxia deliberatione versantibus quid sibi capiendum consilii, ipsa incertitudine animi nihil quod occurreret placebat. Iret ad Meleandrum Poliarchus, se Regem prædicaret, numeraret beneficia, sibi vxorem optaret Argenidem: Ipsa quoque Argenis se sponsam Poliarchi (quod res erat) apud patrem profiteretur. Iustum quidem, & præsentis, si succederet, vtilitatis in ea mala remedium. Sed timebat Argenis iniquiorem Poliarcho Meleandrum; quo dissimulato armatum Radirobanem monstrabat. Non æquam fore causam Poliarchi se in Regium culmen subito asserentis, & illius cuius cognitæ opes erant, & qui etiamnum exercitu implebat Siciliam. Timere se insidias & scelera, quæ amor, & regni cupiditas atrocia inueniunt. Vera hæc esse sentiebat Poliarchus; Addebatque metuendam Archombroti gratiam apud Regem; quem vereor, inquit, ne & in spem tuarum nuptiarum erectus sit. Cohorruit Argenis ad hanc vocem; Neque tarde per omnes Archombroti actus, perque omnia verba, redeunte memoria, in eandem suspicionem delapsa est. Igitur consilium adeundi tunc publice Regem, tanquam præceps, & sæuum periculis, omittunt.

Diutius hæſere in alio; Vt, quando fortuna Siciliam negabat, irent in patriam Poliarchi. Vltro redire in gratiam Meleander optaret: & eluſus Radirobanes, ſi aliquid moueret, excipi poſſet armis. Nihil Seleniſſam, nihil Archombrotum nocituros. Quid mirum ſi virgo ad ſponſi domum ibat? Pro flammeo velum fore quo celaretur diſcedens: faces autem multo plures quã quinque, ſub noctem ipſa aſtra abeunti præſtitura. In hanc fugam conſentiens Argenis, reluctantem animum, & damnantem hunc impetum, non bene domabat. Vellebaturque media intentio inter abeundi & manendi conſilia. Hinc cauſam quæ vtique optima erat, reſpiciebat; hinc famam; quam non integro tantum, ſed & ſapienti pudore oportet habere propitiam. In ea ſeditione animi, tamen ſequebatur Poliarchum; non tam quod illud optimum putaret, quam ne aliquid eſſet quod ei negare videretur. Sed ipſe hoc furto non admodum lætus; quia ſciebat peruulgatum hoc eſſe remedium; & nullam amantium fabulam pene conſtare, in qua virgo cum ſponſo non fugiat; Cum præterea vim notaſſet quam Argenis fugæ laudandę ſibi ipſa inferebat: Digni ſumus, ô Domina, inquit, qui non latronum more tenebras, atq; ſilentium, quæramus in vota. Quid ſi deprehenſis non erit ſubirato patre defenſio? Quid ſi abſtrahemur nunquam redituri ad conſpectum? Fruſtra præſidium ab æquitate expectamus, niſi ipſi æquitati paramus ante præſidium. Si placet; crediſque inter mala iam familiaria tres adhuc menſes durare nos poſſe; ego à patria reuertar cum milite, vt non ſine dignitatis inſignibus te Regum Principumque ſpem ac ſtirpem accipiam. Quod ſi adhuc repugnabunt noſtri hoſtes, extorquebo idoneis viribus à Sicilia, meam ſimul & tuam fœlicitatem. Sponde modo tamdiu te victuram. Ego ſtrenue adero, niſi mors interim obtinget; quæ ſi tam celeri fato imminet, at tanti

ſaltem

ſaltem erit te à funebri abfuiſſe ſpectaculo. Cum hæc verba ſuſpirio finiret, obruerunt Argenidem largiſſimi fletus; Reputanſque quam is igitur procul, quam ſubito abiret, non minus ſub amore, quam antea ſub verecundia, vapulauit. Sed conſuetudine dolendi, tres facilius menſes deſtinari ad miſerias ſinebat; modo intra id temporis rediret Poliarchus, vel inermis; quem tunc ipſa ſequeretur, ſpe alia omni damnata.

Vbi in illam ſententiam conceſſum eſt, vterq; plurima monere & hortari; quærere etiam Poliarchus quid interim Radirobani, quid parenti, virgo diceret; Illa autem ne promiſſo tempore deſtitueret amantem, verbis & lachrymis, & quod efficacius erat, mentione deſtinati ſi falleret interitus monebat. Plurima, inquit, Poliarche, in te amaui; ſed præcipue fidem, & pleriſq; virorum ignotam modeſtiam. Diu eſt, quod, non ſpreto quidem patris imperio, ſed omiſſo, te ſponſum appellaui. Nunc iterum opes meas, fortunam, amicitiam, qua licet tibi trado; & per vtriuſque fata obteſtor, nulla vis ab hoc ſacramento me abſoluet. Nullius vnquam, niſi Poliarchi, erit Argenis. Si Dii ſinent vt fœlicibus hymenæis iungamur, tum plenũ beneficium fatis debebimus: Sin malignior fortuna conatus euerterit noſtros, ego tamen incorrupta in tumulum ſuccedam, & ſaltem animorum inter nos matrimonium erit. Poſt hæc verba rubore ſuffuſa eſt, pronuſque in gratias, Poliarchus, non minora de Argenidis in ſe victoria loquutus eſt.

Timebat vterq; ne forte à Radirobane rediret Seleniſſa; cui poſtquã ambo maledixerunt, ſuaſit tamen Poliarchus ne illã tot ſecretorũ arbitrã à ſe temere Argenis amitteret. Sin neceſſitatẽ diuortii ſuo ſcelere faceret animus, tunc virgo meminiſſet Timocleæ, prudẽtiſſimę matronæ, & illo loco dignæ à quo iſta excideret. Satis erat commendata Argenidi Timoclea, ſeruatrix Poliarchi; timuitque

muitq; ſubito virgo peccaſſe; tenuibus adhuc donis parum in eam liberalis. Quippe Seleniſſa effecerat, ne in gynæceum reciperetur, nec de charitate quidem, ſed de conſtitutis muneribus multa dehortando reciderat. Cũ vero narraret Poliarchus beneuolentiam in ſe Dunalbii, adderetq; non leuius Antenorẽ, & Hieroleandrum in ſe affectos, ſibi virgo gratulabatur, hos eximios viros eſſe, quorũ tuta opera vti in arcanis liceret. Statuerũt igitur, beneficiis omnes excolere. Quamquam Dunalbius eo Sacerdotii proceſſerat, vt vix quicquã poſſet addi faſtigio; tamen aiebãt referendæ gratiæ locũ nunquã Regib. deeſſe. Hieroleãdro aũt (inquit Argenis) magnus erit ad publicos honores aditus, ſi eum patris Epiſtolis ego præfecero. Sed Antenori quæ præmia erunt? Mittã ſæpe Apollini, & Sacerdoti donaria; Et ſi tibi videtur Poliarche, chariſſimam Timocleam vbi res noſtrę ſucceſſerint, magna cum dote, quam vterq; ei dicemus, vxorẽ acciperet.

Iam tempus vrgebat; viciſſimque expectabant miſſionem, neutro tam acerbum ſermonem incipiente. Ergo ſilebant triſti aſpectu; donec conatus Poliarchus bene precari, & abire, in vocis primordio defecit. Vt tamen neceſſaria fortitudine dolores finiret qui in diſcedendi confinio creſcebant, demiſſis ceruicibus veneratus Argenidem, inter ſilentium abſceſſit. At Virgo ſæpe repreſſis lachrymis tandem victa, ſubito impetu ſemouit ſe à conſpectu. Amens plangebat pectus immeritum, plus mala Poliarchi quam ſua, aut ſentiens, aut ſentire ſe rata. Sic tunc confuſa in ſecretum cubiculum irrupit; & ille haud certis veſtigiis, oculiſque vix egreſſum à porticu videbat. Arſidas quoque perturbatione cognita, & frigidus ipſe, nec dicere quicquam auſus, cum muto nec ſatis ſui conſcio, redit ad Nicopompum, illincque ſub veſperam ad mare cupientem deducit.

Interim motibus longe diuerſis Radirobanes agebatur,

tur, diſſerente Seleniſſa de Theocrines diſcrimine. Nam vt anum in viridarium venientem eſt amplexus. Vt pugnat, vt vincit Theocrine? ô mater, certe in ipſius imagine anxiam noctem duxi. Nam heri iniquo numero ſi meminiſti, pugnantem reliquimus. Sed quod præcipue me ſolicitum habet, an Argenis noſtra valet? & quid tractabilē fore exiſtimas? Tum Seleniſſa, Diis litauiſti, Rex; niſi me eloquētem faciam, imputemque meæ arti quod incepit agnoſcere Argenis ſe tibi præter meritum duram eſſe. Quid enim amplius expectes? illam ad pœnitentiā adegi meis verbis. Mitigato in te animo huc promiſit ſe venturam. Sed dum cultui ſuo vacat, ſine nos incœpta euoluere. Magnopere enim expedit ne ignores Theocrinem. Pugnabat, vt retuli, ſpoliiſq. animoſa hoſtilibus circumferebat ſimul clypeum, ſimul ferrum. Diceres hanc bellis aſſuetam, illos in gynæceo adoleuiſſe. Duo de prædonib. iam ſtrati; totidē reliqui erant. Nemo integer à vulneribus reſtabat. Nam & in fronte Theocrines, dum ipſa alterum petit, mucro alterius leuiter ſedit. Illico emicuit ſanguis, & purpura per candidiſſimos vultus errante toruos oculos ſtrinxit; caputq. & arma quaſſando cum minaciter proclamaſſet (adhuc timeo, Rex) aliquid ſupra mortalem fuit. Vix ſaucium videramus; iamque illam qua violata erat manum ferro deiecerat. Neq. mora, auerſos prędones cum vulneribus multis inualidi fugerent, nihil noctem, nihil inſidias verita, extra triclinium ſequuta eſt.

Sed dum per tenebras & hi latent impunius, & irata exerrat Theocrine, nouus clamor illius animum percuſſit. Nam altera pars latronum, cum aliquandiu cubile Meleandri quæſiiſſent, tandē lumē ſequuti quod haud procul regio thoro in cuſtodiā vigilabat, fores effringūt, &, promiſſū Lycogeni donū, Regē vinculis adoriuntur. Excitatus tumultu Rex, vbi viros (haud aſſuetū ilii do-

mui

mui facinus) aſpexit, & quidem armatos; quamquam ſomno & rerum inſolentia turbatus, tamen enſem qui ad puluinum pendebat corripiens, ſimul veſtigium ad pugnam feſtinauit componere. Sed priuſquam excuſſum thoro corpus, iuſto gradu conſiſteret, ira & horrore titubantem latrones circunſiſtunt. Non ſacra illa membra, non proximum Diis nomen reueriti, captiuū reclinant in lectum; ferroq; extorto quod tenebat, auſus vnus eſt, ſimulans caſum; (ſed opinor ſacrilegæ audaciæ famam & voluptatem captans) in illius vultum capulo impingere. Iam manus inſtitis tenebantur, & quaſi damnatū operto capite ducentes, ſuperbi querebantur, nondum ſocios qui ad comprehendendam Argenidem diuerterant, adeſſe cum præda; Cum Theocrine ſucceſſu exultans, prelioque & vulnere accenſa, ad Regem peruenit; captiuumque intuita, furioſo clamore graſſatores increpuit; O quotquot ſunt parricidarum deterrimi, ſubite calentem veſtrorum ſociorum ſanguine enſem, heu mea manu non digni! Sed non omnes ita peribitis. Supererunt qui ſeruiliter necentur. Nec leuius quam pro acrocitate minarum, cœpit in eos deſæuire. In illo tumultu excidit veſtis qua caput Meleandri prædones condiderant. Hac prolapſa videt auxilium ſuum, videt parem tot graſſatoribus Theocrinem, quæ iam fato vnius cæteros admonuerat illi ſceleri abeſſe fortunam. Mireris Theocrinem, tot obuerſantibus circa mucronibus, tot mortibus clypeo ſolo depulſis, Regis vincula non patienter aſpexiſſe. Sed, ô Rex Sanctiſſime, inquit, quamdiu captiuum te videbo? Simul nodum inſtitarum qui non arcte coiuerat, ſoluit, & arma viriliter quærentem obiectu corporis tutatur, donec gladium inueniret.

Hic Radirobanes, ægre ſeruatum ſilentium denique ſoluens, O, inquit, ſimillima fabulis monſtra! Quid huic par antiquitas vidit? Vnde virgini ille ſanguis? Vnde fati chari-

charitas tanta in Regem, vt paterentur imminere exitium, quo ſanctius & fœlicitatis nouæ exemplo, eſſet incolumis? O Seleniſſa! Sed an vera hæc autumas? Parce per tot miracula confuſo. Tum anus; Tu ita me (ô Rex) atque ita te iuuet Argenis, vt hæc non minus vera ſunt quam me viuere, quam tibi me loqui, quam denique te amare. Perge igitur, ſubiicit Radirobanes, implere me tam inſignis noctis prodigiis. Et illa; Exolutus vinculis Meleander, non ſuam ſalutem, non Theocrines pericula deſtituit. Ita valide pugnando effectum eſt, vt ex tribus qui ſupererant, vnus caderet, aliuſq; fugeret, & poſtremum Theocrine amplexu occuparet, cuius poſtquam lacertos in tergum reduxit, vinctũ obnoxie committit Meleandro; &, Serua hunc, ait; dumque redeo, ſi ſalutem tuam, Rex, amas, intra hanc ſedem te contine. Illum qui aufugit non oportet elabi. præterea explorabo de inſidiis quid ſuperſit.

Sub hæc verba limen egreſſa, redit ad thalamum Argenidis, in quo noſtræ mulieres timidiſſimo cœtu conuenerant. Collige animũ tuũ. Nam quæ à me, Rex, audies, niſi eſſes conſtantiſſimus, te repente per præcipites motus abriperent. Theocrine prælio calens, oculiſque iam alia, & propemodũ toto vultu nobis ignota, manu Argenidẽ prehẽdit, & præterea ſequi me iubet. Poſtquã conſtitimus vnde cæteræ loquentem non audirent; Diis gratias habeo, inquit, quod amoris mei induſtriam per non inutiles dolos in hanc veſtẽ & domum coegerunt. Tibi, Domina, Patrique, ſaluti hæc fraus fuit, quos propitiis fatis prædonibus eripui. Hoc euentu æquum eſt mihi ignoſci. Nam quid amplius diſſimulem, cum iſta me prælia probauerint virum eſſe? Fefelli; Audacius quam voluiſſetis amaui; & quo minime licebat ſub muliebris ſexus fauore admiſſus ſum. Sed excuſationis multum eſt, quod inter vos tãdiu verſatus, mores & ſpeciem

puellæ

puellæ ſic retuli, vt nulla immodeſtia ſexum arguerit: quantum autem in fœminas potuerim, ſi abfuiſſet verecundia, nunc demum in viros oſtendi. Nec quæro has vires aut cõtinentiam laudare. Satis erit ſi apud te, (Virgo) me abſoluent. Scias enim. Ego nec genere, nec fortuna regiis nuptiis impar, ab externo litore tuam famam ſequutus ſum; & quaſi admonentibus Diis, vt te viderem, fruererq; moribus tuis, fœminam ſimulaui. Crudelitatem patrui, miſerias matris, omnia commentus ſum. Abſcedo nunc ægrior quam cum intraui. Nam quantillum tuarum virtutum eſt quod fama acceperam? & me tamen rapuerant.

Radirobanes atrociter his verbis vulneratus; Perii, Seleniſſa, perii, inquit. Quis hic ergo ſub palla degeneri Achilles? aut quæ Thetis fraudẽ ornauerat? Nullus ſum. An ille eſt quem nũc amat Argenis? ille eſt, ſubiicit anus, & ne putes vulgare hoc eſſe ſecretum, id adhuc ignorat Meleander. Cæterum morari ſe diutius poſſe negabat, ne Regi ſuſpecta fortitudo ſenſim fraudẽ detegeret. Rediturum ſe breui ad Regiam, ſed cultu militari, mihique, vel Syracuſis, vel in Aula, præſto futurum quoties ab arce digrederer. Sibi nomen Poliarcho, neque vero diutius victurum, quam placeret Argenidi. Ex animo tuo perpende, Rex, quales ambæ fuerimus Si te narratio virum mouet, quid exiſtimas in re præſenti fœminas obſtupuiſſe? Pauca deinde in aurẽ Argenidi narrauit. Credo, genus & patriam referebat, obteſtatuſque virginem vt ſecreta ea eſſent, fidem inuenit. Vnum hoc enim arcanum eſt quod non auribus meis Argenis commiſerit. Arcis claues apud me, de more ſeruabantur: quas ille corripiens: Ite ad Meleãdrũ, ait; Ego ne maiores ſubſint inſidię, Prętorianos & vigiles accerſã. Spiſſiſſimę tunc nubes omnia aſtra eripuerant. Et dimotis ille clauſtris, cum facem teneret, ab ipſo arcis limine exclamauit, perrupiſſe

rupisse ad Regem grassatores; Properaret ad auxilium è stationibus miles; instare, adesse periculum; facinus prope peractum esse. Hęc cum vehementius aliquoties proclamasset, ipse quidem longe à via declinauit per tenebras; cæterum exarsere improuiso tumultu qui arcem proxime obseruabant. Quo habitu quisque erant, procurrunt ad præstandam celeriter fidem; Nam & multi seminudi, ne componendis vestibus tardi essent, propemodum sola arma attulerunt. Iam occupauerant mœnia, iam feruebat vestibulum atriumq; confusis cohortibus. Cumque per varios ignes frustra hostis quæreretur, cœpere vereri, ne aut laruæ improuidos lusissent, aut aliquo dolo de stationibus essent exciti. Præcipui vero duces, & in illis Eurymedes, cum delectis militum ad cubiculum Regis peruadit, in quo ego cum Argenide eram. Nostra vociferatio, & in vultu Regis horror, maximeque duo cadauera quæ ante pedes iacebant, non contemnendæ rei indicia fuerunt. Circumstetere igitur Regem; Ac quod incolumem videbant, defunctumque periculo, manum amplexi, mistis vocibus multa ac varia volentes, ideo nihil exequebantur. Hi quærebant qui sicarii fuissent: alii qui eos refellisset in inermi & muliebri domo; plurimi accensis facibus scrutabantur ne qua hostis lateret. Etiam tumultuaria quæstio de captiuo habebatur, his genas vellicantibus, aliis in pectus intentantibus ferrum. Meleander interesse arbitratus ne præcox vindicta de eo sumeretur, tradit seruandum Eurymedi.

Iamque securus, & præsidio suorum medius ad Argenidis thalamum venit, quo & referentibus nobis audierat etiam domitos esse à Theocrine sicarios. Postquam & illic duo cadauera conspexere, & plagas plusquam ad mortem opus erat adactas, enixius rogauere Regis amici, quinam mortalium huic fortitudini sufficissent. Vbi vero retulimus, manu puellæ patratum hoc facinus, taciti,

citi,(nam admiratio verba ſuppreſſerat) circumlatis oculis victricem requirebant. Rex quoque aduocari illam iuſſit;&quia monebamus duos ex latronibus fugiſſe,ipſeq; meminerat vnum quoq;cubiculo ſuo elapſum, tota domo diſtribui exploratores iuſſit,qui repertos adducerent. Sed ſiue per portam qua receptum præſidium erat effugerant; ſiue per muros erant delapſi; Regi tandem relatum eſt, neque illos neque Theocrinem comparere. Minor cura Meleandro de prædonibus fuit;ſed Theocrinem abeſſe non ferebat; iterumque delectis qui omnia veſtigarent,Theocrines nomine tota domus exſonuit. Sciebamus, ego, atque Argenis, vocantibus reſpondere non poſſe,q beneficio noctis vſurus iã forſitan multum viæ proceſſiſſet; Primumque indicium mihi fuit amare Argenidiẽ, quod adeo diſſimulabat quicquid vtraque noueramus,vt prope me falleret.

In illis tumultibus reliquum noctis abſumptum eſt. Prima luce Cleobulus,cæterique quorum conſiliis Rex præcipue fidit, per curſores admoniti quid Regi contigiſſet,ſtrenue adfuerunt; quibus ad quæſtionem de captiuo habendã dimiſſis, Rex ita circumſtãtes affatus eſt; Quamquam in me,Deoſque ingens piaculum admiſere nefarii,detegique& vindicari ſontes debent;ego tamen non me magis vltum cupio, quam illã videre cuius virtute ſeruatus ſum. Vbicunque Theocrine eſt, ego me fœlicem abnuo eſſe, quamdiu ignoro an illa ſit in tranquillo.Dii boni! Ne in latronum inſidias nimia virtute deuenerit.Sic loquenti,querentique,iterũ exploratores renuntiant,nulla Theocrines veſtigia nec in arce;nec in proximis campis extare. Si quid duri contigiſſet, aut ſauciam,aut,nefas,interemptam potuiſſe reperiri.Hæſit aliquantum Rex,vt ex fronte coniiciebamus, in ſubitas cogitationes delapſus. Tandem verſus ad ſignũ maximi Iouis,quod non procul in domeſtica ara ſtabat;Summe

Iupiter, inquit, si vt coniicio res est, firma tuo numine meam fidem. Cœlesti munere factum est quod ex telis impiorum elapsus sum. O Theocrine, si fas est adhuc eo nomine te censeri, quod tibi inter nos induisti. Non tu virgo mortalis, nec de numinum vulgo. Tu sanctissima Pallas, tu præses armorum, tu quæ soli Ioui debes quod nata es. Veneror te, Dearum fortissima, ne Siculos patiaris ignorare beneficium tuum. Me enim arctissima religione tibi deuotum exemisti inimicis; seu patris imperium, seu pietatem tuam sequuta. O te fœlicem, mea Argenis, si tuas fortunas licuisset agnoscere; si iuissesque Palladem tibi loqui, tibi adesse; quæ quo solertius diuinitatem celaret, tibi clientis specie voluit esse obnoxia! Quibus argumentis hoc credam, si postulas; Primum memini vultus; & eodem numine, quo Deam vetabar deprehendere, nunc sero immortalia ora cognosco. Quis vigor? quod in oculis iubar? Omnia lineamenta in memoriam redeant; scies quod vt fingebat mortalem, ita nec Deam in totum suppresserat. Sed quis de accepto beneficio dubitet post certamen Pallade vna dignum? Adeone ad diuina opera caligemus, vt virgunculæ manu putemus tot homines fusos, & non potius lacertis cœlestibus gratias habeamus, qui hāc pugnam ediderunt? Nunc vero quę præsens tegebatur, absentia sua se nobis aperuit. In cœlum abscessit; aut fortasse nostris oculis erepta, tamen inter nos versatur, expertura an simus ingrati.

Ita differente Meleandro, fremitus ingens inter audientes exortus est. Scis hominum animos, ac præsertim multitudinis, facile grandibus & insuetis reb. Deos authores facere; & superstitionem quodam impetu infundi. Gloriosum præterea Siciliæ erat, Deos ipsos pugnasse pro Regibus. Itaque orationē Regis excepit militum clamor, Mineruam Tritonidem per omnia nomi-

na inuocantium, quæ illi artes ſuæ aut deditæ ſedes fecerunt. Hi ſuperſtitione animi; alii quo Regi placerent; cæteri effuſe gaudendi licentiam amantes. Vt putas inter hos errantium motus riſu furtiuo mecum Argenidem luſiſſe? Nec indelectata quidem hac fabula, mirabar quod Rex tam facile Deam feciſſet. Sed non hactenus ſtetit ludibrium. Quidam miles ſiue adulatione, ſiue inſania motus; Quæ autem illa ſpecies, inquit, quam in ſumma arce vidi, cum ex caſtris exciti primum ſumus? Fulgebat per noctem candidiſſimus ignis, quem hærere tectis putabam, & nos compeſcendo incendio acciri. Mox in radios diſtingui cœpit fulgor; & hæc pompa longo ordine creuit in cœlum. Rei autem admirationem tunc quidem mihi excuſſit nunciatum, Rex, tuæ maieſtatis periculum, quam non ſine venerationis ſenſu nunc repeto. Quid ſi ille Palladis ſplendor erat ſeſe poſt te aſſertum recipientis ad ſydera? Vix miles finierat, cum plerique eadem veſania, quod is finxerat, ſomniove conceperat, vidiſſe ſe confirmant. Ita multis authoribus fabula inualuit; & certatim conſecrationem Theocrines argumentis, veneratione, aſſenſu iuuerunt. Cum vero gratularentur Argenidi quod tamdiu habuiſſet domeſticum numen, illa abiectis modeſtiæ ſpecie luminibus, anteuertebat riſum; donec ſatis adorata Minerua, Rex ad conſilium ſupra atrocitate ſceleris, cum delectis ſeceſſit; & ego atque Argenis de Poliarcho loquuturæ in penetrale conuenimus. Dicebat Argenis, non indolis ad tempus repreſſæ; ſed veriſſimæ fuiſſe virtutis; quod is apud ſe toties modeſtiam tenuiſſet. Quid illius ingenio candidius; qui pene lenior inter mulieres fuiſſet, quam fortior inter viros? Iam beneficium memorabat quod Meleandro teſte dignum erat magnitudine deorum, & Palladis manu. Iam etiam, ſed illud verecunde, monſtrabat quantũ ille amaſſet, periculoſiſſimo do-

lo au-

lo ausus & sexum dissimulare, & se suppliciis, quæ deprehenso certa erant, obiicere. Fateor, ô Rex; subleuabam virginis pudorem, ea ipsa commendando, quæ intelligebam illi esse gratissima; & quia nondum te noueram, nihil credebam præstabilius Poliarcho.

Interim exegerat à captiuo Cleobulus sceleris authorem atque modum. Ille tormentis impar, cuncta de Lycogene confessus: Viam aiebat se ad arcem inuenisse, qua mari alluitur; nescio qua harpagine in murum coniecta, quæ ilicet saxis hæsit, præligatumque funiculum, per quem in altum scandi posset, librato pondere immota sustinuit. Hic largiter à Rege esse peccatum consultiores putant. Nam cum Lycogenem subito opprimi oporteret; maluit ad illius villam mitti qui hominem tantum accerserent. Seu iam eum ad arma comparatum crediderat, vt nec capi facile posset; seu sperabat ad omnia audacem contempto indicii periculo venturum. At ille cum clientum fortissimis, quos pridie in rei euentum plerumque ignaros coegerat, venationis specie lõgius profectus, venit ad arcem quam in Leontino agro habebat eximiam. Hinc per literas Regi significat, nec se tuo inter tot inimicos ad iudicium ire posse, nec debere inauditum damnari. Non denique oportere subornatos in suam perniciem sicarios fidem habere. Interim factione & viribus adoleuerat; vt quod nimiæ lenitatis consilium fuerat Regi, tunc necessarium esset, dissimulare facinus, & tanquam ad innocentem rescribere; Præcipue monente Cleobulo, vt si iniuriam fortiter exequi nollet, saltem non tam ignoscere videretur, quam fidem accusationi non habere. Ad hoc consilium fuit, vt captiuus ille index, morte in carcere oblata, tanquam casu occideret. Neque tamen Lycogenes quid meritus ipse, aut Meleander quid ille ausus esset, oblitus est. Alter ergo in alterius potestatem aut fidem redire

cauebant; & ſuſpicionibus odia fouebantur, bello quod deinde ſequutum eſt propemodum deteriora.

Interim Meleander damnata arcis fide quæ ſicariorum furori patuerat, nouo conſilio Syracuſas Argenidē abducit; non tam iratus Lycogeni, quam Palladi gratus. Aduentabant quinque dierum ſolemnia, quibus ferias illius Deæ naſcentis ſolemus reſidere. His ergo expectatis, Rex ad templum progreditur, conuocatoq; ad concionem populo, in hunc ſenſum loquutus eſt; Scire iam eos quicquid ipſe de Palladis in ſe meritis dicere poſſet: Repetere tamen Deam in mercedē auxilii, vt quā ſæpiſſime amet de ea re loqui. Tunc in ſe atq; Argenidem inſidias commemorat; ſceleris tamen authores premens; Neque in Lycogenem contumelioſa vox excidit. Palladem autem mortali ſpecie, & Theocrines nomine tectā, adfuiſſe periclitanti. Ipſam ipſam genio manuque diuinam, abſtuliſſe ſucceſſum euntibus in ſe telis; & prædones tanto numine oppreſſos periiſſe. Quid autem, ô ciues, erga Deam pignus erit, nos præſtiti auxilii memores eſſe, niſi quod precioſiſſimum mihi ſeruauit, Argenidem inquam meam, ego eius cultui mancipo? Hanc igitur conſciis omnibus Diis, in publica Siculorum concione; tanquam Pontifex Sacerdotem capio; Hanc ſacris Palladis iubeo operari, templiſque præeſſe, donec Iunonis numine abducetur ad nuptias.

Poſtquam Rex dicere ceſſauit, Argenis excompoſito ad patrem proceſſit. Circa, Augures erant. Et Rex candidam veſtem tenens, omnibus hiſtoriis diſtinctā quę Palladis maieſtatem populo exhibent, procumbentis collo iniecit. Quod ſi, inquit, Deæ eſſe non potes, niſi è patria poteſtate exiueris, ego te hactenus imperio meo ſoluo. Solę nuptiæ à Palladis religione te eximent. Sacra omnibus nundinis peragentem noſtri ciues aſpicient. Ad hæc Meleandri verba lachrymas, plauſus, vota, popularis ſuperſti-

perſtitio effudit. Redeuntes deinde in Regiam tota ciuitas comitata, mox, per ſingulas domos temulento peruigilio nouitatem ſacrorum ſanciuit.

Accenſus Radirobanes æmulatione ſæuiſſima, interfatur; Dic autem, Seleniſſa; eouſque decipi patrem tulit Argenis? Non repugnauit infulas iniicienti? Non exonerauit Regis animum abſurda pietate? Tulit denique ſe Palladis nomine initiari Poliarcho? Tunc anus; Equidē indignabar eo proceſſiſſe fortunæ ludibrium, Sed non impune ſtudiis alumnę repugnaſſem; quę profeſſo apud me affectu Poliarcho iam fauebat. Ingratum præterea fuiſſet Meleandro, ab errore reuocari. Quantum enim hoc erat, habuiſſe in auxilio Deam? Præterea gnatam ſacerdotio deſtinabat, non pietatis tantum officio, ſed vt populus virginem proximam ſceptro, videre aſſueſceret, & mirari. Ita volebat fauore frequentiæ eſſe ſecuram, quæ in ſolitudine prope parierat. Nec ſordida ſacra aut indigna ſceptro erant, quibus manus admoliebatur. Veſtis auro ſigniſque conſpicua; caput ornatum vt potius Deæ quam antiſtitis crederes. Satis erat, innoxio ictu libare victimas, priuſquam cæderentur. Thura inde Palladi dare, moxque fluentem populum ad rami oſculum quem ipſa tenebat, in aurata ſede excipere.

Inter hos dies Poliarchus, vt promiſerat, militari ad Aulam cultu venit. Vnus ille cum ipſo qui patruelem antea ſimulauerat. Tunc eum ſorte & nomine mutato appellabat Gelanorum, habebatq; pro liberto. Primum ad Eurymedem venit, ſtatimque indole, & arcano inter præſtantes viros genio, ei conciliatus eſt. Mox per illum admiſſus ad Regem, ſignificauit à remotiſſima regione ſe venire, inter ſuæ fœlicitatis titulos numeraturum ſi in tanti Principis aula liceret ad virtutē erudiri. Rex qui ſępe Theocrinem non viderat, iam ſermone & veſtibus

alium, adeo ignorauit, vt tanquã incognito & tunc primum in Siciliam appulſo loqueretur. Suſpiciebat tamen vultus; & omnia in hoſpite ſpectabilia, viam ad futuræ familiaritatis magnitudinem faciebant.

Dies erat quo redeuntibus nundinis oportebat Argenidem ire ad templum, cum ambæ ſciuimus Poliarchum eſſe in regia. Trepidabamus ergo: illa quidẽ lætitiæ immodico ſenſu; ego autem horrore dubia, ne quid ipſa moribus ſuis, & monitis meis, indignũ pararet. Sed rem in melius vtriuſq; amantis virtus explicuit. Ignoſce (Rex) ſi coram te Poliarchum breuiter laudo. Certe enim nec Argenidem oporteret à te amari, ſi impari aut degeneri amori patuiſſet; Nec deberes mihi multum, niſi te præferrẽ illi viro quem præter te vincere nemo poteſt. Tunc quidem hoc accepto nuncio, ſolemnium oblita Argenis, non ſacerdotii regium cultum quo cingebatur videbat, non ſalutantium cœtum, non matronas virgineſque aſſuetas obſequio. Occupata in Poliarcho, nec commode loqui poterat, nec audire; donec ego in morbum deſpiciens, familiariter rogaui, vt ſe colligeret: Et illa non antea merita ſic moneri, verecunde erubuit. Proceſſimus ergo ad templum: Iamq; hoſtiæ tangebantur, cum in Argenidem intenta, rurſus video eam diriguiſſe. Nec dubia faſcinũ eſſe, quo inuicem miſeri amatores pereunt, circumſpexi vnde hoc telũ veniret. Haud procul Poliarchum aſpicio. Sed vir erat, maiorq; videbatur, nec facile Theocrinem agnoui; vt non mirum ſi Meleander falli potuerit. Adeo quicquid muliebre, quicquid timidum videram, cum veſte poſuerat. Superciliũ grauius fuit, vultus erecti, lumenq; modeſta, ſed virili licentia vagum. Frontem quoque & tempora negligenti decore comis aſperſerat. Inter hæc Theocrinem animo repetebam. An ille eſt? inquiebam, ea eſt. Dii Deæque. Tot lepores, tam habilis ad omnia animus: & hæ manus penſa

penſa trahebant? Ignoui itaque ad hoc ſpectaculum raptæ Argenidi: quam tamen reuocatura ad præſentis ſacri officium, (nam prope ſtupebat) ſimulaui fluere præter modum virginis pallam, eamque dum colligere videor; Memineris, domina, inquam, nec Poliarchum probaturum vt tibi hic deſis. Euigilaſſe diceres ad hanc vocem. Concepit ergo preces quas præibat Pontifex, & Poliarcho, qui Deæ nomine colebatur, libentiſſime habuit hos honores. At ille (ô quanto plus eſt ſuo quemque quam alieno iudicio eſſe fœlicem!) quærebat ſupplicare facientibus ſacra, inquieto animo in me ſubinde atque Argenidem reſpiciens.

Redimus ad regiam. Ne quære quid tunc ego, & Argenis, colloquutæ. Vnicus erat de Poliarcho ſermo. Ad extremum; Quid, ô mater, peccabimus, ait Argenis, ſi meum, patriſq; ſeruatorem, ſanctius chariuſq; habebimus, quam qui illum ignorant? O ſi ſaltem colloqui huic liceret; vnaq; ſacerdotii mei vanitatem ridere! Faciam inquam (Domina) vt liceat. Mea opera ſiſtet hunc tibi. Et hoc quidem ſpondebam prolixius, ne illa (nam ſanitatis vix ſpes erat) morbum ſuum periculoſa modeſtia à ſenſu meo eriperet; neve, ſi nihil indulſiſſem, aliis artibus plura pararet. Cum ab Argenide exirem, video in veſtibulo Poliarchum cum meo filio ſpatiantem. Quippe ad me aditum ſuſpicione carentem quærebat. Ego tanquam ad filium irem, etiam hoſpitem ſalutaui; ſtrictimque admonui vt in eundem locum ſub noctem ſe referret. Quid moror? Secreto ad Argenidem adductus, ea gratia & modeſtia fuit, vt hunc crederem rurſus eſſe Theocrinem. Nihil illis colloquii (nam ſæpiuſcule redibat) cui non intereſſem. Nullum crimen; nulla in iuuene & amante temeritas; niſi quod ſemel in hanc ſententiam auſus eſt loqui; Se Regibus ortum, neque in ſtatu priuato futurum diutius quam ſuus in Argenidem

 amor

amor iussisset; Ab ea recipi in sponsi charitatem & fœdera optare. Vt prius in Orcum recipiatur (inquit Radirobanes.) O vesanam semiuiri temeritatem! Non credebam, ait anus, superfuturum virgini ad ista sermonem, & tanquam debitas mihi partes pro alumna parabam sufficere; cum ipsa, ne, vt in re improuisa, cunctata quidem multum, ausa sic loqui; Testes Dii, quos omnes, Poliarche, propitios tibi credo, si te fratrem habuissem, nullas in tædas consensuram me fuisse, ne quis esset quem supra te amandum iura mihi ostenderent. Virtus tua, & libertas quam depulsis prædonibus dedisti, faciunt ne certiora fidei pignora possim exigere. Sint ergo conscii Dii, & tu quoque Selenissa, me hactenus ad hæc pacta descendere, vt spondeam, nulli me, nisi Poliarcho, nupturam. Nec parentis in me imperio in totum detraho. Illo iubente nulli nubam; at alteri, nunquam. Expalluit Radirobanes; & fascinum profecto valuisse in virginem; veneficum Poliarchum fuisse: Addebat & alia, quæ recens indignatio in fœlicem æmulum inueniebat. At Selenissa; Ego, ait, tunc confusa, ne tamen nihil profuturo iurgio me illis committerem, Dii, inquam, aspirent cogitationibus magnis. Audax tamen consilium, & celere initis. Et, si quid rogare vos possum; Quid interest, Poliarche, hæc potius agi secreto, quam professo ad Meleandrum voto? Si, vt ais, & arbitror, priuatæ sortis non es; cum iam beneficium dederis, cum ab Argenide ameris, nihil causæ cur affinitas Regi non placeat. Tum ille; Si ignoscis, Matrona, quod iuuenilis impetus me auidum videndi Argenidem à patria abstulit, sine comitatu, aut cæteris meæ fortunæ indiciis; cœtera facile excusabo. Ignotus, & propemodum solus, vereor vt meam causam, & opes Regi probem. Sufficere autem vita non posset inter amoris mala, si in incerto votorum iuberet à patria accire meæ sortis

& di-

& dignitatis insignia. Itaque me, ô virgo, ab interitu reuocasti, quem destinatum habebam, si te duram præbuisses. Tu vero, matrona, desine hæc fœdera habere suspecta. Nam quæ modestia fuit amanti, durabit adhuc sponso. Satis est me amari, satis est spē esse securā. In hoc mihi votorum nunc summa est. Nec furtiuæ nuptiæ mihi placent. Iam patientior omnis moræ, tempestiuis consiliis ambiam Regem, donec in oculis Siciliæ mihi tua alumna ipso iubente nubat.

Ita tunc ille; & modestiam quam sermone prætulerat, moribus æquauit; summo pudore quem hospes attulerat, etiam post secrete fidei pignora illibato. Viuebat in aula. Seruos aliquot emit. Equi, quos amabat domitare, stabula impleuerant: vt esse opulentum constaret. Genio præterea studiisque, & quoties licebat, experimento fortitudinis, plurimorum animos tenebat; Per has artes nihil minus Regi charus quam nunc vides Archombrotum. Vnus tamen omnium conscius Gelanorus: Cæteri familiares, vtique ex Siculis collecti, dominum ignorabant. Sæpe ergo ad Argenidis familiam nihil suspiciosa humanitate diuertebat; sæpe incautis omnibus, nunquam tamen nisi me duce, cum Argenide erat. Dixisses sororem cum germano sub me matre lusitare. Præcipua mihi eius imago est venientis ad sacra, quæ in suarum virtutum præmium immerita Pallas ferebat; Cum Antistita Argenis Palladem diceret, & Poliarchum cogitaret; & à numinis signo in eum tanquam temere obuersa, deflecteret preces; ille autem fabulæ non ignarus aut fingeret maiestatem, aut aliquo nutu oranti annueret. Hæc sæpissime inter nos conscium risum ciebant, neque satis castigabam improbitatem per hos iocos errantium. Nō tenuit Radirobanes iram; sed, Si, inquit, iusta Pallas fuisset, hanc inimicam Deam, hanc diuinos honores vsurpantem, multo

multo pluribus laqueis suspendisset, quam seipsam Arachne verberata.

Sic loquentes turbauit ab Argenide seruus, qui dominæ verbis nunciauit Seleníssæ vt rediret, secumque si videretur Radirobanem duceret. Vade, retulit illa, & dominæ nuncia nos confestim adfuturos. Cum seruus abiisset; Expectaris ab Argenide, inquit, ô Rex. Nescio quid eius consilium interuertit huc ad nos veniendi. Dum autem imus ad illam, patere breuiter quæ supersunt edisseri. Strictim ergo exposuit, dum Poliarchus in ea fœlicitate esset, ortum in Sicilia bellum, Lycogene, postquam satis factione inualuit, acriter in Meleandrum profecto; strenuum consilio manuq; Poliarchum, non minus ipso Rege exosum hostibus fuisse; quos etiam primo certamine ita vltus est, vt victoriam Regi tribuerit. Addidit calamitatem illius, violatis Lycogenis legatis, qui de pace acturi veniebant. Et tunc quidem pulsum esse Sicilia; sed in dies ab Argenide expectari. Ille est, ô Rex, (ne immerito Archombrotum insimules) qui virginem hactenus difficilem tibi fecit. Tum Radirobanes; Putas vero, Matrona, illo incolumi me fore securum? Quid si mutabitur Argenis? quid si repetet prioris amicitiæ sacramentum? Ipsum, quod iam (vt ais) me amat, deserto Poliarcho, documento est me quoque, nisi aliquod mihi consilium præoccupo, deseri posse. Ne dubita (refert anus) vbi semel matrem familias Argenidem habueris, nihil eam à fide connubii deducet. Censeo itaque maturandos hymenæos. Si vero Poliarchum inter hæc redire contigerit, ego incautum, & omnia mihi credentem qua iubebis in insidias deducam. Tollendus enim erit. Nec arduum facinus, inermem solumque opprimere.

Radirobanes obstupuit ad mulieris scelus: Probato tamen consilio, in Argenidis porticum peruenit, in qua ipsa

ipſa dimiſſo Poliarcho ambulabat vultu ſeuero; vtique recenti dolore incitata. Obuiam tamen Radirobani perrexit, iuſſitque conſidere; ipſa in ſella alia acquieuit. Is vero, ſpe, quam anus fecerat tumens, ſua vota, ſuum amorem virgini commendauit; omniaque addidit quæ verus effictuſq; amandi impetus eadem habet. Argenis præter expectationem rigida; nihil ad eius mentem reſpondit. Idque ille eo acerbius tulit, quo propius ſpem venerat expugnatum virginis animum eſſe. Expalluit etiam Seleniſſa, cum ſuo promiſſo fraudatus Rex inſpiceret in illam; verita quoque ne amor deceptus in apertæ indignationis verba mitteret inſanientem.

Poſtquam ille porticu exceſſit, auſa eſt anus incuſare Argenidem. Quid enim eius animum in contraria rurſus egiſſet? Aut cur fefelliſſet ſpem quam pridie ipſa fecerat? Cur non ſaltem ageret curam patriæ, cuius intererat Radirobanem non iraſci? Sed puella indignationis vix potens; Deſine, inquit, in peius ominari. Diis curæ Sicilia erit; quorum numine perduelles, vt vidiſti, nuper extincti ſunt. Dubiis verbis, nec ſat certum an in ſe directis, anus verberata contremuit. Hæ primæ flagitii furiæ erant inſidentes meritum pectus. Sed nouerat ſolis ſceleribus ſua ſcelera poſſe defendi. Trepida ergo rerum ſuarum, anxie agitabat, quibus modis Radirobanem ad vim incenderet, traderetque ipſa Argenidem. Cui ne ſuſpecta interim eſſet, paulatim ſimulauit à Radirobanis patrocinio abire: & interdum imitatione doloris querebatur abeſſe Poliarchum. At non dubia Argenis ſimulationem hanc eſſe, peius frontem ab animo diffidentem exoſa eſt.

At Radirobanes vitia vtcunq; hactenus preſſa eo effrenatius ſoluere cœpit, quo diutius vires diſſimulatione collegerant. Nullum præmium par eſſe auxilio quo Meleandrum iuuerat arbitratus, ita agebat, tãquam hoſpitali-

ſpitalibus armis, plus iuſto Siciliam & Argenidem emiſſet. Itaque immodeſtius Regem ſuper gnatæ fœderibus adibat; grauiſque inceperat omnibus Siculis eſſe. Potentiorum præcipue offenſam immodeſta ambitione contraxerat. At Meleandrum perplexæ cogitationes ſubiere, verentem ne is amor in iurgia deſineret; feſſuſque & imparatus ſenex noua ad bella reuocaretur. Filiam ergo vocat; petitque quid tantum in Radirobane ei diſpliceat. Priuatorum eſt (inquit) eligere matrimonia ex amicitiæ affectu, vel morum concordia. Nobis illa ſuauitas exuenda. Regum enim fortuna eſt, vt nunc indignos & exoſos per ſanctiſſima fœdera ſibi coniungant; nunc omnium nexuum iura, omniſque ſanguinis charitatem, inhumana neceſſitas negligat. Chariſſimus eſſe ſolet, qui vtilitate præcipua potentiam noſtram alit; & affinitates pulcherrimæ cenſentur, quæcunque regnum ſtabiliunt. Si plures genuiſſem, poſſes credere non me hic tui habere rationem, ſed mei. Scio enim à Regibus ſæpe filias aut ſorores, ſpargi in eos quos fallere amicitiæ ſpecie volunt, vel ad tempus placare; nihilque deinde ſui ſanguinis pignoribus, nihil nominum quæ mutuo inierunt reuerentia motos, pacem & bella ex temporum & fortunæ æſtimare ingenio. At tu mihi ſola es; in te vnam affectum patris & Regis, natura & ſucceſſio coniunxit. Aut ipſa tibi conſule; aut me patiaris conſulere. Hic Argenis; Eſt, Domine, quod rationem virgo reddat, ſi quem ſibi optat in ſponſum, non ſi cui dura eſſe inſtituit, ſiue ratio eſt, ſiue etiam pudor, cuius eſſet vel omnes auerſari. Hunc autem Radirobanem forſitan poſſem non odiſſe, ſi me potius amaret quam crederet debitam ſibi. Tam inconditam ſuperbiam non fero. Tu ipſe, optime pater, cætera cogita, quæ in homine non probas. His quoque adducta ſum, ne hoc affine, te, & Siciliam, & me denique perdi-

tam

tam velim. Ita obstinatam Rex dimisit, certus ipsi vt so-
lebat indulgere.

Radirobanes, quamquam iratus Selenissæ, quia pro-
missa non processerant, eam tamen optabat audire. Nam
& solertem sciebat, & post secreta alumnæ prodita suam
esse. Cæterum vni ipse Virtigani expugnatam illius
conscientiam detexerat; leuabatque furorem liberri-
mis apud eum questibus, multisque in Meleandrum, in-
terdumque Argenidem, minis. Timeo, mi Virtiganes,
inquit, suspicionem fraudis, si toties cum Selenissa ago.
Tu in vices meas tuto successeris. Cum ibo ad Argeni-
dem, facile ad anum peruenies, & hunc feres codicillū,
quo queror destitutam spem, quam habere me iusserat,
in Argenidis recidisse ludibrium. Scribo præterea vt o-
mnia tibi credat, si quæ in rem tam arduam forsitan ha-
bet. Te enim mearum rerum arbitrum, te vt in cæteris
rebus, sic in ista consilium præcipue mihi esse. Suscepto
negotio, vt primum Radirobanes Argenidem inuisit,
Virtiganes clam Selenissæ in manus literas dedit; quas
nonnihil semota cum legisset, rediit ad Ligurem, haud
ignara nisi procederent hæ nuptiæ, se vtrimque peritu-
ram; &, Nuncia, inquit, Regi, nihil eorum deesse quæ
promiseram. Sed lentum amatorem ista tempora non
quærunt. Rex est: armatus est; habet classem; & ex raptu
Dii quoque sibi vxores inuenerunt. Violenta consilia a-
mor excusat, & mariti sanctum nomen delet iniurias.
Nec in alumnam crudelis sum. Cogi optat Argenis. Et
hoc quidem vt fidem exoluat Poliarcho, cui promisit
nunquam sponte consentire in alium. Seruat igitur istā
frontis verborumque constantiam, ne iratos Deos ha-
beat, quorum numinibus vocatis, Poliarcho se addixit.
Sed me deinde iurgio premit. Nam cur, inquit, Radiro-
banem amare sic memoras? Aut si amat, quamdiu cessat?
Accessit imperium Meleandri hanc austeritatem præ-
scriben-

ſcribentis. Nam ille cum Radirobane affinitatem non vult; & inuidiam repulſæ transfert in filiam. Ne erres. Tuo Regi non diu licebit eſſe forti. Clam enim milites accerſuntur; Et vbi Meleandro ſuæ vires placebunt, cum ſupercilio iſtum negliget, cui nunc affinitatem timide negat.

Multum miratus Virtiganes tantæ audaciæ verba, ad dominum, qui de more iratior à virgine abibat, rem defert. Et ille nouitatem conſilii haud parum miratus, Faciamus igitur, inquit, vt nulla ſua culpa Argenis eiuret Poliarchum; & ei liceat nos amare. Ego per Iouem, quacunque hæc fide Seleniſſa tibi mandauerit, omnia diligentiſſima ratione curabo; nec à Meleandro ſperni me patiar. Sed ne anus nos deſerat, accuſetque conatus ad quos ipſa iam impellit; neſciat hanc mihi rationem placere; Ipſa quoque ſi noſtrarum eſt partium, ſe cum Argenide ex improuiſo capi lætabitur. Non audebat Virtiganes diſſuadere; quamquam pericula videbat, & hoſpitii violati infamiam. Ita fraude & ſcelere Seleniſſæ, vis funeſta Argenidi, & quod miſerius erat, tanquam optanti apparabatur. Conducebat huic fraudi, habere facilem, nec ſuſpicioſum Meleandrum. Rurſus ergo cohibere Radirobanes animum cœpit; Illum ſine ſatellitio ambiuit, ſine armis iniit apud illum conuiuia; vt neque is dubitaret ſe eius fidei deinde concredere. Exercitum quoque in Sardiniam remiſit, ne ſuſpectus nimis viribus eſſet. Familia, tamen, & Procerum quos habebat comitatus, corporiſque cuſtodia, pluſquam ſexcentorum hominum erant; præter triremium quinque (tot enim ſibi ſeruauerat) remiges atque nautas, quos ex omni claſſe delegerat.

Satis hoc virium ad fraudem raptumque exiſtimans, diu ſecum exigit, quo ſecurius modo prædam hanc ageret. Multa voluenti talis potiſſimum dolus ſedit. Prætorium

torium eius nauigium,cum in Epeirctes portum ſucce-
deret,pertinax gubernator obnoxie in ignoto ſaxo alli-
ſerat.Ita quaſſatum eſt latus,& quicquid ſub prora ſco-
pulo ictum dedit.Fluctibus tamen ereptum eſt, contis,
atque remigio, funibuſque ab antecedentibus ſcaphis,
& proximo littoris aggere,perniciter actis. Ereptum
periculo, in ipſo terræ confinio fundatur anchoris, &
deinde ingentium trabium velut ponte, incuruam cra-
ticulam imitante ſubnixum eſt. Sic vtrimque effultum,
in priſtinum robur componebant artifices. Neque mo-
do placebat ſublapſa reſtitui; Sed quæ plurimarum æ-
dium vrbiumque fortuna eſt, præſtantius volebant ex
ruina reſurgere. Namque Corinthii,apud quos primæ
triremes ſunt conditæ, rei nauticæ eximium vſum ad
colonos pertulerant.Et hinc Corcyra ſtatim, hinc vali-
dæ maritimis copiis Syracuſæ. Pulcherrimum erat Me-
leandro nauigiũ ad eam artem exactum; ex quo exem-
plum capere ſuos artifices,Radirobanes iuſſit, & trire-
mem reparare propemodum à carina. Nec Radiroba-
nes tantum,ſed & ſæpe Meleander,opus viſebat. Hunc
ergo inſidiis ordinem ille conſtituit. Abſolutam trire-
mem dicauit Argenidi,illius ſtatua ad proram defixa, &
in puppis ambitu per varios ornatus repetita imagine.
Opportune inſtabat natalis Argenidis,quem & velle ſe
prædicabat renaſcenti nauigio eſſe natalem; In eam igi-
tur diem inuitauit ad littus cum gnata Meleandrum;
quippe locato in arena tentorio prandium vtrique da-
turus; quo in multum diei protracto, triremis deinde
nomini Argenidis ſacra,inter tubas atque ſymphoniam,
æquori permitteretur. Moxque tenebris excipientibus
lucem,medicati ex ſulphure ignes, & ſub vndis victu-
ri(noua tunc erat voluptas,atque rara) ex eodem litto-
re emicarent. Inter illud vero ſpectaculum, Siculis
improuiſis, & vt extra periculum plerumque exermi-

bus, ſtatuerat vi correptam cum patre Argenidem in proximas naues deferre. Ac vt longa hilaritate, mentes omnium à cura & ſuſpicione auerteret; noctem quoque quæ Argenidis natalem præcedebat, regio tripudio, & propemodum mimo, celebrare inſtituit; Vndecim ex primis ſuorum iuuenum electis, qui ſecum laruati ſaltarent. Placebat ea ſcena referre trium Deorum fabulam, pulſo patre Saturno naturæ hereditatem ſorte ducentium; cum ſydera Ioui ceſſerunt; horruere maria ſub Neptuno; & triſtitia ferox Pluto ad populoſiora regna demiſſus eſt.

Hos ſplendoris regii ludos, à Radirobane parari Meleander lætus accepit; illum vtique diem honore præcipuo culturus. Nam & quæ Syracuſiorum, cæterarumque vrbium legati paulo ante petierant, inter hãc pompam, tanquam in honorem Argenidis, donare decreuerat: Ea vero maxime erant; Ne redemptoribus portoriorum, aut vectigalium, liceret ab iis quicquam exigere, quos non vitio ſuo egenos, & colendæ terræ vtiles eſſe, magiſtratus cenſuiſſet; Præterea, ne quis ex proletariis, aut capite cenſis, imitari diuitum ocium poſſet, ceſſando, faſtidiendo artificia, & vnum ferrum ſic ad latus geſtando, tanquam in pace militaret: Sed quos de ſuo non viuere poſſe conſtaret, vel ſponte quod profiterentur eligerent, vel ad publica opera diſtribuerentur; Quippe illos ignaua triſtique ſuperbia in pace marcentes, priuata ſcelera exequi; aut quo ſuam egeſtatem publicis malis paſcant, operam vltro ad ſeditionem motuſque ciuiles commodare. Illud quoque petiere. Ne imi quæſtores exigendis à populo tributis præeſſent; & nec ipſi priuatorum limina circumirent, nec miſſis lictoribus pignora caperent, diuexarentque oppidanos. Ipſorum conciuium eſſet hoc munus; qui ex ſuo corpore eligeret per quos ea pecunia cogeretur humanius;

nius; Hanc ſingula oppida ad Prætorem ſuum ferrent; Inde vel Præfecto Prouinciæ numeraretur, vel ſi Regi placeret, Syracuſis inferretur ærario. Si quis enim priuatus detrectet, aut moretur; per ſuos hunc ciues, per aſſuetos magiſtratus, notoſque lictores, præſtare ad ſolutionem adigi; quam in humano faſtu quæſtorum, qui cum exactoribus ſuis, breuem moram egenis interdum crudeliter vendunt; meliuſque prædati nunquam eunt, quam cum in vexatis laribus, & inquibus vix tantum eſt quod tributo ſufficiat, ſibi quoque ſpolia illato terrore inueniunt. Miſertus ſuorum Rex, Cleobulo curam dedit vt leges conciperet, quæ hæc à populo incommoda arcerent. Difficilius fuit, quod iidem legati petierant, malis occurrere quibus litium frequentia, Iudicum moræ, & aduocatorum iniquitas agros vrbeſque populauerant. Ibburranes & ſuapte magnitudine, & commendatione Argenidis Regi charus, conuerſari frequentius ſolebat in Regia. Hunc adierant Syracuſii, recipique ambierant in tantæ gratiæ clientelam. Ferret ipſe ad Regem iuſtiſſima vota, preceſque Siculorum, eumque iam ſponte mitigatum, prolixius ſuo pondere ad populi commoda inclinaret. Pręter cæteras virtutes, ſumma erat in Ibburrane facilitas, ſi quis opem, aut iuſtam ſuffragii commentationem petebat, vt eum diceres beneficium accipere quoties dabat. Is igitur & ſæpe Syracuſanos commendauerat Regi; & tunc maxime ſuper his fori & iudiciorum malis, de quibus populus querebatur, ita locutus eſt. Ne putes leuia hæc eſſe, Rex, quibus leuari Sicilia exoptat: neſcio an turbæ ciuiles quas modo ſedauiſti furioſius ſæuierint; aut ne dubites quam ampla factione minentur hæc mala; non plures cum Lycogene coierant. Iſti, inquam, Aduocati, Patroni, ſcriptores, lictoreſque (nam Iudices, quia eos conſtituis, vereor nominare) adeo numerum ſuperant,

 perant,

perant, vt pauciores ſint agricolæ, pauciores qui in mercatura vertuntur, regnumve cuſtodiunt. Vnde vero tanta illa gens viuit, niſi ex iniuria populi, ex clade & ſanguine miſerorum? Eo quidem maiori reipublicæ detrimento; quod ſi inter pauciores, ſed ſpectati candoris, aduocationum munus eſſet, tot illa ingenia quæ noxia calliditate ſe corrumpunt, melioribus ſtudiis ornarent patriam; diſciplinas, & artes, aut proderent nouas, aut inuentas excolerent. Ita hæc peſtis non modo malorum eſt rea quæ infert, ſed bonorum præterea, quę adimit. At excuſabis multitudinem comitialium hominum (permitte ſic vocari hos iurgiorum præceptores) ex litigantium numero, quibus omnia fora ægre ſufficiunt. Per pauciores enim agi tot cauſas, tot explicari negotia non poſſe. Imo vero, ex Iudicum & Patronorum numero, creſcunt lites, aut ſubſident. Adde noua tribunalia, non deerunt quibus placeat recens equuleus; Quod ſi de veteribus adimes, ita cadet pars litium; ac de morbo decedat ſi de hodierna medicina ſubtraxeris. Forenſis huius æſtus cauſa eſt; quia Iudices (ne infrequentia cauſarum, lucello ſublato, etiam deſpectam dignitatẽ faciat) in ſummo iure ſemper inueniunt quos ſubmittant faſcibus ſuis: Nec tabulæ deſunt, & his quoque deterius genus, homines quidam ſcientes formularum, omniſq; ad litigandum articuli; qui vel alios inter ſe committant, vel ipſi reperta litigandi materia huius ludi ignaros exerceant. Ex tuis prouinciis vna fuit expers eorum qui ſe in litibus doctos iactitant. Quietem oppida agebant; quicquid diſcordiæ inter ciues exarſerat, rudis, ſed beata æquitas, compeſcebat per arbitros. Ignari ſalutis, paſſi deinde ſunt ex illis hominibus apud ſe vnum viuere. Illico ortæ cauſæ; contentiones validæ; & diſſidia ætatem tulerunt. Adeo iſti in foro exerciti ſæpius lites excudunt, quam inueniunt aut placant.

Sed

Sed vtcunque numerosi, & aliqua contagione vicina omnia turbantes; saltem si breui supplicio contenti mulctatos dimitterent. Nunc æterna sunt iurgia; vt si cum sumptibus sit molestiarum ratio, grauius putes sic vincere, quam confestim damnari. Illud est potissimum quod exigit tuam curam. Amputa has ambages; constitue spacium vltra quod nullis litibus fas sit senescere. Nam & modum & numerum prægressæ sunt artes ac nomina, quibus miserrimos clientes Patroni & Iudices frustrantur. Articulatim & lente hos discerpunt qui semel perire potuerant. Sæpe itur ad Iudices, causa narratur, aliquot anni abeunt, necdum contestatio litis, vt vocant, audita est. Iudicibus hic non vacat, hic omisso quod litem facit negocio, hærent Patroni in causis minoribus, quæ nunc sponte, nunc eorum studio nascuntur è prima. Hæc præludia adornant, his proclamant inauditis iter ad verum Iudicibus esse non posse. Sic dubia ex dubiis seruntur. Sic immani dilatione pereunt litigantes; magna, ô Rex, in insontes inopesque iniuria. Nam qui in diuitem inimicum pauper inciderit, tam longo & sumptuoso itinere conficitur; procumbitque denique lassus, nec recuperato iure inultus, æmulo minus suo quam huic prolixæ æquitati irascitur. Ne quære cur tandiu Iudicibus placeat, & patronis, ad se delatos cruciari. Nempe ex mora & tempore, sua opera æstimatur. Sic Patronis, inquam, crescit, sic Iudicibus merces. Multa scripsisse, multa audisse (quamquam ea præstabat compendio fieri) acerrime vendunt; eo peiores quod quæ peccant, ipsi iustitiæ imputant. Præterea consuetudine videndi miseros, & deinde faciendi, exuunt humanitatis sensum; aut potius miserum esse non credunt, litigare. Ita duri ad questus, parum supplicibus mouentur; & ab iis tantum culti, saltem amant longiora in ipsos exercere imperia.

Cætera quæ quotidie peccant taceo. Nam hæc omnia questos esse oportuit qui emendandi fori tibi mentem dederunt. Pręstat de remediis in eam cladem videre; quę fortasse ab eiusmodi sanctione non incōmode incipies; Vt sistantur Iudicibus illi ipsi qui inter se dissentiunt, ne ab sola aduocatorum fide res pendeat. Ex eorum simplicitate, vel astu, sæpe integrius ad ingenium causæ disceptatores peruenient, quam callidæ eloquentiæ fuco. Vbi causam adhuc nudam inspexerint, duorū aut trium iudicum arbitrium erit, an ad sententiam sat liqueat. Neque iuris teneantur apicibus. Æqui boniq; iudiciū esto. Aliter exordiri nefas sit, siue in minorib. iudiciis, siue ad quæ prouocatur. Sin impeditius iurgium venit, testesque, & inspectionem, & leges desiderat; tum ad quos patronos deferetur, ii Numini repetant sacramentum quo semel deuincti sunt, nullam se causam, quoad sciant, iniquam oraturos. Quos si hanc fidem fefellisse constiterit, aut clientem præuaricatione læsisse; præter infamiam genus supplicii excipiat, cuius timor apud paria ausuros plusquam omnes Dii possint. Illud præterea vtilissima lege cauendum est, ne quid à clientibus Patroni accipiant, priusquam lis finem sortita sit. Qui vincetur, aut nihil, aut non multo amplius, quod & lege definies, patrono debebit; Et iam inde ab litis principio accedet tantillæ solutionis fideiussor; ne operæ merces alia lite quærenda sit. Is vero cui successerit, aduocationis diligentiam rependat tanto auro, quantum Iudices ipsi in laboris mercedem accipiunt. Sed sanctum sit, ne quis dum adhuc litigatur, intempestiuis muneribus peccet in legem. Causa, si quis cliens dederit, cadat: accipienti patrono imperetur à foro exilium. Delatori ea sint præmia quæ vel domesticorum fidem solicitent. Faxo patroni moras oderint; & contentiores ad metam, dum sibi sic studebunt, aliis prosint.

Parum

Parum eſt, niſi præterea edices (ſed hoc grauiter, nec vt ſolemus, terroris mox euaneſcentis imagine) ne vlla lis vltra ſex menſes apud Iudices hæreat: Niſi ſi teſtes extra prouinciam arceſſendi ſunt: Tunc enim vel tempus geminari non abnuam. Non ferent hanc vocem aſſueti lentiſſima propinare remedia, & indignatione pleniſſimi negabunt tot cauſarum aceruos ſemeſtri iuriſdictione digeri poſſe. Ab iis igitur quæram, an in annos cumulus litium creſcat in foro; An vero de veteribus abſoluant pene ad ſcaturientium numerum. Si creſcunt: quid iis tandem fiet? quo ſatis oſtio euoluemus tot annorum incrementa? Abiiciendæ mehercule erunt, aut vno agmine non ex æquo finiendæ, ſed ſortibus. Sin pene ad naſcentium numerũ iam adultas emittunt; nihil magis exigimus; Conuenimus de numero; Satis inquam vt quot annus feret lites, tot audiantur iudicia. Sin obiicient religioſam difficultatem veri quærendi, quæ aliquot interdum annis indigeat; nihilo erit excuſatio illa fœlicior. Nam implicatæ ſcilicet cauſæ ſunt? Vos ipſi, vos, Iudices, eas implicuiſtis. Reſpicite in maiores. Celeriora quam præſcribimus iudicia erant: Et tamen æquiſſimos fuiſſe non abnuas, cum ab illis conditas leges vt plurimum colamus. Labentibus ſæculis, ſpecie æqui, in reorum auxilium inuenta ſunt ea quibus denique ſimplicitas legum occubuit, fruſtrationes, reſcripta, & quæ ſemel conſtitui poterant velut religioſo ordine in varios dies dilata. Hæc vero quia Iudicibus & Patronis ad lucrum ſunt, iam neglecto reorum commodo tam ſancte obſeruantur; quaſi iudiciis ciues, non hæc illis inuenta ſint. Ex iſtis reſecate, quod iuſti temporis menſuram exceſſerit. Nam & ſex menſium ſtudium ac diligentiam nulla cauſa effugiet; Et ſi exacto ſpatio adhuc deliberabitis; at tanti eſt à tribunali diſcedere. Nec ſcrupuloſitas nimii iuris cunctatio-

nem iniiciat. Ex animi vestri sententia, quod tunc liquebit decernite. Quandoquidem & sæpe post annos & lustra, haud minus turbide vel inique statuitis. Adeo non tempore sed diligentia, veritas constat.

Meleander dicentis manum corripuit; & hilari vultu; Quo te, inquit, hic æstus, magne Antistes, qui absentibus loquaris? Nisi me forte in Iudicum numerum refers; aut sub aliena inuidia me mones. Audio enim & quibus res in Aula est, queri lenta illic esse consilia? Excusauit Ibburranes dicendi feruorem, cura publici commodi concitatum. Sed fortasse Iudices (inquit) transferre in causarum Patronos inuidiam volent. Siquidem illos esse, qui cunctantur, nunc directa, nunc ex obliquo mora; & animos Quæsitorum diuersissima ambage impediunt. Quasi vero qui aduocationis munere funguntur, ita peccare nisi ex consensu Iudicum possint. Hi rem postulant differri. Isti annuunt. Vtrorum maius est vitium? Equidem censeo esse illorum, qui cum possint hæc mala prohibere non faciunt. Neque enim sic tergiuersari, remque differre, & in superfluis morari auderet Patronus, qui nesciret eiusmodi artem quotidianam esse, & assensu Iudicum ratam. Neget Prætor inducias; Omnes litis articulos intra sex mensium spatia includat; imparatos habeat pro conuictis, iam causidici desinent ab hac fraude, neque iura clientium improba dilatione confici ferent.

Si hæc tamen omnia Iudicum animos non mouebunt, si mihi reclamabunt, si fidem, & labores, & disciplinam suam iactantes, hac paucorum mensium breuitate se vltra fas premi querentur; te misericordem esse non veto. Iube quicquid negotii oneratis superfluet, diuidant in peritos. Sunt in causarum Patronis consultissimi multi; Ad hos litigantium quos placebit reiiciãt. Seu per se, seu per alios iudicent, è republica facturos;

modo

modo præter imperatum ſpatium clientes non pendeãt. Videbis illico refectas illis vires. Non committent vt lucri & poteſtatis pars in alios emanet. Plura tunc negotia ingere; ſoli iſti, modo tam delicate de laboribus feſſi, ſufficient; Præſertim ſi, vt oportet, hanc legem grandi mulcta ſancieueris.

Sed quid, inquies, veteribus cauſis fiet, quæ in tribunalibus multos annos iam perennant? Certe enim his ſimul, & cæteris quæ in dies deferuntur, hic annus non ſufficit. In hanc rem illi qui iudicia exercent etiam ingratiis collegas accipiant, quod purgando foro ſat erũt. Non vltra ſex menſes poteſtas ſit. Vacua deinde ab ſitu antiquo tribunalia, non plus anno vltionem noxiorum differant, queſtumve læſorum.

Æqua ſentire Ibburranes videbatur. Quia tamen ægra corpora nimio medicamenti conatu percelli, exitiale interdum eſt; Rex tantæ ſalutis nouitatem diſtulit, donec poſſent vocari magiſtratus, & tanquam conſentientibus leges dici. Nam nec illis oportebat reuerentiam ad populum perire; quod vtique metuendum, ſi in tumultuaria ſanctione magis pœnæ, & vindictæ, quam futuræ vtilitatis ſpecies fuiſſet. Cætera igitur quæ populus petierat, repræſentari confluentibus ad natalem Argenidis iuſſit, ſolam iudiciorum ordinationem promitti; Et cura concipiendi ſanctiones data Cleobulo.

Iamque non ex ciuitatibus modo Oratores conuenerant, ſed adeo omnis generis mortales implebant Epeircten, vt Radirobanes cogitati ſceleris curis incubans, interdum vereretur ne inter tot Siculos rapi Argenis non poſſet; interdum in confuſo & incondito vulgo cogitaret Meleandri comitatum, ægrius ad opem coiturum. Non operæ interim, non pecuniæ parcebatur, quo inſtitutam ſaltationem exornaret. Nam &

 ſibi

ſibi conciliare elegantiæ famam quærebat, & offenſæ
quam moliebatur atrocitatem eiuſmodi apud popu-
lum fauore minuere. Pridie ergo natalis Argenidis de-
ſtinata ſpectaculo aula fuit apud Meleandrum ampliſ-
ſima. Cœna mature exhibita, illuc ex Sardis Siculiſque
frequentes conueniunt. Non lictores, non armati, ad
fores aditusque diſpoſiti, ſatis ſubmouebant immo-
dicos; vt in pompæ regiæ parte eſſet ipſe tumultus, læ-
ſorumque, & repellentium clamor. Ipſe Meleander
ad fores proceſſit, quando cuſtodum & lictorum po-
teſtas non valebat, orauitque regio vultu, ne confu-
ſum ſpectaculum, ſeque offenſum vellent. Archom-
brotus lateri proximus erat; cui abſcedens mandauit,
vt admiſſis qui ſpectare commode poſſent, cæteros ſui
reuerentia arceret. At ille Radirobani quaqua nocere
pium exiſtimans, turbare tripudii mimum aggreſſus eſt,
quem is tantopere curabat; & tanquam populi impetũ
non ferens prodidit fores, ſubita multitudine obrutas,
vt ſtipatis corporibus nec ipſi ſe caperent; Cumque ex-
candeſceret Meleander, tamen à calentib. non audieba-
tur, donec populum ipſa libertate mitigatum ſui puduit:
Maxime poſtquam indignatus Rex per portã ſolio pro-
ximam viſus eſt ſeſe proripere. At Eurymedes atrocia in-
gerebat paulatim ſtupentibus; Archombroto tacite ſibi
plaudẽte, quod ferretur Radirobanes eo tumultu adeo
accenſus, vt proiectis ornamentis iuberet diripi machi-
nas, quæ pendebant, choream demiſſuræ ab aere.

Tandem Eurymedis opera liber à populo locus Me-
leandrum cum Argenide recepit; & in exordium ſcenæ,
quatuor Satyri aulæo digreſſi, cum breuiter & incondi-
te ſaltaſſent, eiuſmodi Epigramma, tanquam argumen-
tum ſpectaculi, ad Regem atque Argenidem delatum
mox ſparſerunt in populo.

Quæ bene Saturno steterat Natura sub vno,
Spargitur in partes, exectaque robora luget
In plures heu! lapsa Deos. Hinc Iuppiter instat;
Germanos hinc ira tenet. Quæ pugna? quis ardor?
Sic fratres certare decet? Sic regna petuntur?
Ah potius reuocate senem, sceptrumque parenti
Reddite. Priuatos melior concordia iunget.
Sed pacem Fortuna dabit. Venit illa globoque
Fluctuat, alternans dubia vestigia mente.
Hæc in sydeream mittit te Iuppiter aulam,
Et tibi cæruleæ dat regna, Tridentifer, vndæ;
Plutoni tenebras, & opacum Manibus orbem.
Hæ leges placuere Deis. hoc fœdere mundus
Gaudet. En vt feruent lætantum mista Deorum
Agmina, & incertam fidibus rexere choream,
Dî Superi, Dî cæruleo qui pisce per vndas
Pone natant, & quos nigris humus abdidit vmbris.
Hos inter nullæ tantarum ad gaudia rerum
Huc venere Deæ; Siue illæ lucida seruant
Sydera, siue alios exercent litibus Orbes.
At vos Siciliæ paulum succedite Nymphæ,
Atque exultantum choream miscete Deorum.
Præcipue Siculis tu Virgo debita sceptris,
Iunge Ioui dextram, pedibusque ad carmina pulsis
Fac sciat esse aliquid melius Ioue. Præferat ille
Siçaniam cœlo, teque ô Regina, Sorori.

Interim præludentibus tubis, flamma imitatione fulguris per effictarum nubium volumina ibat. Tum cœli effigies, quam summo tabulato admouerant, cœpit moueri, sensimque delapsa est; & tria claustra aperuit, in quibus crystallinæ stellæ per suppositas faces micabant, aurumque & purpuram incendebant suo fulgore. In trium cellarum media sedebat Iupiter; aliæ Neptunum & Plutonem ferebant. Circa illos, tanquam

tanquam ministrorum turba, multi Cupidines; quibus cincinni crines, breuisque persona: pendebat ab humero arcus; & dextra vibrante, duo diuersæ cuspidis & effectus tela gestabant. Hi cum dominis habili saltu in pauimentum tapetibus stratum delati, percurrerunt aream saltatione leuissima. Iupiter interim ducente modulorum tenore ad fratres accedebat. Mox tanquam non conueniret disceptantibus, simul nutu saltuque idoneo ferebantur in diuersa. Cum hoc iterum, tertioque fecissent, subito dea Fortuna comparuit, globo insidens, quem etiam ad cantum mouebat. Et regnorum insignia, de quibus Dii certabant, in succincta veste occulens, venire illos iussit. Illi fidibus pedes regentibus parebant. Manus ergo ad sortem demisere. Iupiter in eo Fortunæ sinu fulmen inuenit trisulcum ex auro, tridentem Neptunus. Pluto ad cuspidem inferorum contabuit. Subita alia nubes, Ioui, tanquam Regi Superorum, eminentissimos deorum cœlestium deuexit, Martem, Apollinem, Mercurium. Neque mora, feruebat in medio disparibus fluctibus mare, quod de musco & conchis scopulum habebat; vnde Proteus, Triton, & Glaucus, ad suum Neptunum desiluere; cœtu interim musico ita tremulas & patulas voces adgubernante, vt ad murmur pelagi quadam imitatione descenderent. Vix Neptunus illos agnouerat; cum ab alia parte obscura amœnitas (nam referebat Elysios campos) Minoem, Æacum, Radamanthum, nouæ luci attonitos dedit. Quorum admonitu opulentissimus Pluto, non diutius sui imperii vires despexit. Vestibus cœlestibus Diis ex purpura, Maritimis cærulea erat: & Inferos ferrugo venerabili horrore incinxerat. Suus præterea cuique ornatus. Radii circum Apollinem micabant: Mars in purpura intexuerat belli imagines, & ferrum habebat in manu. Pileus, & alæ in talis, designa-

bant

bant Mercurium; caduceusque, & soporis potens virga. At Triton buccinam tortilem lateri suspenderat; Proteo duplex, & dissimilis vultus, arguebat mutationis ingenium; Glaucusque talem barbam promiserat, in quali eum efficax gramen prope Anthedonem deprehendit. Minos in palla numerabat centum vrbes. Vestem Æaci quercus implebat, atque formicæ; hæ iam vultibus humanis erectæ, aliæ nondum crura posuerant. Rhadamanthus suæ Lyciæ Chimæram viuis coloribus gerebat expressam; vtque probaret se monstris & vitiis iratum, eam Bellerophon Pegaso à Minerua domito insidens debellabat.

In hoc quisque amictu conuenientibus modis saltauit, Dii quidem cœlestes hilarius; Proceres maris paulo agrestius promouebantur, & descendentem ab inguine piscem interdum colligebant, rursusque iubebant in solo palpitare ad numeros. At vmbrarum Numinibus vestigia erant non abhorrentia à frontium rugis. Inter indignantium & iratorum seueras species tamen saltabant. Tam dispar diuersissimorum Deorum disciplina, eodem musices concentu regebatur. Nunc secernebant agmina; nunc mixtura, & illa variante, implicabantur; Sæpe in Orbem flexi, sæpe aream recto cursu secantes. Nunc choream manibus nexam aspiceres, nunc solos, nunc in paria distinctos totius corporis festinante obsequio ad fidium præscriptum mutari. Tandem consumpto schemate omni Radirobanes quem Iouis tegebat effigies ad Argenidem venit. Illa sequuta inuitantem venusta maiestate se intulit in choream. Cum deinde præcipuæ Matronarum virginumque saltauissent, duodecim Dii nouo tripudio epilogum dedere. Post hæc abscedunt in diuersa. Ferebatur in cœlum Iupiter, fluctibus Neptunus se abdidit; Pluto in campos retro non peruios, facibus

viam

viam monstrantibus, descendit. Simul his, tenuissimus imber tota aula conspergebat mirantes, odoratis vndique succis per nubium quæ illic pendebant vellera sensim manantibus.

Laudauere plerique ingenium regiæ & sumptuosæ voluptatis; attollebant alii Radirobanis opes, alii comitatem; At ille auiditate flagitii quod parabat quietis impatiens, male exacta nocte, sub auroram ad portum descendit, inspexitque triremem, cuius in altum prouehendæ specie, Regem atque Argenidem trahebat ad littus. Inde in eam arenæ partem diuertit, qua regium prandium ipso iubente parabatur. Ingentia tentoria iunxerant, defossis stipitibus vinculisque firmata, & nexili stramento opertum sabulum latebat. Addiderant cultus agrestes, cæsis arborum ramis, & edera per coronas, nomenque Argenidis, & varia hominum ferarumque simulachra, induente vtrumque triclinii latus; Supraque lectulum ex quo pransura virgo erat, laureata tabula istos versus ferebat.

O Dea, cui primæ cessisset sydere formæ,
Et Venus, & coniux non indignata Tonantis;
Quæque suæ ramis galeam vestiuit oliuæ;
Has paulum dignare domos; hæc frondea mitis
Syluarum simulachra subi. Sic Delia postquam
Egit inauratos fraterno lumine currus;
Mox nemorum secreta petit; Sic Marte peracto
Pallas, vbi emeritam castis vocat hostia mensis;
Dissimulat facilis numen Dea, seque precanti
Addit, & arcanis cumulat conuiuia donis.

Nympha veni, glaucosque tui de littore ponti
Vre Deos. Placidis medium te tollet ab vndis
Cæruleus genitor; Mox & suspiria læsus
Ducet, & ingentem poterit contemnere Tethym.

Meleander illo mane, postea quam Diis fecit, delectos ciuita-

ciuitatum aduocans, quantum iis indulſiſſet oſtendit; figique in foro, & per oppida dimitti præcepit ea edicta quæ Cleobulus deſcripſerat; Curam quoque de litibus, quæ confeſtim caſtigari non poterant, ſibi præcipuam fore aſſeruit. Quibus ſubito euulgatis, populus & ſua & diei lætitia feruens, euntes ad Radirobanis tẽtoria principes ingente acclamatione ſequutus eſt. Radirobanes venientem Argenidem tanquam certiſſimam prædam aſpiciens, aliaq; quam credebatur lætitia exultans, longum prandii ordinem quæſitiſſima comitate explicuit. Quatuor ad noctem horæ reſtabant, cum remotis epulis ſurgunt ad nauis ſpectaculum. Tubæ paſſim ac tympana exaudiebantur in littore; & in trium malorum verticibus ex verſicolore carbaſo tæniæ pendebant, omnibus ventis commoda leuitate obnoxiæ. Tabulatum nautis & militibus plenum; ac ſi triumpho, vel prælio ſubueheretur. Populum non capiebat arena, non ſcaphæ, diuerſiſſimo clamore frementem, quoties procedere opus tubæ monuerant.

Ex compoſito factum, vt tardiſſime nauis portu emitteretur. Sed adhuc Radirobanes tenebat Meleandrum, expectatione ignium, quos non procul à littore promittebat tribus in ſcaphis, totaque circum vnda. Recens inuentum, quia nondum emanauerat ad multos, trahebat ſui nouitate audientes. In hanc ergo ſpem ipſe reducit in tentorium ſuum Meleandrum atque Argenidem; & quid viſuri ſint, pluribus docet; piſcium in aquis ſpecies prompturas de faucibus flammam, quam demiſſa in aquam capita non obruerent. Obſeſſas hiſce piſcibus ſcaphas iri protectum ab igneis ſimulachris, quorum conti nunquam feruidius arderent quam ſub vnda. Hæc narrantem interdum vicini facinoris cura trahebat, relictoque Meleandro, Virtiganem, & cæteros ex conſciis monebat, ne aut ſegni aut præcipiti opera ſuam

ſpem

ſpem fruſtrarentur. Centum lampades erant, toto tentorio diſpoſitæ ex quo Reges ſpectaturi conſederant. Has ſimul ſigno dato extingui conuenerat (nam ex pauciſſimis pendebant funalibus) & Argenidem atque Regem corripi, deferrique in ſcapham. Proceres Sardi ac milites, quamquam plerunque ignari conſilii, ſenſim acciti illic erant & ſecreto iuſſi obire quicquid Virtiganes mandauiſſet. Ille quamquam inuitus cum duobus conſciis purpuratis creditum ſibi ſcelus curabat.

Tam propinquo exitio pene fidem ſuperat eripi potuiſſe Siciliam. Sed ſæpe diuinitatis opera hæc ſunt, vt furias in ipſo iam ſucceſſu ſecuras ſubita vltio excipiat: ne vel vnquam improbis timor, vel ſpes abſit calamitoſæ virtuti. Forte Archombrotus, cum cæteri triremem in vndas eundem contemplarentur, hoc ſpectaculum non dignatus, haud procul ſpatiabatur in arena. Erat Sardorum linguæ non expers; quamquam in eum diem diſſimulauerat. Miles quidam ex ſatellitibus Radirobanis, à Virtigane recens digreſſus, obuium contubernalem cum vidiſſet ſine armis vagari in littore: An tibi ſoli, commilito, inquit, licet, ſine lancea gladioque hodie conſpici? Cumque ille negaret, ſe vllum de armis præceptum accepiſſe; ambo occurrentibus aliis miſti nihil deinde loquuti ſunt quod Archombrotus capere poſſet. Sed miratus, quid opus, hos Sardos in pace & inter conuiuia armari, tanquam obambulans ſpeculatus eſt omnium habitum; nec quemquam in iis inuenit exermem. Hi præter gladium haſtam, illi iacula habebant, multi pilis Italicis onerabantur. Paucis tamen, & tanquam ex Regiæ cuſtodiæ ſtatione, aut galea erat, aut clypeus; ne nimio apparatu proderentur inſidiæ. Suſpecta hæc erant & formidoloſa Archombroto iam ſponte à Sardis auerſo. Nec ſine numine fuit quod grauius quam pro tantillo indicio expauit. Nam

hæc

hæc arma apud incurioſum aliquem, militaris conſue-
tudo excuſauiſſet. At ipſe ſeu quia amabat Argenidem,
ſeu quod optabat Radirobanem peccaſſe; Hei mihi, in-
quit: An toties repudiatus amator vim parat? & Melean-
drum auehere cogitant, ſcilicet Argenide non conten-
ti? Nam cur tanto ambitu ad maris littus deducti ſunt?
Cur hic noctem rogantur expectare? Subito horrore
concuſſus, aptiora coniurationis indicia capturum ſe
non putauit, quam ex Virtiganis fratre. Morbo pene
confectus dies iam compluſculos iacebat. Nec veriſimi-
le erat, ſi quid Sardi moliebantur, hunc in oppido reli-
ctum, & in captiuitatem proditum eſſe. Sudans ergo
Epeircten conſcendit; cumque obiret Palatii partem
deſtinatam hoſpitibus, commodum Radirobanis liber-
tum aſpexit, qui cubiculi regii cuſtodiam habebat. Li-
bachanes appellabatur. Hunc ergo diſceſſurum, & cla-
uibus oſtium iungentem, ſubito conſilio Archombro-
tus interpellat. Cupere ſe quiddam in illo cubiculo, ſi li-
berto vacaret, inſpicere. Ille & Archombroti dignitatem
reueritus, & quod de patroni ſcelere nihil ſciebat, non
dubitauit reſerare cubiculum. Meminerat Archombro-
tus, cum bis Meleandrum ad Radirobanem comitare-
tur, vidiſſe ſe non longe à puluino ſupra admotam men-
ſam, pulcherrimi operis thecam, ex ebeno variatam
& ebore; vermiculati quoque argenti laminis, in arti-
culis & oris cælatam. Illic precioſiſſima gemmarum
audierat recondi, & quicquid literarum tutiori ſecreto
indigebat. Ergo, tanquam aliud agens, contemplatur
vacuam menſam, fruſtraque toto cubiculo oculis the-
cam veſtigat. Quod ne facere videretur, facili commen-
to libertum deludit. Gemina ad aulæum tabula pende-
bat, vtraque Radirobani eximia. In vna, Radirobanis
patri aquila, tanquam de ſyderibus labens, coronam
imponebat. Alia Apollinis erat liqueſcentem iam Mar-

ſyam vlciſcentis. In iis, ac ſi veniſſet inſpecturus, auide hæſit. Nam & relictæ illic erant; nec quicquam ex penu aut ſpecie, præter thecam, cubiculum amiſerat.

Igitur augurio animi, & ſuſpicione creſcente, Archombrotus Libachanem reliquit, & ad Virtiganẽ tendens, non habuit qui aperiret; vt ſatis ex ſolitudine conſtaret, ægrum ipſius fratrem abeſſe. Et hunc quidem, tanquam conſulentibus medicis petere ex ſali iactatione remedium, primo mane ad naues lectica detulerant. Timuit Archombrotus, ne religioſe omnia explorantem nox & inſidiæ præuerterent. Duos itaque Centuriones vocat ex iis qui in præſidio arcis erant (nam cæterorum ſparſos milites quæ tam ſubito diligentia collegiſſet?) ſimulanſque à Meleandro miſſum; Ite, inquit, ad milites veſtros: confeſtimque, nec tumultuarie tamen, eos ad littus educite. Manipulatim dimiſſi conueniant prope tentorium Radirobanis. Enſis iis, & haſta ſuffecerint, ne ſi grauius armati conſpiciantur, ſermonibus materiam præbeant. Prior adero in arena; & obiter quicquid Rex iuſſerit, ad vos feram. Ite vero, & diligentem operam Regi præſtate.

His ocyus ad iuſſa digreſſis, redibat ad littus Archombrotus, cum non procul tentorio Radirobanis in Eurymedem incidit; vultuque turbato, Quam vereor, ait, ne in Lycogenem alium nos fortuna retulerit. Tum ſtrictim enumerat coniurationis indicia, in quæ inciderat; precioſiſſima abuecta ex priuato Radirobanis inſtrumento; Virtiganis fratrem, quamquam ægrum, abiiſſe; neminem Sardorum conſpici ſine armis. Neque Eurymedes eum omnia proloqui paſſus, gaudere ſe retulit, quod Archombrotus eadem ſecum ſentiret. Iamdiu ſe illa ſuſpicione prehenſum, perculſumque ad conſpectum Sardorum, qui per cuneos non ſine conſilio circa tentorium errabant. Poſt hæc vero quę Archombro-

tus

tus detulerat, nihil ſe dubitare de ſcelere. Quis iſte Pirithous nobis? aut quis huic Theſeus rapiendi nuptias fecit audaciam? Sed arte vtendum eſt, vt ſe eripi patiatur Meleander ab hac peſte. Adeo cauet Radirobanem offendere, vt vilis ſit ſibi. Vade prior, Archombrote. Cum illum moueris magnitudine periculi, adero ſtrenue, indiciumque, & terrores geminabo. Milites interim qui proxima nocte excubituri ſunt, non hinc procul in procinctu conſtituam. Forte fuit vt cum Archombrotus peruenit ad Reges, Argenidi loqueretur Radirobanes, vacaretque Meleander; Ad quem ille demiſſe: Vultum, inquit, fingo, Rex, diſparem rebus quas affero: ſcilicet ne illi qui te circunſtant parricidæ ſentiant te moneri. Cæterum omnis hæc pompa, tibi, tanquam victimæ, ornata eſt; quem vna cum filia auehere, Radirobani conſtitutum intelligo. Eo conſilio promiſſa ſpectacula trahit in ſerum, donec veſpera ſe tumultui furtoque aptauerit. Cum referret in eam rem argumenta, ſuperuenit Eurymedes; adeoque compleuit formidine Regem, vt labantibus articulis incertus, illos rogaret, ad tam ſubitũ malum quid conſilii haberent. Cõſtabat nihil aliud ſupereſſe, quam aut ſtatim fugere nondum maturas inſidias, aut ſe illic ſubſidio armatorum tueri. Sed omnino potior fuga erat. Neque enim tot ſubito milites cogi ſine profeſſione ſuſpicionis poterant; vt magis incipere iniuriam timendo viderentur, quam repellere. Quid præterea in periculum mitteretur Meleander, quid Argenis? cum præſertim flagitii ſeries atque motus adhuc lateret; & Sardi fortaſſe aliqua ſolertia nocturnum facinus ita ordinauiſſent, vt nõ poſſet tumultuario certamine refelli. Placide, inquit Rex, & tanquam obambulans tentorio digrediar: Sequi Radirobanem hortabor, ſimulque Argenidem; quam tu in via, Eurymedes, mone, vt cum inter noſtros fuerimus, acrem morbũ

ſubito fingat. Excuſabilis erit diſcedentis occaſio,& ægram tanquam ſolicitus comitabor. Sub hæc verba in Radirobanẽ & Argenidem inſpexit,& Optimam veſperam perdimus,ait.Ire ſatius ad liberum cœlũ,& iam ſole dimiſſo intepeſcentem.Sat deinde cum ſpectaculũ mox edetur iſthic ceſſabimus. Simul his, tentorii fores petebat;omneſq; ſequebantur.In hac turba Meleander Radirobani loqui cœpit,vt eo remoto facilius Eurymedes Virgini inſinuaret quod ipſe mandauerat. Et illa repentinis cogitationib. concuſſa, quamquam nemo aperuerat paterni conſilii cauſam(nam dicentem Eurymedem turbauit adueniens Virtiganes)tamen haud multum à vero timidiſſima cogitatione errauit.

Interim Archombrotus,in quemque familiariũ Regis offenderat,hortabatur non deſtituere Domini latus. Iamque & militum decuriæ ab ipſo atque Eurymede accitæ,ſparſim in campis erant;cum Argenis ex præſcripto cadentem ſponte vultum colligit manu ; ſeque ad Seleniſſam excipiens,voce demiſſa,Peſſime mihi;inquit, eſt, mater.Siſtitque illicò gradum.Radirobanes ſubito caſu conterritus,in remedia aquam,merum,odores , flagitatione non perfunctoria popoſcit.Statim circa iacentem creuit immodice concurrentium globus. Et Meleander qui pauliſper præceſſerat,inter fictos terrores regreſſus eſt.At Argenis;Ecquis lecticarios prouocat?ait. Nec de morbo rogata quicquam certi referebat , niſi linquente corde,hebeſcere oculos,& caput errare. At Radirobanes nihil opus lectica proclamabat ; celerius hemicyclo in vicinum poſſe tentorium referri. Sed cauſatus Meleander commodius oppidum eſſe , ſeu medicinæ , ſeu quieti;ſimul vrgebat qui ad lecticam decurrerent, ſimul gratias Radirobani agebat,tanquam humanitate nimia ſeſe oneranti alienis doloribus.Iſque iam non de Argenide tantum,ſed de ſui ſceleris ſucceſſu ſolicitus , negabat

bat se passurum vt mille totos passus(tot enim ad Epeircten aberant)iactaretur virgo inualida, & in hoc primo morbi impetu,nec fortasse duraturo,melius in proximo tentorio acquietura.

Hæc adhuc omnia veluti mutuæ necessitudinis charitate iactabantur, cum Virtiganes Radirobanem clam monuit, non sic in illum diem sitam esse consilii sui fortunam,vt redire non posset sperata fœlicitas. Pateretur abire Argenidem ; & ipse cum ea peteret Epeircten ; dilato promissorum ignium spectaculo, donec conualuisset ipsa, paterque iterata simplicitate rapiendam ad littus reduxisset. Cœperat persuadere ; Cum Radirobanis medicus,quem aliqui accersitum procurrerant,venit.Is pollice virginis propemodum repugnantis tentato, notatis præterea oculis, spirandique mensura; mirari primum cœpit,moxque negare vllum sibi ægritudinis vestigium liquere.Ergo ad Meleandrum conuersus, bona fide rogabat vt poneret metus : Leuissimum esse quodcunque Argenidem turbauerat.Sed Radirobanes atroci percussus coniectura,tunc denique sensit inualetudinem simulari in fugæ prætextum. Miratus quis suas deprehendisset insidias, quis ad Meleandrum detulisset, sensim ferebatur in rabiem;& ad moliendam vim ferociter intentus,quærebat oculis suos, dextramque ferebat ad capulum ; cum Sardos pauciores quam Siculos circa se videt ; Vt neque si viribus esset agendum, satis posset victoriam sperare. Interim aderat & medicus Meleandri; qui ab Eurymede monitus, quid deberet simulare, longe alia quam quæ Radirobanis seruus, de Argenidis valetudine dixit; grauem,& sonticum morbum esse:properarent deferre ad regiam; quicquid morarentur,nocere Argenidi.Ita loquentem prior medicus iurgio adortus est, non passus suam artem contemni: Ecquod enim mali indicium videret?quid vultus? quid

 label-

labellorum color? num ſudor in frigida fronte? num à ſe diſſentiret arteria? Neque minus peruicaciter Siculus ſuas partes implebat: prorſus egregio de incertitudine medicinæ ſpectaculo, ſi tumultus, & rei quæ agebatur magnitudo, huic voluptati locum feciſſet.

Dum hi collatis verbis certant, lecticarii ſublimem Argenidem tollunt; Et Radirobanes non redituram vltimo conatu proſequutus; non ſibi temperauit. Iniecit lecticæ manum; & manere Argenidem iam pluſquam precabatur. Iurgium quoque inter Sardos Siculoſque proceſſerat; Ibatque Archombrotus, lecticam ſub Radirobane laborantem vi explicaturus. Sed medium Meleander ſe obtulit. Litet Sicilia illius diei fortunæ. Quantum præclari ſanguinis fuſum ibat ſeditio! Capax labes abſorbere Siciliam, & quamquam abſentem conſummare Poliarchum. Sed mitioribus fatis miniſtrauit Meleandri prudentia. Adhuc ſibi tanquam hoſpiti loquentem violare erubuit Sardorum Rex; & vtcunque finito tumultu, digreſſaque Argenide, ipſe quoque Meleander lectica ſublimis, & agmine ſuorum vallatus in oppidum ſe recepit.

IOAN-

IOANNIS BARCLAII ARGENIS

LIBER IV.

NEMO interim Sardorum audebat Radirobani loqui. Furebat violentus, & diſcorde tumultu raptum animum ſpargebat in diuerſa. Nunc pudore, nunc infœlicitate cœptorum agitabatur. Quam bene proceſſiſſent initia! Vt diu poſſeſſa cum Meleandro Argenis in tentorio hæſiſſet! Geniuſne deinde, an mortalis prodidiſſet conſilia? Subeundũ ergo dedecus, nulla mercede, nullis ſceleris præmiis lenitũ. Poſt aſſertã Siciliã, polluta victoriæ laude, non tantũ vt hoſti, ſed prædoni abeundũ. Sub hæc frendens, toto littore ferebatur, adeo inutili ad cætera ſenſu, vt nec ruere noctẽ ſentiret. Auſus tandem Virtiganes accedere: Et quidem, quo ab inſano audiretur pacatius, primum eoſdem affectus ſimulauit. Cumque hac arte locum monendi ſibi aperuiſſet; Iam nox eſt, inquit; & hic tamen (ô Rex) moraris fortitudine tua nimis ſecurus. Circumſtant te

multi; Nec opus eſt omnes ſcire quo in ſtatu ſit animus tuus. Quo autem ſuccedere nocte hac paras? Vocat in oppidum Meleander. Sed quis putet te ſecure cum illo reconciliare gratiam poſſe? Chariores tibi ſumus, quam vt nos conficias tanti tui periculi metu. Claſſis tua te melius excipiet. Abominare hanc terram, tot curarum tibi cauſam. Vbi cum paucis ſecretus in prætoria naui eris, liberius iraſceris, & quod in rem videbitur eſſe, conſtitues. Radirobanes tanquam Virtiganem non audiſſet vultu immoto, tamen ad præparatam ſcapham ſe contulit; ſiue magnitudine iræ, ſiue conſilio vocem premens, donec in regiam triremem delatus eſt.

Aſt vbi cum Procerum non amplius tribus in prætorio puppi proximo reſedit, euoluitq; caliginem multa ſimul & confuſa animo ingerentem; primum Argenidis imaginem, quam geſtabat gemmis incluſam, de collo diripuit: Nam odio & iracundiæ, cæteræ cupiditates iam ceſſerant; Deinde ſublato ad Virtiganem vultu; Faciam, inquit, vt hic dies triſtior Meleandro quam mihi illuxerit. Peius ab ſua Argenide quam à me diuertet. Occupabo Furiarum officium: Seni quietem, & puellæ famam eripiam. Spectabo deinde ocioſus hos ludos, fruarq; hoſtium malis; aut ſi in rem meam commodum erit, bello quoque cumulabo. Ocyus ceram ſtylumque porrigite. Neque mora, literas ſua manu in hunc modum exorſus eſt. Radirobanes Meleandro. Neſciebam cum inimicos tuos ſuſtuli, te amicis adeo eſſe indignum. Veniam ab Siculis exoro, quos ab tua ſecedentes tyrannide, armis meis domui, reddidique ſæuitiæ tuæ. Cæterum ſi moleſtum tibi erat, quotidie me videre cuius manu & opibus Rex es: at humanius dimitti poteram, quam ſub inſidiatoris inuidia. Cui enim non conſtare voluiſti, te grauiter à me metuere, cum modo tua Argenis morbum finxit, teque ipſe ex tentorio meo turbate proripuiſti in oppi-

oppidum? Ita offensionis specie delere sperauisti quicquid mihi debebas. Sed nemini potes imponere. Cur te enim violari voluerim; qui ne violareris vitam meã obtuli in discrimen? At filiæ tuæ nuptias concupiui scilicet; & cum affinitaté non probares, hanc prædam statui occupare. Ne tibi amplius tantum placeas Argenide tua. Nescit regius Sardiniæ sanguis vllum thalami probrum pati. Quo oculo cerneré super limina castissimæ domus attolli, non cesto, non illa simplici vitta dignam, non cæteris virginitatis insignibus, deniq; nescio cuius Poliarchi contubernio assuetam? Quid te inexpectata vox ferit; & in pudẽdæ rei nuntio amittis spiritum? Ita est, Meleander. Nimis cautus in amicos, disce nunc quos timere debueris. Illa quam Palladem putasti Theocrine, tuæ domus contaminatrix fuit; Ac vt simplicius dicam, sub eo nomine Poliarchus tibi illusit. Argenide fraudem iuuante, in Gynæceum pro virgine, mox in templis pro Pallade est admissus. An integram existimes, quæ correpta amore adolescentis, celauit temeratorem arcis quam mulieribus sacraueras? quæ cum amatore diutius fuit? quæ deniq; patrem decepit? Omitte igitur suspicionem, mea sorte & animo indignam, quasi, his à me deprehensis, illius nuptias expetierim in qua nihil syncerum est. Mihi quidem cum ad vos appuli, adhuc ex hac lasciuia ignotam placuisse confiteor. Sed Dii Sardiniam iuuerunt: quod cum posses hanc petenti pulchre conciliare neglexeris. Vbi autem de secreta turpitudine resciui, adhuc fastidium meum simulatione amandi sic texi, vt contentus mihi cauere, merentem non læderem. Habe tibi filiam tuam. Habe & regnum meo auxilio restitutum. Sed ne ingratitudini vsquequaque sit præmium, aut facilitatem meam traducas: nolo Sardiniæ ærarium pœnas vestrorum furorum luere. Iam hoc nimis, quod sanguinem multorum ex meis consumpsisti. Nam sileo

meos labores, quos vtique non vendo. At ſumptuum partem redde; quibus totis te fungi oportebat. Eos enim vt viueres, regnareſque, feci in claſſe, militumque ſtipendiis. Trecentis talentis rem patiar æſtimari. Quanto plura pro te impenderim, ex publicis meorum Quæſtorum rationibus facile ſcias. Sed tantillum hoc repone, niſi mauis extorqueri. Hoſpitium renunciare eſſet ſuperfluum, cum prior idipſum illatione iniuriæ feceris. Ex his tamen quæ detuli cognoſces fidem meam. Te enim niſi coactus miſerum eſſe non volui; & quam diutiſſime paſſus ſum vt Argenidem amares.

Hæc vt ſcripſit, cogitati ſceleris induſtria ſuperbus, vocat ſuorum fidiſſimos, oſtenditq; epiſtolam in alienæ ægritudinis ſpe propemodum ſuæ oblitus. Horruere ſcilicet ad ſceleris nouitatem; Sed crudeliſſimo ſeruituris genere, quod intra ſe abominabantur palam laudabant. Quærebatur deinde quis litteras ad Meleandrum ferret. Nam intuta videbatur, & capitalis audacia. Sed Radirobanes in ſuos quoque ſæuus; Neſciat præco, inquit, periculum ſuum. Ibit intrepidus, & meo auſpicio ſecurus. Quod ſi illum Meleander mulctabit; at mihi tanti erit hanc nouam querendi iurgandique materiam vili ſanguine comparauiſſe. Igitur cum aliquandiu inter ſe contuliſſent, quidam miles, diu ante Virtigani inuiſus, ad hoc deſtinatur officium; ipſo Virtigane hominem commendante. Et ille maligno inimici ſuffragio beatus, vt credebat, infuliſque præconis ornatus, primo mane ad portum exigua lintre deuectus eſt. Statim relatum eſt Meleandro, nuncium à Radirobane adeſſe. Ille animo æger, & de hoſpitis diſſidio ſolicitus, tunc forte ſuorum chariſſimos acciuerat. Præter manſuetudinem in illo pene ad vitium prolixam, beneficiũ à Radirobane acceptum effecerat, vt illi paulo magis quam ſibi faueret. Incertum eſt (inquit) vtrum nocere voluerit; certum

certum autem nos ab illo tanquam insidiatore refugisse. Conciliandus vtcunque est; Et si cætera abessent, timenda certe fama. Nunquam videbitur iuste expussus, quē necessariis temporibus tanquam Deorum munus susceperamus. Post hæc verba altum silentium fuit. Nam plerisque iniucunda hæc erat Meleandri solicitudo. Inter cæteros Archombrotus, atque Eurymedes, perstringi se rati, q̃a Regi authores fuerant, vt à Radirobane caueret, haud obscure audebant indignari. Adeo vt impetus iuuenilis in hæc verba Archombrotum abstulerit; Sentio, ô Rex, me simul & Radirobanem non posse excusari. Si te ad iniustas inimicitias compuli, quid cunctaris noxæ me debere? At si mea & Eurymedis sedulitate hodie es liber, noli incertitudine animi turbare fœlicissimum diem, & adhuc dubitare an malis Radirobanem esse offensum, an captiuā Argenidem apud illum teneri. Hæc libertas Archombroti gratissima omnibus fuit, præsertimque Argenidi, quæ in lucro numerabat, siue iure siue iniuria, à Radirobane diffidere Siciliam. Ipse Rex suos metus excusauit Archombroto; Se tantum de populi voce esse solicitum: Curandum ne imponere Radirobanes possit externis ignarisque negotii. Mittam ad illum, qui me dolere significent quod ad classem potius quam ad me secesserit; orare vt in portum redeat, nec Siciliæ tam vicinus, incertos fluctus malit. Simul largos cōmeatus iubebo ad illum lembis pluribus promoueri, distribuamque munera in amicos. Nemini deinde credar ingratus in hospitem quem per officia illa coluerim.

Minus displicuerat illa sententia. Iamq; Timonidem illic legatum Rex dixerat, cum Radirobanis præco aduentare nunciatus, varia expectatione omnium animos suspendit. Rex intromitti eum iussit; cumque ille literas traderet, ecquid hospes Radirobanes valeret aut faceret, blande, vt solebat, quæsiuit; Præco, veluti erat

iussus, omnia intellecturum Meleandrum ex codicillis quos attulerat, refert, simulq; aliquantulum in latus secedit. Meleander nihil quietum suspicatus ad proximũ cubiculum pergit, ne præco legentis oculis motibusque curiose immineret. Sequitur patrem Argenis; & purpuratorum præcipui. At ille postquam ceram explicuit, in omnibus verbis hærens, & contumeliis excitatus, tandem ad eam partem descendit vbi Argenidis & Poliarchi fama proscribebatur. Arsere illico vultus; Iterumq; pallore mutati vno cum incertis manibus horrore tremuerunt. Refectis mox viribus ira terribili, in quos tamen adhuc incertus, erigitur. Argenidem, Radirobanem, Poliarchum, offerebat noua rabies, & sub primum impetum nulla prudentia consiliove tractabilis.

Nemo audebat interrogare tam acriter æstuantem. Sed ipse quantum licuit semotis perturbationis indiciis, ad proximum conclaue se proripit, vnaque venire iubet Argenidem; qui non aliud loquutus quam vt has literas legeret, consedit in lectulo; & illius vultibus intentus, suspiranti frementique medius hæsit. Argenis lectione conterrita, non quidem tanquam ad iustam accusationẽ expauit; sed iniuriæ impatiens flagrantibus oculis totaque oris specie, proclamauit ad vindictam. Vrgebat tamen attonitam maximus dolor, suam cum Poliarcho familiaritatem innotuisse: Et quod tamdiu eam amicitiam occultam habuisset, verebatur ne accusationi esset iustior species, & patre difficiliori vteretur. Statimque perpendenti quomodo fides tam religioso secreto periisset, occurrit Selenissæ cum Sardiniæ Rege commercium. Sed diu deliberare aut tacere, non licebat. Itaque prouoluta ad genua patris, interclusamque anhelitu vocem non sine artificio laxans; Ne expectes, Domine, vt crimen obiectum anxie diluam. Non enim dabo contumeliosissimo hosti hoc gaudium, vt credam pudicitiæ

meæ

meæ aliam rationem eſſe reddendam, quam quod ha-
ctenus tibi optimo & ſolertiſſimo parenti placui. Vnum
habeo excuſandum; quod Poliarcho per ſalutem quam
tibi mihique attulerat oranti ne ſcires quantum pro tua
incolumitate præſtitiſſet, fortaſſe fidelior quam voluiſ-
ſes fui. Nunc quoniam alieno indicio factum eſt vt ho-
minem poſſim laudare; Ille eſt, Domine, quem Theo-
crinem vocabamus. Mei videndi cupidus, hanc ſimula-
tionem ſexus iniit, quo in arcem reciperetur. Sed tantæ
licentiæ conſilium emendauit modeſtia. Nam ſic po-
tius mihi quam Radirobani credas, vt virum eſſe neſci-
uimus, priuſquam te atque me à nocturnis prædonibus
vindicaret, ea fortitudine quæ apud te diuinitatis fidem
inuenit. Tunc vero ex arce abiturus, mihi atque Se-
leniſſæ quis eſſet ea lege aperuit vt illius audaciam &
virtutem apud te taceremus. Regreſſus deinde ad re-
giam, quantum cæteris præſtiterit, tua in illum charitate
probatum eſt. Quod ſi reprehendis ſilentium meum;
cogita non potuiſſe mercedem breuiorem concedi,
quam vt paterer eum iuſtis apud te honoribus carere.
Sin autem ſubuereris altiora; quia virgo illius conſilia
tegere ſuſtinui; prouoco ad inimiciſſimum mihi caput.
Seleniſſam intelligo; quæ ſola tanti arcani conſcia, rem
omnem Radirobani palam fecit. Niſi ſceleſtiſſima eſſet,
fureretque perfidiæ inſania, & odio mei, non polluiſſet
ſilentii fidem; nec quod te ipſum celabat detuliſſet ad
exteros: Teſtem hanc tamen non verebitur appellare
innocentia mea. Si merui odium tuum, & propitiam fa-
mam arcana turpitudine fefelli, ego te & pudicitiam
manu mea vindicabo, reddamq; ſanguinem indignum
qui à te prouenerit.

Inter hæc patris genua amplexa, nunc dexteram oſcu-
labatur, nunc ea arte in ſenem reſpiciebat, vt iam facilli-
mi patris iudicio innocens eſſet. Illum tamen plurima
turba-

turbabant: Necessariæ in Radirobanem inimicitiæ, de accusata Argenide vulgi suspicio; & quod vtcunque casta esset, tamen credibile erat Poliarchum fecisse ne ipsi Radirobanes placeret. Vrgente deinde filia vt Selenissa accerseretur, ipse per ministrum qui fores seruabat, imperauit anum vocari: Nemo procerum sciebat quæ res tam secreta ageretur: nisi quod maximum esse credebant, quo filiam vnam Rex communicaret. Varia itaque coniiciebant expectabantque soliciti. Selenissa nihil minus quam quod aderat animo fingens, intrat Regis cubiculum, in quo ipsa solitudo, vultus quoque Meleandri, & vis genii mala plerunque instantia occulto horrore insinuantis, nec cogitantem turbauit. Statimque ad illam, insolita acie Argenis accensa, seu permittente patre, seu morā non ferente iracundia; Per ego te Radirobanem, Mater, oro: (nam quid tibi magis dulce aut verendum obiiciam?) vt hic coram tuo meoque Rege dicas, quid commercii virgine indigni, mihi cum Poliarcho extiterit. Nec vices tuas cura; quod hactenus quicquid est tacuisti: Ego salutem tuam pacta sum, modo iam libere indicium profitearis. Cohorruit anus; tenebrisque lucem miscentibus, tamen vt solertissima erat animum subito reuocauit: vt hic motus potius videretur innocentiæ esse suspiciones abominantis, quam deprehensi sceleris notæ. Et quē prius alloquar? inquit; cum apud vtrunque perfidiæ insimuler? aut quæ hæc tam confusa accusatio est? Nec Radirobanis mecum fœdera scio; Nec Poliarchi tecum, ô Domina. Quod autem sacrilegium, vt putes vlla suspicione posse virtutem tuam pulsari? Imo refert Argenis, omitte hanc frontem. En Radirobanis ad Regem codicillos, quibus te arguit de Poliarcho in Theocrinem Pallademque mutato, omnia effutiisse. Et ne nescias; nihil est horum quod non patri confessa sim. Sed & probris innocen-

tiam

tiam meam aggressus est. Nescio an te authore. Ad hoc vnum vocata es. Dic libere, ita te Dii ament; dic priusquam per tormenta verum quęratur, an maculaui familiæ meæ decus?

Non indelectatus Meleander hac ferocitate Argenidis, quæ vtique in se dicturam non extimulasset nisi innocentiæ fisa; Nolo, ait, turbate hæc exigi. Sed nec feram, Selenissa, nisi maiori fide quæ de Poliarcho nosti exponas, quam antea siluisti. Victa anus conscientiæ labe, accidensque ad pedes Meleandri; Summa, inquit, eorum est quæ dicere possum (Rex) nihil mea alumna sanctius & integrius esse, nihilque perfidiosius Rege Sardiniæ. Si pateris me ad cubiculũ redire, facile te absoluam certissimis signis, & quibusdam maxime litteris, quarum fides efficiet ne amplius tuam mentẽ eiusmodi suspiciones solicitent. Nec deinde miraberis cur ante te Radirobanes ista resciuerit. Breuis est mora: Dum hic inutiliter iurgamur, redire iam potui. Tãta pollicitatione suspensus Rex, propere ergo imperat ire; nec se in eo negocio ludificari: omnia tamen sic agere, ne hæ lites ad vllum Procerum emanent. Neque prohibebat Argenis, verita ne moram iniicere videretur, aliqua in se certius prælaturæ.

Sed anus vbi primum ex vtriusque oculis euasit, inassuetæ celeritatis vestigiis ad conclaue se recepit; Adductoque ostiolo; Nunc iterum mei iuris sum, inquit, nũc in me decernere ipsa possum, nec ab aliis expectare quod merui. O infœlicissima mulier! Ergo tamdiu vixi, ne innocens morerer? Quod autem mihi fatum mentem eripuit, vt non cogitarem proditionis mercedem nunquam esse securam? vt à moribus meis abirem? vt leuissimo iuueni fiderem, & per plurima vitia mihi suspecto? Huius promissis, huius donis, ego tot annis, tot rebus exercita, manus dedi, fidemq;, & charissimæ alu-

mnæ beneuolentiam? Sero hæc reputas, Seleniſſa. Virtus fuiſſet animum à ſcelere cohibere; Nunc quia fœliciter non peccaſti, latronum eſt pœnitentia iſta qua eiulas. Ergo me perdere Radirobanes inuidioſiſſima delatione ſuſtinuit: qui in me quo offenderetur non habuit; niſi quod vt cæterarum rerum, ita nimiæ beneuolentiæ faſtidium eſt! Proh nefas! quem audebo contueri? ad quem confugere? aut quis me denique feret de proditione querentem, cuius exemplum feci? Nec propero me à lucis conſpectu liberare? Nec ſaltem primis virtutibus dignum exitum quærens, medium ſcelus excuſo? Quid expectem vlterius? Odit me Argenis? perfidiam excuſare non poſſum; forſitan & Rex prætextu alio explebit animũ, merito meo, & filiæ queſtibus acrem. Necdum, vt intelligere potui, palã eſt quod maxime deliqui, Radirobanes meis cõſiliis ad raptum incitatus. Hoc vbi emanauerit (quid iam enim exiſtimem fore ſecretum?) quæ mora, quive Dii, ex dominorum meorum mentib. exturbent tantæ culpæ memoriam? Vt hos mitiſſimos faciam, at iubebunt abire à conſpectu. Recedam inuiſa omnibus; iratam Principem timens; nec ſola, nec publice tuta. Vigilabo in atrox ſupplicium, ex meo ſcelere ſingulorum cogitationes de me æſtimans. Adhuc peiori infamia digna es, Seleniſſa, niſi illam morte anteuenis.

Rapit ad hæc verba tabellas, in quibus non ſatis conſtantibus litteris hæc exarat. Meleandro & Argenidi Optimis Principibus. Si eſſet aliquid vltra mortem, id mihi in ſupplicium popoſciſſem. Nunc accipite ſanguinem, non adeo ſuo crimine maculatum, vt non poſſit Diis libari: Neque ex ſupplicii atrocitate quod in me conſtituo facinus meum potius quam pœnitentiam æſtimate. Hanc illo maiorem crederis vos ipſi quos læſi. Siue enim vrgentibus fatis, ſiue veneficio aliquo attonitam, temeraſſe me fateor ſecretũ hoc ingens, de fraude & virtute

Poliarchi. In tuam autem famam (chariſſima alumna) ſi addidi quidquam, aut addere potui, opto ego Deos manes mihi tam ſæuos quam infida vobis fui. Credite morienti;& vitæ diutiſſime probatæ vnam hanc noxiã; aut ſi nimis eſt,huic ferro quod vos vlciſcitur date. Præligatam deinde epiſtolam vni ſeruorum tradens; Vade, inquit,& Atrienſi intimas Regis fores ſeruanti meo nomine impera vt hos ſtatim codicillos ferat ad Dominũ. Iuſſit Rex, eos ad ſe properanter tranſmitterem.

Dimiſſo nuncio, iam furioſius morti intenta, ſimul properabat,& hærebat;nunc inſanos fremitus auſa,nũc mollioribus ſuſpiriis laceſſens conſtantiam ſuam. Excipiebat forte omnia verba quædam ancilla, è proxima cella cui ab eo cubiculo aditus erat. Hanc neque viderat Seleniſſa, & verecundia quod ſecretis dominæ interueniſſet,non ſinebat vel loqui vel abire. Nam neque credebat deſperationis pleniſſimas voces furioſum exitum habituras; expectabatque donec domina exeunte & ipſa ſe ſecreto proriperet. At Seleniſſa haud dubia omnem deſtinatæ mortis laudem in præcipitatione eſſe, & affore ſtatim à Rege qui conantem tenerent, aperit ciſtulam in qua breuis gladius iacebat, quem olim filio primum pueritiam ingreſſo dederat pater; & ipſa deinde ſeruauerat, die filii nuptiali Iunoni Lucinæ cum crepundiis ſacrandum. Ita tulerat fatum, vt paucos ante dies, detergendæ rubigini eſſet in acumen renouatus. Nec aliud ferrum in muliebri cubiculo erat pectori aperiendo commodius. Illum vero vt ſuſtulit,ſimul coniugis quem amiſerat, filiique quem ignarum deſtituebat memor, tot res tamque diuerſas vno mentis obtutu aſpiciens, funebri capulo oſculum dedit, illique locuta aliquandiu opperientem mortem fruſtrata eſt; Donec ancilla quæ timere cœperat ne hæc vera tragœdia eſſet; extorquendo ferro erupit,ſimulque exſonuere

accurrentium ex Regis præcepto veſtigia. Tunc anius prohibentium feruore incitata, & manibus adhuc liberis vſa, mucronem tam alte viſceribus impreſſit, vt labantes ſubito vires ſoluerent dextram, & pectore in humum porrecto ipſe capulus non multum emineret ex vulnere. Exclamauit ancilla, & amplexa morientem ſæuiſſimo vlulatu perterruit iam ſponte confuſos. Quippe deiectis foribus intrauerant Archombrotus, & Eurymedes, multique eos ſequuti; vrgente Meleandro, vbi primum ferales literas accepit, vt properarent ad miſeram, cogerentque non perire. Eurymedes vtcunque dimota ancilla amplexus iam rigentibus luminibus toruam; Quod hoc nefas, ô Matrona? Cur te tuoſque perditum vadis? Nihil illa, niſi quod flexa ceruice ſupremos oculos verſans, ſanguinem & animam efflauit.

Omnibus ſilentium ingens, fremitus rurſus; & dimanante mox fama, atrocitas rei multos Procerum ad ſpectaculum coegit. Mox de obſcura facinoris cauſa variæ, & interdum periculoſæ coniecturæ. Rex quidem cæde audita vehemẽter exhorruit. At Argenidem nulla ſigna vel miſericordiæ vel odii mutauerunt. Seu credidit de Seleniſſa ſatis ſupplicii nondum habere, ſeu potius excandeſcens animus mirabatur magnitudine pœnitentiæ ſe placari, & in confinio vtriuſq; affectus ſtupebat. Rurſus tamen intuebatur quicquid ſibi in morte Seleniſſa nocuerat. Quid Sicilia? quid cum ſuis Radiboranes loqueretur? Illã anũ tam inſigni de ſe vindicta multo magis quã ipſo proditionis crimine euulgaſſe hoc de Theocrine ſecretum. Præterea quando eo loci res erat, Regem ab Seleniſſa auditurum ſperauerat, pactum cum Poliarcho coniugium: quod quidem arcanum nec ipſa ſuſtinebat dicere patri, & ſtrenue cogitabat defendere. Cæterum prohiberi multitudinem Rex iuſſit. Sepultumque deinde cadauer eſt nulla pompa; & poſtquam

cædis

cædis causa publice est comperta, nescio quis Poeta hoc illi epitaphium fecit.

Busta vides, sæuique, hospes, monimenta doloris.
Bis moritur, quæ se est iudice digna mori.
Non effare tamen seu verba grauantia manes,
Seu placida faciunt quæ leue pondus humo.
Huic tumulo pacemque nefas, stimulosque precari.
Dic tantum; Vt merita es, sit precor Vmbra tibi.
Nempe Selenissa est. Dubium furiosa magisne
Læserit, an læsam sit magis vlta fidem.

Meleander tot recentibus obrutus curis; & quid Radirobane, quid præcone, quid literis faciendum, adhuc incertus, vocat suorum præcipuos; His ostendit res suas in anxio sitas esse. Quippe suam dignitatem à Radirobane incitari contumeliis; qui præterea talenta trecenta in præstiti auxilii stipendium non tam petat quam imperet. Armis se exequi debere iniurias; nisi & suas vires domesticis furiis Sicilia exhausisset, & benefactis Radirobanis donari deberet saltem locus ad pœnitentiam. Furere enim sui immemorem, & hesternas suspiciones imprudenti ira firmare. Hæc cum fuse exponeret, sedulo tamen cauebat indicare lacessitam ab hoste famam Argenidis. Non quod omnia nesciret emanatura: Sed & pudorem præsentis filiæ reuerebatur; & silentio suo omnes monebat, ne quis deinde tam inuisæ accusationis mentione illum vexaret. Ne tamen ignorarent super quanta re consulerentur, aiebat Selenissam improba fide ausam quædam arcana ad Regem pertinentia Radirobani credere; quæ per se innoxia, ille flagitiosissima interpretatione corruperat. Allatis ab eo codicillis, se vltimis probris differri; Selenissam, si ad Radirobanem spectes, fuisse innocentem; quæ tamen sola morte quod peccauerat expiari posse crediderit. Omnes certatim censuere, vt pro publico Siciliæ hoste Radirobanem haberet.

beret. Quicquid auxilio iuuerat, non beneuolentia aliqua factum, sed tanquam ad insidias consedisse prædonem in insula; & voluisse Lycogenem tolli, vt quæcunq; ille cogitauerat ipse efficeret. De præcone perplexior quæstio fuit; his cruci suffigendum decernentibus; aliis per diuersa supplicia truncum ad Radirobanem remittendum. Vicit tamen Cleobuli sententia, declinandam violati præconis inuidiam; quem fortasse interfici magno emeret hostis. Superbissimum Regem plus despectu quam eiusmodi vltione iri offensum. Quod postquam Rex probauit, Eurymedes vocatum ad se præconem (nam eum ad Meleandri conspectum reduci non placuit) ita ex præscripto affatus est. Si ab Rege sui compote venisses tam proteruæ epistolæ lator, totum hunc diem homo non esses. Nunc ignoscimus amentiæ Radirobanis, cui Regis verbis dices, furioso responderi non posse. E re quoque sua facturum, si Regibus scribere expectet donec insanire desierit.

Postquam præco discessit, statim præsidium militum ingens Arsidæ datum est, quod ad portum consideret. Timonides classiarios coegit in naues; vt si Radirobanes vltra verba furere vellet, iusta acie exciperetur. Nec in Regia tantum, sed passim in oppido, tanquam redintegrato bello, quies excussa est. Iamque Radirobanes timere inceperat, non modo ne inuerecundiam suarum literarum præco capite luisset, sed ne in suam quoque classem armaretur Sicilia; Intepuerat ira; occurrebantque belli incommoda, quæ nimius antea ardor suppresserat. Totius Siciliæ viribus impar sibi exercitus. Littus tenebatur præsidiis. Deerant in mari commeatus. Si tamen lacessebatur erat indecora cunctatio, maxime cum prior prouocauisset. Dum hęc agitat, respicitque ad littus, videt scapham à portu recedere. Ea erat quæ præconem reuehebat. Is adhuc plenus metu, quæ ab Eurymede

mede acceperat refert; multum quoq; exaggerata violentia loquentis, & tumultu regiæ, cuius causam nesciebat. Cum enim occubuisset Selenissa, murmurq; & strepitus ingens esset, Cleobulus præconi custodes apposuit, ne qua rescire hunc casum, & interrogare obuio; posset. Radirobanes tot rerum solicitudine grauis, prius abire constituit quam decernere cogeretur, aut fugere. Nam quid immaturis conatib. in se verius quam in hostem sæuiret? Iam plus iusto indultum præcipiti iracundiæ. Reducendum potius ad Calaris littus exercitum; (ea ciuitas iam tum Sardiniæ princeps erat) viribusq; refectis, mox subita classe repetendam Siciliam. Sed neque confestim visum abscedere. Nam & maritimas copias sciebat, quas in portu habebat Meleander, modicas esse; & tempore opus priusquam Lilybæo & Panormo maior in eum classis posset acciri. Reliquum ergo diem in statione perseuerat. Sub vesperam, cum se benignius ventus intenderet, anchoras tolli iubet, prorasque in Sardiniam suam verti. Ac ne timida videretur aut furtiua discessio, præcepit iustos nautarũ clamores geminari, siue eruendis gemerent anchoris, siue mutuæ exhortationis officio cætera armamenta componerent. Militum quoque voces patriam appellantium adhuc absentem, aut pelagi Deos orantium, ferebantur ad littora. Meleander pugnam instare existimans, iussit accingi classiarios suos, portumque & proxima littora propugnatoribus compleri. Nam prouehi ad certamen suas naues extra portum vetuerat; vt ille terrestribus copiis, quibus abundabat, tegerentur; & gemino exercitu Sardi perirent. Noctis tamen vicinia perturbationem metumque adauxerat. Sed hostes propitiis ventis in altum ablati, primum audiri, & deinde videri desierunt. Nam & nebulæ primam noctem densauerant. Ne tamẽ is discessus fingeretur, mox redituris in incautos re-

 migibus;

migibus; plerique non militum modo, sed procerum, circa portum excubauere. In iis Nicopompus, cum nocte concubia rarior fremitus esset, silentio vigiliaque vsus est; & iuuantibus tenebris liberos animi motus ad carmen, ita Sardos tempestatibus deuouit.

Ite truces, cuncti rapiant caua lintea venti,
Ite rates. Sic aura fidem, sic æquora præstent,
Vt vestri meruere duces. Simul ibit Enyo,
Stridebitque comis, facibusque in concita missis
Nubila, Tardareum deducet in æquora fulmen.
Ite rates. Mediis vltor Deus assidet vndis,
Vix æquus mitisque bonis. Sunt vndique venti,
Sunt cautes; rapidis feruent nostra æquora monstris.
Inde repercussas terret latratibus vndas
Scylla minax; hinc torua riget, fremituque Charybdis
Gaudet inexhaustas aptare in pabula fauces.
O illuc vos turbo vehat; vel dira reuulsam
Tempestas medio vobis ferat æquore rupem!
Qualis erat dubiis nondum Latonia Delos
Fluctibus, aut quales nigri super ostia ponti
Cyaneas arcto nautæ timuere profundo.
O sceptris indigne tuis, & sydere læuo
Edite Sardois infœlix rector habenis;
Cerne agedum quam parua tuam discrimina vitam
A cupidis prohibent vndis. Non arma ferocem,
Non vis vlla iuuat. Timidos fortesque seuera
Torquet hyems; Totus fati, totusque Deorum es.
Mox vbi disparibus pendebit puppis in vndis
Alternas subitura vices, & hiantia late
Æquora terrifico pandent sua viscera fundo;
Quam posces miserandus opem? quæ Numina primum
Mens insueta petet; tunc vani prodiga voti?
Non falles Superos; nec te timor ille piabit.

Obruet

Obruet vnda preces sonitu, vindexque per auras,
Ventus aget. Notæ tangunt pia sydera voces.

Nondum plane respirabat Meleander, veritus adhuc ne Radirobanes classem infestam alicubi incustoditis littoribus insinuaret. Sed exacto vix biduo, demissi speculatores retulerunt omnino peti Sardiniam. Tunc vero nõ tanquam exacto, sed dilato saltem periculo, ad consilia mentem applicuit, quibus tueri Siciliam, & hosté haud dubie rediturum posset vlcisci. Diu erat quod Eurymedes, vt pote strenuæ fortitudinis vir, amansque militiæ, monuerat Regem, securi imperii non aliud certius esse pignus, quam paratum, & semper in castris exercitum; Et tunc quasi sui consilii vtilitatem promouente fortuna, cum Meleander ipsi & Dunalbio medius spatiaretur, ageretque de præsidiis per opportuna littora in Sardos diuidendis, ita locutus est. Si fecisses quod initio motuum in Lycogenem censueram, nunc aut iste Radirobanes non te lacesseret, aut haberes quod illi confestim obiiceres. Sin etiam nunc cessas, illo depulso alios fortuna inueniet, qui te nec suspiciones diu ponere nec arma patiantur. Collige, inquam, exercitum quem hostes formident, qui sit pace belloque assiduus. Continebit hic terror ciues in fide; amicitias, & hospitia externorum tam vetera firmabit, quam noua inueniet. Ciuiles enim motus, aut ambitu & coniuratione paucorum Optimatum inserpunt; aut quod est rarius, vno consensu furentis vulgi constant. Nihil vero in vtrumque hunc Reip. morbum salubrius aut efficacius est eiusmodi armis. Sunt enim nobilium factiones in initiis, ac veluti cunis, timidæ debilesque; Vt si in promptu, & sub pellibus miles sit, opprimi cum dignitate possit malum; & mehercule ita impetu tanquã sitienti fulgure hi fontes exhauriri, qui, si pateris, mox nescient ripas. Sin vero populari tumultu præcipitata insania (quod quia

interdum æuo maiorum contigit, prudentibus ſemper timendum eſt) innumeras manus armabit in Regem; nihil in hoc incendium remedii, niſi firmas legiones, & aſſuetas diſciplinæ, monſtro illi obiicias; Plebs enim impetu ſolo valens, quantumcunque multiplicatis cohortibus impleat campos, par illis nunquam erit qui ſciunt furentes eludere, ſeruare ordines, obſequi duci, locum caſtris & pugnæ eligere. Ita in omnem partem, tutandæ regioni, & vel anteuertendis vel premendis furoribus, vtiliſſimus miles eſt, qui non quærendus, non formandus, ſed hoſtem inter ſtipendia expectat. Illæ copiæ & quocunq; perrexeris ſecurum te præſtabunt; & ſi populi motu, vel defectione nobilium ex munitis ciuitatibus arcibuſve vlla à te ſeceſſerit; inde recentem, & adhuc dubiam proditionem confeſtim excutient.

Gentibus autẽ externis quanta aduerſus te reuerentiæ cauſa, hæ ſuccinctæ & ad nutum legiones? Suam pacem ex te pendere intelligent; nõn inultũ lædi poſſe, non deſpici; Sedere te veluti fortunæ cæterorum Regum arbitrum, in quorum cuſtodiam paria arma non fulgeant. Gentem noſtram fama celebrari compertum eſt, tanquam indole ſua pronam ſimul & vtilem bello. Quanto magis, ſi ad naturam inſtitutio accedet, ſcientque tui hoſtes non tyronum apud te, ſed veteranorum eſſe delectum? Neque hoc tantum ad famam eſt. Ipſo ſucceſſu experientur qui te laceſſent, longe aliud eſſe conſcriptum nuper militem in aciem ſtatuere, aliud egregios viros, & qui annos non plus ex faſtis quam ſtipendiis ſuis numerent.

Num denique ea fide, eo ardore, recens adacti ad ſacramentum pugnabunt, quo illi qui inueterato affectu, non plus militum quam familiarium inſtar, tuẽtur Principem aſſuetum alimenta & veluti ſpiritum dare; & cui non hoc tantũ illos bellum, ſed vitæ totius fortuna coniunxerit?

iunxerit?

iunxerit? Haud omiserim, vt corpora omnia, ita militiam ex suorum veluti artuum vigore & officiis constare; & solo experimento deprehendi num quis ad hanc disciplinam natus sit Nonnullos valetudo, alios animus deficit; quæ vitia habitus corporis, & species frontis sic obtegit, ne præter experientiam quicquam sit quo argui possint. Igitur in perpetuæ militiæ tyrocinio, vtque sic dicam, in pace castrensi, mature, nec periculoso tempore, se hæ labes aperiunt; statimque de corpore exercitus eluuntur, vel correctis disciplina vitiis, vel missione denique mulctatis. At in repentinis armis, cum implendæ cohortes sunt, cum inexpertis & obuiis cingulum datur, sæpe nescias virum an statuam adornes; Vt nouum exercitum ab explorato differre existimem, quod nauem quæ probatis trabibus est compacta, ab ea quam intempestiue excisæ arbores, & omnia non pensatis vitiis ligna componunt.

At sumptuum ratio est habenda; graue tot Centuriones, tot milites ex alienis laboribus viuere. Scilicet egregia cura timemus, ne non hostis, cum sæuiet, plenas domos & opulentas inueniat. Repetamus memoria vastitates, peculatus, exitia, quibus ciuiles discordiæ arserunt. Quot annorum stipendia, quæ aluissent obstiturum his malis exercitum, paucorum mensium furor consumpsit? Adde vim corporibus factam, subiectos tectis ignes, & cætera quæ in eiusmodi turbis impune sunt. Vili mediusfidius has iniurias populus redimit, si perennium legionum præsidio se tuetur.

Dunalbius ciuilium rerum scientissimus erat, natura & institutione factus ad gerendam rempublicam. Is igitur ita differente Eurymede, sæpe frontem, & oculos mutabat, nunc quodã assensu, nunc modestis repugnantis animi signis; gaudebatque Meleander sibi ex diuersa sapientia licere quod vtrimque optimum esset colli-

gere. Cum vix ergo finisset Eurymedes, ita Dunalbius Rege admonente exorsus est: Nisi Eurymedes ex sua fide cæteros æstimaret, nunquam tantum tribuisset militibus, vt non modo in vsu eorum, sed in ipsa castrorum veluti vmbra, Principibus patriæque incolumitatem statueret. Ego quamquam infulis atque aris à militiæ muneribus exclusus; quia tamen hic agitur, non quid nocere arma mortalibus, sed ecquod ipsi paci præsidium possint afferre, non verebor dare quid sentiam. Tibi vero non tam repugnabo, Eurymedes, quam de iis quæ ignoro vel dubito interrogabo prudentiam tuam. Nunquam mihi placuerunt, qui in futuros morbos firmo corpori medicamenta infundunt; solicitantque sopitas ægritudinis causas, nec tempore vllo peius quam inter eiusmodi luctam succensas. Quot mala, quot funera vidimus hominum per eiusmodi medicamina incitantium resides & veluti oblitos nocere humores? Atqui illis pene similes puto qui placidis rebus quærunt in futuras tempestates formidolosa remedia, quæq; ambiguo exitu possunt rectam Reipublicæ valetudinem tam perdere quam seruare. In dubiis autem illis plerisque periculi remediis, maxime armatorum frequentiã pono. Nam si armis milites concrepabunt, si superbia, vel furor, obsequium excutiet, longe illis pacis consilia, longe mens ducum qui eos tumultibus arcendis coegerant.

Turmæ, cohortes, sub Centurionibus atque Tribunis scis quam validum corpus efficiunt: Vix tamen aut possunt suas vires agnoscere, aut in superbiam quam illa contemplatio insinuat labi, dum hostis submouet ociũ, habentque quos lacessant aut timeant. Ast vbi suis viribus pacem fecerunt, nemoque nouo discrimine interpellat victoriæ memoriam; tunc ceu Regi aut patriæ exprobrent operam suam, secum expẽdunt quantum pugnando

gnando effecerint, Vnos se suis ciuibus salutares; In se translatum rerum arbitrium, patriæ quoque & Principis fata. Hæ non statim, & vno agmine cogitationes obueniunt; Sed paulatim, tempore, cõtubernio, vsu; Quasi aliam à cæteris rempublicam faciant, in sese coguntur: ocio deinde lasciuiunt, quod quantum fortitudini adimit, tantum addit proteruiæ; Mox si iustis præmiis non putant se excoli, si continuo obsequiis non placantur; feruent animis, intumescunt, indignantur sua arma non timeri. Quid cum à suis ducibus, cum à factiosis solicitantur; cum cupidis mentibus ingeruntur maiora stipendia, præda, tumultus, peccandi licentia? Dii hostibus tam enorme exitium! Nam non putem, quod dicebas, Eurymedes, ideo Regem iis esse charissimum, quia ab eius ærario stipendia habent. Multo illis potiores Præfecti: tum quod ab illis ad militiam delecti sunt; (tanquam ideo stipendium non Regis, sed eorum sit gratia:) tum quod illos de suo corpore duces, & militaris potentiæ vindices amant; Sed maxime quia plerunque sub illis licentior militia quam sub Rege proponitur. Sed & omnibus copiis in media pace semper armatis, an præficies vicarium vnum, an per partes iure æquali legatos miles accipiet? Si plurium munus hoc facies; non sibi constabit disciplina; contendent inter se æmuli duces, & per iurgia ducum infestus laborabit exercitus. Sin potestatem vni credes; quis ille cui tantum ius in te concedes? In eius manu erit vt regnes, vt pereas. Ille vim imperii, ille neruos potestatis cum tenere se cernet, an par stimulis erit solicitãtibus integritatem suam, & quid possit superbe monentibus? Vtinam saltem huic tuo Eurymedi similes semper sint quibus Reges suas fortunas tradent. Quamquam nec illum velle existimem tantæ inuidiæ potestatem subire. Scis quibus olim Regib. haud absimilis cõsuetudo sceptrũ abstulerit; qui

dum

dum Præfectis palatii castra committunt, sensim omni in ciues & milites iure exuti sunt. Iis qui prudenter condere regna aut stabilire student, hæc duo videntur præcipua; primum ne populus in Principem facile possit insurgere; deinde ne si obsequii vincula emolietur, habeat duces idoneos, qui vagam, & inconditam insaniam certiori auspicio, & militiæ vinculis firment. Vtramque cautionem interuertimus hoc statæ perennisque militiæ consilio. Quantum enim distabunt à populo tot illæ cohortes, tot omnis fortunæ homines, quibus tela vltro concedimus? Quicunque in populum cadere possunt motus, valebunt in istos; sed eo procliuius quod irati nihil prius videbunt quam datura fiduciam arma. Iam vero præsentiorem inquietis studiis ducem nulla fortuna obtulerit, quam hunc ipsum cui iusseris imperium esse in castris. Cui enim tot ad defectionem vrgentibus rebus, animus ad fidem supererit? Mens potentiæ conscia, & regii fastigii dulcedinem delibans, adulantium vota, cinctum fortibus viris latus, multa obtegendæ culpæ occasio; & si secus vota ceciderint, at excusabilis in multitudinis peccato audacia; nec ruina partium expectata, prope ex æquo conditiones cum Rege adhuc de victoria dubitante. Fac tamen Præfectum hunc summum, seu natura seu virtute abominari motus, fortemque in vitia, nunquam à sui statione recedere: Quid tot sub illo duces? Nullus ex iis tumidus, præceps, vanus? nemo fortitudinis fama, & audaciæ ingenio militibus charus? Mitte inanes spes. Nunquam illis cladibus deerit qui signum attollat.

Sed hæc scilicet quæ præsagio incommoda, demum timenda sunt, si in iisdē habitet castris omnis exercitus. Tu vero occurres tempestati, spargesque in varias sedes vastum hoc corpus; vt ne sub vno aspectu positi seipsos mirentur, nec furoris contagione desæuiant. Quo igitur

tur diuisos dimittes? Nempe in arces, aut oppida distribuentur. Vide porro vtrobique quam commode. Arces quidem vt iusto præsidio obtineri consultum est; ita illæ multitudinem armatorum sæpe non capiunt; desinuntque præterea esse securæ, postquam tot oculorum tantæque frequentiæ commercio sunt vulgatæ. Num enim tanquam in carcere tot illic milites conditos habebis? Num ad illos amici non ibunt? quid coniuges? quid necessitudines? quid lixæ, & calones? At in oppida potius tanquam ad perpetua hyberna copias tuas mittes. Nescis quippe quam male militibus cæteroque populo conueniat. Quod est exercitibus ciuibus; & ad sua opera intentis, in bello ægerrimum, id in pace continuo fastidio ingeres, vt alienos, vt armatos suæ domi aspiciant, vt militaribus moribus templa & fora strepant, ipsi denique lares placidos mores mutent? Querentur omnes de onere, mentes à te dissentient: & cum volent deficere, quantillum sibi ad incommoda putabunt accessurum iam molestissima ferentibus, tributum atque præsidium? Sed nec ita reuulso diuisoque exercitu constabit vtilitas quam monstrabat Eurymedes. Nam intra oppida nec seruari poterit castrensis disciplina, nec tyrones eo in ocio probari, & ad matrem institui. Ipsi quoque veterani languore & desidia confecti in vrbibus iacebunt, & præter militare officium mollientur in curis & consuetudine familiæ suæ; Assueti deinde extra laborem ferre stipendium, multo ægrius à sua quiete auellentur ad pericula, quam si recentes conscribas, & qui sciant de Regis ærario se nisi in opere & militia non victuros.

Cum his Dunalbii argumentis respondisset Eurymedes; & ille vicissim pro se pugnasset; Meleander sic commissos conciliauit, ea probando quæ vterque in aduersa laudabat sententia; Immodicos exercitus noxios esse.

Vltra præſidia tamen quæ in neceſſariis excubant arcibus, curandam eſſe claſſem; & viginti triremibus obtinendam Siciliæ oram; quarum aliquæ ſint in mari, aliæ in præcipuis portubus expectent imperium. Ad hæc plures deligi Prætorianos oportere; partim ex egregia iuuentute, partim ex illis qui diu ſub ſignis fuerunt. Hos poſſe ad octo millia conſcribi. Dimidiatæ copiæ ſemper Regem comitentur; vt miles ſex menſibus domi, reliquum annum degat in caſtris. Ita enim, nec disiunctis ad validam ſeditionem vires fore; nec longa & ſuperuacua in penatibus mora abituros à milite. Ipſi qui aderunt Regi, non confuſis caſtris habitent. Milleni ſeorſim vel caſtra, vel oppidi regiones ſortiantur, in quo Rex erit. Nam ciuibus illis qui commodis ab regia apud ſe familia & comitatu ſuperfluent, ægre eſſe non debere ſi veluti in contubernium Prætorianos excipient. Larga illis & nunquam dilata ſtipendia; rigidior quoque parendi lex. Proteruiam, furta, laſciuiam, grauiter luant. Et ne in ocio deteriores ſint, militari labore incitentur; Nunc coram ducibus ad præmium, haſtam aut iaculum mittendo; Nunc cum armis iter ingredi iuſſi; ne expeditionem in hoſtes tanquam laborioſiora imperaturam formident. Nemo in illis Centurio, nemo Tribunus, nemo qui ordines ducat, niſi quem Rex ipſe delegerit. Bis mille ſint equites; Cæteris iacula, pila, ſariſſæ, diuidantur ex militiæ vſu. Hac manu & ſubitos motus opprimi poſſe dicebant; & ſi maiores copias res deſideraret, tyrones erudiri. Neque Eurymedes ſe plura cenſuiſſe aſſeruit, aut pauciora Dunalbius; Niſi quod ſub imminente à Sardinia bello, addi aliquid militum numero omnibus viſum.

Meleander hac parte curarum in Eurymedem tranſlata, ad alia animum adiicit. Supra omnia de Argenide ſolicitus erat. Hæc inſons, & in qua, præter inuidio-

ſas

ſas dotes, nihil nimium eſſet,tamen cauſam tot flucti-
bus dederat. Vt vxorem illam haberet, auſus Lycoge-
nes omnem perfidiam, non ſtatim, neque incruento
bello perierat. Radirobanes ſucceſſerat furoribus,ad-
huc incerto exitu.Nec deinde defuturos putabat, quos
virgo eximia, & dotale ſceptrum accenderet; niſi in
vnum collata fœlicitas componeret cæterorum cupi-
ditatem. Neque parum extincta Seleniſſa, & Theocri-
ne tamdiu latens,occupabant anxiam mentem. Tan-
dem penitus ſedit animo,filiam in matrimonium collo-
care.Pacandis tot motibus id reſtare remedium. Iamq;
non generum modo,ſed & nepotes cogitans, ipſa oble-
ctatione incitabatur ad dulciſſimum votum. Sed quem
illi fortunæ deligeret? Nemo in vicinis gentibus regii
gradus erat,cuius ætas nuptiis conueniret. An autem
opus eſt, inquit, inuenire ad hæc fœdera ſolium & pur-
puram; Tanquam regna,non homines copulentur hy-
menæis,aut filiæ meæ ſceptrum aliud quæram, non vi-
rum? Imo noſtri maiores ſapientiſſime lege cauerunt,
ne qui quæve Siciliæ imperabit,ſibi nuptiis regnum ad-
iungat quod Siculo ſceptro ſit fortius atque ſplendi-
dius; ne relicta à Regibus patria in illius potentioris
prouinciam mutetur. Satis eſt ſibi Sicilia, vt Principes
ſuos alat; & filiæ meæ conſuluero, ſi illam in eiuſmo-
di matrimonium dem,in quo ei coniux ſuus fœlicita-
tem debeat. Thracum eſt vxores emere. Nobilitas,
indoles,virtus,ſponſo inſint;ſatis opum in mea Argeni-
de erit.

Hęc pronius ſibi perſuadebat,diu iam in hoc conſiliũ
imminente affectu, vt chariſſimum Archombrotum eo
matrimonio ſibi heredem aſpiceret.Nec credebat obſti-
turam Argenidem: ſed ſi tamen faſtidiret, patrio iure
ad obſequium redigeretur.Reliquum erat de illius ſtir-
pe reſcire; Nam vtcunque inſigni virtutibus, tamen
nouo

nouo homini filiam non erat daturus. Satis omnibus agitatis, conclaue Argenidis petit; mediusque inter Patrem & Regem, quo facilius quæ volebat impetraret; Scio, gnata, non minus de nostrorum consiliorum mora Siciliam, quam nos de illius motibus queri. Auiditas enim regnandi, & tuarum nuptiarum spes, Lycogenem & Radirobanem ad has quas sensimus furias adegit, quæ omnia præuertere potuimus tibi mature virum legendo. Quid cessamus tot malorum fontem obstruere? Mihi quidem decretum est, tibi salutem, & meæ senectuti columen parare. Nec dubito quod iure meo possum, quin & tua voluntate facturus sim. Nonne parenti tuo permittis tibi sponsum eligere, Argenis? Priuato, & publico iure mihi hoc licet: nec repugnare modestiæ tuæ esset. Cum anxia virgo se deliberaturam referret; Deliberabis autem, inquit Rex, an factura sis officium tuum? Satis morarum fuit. Iterum quæro, gnata, an in potestate futura sis. Ita pro imperio loquentem Argenis reuerita, se vero futuram ficto ore professa est. Laudauit pietatem Meleander, & osculo dato, Scis, ait, te mihi charissimam. Vitam colere, amplius non amo, quam vt consulam tibi. Bene facis, quæ & patri credis & seni.

Postero die, vt forte in horto spatiabatur, seuocat Archombrotum; &, O iuuenis, ait, si te hostis, aut ignotus, rogarem quo sanguine ortus sis, curiosam quæstionem habere posses suspectam. Sed amicus cum tulerim diu tuum genus ignorare, & scire nunc expetam; quidni me putes id non mea magis causa quam tua præstare? Magna sunt, &, opinor, non tibi iniucunda, de quibus tecum agerem; nisi exquirenda hæc prius natalium ratio esset. Tibi externo quantam fidem habuerim intelligis. Secreta imperii penes te fuerunt. Nec ætas, nec peregrinitas obstitit, quin omnia tibi concrederem.

derem. Et hæc quidẽ merito tuo. Nam vt cætera omittam; meum caput aquis ereptum, quas pro me propemodum ſubiiſti, & occiſum Lycogenem non poſſum obliuiſci. Poſt mutua beneficia, quid grauaris me ad tui generis notitiam admittere? quod etiam, ita me amet Dieſpiter, tui honoris & vtilitatis cauſa, nunc quæro. Perculere iuuenis mentem hæ preces Meleandri. Quæ cauſa, vt enixe poſtularet id ſcire, quod tamdiu celari haud ægre habuerat? aut quod beneficii genus quod ſibi ignoto conferri minus poſſet? Argenidis nuptiæ, quia ea cogitatione plenus erat, ſtatim mentis oculis oberrauerunt, egregiæ fœlicitatis imagine. Rurſus illam ſpem, tanquam vanam & improbam, conatus excutere, verbiſque pluſquam animo compoſitus; Hactenus, inquit, geminaſti beneficia tua, Rex; paſſus ab eo te coli cuius genus neſcires; Nec iam ſcio quid conferat tuis rebus me impium fieri, id eſt, à parentis imperio recedere, quo mihi ſuper ſtirpe ſilentium indictum eſt. Ne me tamen peruicacis animi accuſes, qua fas erit, cuncta ſuppreſſis regionis parentumque nominibus, euoluam. Regium mihi genus eſt, reſque pacatę. Neque vi aut ingratiis iſthuc veni, ſed ex parentis iuſſu, tuos in mores, tuaſque virtutes iubentis inſpicere.

Ita loquentem Rex nouo gaudio commotus amplectitur: Et quid tibi hactenus, inquit, viſa Sicilia? quid regia mea? aut vt animum, qualis tuus eſt, verius tangam; quid tibi ſenectus mea placuit, aut filiæ mores? Cum ille, iam propiori ſpe, hæc omnia ſe diceret adorare; Atqui (inquit Rex) non leuiori pretio te mihi emptum volo. Omitto occiſum Lycogenem, meque ſeruatum. Adhuc aliquid validius fuit quo animum meum caperes; Facti mores ad virtutem, conſuetudo leniſſima, & potiſſimum quod me amaſti. Non patiar à te vnquam ſeiungi. Si vt memoras, & auguror, Regum

ſanguis es, tibi Argenidem tanto multorum ambitu quæſitam vltro deſpondeo. Quantumcunque magnis parentibus natus ſis, non pudenda nurus erit. Supereſt, vt tuas mihi fortunas familiarius iam prodas, ſpondeaſque te nunquam meos canos deſtituturum. Tremebat nimio ictus gaudio Archombrotus, & quæ toto ſanguine queſiiſſet ſponte oblata ſuſpiciens, incertum an Deos an Regem veneraretur, ad Meleandri pedes ſe abiecit, tenuitque reluctantis veſtigium. Cumque gratiis finem non faceret, hilarior Meleander, & illius quoque læticiam gaudens, in ſubiecti collum incubuit. Mirum omnibus erat qui in conſpectu ſtabant, quæ hæc mutua eſſet gratulantium charitas. Archombroto autem præcepit Rex, ne eo die rem vulgaret; rediensque ad comites, & ſolito diffuſior, vario colloquio tempus modicum abſumpſit. Inde regreſſus, in regiam, Archombroto iam ſibi propius herenti; Quamdiu, inquit, te ſines ignorari; & gaudia differes noſtra? De hac ipſa re, ſubiicit ille, te Domine, cogitabam compellare. Duorum menſium ſpatium peto, intra quos fœlicitatis meæ nuntius parenti eſſe poſſim, illiucque digno cultu, & profeſſo genere, huc reuerti. Meleandrum nomen ipſum diſceſſus offenderat: &, Non patiar, inquit, te à nobis auelli, Archombrote; niſi forte fœdera noſtra deſpicis, aut viles ſumus tibi, quia priores amauimus. Si conditiones placent, ſcribe in patriam. Nam te ipſum non nunc mari fatiſque crediderim. Archombrotus tãta beneuolẽtia ſenis admonitus quid facere deberet, & quantum amare, regiam manum oſculo ſtringens, quicquid ille iuberet, nihil ſe à præſcripto receſſurum aſſeruit.

Nondum Rex Argenidem monuerat quem illi coniugẽ deſtinaret. Cum ergo diſceſſiſſet Archombrotus, eam ad ſe acciuit, repetitiſque quæ de neceſſitate matrimonii

trimonii prius edixerat, addidit, se generum elegisse, quo non posset præstantior optari; Regio ortu, paribusque virtutibus; denique eum esse Archombrotum, cui in omen tantorum fœderum, seruati regis laudem curru in fluctibus errante, & de Lycogenis capite victoriam fata tribuerant. Hæc non sine supercilio Meleander; propiusque vim, & imperium, quam consilium oratio erat. Comparauerat se ad simulationem Argenis; & quamquam indignata, se ignoto, se ingratiis promitti, tamen veluti consilio patris accederet; Nihil, inquit, verendum hic magis quam ne subitæ nuptiæ, neminique tuorum præuisæ aut creditæ, in maledicentiam pateant; dicaturque Radirobanes per iniuriam depulsus, quo faueres Archombroto. Tempore aliquo est opus, quo tanta nouitas mitigetur, priusque Archombrotus audiatur procus esse, quam sponsus. Non temnenda Meleandro videbatur hęc ratio; Veritus tamen ne turbando nuptiarum consilio istas moras virgo iniiceret, ita in experimentum loquutus est. Neque nihil spatii concedendum est famæ; neque fortunæ nimis. Ex tui animi sententia, Argenis, quid temporis arbitraris conuenire? Recusabat illa loqui, non hoc suum, sed Regis arbitrium esse causata; Cumque pater sæpius instaret; tandem ægrius, & quasi spatium suæ vitæ definiens; Vt rem video esse, ait, duo forsitan menses suffecerint. Tum Rex pene non dubius quin filia omne id tempus sibi potius quam famæ postularet; tamen ne per omnia esset durus; Atqui promittis, inquit, sublapso hoc tempore nihil te nuptiarum omini repugnaturam? Facio, refert illa; Neque si Dii adiuuant, te quicquam in verbis aut mea vita offenderit. Et id prolixius pollicebatur; quia interim adfuturum Poliarchum sperabat, qui vtriusque vitam assereret; Quod si ille non veniret, finito viuendi consilio respiciebat ad mortis libertatẽ. At lę-

tiora Rex cogitans,illius verba acceperat, veluti sub paterno imperio domantis affectus, qui antea solutam mentem incesserant. Blande itaque compellatam; tanquam victor,& securus dimisit.

Sed illa tot malis incitata, nunquam se infœliciorem cogitabat quam in publica fœlicitate. Nam Lycogene victo Radirobanem nuptias suas, id est, mortem optauisse; Vix decessisse eam curam, & respirante Sicilia sibi iam præsentiores instare ab Archombroto metus; qui adeo fœlici ad nocendum successu prouectus sit, vt vel Radirobanis desiderium faciat. Ergo, inquit, semper meam, aut patriæ vicem dolebo? Ergo non molliori conditione cum Siciliæ miseriis transigunt fata; quam vt omnium cladem meo capite redimam? Hæc pompa, hi cultus, hæc frontis decora, mactationes erunt, quibus patriæ diris voueor? An Macaria Herculis, an Agamemnonis Iphigenia ero; & tranquillitas innocenti sanguine emenda est? Sed non diu me fortuna ludibrio habebit. Decumanus hic fluctus, aut tempestatem consummabit, aut victam nauem deducet. Testes Dii quam libenter nunc mortem vsurpem; nisi & te vererer, Poliarche, & Selenissa suo exitu docuisset id etiam in scelera esse remedium. Pensare deinde solicite cœpit an opperiretur aduentum Poliarchi, an eum litteris maturaret. Plus vno mense erat, ex quo ille abierat, in tertii mensis finem reditu destinato; & cogitabat esse amantis (qualem Poliarchum sciebat) præuertere potius diem, quam totum expectare. Constituit tamen scribere, & recenti impetu verba se vltro ingerentia ita explicuit. Quamquam absum, Poliarche, forte plus tamen ipso te scio quid valeas. Nam vt sis illic incolumis, certe perire hic incipis fato meo : quod mihi de vita quantillum reliquerit, ex litteris istis intelliges. Radirobanes, præter regium decus, & fas hospitii, turpissimum

pissimum facinus ausus, quia ei placari non poteram, mei rapiendi consilium iniit. Nescio quæ spectacula commentus quæ ad littus præberentur, me illuc cum parente pertraxerat. Tantum non auehebamur, cum patefacto flagitio nos in oppidum refugimus, ille in suam classem secessit. Versus inde ad furias, ausus est meam famam scriptis ad patrem literis violare; quasi te liberius quam decet amauerim. Quippe nostram familiaritatem Selenissa prodiderat; & hinc impio iuueni fuit ad contumelias argumentum. Sed pater pro me ac vero stetit. Et Selenissa quidem sponte ferro expiauit perfidiam. Ille autem malo omine, si Dii quidem boni sunt, in Sardiniam abiit. Eo discessu fœlix eram, cum me pater: (Timeo loqui, ne eum odisse incipias. Fata sunt quæ nos vrgent: his potius indignare, Poliarche.) Pater, inquam, me iubet amare Archombrotum. Regibus ortum dixit; mores, indolem, speciem, placere; sibi hunc denique generum fore. Ego intempestiua pertinacia timui accendere obstinatum. Satis fuit, prætextu alio spatium impetrare quo tu venire possis; vel si cessas, arbitrio meo liceat mori. Duo menses probantis nuptiis dati sunt. Intra illos armatus si aduenis, accedam ad partes; sin inermis, omne furtum tentabimus. Quod si me destituis, tunc cum nuptiæ ornabuntur, omnes cultus mihi patiar adhiberi; & vbi dexteram pater poscet quam tradat Archombroto, dicam Diis manibus sacram esse; simulque breui sica, quæ sub veste abdita erit, miserrimum pectus soluam. Hæc si ita contingent, audi iam nunc Poliarche vltima vota; cogita tibi hæc dici ab Argenide in suo sanguine volutata. Parenti meo ignosce. Satis supplicii fuerit, quod illicito meæ mortis spectaculo vultus illius funestos efficiam. De Archombroto quod placebit constituas. At Radirobanem inultum vi-

 uere

uere ſi ſines,redibo ab inferis te admonitura officii. Exige à perfido turpiſſimi flagitii vltionem; luat pœnas prædator, quoad potuit, famæ meæ, & ex iracundia tua intelligat quantum deliquerit. Hanc vindictam, hunc laborem anxie mando; huic te teſtamento meo damno. Vltione perfunctus,iube in patrio tuo ſepulchro incidi meum nomen, & caſus vtriuſque referri marmoribus, in quibus noſtram fidem poſteri probent, damnentque fortunam. Huius autem Inſulę conſpectum,mi Poliarche,defugias; niſi meos cineres amabis,& ſponſæ tuæ vrnam admouere pectori voles,aut etiam (quod Dii faxint) cum Manibus maiorum tuorum recondere. Iſta mala,ſi potes,anteuerte reditu tuo; nam diſcrimen cunctationem non recipit. Si non potes,cura mandatum morientis,& vt me ames,viue.

Obſignatis literis, diu ſecum expendit cuius fidei legationem hanc crederet. Neminem habebat cuius conſilio vteretur; quippe Timocleam biduo ante in locum Seleniſſæ ſuffectam, in tantæ rei ſecretum admitti non maturum videbatur. Arſidam autem vnum toties adhiberi his furtis non probabat; ne ille tot periculis laſſatus; Meleandrum timere inciperet; Illius præterea diſceſſus ab inſula ignorari non poterat. Nemo tamen commodior ſuppetebat; maxime quia omnium fœderum erat conſcius, quibus ſibi Poliarchum ipſa deuinxerat. Ergo ad ſe vocatum ita alloquitur. Si timerem ne me quoque deſereres, Arſida, ingererem tuæ menti Seleniſſæ memoriam; quam proditionis ſtimulos ipsa morte grauiores duxiſſe ideo arbitror, quia eam in remedium popoſcit. Scias enim (quod vtcunque ego & pater celamus) illam anum, mea cum Poliarcho ſecreta ad Radirobanem detuliſſe; moxque conſcientiæ terrore afflictam, ſuo iudicio manuque periiſſe, vt vidiſtis. Sed tibi fidiſſimo viro, ſi viuemus, plus à nobis præmii

præmii erit, quam huic à proditione supplicii. Spectat
ad finem negocium. Expecta maiora à nobis quam
quæ tua modestia possit concipere. Cæterum literas
habeo summa fide, & diligentia tradendas Poliarcho.
Tu fidum hominem delige cui illas committamus. Sed
da, si potes, eiusmodi, cuius tibi in arduis fides perspecta
sit. Haud cunctatus est Arsidas; &, Fideliorem, inquit,
me ipso, Domina, neminem noui. Quid tam cito das
mihi missionem, nondum iustam, ac nec puto ignomi-
niosam pro merito? Exequar quicquid mandaueris; Ne-
que Poliarchus quacunque Orbis parte nunc degat, di-
ligentiam meam fallet.

Bene læta hac pollicitatione Argenis, rogabat ecquid
facturus esset causæ nauigandi ab insula. Pars est Ita-
liæ, subiicit Arsidas, quam Latium appellant. In eo
littore Antium prominet, oppidum templo Fortunæ
celebre, quod illic multæ religionis est. Fingam vo-
tum ad Deam; Carebit suspicione hæc pietas. Vbi
autem Sicilia excessero; quam multa longioris viæ com-
menta sunt? negocia, curiosus animus, alia denique
vota. Iube tantum; &, si potes, quo iter instituen-
dum sit mone. Si tibi certum est (inquit Argenis) hanc
habere gratiam; moneo, mi Arsida, vt pro reliqua tua
sedulitate quantum potest approperes. Poliar-
chum habebis vel in patria sua, vel huc ad nos ve-
nientem. Plus hodie audies ex me quam tot annis Se-
lenissa. In Gallia amnis est, quem Ararim dicunt; Is al-
teri cui Rhodanus nomen, committitur. Vtriusque
fluminis tractum qua à fontibus ad mare pertingunt,
paternum Poliarchi imperium est; Hoc parentes iam
habent, hoc ipse deinde vnicus gnatus expectat. Vide
quanto homini benefacias. Si igitur, vt coniicio, in pa-
tria est, ne metue errorem. Muti quoque te muri du-
cent ad Principem. Tu modo, quod his literis facio,

hortare vt quamprimum promiſſo ſe exoluat; redeatque non priuata modo virtute, ſed viribus regni tutus. Antianam vero Fortunam (nam per hoc littus via eſt) meo nomine ſaluta; & de tuo itinere, meaque expectatione conſule Deam. Cæterum gemmam hanc accipias, quam quoties in tuo digito videbis, meam & Gallici Principis ſalutem ex celeritate tua pendere memineris. Sub hæc verba ingentis precii annulum tradit, ſimulque ad Poliarchum codicillos. Ille audita Poliarchi dignitate hilarior, mirari tamen cœpit, quod per tot ambages, tanquam impares nuptiæ procurarentur; donec admonente Argenide, lex Siciliæ in memoriam rediit, quæ vetabat potentiori ſceptro Siculos Reges nuptiis coniungi. Sat vero conſtabat Meleandrum non modo ad patriarum legum reuerentiam obſtinatum, ſed ſolitum hanc ipſam ſanctionem, inter cæteras mire attollere. Tunc vero & Virginis ſapientiam Arſidas probauit, quæ hactenus nec Patri, nec Siculis aperuiſſet interdicta conſilia; & neceſſarium à Gallia exercitum eſſe cognouit, qui veluti in Archombrotum comparatus, hanc legem antiquaret.

Igitur & ſuapte virtute, & Seleniſſæ defectione, ad fidem incitatus, poſtera die iter quod Dii bene verterent, exorſus eſt. Placidi venti tutum in Italiam pelagus præſtitere. Illic mutata naui, ne Siculis notiſque remigibus in ſecreto vteretur negocio, magnæ Græciæ littora celeriter obiuit; Oſciſque ſuperatis Antium venit. Vetuſtiſſimæ religionis templum in littore erat, quod Fortunæ Maiores ſacrauerant. Id vbi monſtrantibus accolis Arſidas conſpexit, tacitis plenus votis iam tum numen ſalutauit, procubuitque in arenam. Procedenti deinde ad limina ædis præſto Sacerdos fuit in candida veſte, cui limbus erat ex purpura. Multam caniciem ſparſerat humeris, redimito laurea vertice, manu-

que

que baculum coronatum tenebat. Ille Arſidam, adhuc vt de via præcinctum, vbi vidit intra fanum pergentem, ita comiter affatus eſt. Siue exoraturus aliquid venis, hoſpes, ſiue ab iis quæ timebas iam te noſtra Dea explicuit, afferſque animum noua beneficia promeriturum, ſubi humaniſſimi numinis vultus; illoſque vel licito ſanguine, vel ſi mauis thure propitia. Tum Arſidas, Quia iſte cultus, Pater, te Antiſtitem oſtendit; priuſquã Deam vt mihi fauens ſit veneror, ne quid in religione peccem, mone quo ritu me ablui, & quam hoſtiam dare ſacra hæc velint; An præterea in peregrino hoc habitu Fortuna ſupplices agnoſcat. Nam & Deæ facere volo & longam cunctationem nauigatio opportuna non patitur. Sacerdos illico fontem mõſtrauit qui in veſtibulo manabat. Eo ter oculos manuſque ablueret; togam ſe & coronam illi interea prompturum. Victimas in Deæ atrio puras eſſe, quæ emptores expectarent, ſeu quis maioribus facere ſeu minoribus vellet. Vade, inquit Arſidas, ô Pater, & ipſe ex hoſtiis delige quas ſcis Fortunæ gratiſſimas; Simul dexteram porrigentis nummis aureis impleuit. Dumque ille vtilem ſibi pietatem officioſiſſime exequitur, Arſidas hauſtis de fonte aquis, cum omnibus ſuis ablutus eſt. Valuas deinde templi, & viliora donaria quæ paſſim pendebant breuiter contemplatus, hæſit in priſco marmore quod non longe à limine hos verſus ſubeuntibus templum monſtrabat.

Eſte procul ſontes, ſacroque abſiſtite templo,
Queis fixum ſtat corde nefas, aut vulnere diro
Liuor edax varios ducit per viſcera morſus.
Aut quibus exhauſti non exſaturabile pectus
Crudeſcit vulgi ſpoliis; queis longa ſenectus
Viſa patrum; thalamive quies pulſata pudici.
Non iuuat, heu cæci, non limina verrere vultu,

Non votiua tholo, non aris ponere vittas;
Ni primum eluitur mens fletibus. Ite profanæ,
Ite preces, & dona suus quæ polluit author.
Non fibris pecudum, vel parui sanguinis haustu
Numen eget. Solo finxit Deus omnia nutu,
Aptaque cæruleis sinuauit corpora venis,
Quæ mistas pascant animas. Hæc extulit alis,
Hæc finxit grauiore solo, quæ rura, domosque,
Et vastas colerent syluas; Aurisque carentem
Ipse etiam vitam sub cæcis condidit vndis.
Quin & Idumæo sudant quæ balsama cœlo,
Cinnamaque, & syluis spirantia thura Sabæis,
Idem author rerum, variis adolescere succis
Iussit, & æthereos ramis infudit odores.
Quid tua, ceu largus Superis, nunc munera iactes,
Siue boues aris, calamos seu sternis Eoos:
Aut plena fers æra manu? Sua thura suasque
Ah vesanus opes, tanti ne vendere summo
Quære Ioui, & paruo culpas obtendere fumo.

Iamque cum victimis Sacerdos processerat, & Arsidas corona redimitus, in candida veste ante Deæ signum procumbens ferebat sua vota, quæq; præterea Argenis mandauerat. Lactens vitula, agnique gemelli in victimas Sacerdoti placuerant; Hæc non operosa securi procubuit; illos, ne capita conuiuio perirent, leuiori fato culter confecit. Extra optima esse exclamauit Sacerdos: datisque mox sortibus, Fortunam quæcunque Arsidas postulasset cuncta annuere. Sibi deinde quæ Numini immolauerant coxerunt: secundisque sub mensis, dum cæteri acrius biberent, cœpit Arsidas cum Sacerdote disputare de fatis, & sortibus, Fortunæque in Orbem imperio: quia esse Philosophum de vario sermone cognouerat. Et ille vbi Arsidam sapere vidit, dignumque altiori religionum commercio: ita dicere

cere orſus eſt. Quid ſit quod Fortunæ nomine colimus (hoſpes) adeo vulgus ignorat, vt myſterii ſanctitatem propemodum contraria interpretatione corruperit. Fortunam appellant quicquid incertum eſt; Volunt autem eſſe incertum quicquid habet euentus humanis mentibus incognitos. Ideo læuam Deam, ideo cæcam fingunt, & plus vitii numini quod colunt imputant, quam ferrent in homine; vt nec certum ſit, ſæpius iſta Dea ab inſanis probra ferat an ſacra. Si quid peccant, ſi quid expectationem fefellit, continuo Fortuna vapulat. Exprobrant quod malos euexerit, quod difficilis bonis cauere videatur ne probe quid iudicet. Nec miſeri vident, eiuſmodi Fortunam non diuinum aliquid eſſe, ſed ſuperſtitioſi animi ludibrium; qui ſua ipſe commenta per ſuperfluas curas timet aut placat. Nam illud quod ſibi fingunt numen, omnia quæ mortalibus accidunt, & fortuita appellamus, regere, & ex orantium votis diſponere, aut poteſt, aut non poteſt. Si non poteſt; quid igitur facit? aut quo hæc inutilis Dea cui in ſuo regno nullum imperium? An præſidere humanis caſibus illam dicas, quæ non eos præcipitare poſſit, non tenere, aut mutare? Niſi forte non ſatis fluere poſſent rerum hæ vices, & veluti naturæ temeritas, abſque ocioſa hac Dea, cui præter nomen atque inuidiam, nihil relinquunt. Cur denique aras illi ſtatuimus? ſorteſque in hoc templo conſulimus, prius nobis multo victimarum ſumptu deuinctas? Infœlix ſuperſtitio eſt, ſi illic conſumitur vnde nihil metuas aut expectes. Sin putas ab ea ordinari caſus humanos, qui alioquin errarent, & ex ſupplicum pietate diſtribui, iam Fortuna certe non eſt; modo hoc nomine cum vulgo intelligas numen, quod res humanas non conſilio ſed imprudentia ſinat euolui. Vt te paucis abſoluam; Veniſti Fortunam exoraturus; illi feciſti; denique litauiſti. An res

tuas

tuas existimas commodius esse casuras, quam si Deam neglexisses? Si existimas; ergo Fortuna temeraria non est, quæ nouit quibus indulgeri oporteat; nec inconsulte, sed ex merito sæuit aut fauet; Id est, non est illa Fortuna quam populus facit. Sin inutilia credis hæc sacra, cur superuacuo labore nihil profuturam pietatem his templis impendimus? At (inquies) non venimus eam sortem mutaturi quæ nostris rebus decreta est; Sed tantum quæ sit ea sors accepturi oraculo. Si sic censes; certe fateris, iam Fortunā ergo scire quid te Dii mulctaturi sint, quid etiam adiuturi. Cui consequitur, nihil in Orbe temere, Diisque improuisum aut neglectum contingere; Quod nec conuenit cum populari illa fortuna.

Vides vt Fortunam sustuli, hospes; non illam quidem quam colo, sed quam imperiti constituunt, & quæ cum summa illa mente conuenire non potest quæ omnia suo arbitrio constituit, quæ naturam condidit, quæ rebus causas dedit, easque perpetuo abditissima ratione propagat. Neque enim si ignorant in tempestate media nautæ, quis finis fluctibus, quis exitus vento; ideo Ioui certum non est, solui ratem an seruari statuerit. At nec dicas, frustra nos igitur supplicare Cælitibus; & si iam olim Numini certa sunt omnia quæ nobis eueniant, vanam fore id quod futurum est deprecantis orationem. Absit hæc in Deos contumelia, quos irrito aut ingrato labore nemo sibi conciliat. Quippe Iupiter cum Orbi initium, & Naturæ leges daret, cum seriem rerum, causasque, & euentus inter se connecteret, haud nesciuit quid esses aliquando tua in eum pietate meriturus. Non sunt illi nouæ hæ preces, quas hodie fundis, sed iam tum cognitæ, cum de Orbe, de humano genere, de te ipso statueret. Tua igitur pietate, tuisque virtutibus, mitescunt decreta; quæ tunc in te scripsisset, absq;

his

his votis foret quorum in animo tuo religionem præui-
dit ; Eadem ratione,nec secura creda. impietas nihil se
sæuitiæ extorquere à Diis iratis. Nam hæc tela quæ faci-
norosis eminent,non par[illegible] Deus; nisi quod nunc
scelus patratur,iam tum futura turpitudine coegisset ad
has iras illius æquitatem.

Ea vis autem & scientia Iouis ; quæ ventura omnia,
& quicquid ignoramus,in conspectu liquida habet; est
hoc quod Fortunæ nomine philosophi colimus; quia
res illæ videntur nostræ cæcitati fortuitæ ; licet Deo in
numerato sint,sua nostraque voluntate præcognita. Vt
igitur sapientiam Iouis Palladem dicimus; vt serenus,
aut pluuius varia nomina habet ; Ita rerum illarum ad-
ministrationem quæ nobis arcanæ sunt , & suspensos
animos tenent,Fortunam appellamus. Huic templum,
huic signum statuimus,vt nos futura edoceat , molliat-
que rerum euentus , & in salutem nostram vota admit-
tat , quæ si rite à nobis funduntur, iam olim valuere,
nosque iuuerunt , cum Natura rerum omnium causa-
rumque semina atque legem acciperet. Hanc te (hospes)
Fortunam, venerari, huic gratias habere æquissimum;
Maximo,inquam, Ioui,qui consiliorum exitus tibi ha-
ctenus incertos ; extorum & sortium signis , promisit
pulcherrimos. Nam si qua mihi fides est, litasti egregie.
Vade securus; Vade Fortuna nostra,id est Deorum sum-
mo,fretus.

Prolixam philosophiam bis nauta interpellauerat,
Arsidam monens intempestiue cessare remigia. Is itaque
Sacerdoti & operę & sapiētię gratias agens, adhuc num-
mos prodegit, quibus victima alia emeretur, crastino
sacrificio se suosque Fortunæ commendatura : & dedu-
cente ad littus Antistite,intrauit triremem. Commo-
dis igitur ventis Latium superat; mox Etruscum stringit
mare , cænosis & insalubribus vadis ad littora effu-

sum.

ſum. Ligures inde erant, quorum ſinus ſulcabatur; cum haud pauca nauigia, adhuc tanquam nubeculæ, aut extantia procul ſaxa in conſpectum venerunt. Poſtquam propius acceſſere, monuit gubernator militarem ſpeciem ſibi videri; niſi forte peiratica claſſis erat illam oram populatura. Nihil tutius quam ad terram, quamuis ignotam, nauigare. Sed prærupti in littore montes obſtabant; ad quos inter breuia non poſſet ratis accedere, neque ſi acceſſiſſes, viam qua enitereris, per prærupta offenderes. Dum ergo dubitant nautæ, hærentque in vtriuſque contemplatione periculi, iam eos emiſſæ triremes incluſerant. Non deerat Arſidæ animus ſeipſum vindicandi; Sed nauigantium legem huic ſubinde timidi nautæ monſtrabant; Imminere in defenſione exitium. At demiſſis antemnis ſi dederent nauem mitioris exitus ſpem offerri. Quippe ſi à legitimi exercitus militibus capiebantur, parum damni deditos manere; ſin prædones illi erant, ſpoliis certe & facilitate eſſe placandos. Hæc nautæ remigeſque Arſidæ memorabant, qui cum tardius deditionem annueret, ipſi ſuo auſpicio antemnas deducunt, ſublatis quoque remis opperientes venientium arbitrium. Vbi autem aduerſæ triremes obnoxiam ratem ſibi harpagine iunxerunt, placide cœperunt explorare, qui homines, aut vnde nauigarent. Omnia nautæ ſimpliciter retulerunt, ſe ex magna Græcia nauigare Maſſiliam ab externo homine conductos: Arſidamque monſtrabant. At ille interrogatus cum perplexius reſponderet, ſcilicet quibus loqueretur ignarus, ſuſpicionem hoſtilis animi fecit. Captus ergo, & in aliam nauim delatus eſt, iuſſique qui eum vexerant, cum nauigio ſuo ſequi. Nihil tamen vltra nocebant; idipſum humaniter excuſantes, quod eum veherent ad ſui Præfecti colloquium. Haud procul prætoria nauis extra remigum operam velis tumentibus

bus veniebat, in quam producto Arſidæ Dux militum occurrit,dataque dextera Græcis verbis vetuit, ne quid durum expectaret:Sed ita eſt,inquit,ratio belli : Excutienda ſunt omnia. Neque occupandi tantum hoſtes, ſed plerunque etiam ex amicis ignotiſve informamus conſilia. Quod ſi ipſe ad tuam nauem iuiſſem, illic habita quæſtione,nulla per me fuiſſet,ſi quo properas, mora. Arſidas in tantæ humanitatis ſermone confidentiam cum ſumpſiſſet, qua licuit cuncta profeſſus eſt : ſe Siculum eſſe ; & in Galliam ad amicum ire dixit : Sperabatque ſe confeſtim dimittendum. Sed præfectus audito Siciliæ nomine hæſit intentius, ſciſcitatuſq; quid illi in Gallia commercii eſſet : Nolim, inquit, tibi durum videri,ſi hodie tibi cænam, hoſpes; exhibeo. In Prætorio meo dormies,quanto omnes poterimus officio cultus.Magni Regis miniſter ſum, qui cum exercitus robore haud procul inſequitur. Huic ego cras te ſiſtam.Nam amabit videre ex Sicilia venientem. Et forſitan erunt quæ ex te cognoſcat. Humaniſſimum autem Principem vidiſſe, etiam in fortunæ beneficiis numerabis.Nouerat Arſidas non conducere negotio ſuo, vt fruſtra repugnaret. Hinc enim & ſuſpectior eſſe poterat, & duriorem habere cuſtodiam. Ergo lubenti ſimillimus,omne ius ſui penes Præfectum eſſe reſpondit. Captum hominem, & maxime innocentem, nullius conſpectum oportere defugere.

Poſt hæc vtrimq; verba; per varios ſermones ir[illegible] hilaritatis ſpeciẽ vultus & animos coegerunt:hic,ne Arſidas timeret: ille, ne videretur auerſari eiuſmodi captiuitatem. Multa igitur audiebant inuicem, rogabantque:& beneuolentia quæ ſimulationis fuerat, paulatim ſyncerius vera colloquendi voluptate vtrumq;, perſtrinxit; ſic natura mortalium inſtituta vt liberalibus ingeniis ſit facilis conciliatio. Et Arſidas quidem, licet captus,

atque

atque à ſuo curſu tardatus, tamen quod in alio feciſſet in ſe factum haud ægre ignoſcebat: præſertim in cuſtodia humaniſſima non amplius vnam noctem morari propemodum rogatus; Ipſe vero Præfectus homini innocenti indulgebat, vt deinde amicus poſſet dimitti. Cum igitur ambo ſederent in puppi, & aliqua de mari, ventiſque, & triremium generibus eſſent loquuti, tandem Gobryas (ita Præfectus appellabatur) blande de Siciliæ rebus, & ſoli genio Arſidam percunctatur. Ille ciuilia ſtrictim bella recenſuit, armatum, occiſumq; Lycogenem, ſenectutem Meleandri, & quæcunque abſq; Poliarchi mentione poterant dici. Nam ſolerter abſtinebat hoc nomine, ne de eo cogeretur apud ignotum loqui. Delectatus Gobryas non ignobili narratione, & æquiſſimo exitu belli; cum deinde Arſidas rogaret nomen Regis, cuius conſpectui ſeruabatur, etiam cui regioni imperaret, & quid ſibi vellet claſſis armata; paulum in ſe cogitatione ſeductus eſt; Nam & rependere hoſpiti vicem, & ſuæ etiam gentis caſus referre geſtiebat. Itaque, licet rara ſunt, inquit, inter nos commercia, quæ nempe ſoli mercatores faciunt; de ciuilibus tamen malis quæ Siciliam vexauere, pleraque audiueramus. Sed mercium nulla celerius quam veritas nauigatione corrumpitur. Multa incertá, multa illis contraria quæ nunc à te accepi, nobis fama attulerat. Neque viciſſim dubito quin & ad vos noſtræ gentis diſcrimina, & veluti fata, aliquo rumore peruenerint; ſed vel audacia narrantium, vel ignoratione libata. Quod niſi te vererer longiori ſermone conficere; non hæc modo quæ rogas exequerer: ſed repetitis altius rebus, mei Regis cunabula, dignam hiſtoriis m teriam exponerem. Solicitauit Arſidam inſignis narrationis materia: & ſi Gobryæ vacaret, hæc ſe auidiſſime accepturum reſpondit. Et Gobryas: Audies ergo rem dignam veſtrorum

Græco-

Græcorum ingeniis. Multa enim inter nos fortium hominum facta ſunt, haud illis imparia quibus nobilitantur gentes, quæ literis ipſæ ſe celebrant. Sed ſola ſunt Druidum carmina, quibus rerum fortuna noſtrarum perennet: Neque illa ſeu lignis ſeu ceris impreſſa ſunt. Memoriæ iuuentutis commendantur: & ex cantantium ore virtutes maiorum agnoſcimus. Sed ne queſtibus onerem noſtros mores; præſtat (hoſpes) quando ſic iubes, promiſſam narrationem nunc aggredi.

Regnabat apud nos Britomandes, adhuc gratum gẽtibus noſtris nomen; bello optimus, & artibus pacis. Interfatus Arſidas loquentem; Mihi Regem memoras prius, inquit, quã cui regioni imperauerit. Quamquam ex tuorum ſermonibus vos Gallos eſſe coniicio. Recte mones, ſubiicit Gobryas. Maximam Gallici littoris oram, quæ inter Alpes Pyrenæoſque montes mari alluitur tenemus: Mediterranea verſus, porrecti in longum, qua Rhodanus, & ſupra hunc Araris nobiles amnes, pinguiſſimos campos interſecant, pars eſt Galliarum eximia. Lætus frugibus ager, & validiſſimo populo grauis. Obſtupuit Arſidas ad Araris & Rhodani nomina, quæ gentilia Poliarcho flumina eſſe, Argenide docente cognouerat. Sed vt illum Gobryas vidit ſuſpenſo ſupercilio hærentem; Forſitan, inquit, iam quid parem intelligis, & hæc fruſtra apud ſcientem narrauero. Dic enim; Ecquid in Sicilia auditum de regiæ noſtræ rebus? Tum Arſidas; Imo, inquit, & plures in Galliis Reges eſſe accepimus; & ſi quid de iis affertur, inſtar auræ vel nubeculæ eſt, quæ non ægre ignaros prælabitur. Quippe antea pauci vltro citroque mercatores commeabant; & hos ipſos noſtrarum ſeditionum atrocitas exegit. Segnitia autem noſtra eſt, quotquot Græcis ingeniis viuimus, ne diligentes vulgo ſimus in gentium factis quæ ad Septentrionem vergunt; niſi quando cum

exercitu finibus veſtris vos egredi fama eſt, & timetur publicæ libertati. Ne dubita igitur hoc quidquid eſt ignaro & cupido memorare. Et hæc ille dicebat; non omnino Gallicarum inſcius rerum; Sed ne Gobryas, quid is ſciret neſciretve interrogando, à narrandi tenore deflecteret. Iam enim auditis Rhodani, Ararisque nominibus, illam Galliarum hiſtoriam, auidius, & tanquam rem ſuam, agens, quærebat excipere.

Tanto igitur populo (inquit Gobryas) iure paterno Britomandes imperabat; cui filius erat & ipſe Britomandes appellatus; ſed poſtquam euaſit in virum, tot morbis conflictatus, vt animi vires continuus dolor abſumeret. Duxit tamen vxorem ex cognatis fœminis vnam, cui ſatis haud dixerim plus ornamenti pudor muliebris dederit, an pietas, an digna fortiori ſexu prudentia. Timandra appellatur. Britomande patre elato, tanquam iiſdem fatis noſtra fœlicitas occubuiſſet, omnia in peius ſublapſa ſunt. Nouo in Rege nihil paternum agnoſcebamus, præter pietatem & nomen. Erat inter Proceres potentiſſimus Commindorix, nobilitate & opibus ſupra priuatum; denique qualem modo narrabas fuiſſe Lycogenem. Is ſub ſene Britomande vtcunque tanti Regis terrore coercitus fuerat. Apud filium vero prudentiæ & fortitudinis opinione adeo omnia potuit, vt illius nomine ipſe regnaret; multum Timãdra indignãte; quæ ad patrios auitoſq. animos virum non ceſſabat impellere. Sed ille imbecilla lenitate ingenii, omnia vxoris conſilia, mox ſubdole exploranti Commindorigi credebat. Nos à proſpera ſorte deiecti cui ſenior Britomandes regionem aſſuefecerat, ad buſtum illius tanquã Herois, conueniebamus frequentes; ſpecie pietatis; re autem, de gentis noſtræ more, illic captaturi oracula; ſi qua ſors, ſi qui Dii viam monſtrarent ad Commindorigis perniciem. Hunc enim odiſſe in pietatis parte plu-

timis

rimis erat; Maxime postquam regnandi cupiditate ardens natum ex Timandra puerum (proh facinus!) nutricis opera dictus est confecisse. Cur non eodem exitu rapta Regina sit, haud facile scias. An venenum, atque insidias, suspiciosa diligentia ipsa vitauerit, an ille infra curam habuerit mulieris vitam. Supra omnia Deum cura id factum existimo; qui tyrannos sæpissime excæcant, vt anxia & superstitiosa sæuitia securitatem quærentes vera & certa pericula non cognoscant, aut timeant.

Cum secundo Timandra ventrem ferret, miseræ proli timens destinatæ prius ad mortem quam ingressa vitam esset, obstetricem, & matronarum sibi familiarium duas, (quarum alteram haud pridem eadem Regina cōciliante, habebam vxorem) mature ambire instituit. Ab his Regina flagitabat, vt si marem peperisset, alieno fœtu supposito, legitimum furto subducerent. Illæ quandam ex agris matrem familias, meæ vxori notissimam, in concilium allegant, quæ puerum alere posset; Sicambre appellatur. Ea cum viro (nam & ipsius opera necessaria erat) Diis omnib. deuincta rem habere secretam, à mea vxore, dum Regina pareret, in Aulam deducta est. Nullæ nisi ex consciis in cubiculum admissæ. Et Dii fauerunt. Timandra marem enixa est; puellamque regiis cunis fraus muliercularum imposuit. Quem Reginæ tunc fuisse sensum existimas? Pariendi angustiæ erant; fœtum quem tot doloribus matres emunt, pro munere ducebat eripi sibi: & sæpe audiui ab ipsa, nihil formidolosius animum tetigisse, quam ne infantium vagitu, aut timiditate mulierum, proderentur consilia. Quamquam tamen & curis, & morbo ægerrima erat, Sicambrem, cui infantis inter tumultum asportandi prouincia erat, submissa voce affata est. Per patrios Deos sine te exorari vt mihi fidelis sis; ne dum alios fallere stu-

deo,ipſa interuertar prole mea. Nam quemcunque volueris,hunc me pro meo oportebit agnoſcere. Ad hæc mulier;Dii, Regina, quos inuocas, effecere, ne in cuiuſquam poteſtate ſit, tibi hac fraude quam times illudere. Adeo corpus infantis haud vulgari aut mutabili nota inſigne eſt. Simul obtulit nudum; oſtenditque paulo infra ceruicis exitum tanquam ſpicæ figuram ardenti purpura expreſſam. Eadem ſpecies in crure dextero rubebat. Et cauſam fœlicium macularum dederat ipſa mater, forte cũ pedes in agro ſpatiaretur, ſubito timore perterrita ad turbinis ſonum, qui ingentis campi meſſe cedentibus ſpicis percurrerat. Timandra ſuauiſſimo pignori poſtquam oſculum tulit; Fuge,inquit,mi pupe, regiæ paternæ periculum.Fuge,mi Aſtioriſtes (ita enim de ataui nomine appellari te volo.) Dii faxint hos maturus vlciſcaris, qui non ſinunt tuam infantiã inter mea vbera eſſe ſecuram. Iterũ repetito oſculo fleuit; Statimque receptum infantem Sicambre obuoluit faſciis; & poſtico ad id ante præparato,ſe ab Aula proripuit. Tum vero in humum collocata eſt illa, quam in regii ſanguinis fortunam adoptabant,puellula,& vocatus ad ſobolẽ agnoſcendam Britomandes,cum Commindorige intrauit,ſuſtulitq; alienam prolem in ſinum, affectu decepto; quam vbi commendauit nutricibus, ſolatuſque puerperam eſt,Diis gratias habiturus ad templum diſceſſit, illis quidem maiori beneficio quam credebat obnoxius.

Sicambre,cui gnati fortunam Regina crediderat,mediocris ſortis mulier erat;quia neque apud illuſtres ſatis infans latuiſſet,neq. tenerrimo corpori in egena familia ſatis potuiſſet ſperari ſubſidii. Illa conſcium maritum adduxerat (Cerouiſtus nomen eſt) cui haud procul regia tradidit ſanctiſſimum pignus, & portare molliter rogauit. Huic miſericordia, & ſpei magnitudo,ſatis alumnum commendabant. Igitur diuerſus ab vxore,ne

quid

quid familia suspicaretur, ad prædium suum iuit. Agrũ enim satis amplum colebat ad Rhodani ripas, nulli oppido contiguum; & sanctitatem familiæ rustica simplici a e seruauerat. Vbi domum peruenit, mentitus abiectum se infantem in syluæ vicinia sustulisse; redeunti haud multo post vxori occurrit, coramque suis rogat, vt miserrimis labellis velit vbera admouere, nondum s ilicet à filio ablactato arentia. At mulier, tanquam ignara fabulæ, cuncta anxie rogabat, qui parentes infanti, quod misero fatum, aut cur proiectus esset vultu tam lepido, nihilque in eo à ratione humani corporis errante natura. Is nihil se præterea scire finxit, quam quod in biuio syluæ, solis pastoribus, aut venatorum studiis cognito, iacuerat vel inhumana vel misera positus manu. Suscepit inter hæc Sicambre vagientem; questusque & lachrimas dato lacte composuit.

Ita cunas regius fœtus, pro claritudine quidem generis exiguas, sed vt tempora erant, fœliciter nactus, vbi ingredi potuit atque fari, cœpit in aliam speciem crescere, quam quæ solet in eiusmodi patrum familias domibus videri. Viuax indoles erat, nec venustissimo corpori impar; Præcipue Cerouistus, & Sicambre conscientiæ & charitatis stimulis cuncta in eo mirabantur; impositoque à Regina nomine, quod multorum Principum fuerat, ppellabant Astioristen. Sed Reginæ vix hæc tuto poterant nunciari; quam vt plurimum semel in mense Sicambre ad coniugem meam veniens furtiui colloquii lætitia reficiebat. Nam homines ruri assueti sæpius in Regia cerni timebant; à conscijs quoque matronis identidem admoniti, vt quam maxime suspiciones vitarent.

Vertebatur septimus annus, cum Regina tenendi filii desiderio victa, me quem suæ domui Præfectum fecerat, his verbis compellauit; Non meruisti, Gobrya, vt tuã

fidem muliebri leuiorem existimem. Coniugem tuam diu est quod summi arcani arbitram habeo, & silentio quod præstitit meis rebus primam hanc gratiam referam, quod conscientiæ etiam tuæ deponam meas curas, aperiamque pulcherrimum facinus; in quo tegendo, mea, & Galliarum salus stat. Scisne, Gobrya, quid te iam velim; Nihilne te vxor rerum nostrarum edocuit? Ego præterquam quod rei expectatione eram tactus, adhuc simplicius vultum fingebam, vt integram accepti secreti gratiam sibi Regina habere me crederet; & præterea vt fidem vxoris commendarem; quæ vtique neque rem ad me detulerat, neque tamen in totum fefellerat coniiciētem aliquid magnum agi. Tūc vero Regina non liberius modo, sed & suauius rem totā effata est; Qua audita, nihil tā grande suspicatus contremui; & paulatim per narrationis seriem redeunte animo, laudaui maternā pietatem, astumq. vtilē regno, cui tyrannus imminebat. At illa; Nunc tenes quo loco sit fœlicitas mea. Tot opib. tot honoribus culta, solatium quod priuatæ matres habent adhuc nescio. Seruemus Diis volentib. Gobrya, hoc senectuti nostræ præsidium, hanc parricidæ Cōmindorigi perniciem. Tantum Superi velint, vt crescat auo quā patri similior. Intelligo nihil auspicacius eius morib. esse. Vultū quidem aliquoties vidi; dum eum sua alumna in templis ex composito producit. Quam autem miserum credis vix conspectum vnicæ prolis tuto posse vsurpare; & penitus colloquia esse sublata? Tu sodes ad domum in qua alitur proficiscere. Nam facile aliquid in viæ causā effinxeris. Voluptatem mihi debitam tibi credo; eam ad me pro parte peruenisse arbitratura, si te mandata suauitate expleueris. Mihi deinde bona fide referes de indole pueri quod licebit coniicere. Forte etiam cum Sicambre aliquid comminisceris, quo eum sine suspicione possim perfunctorie saltem amplecti.

His

His à Regina dictis, gratias, vt oportebat, egi, quod in tantis arcanis mea præcipue opera vti vellet. Sponte eram à Commindorige auersus; & hac tantæ factionis dulcedine, facile pericula contempsi, quæ illa spes, & conscientia, afferebat. Igitur postero mane egredior in agros, monstratamque à rusticis viam tenens, ad villam peruenio; Cuius ambitum postquam intraui; in area, qua rustica armamenta cum aratris iacebant, video puerorum aliquot chorum, inter se simplici temeritate ludentium. Propius ego accessi; si in illo forte cœtu itineris mei causam offenderem. O hospes! Non authore, non indice illic opus. Tot heroum scilicet stirpem satis efficax natura monstrauit. Alii rustico vel puerili metu diffugiunt, aut timide pectore toto auersi, me reflexis intuentur ceruicibus. Restitit ille, nihil territus inassueti hominis vultu. Arcum habebat ætati & viribus parem; cui in terram statuto innixus me opperiebatur. Firmus, & liberalis, totius corporis gestus. Sufflaua cæsaries, & ipsa negligentiæ opinione melior. Sparsa enim non ceruicibus tantum, sed per incensam ludendi impetu frontem iacebat. Oculus inter iubentis mulcentisque aciem; os, supercilium, genæ, qualia in Cupidinis signis aspicimus. Ego subita veneratione exhorrui, & breuiter Deos precatus, vt suis donis fauerent, timui tanquam puero priuatæ sortis loqui. Sed ne scenam turbarem, ex equo tantum desilui, rogauique quid parentes agerent, aut ipse valeret. Ille patrem cum familia ruri opus facere respondit, matrem vero domi esse; eamque se, si iuberem, prouocaturum. Facies vero, inquam, suauissime, puer, &, nisi molestum est, ego te quoque ad fores comitabor. Ducere ergo cœpit, rogatusq; per iocum in quas feras suo arcu vteretur; prorsus innocenti ingenio; Nondum, inquit, mihi lupos insectari cum nostro Sticho & Ambirino, pater concessit:

cessit:In annum adhuc vnum distulit operam meam; & multum tibi debebo, quisquis es hospes, si numerū dierum mihi referas,qui annum constituunt. Iam enim aliquoties sensi me, quia puer sum,nec spatia temporum noui,eiusmodi promissis esse frustratum. Risu ego plenissimus;Frustra,inquam,hoc rogas.Nam nec memoria tibi sufficiet tanto tempori obseruādo quantum à me destinari efflagitas. Imo (refert) mihi dari calculos vellem numero dierum pares. Reponam in abdito;eximamque quotidie singulos,vt cum anno finiantur. Amplectebar animo puerilem solertiam. Vestigia autem ex composito premebam, vt diutius lepidissima contemplatione perfruerer. Sed Sicambre,nescio vnde admonita esse aliquem qui suo filio colloqueretur, foras exiluit;&,vt tanto deposito timebat, vultu solicitudine vario ad nos delata est.

Vt vero me agnouit;dubia adhuc an scirem cuius stirpis puero loquerer,aut quæ omnino fortuna mihi ad se viam præiisset, me recepit sub tecta, perplexe de causa itineris rogando,& quid mea coniux valeret. Sed postquam cōsedimus,risu inter dubia verba pendente:Multum est,inquā,quod de vxore mea querar,nisi in te recipis crimen,faterisq; te magistra eam didicisse quam alta taciturnitate simulatio obeunda sit. Neutri quidē, quod iam pupum istum noui,habeo gratiam, quæ peruicaciter siluistis; Sed ipsi Reginæ cuius iussu vos inuiso;tecum quoque exacturus, qua commodissime ratione ipsa implere auidum pectus eodem solatio possit. Nam quod aliquando in templis eum videt, parum est ad desiderium matris.Vult amplecti,vult loqui, mentem deniq; saltem semel satiare propiori dulcedine. Sicambræ facile fuit excusare silentium. Gratulata deinde est, quod Regina profitente ad hoc secretum peruenissem. Denique haud vnicam viam monstrabat, qua Astioristes ad ma-

trem

trem duceretur: Sed omnia ſuſpicioſa erant, nec placebant ipſi authori. Diu cunctati, nihil tutius habuimus, quam vt Sicambre, vtpote ſæpe apud coniugem meam viſa, in agrum qui ſub vrbe mihi eſt, veniret cum puero; Et Regina in campis ſpatiata, vmbram quæ in prædio meo læta eſt, optare ſe diceret; moxque in ſecreto conclaui non turbatos, non ſuſpicionibus obnoxios amplexus, daret Aſtioriſtæ ſuo.

Tempore igitur cum Sicambre conſtituto quo ad prædium meum veniret, rurſus cum puero iocatus ſum, varium ſpecimen futuræ mentis eliciens: Vlnis denique implicui meis tam graui imperio (modo Dei æquo fauerent) debitum Regem. Secundum hæc, à villa in proximum oppidum diſceſſi. Illic exacta nocte redeo ad regiam. Timandræ cum ſingula referrem, ſolum hoc graue erat, bidui adhuc moram promiſſæ fœlicitati interceſſuram eſſe, quo elapſo, cum omnia proceſſiſſent, veniſſetq; Sicambre cum alumno, adfuit & Regina tam exiguo quam fas erat comitatu; & pauliſper in hortis ſpatiata, velle ſe in conclaui acquieſcere vxori meæ dixit. Ducitur ergo in thalamum ſecreto quod agebatur aptiſſimum, vnde loquentis vox non excipi poſſet. Tum omnibus præter conſcios, tanquam Regina ſomnum peteret, dilapſis; Intromittitur ex vicino cubiculo fidiſſima Sicambre, applicitumq; Reginæ genibus filium tradit. Conceſſerat Regina vt adeſſem; ſed quæ vidi, quæq; audiui, nullis verbis, nulla diligentia, digne retulerim. Adeo lætitia, pietas, dolor, flendique, & amandi ſuauitas, omnem modũ in Regina exceſſerat. Longo ſingultu vocem, & cæterorum affectuum impetum premens, tandem in puerum inuadit: & pene ad vtriuſq; pectoris liuorem ligat amplexibus. Nec in vno habitu durans, nunc illum pauliſper ſubmouebat, quo vultum, oculoſque & totius corporis ſtatum liberiori obtutu ſuſpiceret;

ceret;nunc ſubita vi amoris repetebat brachiorum vincula, & tot bonis quæ in puero mirabatur oſculum dabat. Quaſi ſua eſſent hæc ipſa quæ cernebat in prole, iam tumidior videbatur; iam,opinor, vltorem hunc deſtinans, incipiebat Commindorigem, præcipiti voto deſpicere. Rurſus amor,ipſo furto incitatus feſtinanter ſua felicitate fruebatur: ſimulque cogitatio receſſuri mox gaudii inſanientem cogebat in lamenta. Quid multis? Nemo noſtrum tam altæ & miſerandæ pietatis ſpectaculo non lachrymas dedit. Sed intererat neſcire puerum quantus eſſet. Nam nec ſilentii fidem promittebat hæc ætas: & ſi illa immature emerſiſſent, certa erat à tyranno pernicies. Itaque inter blanditias quas gnato Timandra ingerebat, nulla verba adhibuit, quibus is ſciret, vel Reginam eam eſſe, vel matrem. Sed perculſus ſpecie exultantis gementiſque mulieris, inaſſuetis præterea oſculis fatigatus, cum deniq; illachrymari omnes videret, aliquantulum fleuit, & neſcius cuius in amplexibus eſſet, eam tamen veluti iubente natura breuibus vlnis cinxit. Sed illorum ſimplicitas annorum, longæ curæ aut prudentiæ exors, facile ab ea intentione ſe ſubduxit, cultuſque Reginæ, quales ante non viderat, cœpit puerili contemplatione luſtrare. Lectuli præterea, & ſtragula, tum quicquid ornatus in cubiculo erat, omnia oculis illis noua, per ſingula euntem morabantur; Vt nos quoque tam innocenti ludo in amorem & pietatem rapti, illius oculos atque geſtus dulciſſima imitatione ſequeremur.

Dum his rebus abripimur, interim hora effluxerat; neque oportebat Reginę comitatum aliquid noſtra mora ſuſpicari. At illa non auelli ſuſtinebat à filio donec ſpe rediturae lætitiæ ſibi impoſuit, & ingenti ſuſpirio concuſſa auertit ſe à puero, eumque abduci imperauit. Spes autem ea erat. Volebat me cum comitibus aliquot, mei

tamen

tamen consilii ignaris, ad domum Sicambres peruenire, seu venationis specie, seu quid aliud videretur commodius, illicque Astioristæ indolem atque formam impense laudare; eum denique à parentibus palam petere, quem domi alerem inter vrbanas disciplinas. Non enim eum agris videri aut solitudini natum. Oportebat deinde reluctatam aliquandiu cum viro Sicambrem consentire. Post hæc puer adducendus in vrbem tradendusque coniugi meæ erat, tanquam ad ministeria illam ætatem decentia. Sic illius moribus eramus præfuturi: & ille non tumultuario aut breui conspectu Reginam expleturus.

Sed illa, mi hospes, consilia, atrocior fortuna peruertit. Vix enim ab eo colloquio triduum erat, cum Ceruistus ille Sicambres vir intrauit nostrum limen vestibus scissis, omnibusque summi doloris indiciis funestus: Vtque me vidit, nihil dissimulato planctu verberans vtraque manu pectus; Dii, inquit, nos perditos, ô Gobrya, voluere. Astioristes nocturnis grassatoribus præda, an, aut vbi viuat, incertum est. Abuexit hunc proxima nocte armatorum violentia, qui spoliatis penatibus meis subiecere denique ignem. Neque nostra tantum tecta hæc pestis consumpsit. Acta est præda ex vicino omni agro; Et ego illi turbini superstes, non potui vestigia seruare impiorum: quia celeriter trans Rhodanum aliquot scaphis delati sunt. Quid vero me facere, quove conferre, nunc author es?

Hæc narrante Gobrya, penitus Arsidas, tanquam in cladis & iacturæ parte esset, expalluit; indignum fuisse facinus proclamans, subindeque interrogans, an sic puer periisset. Quippe maiora de eo expectabat; nec à negotiis quæ tunc curabat aliena. At Gobryas; Multo, inquit, frigidior ad nuncium illud fui, quam te nunc, hospes, video esse. Segnem tamen esse non siuit

tumul-

tumultuarii mali præcipitanda curatio. Itaque homini imperaui, vt inutilem gemitum paulisper supprimeret, mihi quicquid contigerat prolixius memoraturus. Auditis omnibus, varia animo versabam: vnde prædones essent; consultone incidissent in puerum; qua celeritate, qua manu persequendi; denique an deferri ad Reginam hæc clades deberet. Sed hæc postea commodius narrauero. Video enim ad cœnam tempus esse, quam corrumpi iam aliquoties ministri monuerunt. Atqui, refert Arsidas, hilarem conuiuam non habebis, nisi me ab hac solicitudine absoluis; quo successu dolueris, quodve Reginæ supplicium de prædonibus d tum. Paruit Gobryas flagitanti; raptimque edocuit, nihil se aut Reginam ad luctum aut diligentiam reliquisse: quamuis & secreto gemebant, & prætextu alio quærebant in latrones. Ceterum rapto puero nihil in iis fuisse auxilii. Nam neque repertos qui eum abuexerant; neque superfuisse vestigia quibus ipse vlterius quæreretur. Ergo Reginam hoc quoque tunc facinus ascripsisse Commindorigi; ita meritis qui per scelera viuunt, vt non suorum modo facinorum, sed & interdum alienorum infamia laborent. Postea liquidius esse rescitum, prædones in Allobrogum montibus, quo minore inuidia in alieno solo quam in patria peccarent, facta manu Rhodanum transiuisse; spoliis deinde onustos, postquam in suam ripam relati sunt, diuisis manubiis agmen soluisse, ne multitudine proderentur. Ita periit scitissimus puer, inquit; & propemodum in amissi desiderio mater.

Adhuc confusior Arsidas; Videor, inquit, magni ædificii apparatum somnio conspexisse: quod postquam artificum manibus creuit, marmoribus & picturis insigne, vno hominum me à somno excitantium plausu perierit. Sic posteaquam puerum seruauisti; postquam

per-

perduxiſti ad annos quibus promitteret ſe non fruſtra ſeruatum, ſubito eximis nobis. Sub hæc verba,aſperius intra ſe indignatus, ridebat tacite imprudentiam Gobryæ, qui tot verbis tantam ſcenam apparaſſet, in qua nihil deinde ageretur. Nec Gobryam latuit hominem eſſe commotum.Itaque vt hoſpiti vultum reſtitueret; Si hilariter,inquit,cœnas,reducam deinde puerum, matrique ſiſtam incolumem. Mutatus ad hæc verba eſt Arſidas, qui altiori ſpe,quam Gobryas credebat, rei exitum fœlicem optauerat. Cum vero ſe ad menſam componerent,excuſauit hoſpiti Gobryas, quod in medio lectulo accumbere iuberet ex Druidis vnum. Ita Gallorum religionem ferre, vt hoc hominum genus ſiue in ſcenis ſiue in conuiuiis honoratiſſima occupet. Supra hunc vatem Arſidas;infimo Gobryas loco accubuit. Cœnantibus multus ſermo de Druidis fuit: Dubitante Gobrya,vtrum plus Arſidas ſcire, an narrare vates vellet. Qui vbi ſe non in Gallicis modo ſacris regnare,ſed diſceptatores litium eſſe,totamque ab ſuis præceptis iuuentutem pendere memorauit,magnam quoque apud ſe poeſeos,tanquam diuiniſſimæ artis curam eſſe, lentis & grandibus verbis monſtrauit: in eo ſermone diutius hærens,vt aliquid rogaretur recitare. Quod vt Arſidas ſenſit, coegitque volentem, retulit ille verſus,à ſe non pridem,vt aiebat,conſtructos; quibus Deorum æquitas celebrabatur,qui diu lædi ſe paſſi, tandem ex dignitate deſæuiunt.

O ſontes animæ,quarum veſana laceſſunt
Facta diu Superos; lentum ne ſpernite Numen,
Ne miſeræ,tardoque graues examine pœnas.
Sera licet ſint tela Ioui,nec protinus omne
Ad ſcelus armato turbet ſua ſydera nimbo:
At vigili ſtat mente memor; pœnaſque merentum
Annumerat Nemeſi iuſta Themis ardua cura.

Hinc lethi innumeræ facies, & funere peior
Mens ægra, atque altæ diuulso in pectore diræ.
Hinc nullæ fluuiis ripæ; & victricibus vndis
Spumeus in medias Triton venit altior vrbes.
Quid memorem versis exutos messibus agros,
Ventorum seu vulsit hyems, siue agmine fœdo
Densus aper strictis effodit pabula rostris?
Quid cum sæua lues circum tabentibus auris
Inspirat celeres per membra furentia mortes?
Aut pater Armipotens mediis incendia fundit
Gentibus, & saturas restinguit sanguine flammas?
His superum vindicta modis (ne tarda queramur
Supplicia, & faciles violari crimine Diuos)
In meritas sæuit gentes, & sæcula cunctis
Exhaurit fatis. At nos miserabile vulgus,
Ignari quæ tela sonent, cur turbidus æther
Æstuet, vnde anni fragiles, & rara senectus,
Naturam, & cassi damnamus corporis artus,
Fortunæque vices. Nihil heu Natura, nec artes
Peccauere Deum. Sed nos cunctantia fata
Vrsimus, & cæcas peccando accendimus iras.

Cœna, vt bellum & maria ferebant, eleganter exhibita; Tempus est, ait Arsidas, scrutari omnia trans Rhodanum; & ex latebris Principem vestrum eximere. Tum Gobryas; Strenue factum à nobis; & tunc omnia frustra cesserunt. Quatuor totos annos amissum defleuimus. Quinto anno necessarium in Allobrogas bellum fuit; quod de finibus disceptarent, imminerentq; fœlici viciniæ. Parum interest illius belli casus te scire; præsertim quæ tumultuariis & obscuris manibus gessimus. Vna fuit acies iusta, qua profligati Allobroges castris quoque exuti sunt. Noster exercitus diues præda, vix captiuos capiebat, vix spolia; torquibus armillisque ex auro (vt mos Gallorum est) in illa strage innumeris. Tres

Tres fuerant Allobrogum Reges prælio illo fusi: Inter quos fama & dignitate præcipuus Aneroestus appellabatur: Cuius tentorium dum victores despoliant, quidam miles in illius vestibulo adolescentulum egregiæ venustatis conspicatus, cætera præda neglecta, eum habere concupiit. Is maioribus quam pro ætate spiritibus gæsa quassabat, abnuebatque se viuum capi posse. Nec violare tenerum corpus miles sustinuit; sed sodale aduocato circuiuit pugnacis pueri terga. Ita vix demum lacertis occupatis, à frendentis manibus tela excussa sunt. Videbantur indignæ vinculis manus, & fraus ab liberali indole timeri vix poterat. Si itaque promitteret non fugere, pollicentur nullis seruitutis notis astrictum, comiti quam captiuo similiorem secum iturum. Is vultu tanta clade non deiecto, haud se Diis repugnaturum dixit, quibus sua captiuitas placuisset; nec secius fidem quam antea libertatem culturum.

Non sine numine Deum fuit, quod tantopere militibus puer placuit. Abuexere iam volentem; & inuidiam timentes, non à multis eũ conspici passi, iam non procul vrbe regia aberant, cum in me inciderunt. Si qua fides, stupui in adolescentuli vultu; illosque auidissime percunctatus (nam nec mihi erant ignoti) vnde hæc præda, & an venalis esset. Retulere hunc se inter captiuos eximium, Commindorigi donum seruare. Credo veritos ne illum mihi deposcerem, obiecisse Commindorigis nomen. Scis Gallorum sagula totum corpus non tegere. Itaq; dum intentius in eius contemplatione hæreo, & Dii nescio quid animo meo grande magis magisque subiiciunt, forte flexit ille ceruicem, meque momento temporis nimio gaudio imparem propemodum confecit. Nam quid loquar fœlicitate illa dignum? Prodidit, mi hospes, regii sanguinis notas, illam, inquam

naturalis purpuræ ſpicam, quam in Reginæ filio, vt antea monui, fata expreſſerant. Loqui non poteram in impetu exundantis lætitiæ. Sudor quoque & ſubita veſtigiorum infirmitas, adhuc dubia & anxia vota pulſabat. Tum præſides gētis Deos tacite veneratus, vt adeſſent ſpei tantæ; Egregium mehercule munus, inquam, Commindorigi inueniſtis. Sed videte, Commilitones, num Reginæ non aptius tradi poſſit. Adhuc ætas eſt non turpis gyneceo; memorque aliquando per quos Dominæ fuerit traditus, fortaſſe deinde vos prouehet. Nam & Commindorigi hunc ſi datis, tamen ad Reginam perueniet, Commindorige hanc muneris gratiam apud illam occupante, quæ iam veſtra, ſi ſapitis, erit. Milites pauca inter ſe colloquuti, agunt gratias quod eos conſilio iuuiſſem: cupere quoque ſe mea opera intromitti ad Reginam. At ego non id tantum in me recipio, ſed chariſſimæ prædæ timens, auidus quoque certiora cognoſcendi ex puero, eos ad cœnam voco.

Poſtquam domum peruenimus, leniter adoleſcentulum cœpi affari, & rogare quod ei nomen eſſet. At ille, ſe Scordanem in prima captiuitate appellatum, in iſta ſecunda adhuc neſcire, quod ſibi domini nomen imponerent. Tu igitur, inquam, iam anteà ſemel captus? Certe, ſubiicit ille. Vnde autem, mi puer? & quod tibi primum nomen? Ex ædibus patris (ait) obſcure memini me adhuc imbecillem, armatorum violentia fuiſſe direptum. Nec quid vltra memini, niſi nos ruri habitauiſſe, & me Aſtioriſtem à matre nuncupatum. Sed Rex Aneroeſtus dono eorum qui me rapuerant deinde habuit, inter cuius liberos pene haud diſpari cultu, vel gratia, pulcherrime aliquot annos egi. Voluit quoque in rudimentum militiæ, vt bellum hoc viderem; in quo, heu! & quid illo actum ſit neſcio; & ego iã alia fata, ac vt opinor viliora exorſus ſum. Sub hæc verba do-

ba dolore animi turbatus eſt. Sed ego iam certus nego-tii,adoratis numinibus, in quæ potius quam fortunam, referebam rerum ſeriem:Nihil, inquam, ô puer,in te Dii peccauere: neque fatis ingratus ſis, quæ te in Reginæ familiam aſſerere tot caſibus laborauerunt.Magnæ fœlicitati ſeruatus es,puer.

Impotens lætitiæ eram; & nocte inter maximæ ſpei, omniumque bonorum inquietas imagines ducta; militibus ſignifico me ad Reginam ire,illis aditum impetraturum. Cultum ſolito nitidiorem aſſumpſeram, coronamque habebam,tanquam ſacra Diis facturus; vultus præterea erat inter gaudii ſenſum porrectior; quæ omnia recentis victoriæ excuſabat hilaritas. In hoc habitu cum Reginam ſalutaſſem,paululum fallere conſtitui, nec à principio læticiam totam dare.Igitur, Ne mirere, Domina,inquam,hanc animi inſolentem læticiam. Dii arcana vi ſomnii ita me impulere. Forſitan ſuperſtitioſum appellabis. Sed adeo certa fuit quæ dormientem egit imago,vt nec ſomniis illam annumerem. Ne amplius diſſimulem,vices tuas iam gaudeo. Ita tibi fœlicem hunc diem portendi monſtrauit Mercurius credo,aut ſi quis eſt alius Deorum nuncius, qui venturarum ſpecie rerum ſomnos mortalium erudiat. Tum Regina; Quinam autem, Gobrya, hi gaudii montes? aut verius quid inſanis? Videbam (ſubiicio) ſub auroram,cum purioribus ſomniis tempus eſt, honeſtiſſimæ puerum frontis,his me verbis compellantem; Vade ad Reginam, Gobrya. Nunciabis me ad illam aduentare. Tamdiu expeditum hodie ſecuriſſima ratione conſpiciet.Quis tu autem es?inquam. Nam neque vultu iſto ac genio, inter te & vllam Deorum prolem diſconuenit. At ille iratior; Adeone Aſtioriſtem ignoras,vt nomenclatore opus ſit? Non nouiſti Timandræ filium, Principem tuum? Illico loquentem agnoui; cumque

vano conatu niterer ad amplexus, excitauit animi impetus membra, & per ingratissimam vigiliam puerum amisi. Diuinum fuisse præsagium, Domina, illinc intelliges; quod tanquam cogentibus Superis, de euentu nec ambigo. Tenebis hodie Astioristem tuum. Regina his auditis demisit in pectus anxium vultum, rursusque se erigens, adeo nihil lætum ostendit, vt iam pœniteret me fabulæ. Quid tu me, inquit, rapis in dolorum memoriam? Aut hæc fortuiti soporis delira species fuit; aut si quid simplicius Dii significant, vita hodie defungar, amplectarque inter manes filii vmbram. Imo Domina, inquam, nisi mea promissa processerint, vel multato exilio, vel quod omnium vltimum, odisse me velis. Ibo ad templum agamque cum superis vt promissa repræsentent.

Tanta alacritate coegi vt speraret; protinusque digressus, pro templo ac Diis, meam domum habui, vnde fœlicitatem expromerem. Milites ergo cum munere suo in vestibulo regiæ constituo; per Præfectum regiæ custodiæ familiarem quidem meum, cæterum rei quæ agebatur ignarum, paulo post introducendos ad Reginam; Ad quam interim redeo; teneoque silentium; si quid forte ipsa prior inciperet. Constabat esse commotam. Nam interdum ambulabat præter solitam vestigiorum mensuram; interdum residentem acerrimæ cogitationes figebant; in me denique sæpissime intuebatur; Cum ecce Prætorianorum dux vt rogatus à me erat, intrauit, monuitque adolescentulũ de præda venustissimum adesse, quem duo milites munus Reginæ adduxerant. Perturbatus Timandræ animus, nondum fata, quamquam sese iam explicantia, capiebat. Nec quid maius suspicata, milites iussit admitti. At vero vbi cum munere fuerunt in conspectu, suauissime hospes; stupore & affectu crescente per gradus, vt corre-

pta, vt

pta, vt possessa diriguit! Spes quam feceram vix passa est vt audiret suum munus commendantes; sed vltro, periculoso & temerario impetu, inspexit in pueri ceruicem, agnitoque natalium signo, vt confusam mentem tegeret, aliquamdiu pallam in vultum duxit; quasi oculis male esset. Obfirmata deinde, os retexit. Tandemque militibus post promissa, & gratias dimissis, mihi secreto his verbis blandita est. O præstigiator! vigilans scilicet somniaueras! & quæ vera sciebas quo differres gaudia mea referebas in soporis vanitatem! Scis quo modo te vlciscar? Tardiora præmia erunt; quæ, fateor, debeo tibi summa. Referes postea, qua ratione in puerum incideris. Nunc illum accipe; & tanquam ad nostra obsequia instituendum ale. Disciplinis tenerum imbuemus, quæ summam sortem decent. Sine suspicione interim illius aspectu & colloquiis fruar.

Post arcana hæc verba mihi publice puerum tradit, quem Scordanem appellabamus. Ipsa, quo solutius lætaretur, in secretum secedit. Militibus autem præmia cum fide persoluimus; regia quidem, sed non tamen inuidiosa, aut paria dono. Ecce autem in illo sereno non temnendam vim subitæ tempestatis. Rex Aneroestus missis ad nos præconibus, nunciabat; Si quis suauissimum puerum, sibique inter filios numeratum, reddere vellet, tantilli capitis pretium talenta centum fore. Pertimuimus ad illius importunam benignitatem. Nam qua inuidia aut suspicione hunc Regina seruaret, quem tam chari suus patronus licitabatur? Saltem barbaræ crudelitatis videretur, & hoc gaudium seni, & tot bona puero inuidere. An cessaturus denique esset ipse Scordanes, si ad vires fugiendi adoleuisset: aut aliis centum talenta quæsituris nō se quoque ad furtum præbiturus? Dum hæc timemus, & nec placet cum Aneroesto pacisci, nec honeste retineri puer potest; fortuna Aneroesto in

festa illico nobis fauit. In eum siquidem sui ciues insurgunt. Subitum bellum fuit; exituque cruento in acie ceciderunt filii Aneroesti, quos duos spei eximiæ habebat. Ipsum (quanquam non repertum cadauer est) illa strage occubuisse crediderim. Et tum quidem qui eum deiecerant, regnum illius tyrannico ambitu ad se traxere. Vix tantam Aneroesti cladem Scordanes viuus tulit. Tanta illi pietatis, suæque iacturæ supra ætatem cognitio erat. Tamen mora, & (quis puerum crederet?) argumentis demulsimus. Ita redditus sibi, nobisque seruatus, expectatione celerius, omnem sui admiratione ordinem, omnem ætatem, in regia compleuit. Seu equitandum, seu tela mittenda, seu ductus in pariete orbis sagittas expectabat, statim æqualibus maior, tantus denique erat cui possent magistri inuidere. Nec superba, aut peruicax naturæ fœlicitas. Amabant omnes vinci, quia prius neminem vlla arte quam humanitate & obsequio superabat. Nihil in colloquendo vrbanius. Cunctis cedere, ambire vniuersos, fœcundissimus salibus, quos, ne læderentur cæteri, in se primum experiebatur. Adolescebant præterea vires; quas durabat lucta, & palo; cursu quoque & venatu, domandisque iugalibus; multa præterea insomnia; parco victu; & tempestatibus anni totius, ipso vsu, valetudini suæ conciliatis. Aui denique sui (quod ego & Regina præcipue apud nos gaudebamus) exhibebat non indolem tantum, sed vocem & gestus.

Haud multo plus sedecim annis vixerat cum animum illi ac vires maturauisse visa sunt fata, ne omnes periremus. Quippe Commindorigem ex nimia copia fastidium ceperat nostri obsequii. Vltra bonorum patientiam sæuiebat, scelere diuturno audacior, expertusque quam inulte Britomandes despici posset. Ad extremum nomen regium haud obscure optabat, clientum

suorum

ſuorum vocibus in hac ambitione frequentibus; vt dicerent, langueſcens ſub Britomande imperium, à ſtrenuo homine excitandum. Plus regnum Commindorigi debiturum, quam Commindorigem regno, ſi id ei placeret auſpicari. Parum intereſſe Britomandis ad regia munia inepti, ac præterea virili prole carentis, quo nomine appelletur. Commindorigem non ſolum ex prima nobilitate, ſed præterea virum eſſe. Iamque haud procul ab exitu erant furioſa conſilia. Dicebatur tyrannus agitare quo tutiſſime munimento Rex cum ſua Timandra teneretur; quæ ad eorum victum vectigalia relinquenda, quis vtrique comitatus, quæve cuſtodia. Adeo denique deſpexerat iacentem Britomandem, vt perplexe auderet ſciſcitari, an relinquere vltro poſſet tam graue & moleſtum negotiis regium nomen. Quippe ratus multum ſibi deceſſurum inuidiæ, ſi id à volente impetrauiſſet. Laceſſitus indigniſſima voce Rex, tunc quidem tenuit iram; ſed deflere deinde apud Timandram fortunas ſuas cœpit. Illa nihil cunctandum exiſtimans, & ſi fata obſtabant, ſaltem fortiter pereundum; Habeo, inquit, quo te ab impio hoſte vindicem, Chariſſime coniux. Sed timeo ne me facilitate tua deſtituas, detectiſque apud inimicos machinis, mecum quoque te obruas. At Rex Diis ſuperis Manibuſque inuocatis, confirmat ſe non tantum ſilentio, ſed etiam auctoritate acceſſurum Timandræ conſiliis. Agnoſcere miſeram mentem quantum ante peccauerit; ſed vi iniuriæ cladiſque quæ inſtabat, iam fortiorem eſſe.

Timandra his verbis lętiſſima; Si fidem ſeruas, ait, die craſtina vel victores dignitatem aſſeremus, vel reges moriemur. Cæterum nemini ipſa in illam noctem communicauit conſilium; niſi quod fidiſſimos aliquot admonuit, vt ad ſe ſub auroram conuenirent. Mihi autem non tantum adeſſe, ſed alumnum adducere præcepit,

vultu adeo extra ægritudinem ficto, vt nihil insolens aut turbulentum coniicerem. Tunc Commindorix venationi operam dabat, tertio ab vrbe milliari; ante biduum profectus in regiam domum, vbi saltus, & feræ solis Principibus seruatæ sunt. Prima igitur luce coimus ad regiam, vt erat imperatum. Sedecim non amplius eramus; quos ipsa ante Regem constituit, omnes ex numero Optimatum, & Commindorigi vel publice, vel priuatim inimicos. Cumque alumnum meum propius iussisset accedere, ita ad Regem loquuta est. Adhuc incerta sum, Domine, an tuo iudicio crimen sit, quod tanquam egregium facinus professura aduenio. Celaui te enim fœlicitatem tuam, vt ea securior tibi esset. Nam hostes crescentem sustulissent, quæ matura nunc eosdem peruertet. Ignosce igitur quod tamdiu silentio meo factum est vt nescires quantum Diis debeamus. Et, vt rem paucis aperiam, desine isto adolescente viuo, te liberis orbũ credere qui patrio ritu in sceptrum succedant. Nam per Deos Deasque quotquot appellari fas à me est; hic est filius tuus, hunc ignaro tibi peperi, mentita puellam ex me natam, quam paucis mensibus quibus vixit, de meo nomine Timandram appellauisti. Simulandi causa fuit, ne in illum Commindorigis impietas aliqua arte sæuiret. Cæterum quamquam graue est præsentem laudare; dicam tamen quod non potest sileri, assurrexisse eum in indolem dignam maioribus, & Deos sua cura prolixius quam optare ausa essem, meum consilium asseruisse. Quippe nascenti penates rustici quidem, sed fidi, contigerunt. Ita infans delitescere atque ali commodissime potuit. Crescentem seu prædonum vis, seu potius benigniorum mens Cœlitum, deduxit ad externi Principis aulam, in qua sine suspicione assueuit elementis negociosæ & exercitæ vitæ. Hinc à Diis specie prædæ nobis redditus, ita consummauit pueritiam,

tiam, ita viriles annos exorſus eſt, vt vtilis eſſe poſſe incipiat, nunc cum tolerabilis Commindorix deſiit eſſe; qui premendus eſt, ô Rex, aut accipiendus in dominum. Quantum enim à captiuitate abes? Quid aliud expectamus quam vincula? Age potius, chariſſime Coniux, vlciſcere vna hora tot annorum audaciam. Quod ſi te patientiæ conſuetudine deſpicis, at regnum auitum huic ſoboli tuæ ſerua: Procerum etiam miſerere, quos his vides. Nemo enim illorum eſt, qui quoniam pro maieſtate tua ſtetit, non debeat aut mortem, aut ea contumeliam grauiorem, expectare à tyranno. Noli tuam dignitatem, coniugem, prolem, & tot fidiſſimorum ſalutem nunc prodere. Nec de mea fide dubites; quaſi nouandis rebus hũc falſo ſanguini regio aſcribam. En collo, en cruri extremo certiſſimas notas, tanquam fatorum ſigilla, quibus vario diſcrimine amiſſus repertuſque, me & illos qui conſcii mecum erant non fefellit. Sed præterea eiuſmodi ſunt tempora, vt etiam ſi hæc commenta à me eſſent, debeas commoda fraude vti. Interuerte tuum hoſtem nullis facilius artibus quam hac nouitate domabilem. Parta pace de huius natalibus maturius habebis quæſtionem. Nunc ſi quod eſt eſſe nõ credis; at tua intereſt vt credere fingas. Verſa deinde ad filium; O mi Aſtioriſtes, inquit, ita enim naſcentem appellauimus; liceat nunc te tandem bona fide amplecti. Mi gnate, tot mihi larchrymarũ, tot votorum materia. Da frontem, da ora ad oſculum. Nunc primum & te naſci, & me matrem eſſe exiſtimo.

Sic loquente Regina, omnes præter me obſtupuerant. Solus enim ſciebam vera eſſe quæ illa referebat. Sed nec in totum ab admiratione aberam, quod adeo improuiſo mihi conſilio rem ad Regem detuliſſet. Cæterum ex omnium ore conſtabat quam hoc nouum mẽtibus eſſet. Rapta voce, vultuumque conſtantia in ſe

mutuo intuebantur. Deinde hi Deos vocabant, alii mittebant lachrymas, aut ſublatis in altum manibus taciti mirabantur fortunę ingenium. Ita enim Regina vixerat, ne quis fraudem ab ea metueret. Nemo altius tamen ipſo Rege, & Aſtioriſte, mutatus eſt. Rex gaudio, cæteriſque affectibus amens, non loqui, non moueri. Inſpiciebat nunc in coniugem, cui longæ fidei experientia credebat; nunc in filium, & ipſum non minima perturbatione attonitum: cum enim in illius collum Regina inuaderet, non auſus negare amplexus, non offerre, incertus contremuit. Sed Regina lachrymis in coniugis vultu viſis audacior; Patiaris, chariſſime coniux, inquit, hunc recipi ad genua tua; aut ſi iam te patrem ſentis, prior quoque porrige manum. At Rex, Non me adeo, fidiſſima coniux, inimici Dii agunt, vt hanc ſtirpem repudiem; virtutibus mehercule atque fama, quantumcumque regio generi ingens decus allaturam. Equidem ſanctitate, & prudentia tua fretus, non dubito quin ex me ſit genitus. Quod ſi tamen ipſa deciperis, ſi quod non eſt eſſe exiſtimas; nihil minus hunc filium mihi volo; vt ſi non vincula naturę intercedunt, ſaltem adoptione me faciat patrem. Simul in procumbenté toto pectore ſe dimiſit. Clariſſimus iuuenis, & omni virtutis experimento notabilis, pridem omnium corda ſibi deuinxerat. Igitur eorum qui aderant fauorem nulla tantæ fœlicitatis inuidia corrupit. Iam tanquam dominum intuebantur. Iam oſculum manui veſtique ferebant; etiam ſeniores reuocabant ad auum Britomandem memoriam; & tum vere, tum illudente oculos pietate plurima ex vultu illius naturã in nepotem tranſtuliſſe monſtrabant. Rex denique ab vxore quærere cœpit omnem Deorum rationem qua ſeruatus filius ſibi eſſet. Sed Timandra; Minus occupatæ lætitiæ (inquit) erit illa narratio. Nnnc à iugulis noſtris depellamus perniciem.

Quam-

Quamdiu Commindorix viuet,nec Reges esse nos,nec propemodum homines credam. Quo animo putas superbissimum hominem accepturum hoc tuę familiæ incrementum;Sed frustra,si me audis,sæuierit. Populi & militum animos,subita nec difficili arte occupa. O si te sineret valetudo ad illos procedere;si coram,facere tantis rebus auspicium! At ille, Possum ire, domina,'possum: Et nisi aliud consulitis, placet populum in regiæ vestibulum ad concionem vocari. Hoc erat,inquit Regina, quod optabam. Præcipitanda sunt omnia,priusquam aliquid admonitus Commindorix turbet.

Præcones igitur tota vrbe celeriter dimittit, qui populum ad con cionem vrgerent quam Rex esset habiturus.Omnibus illi videbantur insanire. Nam quis crederet Regem qui tot annis publico abstinuerat, repente prodire ad populum, ac etiam orare? Quid insolens, quid subitum contigisset? Monstra hæc singulis erant, mutuoque ignari,vt in incertis fit, rogabant docebantque. Sustinuere aliqui dicere, abdicaturum in ipsa concione maiestatem hoc vltimum munus regiæ potestatis vsurpare.Erecta omnium studia erant, feruebantque coeuntium turbæ. Prætoriani milites, & ipsi acciti,per centurias & signa constiterant. Sublimem inter hæc locum, instar scenæ,diligentissime excitamus; Ad quem postquam Britomandes Proceribus medius est progressus, & resedit cum Timandra in suggestu, sibique proximum statuit Astioristem; variæ in populo voces fuerunt. Hi ad Regis conspectum lachrymabantur; quærebant alii quid subitæ dignitatis apud Regem externo iuueni accessisset. Sæpe denique imperato silentio Britomandes dicere exorsus est; Diis gratias haberi tam à se quam populo æquum esse, quod sibi filium,regnoque heredem reddidissent. Hunc iuuenem quem prope se collocatum cernerent; Reginæ partum

esse. Sed hostium metu cum natus est esse celatum, eductumque vt priuatæ sortis infantem; deinde diuersitate fatorum amissum ac receptum. Se illo primum die agnouisse eam stirpem, nec quicquam distulisse quin gaudium populo daret quod esse publicum oportebat. Ac vt gemina omnibus lætitia esset, se militibus quidem donatiuum promittere; oppida vero & portus triente tributorum & vectigalium leuare. Fidem modo exhiberent viris dignam, adessentque Cœlitum cœptis, qui tam eximie Galliæ fauerant. Astioristes deinde Rege iubente, populo militibusque loquutus est. Gratus antea omnibus fuerat; & tunc auspicatissimæ formæ sublimius aliquid accessisse videbatur. Is iterum donatiuo in crastinũ promisso milites suos fecit; Populo quem vectigalium minuendorum pollicitatio iam mulcebat (ea enim atrociter Commindorix, & sub inuidia Regis intenderat) adhuc congiarium & epulum promisit.

Tam nouis & arduis rebus, ad trahendas vulgi mentes magno momento fuere Optimates, qui cum Rege & Astioriste constiterant; hi firmiorum prouinciarũ rectores, alii Præfecti militiæ; propemodum autem clarissimis stirpibus nati. Itaque multitudo cœlum acclamationibus impleuit; miles armis concrepuit; facilique & subito impetu, vt vulgi sunt studia, vniuersa concio consensit huic fortunæ. Soli Commindorigis clientes, tanquam in patroni exitio marcebant; aut illius freti potentia, tacite minabantur hæc omnia eo absente audentibus. Sed multitudini impares erant; quæ tunc quidem extra periculum fortis, mox subito terrore deiecta est. Quippe Commindorix sub hos motus vrbem intrauit, aliquid insolens agi per suorum quosdam admonitus, qui ad eum decurrerunt, vbi primum vulgatum est concionem à Rege prouocari. Is vt in venatico habitu

bitu erat, præcipitatione & iracundia calens, poſtquam vidit populum coiiſſe, & eminere in ſolio Britoman-dem, nondum gnarus quid ageretur, ſed tanquam ſu-percilio ſatis omnia compreſſurus, conſcendit ad Re-gem. Nemo eunti obſtabat, diuturna tyrannide non in odium magis, quam reuerentiam & metum creſcente. Ergo per cuneos populi, iam muti timentiſque peccaſſe, vltro exceptus eſt. Manu venabulum tenebat, ferrum erat ad latus. Pauci ex domeſticis, vt feſtinatio fuerat, comitabantur, noſtris ſparis maxime armati. Iamque ad ſublimem contabulationem peruenerat, in qua Regem pauci Proceres circumſtabant; Illiuſque gradibus tu-multuarie ſuperatis; Quæ, inquit, hæc inſolentia rerum eſt: aut quis Regi & reipublicæ, me abſente, per ſeditio-ſos conuentus illuſit? Expalluerant omnes ipſa parendi timendique conſuetudine. Et parum videbatur in Rege opis eſſe. Solus Aſtioriſtes intrepidus ſtetit, proceſſitque mox obuiam, & leuiter manu repulſum, ponere tela iuſ-ſit, & ad Regem quem in ſolio conſpiciebat ire mode-ſtius. Commindorix aliquem id contra ſe auſum, acerri-ma indignatione permotus eſt, celerique conſilio, ne impune hoc eſſet, contorſit in Aſtioriſtæ ora venabu-lum, quod ipſius declinatione vitatum, delatumque ad prætorianorum phalangem, peccauit in milite. Enſem deinde ex vagina vterque diripuit.

Memorabilius forte ſpectaculum, hoſpes, noſtra ætas non edidit; quod vt te nunc etiam oblectet, finge animo rerum ſpeciem qualis hæc erat. Quicquid ſpatii circa regiam fuit, milites, populuſque (& ipſe de Gallicorum conuentuum more armatus) late ſtipauerat. Scenam il-lam quæ Regis ſolium ferebat, accerſiti à Timandra Optimates cōſcenderant. Rex altior cum coniuge ſede-bat in ſuggeſtu. Nemo tamen vbi Aſtioriſtæ & Com-mindorigis enſes fulſerunt, aut accendere pugnam aut

prohi-

prohibere sustinuit. Tanquam aliquo fatali torpore omnes inhorruissent, vndique silentium fuit, oculis mentibusque in hoc vnum certamen compositis. Ex illius enim euentu suam quisque fortunam expectabat; & eu suus funderetur illis ensibus sanguis, sic quisque dolebant, aut vouebant. Deos etiam arbitros pugnæ plerisque adesse cogitabant. Iudicarent illi de lite, id est, de Astioristæ natalibus. Si non fabulosæ vanitatis mendacio asserebatur in sceptrum, non commissuros Cœlites, vt per tanta seruatus prodigia in debitæ felicitatis limine caderet. Ipsa quoque pugnantium species intimos effectus ciebat, & multorum animos trahebat in partes. Nam Commindorix mensuram mortalium prope excesserat: validissimi erant artus, & proceritati non impares; trux vultus, integra adhuc ætas; virium, animorum, militarisque & athleticæ artis ingens opinio. Contra in Astioriste viuida quidem, sed tenera adhuc ætas, non altius quam ad hostis sui humeros staturam promouerat: Vultus, quamquam tunc minis asper, qui virginis esse posset; liberale vestigium; nec quicquam in eo timeri dignius quam amari. Et hinc misericordia apud bonos; quod cum experto, & toties victore progrederetur. Cæterum paria arma erant, ensis vtrique. Nec dubitauerat Commindorix ipso impetu iuuenem proteri posse. Itaque spernenti vicinior tanquam ad facilem ruebat victoriam. Sed postquam aduerso mucrone depulsus est ictus quem alte parauerat, & Astioristæ gladium ægre à iugulo remouit; tunc vero diligentius in illum cœpit inspicere, & vt in iusto discrimine se tueri. Iamq; ensis vtriusque vanos in ictus bis terque ciciderat, cum tandem Astioristes prior vulnus accepit in capite, qua in supremam frontem capillitium excurrit. Tum vero sudore ac cruore formosior impatienter excanduit. Circuire, accedere, relinquere hostem, artisq; & ingenii

muta-

mutatione laſſare. Vrgebat nobiliſſimam mentem victoriæ decus, & præmium; gnarus illius mercedem certaminis Gallicum eſſe imperium. Sed omnium maxime pietas inſtabat; vt repertos parentes in dignitatem aſſereret. Ita hoſtem obſidenti tandem dedit ſe fortuna. Vt apud nos, de veteri more, cæſim pugnatur, deſtinauerat forte ictum in caput inimici, quem ceruicis deflexio non in totum fruſtrata eſt. Incidit enim enſis in aurem, quam cum modica genæ parte deiecit in terram. Mouit tyrannus cæſariem; horriduſque indignatione & minis infremuit. Furum pœnam ac dedecus ille caſus inflixerat. Manabat & plurimus ſanguis; adauxitque hoc ipſum inſaniam; quod Aſtioriſtes (tanquam hoſte contempto ſatis iocis vacaret) dati vulneris dolorem cumulauit ludibrio. Recruduit itaque pugna; donec viſus eſt Aſtioriſtes indignari tanto tempore conſtare victoriam. Fœlix ictus, & Galliæ ſalutaris, qui Commindorigi lacertum eripuit; Quo prolapſo inſtitit victor, recluſitque adhuc mori dubitantis vitalia.

Exultauit Arſidas intellecta victoria; quaſi cadentem in arena gladiatorem ſuo plauſu ſequeretur; Neque mora; Videor, inquit, in Aſtioriſtem veſtrum inſpicere, Gobrya; qualis hoſte confecto, labore periculoque iam grandior, ſe parenti atque vobis exhibuit; Vt lætitia, vt ſucceſſu, magnifice intumuit; quamdiu nudum ferrum, aſperumque hoſtili cruore, prætulit manu. Iuuat, ô Gobrya, in tam dulci cogitatione hærere. Sed quid mentis militibus populoque Commindorige cæſo fuit? Talem populum Aſtioriſtes habuit (ſubiicit Gobryas) qualem optares. Voce, plauſu, omni gratulatione efferbuit. Miles extemplo de iuſſu Britomandis, nouo ſe iuramento Principi obſtrinxit. Nocte deinde feſtos ignes ciues coronati, choreis cinxere. Nihil aliud audiebatur in compitis, quam contumeliæ in tyrannum, aut Aſtioriſtes

riſtæ præconia; quorum pars vulgaria erant, moxque caſura, alia quæ conſtabant numeris, quoniam canebantur, diuturniora habuimus. Noſter hic inter cæteros vates (ſimulque Druidam oculis deſignat) non abſtinuit carminibus in communi argumento; quæ, vt adhuc tanquam recenti victoria lætemur, ſi hoſpes iubebis, vt eſt humaniſſimus, recitabit. His auditis, Arſidas, magis ne Druidæ ingenium temnere videretur, quam quod amaret narrationem eiuſmodi interpolari carminibus; apertiſſimo vultu inſpexit in Poetam. Nec multum abnuentem exorauit, vt addito pene cantu, hos paucos verſus daret.

Nam quem de Superis colemus omnes?
Cui plus floribus intumeſcet ara?
Hic honos Superis ſit magis omnibus.
Non vno potuit Gallia numine
Exui vinclis meritoque fœlix
Plaudere Regi.
Diuorum cecidit manu tyrannus.
Hunc Tirynthius, hunc Diana telis,
Pallas monſtrifica perculit ægide;
Haſtis Bellipotens, fulmine Iuppiter.
Hunc & infeſtis petiit ſagittis
Certus Apollo.
Illi ſcilicet adfuere Diui,
Et ſuas tibi credidere vires,
O Heros, miſeræ flebile vinculum
Dum rumpis patriæ. Gallica Perſeum
Terra te ſenſit. Tibi liberata
Nupſerit vni.
O lux, ô bona, nec premenda nocte!
Sæuum pene puer Giganta ſpernis.
Deſpexitque tuas ille ferox genas;
Qualis tela diu tergore reppulit;

Auſus

Ausus imberbem maculosus hostem
Spernere Python.
Te te delicias, ocellulumque
Naturæ iuuenem! Ah pios nepotes
Ah dona cupidis chare parentibus.
Tithonus thalamo seu tibi cesserit;
Seu vehet curru, facietque lætum
Cynthia patrem.

Laudatis carminibus Arsidas vultum Gobryæ repetit. At ille, Non te superflua narratione conficiam, quæ Druidum, quæ equitum, decreta in Principes; quot dierum supplicatio, quæ ad omnia fana populi turba, vt denique omnes in pacem (quæ in tanta Commindorigis factione sperari vix poterat) sponte aut metu consensẽrint. Quia nox prouecta est, hospes, & te dicendo fatigauimus; paucis ad hæc tempora nostrum Astioristem perducam, qui experimentum potentiæ suæ cepit, non voluptatibus aut insuetæ dignitatis superbia, sed liberalissima pietate. Cerouistum & Sicambrem, sub quibus vixerat infans, acciuit in regiam; ipsiq; Cerouisto negotiis scilicet assueto quæ patresfamilias decent, suæ domus præfecturã attribuit. Sicambrẽ tradidit matri; mox æquatam matronarum præcipuis. Cum eorum filio, qui & Cerouistus appellatur, puer assueuerat lusitare, & tunc renouato commercio habuit inter familiares eximium. Adhuc illustrioris fuit in Regis Aneroesti memoriam pietatis. Huius in se amorem meminerat; Centum illa talenta pro puero & captiuo promissa, mouebant gratissimum pectus; gaudebatque Timandra Regis illius casibus palam filium ingemiscere; conscia ex meritis suis ipsa quanto magis amaretur. Itaque & honorarium tumulum excitauimus Aneroesto, bellumq; tyrannis qui eius regnũ tenebant indiximus. Vtilis regno hæc Astioristæ in alumnum deuotio fuit. Nam domitis hostibus,

terræ

terræ nobis & gentes cesserunt olim Aneroesto regnate.Ipse Astioristes bellum hoc gessit;intraque sex menses validissimas arces in Alpibus, & quicquid in illis gentibus roboris fuit,sic quæsiit suo patri, vt nulla fidelior deinceps prouincia nobis extiterit. Vbi tyrannos Aneroesti spoliis incubantes partim in acie, partim suppliciis cecidit, ad parentes insigni triumpho reuectus est.

In ea felicitate triennium à Commindorigis morte regnauit sub paternis auspiciis. Ratum esse volebat Britomandes quicquid ille iussisset. Hinc magistratus,hinc milites edicta accipere; ab eo prouehi Optimates; aut, si merebantur,premi.In eo acquiescebat Timandra; sibique domi & foris videbatur fortunata. Ter illa omnino pepererat. Primum natu Commindorix per nutrices sustulerat. Astioristes secundo editus partu, effecerat vt sospes esset familia; Tertius labor, filia fuit, sexennio Astioriste minor.Hanc Dii volunt incolumem; specie ac moribus inclyta viuit. Cyrthæam appellamus. His se duobus liberis Timandra oblectabat: omnesque iam ceperat elapsæ calamitatis obliuio; Cum mutandis ipse rebus magno,vt existimo, fato Astioristes incubuit. Cupiditate sciendi quæ tellus quive homines extra Galliam essent,sine cultu, sine comitibus nauigare instituit. Herculem,Theseumque referebat,& ex vltimo Oriente tot Heroas quæsiisse sibi laudem eiusmodi periculis atque vita. Addebat in tanta potestate qua Aulam regebat,se iniquis videri non tam asseruisse parentem in regnum,quam alia seruitute pressisse. Sed alia,vt opinor,& secretiora suberant, quæ hanc illi peregrinationem commendarent.

Conuocatis ergo Proceribus, consiliique nouitatem mirantibus;his se parentes dixit, regnumque tuendum paulisper relinquere. Nuncupasse olim vota remotissimis

mis à Gallia Diis, quæ in eorum templis exoluere deberet. Ne vero hanc ipsius mentem tristes acciperent, aut luctibus abeunti omen facerent. Rediturum enim incolumem & patriorum Deorum numine, & religione eorum quos petebat. Cum vero acriter repugnaremus; & ad preces gemitus quoque & lachrymæ passim accederent; ille, vt spe data mollioris sententiæ, non adeo timide aut enixe rogaremus, sponte quidem visus est flecti; Sed eadem subito nocte se ab Aula proripuit. Tam arcano & periculoso itineri vnus omnino placuit comes, filius ille Cerouisti & Sicambres, q..em ludorũ seriorumq. cõsortem diu habuerat. Quo profecti, vbi vixerint, quid illis periculi, quidve virtutis, quamquam nuper redierint, adhuc fere incognitum. Adeo suos errores egregia fide tegunt. Tunc vero, vt timore, vt dolore stupuimus! Qui populi, qui Procerum vultus, postquam Astioristem abiisse compertum est! Lymphati homines ibant, viasque scrutabantur & flumina; si qua possent habere, & morari discedentem. Sola deniq. nos Timandra à desper.tione prohibuit, post aliquot dies literas ab incolumi filio habere professa. Neque tunc modo, sed deinceps se frequentes accipere referebat, seu vere, seu necessario solatio ægras mentes refectura.

Haud multo plus anno Astioristes abfuerat, cum Britomandes morbo solutus est. Omnes de iuuene querebantur, qui obscura peregrinatione destituisset regnum; Vt cum Britomandes efferretur, pene regio funere lugubrius esset voces audire eum ad patrię salutem vocantiũ. Sed interim capessenda negocia erant, & Timandra viuere filiũ, ac valere asserebat; sibiq. dum ille rediret, reipublicæ summã esse tradendam. Soli illi obstabãt, quorum intererat Astioristẽ non viuere. Ab his vulgo mortuus iactabatur: Reginamque aiebant non ferendam, quę virile aucuparetur imperium. Sic in partes facile itũ

eſt. Plurimi cum Regina ſentiebant. Alios ducebat Cõmindorigis patruelis. Incaluerant factiones, adeo vt iã terra marique præſidia eſſent; Claſſis præcipue curabatur; Quia à Maſſilia Timandram excutere pro victoria hoſtes ducebant; & illa in portus vrbiſque tutelam nautas triremeſq. contraxerat; Cum ecce in tempore Aſtioriſtes redit. Auidi ſtatim, noſtraque minores lætitia, vix Diis, vix fortunæ, vix oculis credebamus. Iuuabat contrectare venientem, aſpectumque repetere. Omnis ętas, atque ordo, ſeſe domibus oppidiſque effuderat; non ingentis belli victorem veriora gaudia excepiſſent. Neque mora, ex ſeditionis manibus tela excuſſa ſunt. Rex ab omnibus ſalutatur. Et ne cruẽta eſſent regnandi auſpicia, ſe omnibus quicquid in eum diem deliquiſſent remittere edixit, eo quoque lætiſſimus, quod contractæ in armis copiæ eſſent. Hoc non temere factum aiebat, aut maligno fato in Galliam; ſed auſpices Deos hunc illi exercitum ad ea quæ deſtinauerat cõparauiſſe. Corona igitur patrio more ſumpta Timandram tantiſper dum ipſe bellum gerit præficit rebus. Sibi enim in Græcia hoſtes eſſe. His ſe confeſtim perſequendis operam dare. Tum fortiſſimos militum imponit nauibus, interimque dum à littore ſoluit, pręcedere me iubet cum exigua parte claſſis, & ſcrutari maria, præcipue quæ intercedunt Liguriæ atque Sardiniæ. Functus officio, omnibuſque exploratis, iam lentius ago remigia, certus ipſum venientem opperiri. Ex illius conſpectu atque colloquio, ſcies, hoſpes, me parce tantum Regem laudauiſſe. Sed quando à Græcis pleraque Siciliæ incoluntur, & ille maxime Græcas vrbes obiuit; dic vero num ipſe de vultu aut fama Aſtioriſtem nouiſti?

Iam magis ſuæ ſpei Arſidas credens, obtutuq; in terram defixus, poſtquam diu ſecum omnia exegit; Aſtioriſtẽ, ait, neminem noui; forte de alio nomine, ſi præterea aliquod

aliquod habet, agnoſcerem. Subito Gobryas; Et vero aliud, vt ab ipſo audiui, ſibi fecit, vt ſecurior eſſet humilioris quam fingebat fortunæ ſimulatio. Poliarchum aiebat ſe illic vocitari. Comitem quoque qui nobis de nomine patris Cerouiſtus eſt; ſi memini, appellauit Gelanorum. Exciderunt ad hæc nomina Arſidæ vires. Quẽ vt Gobryas attonitum, hilarique affectu diuulſum vidit; cœpit quoque expectatione lætitiæ confundi; Donec ille; Quis Deus tam propitiæ captiuitatis author tibi me tradidit? Erraſſem mehercule per littora veſtra, dum Rex interim nauigat; & inutili voto, apud ignaros pro Aſtioriſte Poliarchum flagitauiſſem. Poliarchus eſt ille quem quæro: ea nuntiaturus, quæ ſoſpes non poteſt ignorare. Et ô vos tanto Rege fortunatos! ô candidos Galliæ dies! Quos non afflabit nominis veſtri terror! quanti ambitus Regibus exteris ac gentibus erit in amicis aut hoſpitibus veſtris cenſeri! Id ipſum me beat, quod video vos cum exercitu nauigare. Quamquam ſcio non pugnam, nõ aciem, ſed triumphi ſpeciem fore. Nam videre non experiri hæc arma æmuli veſtri volunt. Sed propere Rege conuento mihi opus eſt, cuius priuatim etiam hoſpes ſum. Gobryas his auditis profuſius Arſidam veneratus, haud ambigue percunctabatur quid afferret aut à quo veniret. Sed Arſidas poſt incautũ ſubiti gaudii impetum prudentius ſermonem tenens, magnopere dolebat, quod Gobrya ſolerter reticente in Siciliã vehi exercitũ, ipſe ſe totius negotii gnarum eſſe temere prodidiſſet. Eluſis igitur quæſtionibus, quib. eum Gobryas deinde vrgebat, cœpit multum flagitare, vt celeri nauigio ad Poliarchum mitteretur, Et Gobryas, Inhibebimus, inquit, noſtrarũ nauium curſum, hoſpes, nõ deductis tãtũ velis, ſed anchorarũ iactu, ſi hæc maria ferũt. Ita haud dubie regia claſſis quã ſcio nõ ſegniter nauigare, iſta nocte ad nos peueniet. Quod ſi prima lux nobis

illum non coniungit, triremem statim dabo, & robustissimos remigum, qui te vehant. Interim ac quiesce in hac puppi, nec secius quā inter familiares tuos impera. Post hæc verba strato admotum reliquit, prociditque in vicino ipse lecto: quamquam vix somnum lætitia capiebat, & Arsidas inter cætera mirabatur, cur non monuisset Argenis, Poliarcho verum nomen Astioristem esse; quod à se obliuione omissum quoties & ipsa virgo meminerat, vt acris cupiditas facilime turbatur, etiam erraturum Arsidam, vano metu audebat ominari.

Iámque non duces tantum aut milites, sed & remigum multi quiete leuabantur. Vnus erat nauis prætoriæ gubernator, cui suspectum erat cœlum, montiumq. natura quos à latere attollit Liguria; expertus solitos esse qua se demittunt, rursusque eriguntur, per angusta diuisorum cacuminum spacia, procellas subitis flatibus in mare præcipitare. Nautas itaque vigilare hortabatur, & ad omnes solicitus auras, iam certius expectabat tristiora. Nox media vertebatur, cum à montibus ventus exortus est; qui inter nauium funes erectos ad malum, primum quidem sibilo ludens, mox suspensum mare extulit: adductisque nubibus abstulit cœlum. Turbabātur subita festinatione nautarum officia, simul inter se clamore sublato, simul vndis fracto strepitu nondū vacuas aures repetentibus. Excitatus Gobryas erat, & ex gubernatoris vultu admonebatur nō vulgare esse periculū. Quisq. ergo monere audebat, quisq. præcipere; vt pene tumultus ignarorum nauticæ artis non minore periculo cresceret quā tempestatis feruor. Atri fluctus, aut eruto liuentes sabulo, inter noctis horrorem cerni non poterant: nisi cum ingenti fragore allisi velut accensam mutuo verbere aquā instar scintillarū, mittebant in altū, rursusque sorbebant. Solus ille spumæ attritus micabat in tenebris, qui sæpe ominoso impetu superans obiecta

latera

latera in medio fulgebat nauigio. Intuta anchorarum mora erat: quia ſpatium nauibus negabant quo aliquid indulgerent incumbentibus ventis. Alius deinde timor vrgebat, ne ſi vincula deeſſent, inter ſe implicatæ triremes frangerentur. Tandem omne nautarum conſilium tempeſtas peruertit. Ná nec corrigi curſus poterat, nec ſiſti nauigia. Ferri cœperunt qua ventus iubebat; aliquid ſcilicet veli relinquentes ad antemnam, quo naues per diſpares fluctus librantibus ventis ſtarent.

Nocte exacta nihilo lætior dies fuit, triſtis imbre, & circumſtantis mortis imagine. Noctem quoque ſecundam vis eadem venti obtinuit. Orta deinde luce, ardor quidem tempeſtatis intepuit: ſed non plagam agnoſcebant, non maria, numeratiſq. nauibus paulo minus media parte abeſſe aut periiſſe querebantur. Vbi vero cura ſalutis iam propemodum aſſertæ, paſſa eſt ad alias ſolicitudines deſcendere, loqui cœpere de periculo Poliarchi. Quando enim illum haberent, aut quo quærerent; forſitan in aduerſa aut ignota littora expulsũ! Vbi deniq; ipſi eſſent, quoſve portus intrarent, affectis nauibus, ſyluaque, & pice, & littore tuto egentibus? Arſidas omniũ immaniſſime fortunæ maledicebat, quod deiectus à tanta ſpe, neſciret vndis an terra eſſent errores repetendi. Non amplius Galliam, non Rhodanum deſtinari; ſed vago, & quas maxime terras vellet ignaro, pererrandos omnes ſinus, quoſcunque tempeſtas potuit aperire Poliarcho. Vnde illi Phæacia eſſet nauis, quæ ſine gubernatoris opera in deſtinatos curſus vltro ſe flecteret? Numerare Argenidem dies; ad quam ſi vacuus rediret, quãtum abeſſet à parricida? Quamquam enim monuerat Gobryas in Siciliam Poliarcho eſſe iter; metuebat ne de tempeſtate laſſus conſideret in portu, aut ſegnius nauigaret, dum interim effluit tempus quo ſe ab Argenide expectari voluerat.

Hæc voluenti, & qui mos infœlicium, pene cum Gobrya iurganti, quod se in cursu ad Poliarchum tenuisset, nunciant nautæ instar nubeculæ aut caliginis procul videri; id se terram opinari. Quæcunque illa esset eo tendere Gobryas iubet. Cum summa vi remigassent, medio pene die quidam in exiguis lembis excepti sunt, qui finita tempestate maria legebant, exploraturi si quid ad eos naufragia tulissent. Per hos est cognitum illam Africæ plagam esse; cæterum arenis infidam, quas breuia huc & illuc tegebant; Non procul abesse Numidiam. Desertus haud longe erat portus, nec certum an satis hospitalis. Sed necessitas subigebat omnia ventis & pelago arbitrari tutiora. Ad terram igitur duces ipsi fuere qui de regione indicauerant: Relictiq. pauci cũ lembo, qui socios si qui in proximo errabant, colligerent, magno Deũ fauore; omne quod à Gobryæ classe aberat, intra noctẽ receperunt. Ita, vt in malis rebus; optime erat; omnes incolumes, nulla funditus nauis perierat: Incolæ præterea siccis piscibus, cæterisque quibus paupertatem sustentabant alimentis exhibebant insolitæ humanitatis officia.

Sed nec classi quam ducebat Poliarchus tempestas pepercerat. De Sicilia, de vindicta, de nuptiis cogitantem, haud iniuste impleuerat sui fiducia. Quando in regio habitu erat, tot opibus, tanto exercitu sublimis, cur generum aspernaretur Meleander? Radirobanẽ, Archombrotum, & si qui præterea æmuli erant, seu priuatis seu publicis armis decernere vellent, audebat despicere. Ad extremum legem Siciliæ, quæ potentiora matrimonia abnuebat, vel se ferro recisurum credebat, vel interpretatione remoturum: Ne Sicilia nempe Gallico sceptro diceretur accedere: sed legib. antiquis viueret: & si plures peperisset Argenis, esset secundæ prolis hereditas. Inter hæc studia videbatur nauigiũ non satis ferri vẽtis,

aut

aut agi remigibus. Ibat ergo per tranſtra, tonſaſque laſſa-
bat; cum illa tempeſtas incubuit, & à curſu quem inſti-
tuerant ſubmouit. Ipſe quamquam intrepido animo e-
rat, tamẽ cum aſſilientes pertinaciter vndas vidit, & vel-
uti ſuum caput vouentes, matri & ſponſæ dedit, vt mo-
ri timeret. Torpentes itaque magnitudine mali admo-
nuit ne artem proiicerent, neve vltima timerent; nobi-
liora ſibi fata deberi, quam vt ea ętate vndis obrueretur.
Ea ſpe quamquam habuit ad officia ſtrenuos; parum ta-
mẽ potuere in acerrimos fluctus, donec claſſe compulſa
ad externæ & ignotæ regionis proſpectum, ſponte mare
detumuit. Tunc vero nec remigibus vires ad nouum la-
borem ſupererant; nec debilia nauiũ latera, & pondere
tot vndarum, quæ in illas arietauerant, laxa, diutius na-
uigationem ferebant. Ægerrimum id erat Poliarcho, o-
mnes dies qui ipſi extra Siciliam lucebant, ſibi & Arge-
nidi capitales credenti. Vicit tamen nautarum conſen-
ſus, timorque naufragii. Nam & ſibi propter Argenidem
charus eſſe inceperat. Petere igitur proximum littus
iubet, ſi quam nauibus ſtationem reperiebant.

Adhuc incerti erant qui homines aut quæ tellus; ſed
amœnam plagam eſſe multæ arbores monſtrabant, mo-
dicique colles ad mare. Varia quoque nauigia, ad piſca-
tionem, aut merces paſſim ſtabant in anchoris. Præmi-
ſerant igitur nautas in expedito lembo, ſciſcitaturos
quæ pars terrarum eſſet. quibus mox ad Poliarchum re-
ferentibus, Mauritaniam eſſe, ipſe locorum ſpeciem à
ſummo contẽplatus tabulato; O Gelanore, inquit, noſti
fluuium? noſti oppidum Lixam? noſti procul in hoc colle
Dominæ-villam? Hæc illa eſt Mauritania nobis amica;
illud optimæ Reginæ Hyaniſbes imperium. Non nos
fata in totum auerſantur, quæ fractos ac neſcios impu-
lerunt ad fœderatum littus. Sed ne ſubito claſſis aduẽtu
terreamus imprudentes; vade prior ad reginam; qui me

 caſus

casus egerint, mone; ora placidũ nauibus meis portum. Interim aduerso remigio naues circa hos fluctus sistemus. Statim rumor inter classiarios nautasque vulgatus est, hospitalem suo Regi esse terram quam cernerent; nihil secius quam in patriæ sinu tam vectoribus fore quam ratibus. Haud tarde, quod vehementissime optabant, alacres crediderunt; lætoque celeusmate rates impulsis, vbi deinde imperatum est, pariter à cursu obliquis sustinuerunt remigiis. Nam ad portum, priusquam indulsisset Regina, accedere non placebat.

At vero Gelanoro, vbi primum in expedita rate subiit flumen, inopini tumultus atrocitas illam prolixam securitatem eripuit. Quippe vndæ concitatis feruebant naufragiis; multoque terrore, totas ripas tela compleuerant. Causa subiti motus fuerat, visus procul in mari cum exercitu Poliarchus. Nam hostilem classem audiuerant (nec fama fallebat) in eos nauigare. Illam esse tunc rati, formidolose decurrerant ad arma. Pauci adhuc milites lecti; vix aliquæ naues armatæ; (Nam haud pridem denunciatum erat venturi belli periculum.) Ciuium vt plurimũ iste concursus fuit, qui tumultu insani circumstetere densis scaphis venientem Gelanorum; Quia preconem ab hoste iam vicino, & sub eo nomine exploratorem, credebant. Ille quamquã perturbatus, tamẽ identidem repetebat, se amicum & fœderib. tutum, non meruisse aut timeri, aut diripi; Deniq; à Poliarcho ad Reginam nunciũ aduenire. Forte adfuit qui hospitem agnosceret; ex eodem littore paucissimos ante menses cum domino Poliarcho summo fauore Hyanisbes digressum. Mutatis igitur vulgi affectibus, cœperunt de classe rogare quam cernebant. Ille non exercitum Africæ inimicũ, sed Poliarchum adesse cum suis copiis confirmauit. Sic in terram egressus, perductusque est ad Reginam; quam belli præsentis opinione attonitam, ita refecit, vt non

tam cum militibus Poliarchum, quam præsides Africæ Deos aduenisse arbitraretur. Protinus ex purpuratis missi, qui Poliarchum inuitarent ad terram. Ipsa pluribus interrogare Gelanorum quas imperio gentes obtineret Poliarchus, in quos arma destinauisset, quove consilio sub veste priuata antea suppressisset maiestatem. Gelanorus quæ premenda aut referenda essent haud nescius, Reginæ animum dulcissimis alleuabat sermonibus; vt vix eum ad dominum redire pateretur de hospitii humanitate nunciaturum.

Quintus iam dies erat, ex quo cibum ipsa Regina vix sumpserat, occultis & publicis curis grauis. Namque vt Radirobanes inuerecundo in Argenidē scelere fœdus, Calarim rediit, pensato cœptorum dedecore, timuit ne leuiorem suorum reuerentiam deinde experiretur; haud dubius ita vulgi, ita militum animos esse, vt Principes ex successibus æstiment. Dari enim virtuti fœlicibus quod fortunæ est; & frustratos impetus contemptu vindicari. Ne itaq; ocio sermones sererentur, vtque præterea implacidam mentem nouorum motuum gustu reficeret, in belli consilia rursus incubuit; sed in Siciliam confestim redire non placebat. Quia se illic expectari non dubius, omnia feruere paratibus augurabatur. Inueniendos potius esse in quos interim verteret impetum, dum & noui milites ad arma durarentur; & deinde ex mora remittentibus Siculis curam, improuisus in Meleandrum inuaderet. Nec defuit cupienti noui belli occasio. Diu erat, quod Mauritaniam inuadere meditabatur. Et hæc causa fuerat classis ornandæ, quam deinde Argenidis & Siciliæ potiundæ iniecta spes, ad iustiora in Lycogenē bella prouexerat. Tunc vero & antiquæ mouendi in Mauritaniam causæ redibant in animum; & ad illas præterea visæ sunt recentes accedere. Forte enim Mauri peiratæ, non magis externis quā popularibus graues, ex aliquot

mercatoribus Sardis prædam egerant; & ipse ex Sicilia rediens spoliatorum questus lætus accepit. Neq; moræ, tanquam publico Maurorum consilio illata hæc fuisset iniuria, ad Hyanisbem misit, non modo qui res repeterent, sed iuberent de noxiis dari sibi suppliciũ. Illa neque res suo raptas auspicio, neque sontes in sua potestate esse, respondit, aut illos se pro ciuibus habere. Vindicarent se Sardi vbicunque noxios deprehenderent: Se quoque vltioni qua posset accessuram. Radirobanes responso Reginæ in deterius apud Sardos de industria vulgato, finxit acrius iram: Sardiniam à Mauris sperni, & ideo neglectos esse questus quia minæ abfuerant.

Itaq; tanquã satis violatis fœderibus, nõ modo vlcisci mercatores, sed & repetere maiorum suorum iurgia cum Mauritaniæ Regina constituit. Nam veteres Sardiniæ Reges sibi deberi Mauritanię sceptrũ contenderant frequentibus bellis. Postea sæpe has lites aut induciæ, aut nomen pacis suppresserat; quæ mox (vbi alterutri Regi placebat) veluti à somno receptæ, specie æquitatis libidinem armorum tegebant. Tunc vero Radirobani visum sic exercitu vti, quem à Sicilia ferocem reduxerat. Et quod mulier in Mauritania imperabat, facilior promittebatur victoria. Vt hæc tamen armorum & violentiæ libido, ad imaginem iuris accederet; adornauere illico Fecialem, qui auspicaretur bellum, dum subitis in Sardinia delectibus reparantur legiones. Et ille vbi Lixam peruenit, ad Hyanisbem intromissus eam, nisi sceptro decederet, nisi Mauritaniam Radirobani traderet, strenue ad futuros cum exercitu Sardos qui ius suum persequerentur, audacter pro sui muneris inuiolabili sanctitate admonuit. Regina improuiso territa malo non tamen cunctanter respondit; Vile esse Radirobanis cœptum, quo mulierem cogitabat peruertere, forte robur non ausus in viros experiri. Annorum plurium pa-

cem,nihil læſum,nullo in populis motu, corrumpere,in perfidiæ vicinia eſſe. Non poſſe falli Deos; Sed nec abeſſe humana præſidia; Neque vnam eſſe Tomyrim,quæ ſanguinem ſitientibus ſciret dare. Ab ea digreſſus Fecialis, vbi ſtetit in littore,dextera haſtã tenens; Quod,inquit, rem Sardorum publicam Mauri violant, nec moniti emendant contumaciam; quodque Rex & Populus Sardorum Reginæ & Populo Mauro bellum iuſſit; Ob eam rem egô Rexque & Populus Sardiniæ, Reginæ & Populo Mauritaniæ bellum dico facioque. His ſolenniter dictis,telum emiſit in hoſtico, & receptus in nauem viam ad Radirobanem relegit.

Audebant Hyaniſbem proximi amicorum incuſare, quod abeſſe filium eſſet paſſa in quẽ debuerant belli curæ recumbere. Se enim ideo ad contumeliam faciliores Radirobani viſos; Venire quaſi ad vacuum regnum hoſtem; illamq; aciem deſpicere in qua virilis purpura non fulgeret. At illa fortunam pluſquam ſe peccaſſe referebat; quæ rerum placidiſſimum curſum inopina tempeſtate turbaſſet. Sed & filiũ non procul abeſſe; & impigre rediturũ,acceptis literis quas ad eum cogitabat. Interim milites legerentur,nec quicquam ſedulitati deeſſet, quã illa tempora quærebant. Vix biduum inde proceſſerat cum de rebus quæ inſtabant, inter proceres agitanti, nunciatur alterum ex filii ſeruis(duos enim omnino abuexerat) perueniſſe ad Regiam. Stupuere ſcilicet omnes, videbaturque non impar fabularum vanitati fœlicitas; in ipſo temporis articulo adueniſſe, qui certo de Principis valetudine referret, moneretque vnde eſſet arceſſendus. Seruuli autem ad Reginam mittendi cauſa hæc fuerat. Archombrotus poſtquam ad nuptias Argenidis nihil deeſſe ſibi vidit prẹter authoritatem matris; ne ſibi moræ eſſet in lætiſſimis rebus, ad eam famulum dimiſit cum eiuſmodi litteris quas iuuenis, & amator, &

tor,& inter illos impetus tamē maternæ poteſtatis haud oblitus,ſcribere poterat.Porro mater, erat ipſa Hyanisbe.Is vero inter ſuos Hyempſal dicebatur;Sed ex matris imperio ad Græcos nauigans,genuſq; diſſimulans, conueniens illi genti nomen aſſumpſerat. In iis literis magnopere ſuæ in matrem reuerentiæ imputabat, quod ex iuſſu ipſius generis ſui fortunam fideliter tacuiſſet: Cæterum fœlicitatē offerri quæ ſuperaret omnia vota; Affinitatem cum opulentiſſimo Rege,poſſeſſionem Siciliæ; Virginemque in qua animi dotes tantæ hereditati præſtarent. Orabat,vt Regi, cui tantopere ignotus placuiſſet,ſuorum natalium decus liceret aperire. Etiam ipſa ad filii hymeneos Optimatum præcipuos dimitteret, pecuniamque,& opes, quæ Mauritaniam commendarent Siculis in illius auſpicium tranſituris.

Reginæ non tantum non iucunda epiſtola fuit,ſed ad illius lectionem conterrita ſic expauit,vt qui aderant nihil lætum de Principis valetudine ſuſpicati, percunctarentur à ſeruo quid dignum attuliſſet eo Reginæ vultu quem cernerent. At ille Hyempſalem non modo valere, ſed & apud exteros egregie florere confirmabat. Hyaniſbe quoque non dubia, ex ſua conſternatione alios timuiſſe,vultum collegit; deumq; auxilio incolumem filium dixit breui rediturū in patriam. Sed vbi ſecreta fuit cum famulo qui litteras attulerat; Puto, inquit, ſatis tibi à filio imperatum,ne hic vlli enuncies apud quam gentem verſetur. Tu ſodes diligenter fidem ſerua. Neminē enim meorum ſcire hoc volo. Oportet præterea vt ſtrenue redeas.Primo mane abibis hinc ad illum. Fides tua effecit,ne te præmiorum admoneam,quæ vtrimq; te expectant.Hæc effata ſeceſſit in Gynæcei penetrale, non magis de Radirobanis iniuriis quam de filii voto ſolicita. Tantamne vim negociorum mihi ſubito eſſe obiectam? Hinc Siciliæ affinitatem timeam, illinc arma Sardiniæ?

diniæ? Tune, chariſſime, vt Meleandri gener fias? Vt te imprudens in eam regioné miſerim, quæ te, & nobiliſſimam virginé vna ruina perdat? Auertant Cœlites quod meo errore merui. Quid heu ſemel, & Radirobanes mihi regnũ, & Argenis filium tollit? Sic plena terroris ſumpſit ceram, in qua eiuſmodi verba poſuit. Quantum cogitationes tuæ à rerum noſtrarum fortuna abhorreant, mi gnate, hinc ſcias; quod vix ab oculis meis abſceſſerat Fecialis Sardiniæ, nobis à Radirobane denunciator belli, cũ literas tuas accepi; quæ te intẽpeſtiuo hymenęo inſtare docuerunt. Fortunæ gratulor, & virtutibus tuis, per quas effectum eſt, vt adhuc de genere & opibus ignotum, Meleander ſua affinitate dignum exiſtimet. Sed maculabis tuam famã, ſi amori indulgens, matrem & patriam ſines turbulentiſſimi Radirobanis prædã eſſe. Noli Siciliam vtcunq; dotalem, maternæ Africæ præferre; quam incolumem vix habebis, niſi confeſtim huc properas. Scis quanto facilius res ſeruari, quam perditæ poſſint recipi. Poſt matrem aſſertam, poſt triumphos, & fortiſſimæ pietatis decora, ibis maior ad fœdera, & dignior peti. Sed neque in Radirobanem ſolum, aut bellum, moras retuleris quas nuptiis illis iure materno iniicio. Perijſti, mi gnate, niſi prius loqueris mihi quam ducas Argenidem. Redi confeſtim ad chariſſimam matrem. Gaudebis ædepol; & grandem pietatis mercedem eſſe intelliges, hoc ipſum quod mihi parueris. Nam vt meam mentem ſcias, adeo intereſt ante coniugii ſacra, à me ipſa te moneri de rebus arcanis, quæ non literis, non nunciis credi poſſunt: vt ſi poſtuertas officio, me tibi matrem negem. Accedam ad Radirobanis partes, ne hæreditate & veluti ſpoliis meis exultes quam mœrore confeceris. Iam hoc ſatis imperatum tibi puto. Indolem noui, quam non potes vlla fortuna aut peregrinatione exuiſſe. Cæterum, ne me tuis peruicaciter votis putes auer-

ſam

ſum,nihil abnuo quin Siciliæ Regi indices te filium meum eſſe. Qui ſi te generum optat,ſi tibi cum filia Siciliam vouet; tecum idoneam mittat manum qua irruentibus Sardis obſtes. Faxo in Siciliam illico redeas, poſtquam te hic filium ſenſero,& Radirobanes hoſtem. Vale. Conſcriptam in hunc ſenſum epiſtolam ſeruo cum traderet, adiecit, vt filium hortaretur, nullibi moras ducere,priuſquam perueniſſet in Africam ; & hæc pie curare quæ ipſa his literis mandabat. Seruus omnia pollicitus vt decebat, tamen biduo ob tempeſtatis vim mari excluſus, vix denique à portu ſoluerat, cum adeſſe Poliarchum Gelanorus nunciauit.

Tunc vero Hyaniſbe non ſine Deum numine aduéniſſe vires amicas præfata, Poliarchũ in arena cultu regio curat excipi. Ipſa cum Aulā intraret obuia fuit. Et exacti memoria beneficii,& præſentis operæ quam ab eo ſperabat neceſſitas,humanitatis officia geminabat. Tanquã cum filio loquuta eſt;niſi quod reuerẽtia accedebat blanditiis. Nec deerat ille laudibus ſuis,tam ſubmiſſus in Reginam,tam concinna modeſtia ſe inferens, vt plerique ſucclamantes tanquam matrem & filium vno ad Deos voto coniungerent. Diſpoſiti in littore erant qui duces illius militeſq; exciperent. Publice omnib. hoſpitium præbebatur. Maurorum vna vox erat, gentem externam nullo Mauritaniæ iunctam cõmercio, nulla ſtipendia quærentem,adeſſe, quæ ſuo ſanguine periclitantes tutaretur. Ergo amplecti venientes,& pro ſe quiſque bene hoſpitibus precari; in liminibus quoque vitta coronaſque ſtatuere; Vt mirum eſſet Gallis adhuc ignaris quod Afri beneficium petebant, alicubi terrarum melius peregrinis quam in Gallia ſua eſſe. At Regina non morata diutius, quam dum à veſtibulo Poliarchum ad Aulam deduceret, ita loquuta eſt ; Ecce te Regem,vir fortiſſime,non nunc primum cognoſcimus. Nuper ſub

priuato

priuato habitu cum hic eſſes, ſuſpeximus tuas dotes, quas
diligenter explorantibus nulla minoris ſortis ſimulatio
eripuit. Tunc quidem me mihi reddidiſti, cum animam
prope meam latrones abſtuliſſent in ciſtula. Iam vero
vt aſſeras tuum munus, ſiue tuo ſiue cœlitum conſilio
huc cum armis appuliſti. Quippe improuidam, & pace
nimia deceptam, Rex Sardiniæ Radirobanes bello ag-
greditur. Expectamus quotidie claſſem noſtris littori-
bus infeſtam. Nec contrahi vires tantillo momento po-
tuerunt. Mulier ſum. Filius abeſt. Tu patrocinium ſuſci-
pe; & gloriæ tuæ tribue ne Reginam, & iniuriis petitam,
videaris deſpexiſſe. Equidem ſummam tibi rerum per-
mitto. Tantum aliquos dies ad præſidium morare; vt
nemo de Radirobanis furore ſine mentione tuæ virtu-
tis loqui poſſit. Quantumcunque, & quocunque feſti-
nes, legitima erit hæc mora.

Hæc dicentem non modo maieſtas, ſed & mœſtitia
ac pene lachrymæ commendabant; Pudebatque Poliar-
chum extremam oranti opem tarde annuere. Sed rur-
ſus amoris ſacramentum, & quod ſupplex etiam ac miſe-
ra erat Argenis, ſubmouebat ſtimulos præſentis pieta-
tis; donec vehementer miratus Radirobanem ab Afris
timeri, quẽ credebat in Sicilia eſſe, percunctatus eſt, vbi
ergo terrarũ is degeret. Quem poſtquam intellexit à Si-
cilia abſceſſiſſe, & vel eſſe in Sardinia, vel aduerſus Afri-
cam nauigare, acerrimo metu cohorruit, ne rapta aut tra
dita Argenide receſſiſſet in patriam: Nec diſtulit quæ-
ſtionem; Ecquid audiſtis, ait, illum Siculi Regis generum
eſſe? Hyániſbe quæ ex Archombroti literis certa erat
innuptam eſſe Argenidem (breuiter quidem mirata,
quid hoc ad Poliarchum) negauit eiuſmodi quicquam
factum. At ille ignarus, quis hanc ſibi operam dediſ-
ſet; qua depulſus ratione Radirobanes, quoue authore
eſſet; cogitauit, nihil tunc igitur cauſæ eſſe; vt tam præ-
ceps

ceps Siciliam cum exercitu peteret. Nam quid præter Radirobanem vrgeret Argenidem? At vero apud omnes pro flagitii infamia fore si desereret Hyanisbem, & veluti traderet hosti. Mittendum ex fidis hominibus aliquem qui interim Argenidem solaretur, & negotii admoneret, quod necessarium fortuna obiecerat. Quod si non impetu hoc bellum veniret, sed tempore traheretur; tunc se pace Reginæ, relicto in Mauritania præsidio, cum copiarum parte discessurum ex Africa. Neque paruum manendi incitamentum erat Radirobanes, velut fatalis hostis vbique obiectus: Vlturum enim se, specie vindicandi Hyanisbem, dolores quibus ille Argenidem cruciauerat. His paulisper pensatis, Reginæ in hunc modum respondit. Quod silentio meo suspensam te habui; ne crede, Regina, me ambigua consultatione versasse an esses relinquenda; id est, an paulo nequior ipso Radirobane esse possem. Sed me prædonis, non nunc primum apud me damnati scelus mouit, rursusque meæ sortis fœlicitas, quæ meos errores propitia huc aduertit. Nam seu te, Regina, seu causam, seu beneuolentiam in me respicio, tanta verecundia tibi deuinctus sum, vt negare nil liceat. Quando igitur ita res tuæ sunt, omnia mihi posthabeo; Vtere regni mei viribus; sciasq; in te colenda nihil me tuo filio cessurum; neque impune, me viuo, futurum Radirobani, quod tuam veluti orbitatem prouocauit.

Adeo hæc læta vox Hyanisbæ & Proceribus fuit, vt in Cœlestis suæ ædem plerique decurrerent, omni suffitu gratias habituri de aduentu Poliarchi. Nec religionem popularem auersata Hyanisbe, etiam Poliarchum prouocauit ad templum. Concitata iuueni erat ex maritimo periculo pietas: vt nec inuitus ad numinis Afri limen accederet. Vidit ergo, & amoris sui vota illi Cœlesti commendauit; quam, seu Venerem, seu Iunonem existimes,

stimes,

ſtimes, virginis ſpecie factam leo vehebat, oculis in altum erectis, pectore quoque & primis pedibus in ſublime ita verſis, vt in cœlum eniti videretur. Cœleſtem Venerem, Parcarum natu maximam, primi Aſſyrii coluere. Hinc non longe ad Tyrios potuit commeare religio, & ab iis inter Carthaginis auſpicia Africæ tradi. Tunc quidem in honore præcipuo Mauris erat: & ſub ſigno iſtos verſus marmore inciderant, quibus non modo illa Dea, ſed & Africa celebrabatur.

Ne, cœlum, ne, diua tuo ſubuecta Leone
Irrupiſſe velis. Magis hîc tua limina ſerua,
Limina, quæ votis meritoque impleuimus auro.
Tu ſi diua faues, Libycis non finibus illa
Præſtet humus, cui Sidonii de littore Ponti
Virgo tulit nomen falſo ſubuecta iuuenco;
Aut molles Aſiæ tractus, qua Martia multum
Frangitur, & blando laſciuit ſydere Virtus.
Aſpice quam lætis iactat ſeſe Africa fatis.
Illam ingens curuis Nereus amplectitur vlnis,
Ceu cuſtos, totamque videt: Ni faucibus obſtet
Vna Pharos, geminumque ſolo diſcriminet æquor.
Ridet cultus ager; facili ſata credita ſurgunt
Fœnore; Magnanimi celebrant deſerta Leones;
Et dites ſtrident ebora inter candida ſyluæ.
Heſperidum hæc fuluos genuit terra aurea ramos;
Heſperidumque Atlanta patrem, qui vertice magno
Arduus in miſeras cœlum deſcendere gentes
Non ſinit, aut tactis ſordeſcere ſydera terris.
Hîc tepidus lauit naſcentem Pallada Tridon.
Hîc & fatidicus mediis in Syrtibus Ammon
Haud ſitit, & multa velat ſua cornua ſylua.
Nos pater Armipotens, nos & Iunonia ſeruant
Numina, nec montes ſpernit Deus ales auitos.
Tu quoque, Cœleſtis, Genitrix tu maxima rerum,

O adſis; Libycas & qui iam dicere dotes
Certabunt, ſeu Muſa chelym, ſeu ſumet Apollo,
Te, Dea, te primam, & tecum tua munera narrent.

Nuncupatis apud Cœleſtem votis, reliquum diem belli cura abſumpſit. Quinquaginta varii generis nauigia erant Poliarchum comitata. In iis vltra duodecim armatorum millia ferebantur. Pars claſſis tempeſtate debilis in arenam ſubducta; alia, pelagi fluminiſq; obſeruatura confinium, cum Mauritaniæ triremibus in ſtationes diuiſa eſt. Trabes, remos, & cum funibus vela, omnia denique armamenta, ingens feſtinatio conferebat. Inter mare & vrbem delectus caſtris locus; & additi Gallis Mauri vexilla in eodem fixere Principio; induti more gentis ferarum ingentium pelles, & Elephantorum terga curuantes in vſum clypeorum: Paucos tamen hos eſſe Poliarchus dolebat. Nam vix ad tria milla ſcripti milites erant; Ciues autem caſtris inepta multitudo, intra Lixam cum armis ad mœnia aggereſque ſeruandos continebantur. Neq; ille dubitabat quin cum Gallicis quas aduexerat copiis poſſet debellare Radirobanem. Sed ſi bello non prælio opus erat; quid faceret in Siciliam iturus? Solusne proficiſceretur? an ſuos milites ſecum abueheret, quos Hyanisbe propemodũ ſolos habebat? Huic curæ intentus, conſtituit hortari Hyanisbem, vt gentilem aciem ampliori delectu adornaret; Non quaſi Radirobanis metu, ſuive diſceſſus mentione iniecta; ſed veluti transferendo in Sardiniam bello, ſi forte timidioribus mutatus conſiliis hoſtis ceſſaret.

Igitur poſtera luce, de belli ratione cum ageret; ſuaſit, vt tributum in belli apparatus Mauris omnibus imperaretur; quo Regina pluribus cohortibus, atq; turmis, gereret bellum; Numidas quoque qui in vicinia erãt, mercede conduceret. Vtiliſſimum conſilium (retulit Hyanisbe,) & quod meæ etiam menti ſuccurrerat. Sed quis locus

locus conuocando nunc ex tota gente concilio, cuius necessaria est tributis indicendis authoritas? Stupuit Poliarchus, liberis regnis assuetus. Non ergo ius regium, non regionis discrimina, satis populum cogere ad tributa; nisi ipse per homines à se legatos consentiat? Scilicet neruos imperii, id est ærarium, in potestate populi esse; Hunc arbitrum rerum, & suorum Regum Regem vno hoc iure publicis omnibus cœptis, consiliis, viribus, moderari? Certe non regnandi veras leges hoc pati; non cum summi imperii nomine conuenire. Cœpit deinde hortari Hyanisbem vt excutere anniteretur pessimi moris iugum, quo sceptrorum libertatem Mauri adstrinxerant. Et tentandi an id populus pati posset, tunc commodissimum tempus esse, cum externo pauidi bello, crederent pensione quam Regina imperasset, se salutem redimere; Videberis, inquit, non nouandis quidem rebus intendere vim regiam; sed sub discriminis articulo extraordinaria quidem, sed necessaria ratione id æris impetrare à ciuibus. Quod si successerit; præiudicio vtique erit, vt & in cæteris periculis, nihil rogato populo idem necessitatis terror ad tributa sufficiat. Et, vt quamuis auersæ, aut fastiditæ rerum species ipso vsu nobis conciliantur, paulatim assueti patientur ex vno Regis suffragio rem pendere; magno quidem ipsius populi commodo, cui sæpe libertatis vmbra illusit.

Scio, retulit Hyanisbe, multum mihi, prolique accessurum, si hanc nobis potestatem pararem. Sed nec vnquam absque discrimine ea nouitas proferretur in populum; & nunc omnium minime, cum in hostem concitandi sunt animi; iamque satis externi est mali, absque ciuili discordia. Ædepol efficacius Radirobani pugnarem, quam ille omni exercitu quem parat. Nam & Maurorum contra me studia accenderem, & illi placarem. Dii præterea obstant ne hunc morem violare aggrediar,

quem omnino existimo sanctissimæ æquitatis plenissimum. Quem autem? subiicit Poliarch. Ne, inquit Hyanispe, inconsulto populo aut inuito, vlla tributa Rex imperet. Placetne Reginæ personam nunc exuam; quæque sæpe in hanc rem audiui, aut ipsa cogitaui recenseam; Vel vt mecum sentias, vel vt errore me liberes? Placet, inquit, Poliarchus. Patrocinare illis, qui nec perdi nisi propriæ potestatis licentia possunt; nec seruari nisi ad obsequii reuerentiam adacti. Simul se ad audiendum composuit, iuuenili animo indignatus id quod tantopere sentiebat oppugnari; Neque ratus Hyanisbem tam ex animi sententia loqui quam subductæ potestatis pudorem specie ęquitatis tegere velle; quasi subleuaturam suas angustias, si ad sortem ad quam ipsa adigebatur, alios Reges damnaret.

At illa; Principatus conditos scimus, vt vi sublata quæ omnia ad potentiores trahebat, ex naturæ & rationis imperio agantur res humanæ. Quid autem ad naturam magis putes accedere, quam vt quisque opibus industria sua partis fruatur; aut rationi ciuili commodius, quam vt intelligamus quid nostrum, quidve alienum apud nos sit? Atqui de medio vtrumque tollimus, si quæ ciues sua diligentia peperere, vindicamus vt lubet ærario; facimusque ne sciant quantum ex domesticis opibus Regi, quantum sibi iura attribuant. Qui enim id sciant; cum non hoc suum, ac ne legis quidem arbitrium sit, sed Principis duntaxat vnius; cumque tributo semel exacto, adhuc ipsi simpliciter suis bonis non gaudeant, quæ aliis scilicet Regis edictis possunt rursus delibari? Mistæ hereditatis atque confusæ, quot mala sint si ignoras, respice feruentia litibus fora. Hanc communionem, hoc cahos, non amici, non fratres diu ferunt. Ipsæ denique vxores scire volunt, suis ex bonis quid in maritum transferant, quidque sibi recipiant.

Quis

Quis igitur diuturnam & publicam pacem ſperet, ſi quæ Rex adimit ciuibus, facit ſua; quæ relinquit, adhuc habet cum illis communia?

At vero vbi tollendi tradendique fines ſunt, ea æquitas à natura præſcripta cuique familiæ limites ſuos, iura, officia, deſignat. Spes deinde placendi, & aliquid vtrimque impetrandi, mutuam neceſſitudinem inſinuat inter Regem ac populum. Quippe populus, ne Princeps commiſſum ſibi ferrum ſummo iure ſtringere amet, ne temere ineat vel bella vel paces, ne imperitis aut leuibus publica munia diuidat, ſponte regiam gazam de ſuo implebit. Erunt hæc præmia; quibus Principis virtutes donabit; ſimulque præteritis beneficiis gratiam referet, & futura merebitur. Rexque viciſſim non committet vt ciues ſæuis aut externis moribus lædat, nihil quoque, ſi durius cum illis agetur, de ſuo conceſſuros. Hæ ſanctiſſimæ ſunt habenæ, quæ Regem populumque iungentes, vtrimque ab iniuriis & ſuperbia arcent luxuriaturam poteſtatem.

Sed opus eſt ſcilicet ære ad quotidianos Regiæ ſumptus; & ex magnificentia Regum de viribus & opulentia regionis exteri iudicant. Quid præſidia? (inquies) quid claſſis? vix vllum profundius mare quod ingeſtas opes abſorbeat. Equidem vera hæc eſſe, experimento quoque comperimus. Sed nec vllis regibus tam anguſte à populo legem dictam exiſtimo, quibus ad hæc regni munera atque inſignia non opes ſufficiant. Ingentia illis patrimonia, & ſi probe curentur ſatis dignitatem aſſertura. Portoria quoque non pauca, licitatoribus magno redempta; His pleraque præterea iura & in aliis gentibus aliiſque diuerſa ſunt. Hæc gaza, hæ opes, Regi ad ſplendorem ſufficient, ſi regnare ſolus volet, nec prodigis animis quos inſane aut ſeruiliter amat pene in purpuræ communionem aſciſcere. Aſt vbi tam perden-

di quam rapiendi auiditas illum inuasit; vt nec assuetæ & legitimæ opes, ita nec vlla tributorum acerbitas tantam voraginem explebit. Subeat imperia populus, suam operam suosque labores in ærarium conferat; at is Princeps (vt de Erisichthonis fame pueris narramus) semper vacuus, & erectis in futurū votis, egebit. Eo quoque profusior quo facilius credet rediturum sanguinem confecto ærario. An ergo miraris abstinere populum nihil profuturo obsequio, & negare proceribus paucis qui Regem circumsident, opes sibi & liberis paratas; quas tamen & Regi donabunt; vbi illas iam non ex prodigæ mentis morbo, sed efflagitantibus patriæ rebus exposcet?

Audio quoque in gentibus quæ patientissimæ tributorum sunt, minus illo obsequio Regibus agi quam creditur: quia patrios fundos, & quicquid Regibus in domestica hæreditate est, paulatim hæc facilior popularis pecuniæ ratio atque fiducia euertit. Negligi enim patrimonia illa Regum, tanquam angusta, aut laboriosa, aut denique ad priuatorum sortem accedentia, incipiunt; mox in gratiosos homines diuidi, pignori dari, veraque aut simulata emptione excidere. Ita Reges innocentissimum viuendi genus omittunt, de suo vectigali; aliudque instituunt proximum prædæ; nec tam auctis quam mutatis opibus, tamen veluti victores ferociunt.

An denique legitima regna à sæuitia tyrannorum distinxeris; si vtrobique res suas precario ciues possident? miserorumque hominum tota interdum cum suis laribus supellex, de exhaustis domibus rapta, sub hasta & præconibus prostat? Nec inuidiam facio vani spectaculi mentione; si vera retulere qui in regionibus fuerunt in eam sortem Regi obnoxiis. Quod enim viritim imperatur, vt leue sit opulentis; At rusticos, at colonorum tenuiores,

nuiores,ſæpe ſic premit, vt non penum,aut ſtratum relinquat in quo ſaltem perculſi conquieſcant. Quid hoſte victore expectarent acerbius?

Tetigit Poliarchum de agricolis inuidioſa narratio. Itaque non paſſus plura dicere Hyanisbem,ita orſus eſt. Nollem iſti (Regina) per quos hæc crudelium, vt memoras tributorum fama ad te allapſa eſt, maligno compendio tradidiſſent rem obſcuram: ſed aperta rei ſerie eſſent vſi; quæ tam Reges, quam ipſum vectigalium morem abſolueret. Numquam enim Regibus eſt animus hæc edi crudelitatis exempla, quæ memoras. Si vero Quæſtores ac Iudices forte interdum atrocius quæ iuſſa ſunt extorquent; aut qui viritim indicunt, quid de tributo exoluere quemque oporteat, iniqui in nonnullos extiterint; An ideo Regibus tributiſque tam ſæuiter iraſcendum? etiamque ſoluendi in totum publicæ rei nerui, qui ex eiuſmodi vectigalibus conſtant? Eſto enim. Pone eos errare qui diuidendis in ſingulos oneribus ſunt delecti: Adde in capiendis pignoribus præter modum ſæuire lictores; Facias quoque, ſi placet, in crimine eſſe Reges ſub quibus hi mores rigebunt; At nihilo iniquior erit ipſa poteſtas Regum, ius, inquam, de quo agimus, indicendi vectigalis. Niſi forte iuſtæ res non ſunt, aut leges, aut iura, niſi cum iis iuſte vtimur; exuuntq; naturam ad virtutem eorum, aut vitium, quibus commiſſa ſunt. Quid ſi populus iuſſerit tributum tibi conferri? Nihil magis legitimum, inquies. Sed in eo colligendo, ſi, vt ſæpe fit, iniuſtius duriuſve cum ciuium aliquot agetur; An poſt hanc iniuriam legitimum eſſe deſinet, quod conſenſu populi ratum fuit? Nemo verorum Regum eſt, cui inconſulto populo belli indicendi, paciſve firmandæ non ſumma poteſtas ſit. At ſi temere eo iure vtentur, hoſtemque intempeſtiue facient, aut laceſſent; quanto id populo damnoſius

erit,quam vlla tributorum auiditas? Neque tamen, ô Regina, hanc ideo armorum poteſtatem negabis eſſe iuſtiſſimam, quod eam, vt conſtat, poſſumus iniquiſſime vſurpare: Vt inde intelligas ex ingenio aut ſcelere hominum non æſtimandam eſſe rectitudinem legum ipſarum.

Aiebas, daturos operam Principes modeſtia, cæteriſque officiis, vt in ſuarum virtutum præmium ferant ſponte à ciuibus tributa. Neſcis enim quibus maxime Regibus apud populum ſit veneratio. Quam ſæpe rectas artes deſpiciat; falſiſque virtutibus, aut ſplendidis vitiis decipi amet; vt denique eius ſtudia à ſalute publica diuertant. Imo adulandum plebeculæ erit, & ex illius libidine capeſſenda negotia, vt deſerti officii mercedem Principibus conſtituat. Frænum pretio remouebit; pretio laſciuiet, & peribit. Male agitur cum rebus humanis, ſi non bonis ſed plurimis placere Reges volent.

Salubriores fieri aquas putant, vbi ex puteis aſſidue hauris; quæ, ſi ceſſas, aliquo veterno emoriuntur; Haud diſparis fati vires & animi vulgi ſunt. Ipſa laboris aſſiduitate crudeſcunt, & ignauiam odere. Ocio corrumpuntur. Num igitur vtiliſſimos neges ſtimulos eſſe qui ad diligentiam omnium virtutum fœcundiſſimam eos adigunt, & ad negligentiæ torporem non ſinunt conniuere? Atqui nulli ad eam rem acriores quam hæ Regibus penſitandæ pecuniæ. Quippe ſi ſocordiæ amore, viuere parce, & negligere corporis cultum maluerint, quam labore opulentiam parare; non ideo in remiſſionem ſolui licebit: ſed à ſui cura abeuntibus, præſto erit hic Regibus, aut verius patriæ debitus labor, quo penſionem parent haud dubie à lentis etiam aut inuitis exigendam. Ita dum coguntur ad alienæ vtilitatis operam, pro ſe quoque aſſueſcunt laborare. Mox illos pluſ-

quam

quam pro ſe aut pro Rege tenebit ipſa laboris & induſtriæ conſuetudo. Hinc artificiis cultus, hinc corporibus, & animis vigor; & in pari omnium aſſiduitate, regionibus opulentia non mollis atque luxurians, ſed virilis & robuſta. Eadem opera rudis plebs atque incondita, ſparſique in agris ad paſcua aut aratra homines, domiti labore, ſenſuque ſortis ſuæ monentur ſe obſequio, non imperio genitos eſſe; Qui, vbi non in vſu aut poteſtate Regum ſunt illa tributa ſolertiam ſolicitatura, ſæpe feroces, nec magiſtratibus tractabiles, ſtolide aut periculoſe ſuperbiunt. Nempe ingenia quæ virtutibus non impleueris, vitiis vacant; veluti ceſſante cultu ager, quem meſſibus onerare timueris, ſe inutilibus herbis ſponte exhauriet.

Finge tamen eſſe leges, quæ negligentiæ & ocio mulctam dicant, ſuoque ſatis ingenio vulgus acui ad laborem. Demus præterea populum iudicio non carere, & Principe iuſtam vtique opem petente ſuas impigre opes collaturum in publicum. Quid vero ſi occurrunt quæ & ſubito peragi debent, & niſi publicis ſumptibus non poſſunt expediri? Dum monetur populus, dum delecti vocantur, aliquot menſium labor eſt, & religioſum hunc ordinem non expectant negotia; effluitque inter moras rei gerendæ occaſio; aut ingruit malum, quod præſentibus repuliſſes ſtipendiis. Quid dubitas, Regina, vel ex ſtatu præſenti agnoſcere quam iuſte de moribus illis querar? Inſtat hoſtis externus: Bella non auro minus, quam ferro geri ſolent. Quia tamen citius aderit hoſtis, quam populus conueniat, deerunt tibi publicæ opes, quibus alas exercitum, & ex vicinis gentibus auxilia contrahas.

At nec ſubita modo Regibus occurrunt; ſed ſæpe ſecreta, quæ & intereſt non vulgari; & inter hanc tamen quærendæ pecuniæ rationem, tegi vix poſſunt.

Voles inuadere in hoſtem imparatum, aut quæ olim tua rapuit inopinato recipere. Intereſt ne ille, aut omnino vicinia conſilium intelligat; In hanc rem igitur dum neceſſarias opes quæris à populo, indiciſque conſilium, an proferes in publicum tuæ mentis arcana? At ſimul tuorum conatuum velut animam in ventum effuderis. Sin vero (vt oportet) habebis hanc molitionem tibi ſecretam; quid cauſæ ad populum afferes rogandi tributi? quid ſi lentus eſt, impellendi? An præterea æmulas circum gentes, aut illos omnino quorum intereſt te eſſe quietum, incuriofos fore vel ſegnes exiſtimas? Quos vtcunque fefelliſſes, conſueta, nec ſtrepitu publiciſque rumoribus notata, poteſtate exigendi tributi; hos ipſa conuentus celebritas, quem ex omnibus prouinciis cogis, quique ignorari non poteſt, ad ſuſpiciones, & ſui curam, erexerit.

Si vero (quod ſæpe fit) non ciuibus cum Rege conueniet; ſi contemptu vel odio eum lædere amabunt, illiuſque conſilia quamquam recta deſpicient; quid rebus tandem fiet? Vt ſi qui imperiti dum hoſtem ferire ſtatuunt, ſeipſos obuerſo telo tranſuerberent; Ita populus ſuo & patriæ iugulo imprimet vulnera Regi inuiſo deſtinata; negatis ſtipendiis, quæ Reipublicæ tempus efflagitat.

Quid denique regiam poteſtatem, quam omnium potiſſimam vel ipſi fatentur qui nolunt experiri, ea debiliorem ſtatuimus, qua alicubi Optimates potiuntur? Certe enim in gentibus in quibus Senatui ſumma poteſtas eſt, non conſuli, non rogari populus ſolet, velit ne ac iubeat Rempublicam ſuo ære eſſe adiutam. Decernunt ipſi Patres, ſanciunt, imperant; & populum nolunt ad tantæ poteſtatis guſtum attolli; quæ, ſi recte ſentimus, prope ſumma in ciuilium rerum momentis eſt. Cur autem id illis iuris ſit, & ad Reges non pertin-

gat?

gat? Si, inquam, legum condendarum Regibus ius eſt, non minus quam in eiuſmodi Republica Optimatum concilio, ſi non in ciues anguſtius mortis ac vitæ arbitrium: ſi par denunciandi belli, aut fœderum iciendorum authoritas (quæ apud homines grauiſſima cenſentur) cur tantum vna hæc impar indicendi tributi poteſtas ſit? Quæ leges? quis populus ita iuſſit? vnde origo diſcriminis? aut cur Reges agnoſcant populi faſces, quos Optimates premunt?

Poterunt tamen auidi aut negligentes æris Principes peccare in populum. Certe enim, & in cæteris etiam rebus, quas non ideo iuri eorum detrahimus. Vbi candidus ille, vbi innocens enſis, quem in immeritum vulnus non poſſit geſtantis temeritas vrgere? At regionem exhaurient contracto vndique auro. Rara hæc (ſi continget) & breuis iniuria; Cum ſub Regibus ſolis ſit qui in ærario extruere inutiles cumulos amant; adeoque à Principum genio id vitium diſſentiat, vt vix duos ſerie iunctos adhuc infecerit. Sub his vero qui ſunt in exigendo largiendoque immodici, quamquam iniquiſſima libidine plurimos lædunt, hoc ſaltem publicarum iniuriarum lenimen eſt, quod vt Oceanus exceptas fluminum aquas, nebulis imbribusque reddit terræ; ita illi per Proceres quibus indulgent, ſubinde remittunt in vulgus quicquid exſuxerant. Quamquam porro ad publicam pacem eſt, ne ciuium in ſe fidem Princeps immodicis vectigalibus laceſſat; tamen, ſi calculum ponis, rarius gentes ſeditionibus arſiſſe reperies, quibus ad tributa ferenda ſatis eſt Regum nutus, quam quæ ſe ipſas ad illam patientiam non comparauerunt. Adeo ſæpius in publicam peccat pacem vulgi ſagina, & quædam imago nimiæ libertatis, quam vel duriorum Principum læua ſeueritas.

Pudebat

Pudebat Hyanisbem fateri se tam subito esse mutatã. Quippe haud ægre persuaserat Poliarchus iura illa Regibus deberi. Ergo molliori sermone, & perfunctorie quæ audiuerat refutando, paulatim in eandem sententiam concessit; & hortante Poliarcho statim occultam iniit viam parendæ potestatis. Præcipuos suæ Lixæ Magistratus iussit acciri, breuiterque memorato bellorum quæ instabant discrimine; petiit vt sibi confestim talenta centum magna, ex ciuium ære conficerent. Illico paruere; satis periculi imagine ad omne obsequium compulsi; & fœlicissimæ celeritatis fuit, quod intra biduum comportata pecunia tanto exemplo reliqua oppida impulit ad eiusdem officii curam. Liberalitatis etiam & munerum causa ob natalem Hyanisbes geminabatur, qui opportune tunc incidit. Is dies quamquam tanto in motu, omni remissione cultus fuit qua pacis ocia celebramus. Comessabundi in vrbe & castris, seque & pocula coronauerant; adeo vt sub noctem Gelanorus, cui credita erant castra, Poliarcho nunciaret, eam licentiam sisti non posse. Ille ad vallum properauit, haud ignarus in bellis nullum fortunæ tempus dandum quo ipsa subitis casibus vtique gaudens, possit improuidos merentesque percellere. Sed plerisque iam domitis mero somnus irrepserat. Iacebant inter vina; aut accipiendo inepti imperio cantabant; Nec Mauri quidem tantum, sed & Gallorum vulgus. Poliarchus Gelanoro, cæterisque qui compotes sui erant, castra atque vigilias, & ebriorum hanc turbam impense commendauit; Vtque erat festissimi ingenii, cum in vrbem rediisset libens versus aspexit, quibus vnus suorum Druidarum in temulentos sic lusit.

Venit iô numen; festo Deus ecce tumultu
Ecce Deus. Læti Bacchum aduexere furores
Pampineo insignem curru, quem Tigride multa

Axis

Axis agit, cœli spoliis armatus Eoi.
Æra sonent campis, omnique à fronte Corymbus
Nutet, & attonitam rumpant caua tympana noctem.
Venit iô numen. Nimius quatit omnia Bachus.
Hic trepidi postes pulsataque tecta recedunt;
Hic hederæ, hic picto saliunt monstra ebria cœlo,
Et quicquid timidis Mineidas induit alis.
Non magis Odrysias cum nox Trieterica matres
Impulit, aut Tyriam stimularunt Orgia Dircem,
Arua fremunt, spumat multo cratere vocatum
Numen, & imbelles ardent concurrere thyrsi.
Non tamen hic cædes, fata aut Penthëia Bacchus
Attulit, erranti truncum vel falce Lycurgum;
Sed trepidos gressus; blandoque papauera somno.
Forsitan & timidas ignota audacia mentes
Implet, & expulsæ mirantur cedere curæ.
Ecce iacent nullo perfusæ sanguine turbæ,
Victoremque suum perflant; Secura malorum
Fortunæque cohors. O captis numen amicum
Gentibus, & tanto fœlix insania lucro
Ni breuis, & primos expiratura sub ortus!

Sed nec remiges, militesque tota classe minor lætitia, ac deinde sopor inuaserat; adeo vt ægre deinde proprio periculo, & pene vulneribus, ponerent somnum. Ipsa enim illa nocte aduentans Radirobanes, ferociter à mari in capacem fluuium egit nauigia, strenueq; oppressis qui pauci ad custodiam vigilabant, totum littus ripamque obtinuit. Præsidiarii relictis nauibus ad castra confugiunt, aut amentes terrore, ad portas ciuitatis tam tunc sibi quam hostibus clausas: Alii triremes in altum impulere, qua hostem abesse silentium monstrabat. Radirobanes suorum plurimis confestim expositis; imparem quoque dato terrori ciuitatem fore existimans; milites distribuit, qui in littore consisterent, qui-

que ſcalis niterentur per mœnia. At non Gallis, & Afris, qui in terra conſederant, formido eadem, aut fortuna, quæ claſſiariis fuit. Gelanorus audito tumultu in littore, iubet paſſim excitari dormientes. Multis ſomnus mentem reddiderat, aliiſque periculum. Ipſe diſpoſitis per vallum cuſtodiis, & Micipſæ commendatis (dux ille Maurorum militum erat,) cum parte ſuorum, hoſtem iam veluti victoria ſecurum aggreſſus eſt. Radirobanes poſteaquam intellexit adhuc eſſe qui ſua defenderent, haud neſcius locorum iniquitatem ignaris & aduenis intempeſta nocte timendam; reuocari ſuos iuſſit; ſatis egiſſe viſus quod æquore victor, ſtatuere primo impetu poſſet in arenam tentoria. Facilem quoque in craſtinum victoriam augurabatur; ignarus cum Poliarcho decernendum, & Gallicis turmis. Contentus etiam Gelanorus, à caſtris & vrbe prohibuiſſe hoſtem; non perrupit ad eorum ſtationes; prælioque nocturno, præſertim abſente & inconſulto Rege, abſtinuit.

Prima deinde luce Poliarchus, qui apud ſe non erat ex cladis nocturnæ dedecore, ſuos, ac Mauros, ad concionem vocat. Ibi queſtus militare flagitium eſſe admiſſum ab iis qui ſeruauerant maria, adeſſe exermes iuſſit quotquot ex Gallis à claſſe aufugerant, eoſque in fortuitam ſeriem digeſtos decimi cuiuſque expiari ſupplicio. Eadem Reginæ ſeueritas in ſuos Mauros erat. Sed cum iam numerati ducerentur ad pœnam; illa pro Gallis, ipſe pro Mauris, orauit. Ita leuiori infamia, & in delictis militum aſſueta (nam inultum facinus non eſſe intererat) quibuſdã aliquid ſanguinis de lacerto miſſum eſt: foſſã alii ſeminudi ducere iuſſi; alii pari cultu ſtare in foro, ſui ſpectaculũ ciuibus præbituri. Et quamqam id tempus egebat militibus, relicti ſunt tamen eo die ad dedecus, vt cæteros animaduerſionis timor acueret.

Iamque ipſe Poliarchus coccinea inſignis chlamyde eminebat in Numida equo, nudumque verticem huc illuc oſtentans, ſui reuerentia & ſpe vincendi omnes ordines implebat. Relictis deinde qui regiam, qui mœnia, qui clauſtra portarum tuerentur, ad caſtra cum cæteris proceſſit; militibus ex imperio Gelanori iam in ordines paſſim euntibus. Quippe & leuiter armati iuſtæ pugnæ initia vtrimq; libauerant, & Radirobanes totam aciem inſtruebat; longe animo vultuque commotior, ex quo à captiuis audiuerat illic vnum ex Gallicis regibus eſſe; & Poliarchum appellari. (Nam eo nomine ille cenſeri volebat quo apud exteros ſe celebrauerat in tenuiori fortuna.) Statim Radirobani occurrit, ita iuuenem vocari cuius amore capta Argenis ſua fœdera deſpexerat. Sed an is ipſe eſſet haud immerito ambigebat, quia & multis idem nomen poterat conuenire; nec de eo Seleniſſa vt de Rege meminerat. Ac vt maxime Rex eſſet; vnde tunc ille in Africa? quis Deus hoc æmulorum par compoſuiſſet ad certamen? aut quod rixarum ingenium, vt idem occupato Argenidis animo interuertiſſet ſuas ſpes in Sicilia, & nunc veluti ex compacto aduerſaturus conſiliis ſuis in Mauritaniam veniſſet?

Sed imminens prœlium dilatam tot cogitationum ſeriem vertit in iram. Planicies modica erat à loco quem caſtris Radirobanes inſederat, ad vallum Poliarchi. Hæc ad pugnam deſtinata, armis vndique & ſignis fulgebat. Vterque Rex dexterum cornu ſuorum tuebatur. Læuum Sardorum regebat Virtiganes; & honori Maurorum Poliarchus dederat, vt in læuo ſenex Micipſa, magni in illa gente nominis imperaret; Huic tamen additus Gelanorus; vt vigore ætatis ſufficeret ad ea quæ ætas in Micipſa detraxerat. Annotatum eſt ad victoriæ ingentem fiduciam, Gallorum Maurorumque pauciſſimos in procinctu nuncupaſſe teſtamentum. Adeo non

vincere

vincere modo,ſed & frui victoria ſperabant. Vbi ſigna cecinere, initium pugnæ à ſagittariis fuit. Sed feruidius quam ex Imperatorum præceptis campo decurſo,totæ acies ad pugnam coierunt. Sic ademptum ſpacium ſagittis fundiſque eſt. Vix locus ad haſtas phalangibus; vix ſatis vertebantur equi in turmis.Ita omnibus primo ardore concitatis, nemo tamen aut vires Poliarchi aut animum æquabat; quamuis & Radirobanes æmulatione terribilis memorabilem pugnam ederet, & multi ſuis ducibus digni laudarentur vel ſua vel hoſtiũ morte. Luebant plerique inſontes paucorum inſaniam, &, quod triſtiſſimum bellorum nefas eſt, non ex offenſa,vel odio, ſed partitione fortunæ habebant quibus vitam eriperent.

Iam ſanguinis multum erat,cum fatis adhuc plurium necem properantibus viſi ſunt Dii intercedere. Quippe ea nubium caligo condidit diem, vt veluti ad intempeſtiuam noctem plerique horreſcerent.Fulminum deinde ſtrepitus, & decurrentium fulgurum minæ, ad religionem metumque furorem in alternis cædibus bacchantium conuertit. Sed adhuc implicitos,dubitanteſque Diis parere, acti in veſaniam Elephanti diuiſerunt; quos Hyanisbe iuſſerat cum frontalibus, criſtiſque & turribus promoueri in aciem. Plerique eorũ nuper in venatione capti, & adhuc propemodum rudes, nondũ libertatis & ferociæ erant obliti.Adhuc vero Europæ incognita erat hæc ſpecies.Immenſum & informe animal; pene omnibus membris vna mole confuſis. Merſum caput inter humeros, nec à globo multum diſpar, niſi qua proboſcis in terram deſcendit, fœde promiſſa à naribus, & ſi color abſit inſtar longi & tumidi anguis, neruorum circulis ita articulatim nexa, vt contrahi,laxariq; flecti etiam poſſit, & eſſe pro manu.Patulæ aures vtrumque tempus tegunt. Oculi exiguo orbe ſub tumida

fronte

fronte reconditi. Ebur, quo pretiosissimi sunt, longe ex ore eminet, pene instar lituorum, nisi quod debiliori parte inflectitur.

Ad hanc formam non obstupuerant modo Sardi in quos bestiæ agebantur; sed & Galli sua illa auxilia haud intrepidi videbant. Postquam vero subitis tenebris cœlum inhorruit, Elephanti tam pauere faciles quam irasci, tumultuque insolito qui edebatur in nubibus attoniti, iam cœperant difficiliores esse regentibus; cum ingens, & pene in oculos fulgur impactum adeo eorum valétissimum turbauit, vt repente verteretur in rabiem, immemorque disciplinæ, sese in cursum qua impetus erat effunderet. Prorumpunt & cæteri disiectis rectoribus, eumq. sequuntur. Mox acrius concepta amentia, omissoque gubernatorum imperio, iam non alteri modo parti, sed omnibus hostes esse videbantur; decurrebãtque per aciem inter arma & tumultum feruentes rabie; & quia exitum per tot cuneos non videbant, tanquam maculis induti quærebant libertatem. Plerique Gallorum ordines laxauere: Neque Sardis militia constantior fuit, vtique postquam obuii furentium bestiarum oppressi vestigiis iacuere; quidam etiam proboscidum nexu ligati, proiectique sublimes in aerem. Moles illarum, & nouitas, & horribile virium experimentum turbatis militibus mentem eripuit. Aduenisse Deum iram, vel facta tunc primum ad dirimendam aciem monstra, audebant coniicere. Multis vidisse furentes belluas satis erat ad fugam. Longius remotos terror sociorum in vesaniam abstulit. Equi maxime consternati, nec ferentes odoris insolentiam, dominos plerumque indignantes per loca præcipitiis intuta aut hostibus egerunt.

Tantam aciem à tredecim belluis (nam omnino tot erant) fusam esse, fortunæ ludibrium fuit; quo probatum est nõ plus corporũ vires in præliis valere quã affe-

ctus animorum; nec multitudinem magis ferro quam timore esse domabilem. Timebat Poliarchus insidias, suosque palantes, si qua ingruisset noua vis, tarde coituros videbat. Idem Sardi timuere. Ergo ducum, tribunorumque admonitu passim secerni cœperunt quos è diuersa acie vnus terror miscuerat. Multos enim in aduersa agmina tam alte siue sua, siue equorum fuga prouexerat, vt redeuntibus periculum esset, ne deprehensi cederentur ab hostibus. Sed vt plebeiorum memoria fatorum perierit; in paucis Radirobanis fortuna memorabilis fuit. Equo ille vehebatur, cætera quidem ad bellum aptissimo, sed indocili ad conceptos pauores; quos vt raros ita habebat furori simillimos. Tunc vero cum Elephanti debellatas timore copias fuderunt, totius agminis equis vno metu frementibus, ex[illegible]rsit in amentiæ speciem; nec qua iubebat dominus, sed tenax, lupatisque quibus regerebatur frænis potentior, sese alte penetrauit in hostium turmas. Interim recedebãt versus vrbem alæ ec[illegible]um admonente Poliarcho, vt illuc potissimum iter intenderent. Elapsi inter tumultum à Radirobane erant, quotquot ex suis circa ipsum pugnauerant, credebantque in ea mentium caligine eum vna rediisse. Solus igitur & longe à Sardis diuisus, ferociam animi consternatione acerrima mutauit. An fugere incassum conaretur tot telis circumseptus? an potius captiuitate redimeret vitam? aut quia capto luitionis spes vix erat, spiritum temeraria & impari pugna proiiceret? Respiciebat ad suorum vexilla; procul illa recesserant. Retro viã paulatim capesseret? at obstabant à tergo conferti. Dum dubitat, dum furiosis votis fortunæ maledicit, interim periculum creuerat, iamque ad portas ciuitatis erat agmen in quo latebat; & solum restabat ad salutem, vt se vnum simularet de Poliarchi militibus esse. Multum ad fraudem iuuit, quod initio prælii vt impu-

nius

nius ducem & militem agere posset, omiserat regia insignia, purpureum sagulum, cassidemque vittatam, & ea cuidam Megalostheni tradiderat. Ita cum trecentis Poliarchi equitibus intrauit inimicæ ciuitatis munimenta, hactenus quidem fraude idonea: Sed quo deinde succederet? Militibus omnibus hospitia aut tentoria sua erant. Si alicui manipulo se adderet, non lateret in paucis, qui plures, & armis ocultus, fefellerat. Sin omnium consortia fugiebat, quid erat aliud quam solitudine suspiciosa se prodere?

Quamdiu igitur paucæ hæ turmæ circa forum steterunt (illuc enim conuenerant, accepturæ ducum imperia) haud ægre multitudinis beneficio tutus fuit Sed nõ multo post à Poliarcho nuncius venit qui iuberet illa equitum agmina quæ vrbem intrauerant, ad hospitia sua diuertere, & Reginæ intra vrbem ea nocte pręsidio esse. Hanc vocem Radirobanes pene exanimis accepit. Sparsim enim equites turmas laxabant, quisque occupabat notas domos. Hospites, calonesque, expediebant officia. Ipse, tanquam domum quæreret, vnus circuibat omnes vicos, nescius quos potissimum fugeret, nisi quod obuii cuique formidolosissimi erant. Omnibus inuisus, & si caperetur solo redemptionis suæ pretio forte seruandus, magis magisque auctam cum ira formidinem vix tenebat: aliquoties impetu sumpto vt hostẽ confessus, & aut moriturus strenue, aut salutem in præmium audaciæ laturus, prorumperet per portæ custodiam. Vna quippe tantum erat in illo tumultu, quæ curribus & equis pateret, magnis quoque copiis obseruata. Nemo in via accedebat propius frænum, aut intuebatur in euntem, quem non tanquam in se intentum nouo horrore refugeret.

Cum pererrata vrbe non modicum tempus consumpsisset in illo timendi supplicio, nec differri amplius

possetaliquod consilium; occurrerunt agasones cum equis dominorum,quos ad aquam ducebant. Eos Radirobanes sequi instituit,si qua eorum ductu posset ad flumen peruenire. Vrbis autem situs hic erat. Altero à munimentis stadio fluebat amnis, ea parte qua itur ad mare;qua & hostes castra locauerant. At quo latere vrbs erat Sardis maxime auersa,ad ipsa mœnia pertingebat lacus ingens, sex vt minimum stadia latus, duodecim in longū protensus. Nec erat præter hunc lacum quo equi lauarentur aut biberēt. Illic autem nullum ab hoste periculum;ciuitate per tot aquas, nisi nauigiis non peruia. Exiguam ergo portam, quæ ad crepidinē lacus patebat, aliquot militum statione firmauerant, aperiebantque bis de die,animalibus adaquandis,& ad cæteros ciuium vsus. Ad illam tunc calones processere;Quibus Radirobanes mistus postquam spatia vndarum vidit tam ingenti campo porrecta, vix spem enatandi esse ratus,tamen veluti vltimo horrore vires collegit; & sic per vota (vt deinde suis narrauit)Neptunum affatus est. O potētissime illorum Deorum qui eadem cum hominibus elementa incolunt,cuius dona sunt fluuii, fontes,lacusq. has vndas quas salutis incertus nunc ineo mitiga, ô bone. Ferant me; & in destinatas ripas placide agant. Isti præterea equo(nam & illi generi præes, equumque excussisti à verberata humo)isti inquā qui mihi destituto pro cymba & vectore est, suffice vires, vt quem impetu suo hostibus tradidit,eodem eripiat. Tum ego de Afrorum manubiis expressam in ære tui beneficii, meique periculi memoriam, in Calaritano littore constituam; qua tibi fanum & nemus mei Patres sacrauerunt. His votis tacite obligatus, primum libauit aquas, in vadi commoditatem leniter desidentes; Equum deinde potu refectum paulo egit vlterius,frustra admonentib. qui cum eo erant in lacu vastam in proximo altitudinem latere.

latere. Ille autem contemplatus ad quam breuissime ripam sinus vndarum ferrent, vtrimque calcaribus impulit equum, qui iuba ferociter concussa dedit se protinus in vndas, soloque eminens vertice incumbentem Dominum ferre cœpit qua iussus est. Exclamant excrepidine, & primis vndis Mauri, errorem aut casum arbitrati, & monent qua commodius parte habenas reflectat. Sed paulatim procedebat in altum, omnibus qui id videbāt, vt in miro & subito casu, diuersa de eo iactantibus, nec dubitantibus quin periret. Iamque illum non viuere, sed cadauer deferri fluctibus credebant; vtique postquam longe recesserat, & tantum ex colore adhuc aliquid supra aquam eminere noscitabatur.

At Radirobani, vt timorem late circumstans periculum, ita spem dabat validissimus equus, quem voce, motisque interdum habenis reuocabat ad virium memoriam. Præstabant & facilem cursum aquæ in neutram partem obnoxiæ; Nam nec aliquo fluebant, & tunc solito placidiores erant, cessantibus ventis. Cœpit tamen ægrius equus emoliri aquas spiritu, videbaturq. deficere; cum in mediis fluctibus arena sublimis, neq. cedens vestigio, natādi necessitatem opportune intermisit. Stetit ergo difflandis fessus aquis, totoque pectore altior, tanquam laborem miraretur, se anhelitu leuabat. Sed Rex veritus ne exerciti nimio motu nerui post quietem rigerent, breues inducias ad respirandum fecit; adhucq. calidas suffragines motis calcaribus egit in lacum. Suffecit animoso equo concitum corpus, vndisque & intentione natandi differentibus mortem, ad supremam ripā vixit. Tunc liquente spiritu vix moratus dum Dominus sine lapsu descenderet, se in arena explicuit. At Radirobanes ad exhausti magnitudinem periculi horrēs; quod in ciuitatem hostium intrasset, quod per immensum inde lacum, & pene grauiora ipsa morte pericula, effugisset

gisset captiuitatem; nouo metu excitabatur; timebatque aut terra aut lacu venturos, qui vincula, vel, si recusaret, mortem darent. Longe enim ab ea lacus ripa suorum castra erant. Sed solatio fuit quod prima nox ingruebat, semper ad latebras fugamque securior.

Interim Poliarchus diuisis militibus qui in vrbe pernoctarent, aut essent intra vallum, ipse breuiter Hyanisbæ colloquutus, non mansit in Regia; sed in castris sibi prætorium iussit statui, ad omnes fortunæ articulos intentus, si qui cõmode in hostem se præberent. Nec cessisset inter tenebras, nisi illum Sardorum consternatio Regem quęrentium retraxisset ad cauendi ambigendiq; consilia: quia incertum erat, quæ causa tot in illorum castris voces attolleret, tot faces immensis circum campis accenderet. Namq; Sardorum duces ad Regis tentoriũ collecti, cum mutuo interrogassent, num redisset, num diuertisset in castrorum aliam partem: quis denique pugnanti adfuisset: quis texisset recedentem ab acie: postquam quisq; diuersa dicebat, omnes vno impetu ad tristiora cõuersi sunt. Cæsum captumve crediderunt. Nec aberãt à rixa: Quos cum Rege fuisse, quos seruasse, quos saltem vera de eo posse renunciare oporteret. Sed maxime militum vulgus, siue cura & amissi Principis desiderio, siue insania correpti, non expectato ducum imperio, quorum reuerentia ex Rege pendebat, soluerunt disciplinam. Hi auios petiuere campos, si Princeps errasset, compellatum reducturi: Plures accensis facibus cruentum prælio campũ scrutabantur, in cadauerum ora proni, illicq; timentes quod quærebant inuenire. Ita Sardorum vocibus, igne, procursu vndiq; arua feruebant. Speculabatur omnia de castrorum aggere Poliarchus: & seu nocturna hæc bacchantium militum religio esset, seu vllius alterius Dei furor, aut ars denique militaris in se parata: in omnia solertiam, excubias, vota composuit.

Cæterum

Cæterum in illo officio atque tumultu occupatis ſubito nuntiatur, Radirobanem in tētorium rediiſſe. Quippe ille ad vltimam lacus ripam expoſitus, antequam noctis caligo vſum oculorum eripuiſſet, ſtrenue ſpeculatus eſt quo itinere peruenire poſſet ad ſuos. Tum paluſtrem ripam ſequutus eſt, vt ſi qui inſtarent fugienti, inter arundines lateret. Ita lacum circumiuit: & deinde extra viarum frequentiam, per foſſas, aut mœnitos ſepibus campos, ad ſuum vallum contendit. Hoc ipſum formidoloſum ei fuit, quod ſparſi cum lampadibus milites clamoribus cœlum impleuerant; neſciuſque ſe diligentia illa quæri, omnium anxie faces & vultus fugiebat. Tandem in tentorium peruenit: Monitæque cohortes omittere ominoſam, iamque ſuperfluam de ipſo quæſtionem, pari licentia in lætitiam effuſæ, omnes ad Regis fores venerunt: Quo viſo cum diu plauſiſſent, ad ſtationes, aut contubernia, ægre receſſum eſt. Interim Virtiganes, Sardorumque præcipui, ad Radirobanis genua accidentes, cum fletu rogabant, quę fortuna, quodve conſilium, eum à ſuis tam diu auertiſſet. Ille prolixe diſcrimen memorabat, ſtupentibus cunctis, timoremque ambitioſe promentibus. Dumquę certatim omnes, aut gratias Diis agunt, aut Regi tanquam fortunæ fatorumque victori adulantur: quidam Poeta Virtigani familiaris, extemplo in eum caſum verſibus ſic luſit, vt diceret Radirobanem ſuis Sardis eſſe pro Sole: qui eo abſente emarcuiſſent, & ex reſtituti ſpiritu vultuque penderent.

Ergo auſæ fœdare diem noſtrumque tenebris
Sic nubes miſcere polum? Quæſiuimus omni
Æthere pallentis nutantia lumina Solis:
Ille aberat; proh fata Deum! ſeu texit opaco
Hunc ſoror occurſu, cœli ſeu calle latenti
Fatidicas pronus Cyrrhæ deſcendit ad vmbras.

Tunc vero quantis arſerunt pectora curis?
Excidimus miſeri nobis. Ah cedite gentes
Parrhaſiis natæ fœta inter robora ſyluis.
Scilicet exangui fugientem horrore ſequuti
Titanem, Occiduas propius pulſauimus oras
Planctibus, æternis ceu gens damnata tenebris.
Ni redis, ô hominum præſes, iam fræna remittat
Iuſtus honos legum, peccentque impune tenebræ.
Quid ſine te gens tota hominum? quo funere damnas
Diſceſſu nos Phœbe tuo? Reſolubilis aer
Obruet informem ſpiſſatis nubibus orbem:
Et ſe ſe in gelidas ſoluet natura pruinas.
Parcite mortales lachrymis, nec perdite planctus,
Purpureum redit ecce iubar, capitisq; coruſci
Fulget apex. Cernis radios, aſſuetaque ſceptro
Brachia, & igniferas pharetra lucente ſagittas?
Salue cura Deum, & noſtros ne deſere cœtus.
Nec facies. Sint noctiuagæ nemora alta Sororis;
At tu vrbes homineſque habeas. Tibi cura benignum
Ferre diem, & cunctas ſolio componere terras.

Poſtera luce inuicem aduerſariorum vires expertis lentiora fuere conſilia, vno Poliarcho adhuc prælium cogitante; Huic enim arma placebant, Radirobanis odio, & deſiderio petendæ Siciliæ. Sed Reginæ precibus dedit, ne eo die quietum hoſtem laceſſeret. Mirum fuit de exitu belli tam acriter Hyanisbem cœpiſſe diffidere; & ipſam Radirobanis temeritatem ſolicitudine fuiſſe mutatam. Quippe animus vtriuſq; ex immanitate ſacrorum ad quæ confugerunt emicuit. Nam Regina deligi ingenuum puerum iuſſit, qui Saturno immolaretur. Piaculi conſuetudo à Tyriis erat orta; qui crudelitatem moris infandi in Africa Carthaginenſibus ſuis colonis tradiderant. Externamq; & barbaram deuotionem in Deos territa Hyanisbe vſurpabat; quia miſeri aut anxii mor-

tales

tales terribilia & incognita remedia arcanam vim habere existimant. Apparabatur funesti sacri ratio, infulasque victima accipiebat: Nec Sacerdos deerat sceleratæ pietati. Cũ hoc vero Poliarcho nũciatũ est, statim turbatus exiliit; & ad Hyanisbem properans; Si hoc, inquit, fœdæ sæuitiæ auxilium, Regina, in hostes tibi placet, patiaris me abire. Nunquam enim vires meas illi superstitioni miscebo; nec committam vt mei milites numinis fortitudinem videantur induisse, quodcunque est quod tam turpiter placari amat. Nolo, inquam, extorquere à Diis pudendo pretio victoriam; qui non de illis sunt quos debemus colere, vel auersantur hanc deceptæ mortalitatis infamiam. Proinde aut hunc ex vinculis puerum, aut me ex finibus tuis mitte. Quamquam Hyanisbe verebatur Saturnum, erat tamen præsentior Poliarchus. Ademptæ sunt puero vittæ; iuuitque hoc ipsum populi mentes, quod Poliarchus non solicitabat extrema remedia. Num enim tantus dux belli incerta ignoraret; aut nisi in procliui sentiret esse victoriam, hanc vnius pueri sanguine dedignaretur à fatis comparare?

Eodem tempore, quasi superstitionibus conuenisset vtraque castra corrumpere, quidam senex inter Sardos illustris (Sitalces appellabatur) olim strenuus manu, tunc consilio spectabilis, venit ad Radirobanem, qui forte cum suorum delectis varia super bello agitabat; obtulitque suum caput, quo à Diis manibus pacisceretur victoriam. Nec interest, inquit, quod priuatus sum. Satis erit si me Rex meus deuouebis, vt salutem publicam sustineam, procuremque. Postquam ero legitimo ritu morti sacratus; lacessam hodie cum modica turma bellum, in quo terrorem ac diras mecum in hostem ferens, cædar à nescientibus me in exitium suum perire. Nonnihil cunctatus Radirobanes ad læticiam oblatæ, vt sperabat, victoriæ; gnarusque hanc sui capitis deuouendi vim ab

Italicis vatibus efficacem censeri,effuse Sitalcem laudauit: Et quoniam, ait, nobis tuo interitu victoriam trades, nec poteris sentire præmia quæ mereris, at scias tuæ stirpi apud me immotam gratiam manere: vt nemo Sardorum viuere malit, quam familiam suam ad gloriam euehere quam in tua mirabitur. Age strenue: & breuissimi fati cursu redime famam, quam nulla mors extinguat. Vocauere ergo Pontificem, qui deuotionis sacramentum more Hetrusco perageret: Subitoque Sitalces prætexta indutus, velato capite, super abiectum constitit telum, tangensque subiecta manu mentum, sequutus est omnia verba Pontificis, quibus aduersas Gallorum Maurorumque legiones, secum Diis Manibus,& Telluri deuoueret. His patratis, Tempus est, inquit,adhuc recenti religione, vt terrorem, fugam,interitum,in hostes deuoluam. Date leuis armaturæ aliquos, qui excursionis specie mecum tendant ad hostium vallum. Exciemus ad prælium vel eos saltem qui pro custodia castrorum stabunt:nostrisque per fraudem refugientibus, ego pertinacia extorquebo mortem ab hostibus. Et meo sanguine damnabuntur funeribus: poterisque execratos cum lubebit ad satietatem debellare.

Plerisque Sardorum quam mira tam certa videbatur Sitalcis oratio.Statim sagittariorum aliquot turmæ homini datæ,per quos hosté prouocaret ad certamen. Sed Sitalci seruus erat,diu liberaliter habitus, & charitate domini plus quã patriæ flagrans.Is herũ insanire in tam properæ mortis voto existimans, postquam dissuadere non potuit,clam ad Poliarchi castra conuersus est: deductusque ad illum: Venio,inquit, patriæ meæ proditor:&ab illa salutem,à te autem tuisque perniciem auersurus.Nec grandius præmium efflagito, quam vt illius vitam seruetis cuius mors vobis in exitium destinata

est.

eſt. Raptim deinde expoſuit furiale Sitalcis conſilium: Quo audito, Poliarchus non tam exhorruit ad Religionis infernæ vim (neque enim credebat ex vnius deſperati,aut furentis, voluntaria morte totas acies profligari) quam terrorem præuerti concupiit in ſuis facile illapſurum ſuperſtitionis ingenio. Itaque indicem, ſi vera afferret, ſperare præmia imperauit; & indutum Gallicis armis, vinculiſque tamen cohibitum, ſagittariis addidit, qui in procinctu intra caſtra conſtiterunt, vt ſi quod ſeruus monuerat, leuis armatura à Sardorum vallo procederet; ingruentes refellerent. Iis autem præceptum eſt, vt terrore miniſque pluſquam vulneribus certarent, ne in Sitalcem, quem inuiolatum præſtari volebat, temere peccaretur. Seruo autem ſua & domini libertas decreta eſt, ſi mature pugnantem commonſtraret. Vix ea Poliarchus edixerat, cum velitatio à Sardis coorta eſt Sitalcem ducentibus. Illico erupere à Poliarcho præparati; & ex aduerſo Sardi haud multum cunctati miſſilibus, ſimulatione fugæ deſerunt Sitalcem, auidum petire, & mortis ſpe maiora humanis viribus audentem. Sed ſeruus inclamabat illum eſſe quem ſeruari Poliarchus præceperat. Ergo in medium turmæ furentem excipiunt; & armis contecti perferunt ictus, exarmantque circumuentum. Inde abnuentem ſe dedere, & ſolicitantem contumeliis iram hoſtium, tamen trahunt ad caſtra: quo cóſpecto, Poliarchus, Melius, inquit, apud nos quã apud Deos manes cœnaueris. Nec ingere maledicta; quaſi crudeles ſimus qui coegimus te viuere. Vbi enim de huius belli exitu diſceptauerint fata, in nobis mora non erit ſi tunc quoque perſequi mortem volueris. Sed nolo apud Vmbras glorieris, quaſi in tui mercedem noſtra omnium fata Dii prodegerint.

Vno deinde captiuorum accito, ea lege illum ad ſuos dimiſit, vt Radirobani nunciaret, bene habere in Galli-

cis castris Sitalcem: Igitur curam de amici valetudine o-mitteret; Victurum hunc saltem ad exitum belli. Nam & Tellurem, & inferos Deos, recusasse victoriæ precium quam dare non poterant. His à captiuo nunciatis, accendit Radirobanē cœpti infœlicitas, simulq; insultatio exprobrantis superstitionem Poliarchi. Necdum certus an Poliarchus ille esset quem amabat Argenis, animi tamen odiique augurio suspicionem fouente, verum exprimere statuit perplexa epistola, quam Poliarchus vt vanam obscuramque negligeret, si forte cum Argenide nulla fœdera inuierat; sin autem erat ille quem Selenissa prodiderat, statim historiam agnosceret, daturus haud dubia iracundiæ & æmulationis indicia. Neque mora, & vni vicissim ex Gallis quos habebat captiuos, litteras ad Poliarchum tradit; quas detulit ille ignarus conuiciorum quibus contumeliosissima cera legentis oculos impleuit. Non enim Argenidi, non Hyanisbæ Radirobanes pepercerat. Aiebatq; se mirari, quod Theocrine post contubernium iuuenculæ Principis hæreret Hyanisbæ. Vt puellam fefellisset, sic ab anu iusto Cupidinis telo esse deceptam. Sed se vindicem adesse Siciliæ, cui recisam simulatæ Palladis ceruicē vouebat. Ira turgidus Poliarchus, nec iam magis Hyanisbæ quam sibi gesturus hoc in Radirobanem bellum, codicillos quidem pressit, cæterum tam commoto ea vespera vultu fuit, vt constaret nihil paruum agitari. Præter conuiciorum fœditatē, adhuc animus turbabatur ad nomina Theocrines & Palladis, quærebatq; apud se quis hæc Radirobani secreta retexisset; donec memor Argenidem vltimo quod inter eos fuerat colloquio esse questam de perfidia Selenissæ; ipse rem omnem inde emanasse coniiciens, cœpit frendens, vnaq; iracundia Radirobanem atque anum complexus, sibi de vtroque supplicium destinare.

Vt vero illuxit, ferro non verbis refutaturus iniurias,

exerci-

exercitum in ordines iussit ire; præmonita Hyanisbe ne cui inter pugnam portæ vrbis paterent. Nec se quidem de victoria dubitare; sed si qui suorum fugissent ex acie, nolle se intra munimenta hos recipi. Nunquã alacrior militibus visus conuenientibus verbis vnumquemque affatus est. Gallis adiutæ Hyanisbes quæ ipsos decora manerent referebat; Mauros tyranni odio sacra patria euersuri agebat in iram. Vtrisq; spolia ostendebat, & in vicino esse Sardiniam; quam, inquit, si in isto quem videtis campo vicerimus, obnoxiam nobis eo modo habebimus quo Radirobanes Africam vellet. Omnes quidem illa verba, sed plus vultus dicentis permouerant. Nec segnior acuendis militibus Radirobanes multos sibi in ea victoria triumphos fingebat. Nam Poliarchum Argenidis spõsum esse inde crediderat, quod tam subito imminebat certamine quasi pridianas literas vindicaturus. Si hunc ergo occideret, illo ipso vulnere cogitabat, & se summum de Argenide supplicium esse sumpturum, & à regno deiecturum Hyanisbem; qua subacta ipse Mauritaniæ sceptro auctus traiiceret in Siciliam, non habiturus ex hostibus qui victoris ora ferre, aut ipsius imposterum imperiis intercedere auderet.

Hac immani spe ferox, instructos ordines admouit venienti Poliarcho. Nemo erat, qui non de fortuna partium decreturum illum diem coniiceret. Intentior itaque cura spem ciuium variis terroribus miscebat. Prohiberi à muris ciuitatis non senes poterant, non flebilior turba oneratæ liberis matres, quos innoxios passim Diis ostendebant, veneratæ ne teneris corporibus hostis illuderet.

Balearici, qui in Radirobanis acie erant, Numidas inchoandæ pugnæ præmissos suis fundis turbauere. Sed Poliarchus equites Gallos procurrere iussit, spatiumque funditoribus adimere quo saxa librabant. Numidas autem

tem monuit, vt relicta prælii fronte leuiter obirent hostium latera, & quamplurimos à pugnæ recto ordine in se distraherent. Contra Radirobanes satis agebat; aliquot turmis equitum circuire hostium cornua imperans, & à tergo incautos adoriri: Simul Gallicæ Africanæque linguæ peritos miserat, qui tanquam Poliarcho iubente proclamarent inclinare ad Sardos victoriam, profugerent Galli Maurique. Lixam ad receptum patere. Ea vox non paucos initio perculit, risu deinde excepta est: & pari vociferatione à multis relatum est, vt fugerent Sardi. Nihil medii inter vtramque aciem erat; obstabant corporibus corpora: telum telo frangebatur. In tam arctis ordinibus, aut cadere aut vincere vnicuique superérat. Hortantium quoque clamor, questibus sauciorum, & fragore armorum permixtus, terribili sono in vrbem ferebatur. Galli præstabant equitibus. Sardi, & Ligures, phalange non cedebant. Sed Ducum præcipuum opus fuit. Hinc Poliarchus præter ingenium sæuus, non planctus, non vota audiebat deprecantium mortem: siue aures belli ardor occluserat; siue in Radirobanem ira; qui ex alia parte perruptos vi ordines solus sæpissime intrabat tanquam oblitus erroris quo inter hostes prouectus ingratiis Lixam peruenerat. Ita Sardi sub Poliarcho laborabant, cedebantq; circa Radirobanem Galli ac Numidæ. Sed grandior ira Poliarchum torquebat, nec vulgari sanguine restinguenda. Vnum erat Radirobanis pectus quod maledicti in Argenidem & Hyanisbem conscium suo vulnere expleret sæuientem. Per suos igitur hostiumq; manipulos, quærere hostem cœpit dignitati & iræ suæ parem, multum quoque inclamitans, vt si auderet, si vir esset, proprio discrimine totius belli fortunam prouocatus exciperet. Vicit acrem & confusum præliantium cadentumque tumultum vox sæpe repetita aliisque mandata; & ad Radirobanem

haud

haud quietiora cogitantem allapſa eſt: quem hoc vnum puduit, quod prior non vocaſſet. Ocyus cætera reliquit certamina; omnibuſque ſubmotis properauit in æmulum. Non leones Africa illa, non ſerpentes tanto furore incitatos aſpexerat. Breui tamen colloquio ſuſtinuerunt auidas manus: Priorque Poliarchus: Ades, inquit, ô latro: da pœnas turpiſſimæ noxæ. Non mihi hodie elaberis non ſi plenius quam Achillem inuiolabili Stygæ tua mater te intinxit. Tibi, Domina, ſacrum hoc fero: ſi tam turpem hoſtiam forte accipies. Et Radirobanes; Prodis tandem de Gynæceo molliſſime amator? Sed præteritæ vitæ probra mors inter arma celauerit. Ne dubita, tanquam vir eſſes, iugulum dare.

Neutri vacauit alternis contumeliis prolixius reſpondere. Ira quæ addere vires ſolet, iam nimia, impotenſque pene debilitauerat manus. Coierunt tamen pectoribus, equis, telis; non mollius quam ſi alliſas rupibus rupes turbo conferret. Sed ictibus fortuna tunc abfuit; & equi, quamquam illo concurſu læſi, ad cæteram pugnam non fuerunt inutiles. Circumactis ergo habenis, vterq; iaculum alte amento quaſſatum vibrauit; quod inuicem parma excuſſum eſt. Supererat vnicuique miſſile alterum: Id ne fruſtra periret, diu armorum aditus oculis manibuſque metiti ſunt. Tandem Radirobani nihil certius viſum quam equum hoſtilem confodere; quod ne impune eſſet, equum illius viciſſim Poliarchus ferit in capite: mox ambo veriti lapſum, aut beſtiarum iam in morte inſanientium fugam, velut pari conſenſu in terram deſiliunt, raptiſque bipennibus, quæ pendebant ex equis, ad certamen præcipitant. Sed ſuorum pietate diuiſi ſunt. Quippe media Gallorum agmina atque Sardorum, interuenere furentibus. Hæc vero auxilia cum vterque auerſaretur, ægre tandem, nec antea quam ſæpius iuſſus, receſſit è medio miles, Regibuſq; arenam

reſtituit;

reſtituit; qui adhuc integri, omiſſis bipennibus, læua clypeum tenuere, dextera haſtam; quam ab hoſte venientem Poliarchus eludens, certiori ictu Radirobanem tetigit, vulnuſque haud modicum fecit in latere. Strinxere inde ferrum; ſæpe ita conſerti, vt ſolo capulo ora aut pectora liceret verberare. Nulla pars corporis, nulli armorum nexus intentati ſupererant. Horror omnes, & deinde miſericordia permouit, tantorum ſpirituum Principes incolumi exercitu perire. Rurſus igitur agmina coierunt, diuiſeruntque pugnaces; quod vterque in decus ſuum accipiens, proximos cum ira & imperio rogauit, ecquid victum ſe crederent, quem ſic tegere, ſic à pugna properarent eripere?

Sic militibus, ducibuſque diſcuſſis, redeunt ambo ad poſtremum diſcrimen; animis quidem inuictis; ſed multi ſanguinis iactura vires abſtulerat; anheliſque corporibus iam nec certi nec validi erant ictus. Plus animi tamen & ſanguinis Poliarcho reſtabat. Memor deinde cauſæ quæ odium fecerat, nec dubius niſi vinceret perituram dolore Argenidem, altius ſuſtulit ferrum, eoque in Radirobanis iugulum oblique intrauit, inter galeæ loricæq; cõmiſſuram. Ille ſe mori intelligens, feſtinanſq; ad vindictam, curſum in Poliarchũ præcipitat, affligitq; ſui corporis mole incautum; ſic vt in terram ambo deciderent. Statim militum vlulatu cœlum inhorruit, his vnum, his alium occidiſſe, pleriſque vtrumque expiraſſe credentibus. Et quia ſub premente Radirobane Poliarchus ceciderat, peiori omine mens Gallorum, Maurorumque vertebatur; vt nec defuerint qui ad Hyanisbem decurrerent triſtia de eo nunciaturi. Inundauere in campum confertiſſima turba Gallorum atque Sardorum. Nulla Præfectis reuerentia; nihil vexilla ordineſq; tunc poterant. Suum cuique videbatur ad Reges decurrere, eoſq; ſeu occidiſſent, ſeu viuerent, ab arena eripere.

Adeo

Adeo vt tumultuoſa auxilia Poliarchum pene obruerint; Sed iam ille paulatim ſe expedierat ab hoſtis complexibus; & vltimo ſingultu explicitum ferro adhuc tentabat. Hunc vero vt viuere, & erigi, Galli ſimul Maurique conſpiciunt, ingenti feroces gaudio prouehuntur in Sardorum promptiores Radirobanis cadauer tegentium, ipſumque Poliarchum infeſtantium telis. Sed diſcrimen breuiſſimum fuit. Nam & victoriæ lætitia Poliarchum refecerat, & Galli impigram opem ferebant. Senſim igitur Sardi ceſſerunt, aliquid quoque ſuæ virtuti imputantes quod tanta in clade à fuga temperabant.

Illis igitur late ſubmotis, hoſtili potitus corpore, ſpoliiſque opimis, Poliarchus ſyncere victor fuit.

IOANNIS BARCLAII ARGENIS

LIBER V.

EO modo intra paucissimos dies profligatum est bellum longiori mole attriturum mutuas opes, nisi in cupidos Principes incidisset; & qui priuati sui fati rem omnium publicam fecerunt. Cedentibus Sardis minus infestus in castra reditus fuit, quod nec effuse fugerunt, & conscius vulnerum Poliarchus properauit in vrbem redire. Interim tamen, dum medici subito remedio sanguinem sistunt, de proxima arbore exscindi ramum iubet, quem aptatum trophæo, armisque Radirobanis indutum, reclinauit in humerum suum. Sic ornatus conscendit in currum, quem equi candidi trahebant; pulcherrimoque spectaculo, circumfusus militibus, opima spolia gestans, ad Martis delubrum prouectus est. Nulla enim in Africa erat Feretrii Iouis religio. Populus omnes vias impleuerat, vt per subitam pompam licuit ornatus, frondibusque quascumque sors obtulerat nunc onerans manus, nunc vias

quà

qua triumphus pergeret sternens. Tunc in victorem laudes, tunc mutua de Africæ salute gratatio. Hyanisbe in vestibulo templi opperiebatur Poliarchum; cui de curru descendenti in hunc modum locuta est; Priusquã hæc spolia propitio Marti sistis, Magne Rex, sine me ea tibi dicere quæ tu mox Diis. Tua virtute sospites sumus. Reddidisti liberos cœli haustus; vnicuique de populo suos agros, necessitudines, lares; Mihi vero purpuram, mihi absentem filium asseruisti. Exige à nobis quicquid voles, beneficio tuo minus erit. O fata! Quid quod video vulneratum; & audio non sine discrimine vicisse? Victima ipse fuisti, cuius sanguis mihi propitiaret victoriam. En igitur Radirobanem modo formidolosum Africæ, iam ingestum humeris tuis armorum suorum specie; & quo propius discrimen fuimus, nunc gratiori horrore nostros oculos perfundentem. Veni ad Deorum templa, Heros, quos olim augebis: Et siue his spoliis ad nostros tholos affixis tuam virtutem luminibus Afrorum consecras; siue tantum monimentum Diis Gallicis in patriam transmittis; scias nihil obstare quo minus aras tibi statuam, diemque, & flaminem, nisi quod te inter mortales agere quam diutissime exopto. Hæc oratio ingenti populi plausu excepta est; inter quem Poliarchus, cum quæ suam modestiam decebant Reginæ respondisset, ad Gradiui fores venit. Adhuc cruentum de prælio religio erat ad aram accedere, Deóve libare. Satis fuit sacerdoti trophæum tradidisse, numenque compellare à limine, acciperet libens, & paria sæpe munera sibi dari annueret. Dum sic orat, sensim vulneribus cœpit vinci. Iam pleraque enim frigebant & dilata curatione tumuerant. Adhuc tamen, ne Reginam & milites terreret, in dissimulatione durauit; nihil aliud profatus, quam aliquantulum quietis fessa labore membra reposcere.

Ibat ergo ad Regiam, comitante Hyanisbe; & militum multis in eo adhuc quo pugnauerant habitu latus vtriusque stipantibus. Sed nondum vestibulum subibāt, cùm à Sardis adesse legatos nunciatum est. Quippe Sardi nec viuum à se Regem esse protectum, nec mortuo saltem habitum honorem, vt in maiorum tumulis condi posset, impatienter dolebant. Timor inde inter illos vulgatus est, ne captiuo cadaueri hostis illuderet. Igitur in ipso tumultu, quatuor Optimates magis suo quam communi consilio, re tamen cum pręcipuorum aliquot breuiter pensata, sumpsere legationis infulas, & omniū Sardorum nomine Lixam venerunt. Hos vero; Regina annuente, Poliarchus venire, & dicere statim iussit in ipso regię vestibulo; quasi contemnendam legationem non serio, aut per ocium, & in cultu dignitatis; sed tumultuarie in via auditurus. Vnus erat legatorum cui cæteri communem orationem mandauerant. Is conuenientissimo sermone Poliarchum monebat, vt clementer fortuna vteretur; neu contemneret tanquam victos Sardiniæ Deos; aut etiam suos, duriori in hostē occisum lege offenderet. Venisse se repetituros Regis corpus. Ignobilia etiam esse odia quæ vltra mortem procedunt; nec disparis laudis fore & vitam extorsisse pugnanti, & iam victo indulgere. Meminisset Radirobanem Regii ordinis reuerentia saltem à tumulo non arcendum. Si Theseum imitaretur, ne insepultos hostis manes pateretur errare: Sin esset Achilles, contra auro vile non fore genti Sardorum Principis sui corpus. Ad extremum addidit preces, & inter viriles gemitus perorauit. Poliarchus contemptim ad eorum monita respondit, se eundem genium, Deosque eosdem in consilio habiturum ad regendam victoriam, quos ad comparandam habuisset. Cæterum iis qui mori scelere meruissent, ne quietam quidem mortem esse debere. Nisi forte & Dii, quos illi

tories appellabant, defunctorum vmbris parcunt. Horrere omnium memoriam ad Radirobanis flagitium, qui captato tempore ſanctiſſima cum Hyanisbe fœdera violauiſſet. Denique (inquit) ſcitote mei iuris non eſſe quod petitis. Reginæ arbitrium eſt, ſæuire an miſereri malit. Huic enim pugnauimus; huius cum cætera victoria Radirobanes veſter eſt. His auditis, Legati, iam cœpto diffidentes, vertebantur ad Reginam. At illa abnuebat vſurpare licentiam quam Poliarchus ſuo ſanguine fecerat. Diu ergo altercati vter ferret ſententiam, ſeipſos & legatos ſuſpenderunt. Sed in Poliarcho vulnerum dolor moram non ferebat: ſciebatque præterea præſentibus maxime nec diu libratis beneficiis candidæ liberalitatis genium ineſſe. Itaque vrgenti Reginæ, vt ipſe aut abſolueret legatos, aut in alium diem differret; Intelligo, inquit, ô Domina, quid ſenſus tibi ſit. Nam ſi pro acceptis iniuriis vlciſci cadauer velles ipſa palā imputares hanc ſeueritatem tibi. Nunc præterquam quod es miſericors, vis liberalitatis authorem me videri quam promis in Sardos. Tollant ſane, ſi ſic iubes, inutile cadauer impii Regis, flammiſque non ſenſurum imponant, quæ viuentem melius excepiſſent. Certe, inquit, Hyaniſbe: & intelligant nullas hic eſſe Thebas, & Poliarchum viciſſe, non Creontem: Cum autem ſepulto epigramma facient, meminerint inter illius victorias, hanc ciuitatem bis ab ipſo intratam.

Hæc modico riſu locuta à legatis auertitur; quibus ex Poliarchi imperio redditum corpus eſt, vt erat, armatura ſpoliatum. Ipſe tandem perfunctus publicis curis, nec amplius ingredi valens, inter ſuorum manus peruenit in thalamum: vixque moratus dum lorica laxaretur in ſtratum ſe coniecit. Quamquam medicos ſecum aduexerat, memor tamen in Hyanisbæ aula celebres eſſe, ſibiq; cum à peiratis læſus illic ægrotauiſſet, perſpectos,

voluit eos quoque aduocari. Admoti igitur duo Galli totidemque ex Mauris, expectatione profundius læsum, mutuo inter se terrore mussabant. Præcipui periculi vulnus erat in latus desidens, & explorantibus dubium an receptum in vitalia esset. Sub hæc percunctanti Reginæ quid sentirent; clã referunt, esse in incerto Regis saluté. Illa prudenti dissimulatione rem tegi mandauit, ne qui motus in suis aut hostium castris existerét. Tum amplissima pollicitatione medicos adhortata, ne quid fidei aut artis omitterent, ipsa dum nudantur, dum explorantur vulnera, adesse ac videre sustinuit. Multum cruoris effluxerat (nam & statim ac in thorum procubuit, ex omnibus vulneribus proruperat vis sanguinis) lentoque nec æquali venarum pulsu, manus sæpe tentata peritos terrebat. Medicis itaque operam certatim promentib. vnus illorum, Afer, Themison nomine, oris propemodum temnendi, staturæque breuissimæ; cæterum arte sua, & euentu conciliorum conspicuus; Nihil agimus, inquit Aliam mortem Regi timeo, quam quæ istis vulnerum meatibus sese insinuet. Neque enim putemus quicquid sanguinis ferro tactum est, & loco dimotum, ab corpore effluxisse. Sed & omnis cruor in venis nimio motu extra temperiem cum sua fæce efferbuit: Coibit igitur adhuc calidus, turbatusque, in opacam saniem, & occupatis costis spirandi libertatem, & mox vitam, ni cauemus, eripiet. Quid, inquies, remedii? Non aliud quam vt regiam in lacerto venam soluamus. Ita laxato sanguini turbatio adimetur quæ in tabem se cogeret. Omnes ad hanc vocem horrebant. Nam qua manu, quave audacia, exhausto corpori, vitæque vix in tantillo sanguine hærenti, adhuc aliquid eriperent? Vicit tamen medici asseueratio, eum non aliter viuere posse. Delibauere itaque venam, tristissima expectatione multorum. Singula deinde vulnera propriis remediis fouerunt;

runt; quietique relictum vetuere vllo tumultu vllove
negocio in eam noctem ſolicitari. Neque tamen Hya-
niſbæ perſuaſum eſt vt abiret. Haud procul à thoro in
hemicyclo acquieſcens, accedebat identidem ad iacen-
tem, nunc verita ne is defeciſſet, & anxie legens anheli-
tum; nunc ſeruorum ſedulitatem præuertens; & omnia
officia exhibens vix ſcienti à quo tam prolixe iuuaretur.

Vix demum Hyaniſbe, vrgentibus ſuis, & deficiente
iam nocte, ſeceſſit in thalamum ſuum. Necdum mul-
tum ſomni ceperat, cum Principum concurſu excita-
tur, ſimul geſtantium gratulari, ſimul quid in re noua
fieri ipſa vellet quærentium. Quippe cum in Sardorum
caſtris tota nocte aliquid tumultus auditum eſſet, pri-
mo mane nec eorum viſebantur in flumine naues, nec
quicquam circa vallum aut cuſtodiæ erat, aut omnino
frequentiæ. Miſſi deinde à Micipsa qui ſolitudinem ex-
plorarent, retulerunt Sardos abiiſſe; & precioſiora con-
tentos auehere, non pauca reliquiſſe victoribus. Liqui-
diori ſimul luce extrema profugientium claſſis conſpe-
cta eſt. Amiſſo enim Rege, expers conſilii cum cæteris
purpuratis Virtiganes, non deſperauerat modo victo-
riam (nam cui vincerent, vel cuius auſpicio; nihil vnum
aut velle, aut timere iam adacti?) Sed & ferociam ho-
ſtium illo aggere ſiſti poſſe diffiderat. Præterea ciuilibus
malis exercenda Sardinia armatos reuocabat. Duo e-
nim poſt Radirobanem erant qui ſceptrum depoſce-
rent, ex duobus Radirobanis patruis geniti: quorum v-
nus Harſicora, ex iuniori natus, ſed ſenior, ſuæ ætatis ra-
tionem volebat haberi: Alter Cornius dicebatur; nec ſu-
um naſcendi ordinem, ſed parentis referebat. Tot ma-
lorum præſagia, cum præterea militem ſpes, & alacritas
defeciſſet, ducibus perſuaſerunt, vt ſine claſſico ſpargi
per caſtra imperium iuberent colligendi ſubito vaſa, &
Afris inſciis ſoluendi ex littore.

Hanc fœlicitatem nunciaturi Reginæ,plurimi Optimatum conuenerant;qua audita; Vtinam,inquit,hac lætitia frui possit,qui eam nobis peperit. Vtinam Poliarche,non sim de te impensius dolitura, quam de hostium clade nunc gaudeo. Simul intra Poliarchi limen processit, paucissimis matronarum & Procerum comitata. Languebat ille, vigiliæ & sopori medius, inter omnes ægritudinis summæ notas. Gemitum tamen, questuumve solatium nulli dolores expresserant. Eadem maiestatis constantia quæ valenti adfuerat, pene pereuntem comitabatur. Vox quidem debilior erat;nec quæ accipi,nisi à proximis, posset: cumque Reginam vidit; Numquid,Domina,ab hoste turbatum est? Siue sospitem Dii me facient,breui vlciscar contumaces; siue vmbra tantum ero,adhuc terrorem iniiciam. Interim permitte rem tuo Micipsæ,& si placet, Gelanoro. Hæc verba,quamquam tenuissimo sono exilia, eo affectu vrgebat, vt in vultu videretur viuidioris coloris aliquid arsisse. At Hyanisbe, Nihil opus,inquit,ô Rex,aliis armis. Nam quis tuæ victoriæ succedere dignus sit? Tu rem heri consummasti, omnium viribus in vno Radirobane excisis. Aufugerunt perduelles turpi noctis auxilio, sociis insepultis,castrorum integro aggere,& præda quam auehere celeritas vetuit diripientibus relicta. Poliarchus ad has voces erectior videbatur, percurrente totum corpus sensu successus. Ergo lætitiam vulgi inhiberi non voluit,ad templa,ad littora, ad conuiuia properantis; quamquam adhuc de ipso timeretur, iuberetque Hyanisbe differri publicam læticiam, donec illam sua valetudine auxisset. Totam Lixam vana ambitio exhausit castra hostilia intrandi; & de summo littore deuouendi abeuntes. De spoliis deinde rixari; vt vix Diis Regibusque seruarentur primitiæ.

Cum vero attrectanda fuerunt vulnera Poliarchi,

nouandaque remedia, Principes amicorum, circumstetere lectum, à medicorum vultu miserrime pendentes. Aderat medicus qui pridie sanguinem mitti iusserat. Is fasciam quæ circa grauissimum vulnerum erat resoluit. Nondum enim medicina trifariam erat secta: sed iidem de morbo sententiam dicebant, diluebantque remedia, & manus ægris membris, aut sauciis admouebant. Tunc vero visum instar prodigii, iam saniem in pus ematuruisse. O Deorum munus! exclamat Themison; Reddite quicquid debetis cœlo, si qui pro salute Regis vouistis. Nunquam ego ad hunc diem tam certa ac subita salutis indicia vidi. Abest febris; non modo vulnera non ardent, sed tanquam in mitigatis tempore plagis pars syncera quicquid emortuum est segregat, resoluitque. Omnes, tanquam ex adyto oraculum esset, illas voces acceperunt. Amentes gaudio hi lachrymas mittebant, hi proximos amplectebantur. Deciderunt & in pauimentum multi, Apollini, & Æsculapio, & Hygiæ, commendantes inceptum beneficium. Nemo tamen Reginæ animum æquabat. Cœlesti Punicæ hecatombem vouit, & ludos, cœpitque bona fide tunc primum percipere victoriæ voluptatem. Publice quoque tridui vacationem hilarior pietas fecit. Poema Nicopompi quod Soteria dixit, quamquam multo post conditum (quippe rem sero in Sicilia absens resciuit) tamen operæ precium hic referri; quia, tanquam adfuisset, subitam celebrat præsentemque læticiam.

Viuet iô. Quid se, velut acceptura merentem,
Angusto vacui stipant iam limite cœli
Astra; vel Elysii sperant hæc gaudia manes?
Viuet, & humanas multum dignabitur oras
Sceptrigerum egregius Regum, qui cæde tyranni,
Gallica Sardois celebrauit robora fastis.
Qua Stygiis limes niueus discriminat aruis

Insontes animas, nullique adeunda virescunt
Supplicio nemorum late conuexa piorum,
Belligeri errabant manes, quos inclyta virtus
Exemit pœnis, & tuta ad flumina Lethes
Rixarum oblitos sero concordia iunxit.
Dumque per aduersi regnum illætabile Ditis
Pœnarum infandas species, ignesque, rotasque,
Securi aspiciunt, motoque è vertice Diras
Impia terrifico quatientes sibila nutu:
Ecce recens Stygias turba aduentabat ad oras
Sanguineo informis cultu, nondumque remissis
Ensibus, & sæuæ crudelis imagine pugnæ.
Mirantur summo Elysiæ de margine syluæ
Magnanimi Heroes numerumque habitumque virorum,
Telaque & ereptis immania vulnera membris;
Qualia non rubris Simois lauat horridus vndis,
Dum Phrygias acies, aduersaque signa Pelasgum
Hinc ferus Æacides, maiorque hinc submouet Hector.
Tunc ita mussantes: Quod vasta in vulnera ferrum,
Quæ tantæ valuere manus? Non sæcula nostra
Has tulerant vires. Sic ô mortalia crescant
Robora: nec summo timeat Deus omnis Olympo!
Talibus intentos dictis, mox grandior vmbra
In sese aduertit, Stygiis quam cymba laborans
Vix dederat ripis: Necdum caligine toruos
Mutarat vultus functi nouus incola mundi.
Quin etiam amissi superant insignia regni,
Murice picta chlamys: nec adhuc direpta comarum
Vincula: Et erepto fulgebat dextera ferro.
Sed multo informes squalent in sanguine vultus,
Pectoraque: & scissas fallunt spiramina fauces.
Haud mora correptum, qua stat fera iudicij vrna,
Nil veritus traxit lictor. Cessere reorum
Vulgares animæ; vertitque huc ardua Minos

Lumina.

Lumina. Terrificos sequitur reuerentia vultus,
Et quamquam assuetas mouit formidine sedes.
Ille autem iussus (nec detrectare potestas)
Pandere quæ vitæ series, quo funere raptus,
Quid meritos portet suprema ad Tartara manes,
Incepit nondum deiectus, & improba mouit
Ora memor regni. Tristes siluere cauernæ,
Atque audituras voluit Styx mollius vndas.
Si qua Radirobanis nomen fortuna sub vmbras
Attulerat (certe hostiles huc sæpe cateruas
Egi, & rumpentes lassaui stamina Parcas)
Ille ego Sardoa modo formidabilis Aula
Aduenio. Me gens certis Balearica fundis,
Me Ligures timuere. Sed ô quid inutile iactem
Robur, & armatis insignia castra maniplis,
Si nulla extincto superest reuerentia sceptro,
Et virtus hic sola valet? Quid me vrget Enyo?
Horrentes differ stimulos. En sponte profabor.
Heu nimium fisus regnis, meque inter amicæ
Fortunæ obsequia, & primæui sanguinis annos,
Mortalem oblitus, non fas, aut iura colebam,
Non superos. Deus ipse mihi, frangique voluntas
Nescia: Tum meritæ nusquam mens conscia famæ,
Nec fidi comites, vilisque ad singula plausus.
Quid memorem Siculo meditatos littore raptus,
Quid Libycas acies: & nullo in limite vota?
Cum subito mihi sæua dies, inimicaque fata,
Vltoresque Dei. Simul his suspiria duxit:
Et siluit. Sed plura ferox tunc poscere Minos;
Quæ sæuæ fortuna necis (proh triste superbis
Supplicium!) & quantis victor se tollat in armis.
Ille, inquit, quo se iactauit Gallia Rege:
Cui non fama prior, cui non certauerit ætas
Vlla Patrum: non me ille tamen non mortis inultæ

Deiecit fatis. Sensit quoque mutua ferro
Vulnera, & hi raptum tarde emisere lacerti.
Nunc iacet exanguis victor, lucemque supremo
(Sic reor) obtutu quærit. Proh numen! & ista
Num prior antra subit? Dixit, liventia circum
Ora ferens, cæsi manes ceu quæreret hostis.
Finis erat: iustisque ratæ sortitibus vrnæ
Tantaleum ad laticem, & refugi mala pabula rami
Damnatum, anguicomæ raptim abuexere Sorores.
Spargitur Elysiis velox tunc rumor in aruis,
Te Poliarche mori. Toruus sic dixerat hostis:
Sic metuunt, sperantque pii: comitemque ducemque
Te cupiunt, spondentque solo meliora relicto.
Quis prior alloquio; quis inanem tangere dextram;
Quis monstrare vias, lucosque, animasque potentum
Heroum, cupidas versat grauis ambitus Vmbras.
Hæc dabit herba thoros: ista sua tempora lauro
Cinget, & his fessos melius fons abluet artus.
Sic fremit (Hyblæis si Regem abuexerit error
Vallibus, & reducem præmissis nunciet alis
Turba minor) lætum per cerea limina vulgus,
Augustantque fores, paruasque citantia vires
Agmina, stridenti properant se credere cœlo.
Ecce autem cæci rediens per nubila mundi
Castor adest. Tunc forte poli statione relicta
Mutabat cum fratre vices. Et lucidus astro
Se fundebat apex, & habebant tempora flammas:
Purpuraque ex humeris, & vultu Martis imago.
Haud mora decepti sic te descendere Manes
Sic Poliarche putant; longe simul obuia pandunt
Agmina: Ledæi propior cum Numinis arsit
Vultus, & errantes se collegere cateruæ.
Mirantem cinxere tamen, mistisque rogarunt
Vocibus (interea pressis suspensus habenis

Constitit,

Constitit, atque omnes respexit Cyllarus vmbras.)
Dic age (nam superis vidisti hæc prælia campis)
Quo Regis stant fata loco, quem Gallia nobis
Mœsta dabit, nostrosque subit quo limite campos?
Substitit incertus primum: mox sydere toto
Risit, vt irato si pelleret æquore Castor
Nubila & in lætas descenderet igne carinas.
Audite, ô Manes, vestrisque haud debita lucis
Gaudia frustrato faciles nunc ponite voto,
Ponite. Nec dispar Superos spes nempe fefellit.
Vidi ego pugnantis vultusque, animosque, piumque
Robur, & extremo nutantem in sanguine vitam.
Vidi ego quærentes Superos, qua parte iuberet
Ætheris hanc puris animam concrescere flammis
Iuppiter; Eoo mallet cœlove cadenti
Credere, perpetuæ nitidam vel iungeret Vrsæ.
Cum pater omnipotens; Non hoc sub tempore, dixit,
Hunc nostro egregium iuuenem dare munus Olympo
Decretum est. Restant terris quæ maxima victor
Bella gerat. Nondum hunc omnis locus, omnis Enyo,
Omnia lustrandi sensere piacula mundi.
Aspice quæ species membris: vt Martia fortis
Bella decet, placidæque tamen non asper oliuæ est.
O decus! O proles nulli aspernanda Deorum:
Atque vtinam concessa mihi! Placata dedisses
Tu mihi tu veniam coniux, huicque vbera paruo:
Candida nec sparso micuisset semita lacte.
Non hæc non vni debentur gaudia sæclo,
Ille diu florens, iuuenisque, diuque senescet.
Longius indulgent Parcæ: Dabit ille nepotes,
Æternam terris sobolem, quæ limite fœlix
Insurget patrio, seniumque his exuat astris.
I, gnate, accelera; læto cui germina succo,
Pæoniæque artes, morbique & vulnera parent:

I precor

I precor: Arcanos plagis infunde liquores,
Qui superant mortem, qui saucia numina curant;
Siue meus Mauors, Phrygio seu puluere læsa
It Venus, & strictum Tydeidæ exhorret ad ensem:
Quin & Pergameo paulum se tollat ab angue
Filius, ac Mauros tecum illustrare penates
Approperet solers. Timeat nec fulmina rursus,
Inuidiamque meam: Nunc ô nunc annuo vinci
Fata libens, tanto quæcunque immitia Regi.
Sic fatus genitor, Regisque ante ora iacentis
Iam stabat medico circum præcinctus amictu
Phœbus, & occulta purgarat vulnera lympha.
Nunc parcente manu plagarum angustat hiatus,
Nunc sociat gnato plantasque, artusque, manusque,
Et multum ambrosiæ venis cessantibus addit.
Protinus exhausto redeunt in pectore vires.
Pallor abit. Sensit Superos noua vita fauentes.
Quare agite, ô sancti Manes, celebrate Camœnis
Absentem Elysiis. Teneat seu sydera virtus,
Siue habeat terras, seu vestris incolat vmbris,
Semper chara piis, plaususq́; & vota meretur.
Finierat Castor. Læto fremuere tumultu
Securæ Vmbrarum sedes; vnoque fauore
Et maria, & tellus, & ouans respondit Olympus.

In hunc modum processerunt aliquot dies, nullius tempestatis nouitate notabiles (nam & Poliarchus expectatione celerius vires recipiebat) donec literæ quas Arsidæ commiserat Argenis, rursus turbulentæ fortunæ ludos instaurauerunt.

Nam vt Gobryas, Arsidasque, exegere in inopi littore noctem, quo post tempestatem successerant, cœperunt collatis sententiis pensare quo ire, aut quid facere, præstaret. Classem, militesque habebant, hanc quassatam, egentemque auxilii; integros illos, & desiderio sui Re-

gis flagrantes. Materies illis locis deerat, vasto solo, nec arborum patienti. Vtcunque tamen refectis ratibus, aquam ex fonte, qui rarum in Africa decus, haud inde procul fluebat, comportant. Sparti quoque copia erat sterilibus in terris, magno ad armamenta auxilio. Iamque aduersi venti ceciderant. Sed quas terras aut quæ maria peterent, ignari quo tempestas egisset Poliarchũ? Incertos animos explicuit tandem Arsidas, qui Gobryam his verbis secreto compellauit. Nimia silentii fides nunc criminis instar esset, ô Gobrya; si aut tu Regis tui consilia sic apud me taceres, aut ego legationis meæ summam à te auerterem, vt communi consilio non possemus nobis ipsis, dominisque consulere. Quid autem interest, quod iam inuicem scimus superstitioso inanique silentio dissimulare? Age, Gobrya, nonne in Siciliam nauigat ista classis? Tum Gobryas illa libertate erectus; Tu vero, Arsida, inquit, nonne ab Argenide ad Poliarchum venis? Vtroque fatente, arctoque complexu sanciente nouam fidem, simplicius inter se ad reliquæ consultationis ordinem secesserunt. Monebat Gobryas paucissimos ex ducibus esse quibus Poliarchus hoc petendæ Siciliæ prodidisset consilium; cæteros falli longioris expeditionis specie. Cæterum sibi maxime vni, omnia Regem familiarissime monstrauisse; Promissas Argenidis nuptias hoc exercitu vindicandas, tam aduersus nescio quas Siciliæ leges Gallicam affinitatem prohibentes, quam in Regem Sardiniæ intempestiuum & grauem Virgini procum. Tunc Arsidas, discessisse ex Sicilia quidem Sardos, sed atrociori fluctu inundare salutem Poliarchi atque Argenidis. Esse enim nescio quem Archombrotum, cui filiam Meleander despondisset. Solis Gallorũ armis posse hoc nefas præuerti. Properet in Siciliam Gobryas cum copiis illis. Id solatium Argenidi fore, vt securior maiora

expectet

expectet auxilia; aut ſi neceſſitas non patietur moram, cum eadem claſſe profugiat. Sed & Poliarchum anticipata diligentia, aut illic iam eſſe, aut ſtatim adfuturum. Quod ſi, inquit, aderis prior, finges curſum deſtinatum in Græciam; miſſoque præcone, flagitabis à Meleandro, vt in anchoris liceat ſtare, donec ſocios quos tempeſtas diuulſit in vnam claſſem exceperis. Dabo autem ad Argenidem litteras; ſed quas ipſe ſcilicet reddas. Colloquendi rationem res locuſque, & tua induſtria aperiet. Huic ſi obſequeris, ſcis quanto apud Regem tibi honori futurum ſit. Hic Gobryas. Amplector tuam fidem, ſolertiamque, mi Arſida. Sed cur nobis in patriam te comitem non præbes? Poſſes vtcunque meum aduentum conciliare Meleandro; & hercule me ad Argenidem duceres. Imo inquit Arſidas, ſi tibi videbitur, mihi triremem relinques. Hac ego pererrabo Africæ littora, vt ſi qua Rex veſter tempeſtate eiectus eſt, literæ mihi commiſſæ non pereant; & ipſe præterea me referente intelligat quo loco in Sicilia res eius reliquerim.

Poſtquam ita conuenit, Arſidas accepta triremi, quæ velox, & maris oras legentibus commoda erat, deſtinatam nauigationem exorſus eſt. Gobryas autem cum nauigiis quindecim, in quibus præter nautas claſſiarii bis mille & ducenti merebant, in Siciliam curſum inſtituit. Nec diſtulerunt operam venti; nõ quidem à puppe propitii, ſed ita diſpenſati ab Occidente, vt & ab Africa Siciliam, & ab Sicilia Africam petentium obliqua vela impellerent. Quippe eodem tempore Archombrotum fata vehere properabant in Africam, cum egregia hominum manu, nauibuſque omni ad bellum commeatu quantum ſiuit feſtinatio, inſtructis. Is enim literas matris per ſeruum mature acceperat, quibus illa monebat in exitium Africæ Radirobanem armari, nuptiaſque

iure

iure materno differebat, donec in Africam transmisisset, consociassetq; cum ipsa consilia. Quamquam gemino motu pene mens Archombroto submota est, indignatione in Sardos, & dilatarum nuptiarum dolore; tamen tota Africa amori cedebat, ardentiusq; agitabat cur matri placeret tamdiu se torqueri, quam quibus auxiliis hostem à patria arceret. Quid Meleander deinde cogitaret, quidve Argenis? quoties ingrata mora res perdidit, & indignata est non statim admitti fœlicitas? Sic turgens, duramq; sæpiùs matrem tacitis intra se questibus accusans, breue mitigando animo tempus sumpsit. Inde prima dolendi furendique nube consumpta, conatus in Radirobanem vertere quicquid ira suggesserat, ad Meleandrum iuit; illiq; his verbis locutus est. Vtinam meũ genus (Rex) professus ante essem, cum me Siciliæ grauẽ & incõmodum esse aliena iniuria non cogebat. Nunc simul & indicium generis mei facio, & asserendæ dignitati efflagito vestra auxilia. Hyanisbe Mauritaniæ Regina mater mea est. Ea literis significauit imminere formidolosum sibi & Mauritaniæ hostem. Quamquam in regni discrimine moueri debeo, plus tamen abominor ipsum matris periculum. Iram præterea geminat mali author. Ille scilicet Radirobanes, ille latro, quem in tuum & Argenidis caput grassantem hinc fata depulerunt, rursus muliebrem prædam petit. Nec ab eo timerem Mauritaniæ meæ: nisi quod imparatam aggreditur. Ibo igitur; &, si in generum placeo, succinctus tuis viribus; Addamque Radirobanem Lycogenis fatis. Et Sardinia Mauritaniæ seruiet, Mauritania vero Siciliæ. Nam cur ante hoc bellum nuptias faciamus, in quibus instantia arma, & incerti euentus, syncera gaudia esse non siuerint? Si vincemus, pulcher erit hymenæus pompa triumphi; Sin aliter fata statuunt, nolo paucorum dierum maritum Argenidi esse.

His auditis, non pauciora quam quæ Archombrotum agitauerant mouerunt Meleandrum: Simul audire quod Archombrotus erat Hyanisbes filius; simul in Radirobanem peti auxilium; simul nuptiis filiæ quas tantopere vrgebat, iniici moram. Tot cogitationum velut agmine plenus, in gaudium mœroremque anceps erat. Archombrotum tamen inprimis amplexus est, audito Mauritaniȩ nomine chariorem. Diues regio, & olim hospita Meleandro, commendabat tantarum opum iuuenem, iam antea indolis virtute charissimum. Deinde in insignem pietatem referebat, quod ille afferendæ parenti nuptias posthaberet; ignarus hanc in feruido iuuene, & adacto matris imperiis, non spontaneam esse virtutem. Radirobanem vero acerrimũ sibi hostem sciebat; & in lucro ducebat cum eo potius apud Mauros quam in Sicilia sua decernere. Regni quoque periculum quod ad Archombrotum spectabat, & ipsius Archombroti gratia eiusmodi beneficio occupanda, facile impulerunt animum ad armorum consilia. Ergo in bellum societate promissa, iam illum, vt Reginæ filium magnificentius cultum, nihil amplius dissimulabat se generum optare. Gratulatus quoque filiæ est, quod nuptura clarissimo Principi esset. Quæ omnia sic Argenis accipiebat, vt fati sibi exitium maturantis præsagia; vno tamen hoc læta quod inducias ei dabat expeditio Archombroti in Africam. O turbida mortalium consilia! iam occulte Radirobani Argenis fauebat: is illi placebat hoc in Africam bello: huius impetum commendabat Numinibus: non tam vt vinceret, quam aut ne vinceretur, aut in mutua clade occumberet.

Vbi vero vulgatum est, Argenidis cum Archombroto nuptias solo bello differri ꝙ in Mauritania instabat, haud mora omniũ Ordinum primos ad eius limina ambitio adegit. Arma certatim, equos, nauigia ornabant.

Nemo

Nemo erat in patricia iuuentute qui non offerret operam, ſumptuque ad bellum, & maturandæ profectionis acri hortatu, nouo Principi ſe probaret. Ea Argenidi triſtiſſima erant, ad quam multi præterea veniebant gratulatum quod Mauritaniam ſuo ſceptro coniungeret; etiam laudibus efferentes Archombrotum, eique propitios Deos, & breuem in Siciliam reditum incommodiſſima humanitate optantes. Nec Poetæ defuerunt tam publico argumento; quorum vnus opera Timocleæ, iam olim ſibi familiaris, ad Argenidem peruenit, & muneris ſui ignarus porrexit hos verſus indignanti.

Inſtat Hymen, totiſque parat connubia votis;
Inſtat Hymen: Sed tu cupidum ſuccendere caſtas
Nunc prohibes Gradiue faces. O dure, tuiſque
Sæuior Odryſiis. ſic noſtra in gaudia pugnas;
Et ſancto gemitum ferus interne ctis amori?
Quid queror inuidiam Superum? Sunt iſta fauentis
Signa Deæ, Paphias fumant cui thura per aras.
Illa coronatis genialem auctura triumphis
Lætitiam, differt auidas paulum improba flammas,
Extimulatque mora; Ceu paruæ aſpergine lymphæ
Grandior exurgit, læſuſque iraſcitur ignis.
Nunc age Threicios molire per ardua currus,
Armipotens, Libycæque petens diſcrimina pugnæ;
Hunc Regem, ceu tu Superos fortiſſimus inter,
Sic hominum primum, magna tege numine dextra.
Vos quoque (Sicania thalamos dum mater in Aula
Apparat & ſimiles miratur Cypria vultus)
Ite leues pueri: bellum vocat: ite per auras;
Et vos arma decent, nec fruſtra tenditis arcum:
Ite Cupidinei cœtus. Sed parcite telis,
Inque feros veſter potius ſtet vitricus hoſtes.
Victores Lybica poſtquam remeabitis ora,
Gratior hic veſtras vacuabit pugna pharetras.

Et Archombrotum quidem ab amandi dolendique anxiis curis nonnihil reuocabat hæc præſens armorum intentio. Nunc ille laudare, nunc acuere ſuorum ſtudia: videre in armis præludentes vero diſcrimini: inſtituere qui commeatibus, qui telis, qui nauigiis prouiderent. Auxilii enim non vis modo, ſed gratia, celeritate conſtabat: vt ſentiret Hyaniſbe, & intelligeret Argenis, quam ſtrenuus eſſet. Intra pauciſſimos dies, parata in anchoris ſtetit claſſis triginta triremium. Minora nauigia viginti, ad armamenta, & varios vſus, comitabantur.

Meleander fidum hominem, & negotiorum vſu exercitũ, addere Archombroto haud imperite cogitauit, tanquam ad Hyaniſbem legatum. Ita enim reſcire ſe poſſe, quicquid nõ hoſtis modo, ſed ipſa cum filio Hyanisbe moliretur. Vices rerum, & experientia regnandi, multam ſolertiam capaci animo impreſſerant. Nullam tamẽ ſuorum negociorum partem cautius exigebat quã delectum eorum quibus ad exteros Reges aut populos legationem concrederet, reputans illos venarum inſtar eſſe; quæ pro ſuo habitu, occultam ſalutis aut morbi vim ex diuerſo tractu terrarum inſpirarent in patriam. Erat expertus, cum illi ſe prius, quam dominum fidemque reſpiciunt, rem patriæ, dignitatem, conſilia, aut ſilendo, aut annuendo prodi. Cum autem turbulenti impetu animi, aut imperitia ſuperba laborant; hinc quidem aſperius obloquẽdo, illinc vero renunciando deteriora, ſæpe turbas concitare, quæ ſuperfluæ initio, ex mutua contentione, & ſubinde creſcentibus cauſis, in neceſſarios motus exæſtuent. Pone denique (aiebat) eos eſſe æquabiles; At niſi ingenii vigor accedit, & conſcius fraudum quæ in illos parabuntur; non modo non conſilia gentium deprehendent ad quas legati ſunt; ſed ſimulatione & quodam obſequio capti, dominos quoq. ſuos, nihil verum aut exactum referẽtes, peſſima ſimplicitate deci-

decipient. Præter hæc, curabat Meleander vt genio Regis aut populi quem adiri oportebat, commodissimus esset orator, haud ignarus consortia morum ad familiaritatis suauitatem plurimum procedere, & ægre mortales cauere ab iis quos amant. Inter has artes magis anxie pensabat, quos sic dimitteret ad Reges exploratum, quam quibus præcipuas imperii vires in sua Sicilia traderet. Nec aut amicitias, aut familiarium cõmendationem sequutus, etiam solebat irasci, si quis auderet sic dubio pendentique necessarios suos aut affines obiicere.

Tunc vero impensius deliberabat, ecquem sibi quam Archombroto futuro Principi fideliorem eligeret. Biduum tacita consultatio extraxit; & denique sedit rem mandare Timonidi, cui ad se vocato ita loquutus est. Si esses edocendus quam curã, quamque fidem legati nomen velit, nõ ego te impari onere opprimerem. Volo te in Africam cum Archombroto proficisci & meo nomine salutare Hyanisbem: apud eam deinde hærere, donec à me successorẽ accipies. Quæ illi Reginæ de bello, de filio, de affinitate nuncies, te hodie Cleobulus docebit. Vnum ipse admoneo, ne cuiusquam gratiam meæ anteferas. Quid illic agatur; quid velint, aut possint, ne peperceris referre. Nec time ne hęc fides tibi periculosa sit, si quid scribas quod hi nolint quos lædere nolles. Diu est enim quod silere perdidici. Timonides non lætior fuit accepta dignitate, quam de scopulis qui in eo cursu latebant solicitus: Sciebat (nam Arsidæ & Nicopompo erat familiarissimus) Archombrotũ Argenidi non placere. An hanc autem obiret prouinciam gratus vtrique? Quod si alterutri in odium veniret, credebat mansuram offensæ memoriam multo altius in læso, quam gratiæ in illo quem iuuisset. Sic igitur Regi: Nec dubito de silentii tui fide, Rex: nec arbitror commissuram Hyanisbem, aut Mauros, vt quidquam nunciem quod tegi oporteat.

Sed fortuna varia eſt,ſed tempus,ſed homines: denique eſtis Reges. Si quid tale occurret,non tantum in tua, ſed & Cleobuli manu,fata vtique mea erunt: ad quem (vtpote Præfectum ſecretorum) legatos deſtinare literas ſuas iubes. Et de tanti hominis fide anxius non ſum: Sed quid ſi alteri hanc literarum præfecturam mandabis? quid ſi vicariis ſuis ipſe? Vt non hæc fiant: at hoc ipſum nimis ſupplicii mihi erit, poſſe contingere. Tum Rex; Non iniuſti(inquit)hi metus: Verum ſi qua eiuſmodi erunt,ſcriptis mihi ipſi literis omnia ſecure commiſeris. At Timonides. Scilicet inſolentiam ad te ſcribendi omnes ſuſpectam non habebunt? Aut non inuidioſum mihi apud Cleobulum, ſi tanquam damnata eius fide, ſuo muneri,& integritati ſic detraho.

Perplexus ad hæc verba Meleander cœpit ſolus ſpatiari,ratus quæ Timonides tanquam pro ſe attulerat, ad Regum ipſorum ſalutem pertinere. Tunc vero poteſtatem Præfecti ſecretorum animo voluens, non ſine horrore cogitabat quantum ille acceptis legatorum literis poſſet. Tanquam arbitrum rerum, nihil hunc magis quam quod placet Principi referre. In hac vero libertate, quas cum exteris amicitias ſi velit,non obruat; aut iniurias atq; fraudes præcorruptus non mulceat? Quod ſi perfidiam quæ argui poſſit, prudenti ſcelere vitabit;at ipſa negotia narrando torquere,verbiſque premere,aut eleuare omnia poterit; tanquam hoc quoque orator mandauiſſet. Ita ſimul & eadem & diuerſiſſima erunt, quæ illi Præfecto legatus,& Regi ille tradet. Paruo momento deflecti aut intendi negocia poſſunt: & ex ſupercilio aut remiſſione dicentis, ſubitam efformamus, & maxime efficacem,in mentibus imaginem rerum quas primum audimus. Tantæ quoque potentiæ viros clam vicini Principes ſolent vel muneribus aggredi,vel,quod valentiſſimum ambiendi genus eſt,arcana familiaritate,

pene

pene tanquam æquales sic colere, vt vix intelligant se solicitari ad turpissimam seruitutem. Si igitur his machinis aut omnino concesserint, aut debilitatam saltem fidem non opponent illius Principis consiliis quem illicito fœdere sic amabunt; idque apud exteros legatus persentiscet; quæ Regis commonendi sit ratio? Huic scilicet quem accusat literas mittet? hunc iubebit sua crimina ferre ad Regem? hunc seipsum acerrima accusatione proscribere? Nempe hoc infrequens; dices, Nec deesse alios Optimates, per quos scilicet tunc legatus ferat ad Regem proditionis indicium. Imo vero ardua erit tãtæ accusationis prouincia (in qua scilicet aut actorem aut reum perire necesse est;) si illam hominibus credideris, qui vt sint secretissimi ac pene vt taceant, adhuc nimis loquuntur, ac non potius codicillis insontibus, mutis, sui expertibus; quos Rex vnus & legat & premat: Quid si præterea tectiora aut minora scelera erunt, aut de quibus ipse legatus addubitet? An inuidiosissima delatione violanda tunc fama Præfecti secretorum, delectis hominibus qui hunc apud Regem insimulent? Nulla pax rebus, nulla dignitati securitas. Et sæpe legatus tantis inimicitiis posthabebit officium. Sed vt eiusmodi Præfecto fides & probitas insit; at saltem, quod sæpe fit, si in gerendis rebus dissentiet legatus ab illius sententia, & quid ipse censeat referre Regi volet; qui hoc fiat, si per hunc solum sensus suos Regi ostendit? Non enim in se pugnabit iste Præfectus: non se deseret, non fouebit aduersa, legatum odisse pronior, quam sensus illius Principi commendare.

Meleander cum hæc omnia eius animo nec cogitans subiecisset Timonides, agitare simul cœpit de remediis in illa discrimina. Erat quidem tanta virtus Cleobuli, vt in eo non hæreret suspicio; Sed ordinare non tantum in præsens, verum ipsis nepotibus rempublicam Reges

debent;& ineptissimi in vnius hominis virtutem cultus & admirationis est,publicum munus si quo ille fungitur multiplici liberaque potestate attollere: quasi fatale sit vt ea semper dignitas cadat in probos; cum potius armatura sit viribus suis temeritatem eorum qui ambitu vel errore in eam succedent. Secum ergo constituit anxie legatis præcipere, vt quoties isti Præfecto scribent, ad Regem etiam destinent codicillos;non prolixos illos quidem,nec graues negociis; nisi occurrant quæ non interposita alterius fide nunciare præstiterit. Hac arte, nec laboraturum Regem breuium literarum, & plerumque non seriarum, lectione: ignarumque Præfectum quid illic scriptum sit,bona vtique fide quæ ipsi legatus mandauerit,quæque senserit,relaturum. Sed & hunc quoque præter legati inuidiam accusari improuidum posse,non suspecta illius ad Regem literarum frequentia. Ea autem sic demum processura, si Rex tanquam salutis aliquod pignus, acceptas epistolas continuo leget, & cæterorum omnium oculis sancte subducat. Ita enim & legatis in securo futuram libertatem: & neminem resciturum seria an quotidiana perscripserint: quo Regi magis in integro,dissimulandi consulendique potestas sit.

Sed instituenda hæc sensim, & propemodum non sentiente Cleobulo:& auspicandi pulcherrimam rationem offerri hoc discessu Archombroti: quasi daret suo in eum amori, vt de ipsius valetudine iuberet Timonidem destinatis ad se literis nunciare. Clam igitur Timonidi imperat, vt si quæ essent soli Regi perferenda,vni sibi concrederet: & ne suspiciosæ literæ essent, si rarius & veluti extra ordinem mitterentur,scriberet non Cleobulo quam sibi frequentius. His præceptis ornatum dimisit; cumque paulo post adesset Cleobulus, rursus iuueni imperauit,quam sæpissime scribere, nec Cleobulo

modo

modo sed sibi, de valetudine successuque Archombroti; Paria ficturus vt quisque ab eo legatus mitteretur ad exteros; donec mos ipso legatorum ambitu conualuisset, amantium hoc per literas maioris dignitatis cum Rege consortium.

Omnibus ad nauigationem maturis, cum Archombrotus salutaret Argenidem, discessumque excusaret; illud quoq; miserrimam virginem torsit, quod is necdum sentiret se despici; Et ipsa sui amoris opinione inimicum auxisset tot opibus, tot studiis Siculorum. Fastidiose ergo respondit, probare se quod ad matrem rediret. Nemini enim melius quam domi suæ esse. Tetigit Archombrotum non perplexa verborum acerbitas; quam dicentis species & austeritas agebat. Sed nec questus, nec iurgia, tempus aut locus ferebant. Potius veluti non sensisset se ad exilium inuitari, respondit, sanctiorem patriam, & cui plus deberet, illam videri, quæ Dominæ, quam quæ sibi primam lucem infuderat. Dum hæc loquitur, interuenit Meleander, quo conspecto remisit Argenis de rigore verborum, refecitque inuita Archombrotum; Qui postquam litauit in arena, cum omni exercitu subiit mare: Satis loquutus Proceribus qui in eadem triremi vehebantur; secessit tanquam acquieturus, & animum lacessentibus curis aperuit. Nam Argenidis sermo turbulentissime in mentem redierat. Quid vero excitasset hanc in virgine crudelitatem? Pene ridicule admonuisse quietis domesticæ, an erat improperantis quod omnino abibat, an simpliciter sua fœdera aspernantis? Sub hæc reputans quicquid antea ab Argenide aut mite aut seuerum acceperat, vix regebat molestissimam metuendi sperandique discordiam. Quod præterea Aruspex in littore significauerat, numina nauigationi annuere; ô dolor! an sic intelligendũ, vt Dii interdicerent reditum, prosperis sed veluti fatalibus ventis discessum vrgentes?

Hæc& ſimilia dolendi argumenta congerentem vrebat maxime Poliarchi memoria;de quo, præter antiquas ſuſpiciones quæ iam æmulationi ſuffecerant, quicquid erat à Seleniſſ. retectum fama gliſcente cognouerat.Inter eiuſmodi cogitationes acerbitate pleniſſimas, ſuſpēſo iuueni, ſuiſque doloribus nimia contemplatione indulgenti,dabat vtique fiduciam Meleander,amore in ipſum præcipuus,& nuptiarū conciliator. Sed quid ſuarum rerum diſplicebat Argenidi? aut potius qui puellæ tantopere alius placebat?Ille nempe Poliarchus;Quem, ô,inquit;ſi mihi fata obuium dabant, quanto lubentius quam ipſum Radirobanem, hac manu, hoc ferro, de amore atque vita deiiciam! Et vero meretur odio meo oppetere tot malorum mihi author, ac virgini; quam niſi carminibus teneret, ego tam claro ſanguine,tam opulento regno,tot amoris indiciis,ac etiam(fas ſit tacite cogitare) non ignobili fortitudinis exemplo, flexiſſem. Sed illum ſua obſcuritate tutum vnde quæram, aut quo perſequar? Niſi eſſet hac ſpe minor quam improbe concipit, non tamdiu abeſſet; aut vbique ſecretus fugeret conſcientiam Meleandri.Hei mihi!ſed & ſi occurret patebitque iræ meæ; & ea forſitan quam meditor vltione iam dubiam virginis mentem peius à me auerterim.Imo certus ſum vitam illius mihi obſtare;An item ſit obſtitura mors viderint Dii. Certe nec de mortuo quicquam ſperare ipſa poterit; & ſciet vtique fortiſſimum fuiſſe qui vicerit.

Sic apud ſe digerebat Archombrotus male ſana conſilia,interdumque dolebat,quod Poliarcho olim amico ſic iraſci cogeretur. Nondum vero ab illius oculis Siciliam venti remouerant,cum Gobryas haut procul Siracuſis anchoras iecit; miſſoque ad terram præcone vbi Rex degeret quæſiuit: Cumque audiſſet imminentem pelago arcem, quæ Epeircte dicebatur, ab illo tunc

incoli,

incoli, ipſe vnica triremi Syracuſas conceſſit, tanquam commeatuum cauſa. Miſit inde delectos, qui Regi ſignificarent Gallorum magnam claſſem in Græciam indeque in Aſiam nauigantium, tempeſtatibus ſparſam per æquor fuiſſe. Huius partem in Siculo mari expectare ſocios, ſi forte ab errore illuc quoque agerentur. Petere ipſum ducem, vt liceat colloqui Regi. Nam Principis tanti conſpectum, pro maximo tempeſtatis precio ſibi fore, quę hæc littora dediſſet. Meleander, vt humanitate præcipuus erat, quamuis ambigeret quid Gallorum tanta claſſis in Græciam vellet, tamen ad colloquium inuitatus non renuit. Venit igitur Gobryas cum amicis ſeruuliſque omnino viginti; Cui Epeircten intranti obuiam miſſus Eurymedes, ad ſe hoſpitem deduxit; & humaniſſimum expertus, haud perfunctorie commendauit Meleandro. Poſtera die deductus ille ad regiam, ſui expectationem, quantam Eurymedes fecerat, facile impleuit: Niſi quod ſentiebat Meleander, cum quæreret cui cœpto hanc Gallia claſſem ornaſſet, non ſyncere aut ſimpliciter reſponderi. Itaque exploratorem veritus eſſe, honorarios cuſtodes clam tribuit; qui incautum, nec ratum ſe timeri, ſolerter obſeruarent.

Sed Gobryam altior cura verſabat, qua arte quoue ductore, ſecreto colloqueretur Argenidi. Memor tandem purpuram, quæ nullibi precioſius fulgorem, quam in Gallia admittit, in nauib. ſuis eſſe, ei à Poliarcho præparatam; hanc afferri ad ſe iubet, tanquam in hoſpitii gratiam regiæ virgini donum. At illa iamdudum non minoribus curis concuſſa, ſecum vehemẽter quærebat, an ſperare auderet has naues à Poliarcho præmiſſas maiorem comparante exercitum. Sed parumper huic ſolatio innixa, rurſus cõſuetudine lugẽdi ad deteriora reuoluta eſt; vt & ludibrio ſibi eſſet hac tantilla iucunditate ſpei quam hauſerat. Sed quid Arſidas morabatur? cur

non

non procedebant promissa Poliar hi? In ipso, an fortuna, tarditatis causa erat? Exierant destinati menses ad reditum. Ipsa viueb t non illius auxilio, sed infœlicitate Archombroti, quem in Africam bella vocauerant. Heu in meos luctus, fortis, & sapiens, & dignus amari, Poliarche? cur ego te vidi; cur etiam vna placui quam multiplici morte conficeres? Ego si te nesciissem; hoc quidem ipso vixissem misera; sed saltem non sensissem. Non deerant toto orbe quas amares fœlicius. Do virtutum tuarum immeritas pœnas, quarum vnaquæque me diuisam, me fortasse contemptam ad interitum adigit. Hei mihi! quid si & ipse non leuiora iam quereris? quid si dolore quem sentis, & illo quem in me suspicaris, obrutus iaces? timesque præcipue ne tibi potius irata quam Fortunæ, in culpam fatorum te transcribam? Sponsi fœlices quibus vel celeriter successit; vel qui Deorum contum ciam & dolos exierunt subita morte!

Sic forte querenti cum iam aliquot dies in aula Gobryas traxisset, nunciauit Eurymedes, hospitem Gallum ei donum afferre purpuram in Gallia tinctam. Non recusauit virgo munus aspicere; hoc ipsum ad commoditatem colloquii à Gobrya subornatum; & maiora quam quæ credebat Eurymedes afferri, pene iam sentiens. Cú ergo intrasset Gobryas, explicuissetque inuidiosam vel Tyriis muricibus mercem, non Argenis satis quæ monstrabantur cernere: nó aut loqui composite, aut loquentibus se præbere. Adeo omnes sensus rapuerat trepida expectatio aliquid de Poliarcho audiendi. Parum aberat quin prior interrogaret ignotum. Sed Gobryas illi admotus, cum muneri inspectando intentissimos omnes vidit: voce submissa: Vt, inquit, hoc donum author preciosius faciat: misit ille ad quem Arsidam legauisti. Exciderant ad hoc verbum Argenidi vires: vt ex trepido silentio intelligeret Gobryas altissime tactam esse. Itaq; alia quædam

dam publice loquuta, velut muneris gratias haberet, secreto Gobryæ dixit. Quæso te, hospes, hac vespera domi sies. Arcessam te, vbi sublapsa frequentia solitudinem faciet. Sub hæc Gobryas discessit: & ipsa laudare impense inter mulieres cœpit oblati velleris nitorem: precium deinde augere, & sic loqui Timocleæ: Hoc donum simplicis liberalitatis credi vix potest. Facile hospitem censeam Regi aliqua de causa supplicaturum: & hoc munere sibi suffragium meum parare voluisse. Nam & orauit, vt se, vbi ocium esset, liberiori colloquio dignarer. Volo hodie hac cura defungi: Vt si quid impetrabile in votis est, operam promittam: Sin latent grauiora, ne supplicem vana spe extraham: & non imparia suæ purpuræ dona remittam discessuro. Haud multo post in hortum secessit: qui forte Meleandro ad venationem profecto infrequens erat. Itaque ipso viridarii secreto admonita, Timocleæ imperauit, vnum ex corporis custodibus mittere ad Gobryam, qui eum ad hortum produceret. Ille Argenidi sibique non defuit: cui vulgaria aliqua percunctanti cum publice respondisset, paulatim veluti lapso ad varia sermone, m gisq; intenso, secerni à reliquis cœperunt, solique ambulare. Tum Gobryas: O domina, inquit, non Sicilia tantum & Gallia tua, sed quantumcunque in vrbe regnorum est digna: Ignosce Regi meo quod me priorem vides. Causam moræ ingr tissima tempestas facit, quę cum classe venientem depulit à cursu. Nos quoque eiecti in Africam fuimus: Ego, inquam, & Arsidas, qui pridie tempestatis in me inciderat. Et is quidem per Libyæ oras tuum Poliarchum vestigat legationem obiturus quam mandasti: Isthuc vero nauigaui, siue Rex iam adesset, accessurus exercitui quem maximum ducit: siue adhuc expectaretur, tibi interim traditurus tantillam hanc classem. Etenim tuum nutum simpliciter manemus. Vtere nostro sanguine qua placebit.

Scio

Scio te ſolam eſſe, in qua veriſſime Rex meus aut deſpici poſſit aut coli.

Sic loquutus, literas Arſidæ porrigit, in quibus fere eadem quæ ipſe memorauerat continebantur: Quibus lectis, vt amor nunquam quietus eſt; Quid ergo credemus (inquit Argenis) Rege veſtro eſſe factũ? Si pepercisſet illi tempeſtas, an credis diligentiorẽ alium futurum, ex quo de eius aduentu cognoſcerem? Hic Gobryas, quamquam & ipſe non intactus eo metu, tamen multa congeſſit, quibus naufragii ſuſpicionem auerteret. Nam nec, inquit, cum vna aut altera naui maria ſulcat. Naues longe, & triremes vltra quinquaginta ſunt quæ illum comitantur. Etiamſi prætoriam nauim (quod Dii non ſiuerint) tempeſtas ſoluiſſet, an tot nautæ, tot milites, nõ manus & humeros præberent, quibus chariſſimus Rex proximo nauigio imponeretur? Sed nec credendum eſt, aut totam Regis claſſem obrutam vndis; aut qui cladi ſuperfuiſſent non iam nobis funebria nunciaturos. Nimio citius quæ obſunt, quam quæ optamus amat fama ignobili gaudio nobis ingerere. Ne iniuſto denique metu crudeles nobis ſimus; reſpice has triremes quas duco. Iiſdem cum Rege fluctibus iactatæ ſunt. Nullam tamen ex iis tempeſtas expugnauit. Vel itaque Regem in remotiores delatum oras exiſtimo; vel corruptis vi ventorum armamentis iacturã reparare. Neq; enim ſoli nauigationi, ſed & bello exercitum adornat. Intra paucos hos dies, videbis, Regina, feruentem Siciliæ oram fortiſſimis viris; qui omni ſtudio exprobrabunt hoſtibus tuis, ſi quos hic habes, quod virtutem apud ſe genitam indiligentius coluerunt quam nos externi. Erecta conſolatione tam magnifica virgo, adhuc tamen de Poliarcho anxia erat. Ardebat præterea Gobryam prolixius percũctari tam de illis quæ ſciebat, quam de ignotis. Dũ enim de Poliarcho loqueretur, ſeria ac leuia virtute a-

moris delectabant. Sed nec tempus ſinebat,iam veſpera obſcurum, nec familiarium curioſitas inter ſe quærẽtium,quid tantum cum Gallo loqueretur. Rurſus igitur ſuam opem promittenti : Ego,inquit, quid ex re veſtri Regis ſit maturius expẽdam. Tu cum Eurymede ſis frequens,cui ipſa commendabo amicitiam tuã. Finge autẽ idoneas cauſas nõ recedendi à littore; hiſque ego fauebo apud patrem. Facile quoque inibo rationem,qua ſæpius ad colloquium meum,& ſine ſuſpicione,peruenias.

Hoc dimiſſo, cum quæreret Timoclea, ecquid ille voluiſſet; Nihil magnum, inquit, Argenis:niſi forte nondum explicuit animum ſuum, & primo congreſſu noluit grauis eſſe. Laudauit benignitatem hoſpitii; orauitque vt ſuarum nauium vna, cui ſupellectilis pretioſiſſima inſunt,in hunc portum recipiatur,non iſthic plus biduo hæſura:intra quod tempus quędam tempeſtate corrupta refici poſſint. Ad hoc ſe operam meam apud Regem expetere. Sub hæc verba in cubiculum virgo regreditur : accerſitumque ad ſe Eurimedem iubet agere hoſpitis curam : quoque ſolertius falleret; Eſt, inquit, vt illi xenia paremus,ſaltem iis quæ obtulit nec pretio nec venuſtate cedentia. Hæc dum quærimus,vide ne ad diſceſſum ſe comparet. Satis erit breuem ad moram vel dilata venatio, vel promiſſum ſpectaculum. Iterum moneo, caue, Eurimedes,ne improuiſus hinc abeat. Ita inſtitutum vbi dimiſit,& quietis ſpeciẽ nox dedit ad curas libertatem, tunc reputare exitus omnes cœpit; tunc ex re conſilium capere, fortiuſque quam antea,& Reginæ more dolere. Poliarchum,ſi viuebat,eſſe venturum,iam ipſa Gobryæ claſſis, iam Arſidæ literæ certiſſima ratione monſtrabant. Quærenda igitur remedia,quibus illi viuam quoque ſe ſeruaret. Sin ille perierat,ſe demũ non victurã. Sed qua ratione,quoue prætextu. Gobryæ claſſis aſſideret Siculo littori: ne-

ceſſarium

ceſſarium tamen hoc erat ad ea quæ cogitabat ſubſi-dium. Sic enim decreuerat; Si prius rediret Archõbro-tus, quam de Poliarcho quicquam certi eſſet allatum, clam fugere ad has naues; & vel inde petereGalliam, vel coacta Siculorum factione, abſtinere à nuptiis ad quas pater adigeret. Haud incommode tandem ita rem com-menta eſt. Primo mane ad Meleandrum iuit; & Siciliæ ſolitudinem queſta, vereri ſe dixit, ne Radirobanes, vbi Archombrotũ audiſſet cum præcipuis Inſulæ virib. iſſe in Africã, rurſum raptui imminens aut ipſe veniret aut mi-litum in ſe partẽ ad improuiſum bellum emitteret. Nihil ergo ſecurius, quam Gallos aliquo propitio numine ad ſe aduectos mercede conducere, qui littorum cuſtodiã agerent; vt ſi bellum ingrueret, peregrini iactura ſangui-nis, Sicilia defungeretur periculo. Negocium vnius mẽ-ſis fore; intra quem poſſint de Archombroto & Radi-robane referri certiora. Et Gallos nondum (vt audiue-rat) ex tempeſtate ad nauigationem inſtructos, non æ-gre tantilli temporis moram addito precio audituros: qui præterea nec tam pauci ſunt (inquit) vt iuuare non poſſint; nec eo numero, vt metui à Siculis debeant, ſi au-xilium in perfidiam mutẽt. Cum patrem his verbis per-mouiſſet, ſecreto deinde Cleobulum, & poſtea Euryme-dem vocat. Vrget ſuos de Radirobane metus. Gallorum præſidia oſtendit, quorum opera haud magno precio e-mi poſſet. Cumque illi in contrarium diſputarent; nam nec ignotis bene credi, nec viros Inſulæ deeſſe; liberius Argenis; Si hoc, inquit, Siciliæ non tribuitur, at meo ti-mori tribui volo. Regem in meam ſententiam iã perpu-li. Mihi non probabitur, qui eum in aliam partem conſi-liis ſuis flectet. Hæc imperioſius vrgentem, neuter auſus eſt importuna irritare prudentia. Regi quoque ambi-tioſe authores fuerunt, præſertim cum Argenis adeſ-ſet, vt Gobryas ad littoris cuſtodiam inuitaretur: Et

ille,

ille, Quandoquidem ita cenſetis,inquit,tu homini colloqueris,Eurimedes. Sciſcitare an hic morã pati poſſit. De mercede deinde viderimus. Eurymedes mandato defunctus, Gobryam non difficilem habuit;haud ignarũm id commentum ab Argenide eſſe. Operam igitur ſuæ claſſis in menſem promittit, ſola mercedis mentione offenſus.Nam quo magis probaretur, liberale præſidium,& in amicitiæ teſſeram offerebat.

In hoc ſtatu res Siciliæ erant, dum Arſidas omnibus Africæ partibus triremem applicat, & quacunque ſe breuia terris inſinuant, ſcapha prouectus interrogat agreſtes, ſi qua de illis littoribus viſa eſſet claſſis externa, aut vllos omnino mortales ad eos tempeſtas reieciſſet. Iamq; irrito labore defeſſus languebat,æſtum præcipue non ferens, quem Auſter inſpirabat ab arenis mediterraneis allapſus; cum opportuniſſime factum vt Mauritaniæ fines contingeret, ſuccederetque ad littus in quo non grandis portus,& inde ſtadiis octo modicum oppidum incolebatur.Forte fuit,vt tunc in portu ſpatiaretur illius regionis Præfectus, inter paucos fortitudine & prudentia inſignis. Ille Arſidam videns, quem vultus habituſque peregrinum hominem eſſe monſtrabat, blandiſſime acceſſit; & tam magiſtratus ſui quam humanitatis officio,de patria & negociis rogauit.Cumque Arſidas, quo multa, & varia memorandi neceſſitatem effugeret, quia Gallica triremi vehebatur,ſe ſimpliciter Gallum eſſe dixiſſet, ſtatim Maurus inſiluit in amplexũ: &,Satis eſt, hoſpes audiuiſſe Galliæ nomen,inquit. Omnia vobis debemus. Procede ſodes in vrbem hanc: & quacunque te nauigatio vocabit,primum apud nos à iactatione ſali refectus, nouis commeatibus triremem onera. Stupebat Arſidas ad inſperatæ benignitatis prodigium, in externa gente atque incognita. Subire igitur terram comites iubet: Præfectoque dexterior, &

ab omnibus cultus, proximi oppidi viam exorſus eſt. Veritus deinde ne procedentibus colloquiis proderetur non à Gallia venire; videreturque humanitatis officia aliis debita, aut parat , quæſiiſſe mendacio, paucis cenſuit, eſſe quidem ſe Siculum: Sed quia Gallicis remigibus vtebatur, quærebatque præterea Galliæ Regem, ſe Gallis, cum de gente rogaretur, annumeraſſe. Nempe, ſubiicit Præfectus, illum quæris, abſque quo in ſeruitutem externam omnes Mauri conceſſiſſemus? Monſtra hæc Arſidæ erant, omnium quæ illic Poliarchus geſſerat ignaro. Ergo ne aut ipſe diutius, aut Præfectus erraret, haud perplexe rogauit quid noui accidiſſet; quodve beneficium à Gallia proceſſiſſet ad Mauros. Se enim vi ventorum in vltima Africa propulſum, & diu iã errantem, hæc neſcire. Tum Præfectus aggerere omnia cupide cœpit; qua inſolentia Radirobanes bellum mouiſſet; &, vt veluti ad condictum, Diis ferentibus cũ exercitu aduenſſet Rex Galliæ. Quæ deinde belli fortuna, quã varii ſub breuiſſimo tempore caſus. Sed ambitioſe morabatur in Radirobane occiſo; vt pugna acris fuiſſet; vt anceps aliquamdiu fortuna; & victor haud perfunctorie vulneratus. Aſt vbi narrandi ſerie Radirobanem Gallici Regis manu perculſum in terram deduxit; non tenuit diutius lætitiam Arſidas; ſed vultu ſic diffuſo vt conſtaret lætitiam non fingi; Cæſus ergo eſt Radirobanes? Ille Sardiniæ Rex? ille nuper à Sicilia reuerſus? & quidem à Gallico Rege? cui, ne fruſtra exultem, quod nomen, mi hoſpes, eſt? Tum Maurus; Geminum illi nomen eſt, inquit: quo errore & diu lapſus ſum, & vidi alios errare. Modo enim Poliarchus, modo Aſtioriſtes à ſuis appellatur. Aſſertus eſt hoc ſermone Arſidas in certiſſimi gaudii ſenſum; adeo vt & Mauros qui eum deducebant pene in eandem affectuum ſuauitatem adigeret.

Non

Non curarum meminerat, non laboris. Tantum, quasi Diis loqueretur, rogabat quæ fata, quæ sortes, inimicissimos Reges compulissent in Africam; aut quod numen sic ordinauisset, vt sanguis Siculis odiis debitus tanquam Africanæ vtilitati penderetur. Ad se deinde ex hac contemplatione regressus, quærebat quo se ab illa victoria Poliarchus recepisset; At Iuba (ita Maurus vocabatur) retulit adhuc vi vulnerum ægrum, iacere in Mauritaniæ regia vrbe. Illinc omnino expedito equiti quatuor dierum viam esse.

Inter hos sermones in vrbem peruenerant; & Arsidæ peritos viarum exposcenti, quibus duceretur ad Regiam (nam recruduerant venti, & timebat ne repetita iniuria tempestas pene repertum Poliarchum eriperet) Iuba negauit itineris copiam se facturum, priusquam extra Hospitali Ioui sacrata simul prosecuissent. Æstus erat; & in horti vmbra fulis deductus Arsidas super appositos thoros epulas expectabat; gratissimis Iubæ sermonibus, de bello, & Poliarchi victoria, moram subinde fallentibus; cum tandem opulento conuiuio mensæ conuiuas ad se conuertunt. Et subitum luxum miratus Arsidas, nihil tamen altiori intentione spectabat, quam inter promulsidaria esse varii generis poma ita glacie circumuenienti inserta, vt aliorum pars emineret extra hoc frigus, alia prorsus condita tamen sub lucentis aquæ crusta natiuo colore cernerentur. Quid potissimum crederet ambigebat, nouitate illa concussus. Certe enim hæc poma recentia erant; rursusque sub illorum mensium syderibus aqua frigore non coibat. Tum ne ficta imagine luderetur, primum manum glaciei admouet; quæ vt iusto rigore digitos vssit; vt non posset dubitari quin aqua hæc esset; & verissimo quidem gelu concreta; mox & poma dentibus tentat; & hæc quoque natiuo sapore

mitia erant; niſi quod ad nimium algorem obſtupeſce-
bat guſtus. Delectatus admiratione hoſpitis Iuba, in-
uitabat ad cibos admiratione nimia cunctantem. Sed
Arſidas cum riſu quæſiuit, qua ille ex Scythiæ cum Afri-
cæ arboribus miſta hanc guſtationem prompſiſſet: Tum
Iuba; Vt magis mireris, inquit, cum in hortum intraſti
hæc poma adhuc ex arboribus pendebant, & quæ mo-
do eſt glacies ex fontibus vnda manabat. Geminato ſtu-
pore Arſidas hæſit, exquiſiitque ab Iuba, quo carmine,
quove in antro, tam ſubito natura ſe mutaret. Et ille,
Noua eſt, inquit, apud nos hęc ratio reuocandi arte hye-
mem ſub medio ſole; quam exequar poſtquam mulſum
guſtaueris. Aderat puer Ægyptius cum mulſo, quod in
calice præferebat & ipſo ex glacie facto: quo exhauſto
cum in terram à puero collideretur; doleretque Arſi-
das fragile quidem, ſed in æſtatem pretioſum vas per-
ire; Noli indignari (inquit Iuba.) In ſingulas potiones
vſus eiuſmodi ſcyphorum eſt. Iterato eundem in menſa
conſpici vile eſſet. Nihil amplius guſtabat Arſidas, aui-
dus cognoſcendi qua arte ad naturæ veritatem ſic per-
ueniretur; Cum allata ſunt variarum formarum ex ære
prototypa. Orbium, poculorum, paropſidum, omnis
denique conuiualis inſtrumenti ſpecies erant. Tum Iu-
ba; Hæc ſunt clauſtra, quæ aquis infuſis glaciem conci-
piunt. Quippe vnumquodque operculo ſuo ſic tegitur,
vt oræ inuicem cohæreant, excepta foraminis anguſtia,
per quam aqua liquitur in interiora; quo modo ex ſtan-
no vel plumbo fuſilis ſupellex conflatur. Alueolo dein-
de ligneo illa deponimus, cuius fundum ſale primum
nigro illo, parumque contuſo, & mox niue contegi-
tur; quæ nobis ſemper ad manum eſt, fulta ſtrami-
nibus, & in vmbra antrorum toto anno inuiolata. Su-
pra ipſa deinde prototypa, in alueolum ſic demiſ-
ſa, pari modo nix quoque aliquoties cumulatur, ſa-

le to-

le toties interiecto. Ita hæc aqua illo in ære ad glaciem præparata, accipit vndique circumiectæ niuis frigus; quam ſal acri miſtura vetat liqueſcere; in locis præcipue vmbroſis, qualia vini aut olei apothecis effodimus. Trium circiter horarum ſpatio coit aqua, & ſi quæ poma inſeruimus, qualia nunc miraris, hærent ſepta in glacie. Æſtu deinde languentibus grata eſt hæc vis nimii frigoris; quam & ipſa nouitas commendat. Nuper enim neſcio cuius non inepta luxuries, hoc ſolatium inuenit.

Oblectatus narratione Arſidas, licentius marcenti ſtomacho ingerebat hæc poma quibus corrupta frigore aqua rigorem inſinuauerat; ſimul auide nouis ſemper ex glacie calicibus bibebat, ſummo frigore ſitim, vt ſolet, acuente. Quamquam interdum Iuba monebat, periculoſam intemperiem eſſe, niſi parce vtentibus. Sed cũ de prandio ſurrexiſſent, & Arſidas calidæ vſum multo ioco traduceret, paulatim omnes neruos receptæ hyemis malignitate ita laxari ſenſit, vt egeſtas hinc inde epulas pene anima ſequeretur. Iuba non miſericordia tãtum motus, ſed & metu, ne huic ſponte mortem crederetur propinaſſe, nulli ſedulitati parcebat: Solari Arſidã, medicoſque vrgere; & nunc ſuos, nunc illius miniſtros verbis conuenientib. affari. Vt vero in deterius fama attollitur, Arſidam fato propinquum haud tarde vulgatũ eſt. Dum trepidant comites, ſeruulique, quidam illius mercenarius ex Eubœorũ colonia, qui in Oſcis Neapolim cõdiderãt, tempus locumq; furto nactus, haud modicam prædã egit. Sacculus erat ex carbaſo quẽ ſub veſte reconditũ idonea cura Arſidas ſeruabat. Illic pretioſum aliquid ineſſe Græculus diu ãte coniecerat. Dumq; veſtes laxantur ægrotanti, & ſui ignaro, ipſe familiaris officii ſimulatione acceſſit, detraxitq; nõ ſentiẽti ſarcinã, & cęteris pietate & metu occupatis, ſeſe domo proripuit.

Vbi autem primo impetu mali ſedato, Arſidas loqui potuit, à Medicis quæſiuit, quid de periculo ſuo, quid de itinere ſentirent. Medici proſpera eſſe ſigna ad valetudinem reſpondent: Sed ventriculum & cæteros neruos, qui intemperie frigoris afflicti, febrim toti ſanguini aſperſerant, aliqua quiete recomponendos eſſe. Optime actum iri ſi non vltra quatriduum morbus profectionem differret. Ille cum Diis queſtus tali in tempore moram offerri, ad Iubam conuertitur: &, Literas, inquit, quas ad Regem Poliarchum habeo, neſ. s eſſet hic ſiſti meo caſu. Si dabis qui viæ duces ſint, has ſtatim per vnum ex meis tranſmittam ad Regiam. Hic deinde acquieſcam patientius, donec ire per morbum licebit. Laudauit Iuba conſilium; addiditque; præſto eſſe qui quemcunque Arſidas deſtinaſſet, ad Regiam comitarentur. Tum Arſidas faſciculum quærere, cui erant literæ Argenidis commiſſæ. Prorſus is erat qui domeſtica mercenarii fraude perierat; quem vt à veſte diuulſum obſtupuit, & vidiſſe omnes negarunt, ſtatim vires furioſa indignatio ſuffecit. Prohibentibus medicis exiliit de lecto, interminatuſque eſt domeſticis ſuis mortem, ni propere redderetur chariſſimum pignus. Vrgebat inſanus quæſtionem, Deoſque appellabat & homines; nec ſine ſuſpicione circumſpiciebat in Mauros, qui primum ægrotanti adfuerant. Spoliatam deinde intuēs veſtē, & nunc illā, nunc ora dilanians, quærebat quis familiariū propius ægrotantem acceſſiſſet. Sed omnes adfuerant, & tali in ſtatu in pietate poſuerant tangere collabentem. Tum demum eadē doloris acerbitas, quæ languentis robur intenderat, conſumptis viribus, peius inualidū deiecit. Ægre ſuffitu, & violētis odoribus reddita vox eſt: qua vt primum vti licuit; Si me, inquit, fortuna deſtituit, morbo, & furum audacia violatum; at non ego me deſeram, non Principes meos. Date ceram & ſtylum.

Hodie

Hodie ad Regem ſcribã. Intra biduũ, etiã vitæ periculo,
vtcunque lectica viam exordiar. Protinus Phorbantem
vocate: nunc volo cum meis hodie literis proficiſci.
O fortuna! Is ipſe Phorbas erat, qui cum furto aufu-
gerat. Ergo & in naui, & per vrbem miſſi qui quære-
rent, tandem renunciant, fruſtra operam à ſe conſum-
ptam. Statim Arſidæ ſuſpicio ſceleris incidit: quam ta-
men diſſimulans, ad forum, ad portum, redire præcipit,
qui nõ profutura diligentia abſentem veſtigarent. Nec
ſegnius aduocat Iubam; ſubmotiſque cæteris; Fallor,
inquit, aut perfidia mercenarii mei hanc ægritudinem
mihi facit. Cur enim lateret, præſertim me ægro, & vi-
tæ ambiguo; niſi prædam ſcelere nactus, non me tan-
tum ſed & Africam fugeret? Si amatis Poliarchum, vin-
dicate iniuriam quam latro huic intulit. Dimitte ad
proximos portus, qui nuncient ne vllus temere peregri-
nus in nauibus recipiatur. Sed quam occultiſſime po-
teſt procuranda hæc quæſtio; ne ſi reſciſcat explora-
tores in littore eſſe, alia fraude noſtram ſolertiam elu-
dat. Ego apud meos hodie diſſimulabo me quicquam
durius de eo ſuſpicari; vt fallamus flagitii conſortes, ſi
quos forte apud nos reliquit. Iuba rem curæ ſibi fore
aſſeruit; ſtatimque per homines fidos vicinorum portu-
um magiſtratibus quæ videbantur ſcripſit.

Sed hæc Phorbas ante coniecerat, meriti ſui con-
ſcientia acuente metuendi ſolertiam. Is perpetrato ſce-
lere adhuc ignarus quid eſſet in furto; latebras ad reco-
gnoſcendam prædam, quæſiuit; ſcilicet ſi nihil inueni-
ret perfidia & periculo dignum, omnia ad Arſidam
relaturus; quaſi hæc ægro, nec ſentienti, ad tutiorem
detraxiſſet cuſtodiam. Ecce autem exſolutus faſcicu-
lus catenulam primum dedit ex gemmis, quæ nexili
auro ligatæ, per æqualia ſpatia tumebant; Tres dein-
de annulos cum grandibus gemmis, modico lino

 diuiſos,

diuiſos,ne attritu venuſtas artificii periret. Pauci in fundo reſederant nummi ex auro; quæ omnia Arſidas, ad incerta fortunæ,corpori ſuo applicita ſeruabat. Præter hæc, tabellæ inerant, longe Arſidæ pretioſiores reliquo cenſu,illæ quæ itineri dederant cauſam, ab Argenide ad Poliarchum. Phorbas omnibus diligenter inſpectis, ſuæ quidem audaciæ gratulabatur gemmas & aurum.Sed hæ eum litteræ turbabant. Ad Poliarchum videbat eſſe miſſas. Vnde tamen aut à quo, non nouerat; & verebatur,ne plus illæ turbarum, plus in eum exploratorum cierent, quam aurum aut gemmæ. Ire ad portus non placebat, vix dubius hos in ſe obſideri. Interiora Africæ, nec fidem in hominibus promittebant, nec exitum, quod quærebat, habebant in Europam. Tandem ſceleris & neceſſitatis ingenium, ad noui facinoris pericula incertum coegit. Iret vltro ad regiam;Poliarcho eas literas daret, & in ipſo ſcelere, præmia ſummæ fidei ambiret. Poſtquam igitur fallendi rationem, omnemque mendacii contextum poliuit,in proximum oppidum profectus, illicque percunctatus quæ via ad regiam duceret, celerrima ſibi & illi quem viæ ducem aſſumpſerat iumenta conquiſiit. Tertio die, vrbem ex montis cacumine inſpexit: Tum equo, & ductore dimiſſo, ipſe ſolus peruenit ad cuſtodes, vultuque pallenti (quippe quem ex compoſito exterminauerat curſu) ſe ad Regem Poliarchum feſtinare,ambitioſe iterauit.Illico deductus ad arcem eſt. Et tunc quidem minus vacabat Poliarcho, poſt longam forte inſomniam acquieſcenti. Sed Phorbas ad Gelanorum deductus,cum ſupercilio monſtrabat,ſe magna, & quorum procuratio celeritate conſtabat, nunciaturum aduenisse. Quis eſſet dicere iuſſus; Regi, inquit, melius dixero. A Sicilia ad eum aduenio. Literas fero; & heu vereor ne hac ipſa mora quam facitis,cor-

rumpa-

rumpatur negocium,cui delectus, pene in cursu spiritum amisi.

Siciliæ nomen audisse;illinc quoque afferri literas,& nuncium aliquid ingens trepidatione præferre,visæ sunt Gelanoro causæ idoneæ dormientem Poliarchum compellandi. Sedatior tamen accessit ad stragula; ne terrorem à somno excitatis, & adhuc sui incertis,periculosum,primæ Regis vigiliæ infunderet. Tussi igitur, & modico vestigiorum strepitu pulsatum, ita affatus est. Adsunt, Rex, à Sicilia literæ; & nuncius nescio quid festinat. Nihil cunctatus Poliarchus resedit in lectulo & nuncium adduci præcepit. Intrat ergo immani fiducia cubiculum Phorbas quod secundum Deos potissimum timere debuerat; ornatamque fabulam,non plus verbis quam gestu & fronte, in hunc modum exorsus est. Ego, inquit, ex Arsidæ amicis sum,ô Rex, Is ad te Sicilia proficiscens, inde secum me aduexit. Cum te diu quæsiisset, tandem ad victoriæ tuæ famam cursum huc tenuit. Nec iam procul eramus littoribus, cum nostrum nauigium peiratæ tribus lembis circumsistunt. Arma pauci habebamus; placuitque compluribus ante pugnam deditio.Ita proditus Arsidas cum familia & sarcinis in eorum potestatem concessit. Sed cum direptis omnibus, nouæ prædæ studio flagrarent, princeps eorum strictam in Arsidæ ora sicam intentans; Video,inquit,ex cultu & supellectili te hominem magnarum opum esse. Itaque nisi præter hæc quæ cepimus tria talenta præsentia numeras; ego ex his catenis (nam illi catenas iam dederant) iugulo soluto in mare te prouoluam. Et Arsidas; Vnde mihi præsentia hæc talenta,cui nec libertatem reliquistis? Imo, subiicit prædo, cum de tua nauigatione percunctarer, te ad MauritaniæRegiam ire professus es.Certe non te oportet illic esse ignotum.Quemcunque tuorum volueris,ea

lege vinculis eximam, vt nisi intra hoc triduum sit in isto littore cum pensione quam poscimus, certissime pereas. Nec fraudem mediteris; aut in nos vindices prouoca. In statione sumus vnde liber prospectus est. Non mari, non terra, insidias locus capit. Si is quem miseris præter se vllum adduxerit, capite lues. Quin si interim naues in nos fortuna propulerit, fortunæ pœnas dabis. Cum sic impia & barbara voce dixisset, deiectus Arsidas semel atque iterum nos omnes intuitus, tandem me propius iussit accedere; &, Vide, inquit, mi Phorba, quantum fidei tuæ credam. Ex diligentia tua nunc pendeo. Vade ad Regem Poliarchum: quo loco sint meæ fortunæ significa. Non ille talentis tribus parcet in re mea capitali. Et ne ambigere possit, quin vera pericula nuncies, has literas accipe. (simulque de intimo sinu extraxit.) Scriptæ ad illum sunt. Quis scripserit, tua scire non interest. Ferendas tibi trado, non tantum vt pignus sint fidei tuæ; sed magis ne pereant, si me isti peiratæ immerentem conficient. Ita dimissus, ad te, Rex, altero ad meridiem die peruenio: tantundem ad reditum superest, si vis Arsidam viuum aspicere.

Inter hæc dicta, literas Argenidis Poliarcho tradiderat, quasi missas ab Arsida; quas integro lino sinceras vt tentauit; simulque solitum Argenidis ad se signum conspexit in cera, læto horrore infremuit. Simul tamen in periculo Arsidæ commotus, dum soluit epistolam; O quicunque mortalis es, inquit, cui Arsidæ fata commissa sunt; si strenuus eris, & eum mihi reddes, crede non te talenta prædonibus tria, sed tibi ipsi ingentes diuitias portare. Adeo memorem beneficii medices. Tu Gelanore, propera huic aurum quantum satis est dare. Iam promtum esse oportuit. Vade, ne difficiliores ex mora prædones sint. Sed ô, an incolumi Arsida in hos posse iri existimas; & nefarios de suis lembis

ad

ad cruces deferri? Abominatus Phorbas meritum crucis omen, manum vtramque vehementer intendit, strictisque oculis, Caue, inquit, caue ô Rex, in hanc mentem te dederis. Lembi prædonibus veloces sunt. Insederunt plagam apertam. Truncum mehercule Arsidam vobis dispergerent, fugaque inulta despicerent infœlices insidias,

Iam Poliarchus solutas tabellas legebat. Vera erat Argenidis manus. Sed omnino lamentabilis oratio. Facinus, vindictamque videbat Seleniſſæ; simulque Radirobanis impiam mentem, qui nefas non habuerat pudicissimæ virgini probra ingerere. Sed hunc quoque iam non viuere; & quidem à se victum, solatio erat. At quid in Archombrotum remedii, vrgente hymenæum Meleandro, & bimestri salute vix donata Argenidi? Cum deinde in vltimam ceram oculos flexit, vbi solet dies exaratæ epistolæ ascribi; iam tempus quo aut ipsum redire, aut mori Argenidem oportuerat, effluxisse intellexit. Nunc igitur se damnare; nunc irasci tempestati, nunc Africam deuouere, in qua seruanda putabat se perisse. Sed omnia in Archombrotum vota, omnia odia recidebant. Ego me, inquit, ego ad tuam perniciē me seruabo, atrocissime æmulorum. Sequar fatum Argenidis, sed perfunctus tuæ mortis solatio. Defuncti quoque pugnabimus. Pacem nec experiar nec concedam. Dum eiusmodi æstu pectus concutitur, cœpit inuitus dubitare, an Argenidi fides ad promissæ mortis constantiam durasset. Quam enim naturale, vt vitam amemus? quam grata vis quæ sica in nostra viscera euntem moratur? Denique Poliarche (cogitabat) finge oblatas nuptias, finge durum illi patrem, & destinatam illuxisse miseriis tuis diem; an velles hanc perisse?

Tanto

Tanto turbine multo ægrius quam vulneribus afflictus, acciri Phorbantem iubet; cui aurum interim numerabatur, increpatque nauigationem lentiſſimam, quod ſecundum poſt menſem, demum Arſidas adeſſet. At ille errores cum fide memorauit; vt Cumis neceſſaria mora fuiſſet, vt in Gobryam incidiſſent, vt ab Italia venti impegiſſent claſſem in Africam. Lætus, qua eſſe tunc licebat, Poliarchus de Gobrya audiuit; & quid illo factum eſſet percunctatus eſt: Neſcio, inquit Phorbas; niſi quod ſubaudiebam illum in Siciliam nauigare. Aliquid ſpei miſerrimo amatori ſubiecerunt hæc verba. Sed Phorbas; Perdimus Arſidam, ô Rex, tam lenta cunctatione. Patiaris graſſatoribus hunc eripi, multo ubi certiora quam quæ poſſim memoraturum. Pietatem mercenarii collaudauit Poliarchus; quartumque addi talentum præcepit; Forſitan quippe fore ex vſu, abſolutis latronibus non inanem Arſidam eſſe. Equum præterea notiſſimæ celeritatis attribuit; in quem Phorbas inſcendens Mauritaniam prætergredi feſtinauit, & ſe remotis littoribus cum præda ſubducere.

At vero Poliarchus, quamquam ex vulneribus vixdum ingredi valens, non differendum in Siciliam iter eſſe conſtituit. Acquieſcere enim in naui ſe poſſe; & neceſſari ad curationem accipere. Id quidem Gelanoro non placebat; ſed nec fruſtra repugnare ſuſtinuit. Erat tamen Arſidas expectandus, quem in tertium diem Phorbas promiſerat. Ergo præcipiti domino, & parari diſceſſum iubenti, diligenter parebat Gelanorus. Rectores triremium, claſſiarios atque nautas ad officia vocabant. Commeatus portabantur, ſolumque profectioni ſatis inſtructæ ſignum iam deerat. Nec poterat inhibere Hyanisbe feſtinationé hoſpitis adhuc cruda vulnera miſſuri in diſcrimen; quæ tam ſubita conſilia

filia essent, aut quid illi contigisset turbulenta profectio-
ne dignum, nec apud se coniiciens, & verita nimis anxia
& indecenti cura exquirere. Is per ægritudinē animi ex-
cussa quiete, nunc Argenidi timens, nunc in Archom-
brotum odio æstuans, ea nocte adhuc imbecillem vale-
tudinem turbauit. Supprimere tamen morbū tentabat
valentibus verbis, ne suorum consensu vetaretur per
immaturæ nauigationis pericula vitæ suæ illudere.

Cæterum vix biduum à Phorbantis discessu proces-
serat, cum Gelanoro regium cubiculum forte egresso
Arsidas occurrit, adhuc quidem ex morbo, sed multo
plus indignatione & mœsticia mutatus. Scilicet cele-
rius quam expectauerant medici receptis viribus, po-
stridie quam in eum Phorbas peccauit ausus est se in
lecticam coniicere. Reliquis diebus non dubitauit
equo vehi, amissarum literarum dolore, non se, non
iter, laboremve respiciens. Quo prædonem perse-
queretur? quibus verbis se excusaret Poliarcho? aut
qua fronte rediret ad dominam? Ita anxius regiam in-
trauit; & qua Poliarchus habitabat deductus est. Gela-
norus insperato conspectum lætissimo vultu excipiens,
Nolo, inquit, alius Regi nunciet te venisse. Ibo, & il-
lum hoc gaudio implebo. Sed Arsidas Gelanoro fortu-
nam excusaturus; Mane, ait, Gelanore. Est quod prius
meæ cladis acerbitatem intelligas. Ille ratus de capti-
uitate, prædonumque auaritia, qualem Phorbas narra-
uerat, eum queri: Scimus hæc omnia, inquit, & præter-
ea mox commodius dixeris Regi. Inter hæc verba Arsi-
dæ elapsus est, præcipitatione gaudii nihil moratus re-
uocantem. Obstupuit Poliarchus, Phorbantis diligen-
tiam æstimans, qui tam strenue Arsidam exemisset præ-
donibus; Iussumque accedere, & sibi tunc primum vt
Regi loquuturum amplexu occupans, non est passus
venerabundum procumbere. Sed hic diu vterque er-

rauit

rauit,dum Poliarchus quæ Phorbas de latronibus finxerat,pergit loqui;&ille de ipſoPhorbantis facinorePoliarchum dicere putat; miratus quæ tam propera fama hanc iacturā literarum ad eum detuliſſet.Dii bene,ô Arſida(inquit Rex) quod te poſt tempeſtates , poſt latrociniorum mala , habemus incolumem. Tua clades, ex quo eam accepi , mihi plus doluit quam forſitan tibi. Tum Arſidas ; Et hoc in ea maxime acerbum mihi, Rex, fuit, quod te ſcirem grauiſſime illam laturum. Sed ignoſce tuo Arſidæ. Infœlicitate mea non ſcelere læſus es. Nec ſubirem tuos vultus , aut auderem experiri quid de me tua ira decretura ſit, niſi ſcirem quam ſapienter intelligas non in cuiuſque poteſtate domeſticorum mentes eſſe,aut fortunæ iniurias. Tum Poliarchus : Quæ autem irarum hæc in te cauſa, mi Arſida?An quod maris pericula me propter ſubiiſti? quod te peiratæ, quod tempeſtas diripuit ? Vbi vero noſter Phorbas?in quo ornando teſtari me decet quam ſis mihi eximius. Illudi ſe à Poliarcho Arſidas credens:Vtinam vero adeſſet ille Phorbas. Innocentiam meam ſua pœna aſſereret. Sed vnde tibi(ô Rex)Phorbantis hoc nomen ! Quia, inquit Poliarchus , obliuiſci non poſſum hominis tanta fide tuas res meaſque accurantis. Vtinam hunc vidiſſes,Arſida, nullas moras apud me ferentem , ne noxiæ tibi eſſent. Dum reſpirat , dum aurum numeratur , dum mihi flagitanti tuos caſus in compendium confert : inquietudine animi ſuſpenſus , iam viam ad te omni voto geſtuque videbatur præcipere. Quonam autem euaſere peiratæ ? Credis ſi in eos naues dimittam, poſſe eorum curſum intercipi ? Quos vero mihi peiratas, ſubiicit Arſidas,aut quam Phorbantis fidem memoras ? Quem ſi ego; quem ſi tu. O Numina ! vt libenter in diem non differrem quod debeo! Illum Phorbantem dico,

inquit

inquit Rex, per quem nuperrime istas Dominæ meæ literas captiuus misisti. Quid autem nunc videris fidissimum amicorum ignorare? Arsidas iis literis visis, turbatissimo affectu, necdum ad lætitiam apto, expalluit; diuque hoc solum repetiit; Literas habes? & à Phorbante habes? Quæ hæc monstra, quæve insomnia, ô Rex? Tum recepto spiritu; Prope, inquit, illi ignosco, qui in totum noluit me perire. Sed vbi is est? Hominem non vidi, retulit Poliarchus, ex quo quatuor à me talenta prædonibus ferenda accepit, qui te tenebant. Tum Arsidas. Imo nemo captiuum me habuit. O solertissimum caput! ô Autholyci parem! Ergo perfidiæ laudem & præmia inuenit? & post me expilatum, non te etiam frustra tentauit? Ordine deinde cuncta recensuit; Vt ipse apud Iubam ægrotasset, vt spoliatus à Phorbante veniret excusatum quod literæ Argenidis periissent. Huic contra retulit Poliarchus non sine mutuo risu, tragœdiæ ordinem quam Phorbas intulerat: cui saltem, inquit, ignosco, quod hanc epistolam tot talentis permutauit.

Sed negotii moles, quod tunc maxime vertebatur, non est passa sermonem vtriusque in Phorbantis facinore diutius versari. Itaque semotum Arsidam cum de Argenidis valetudine Poliarchus rogasset: An tu existimas, inquit, adhuc viuere miserrimam virginem, & quá inuitus miseram facio? Quid auxilii, quid consilii habes? quo satis interitu Archombrotus peribit? Soluerem ab Africa vel hodie, Arsida. Sed hac nocte recruduerunt vulnera; vt non possim maritimam iactationem ferre. Interim dum vires recipio, validissimam meorum militum partem tibi & Gelanoro tradam. Consuletis Dominæ vestræ, si modo fortuna expectauit auxilium. Strenue ego adero; & vel morte vel victoria quietem inueniam. Referebat Arsidas tam quæ Argenis abeunti man-

mandauerat; quam quæ omnino à discessu Poliarchi contigerant: Maxime loquebatur de institutis à Radirobane ludis, quorum fraude captiuitas parabatur Argenidi. Neque paruam in his sermonibus partem habebat Selenissa; vt peccasset, vtque in se statuisset vltimas pœnas: Tum Archombroti gratia apud Regem, & in virgine ambienda blanditiæ. Tertius colloquendo aderat Gelanorus. Nam hunc omnis arbitrum vitæ nihil suarum rerum Poliarchus sinebat ignorare.

Dum igitur illi sua, & Siciliæ fata disponunt, præcipuumque omnium Archombroti exitium habent; Micipsa ab Hyanisbe missus ad Poliarchum venit; nunciatque Reginæ filium patrio tandem littori classem applicuisse. Huic, vbi in Regiam ascenderit, nihil præuorsurum officio ad Poliarchum veniendi. Simul exultantium tumultus cœpere in regia audiri. Populus pars vestibulum implebat, pars ad portum ferebatur. Coibant Optimates ad Reginam, ambiebantque mitti ad Principem. Etenim Archombrotus lembo præmisso qui eum aduentare significaret, mox strenue sequutus iam erat in littore. Naues eum comitatæ hæ ad portum, qui ostio fluminis dexter erat, statutæ sunt, hæ per aduersum flumen ventis ac remis agebantur; Militibus qui se ad bellum venire crediderant, interdum querentibus quod nemo obstaret. Ipse Archombrotus, vt primum in arenam exiluit, Deos patrios, tellurémque, & auras quas nascens traxerat veneratus, circum deinde oculos tulit in populum, plausuque & acclamatione feruentibus prolixe respondit vultu hilari, & facilitate oris nihil destruente maiestatem. Ad præcipuos inde conuersus, excipiebat oscula dextræ data, recognoscebatque antiquas necessitudines; & verba vtique tempore & serie ambientium passim arctata, vt plurimum eadem dispensabat in varios. Diu in eodem vestigio

hæsit,

hæſit,numero ſalutantium vrgente. Toto deinde itinere proximos,de Regina,de patriæ rebus, & Radirobanis iniuriis rogabat. Strictim omnia referebantur, ſed à variis,nec quid vnum narrantibus. Hoc vnum ingerebatur,defunctam periculo Africam; Gallos fuiſſe præſidio; Radirobanem occubuiſſe.

At vero Hyaniſbe alios prius ſe filio frui impatiens, quamquam & mater & Regina, omiſit maieſtatem,exceſſitque cubiculo, & prætextu videndi quam alacer circum filium populus eſſet, quamque ipſe inſignes(ita enim referebatur)milites duceſque haberet, ad atrium proceſſit, indeque qua ſe primæ palatii fores demittebant in oppidum. Et hanc procul conſpicatus Archombrotus deſcendit ex equo, maioribuſque veſtigiis,& alacritatis genio citatis, medium iter confecit. Ac vt primum peruenit ad matrem, ſtolamque extremam oſculis ſtrinxit, flens illa gaudio non diſtulit coram populo blanditias quæ ſecreto debebantur. Tum illius dexteram tenens; Laudo pietatem, ô fili, quod tanto apparatu ad tuendam parentem veniſti. Sed ne ſolus ſis cui maternum affectum debeam,Rex Galliæ effecit; cuius victoria ſumus incolumes.Ille à Mauritania tua exitium depulit;ille matrem tibi ſeruauit, quæ nunc in Sardinia ſeruiret: Ipſe tyrannus male tentatam Africam ſanguine perfudit. Omitto illi Regi adhuc aliquid amplius nos debere;quod & ipſe, & præter me omnes ignorant. Veni,fili,neque ante Diis patriis luſtrari propera, quam illum ſalutaueris adhuc ex vulneribus iacentem quæ hoc ſceptrum tibi aſſeruerunt. Archombrotus tot beneficiorum magnitudine perculſus,ſubita Gallici Regis charitate flagrabat; ſæpe tamen excuſans quod externis Principibus lentior fuiſſet in parentis patriæque diſcrimine.

Iamque ad Poliarchum præmiſſi, nunciauerant, ſi

ipsi vacaret, Reginam cum filio adfuturam. Is nisi morbo prohiberetur, se occupaturum officium respondet. Simul ex Optimatum suorum præcipuis duos ad reginam & filium legat. Auidissime expectabat Principem videre, quem Maurorum vocibus, & ipsius Hyanisbes confessione, in rarissimis esse acceperat. Sed Hyempsalem appellabant; vero scilicet nomine, passimque vsitato. Clam enim Archombroti nomen assumpserat, dissimulando generi, cum secretus, cultuque priuato in Siciliam iret. Circa Poliarchum Proceres Galli quam maximo cultu erant. Proximus Arsidas colloquebatur. Sed postea quam Regina intrauit, Archombrotum manu tenens, subito veluti monstro perculsa est. Nam vt primum Poliarchus Archombrotum aspexit, vicissimque ab illo est cognitus (ô fatum!) quæ procella, quodve fulmen, celerius destinatos cursus exequitur, quam tunc rabies, & indignatio, & auidus sanguinis furor, mutatis vtriusque animis vultus quoque corrupit? Ceu Medusam aspexissent steterunt immoti; mox trucibus oculis, necdum tamen omnia impetui indulgentibus, à fronte ad vestigia contemplationem deduxere. Stupebant fremebantque attoniti. Quæ hæc enim Deorum ludibria? Vt se mutuo colerent coiuisse acerbissimos hostes, nec ingratiis in alterno vulnere immorituros! Repeteretne Poliarchus ab Archombroto Argenidem suam, quam vel nuptam vel extinctam credebat? Quicquid sanguinis pro Hyanisbe pugnans non fuderat, an tunc in illius calamitatem misceret sanguini Archombroti, & indignam vtroque orbaret solatio? Sed multo acrius fortunæ Diisque omnibus irascebatur Archombrotus; indignatus illi hosti se patriam atque matrem debere. Erubescebat ad pietatis & odii coeuntes affectus. Nam nec poterat nisi hominum ingratissimus, vrgere fatale cum Poliarcho dissidium, nec illo

illo fælice viuere. Senſim in vtroque exuperabat inſania; nec aliud præter reuerentiam Hyanisbes obſtabat quin polluerent ſanctitatem hoſpitii, & vel nudis manibus nimis lenta arma præuerterent. Nec minus Arſidas viſo Archombroto vires amiſerat; trepidanſque; Perimus, Gelanore: Niſi ſe medium aliquis genius immittat ſine ſcelere & ſanguine non abibit hic dies. Is ergo Hyanisbes filius erat? nemo ſciuit? nemo nefaſtos occurſus præuertit? O felix Sicilia, quæ furores quos fecit ſaltem non aſpiciet!

Hyanisbe inexpectato filii hoſpitiſq; horrore perterrita & ignara quid potiſſimum ſuſpicaretur; priuſquam intractabili veſania furor erumperet, diuidere male coactum par inſtituit; de morbo deinde atque remediis quæſitura. Ergo primum Poliarcho; Ignoſce, chariſſime hoſpes, quod te intempeſtiue de quiete exegimus. Cura valetudinem, ſine qua nec olim ſalui eſſe potuimus, & modo non volumus. Imus ad Deos oratum, vt hic dies tibi nobiſque felix illuxerit. Conuerſa deinde ad filium adhuc in Poliarchi vultu cunctantem, voce ſubmiſſa, de cubiculo exire ſecum præcepit. Sequebatur ille imperium: Nec aliud Poliarchus adiecit, quam ſe Deos quos adibat Regina ei propitios optare. At non ad templa Hyanisbe proceſſit. Maior tumultus animum agebat quam qui durare poſſet in votorum ſolemnib. Cæterum hæc Principum inexpectata auerſio, ingenti conſternatione regiam primum, mox & vrbem & milites impleuit. Pauidi quæ hæc odia eſſent quærebant, aut fingebant. Optimates qui Poliarcho aſtiterant, ſequuti violentiam Regis offenſi, quamquam ignari cur Archombrotus hoſtis eſſe meruiſſet? iam arma inter ſe, pugnamque, & cędes loquebantur. Vbique in oppido factionibus laborabant paulo ante coniunctiſſimæ mentes, Galli, Maurique, & qui Siculi cum Archombroto

aduenerant. In tanto tumultu diffidere facilius plurimis erat, quam deliberare cui se parti addicerent. Etenim præter Gallos, qui omnes pro suo Rege steterunt, vix aliquis fuit qui non diu ambigeret. Nam Mauris in Poliarchum stare, quem salutis suæ anthorem paulo ante cecinerant, videbatur inhumanum. Siculorum quoque multi eundem eximie amabant. Tamen in tanto fauore, iuxta seditionem vbique motus increuerat.

Regina in tot curas vna distracta, nunc tumultum exarmare, nunc filium, nunc Poliarchũ mulcere est adorta. Et filio quidem primum, vbi soli fuerunt, ita loquuta est. Mi Hyempsal; expectabam reditu tuo tanquam inter duos filios triumphare. Sed vtrumque intempestiuus furor in meam perniciem, &, ni cauemus, in Galliæ & Mauritaniæ stragem concitat. Qui hi motus fuere? qui oculi quibus aspexisti Poliarchum? Me miseram! quam pene nefas vidi? Sed non quæro odii causas; non vter æquius inimicitiis arserit. Te nunc tantum per patrios Deos, &, si tibi viles sunt, qui hos nobis Poliarchus seruauit, per Siculos illos quos cum abires ab Insula veneratus es; perque Argenidem tuam oro; des spatium iracundiæ tuæ, donec matrem audiueris. Non peto nunc odia poni, sed differri, mi fili: Ego de reconciliandis animis vestris videro. Tu, si hoc abnuis, at consule saltem, qua ratione possis fama incolumi obruere beneficiorum memoriam quæ huic debemus.

Hæc confuso cum maiestate metu simul imperans & trepida loquebatur; cum illi relatum est, Poliarchum parare discessum ab Regia. Is enim postquam æmuli conspectu saucius cœpit odisse illam domum, ne suspicione quidem vacauit, noxæ fore si in hostis potestate perseueraret, si ipsi, si illius matri se crederet. Accendebant iam sponte turbatum Procerum voces, vrgentium metus, & sedulitate monendi fingentium pietatem. Protinus

ergo

ergo iubet Tribunis militum edici; vt ad regiæ fores militum partem ſiſtant, ſibi diſcedenti præſidium; confeſtim alii ex vrbe educantur; & caſtris locum eligant non longe à nauibus: In iis ſe inter ſuos pernoctaturum. Ne tamen aut nimia præcipitatione peccaret, aut Reginam læderet adhuc immeritam, cubiculi Præfectum cum eiuſmodi mandatis ad eam deſtinat; Habere ſe hoſpitii gratias, charitatiſque in ſuorum vulnerum diſcrimine perſpectæ. Recentibus filii amplexibus occupatam nolle ad ſalutationem prouocare. Neceſſariis rebus ſuis ſe ab Regia quidem diſcedere: Sed priuſquam ſoluat à littore, beneficiorum gratiam præſenti habiturnm, ſi illa patietur. Hyaniſbe his auditis grauiſſime concuſſa eſt. Exibat à laribus ſuis optime meritus hoſpes, ſibique præterea virtutum commendatione chariſſimus; & exibat quidem, ô facinus! aut hoſtis, aut tanquam ab hoſtibus. Quid faciat? quem prius alloquatur? vtrum, ſi neceſſe ſit, æmulorum poſſit prius non amare? Sed tamen filius poterat credi ſeu viribus ſeu pudore ſibi facilior. Ad eum igitur verſa; Spondes, inquit, ô fili, dum mox redeo, quietem hic agere? Sponde, per iura materna te obteſtor; quæ ſi reſpuis, nec hæreditatem meam debebis agnoſcere. Cum ille promiſiſſet; ipſa propere ad Poliarchum iuit, iam limen cubiculi egreſſum, & equi quo veheretur frænum capientem in manum. Quamquam enim inualidus, tamen vehi lectica noluerat, ne Archombroto ſpeciem daret ſimulatione valetudinis certamen detrectantis. Hunc vultu Hyaniſbe aſpiciens qualem habere ſolet calamitoſa innocentia, pænulam quoque diſcedentis corripuit; Et per, inquit, tua in nos beneficia rogo, vt priuſquam fidem meam diſceſſu tuo damnes, in ſecretum admittas tibi pauca prolocuturam. Puduit Poliarchum tantæ ſuppli-

ci id negare; rediitque in arcanam cubiculi partem, Quæ postquam arbitris vacauit Regina lachrymas præmittens, Dii sunt testes, ait, me nec fraude, nec consilio malo obiecisse oculis tuis illum propter quem me miseram auersaris. Vtinam eum adhuc ignorares, vtinam abesset, mihi forte plus mali suo aduentu allaturus, quam Radirobanes vnquam molitus est. Si in mea potestate illius animus esset; frangerem eum tibi, Rex, tam alte quam tibi subiectam me aspicis. Inter hæc verba, immemor maiestatis, se demiserat ad repugnantis pedes, crebroque suspirio natans verba perdiderat. Poliarchus haud secius quam matrem veneratus illam sustulit ab humo; questus non minorem sibi iniuriam fieri à Regina supplicatione tam abiecta, quam ea erat, qua eius filius ipsi illuserat. Tum Regina; Quæ ergo contumelia est qua te ille lacessiuit; aut quibus in terris in hæc malorum semina vos antea fata iunxerunt? Possum hoc à te audire, hospes? Is enim dicere negat. An tu quoque obstinato silentio me perdes; & nesciam quo me fulmine Iupiter subuertit? Ne absiste, ne, obtestor, meis penatibus, donec constiterit illud malum carere remediis. Pleraque tempore mulcentur; & odia quæ silentio fouemus, professa sæpissime expirant. Quod si te & filium meum vna domus non capit, ille recedet. An times vitam tuam mihi committere? Imple Gallico præsidio regiam. Præter tuos nefas erit armatum hic conspici. Nam si perstas, si miseram relinquis, eiiciam domo mecastor & filium. Cur te ad naues aut castra sedente, regiam occupet periculo tuo emptam? Ergo pugnam deposcitis? & tu quidem non iam viribus corporis nixus quæ pro mea salute exhaustæ sunt; sed odio, & forsitan iubentibus fatis; quæ si in alterum vestrum peccabunt, sequar ego morientem, & superstiti furias meæ mortis relinquam.

Ad-

Adiecit deinde nouos fletus, & familiariter pænulam quam ille discessurus gestabat, de collo diripuit; tum cunctationem dubitantis pro assensu calide vsurpans, gratias benefi:ii egit quod nondum acceperat. Vicit igitur Poliarchum tam vehemens & pertinax flentis oratio. Ego, inquit, ô Regina, discessum quem tantopere abominaris, imputabam humanitati. Scis non semper in potestate inimicorum esse impetus quibus odia feruent, quique potissimum mutuo aspectu concitantur. Cogitaui itaque hanc arcem relinquere, ne aut ego aut filius tuus faceremus quod dolere tibi posset: Si tamen ita censes, bidui moram hic patiar; vt deinde me potius negotia adduxisse videantur, quam inimicitiarum atrocitas: Ea lege ne interim ille me, aut hunc ego conspiciam. Cultum autem quem hactenus tibi habui, caue, Regina, putes his iurgiis esse libatum. Neque enim vel tu efficies vt eum amem, vel ille vt auerser genium tuum. Atqui, refert Hyanisbe, Deos spero intra id biduum compositis animis, exituram malignitatem sortis, quæcunque vos in dissidia cæcauit. Sub hæc, Gallorum proximos ipsa aduocat; subridensque, Plus, inquit, mihi Rex vester curæ, quam omnibus vobis (Proceres) fuit. Affecta valetudine, nec dum cicatricibus ductis, non prohibebatis itineris laborem experiri. Ego autem euici ne sic perire velit. Extemplo mutata militibus imperia sunt; & vrbem tam inquietis modo rumoribus laborantem noua hilaritas composuit. Quippe omnia in maius fama tollente, iam plena reconciliatio rediisse Principibus, iam ira desiisse in certiora amoris pignora vulgabatur. Ita facile Gallis Maurisque conuenit qui inuiti dissenserant: Memorque promissi Hyanisbe, edixit, ne quis in aulam cum armis præter Gallos intraret.

In hunc modum prima acie mali elusa ; Regina ad maturiora remedia se conuertit. Sed ea reperire aut aptare non poterat, quamdiu ignorabat quæ illos causæ inter se committerent. Dumque dubitat vnde certius hæc haberet, dedit se opportune occasio. Timonides Meleandri ad eam legatus, quo sui Regis dignitatem tueretur, Archombroto in vrbem procedente hæserat apud naues ; per se deinde non misto comitatu secundusve alteri, Reginam aditurus. Sed illi mature de hoc tumultu relatum est. Nam & quidam ex Siculis comitati Archombrotum, huic properauerant nun iare. Poliarchum, quem diu in Sicilia viderant, Gallorum Regem esse; hunc apud Hyanisbem ægrotare ex vulneribus; & ad conspectum Archombroti mutuo odio fuisse succensum. Adiecerunt Arsidam adesse Poliarcho. Mira hæc omnia visa Timonidi. Erat Poliarcho in primis amicus : & olim ad eum à Meleandro legatus cum armilla quam Eristhenes veneno corruperat. Hunc ergo adesse, & purpura quidem insignem, lætissimus audiuit. Sed vnde Arsidas aduenisset haud immerito mirabatur. Facilius de Archombroti dissidio rem coniecit : ab Argenidis amore esse hanc iram. Sensim enim in Sicilia tanti arcani fama eruperat : Vt nec cuiquam iam dubium esset quid Radirobanes peccasset in Argenidem, aut cur Selenissa periisset. De seipso deinde solicitus, cogitabat vtri parti præstaret accedere. Nam si specie officii sui in medio perseueraret, omnibus fore ingratum, nec inultæ, quicunque illorum vicisset, solertiæ. Ad Poliarchum trahebat amicitia vetus ; & Argenidis in eum animus : Reuocabat ad Archombrotum Meleandri memoria ; & habita sibi fides quam nefas ducebat violare. Adhuc sui incertus præmisit qui Reginæ nunciarent se venire. Saltem enim explorare con-

confeſtim rem debebat, & exactam Meleandro perſcribere. Fluctuanti Reginæ ſpes ſubito facta eſt, per hunc legatum poſſe cauſam reſciri tam periculoſi odii. Et propere illi loquuta, poſtquam de Meleandro quæ decebat rogauit; deflere Poliarchi & filii diſſidium cœpit; illudque potiſſimum, quod neſciret tanti odii initia, ideoque nec medendi rationem. Nihil cauſæ vitiabatur Timonidi, cur tegeret non ſecretam aut pudendam diſcordiam. Paucis ergo monſtrauit, Poliarchum tenuioris fortunæ ſpecie diu in Sicilia fuiſſe; & amore captum Argenidis ſperaſſe nuptias quæ deinde paratæ ſunt Archombroto. Nihil itaque mirum ſi æmuli, & imminentes tanto vtique voto, acerbe & pro materia rixabantur. Rediit Hyanisbæ animus ad hæc verba; vt vix coram Timonide læticiam teneret; Cumque ille dubitaret an incolumi Archombroti gratia poſſet ſalutare Poliarchum, ipſa vltro vt iret admonuit. In ſe enim recipere id & gratum filio ſuo fore.

Poſtquam Timonides diſceſſit, parumper Regina cogitauit quo ordine rem maximam exequeretur, certa ex ſe pendere tantæ litis fortunam & exitum. Magnifice intumuerat, audebatque fortunam deſpicere. In memoriam quoque redierat, Poliarchum ab ipſa inuitatum vt in Sardos ferret Africæ opem, vultu commoto rogauiſſe, an Argenis Radirobani nupſiſſet. Hinc & amare Poliarchum credebat, & vera Timonidem retuliſſe. Cæterum ſic apud ſe conſtituit, ſi tractabiles iuuenum animi eſſent, hos in Siciliam dilato morbi remedio mittendos; Maxime quod in Meleandri conſenſu pars ſanitatis eſſet. Sin hæc odia ſine clade durare non poterant, confeſtim certiſſima pace exarmandum ſæuientium furorem. Redit ergo ad filium iam paulo imperioſior, & quaſi docente Poliarcho de ini-

micitiis comperiſſet. Non mihi placet, inquit, ſilentium tuum, maxime cum nec pudenda aut te indigna ſint quæ retices; & hæc eadem ab æmulo tuo reſcire potuerim. Amatis Argenidem; Magnum vulnus iuuenibus, & odii, ambitioſa materies. Virgo, vt audio, quam in Diis non eſt qui aliqua dote non auxerit. Sicilia eſt in hæreditate; Et quod acribus animis præcipuum eſt, neuter à certamine excidere ſuſtinet. Ignoſco nobilibus ſtimulis; Diiſque ſimul gratias habeo quod non eſt ſupra medicinam iſte morbus. Ego quod creditis neminem Deorum poſſe efficere, vtrique hoc negocium ſic peragam, vt ſimul odia ponatis, ametiſque Argenidem, & ſit ipſa vtrique propitia. Scis, mi fili, ſuſtinuiſſe me Argenidis nuptias, quibus inſtabas, donec ad me rediiſſes. Obſequutus es imperio. Intelliges non me fruſtra hæc iuſſiſſe. Sed ſunt quædam de quibus te percunƈter, ſi ſperare modo poſſum ex amatore & æmulo vera audire. Quid moræ eſt votis tuis Poliarchus? Siquidem nunciabas, modo annuerem, omnia ad hæc nuptiarum fœdera tibi procedere. Dic, gnate mi; Nam & tua intereſt, vt hoc intelligam. Perplexus Archombrotus quæſtionem hanc audiuit; quia pudebat confiteri, Poliarchum placere Argenidi. Nihil igitur officere nuptiis ſuis Poliarchum reſpondit. Sed ſe iraſci æmulationi illius, qui quoad poterat ſimplicem Argenidis animum moleſtis & inutilibus fabulis impleret. Tum ſubdole Regina; Quid ſi autem his artibus mentem virginis auertet? an ne ſic quidem obſtabit hymenæo? At concitator iuuenis; Cogeretur mehercule puella à parente, cui non minus quam mihi probantur hæ nuptiæ. Exilium deinde Poliarchi à Sicilia memorat, bellumque in Lycogenem & victoriam ſuam. Sed quamquam toto narrationis contextu ſibi fauebat, non latuit Hyaniſbem illum quidem Meleandro, ſed Poliarchum Argenidi eſſe præcipuum.

Multo

Multo igitur quam ante hilarior, cum filio cœnauit. Satis enim in eam noctem quæsitum videbatur. Postero die ad Poliarchum redit, non instructa verbis modo, sed & consilii serie, quam nox & mora suggesserant. Postquam blandius compellauit, iussitque extra sermonum suorum arbitrium qui astabant consistere; Mirabar, ô hospes, quid tu ac filius meus essetis irati; Sed audio id amoris vtiq; magni & excusabilis ingenium esse, vnamq; Argenidem facere vestram litem. Si ita est, ego me vobis salutarem profiteor. Sola sum, cui ad vtriusque morbum medela sufficiat. Quid in re placida, tot questibus, tot iurgiis opus? Adhuc res in integro est; fœdera imperfecta, innupta Argenis. Ego te lætum, & sine pugnæ discrimine victorem; ego te filio pacatum (quid horres, abnuisque?) efficiam. Nec mirere qui pro. edere possit pollicitatio tam immanis. Prædē hanc manū accipe, nihil me præter id quod futurum est dixisse. Confusus tot ambagibus Poliarchus, & prope se deludi existimans, omittere Reginam aut orationem obscuram, authos omnino de Argenide sermones rogauit: At illa; Adhuc maiori monstro te suspendam, suauissime hospes; Volo enim mihi Argenidem debeas, neque hanc tamen filio meo eripiam. Sed ita fatum est, vt subito apertoq; rememedio curari non possitis. Simul vobis in Siciliam eundum est; & literę quas vobis committam reddendę Meleandro. Illico finientur dissidia, & vterq; de amore desinet queri. Insanire Hyanisbem Poliarchus credebat; cum suos illa Penates arulamque deinde afferri imperauit. Quæ postquam mensæ imposita prunis concrepuit, nebulaque suffituum obtexit breues Deos, his diris Regina se obstrinxit. Audite præsentes genii, Præstitum vigiles formæ; qui apud nos nati, hanc domum & patriam seruatis; Si quicquam Regi Poliarcho mentita

sum,

ſum,aut niſi ei conſilio meo incolumitatem, quietem, gaudium fero; Deſtituite hanc domum præſidio; vel ea integra mihi & filio malum & perniciem date. Poliarchus ad religionem obſtupuit, Reginæque reſpondit, ſe Diis iiſdem quos ipſa appellauerat, innocentiæ teſtibus vti poſſe. Nam priuſquam Archombrotus pedem in Siciliam penetraret ſibi Argenidis affinitatem fuiſſe promiſſam. Res illum bene compoſitas intempeſtiuis deſideriis turbaſſe; & quia virgo mutari faſtidiebat, ſolicitaſſe ad tyrannidem Meleandrum; vt liberam & Principem virginem durus pater mittere vellet in coacti matrimonii ſeruitutem. His & ſimilibus verbis paulatim repetentem animos, qui qualicunque pace deceſſerant, continuit Regina: Neque enim ſe veniſſe vt iræ tumorem ſubiiceret; ſed vt reconciliatione, quam certam afferebat, cum ipſis frueretur. Quantulum autem eſt quod peto, amiciſſime hoſpes? nimirum ne ante ad capitalem rixam deſcendas, quam videris perfunctum Meleandrum lectione epiſtolæ, quam ego perſcribam. Pollicere mihi modo hanc à iurgio armiſque continentiam, ô Rex. Ego tantundem de filii mei patientia & fide recipio, & aſſero tibi. Vobis deinde per me licet, armis & odiis cuncta miſcere.

His auditis, illum diem ad deliberandum Poliarchus popoſcit: moxque Regina iiſdem pollicitationibus filium adorta eſt; cui & ipſi ea eſſe deliramenta videbantur. Sed petere, & promittere perſeuerantem, duriſſimum erat pertinaci iracundia repellere. Et viſum vtrique eſt, nihil eam nimium flagitare. Moræ ſiquidem pretium erat, ſi illius ad Meleandrum literis, ſine armis & ſanguine exitum inueniret contentio. Sin in vanum promiſſa reciderent; adeo eius venia pugnare licebat, vt nec iure ei poſſet iraſci qui per alterius

cædem

cædem viciſſet. Itaque aſſentientibus illis in hunc mo-
dum fœdera perſcripſit, vt neuter præteritas exeque-
retur iniurias; neuter ſuos concitaret ad pugnam, do-
nec ſimul vidiſſent Meleandrum. Irent in Siciliam,
quamprimum vulnera Poliarchi nauigandi poteſta-
tem facerent, neuterque dolo malo in induciarum
leges peccaret. His ita compoſitis, deinde Hyanisbæ
difficillimum fuit, à iuuenibus impetrare vt ſibi col-
loqui ſuſtinerent; quod, inquit, potiſſimum vrgeo; vt
ciuium militumque iurgia tollantur, quæ fortaſſe vel
vobis inuitis paulatim exardeſcent, niſi publico pigno-
re temporariam hanc pacem firmetis. Quid deinde
grauamini vos videre, quibus adeo certa ſum interceſ-
ſurum fidiſſimæ charitatis ſacramentum, vt ſi eo me
voto fata fraudauerint, non repugnem vel hoc odio
quod nunc inter vos eſt vindicari meorum promiſſo-
rum vanitatem? Nec contenta authoritate & gratia ſua
Poliarchum filiumque tentare; Gelanorum & Arſidam.
quos apud Poliarchum potentiſſimos eſſe videbat, pre-
cibus & donis aggreſſa eſt: item eorum præcipuos, qui-
bus familiarius vtebatur Archombrotus. Impetra-
to inter eos colloquio; quid ambo loquerentur, quiſve
inciperet, vana & anxia penſitatione libratum eſt, & co-
ram Hyanisbe (nam Poliarcho filium adduxit) ſe intra
præſcriptas formulas tenuerunt. Nec ſæpius coire fe-
rebant; Quamquam amicitiæ genius qui eos in Timo-
cleæ domo primum afflauerat, iam hoſtilibus animis ſe
rurſus quærebat inſinuare; fatiſque mutuo ipſi iraſce-
bantur, quæ hanc odiorum neceſſitatem feciſſent. Sed in
mitiora lapſos conſilia, reuocabat identidem imago aſ-
ſidua Argenidis, pudorque ne priores viderentur re-
conciliationem optauiſſe.

Per eoſdem forte dies incommodum accidit, quod vnum ex vulneribus Poliarchi inter maiora & periculoſiora neglectum, adeo magnis doloribus incenſum eſt, vt adhuc imbecillibus membris febrim refunderet. Nec ipſi quam Archombroto ægrius erat, nauigationẽ differri. Nam in induciis erat ne altero abſente alius in Siciliam iter præciperet. Ergo impatientes moræ, & ſaltem ſcribere cupientes; ne literæ inſidiis occuparentur, ex fidiſſimis aliquos eo legare conſtituunt. Et Archombrotus quidem Meleandro atq; Argenidi ſcripſit, nulla in Poliarchum contumelia: ſed tantũ excuſans quod tardius rediret, tum ex matris imperio, tum ne fœdo timore inualetudinem æmuli Regis videretur in occaſionẽ habuiſſe rei gerendæ. Ferendis epiſtolis quidam Bocchus notæ in Archombrotum fidei delectus eſt. At vero Poliarchus diu ſecum exegit, an & ſcriberet Meleandro. Sed obſequutus eſt ſuadenti Arſidæ, ſcripſitque ne ſaltem Argenidis patrem videretur negligere. Magis quæſitum eſt an Arſidas cum iis literis in Siciliam rediret. Verebatur ſuſpiciones Regis: & in tanto fauore Archombroti cæca & ex tranſuerſo pericula. Sed ſi redibat, hactenus tempeſtas excuſabat hunc cum Poliarcho congreſſum: ſin cum eo perſeuerabat, poterat deprehendi furtiua legatio. Ergo eum placuit proficiſci. Et huic quoque Timonides, amicitia & factione iunctiſſimus, literas ſuas ad Regem & Cleobulum credidit; ſic publicæ rei memor vt & ſuam prudentiſſime curaret.

Interim ex Sardinia afferebatur, flagrare omnia ciuili incendio, Harſicora, & Cornio, Radirobanis nepotibus regnum quod ambiebant atroci bello perdentibus. Statim Archombroto ſpes facta eſt, gentem factionibus diuiſam, & adhuc arma Africæ horrentem, ſi celerem hoſtem haberet, opprimi poſſe. Ne ergo collectæ ex Sicilia

vires perirent, secundusve Poliarchi triumphis apud suos Mauros esset (quandoquidem tunc vacabat, morbusq. Poliarchi differebat Siciliam) exercitum quem in Africam vexerat, adiunctis Maurorum auxiliis, illuc egit. Matri tamen & Poliarcho pollicitus, siue vinceret, siue aduersis vteretur numinib. non vno plus mense abfuturum sponte ab Africa. Dimissum his legibus excipit præsentissimus Deum fauor, pene supra quam voluisset. Adeo enim fuit victoria in procliui, vt præter audendi inuadendique consilia, & vnius pugnæ laboré, vix fortitudinis experimentum fortuna reliquerit. Primum vacuos portus nactus, præsidio illic relicto explicuit milites; mox & insedit verticem montis vnde illa insalubris, sed segetibus fœcunda Sardinia prospici posset; probauitque nomina quæ veteres à soleæ aut vestigii forma indiderant, Sandaliotin aut Ichnusam appellantes. Iam duobus præliis Sardi inter se super regno vires contulerant; & cruenta certamina absumserant fortissimos Optimatum, ac militum. Sic miseri patriam exhaurientes Archombroto pugnauere; Cuius copiis in monte conspectis, miserunt qui de hostium genere ac numero referrent. Nam nec longe in subiecta planicie, bina illa patruelium castra constiterant. Cumque audissent Mauros adesse ac Siculos, mare quoq. classe eximia possessũ, omisere consilium quod ad salutem vnum supererat, ciuilia odia ponendi, coniunctisq. viribus eundi in hosté externum, & adhuc ignarum regionis. Alter quoque eorum Harsicora, iam proxima fractus acie, desperansque victoriam, vt regnum æmulo saltem eriperet, deditioné suorum fecit Archombroto. Adeo Penatum & patriæ charitas ciuilib. odiis ccõedit; vt patriam euerti, sibiq. alienũ iugũ accedere sępe homines malint, quã alicui populari concedere: tanquam parendi vilitas augescat, si te

notis

notis ſubmiſeris; & ſubleuētur peregrinitate dominorum. At Cornius nobiliori impetu virtutem vltimam collegit; ſuoſque eduxit ad prælium; & profectus in æmulum qui ad Archombrotum defecerat, illi vitam quidem eripuit; ſed nec ipſe ſuperuixit numero Maurorum obrutus; qui patruelium ſanguinem funeſto ambitionis exitu miſcuere. Præcipua quoque hoc prælio Archombroti fortitudo Sardos perterruit; quibus tandem aut oppreſſis, aut fuga dilapſis, ipſe vſus fortunæ impetu, ad præcipuas arces admouit exercitum. Vix aliquot velitationibus interceſſere victi. Præcipuus labor fuit ad Calarim, effuſo incondite populo ad certamen: Sed intra mœnia compulſi, mutatis poſtero die animis de deditione legatos miſerunt. Virtiganem mors opportuna ſubduxerat, ne tot mala intueretur. Pauci externos domi nos non ferentes, ſe ad Cunicularias inſulas recepere, angusto in freto quod à Sardinia Corſicam dirimit. Inde tranſmiſerunt in Corſicam qua etiam ſequente victoriam, aduerſæ Liguriæ montibus latuerunt.

Cæterum haud obſcura inter Sardos fama erat, contigiſſe ira Deum hanc Regibus, & patriæ cladem; ob violatam à Radirobane religionē templi quod ſanctiſſimū habebant, decem à Calari millibus, Ioui cœleſti nūcupatum. Multa fuerant ex auro argentoque ad aram donaria: & ipſius numinis breue ſignū ſolido auro priſci Reges ſacrauerāt. Quæ omnia Radirobanes in Africam traiecturus, inani mutui nomine in ſumptum belli diripiens, ipſos quoq. ſacerdotes contumelioſe repulerat; iam tum quidem multo cū triſti præſagio, quod mox omni in Sardos calamitate aſſertum eſt. Nihil enim illo templo ducebant diuinius, & Sacerdotes inclytæ famæ, pro præſentibus pene numinibus populo erant. Is rumor

mor de ſacrilegio Radirobanis, & templi ſanctitate, vt à multis iactabatur, ad Archombrotum peruenit; qui ſeu tactus cura numinum, ſeu Sardorum animos prona in ſuos Deos veneratione capturus, templum inuiſit. Ipſe ſitus, & locorum ſacer horror, ſuauiſſimi terroris pietatem ſubiecit incogitanti. Aſperæ erant rupes in radicibus collis, quas anguſtus limes ſecabat. His ſuperatis, breuia late virgulta placebant, alto ſilentio, & inculta ſimplicitate. Mox ingens porticus viſebatur, ita lumen ſuperne accipiens, vt nec tota caligo abſcederet. Subeunti porticum Archombroto, obuii hi verſus fuerunt, quos ligneæ tabulæ impoſitos ſic intrantibus Sacerdotes obiecerant, vt vix omitti poſſent.

Non iſthic aurata domus, luxuque fluentes
Sunt epulæ, ſpondave ſopor pretioſus eburna,
Aut in carbaſeo Tyrius velamine murex.
Non gemma vibrant[illegible]or, non perſona cantu
Carmin[illegible] non [illegible]entum examina collo,
Atq[illegible]uida [illegible]tra[illegible]it in certamina gentes;
Sed nemora, & nudæ rupes, neglectaque ſqualent
Confraga: Sunt epulæ viles, iuſſæque quietis
Hora breuis: Duro velantur corpora texto:
Et labor in pretio, & vitam mors longa fatigat.
At neque crudeles Diræ, vilique flagello
Sæuit cura ferox; falſo non abditus ore
Ipſe ſua inſanus furit in præcordia liuor.
Alma quies, paruiſque habitat Concordia tectis,
Et ſemper niueo veri de pectore riſus.
Ipſa ſuæ meminit ſtirpis, ſeſeque Deiſque
Mens fruitur fœlix, & nouit in aſtra reuerti.

His perlectis Archombrotus porticum intrauit, ad cuius latera pauperes duæ aræ habebant lignea ſigna; illud quidem Prudentiæ, quæ ſerpentes geſtabat cauda reducta vitantes magici carminis imperium; aliud Fortitudi-

titudinis, manu vtraque prægrandem gestantis columnam. Iam ex templi mystis duo, admoniti Archombrotum aduentare, ad eum decurrerant; ex quibus percunctatus de his aris, audiuit Fortitudinis quidem atque Prudentiæ simulachra posita esse, vt qui in eorum familiam volunt asciſci, intelligant inconsultos impetus non placere numinibus; sed animos sic ad robustam prudentiam exactos, vt sententiam non temere capessant aut ponant. Signa autem esse ex ligno; vt egestatem (qua spontanea amant perfrui) humilitas non preciosorum deorum portendat. Archombrotus in eos intuitus, quia vilis corporum cultus non degenerabat à tam grandi Philosophia, notauit macie quoque confectos vultus esse; & tanquam assuetos cœlestibus moribus oculos non bene durare in pompæ regiæ conspectu. Hos ergo religiosius veneratus, postquam porticum emensi sunt, rogauit, quis ipsis deorum aut hominum præscripsisset hanc vitam; vnusque subridens, Fœlicitatis, inquit, cupiditas; quam vos quoque sed diuersissimo vestigatis itinere. Vos opes quærendo, nos fugiendo, experimur quæ sint securiores diuitiæ; Mentes quoque & corpora labore multiplici lassamus; vos quidem vt ad summa humanarum rerum fastigia perueniatis; nos vero ne quid tale cupiamus. Ita Dii nobis humilitatem, vobis curas, vtrisque laborem dederunt.

Hæc lenissimi Sacerdotis libertas ita placuit Archombroto, vt illius genium domus iam intentiori affectu suspiceret. Interim & cæteri mystæ coiuerant; à quibus deductus ad templum est, statutusque ad concipienda vota; haud longe à cœlestis Iouis ara; quam solam iis vatibus licebat auro sericoque excolere. Sed & illa ornamenta Radirobanes detraxerat. Quod vt à proximis Archombrotus intellexit, Curabo vero, inquit, vt in-

vt iniuria quam ſacrilegio proximam hæc ara accepit deleatur ab oculis veſtris, & ſummi Iouis memoria. Simulachrum ex auro maioris ponderis quam antea fuit faciundum locabo. Cætera quæ ad numinis cultum ſunt eadem indulgentia iubebo cumulari. At illi, Deos gratiam habituros retulerunt; Se quidem nihil auro vel diuitiis moueri; niſi quo vulgus ad aræ maieſtatem ſuſpenſum ſumma omnia de Diis conîciat. In cæteris, præoptare intra ſuæ domus ſepta facillimæ egeſtatis ſecuritatem. Scire ſe quoque ex eiuſmodi diuitiis quæ à templis diripi poſſunt ſæpiſſime concitari auiditatem impiorum. Nec Radirobanem peccaturum fuiſſe niſi incauta maiorum in Deos liberalitas, auaritiæ ſuæ irritandæ veluti inſidias ſtruxiſſet. Præſtare his rebus fana ornari, quæ aut ægre de ſuo loco detrahas, aut inutilia violando effeceris, quam pondere inuidioſi metalli quod multos ſuo precio inuitat ad opulenti facinoris audaciam. Hinc iiſdem ducentibus, hortos primum, mox & cellas eorum, nec ambitioſa triclinia aſpexit. Anguſta ſupellex, vilia ſtrata erant; Omnia tamen ſic ad mundiciem facta; vt ſcires fortes animos aſpernari luxuriem, non marcida vilique rerum ſuarum incuria iacere.

Contemplatus omnia Archombrotus, gaudenſque difficillimæ virtutis non laborioſo aut ingrato cõſpectu, vnum ex illis, magnæ ſenem maieſtatis, omnem eiuſmodi vitæ ordinem, omnes leges, atque modum, iubet expromere. At ille; Quid lucri ſit nobis, ex eorũ abdicatione quæ mortales precioſiſſima habent, parco nunc dicere, ô Rex. Nam & magis quærere videris, quid agamus in iſto ſeceſſu, quam cur in eum conuenerimus; & præterea non verbis humanis ſolet oſtendi huius aſperitatis vtilitas. Dii ſunt ſoli qui arcano ſermone iis quibus viſum eſt; hanc nouam oculiſque & ſenſibus cæte-

rorum ereptam fœlicitatem commendant. Dicam tamen nostrorum studiorum esse finem,ea mereri quę suis amicis numina indulgent. Huic cœpto commodissimum putamus,in vitia,& immodicas cupiditates, assidua pugna decernere. Itaque quanto ambitu cæteri ad imperandum nituntur, nos refugimus à fastu, & facilitati parendi animos aptamus. Vni ex nostris facimus annuum in nos imperium, non emptis aut turbulentis suffragiis. Graue munus est illi quem ab ocio communi seuocat eiusmodi præfectura: & sola spe redeundi anno emenso in ordinem, succedit ad exigui nauigii clauum. Tanta autem religione obsequimur, vt hunc putes despexisse in animos nostros, nobisque imperasse quod sponte malebamus. Præcipua tamen est cautio (vt homines sumus) si aut durius imperitet, aut nos segni vel rebelli consilio, abeamus à reuerentia; ne foris hæc iurgia prodeant. Actum erit de pace quam quærimus, si ad externos arbitros, aut iudices deficiemus. Secundum hoc parendi institutum, præcipua nobis est in socios compare sque amoris integritas. Inuicem excusamus, ac patimur, si quid animorum habitus forte pugnant, geniique diuersitas fastidit. Nobisque irascimur, cum quid in socio laudare, aut ferre non possumus. Vestitus, vt intueris, vilis; mensa frugalis; quietis tempora interstincta vigiliis. Ita domito corpori imperamus; nec (quæ maxima hominibus cura est) metuimus vices periclitantis dignitatis aut voluptatum fugitiuos & mutabiles vultus, quarum commoda sponte nescimus. Sed quamquã minimo cõtenti, tamen quæsito labore fatigamur, compertis ocii malis, quo vires non frustra humano datæ generi soluuntur, & fit sensim desiderium vitiorum. Itaq; quicquid temporis à Numinis cultu est vacuum, destinatis quisque officiis colimus. Qui plus ingenio, & animi luce valent, in contemplationes sublimium rerum distri-

diſtribuuntur, quas deinde ſubiiciant oculis, & veluti ex alto deducant, ad vſum mortalium: Cæteri, quã quiſque natura artem admouet, ſequuntur; vt & ſufficiamus nobis, & alios iuuemus. Neque extollendis hæc nobis, ſed purgandis apud te recenſui, ne te offendat noſtrę vitæ inſolentia. Scio enim & quoſdam noua omnia ad rerũ publicarum ſecuritatem nimis vniuerſa ſententia damnare: & paucos annos eſſe, ex quo labentem in Deos pietatem hoc crudo vitæ robore ſuſtinere tentauimus.

Iam Archombrotum longior ſermo, & iuuenilis impatientia ad alia aduerterat. Itaque veluti cætera auditurus, eundem myſtam iubet poſtridie Calarim ad ſe venire. Ipſe ad remiſſiora inter ſuos conuertitur; qui ex illius vultu pendebant, laudari an traduci præſtaret hos rigidæ virtutis conditores. Vbi tamen ad publicas curas nocturnũ ocium fuit, ſummæ vtilitatis res illi viſa, eiuſmodi exemplis imbui populum, & vocari ad Deorum reuerentiam. Cum igitur illi myſtæ poſtero mane ex imperio ad ſe venerunt; quatuor ex ipſorum familia ſibi dari præcepit, qui Africam illis ſacris initiarent. Confeſtim ex ſenioribus duo, totidem de iuuenibus dati. Ac ne Afri contemptu aut odio Sardorũ, qui hoſtes modo fuerant, eam faſtidioſius diſciplinam acciperent, delecti ſunt omnes externi; Ligures duo, totidemq; ex Gallis. Nam ex variis gentibus in eam domum multi conceſſerant.

Omnibus ad reditum comparatis, Archombrotus cum cõmodioribus locis impoſuiſſet præſidia, per præconem in concione proclamat, ſe matri Hyaniſbæ quæſiiſſe Sardiniam, Id Deos annuiſſe, ne vtrique amplius genti diſcordia Regum in perniciem eſſet. Iure quoque maiorum debitã ſuæ ſtirpi Sardiniam tandem fata reddidiſſe. Inde Sardi Proceribus ſecum aſſumptis, iiſque præcipue qui Reges ſanguine contingebant, tam op-

portunis vſus eſt ventis, vt triceſimo ex quo abierat die noui regni infulas fronti matris circumdaret. At vero Poliarchus & id fatum incubuiſſe Sardiniæ gaudebat; & hoc ductu Archombroti contigiſſe cruciabatur; adhuc ignarus quantum ſibi illa victoria eſſet effectum. Forte inter milites Gallos qui ſpectaturi reditum Archombroti ſe cum vulgo ſtipauerant in arena; quidam auidius hæſit in amictu oculis ſuis inſueto, quem ſeueri illi myſtæ à templo Sardiniæ in Africam traducti induerant. Propius ergo acceſſit, ſocioque Gallicis libere verbis, in eas veſtes iocatus eſt. Conuerterunt illico vultum ad patria verba myſtæ iidem, vtpote Galli, in quos ioci deſtinabantur; & hoc etiam mirati; in tã longinqua parte terrarum ſtatim repertos eſſe homines qui Gallice ſcirent. Alter eorum præcipue, iam prouectæ ætatis vir, cum de veſte (ea circa totum caput fluebat) ora prompſiſſet, militemque in ſe ludentem, aliquoties tanquam intelligens eſſet intuitus, facile aſtantibus Gallis ſuſpicionem fecit haud alienæ aut remotæ à Gallia regionis. Nam & color conueniebat, & oculorum decens vigor; nec corporis ſeſe venuſte inferentis gentilem habitum pietatis ſimplicitas in totum deleuerat. Et hunc quidem magna præter cæteros cura obſeruare miles cœpit, qui temere ludibundus acceſſerat; quia ſtatim ictę memorię viſa eſt illius viri ſpecies, tanquam olim nota, recurrere. Hunc igitur poſtquam in vrbem eſt ſequutus, vt coniecturam ſuam aſſereret, iam in hoſpitium intrantem Gallice ſalutauit; Nec alter humanitatis & linguæ commercium abnuens, eum ſaluere quoque iuſſit.

Sic tunc quidem diſceſſum eſt. Sed inquieta deinde ſolicitudo tota nocte militem habuit, interdum obiurgantem curam ſuperfluam, ſatiſque mirantem quid ſcilicet ſua tantum intereſſet vatem hunc noſſe. Die vix orto repetit Myſtarum hoſpitium; & colloqui iis petit.

Sed

Sed iam illi ſimulatione ſolitariæ pietatis impetrauerant ab vrbe ſeceſſum in proximum fanum, quod arcano luco deuium erat; reuera Gallorum conſpectum vitaturi, quos in Africa improuiſos habuerant. Accendit militem hæc ipſa abſentia: præcipitatoque itinere eos ante deprehendit quam ad templum peruenirent. Tum vero cum eos ſalutaſſet; quaſi hoc iter aliorum negociorum cauſa eſſet exorſus. Multum, inquit, debeo fortunæ, ô Iouis Sacerdotes, quæ mihi ſic vicinum ad nemus procedenti vos obtulit: amplius quoque debeo, ſi, quod ominor, ſperoque, populares mei eſtis. Pœnitebat ſenem myſtam quod ſubito & improuiſo errore, ſe pridie Gallicoſermone prodiderat. At ne inficiando faceret altioris rei ſuſpicionem, irritaretque curioſam militis mentem, & breui colloquio fortaſſe explebilem; ſe quidem Gallum eſſe reſpondit, ſed apud exteros à prima adoleſcentia vixiſſe.

Ita initiato ſermone, cum vltro citroque perplexæ quæſtiones fuiſſent, magis magiſque fixus in dicentis ore miles exhorrebat ad pridem notos vultus, & à quibus ſæpiſſime iuſtiſſima veneratione pependerat. Præter oris argumentum, tenor vocis certam ad fidem cogebat vltro credere cupientem. Poſtquam vero & notiſſima cicatrix læua in manu apparuit, (hanc enim conſpecturus, quaſi in amicitiæ teſſeram myſta repugnante amplexus eſt,) victus ingenti ſuſpirio exclamat; Vbi vero tamdiu latuiſti, Optime Regum? Non omnes tui ciues peccaueramus, quos heu miſeros deſtituiſti. Quis vero iſte amictus? quæ à comitib. ſolitudo? quam omnia faſtigio tuo indigna! Simul repugnantis genua tenẽs, flere vbertim cœpit. Ille inſanire militem clamitans, riſuſq. & indignationis ſpecie mutatus ad ſocios ſuos faſtidioſe cõuertitur. Sed & illos iſte militis ſermo turbauerat; in ſententia perſeuerantis; Hũc Regẽ ſuũ eſſe, hũc Aneroe-

ſtum appellari: non ſe abſceſſurum à latere; Deorumque beneficio vſurum, qui tot annis fruſtra optatum ſic denique reddidiſſent. Tum ſenex inter iurgia, fictumque ſtuporem, ſe paulatim ad aurem militis admouit; &, O miles, ſi tēpore, inquit, memoria tua vel oculi labaſcunt, aut aliqua oris ſimilitudine captus erras, modeſtiæ erit hos pacatius ludos mouere. Sin Rex tuus ſum; hoc primum ciuis officium exigo à te, vt ſileas; & ſi lubet me ſequaris donec ſoli colloquamur. Tarda erat hæc cautio. Etenim quamuis miles parebat; quidam tamen ex Gallis, & Afris, qui in comitatu erant, nouitate erecti, amanteſque rem tantam primi dare in populum, illico in vrbem dilabuntur. Cohortes duæ erant in Poliarchi caſtris ex illarum Alpium gente, cui Rex Aneroeſtus imperitauerat. Illi ſparſam ſubito famam amplexi, ſub æſtum nouitatis nunc ſtupore, nunc temeritate reciprocante, tota protinus caſtra, mox & vrbem, eo rumore implent.

Poliarchus cum Hyanisbe erat, refectis ſcilicet viribus certū diem nauigationi in Siciliam conſtituens. Hac conſultatione occupatum Gelanorus dubio inter credentem & aſpernantem vultu adortus: Neſcio, inquit, quid de Rege Aneroeſto inaudio; Hunc aduectum à Sardinia cum cætera præda; & quamquam in veſte abhorrenti à cultu regio, tamen à populari milite agnitum eſſe. Excitatus Poliarchus repentino impetu animi in ſpe nimia caligantis, reſpondit, ſi vera res eſſet, hos ſe pro parentibus habiturum qui Aneroeſtum reddidiſſent; oppido vita ipſa charius munus; iiſque ſe debiturum qui viciſſent Sardiniam non modo quod amici, ſed propemodum Dii merentur. Hæc verba Regina auidiſſime excepit, pro maximo Deorum munere ducens, ſi tot nominibus deuinctus Poliarcho ſuus Archombrotus, viciſſim ducente fortuna feciſſet quod iuuaret Poliarchum.

chum. Porrectiori igitur vultu, & quasi sponte gaudentem stimulatura, quid accidisset rogat; aut quis ille vir per tot vota seu quæri seu reperiri dignus. Omnia Poliarchus compendio amplexus; In prima pueritia se à prædonibus captũ docet, ductumq; ad Regiam Aneroesti, qui multos Alpium sinus tenebat. Illic ita eductum, optimi Regis cura, quid in ea fortunæ & ætate senserit sorte regia indignum. Hinc se adhuc parentibus ignotum, belli casu & fœlicissima captiuitate esse receptum. Prius vero quam assereretur in suæ stirpis decus, & à patre agnitus esset, Aneroestum seditione populari cum duobus quos habebat liberis, vt ferebatur, cecidisse in prœlio. Sed liberorum quidem corpora inter cæsorum cumulos esse reperta; Aneroestum nusquam inuentum; quem si stragi clementior fortuna subductum in illum diem seruasset, sibi tunc demum propitios Deos, vitamque sine exceptione fœlicem contigisse. Sed temere tantillis indiciis summa hæc gaudia præcipi; Militem decipi posse; aut Deorum hunc vatem forsitan ambitiosam fabulam similitudini vultus, si qua illi cum Aneroesto extitit, aptauisse. Omnia impigre excutienda. Plurimos secum esse ex illius Regis domesticis; inter eos, quemdam Crestora, amicorum Aneroesti præcipuum. Se ipsum, quando valetudo hæc erat, tanquam salutandi numinis causa iturum ad fanum in quod ille sacerdos recesserat.

Hyanisbe spei fauens quam ratam optabat, bene de Diis ac fortuna Poliarchum credere imperat; comitemque ad templum se promittit. Haud mora, accersitus est Crestor, olim Aneroesti familiarissimus, iussusque præcedere, & sensim omnia explorare, dum Poliarchus cum Regina ad viam se comparat. Maior erat spes, quam vt Crestor eam caperet. Sic propior contemnenti, reuocatusq; ad lugubrem memoriam charissimi Regis,

tanquam inutilem prouinciam exorſus,cum pauciſſimis comitibus lucũ intrat;nec longe à templi veſtibulo myſtas illos adhuc cum Gallo milite, qui rem prior deprehenderat,loquentes conſpexit. Tunc veluti militis affatum peteret,ſparſos per omnia oculos iniecit in Aneroeſtum; Percurrit illico tota præcordia, (vt in magnis & ſubitis ſolet) exultantis ſanguinis acerrima tempeſtas; Mox vero de geſtu,ac voce, & cicatricibus, poſtquam Regem haud dubie agnouit,exſolutis gaudio neruis, ſe ad proximam arborem excepit; cum nec loqui iam poſſet,nec moueri. Sed nec Aneroeſtus ad illius aduentum minus contremuit. Veteris amici conſpectus blandiſſimo dolore incautum percuſſit. Simul timor eum inuaſit,ne à ſuis agnitus ſuauiſſimæ ſolitudini eximeretur.

Aderat interim Poliarchus, præmiſſum ſcilicet Creſtorem,impatienter ſequutus, templumq; ſubibat cum Regina;cum oblitus ſui Creſtor,relictis ſtatim myſtis ad eum decurrit,Iamque ſatis quid afferret perplexo anheloque gaudio oſtendens; Habemus, inquit, Aneroeſtum, habemus Regem veterem meum, tuum alumnum.Ipſe eſt;ipſe,ne dubita.Pergiſne ad illum,Rex?an protinus tibi hunc ſiſto? Nihil moratus Poliarchus qua Creſtor monſtrabat ſe contulit. Sed Aneroeſtus ſe interim arctam in ſemitam,qua deuius maxime lucus erat, coniicere moliebatur;eum diem latere ſi poſſet, per deſerta, & gentes ignotas, alia templa deoſque alios petiturus; Inuitabatque militem, vt ſi ſibi tanquam Regi morigerus eſſet,aut comitaretur fugientem,aut hoc furtum ſuo ſilentio ſanctum haberet. Miles quidem repugnabat; adhucque in ea rixa erant, cum acceſſit Poliarchus, nihil pene iam dubitans, quin vere Aneroeſtus eſſet.Vt tamen ad illum peruenit, quia ingens multitudo coiuerat,&turbatiſſimus ſenex non ferebat hunc tumultum,aliam veniendi cauſam commentus eſt. Læ-

tor,

tor, inquit, Gallicam pietatem exteris quoque gentibus esse illustrem. Ego Deos, Antistes, tua opera exoratos mihi volo, vt ad ea quæ animus destinat propitii adsint. Veni sodes ad templum hoc, quæ vota vel sacra magis è re mea existimes commodius monstraturus. Exanguis illico Aneroestus sequebatur trahentem. Nam Poliarchus eius læuam corripuerat. Angustum erat fanum, armatiq. ad fores cohibebant auidissimum vulgus. Hyanisbe cum suorum præcipuis iam stabat in testudine; quo postquam & Poliarchus cum Aneroesto receptus est, eosque sequuti ad quadraginta circiter viri, statim de imperio Poliarchi clausum est limen. Eo acrior vulgi militumque expectatio increuit. Populus ab vrbe decurrerat; vix in castris seruabantur stationes. Sic ambitum omnem templi confertissima corona circundedit. Siue tamen reuerentia Regum, qui intus consederant, siue perplexæ rei subita magnitudo, adeo circumstantium voces licentiamque continuit, vt ad ea quæ intus agebantur, satis quies & libertas superesset Principibus.

Iamque rem ordiri Poliarchus altiori sermone parabat, cum Micipsa ab Archombroto ad Hyanisbem venit. Is quippe hominum tumultu excitus, nec iam procul à luco, optabat tantæ quæstioni adesse, si Poliarchus pateretur. Mora in Poliarcho non fuit. Nam & ipse quicquid erat hoc gaudii ex illius habebat victoria. Dilata igitur quæstione opperuere aduentum Archombroti; quo inter septa admisso, ita ad Aneroestum Poliarchus: Quod nomen tibi esse, vir optime, parentes voluerunt? aut quæ causa à Galliis in Sardiniam commigrandi? Ita effusiori principio vtentem, sponte Aneroestus ad destinatam quæstionem coegit. Nam & constantiam motu primo excussam receperat; & non Crestore tantum, aut milite, sed aliis illic multis videbta

bat argui ſuos vultus, ſi ſilere, aut negare obſtinauiſſet. Qui ſis, inquit, hauddum ſcio; niſi quod ex purpura intelligo Regem eſſe: & lingua eſt qualis in Gallia genitis ſolet. Amicum te eſſe exiſtimem; quod videam te amicis quondam meis hic vti. Nam & Creſtora, & Simplidam agnoſco, familiares vtique meos. Igitur, vt amicum, liceat per Deos exorare, vt abire me ſinas quo deſtino. Sed ſi forte me odiſti; quid vis vltra ſupplicii? Regnũ amiſi, nec repeto: ſponte exul, ne vel inimicis officiam. Placet egere; & num velim ignorari, ipſi ſciunt per quos hodie repertus ſum. En me priſtinæ ſortis oblitum; adhuc ingere grauiora; præter Deum iram nihil eſt quod recuſem. Sin præterea non putas, aut non tibi expedit eſſe me Aneroeſtum; ne time. Sinas modo ad ſolitudines abire. Vbi nemo ad verum coegerit, Aneroeſtus non ero.

Hæc modeſto ſed grandi ſupercilio dicentem, nemo immotus audierat. maxime vbi Creſtor, manu illius ſublata prodidit cicatricem, quam ex vulnere ſuperfuiſſe Regi Aneroeſto populares meminerant. Ipſe quoq; Poliarchus repetebat oculis vultus ſibi puero toties viſos. Etiam aures, quamquam diu deſuetæ, redibant ad familiarem olim ſonum, & pietatis tenerrimo ſenſu trepidum pectus lababat. Nondum tamen ſe confeſſus, exegit ab Aneroeſto, cur patria exceſſiſſet, cur latere, cur ſqualere ſic vellet. Tum ille; Nimis heu ſciunt mei, quorum & aliquot iſthic aſpicio, quo me turbine fortuna euerterit. Furore malorum ciuium ad arma excitus ſum. Auſi illi aciem in me educere; & filii mei (nam duos habebam, tunc primum florem adoleſcentiæ ingreſſos) dum incautius pugnant, ambo pro patre, & in oculis patris occubuere. Perire & ego tunc poteram, ſi fatum fuiſſet. Sed opinor mens Deûm in fugam me compulit. In proximo ſaltu delitui. Hinc conuerſus ad ex-

terna

terna auxilia, perpetuo montium dorso ad Ligures sum delapsus. Illic enim validissimæ gentes mihi omnis fortunæ societatem promiserant. Per has regnum repetere animus fuit. Cum descendissem ad proximum mare, petiturus illam eximiam à Iano conditam vrbem, ignotus in obuium intraui nauigium. Sed nos venti in Sardiniam rapuere; dumque nautæ in anchoris morantur, exotempli fama vnde nuper aduectus sum me ad exorandum Iouem traxit. Illic vero & locorum speciem admiratus, & sacerdotum vitam; deponere omnes curas constitui; iactatusque humanis tot cladibus, tandem Deos experiri. Nam cur patriam amarem tot meorum sanguine perfusam; rursusque non hostium magis quam sociorum cruore mihi parandam? Cui sceptrum deinde relinquerem? aut quid dulce in vacua domo? Duos omnino genueram; tertium olim fortuna tradiderat, non infra liberorum charitatem acceptum; quem de aui nomine Scordanem vocaueram. Mi pupe, si saltem superesses, ego te sanguinis iura adoptione promotum Regem facerem. Tu aleam belli, tu casus, tu labores lenires. Sed ille diu ante & omen & initium tot malorum, dum Gallos qui Rhodanū incolunt bello lacessimus, præda hostibus fuit, & amissi memoria non deinde mihi diem molestiarum exortem reliquit.

Sic dolenter hos casus referenti, non amplius poterat Poliarchus solatia differre; sed collectis diu lachrymis subito madens, se in illius collum proiecit; paulumque cunctatus ne vox suspiriis eneruis abiret à maiestate; O optime pater, inquit, seu te mauis dominum vocem, si tibi Scordanem habere tanti est, en illum tibi reddo; tu eo fruere, tu redi ad vitam. Ego Scordanes sū. In hanc vocem fixis vterque sed inutilib. oculis dulcissimo errore elanguit. Par cæterorum admiratio erat alto silentio marcentium; vt nil loqui aut quærere vacaret.

ret. Hærebant omnium animi, paratos, ac veluti exertos affectus, quacunque Poliarchi & Aneroesti colloquia iussissent impensuri. Denique Aneroestus: Vt Scordanes sis? ô Rex? Vt Scordanes, inquam, meus? Vt viuas, vt imperes, vt teneas Aneroestum? Dii boni! sed quo pignore affirmatis vestrum hoc munus? At Poliarchus; Vides præterea, inquit, tuum Deorumque illorum vltorem, quos in te pellendo improbi ciues violauerunt. Oppetiere nefarii, aut acie, aut lictorum securibus. Illis ego prædam eripui; tuoque regno potitus sum; quod nunc tibi incolumi, pater, restituo. Quibus viribus quæris tantum in hostes potuerim? Bricomandis filius bellum hoc gessi. Nunc & paternum imperium (Dii enim meum nuper parentem sibi sociauerunt) tibi trado. Tibi ego, tibi Pater, secundus sim. Tibi obsequi gloriosius erit, quam cæteris imperare.

Nouo ille gaudio refectus, sæpiusque ad Deos votis & luminibus rediens, amplexus est Poliarchum. Iamque & Hyanisbe accesserat, & Archombrotus Aneroesto reperto Deos fauentes, suamque victoriam, gratulabatur. Nec abnuebat Poliarchus tantum sibi hoc casu præstitisse Archombrotum, quantum is ipsi Radirobanis morte. Crestor ac Simplidas, cæterique, vt licuit, Aneroesto admoti, non osculis, non alloquio explebantur. Supra omnia iactante suam operam milite, gaudioque & spe præmii feroce, qui Regem prior agnouerat. Sic diuisus in multos vix tandem ad Poliarchum Aneroestus redit. Ambo mediam Hyanisbem excipiunt. Archobrotus, proximus matri, præibat. Ita templo digressi, per militum & populi cuneos viam ægre moliti sunt. Adeo dum officio omnes certant, dum cernere aspicique concupiunt, nulla viarum libertas satis explicat ab vrbe castrisque proruentes. Nam & illi in quorum rem nihil erat seu Aneroestus, seu Gallia, tamen siue

adula-

adulaturi lætiſſimis principibus, ſiue ſponte in immodicam hilaritatem proni à ſalutatione plauſuque non ceſſabant.

Vbi in regiam venerunt; affuere ex Poliarchi imperio, qui regio indumento Aneroeſti paupertatem mutarent. Sed ille nunc tenere ſuam veſtem, nunc purpuram manu repellere; Mirantique & multum obteſtanti Poliarcho, vt mœſtitiæ inſignia poneret, negauit ita de ſe meritos eſſe Deos, vt ab illorum familia abiret. Bene ceſſiſſe, quod is regno ſuo potiebatur, quem omnibus votis hæredem optaſſet. De cætero, rurſus nolle impacatis negociorum fluctibus exerceri. Ne ſibi pretioſiſſimam paupertatem eriperent; aut crederent rebus ſuorum inutilem eſſe; qui familiarius ad acceſſus Deorum promotus, eos amicis conciliaret. Multa hæc & ſeria optimi ſenis ad vitam obſcuram pertinacia, confeſtim variis ſermonibus præbuit cauſam; dum illi conſtantiam laudant; hi vero mirantur quid ad Deorum cultus faciat tantus rigor in moribus. Nam nec deerat argumentis Poliarchus, quibus Aneroeſti hæc auſtera incuſaret conſilia, reuocaretque cunctantem ad aſſuetas Regibus curas. Aneroeſtus omnium voces (plures enim eadem ſuadebant) excipiebat patientiſſimo ſilentio; adeo vt crederent multi hæc ad animum peruenire gaudentem expugnari. Ita diu cunctatus, ſiue vt omnia quæ ingerebantur vna oratione euerteret, ſiue vt interim dato ſpatio ornaret defenſionem, mereretur que audiri pari omnium pace; vultu tandem modeſte ſublato in hunc modum exorſus eſt.

Summam aliquam eſſe mentem, quæ omnia condiderit, ipſa lex Solis nunquam exerrantis ab orbita, tum Lunæ & cæterorũ ſiderum ordo totiuſque naturæ ingenium, ſatis hominibus perſuadet, quos nec ſapientiæ ſuæ ſuperba opinio, nec brutis animantibus peior negligen-

tia

tia cæcauit. Putes autem ſanctum hoc Numen, à quo tot ſunt eximia, Deum, inquam, qui omnium origo virtutum, fas rectumque mortalium animis ingenerata ratione præſcripſit, iis vitiis delectari quibus paſſim naturam corrupimus? Non poteſt hanc quam cernimus legem naturæ dediſſe niſi iuſtiſſimus author; Iuſtus autem ille non erit, ſi feret abire impune tot ſcelera. Vbi igitur amor recti, & ambitus ineundæ cum Diis amicitiæ, ſimulque cœleſtis iræ timor, tetigit animum; nihil illi antiquius eſſe debet, quam recedere à vitiorum periculis iam tot mortalium exitio infamibus. Ea vero pericula partim nobis inſita habemus, partim ab aliis in nos incurrunt: Et in hæc omnia efficaci remedio, iſtam ſolitariæ ſeueritatis religionem inuenimus. Primum enim cupiditates immodicæ, quibus ipſi nobis ſumus infeſti, ſic in hoc genere vitæ fracto impetu exarmantur, ac ſi feris manſueſcere edoctis, dentes quoq; & vnguium aciem ſubtraxeris; vt neque deinde ſi in naturam redierint facile poſſint habere quo ſæuiant. Nam deſiderium voluptatum contrario ſeueritatis vſu ſuam pertinaciam apud nos dediſcit; & ſi veluti ex cinere illa flamma reſurget, nihil tamen in egena ac veluti agreſti domo effecerit, in qua deſunt ſuperfluæ inſtrumenta luxuriæ. Auiditatem quoque fruſtratur ſimpliciſſima paupertas; & ad ſuperbiæ ſtimulos erubeſcit ſqualida vita, & ſe ipſam deſpiciens. Sic illa, ſic cætera mentium mala, vt eſt ira, inuidia, timor, audacia, in hoc ſancto rigidoque ſecreto, tanquam deſtituta alimentis incendia, expirant; Præſertim vbi mens vitiorum iugo excuſſo ſibi ipſa ſe reddidit; timidæque cupiditates, & aſſuetæ parere, priuſquam aliquid velle auſint aut nolle, conſulunt rationem, eo modo, qui nobis acerbiſſimi ſumus hoſtes, reciſo aut correcto effrænis naturæ impetu, ad ſanam vtilemque virtutem adigimur.

Venio

Venio ad hæc tela quæ in nos ex aliorum hominum contagione comparantur, ſæua illa, & nimium certa; Siquidem plures exiſtimem exemplo quam ingenio peccare. Quia morum conſortio placere amicis cupimus; rarumque eſt diu viuere cum improbis, nec de vitiis primum mollius ſentire; mox illis & infici. Superbiam aliorum ambitus accendit; contentionem ad opes, cæterorum auiditas. Fraudibus appetitus, animum antea forte inſontem, ne inultus ſis, ad fraudes applicabis; & ex hoſtium in te odio diſces odiſſe. Cum præterea multi in virilis gloriæ titulis ponant ipſam peccandi audaciam: timidoſque, & gerendis rebus ineptos, eos exiſtiment qui Diis obſequuntur; illius opinionis metu haud pauci aſſueſcunt peccare; magis ſcilicet vt illis probentur quibus virtus eſt vilis, quam quod ſint vitia apud ipſos in pretio. Hæc autem omnia à domeſticis ſuis ſubmouet familiæ noſtræ integritas, in qua, vt paucis abſoluam, contagionem improborum vitamus, & præter ſuſpicionem ignauiæ timere Deos licet.

Sed vt preſſius ad me accedam; quoties ipſa fortunæ negociorumque malignitas, Reges ac Principes viros ſummis illecebris, præmiiſque inuitat ad peccandum? maximę cum ea occurrunt, in quibus illud quod æquũ eſt videtur diſcrepare ab eorum gloria, aut ſecuritate regnandi? tunc quidem ſimulare, ac fallere, & diſſentire à ſuis vtique verbis, egregium in Regibus putatur; quaſi Dii quam ipſis impoſuere mortalium regendorum prouinciam, ſine ſubſidiaria vitiorum ſcelerumque cohorte adminiſtrari non poſſe voluerint. Nũc vicinis & immeritis gentibus ſubiicere diſſidia amant; vt occupatis & infœlicibus aliis, ipſi certius vacent: Nunc ſociorum Regum amicos largitione ad ſecretorum proditionem ſolicitant. Quid mulctare interdum in cautionem innoxios, quaſi crimen ſit poſſe peccare? quid vulgi ne-

gligere iniurias, si bello vtiles viri eas intulerint? Eâ omnia qui sagacius fecerit, adeo famæ plus comparat, vt vel ex istis qui adsunt multos mirari existimem, quod hæc tanquam iniusta, Diisque inuisa, perstrinxerim. Atqui illa mihi graue regnum fecerunt; non tunc quidem cum ipse regnarem, eademque peccarem, aut paria; sed ex quo caligine vtilitatis & consuetudinis excussa, iam veluti sequester nubem miratus sum vnde euasi. Ignosce, Regina, tuque mi fili. Vestram sortem non damno. Fortium est, vestrique similium, sancto virtutis fræno, regere nimiæ fortunæ, & exercere conatis libidinem. Sed ego debilior timeo illis turbinibus impar esse. Neque vero purpura sola iis periculis infesta est. Omni ordini, omni pene ætati vitia insidiantur; ingensque in cuncta remedium est à nostra disciplina, quæ iubet ea pro vilibus habere propter quæ alii peccant.

Poliarchus tam insuetam rigidamque sapientiam nondum probans, interpellat dicentem. At si te, inquit, optime pater, omnes audimus, deerunt oppidis ciues: Non arua exercebit agricola: Non nauta, non vector singularum commoda regionum mutatis mercib. peruulgabit in cæteras. Deerit artibus cultus, quascunq. non necessarias hominibus esse vestra seueritas putabit. Sola erit in vestris desertis frequentia: ac quoniam connubia respuitis, vnius seculi genus humanû. Assentiebatur Poliarcho Hyanisbe: multique, tanquam publicam causam agenti, vultu & oculis fauebant. Sed Aneroestus, quasi in se seductus: mox frontem hilarius porrexit: vt cum scires parum Poliarchi argumentis moueri. Si quē vero ex istis qui nos audiunt (ait) animus subit experiundæ suauitatis quam habet nostra austeritas, ne illum, ô fili, argumenta tua deterreant; neve suo cœlibatû credat solitudinem quam times orbi inducere. Vltro nobis accedat. Adhuc populis proletarii supererunt; adhuc

adhuc artificia vigebunt: restabuntque non modo quot sat erunt vrbibus terrisque colendis: sed etiam quos exuberante hominum genere fata gregatim aut vehementi Sirio, aut terra mouente, aut denique bellis exhauriant. Desine, inquam, vereri, ne toti hominum generi desiderium veniat se in disciplinam nostræ Philosophiæ dedendi. Dii enim hoc beneficium magis habent eximium, quam vt illud tanto populo indulgeant; Nemini autem absque eorum impulsu venire hæc rite mens potest, nemoque in ea, nisi iisdem iuuantibus, durare; Quia defecti animi suauitate humana (quam nos scilicet omnem abiicimus) tanquam ab exosa cruce discederent, absque arcano pastu esset diuinæ voluptatis. Vt vero non aliis quam in legitimam lectis militiam numerat Imperator stipendia: Ita Superi iis solis quos adhoc vitæ genus ipsi accersiuere, hanc gustationem promunt solidæ suauitatis, & ad constantiam valituræ. Si quis igitur non tam sibi propitius quam fortunæ Ɨatus (quia forte non spes illi, aut ambitus, successit) nostrum portum turbulento petit ingenio, in quo ei impune liceat indignari querique de fatis; hunc ego nisi certa Deum ope exuat hos affectus, nec fore constantem in disciplina auguror, & plus mali inuecturum nostros in mores, quam boni in suos. Præterea, qui leui impetu, (qualis sæpe adolescentum est) ex quadam inconsulta teneraque imagine quam de virtutis præmiis concepere, ad labores nostros accedunt, illi, vt librata fundis saxa, primum quidem in his studiis immodice feruent, mox cessante machina mirantur se languere. Præter stimulos pietatis, metumque Deorum, rationis, fortitudinis, patientiæ res est, quæ omnia cadunt in paucos. Non veste quam gerimus, non nomine, non domo, constat nostra disciplina; addo nec laboribus corporis: quos haud raro grauiores aua-

ritia vel ambitus imperat, aut in damnatis exigunt me-
talla vel remi. Sola est animi simplex ac hilaris in Deos
propensio, quæ hæc omnia consecrat, inutilia alioquin,
aut sæpe profana. Quippe abiicere diuitias, à dignitati-
bus recedere, prohibere ab animo inquietas humana-
rum rerum curas, magnæ demum virtutis est, si hæc
fiant conciliandorum sibi numinum causa. At si quis ab
honoribus aut diuitiis abit, vt ea iactetur reliquisse, vel
vt ad maiora perueniat; si quis negotia effugit vt torpe-
scat in ocio; aut de paupertate se iactat quam minantem
ideo sponte præuenit ne necessaria videretur; illum qui-
dem fraude nihil profutura vel hominibus vel etiam
Diis imponere velle existimo.

Non igitur omnes, (filii,) ad hanc philosophiam com-
pello. Nam pro ingenti mortalium numero, pauci o-
mnino volent sectari vitæ nostræ reconditam fœlici-
tatem, & ex his ipsis adhuc quosdam suo non Deorum
consilio nixos; aut frustra aut cum pernicie illam viam
instituros denuncio. At omnibus saltem bonis precari
me dices hanc mentem, vt à rerum ciuilium tumultu ad
nos secedant. Ne id quidem mihi in votis est. Quis e-
nim pia bella improbis inferet; quis Rempublicam ge-
ret? aut vnde impotentibus vitiis frænum; si omnis se
virtus ita in solitudinem ac paupertatem det, vt fracta &
absens, non viribus aut pudore sceleribus impiorum
possit obstare? Magna est prouincia, quam Dii illis desti-
nant, quos forte nascendi, vel secretis stimulis iubent,
non fuga sed bello in vitia certare; neque cupiditates e-
necare, sed regere. Tales viros & esse, & honoribus frui
publice interest: tum sacris præsidere, tum fieri patres
familias, impiisque in hoc terrarum orbe mistos, tempe-
rare illorum audaciam in Deos, numinumque in morta-
les sæua consilia. Vt cæteros hic omittam: quid sapienti
Rege fortique prestantius? Si exemplo, si legibus emen-
dabit

dabit sæculum, si ad Deorum cultum suo exemplo ciues adiget; quanto fœcundior virtus hæc erit, quam si in solitatia sanctitate senesceret? Cur igitur maiorem hanc palmam ipse à Diis non expetam quæris? Quia arcano sensu admonuere me consilii sui, vt senectutem meam oblectem sua pace, nec de regno iam curem, quod non præter eorum arbitrium amisi; Sed hodie maxime visi sunt, hanc mihi quam amplector solitudinem imperare, postquam, ô fili, in te relatam intellexi mei regni, domusque fortunam. Tanti hæredis quem Dii sponte tribuerunt auspicium facit, vt quod regnum in hunc libens deponerem non sustineam ab eo recipere.

Scio quid præterea dicturus sis, optime fili: Si à negotiis abhorreo, si templa nunc tantum, & victimæ, & cæteri Deorũ cultus placent; at in tanta tua fortuna seruorũ greges fore, qui maneant meos nutus; qui lectulos sternant, qui conuiuia parent, & euntem stipent ad templa. Illas autem diuitias nihil periculi aut turbidi habituras, quia dum soluto animo Diis vacabo, tu in solicitudinem succedes, illique præterea quos præpones familiæ meæ. Ne sic quidẽ mihi persuadebis abiicere inopiæ libertatem. Nam vt absit hæc cura parandi aut seruandi diuitias; certe alia mala ab opulentia abesse vix poterunt, deliciarũ cõsuetudo, corporis blandiens cura, pietatis quasi superfluæ obliuio; tũ illi affectus, qui serie iuncti diuitiis hærent. sibi esse in precio, alios tanquã ex solio despicere, nullã ferre iniuriæ imaginẽ, & assẽsu eorũ corrumpi, qui adulationis præmia quærunt. Nec facilius putem admissis opibus cæteras cupiditates excludere, quã in concit to mari, se rapidissimo alicui fluctui permittere; sed in alios nolle deuolui. Cum igitur quod reliquum est vitæ, donare Deorũcultui sit animus, liceat infestam huic consilio opulentiam fugere, ne suo vtrq.

gustu,eorumque affectuum quos perpetuo comites habet,captæ & impari menti vitia reponat, grauesque cogitationes & frustra in sydera conantes deducat in terram. Quid miraris me ad paupertatem respicere, non quidem in qua egeam, sed paruo contentus sim? quæ neglecto corpori inducat sui contemptum? quæ vacuo animo libertatem faciat cœlestis commercii? ac ne me tuæ gloriæ salutisque incuriosum existimes, quæ tibi, tuisque exercitibus,fili,propitios Deos paret?

Tam seueram orationem adeo miti & composito vultu habuit,vt constaret non hanc fingi constantiam,à qua cuperet cogentibus amicis discedere.Omnibusque non adumbratam virtutem verius,vt solet, colentibus; Saltem,inquit Poliarchus;nostrum in Siciliam iter ne desere,ô Pater.Te Dii verebuntur.Seu mari,seu terra, fœlix auspicium facies. Vbi in Galliam redierimus, spondeo quo placebit instituto te victurum.Et id quoque patriæ debes, vt hanc potissimum tuo exemplo facias meliorem.Parum moratus Aneroestus, id saltem flagitanti nõ negauit.Ad conuiuium deinde ab omnibus itum. Iam enim patientior Archombroti Poliarchus, cum eo apud Hyanisbẽ cœnauit;satisq; viribus instauratis; diem cum Regina ad profectionem destinauit,qui post eum secundus lucesceret. Scripsit igitur Hyanisbe promissas ad Meleandrum literas, filioque commisit, cum arcula quam à peiratis eripuerat Poliarchus; identidem admonens,vt hanc instar fatalis sarcinæ cum cura seruaret, offerretque Meleandro.Puta autem (inquiebat) Erichthonium tibi tradi à Pallade. Si vincula resignas, si quid feras intueris;fortasse te perdes, & operam meam. Sin trades Meleandro arcam intactam,videbisque ex ea depromi fœlicitatem tuam,æquum erit te Regi Poliarcho habere gratias, qui latronum scelere amissam restituit. Agitatum deinde est, an vna triremi vehi vterque posset.

ſet. Sed maieſtas, & æmulatio, ſecuriora flagitabant conſilia. Tutius viſum, diſtincta quoq; claſſi ire vtrumque; ſed qui prior appuliſſet, alium in portu expectaret. Inde ambo ſuſtinerent coniuncto comitatu proficiſci ad regiam.

Interim nomina atque officia familiis Regum aſſueta Archombroti domeſticis imponebantur. Ipſe maieſtatis inſignibus cultus eſt, appellatuſq; à matre Sardiniæ Rex, ne dignitate inferior æmulo eſſet. Memor quoque Hyaniſbe ſe Gallorum fortitudine eſſe ſeruatam, diſceſſuris Poliarchi militibus numerauit viritim donatiuum. Edicto deinde diſceſſu nulli ordines aut homines ceſſabant. Maurorum Procerum multi, Principem comitaturi impleuerant rates. Siculi qui cum Archombroto venerant, laborabant inter ſe factione. Multis enim priſtinus in Poliarchum fauor redierat. Inclyta virtus, paulatimque vulgatum ſub Theocrines nomine robur, & facti ad gratiam mores, valebant tunc maxime cum eum Regem aſpicerent. Rurſus quod & ipſe Archombrotus virtutibus famaque erat clariſſimus, quodque eius auſpiciis à Sicilia venerant, pudore onerabat tranſituros ad æmulum. Nam affinitas cum Argenide, quæ potentius quam cætera traxiſſet obnoxios, in incerto ſic erat, vt paſſim moderarentur affectibus; eſſentque in aduerſam factionem clementes, ne ſi ea vinceret, excuſationi & gratiæ locus deeſſet.

Erat vetus in littore ara; Incertus quis Regum poſuiſſet: pollebatq; religione, quam tot ſecula auxerant. Illic Neptuno, ventiſque, aut thura pauperes Nautæ, aut victimam ſoluebant, ſiue in mare irent, ſiue terra recepiſſet incolumes. Ad eã Poliarchũ & filiũ iam claſſem petituros, coegit Hyaniſbe; Nec dubito, inquit, vtrique ad ea quæ mihi promiſit integrã fidem fore. Sed de præteritis tantum iurgiis hactenus caui; Scio vero quam facile

cupidis belli principibus ea eueniant quibus soluta esse induciarum pacta aut iactent aut credant. Præterea vestrorum amicorum aut militum culpa, oriri possunt nouæ iniuriæ, neque istis comprehensæ induciis. Si quid erit huiusmodi, ego vos per Sanctissimam aram Dei cuius regna iam subitis deuinctos hic cupio, vt illa noua annumeretis veteribus quorum ambo vindictam mei causa distulistis; neu quis turbo fœlicitatem præcipiat in quam ego vos mitto. Agite, charissimi iuuenes, & mulieri vestra causa anxiæ hanc veniam date. Interim paribus votis vtrumque commendabo numinibus. Nam si rationem possum inire, cui plus timeam, Deos veneror vt mandata mea neuter accuret, aut sospitem deinde aspiciat. Victi sunt tam ingenuo amore, quodque illa iubebat ad aram sanciuerunt. Tunc vtrumque illa amplecti, & nunc vni nunc alteri per littoris spatia se iungere, plurima & sæpe eadem monens: nec saciata abeuntiũ vultu, salutatos iussosq; valere, iterum reuocato sermone morabatur. Neq; illi ad tot suspiria immoti restiterãt. Aneroestum quoq; cum Poliarcho nauigaturum Regina anxie monebat, vt in eam firmandorum fœderũ curã succederet. Nihil illi Poliarchum, nihil negaturum Archombrotum. Tanquam patrem, Deorumq; interpretem, eum vtrimque valiturum. Quam sæpe mortales, & maxime iuuenes, ad salutem compellendos. Denique cogitaret, maximum sibi Europæ Africæque depositum creditum esse. Aneroestus solicitudine Reginæ laudata, se illius quidem, & iuuenum, sed Deorum maxime causa, hanc prouinciam curaturum promisit.

Tandem hospitali officio datum, vt prior Poliarchus ad naues deduceretur, etiam comitante ad vndarũ confinia Archombroto. Cæsæ de more tunc victimæ, quarum exta post rogatam Neptuni, Deorumque maris potentes sunt pacem, ambo duces primos in fluctus proiecerunt.

cerunt. Tunc & ipse Archombrotus in prætoriam suam scapha delatus est. Strepebant longe littora voce nautarum, rudentumq; gemitibus, & pelagus eruentibus remis. Addebat & classicum miles, per opportuna nauigiorum loca in pompam diuisus. Dubitabat Timonides lætari deberet, an dolere, quod legationis onus tunc reditum sibi prohibebat in patriam. Certe enim futura illic omnia sciebat summo in motu; quali tempore in fortuna est an præstet abesse an misceri tempestati. More tamen humani ingenii, cum vtrumq; esset intutum, maxime redire placuisset, non alia magis causa, quam quia non licebat. Cæterũ induciis rite seruandis, inter Reges conuenerat, vt si qui Gallorum in fœdera peccarent, Archombroti arbitrium esset; Ex illius etiam comitatu noxam eandem quicunq; meruisset, de eo Gallorum esset iudicium. Ne confusa denique classe irent, partiti sunt maria; pauloque interior Archombrotus nauigauit; Poliarcho cursus apertos, & ne obstaret Archombroto, nimium æquoris permittente triremibus. Erat ex Sicilia Poeta, qui discessuris Principibus breue hoc carmen cum tradere vellet, à Timonide est prohibitus; quia illis versibus de eorum inimicitiis meminerat, quarum memoriam sic obiici inconsultum videbatur.

Cærulei fluctus, assuetaque flamina curuis
Horrendum irasci ratibus; nunc parcite raucis
Nunc animis: Tantum liquido qua tramite fines
Quæruntur Siculi, placidis Notus ingruat alis.
Non cum Thessalicæ primum de margine ripæ
Semideos Argo vexit trans cærula Reges,
Tantus honos puppi, tot credita fata procellis.
Europæ Libyæque Deos cerno æquore toto
Omnia solicitas partiri in munera mentes.
Hi puppes, querulos alii torquere rudentes
Adproperant; alii rostris venientibus æquos

Subiiciunt fluctus, aurasque ad carbasa ducunt.
Præcipue niueo late subnixa volatu
Pax Iouis imperio verba inter talia pontum
Mulcet, & alternis classes amplectitur alis.
Este Deum iussu mites vectoribus vndæ;
Tuque ferox sanctas Discordia spargere bello
Non ausis sperare rates. Satis arma cruorque
Hactenus, & dubiis pulsata timoribus Aula.
Nunc mihi debentur mentes, quas fœdere longo
Componam. Nec quod sunt Martia pectora Regum,
Desperanda quies. Eadem quæ feruere bello
Corda iubet, iubet emeritos mitescere virtus.

Dies iam plures erant ex quo in Siciliam applicuerat Arsidas, Poliarchi atque Timonidis ad Meleandrum & Argenidem literas ferens; Nec tardior multo Bocchus aduenerat, Hyanisbes & Archombroti legatus. Sed vtroque celerior fama, mox certis firmata authoribus, iam in Siciliam pertulerat, Poliarchum ex Galliæ Regibus maximum, in Mauritania cum Radirobane pugna congressum, vitam hosti eripuisse. Id mercatores nunciabant, qui Radirobane profligato, prius tamen quam cum Sicula classe Archombrotus peruenisset ad matrē, discesserant ab Africa. Motus rei nouitate Meleander præcipuum mercatorum iubet ad se acciri; Tum ab eo diligenter percunctatur, ipsene audita referret, an adfuisset discrimini. Mercator, se tunc vero in Mauritania fuisse respondit, cum primo in auxilium Hyanisbes Rex Poliarchus exercitum exposuit; & mox summis viribus Sardi venerunt. Bis deinde pugnatum referebat; tum Radirobanem à Poliarcho interfectum; quamque incondite Sardi ab Africa cessissent. Vix fidem faciebat Meleandro; qui Radirobanis casum animo voluens, & fælicitatem Hyanisbes, maxime tamen hærebat in nomine Poliarchi; illene esset sui seruator, ille Lycogenis hostis,

hostis, ille priuato sub habitu sibi olim charissimus: sed & denique expulsus iniuria.

Neque minus Argenis (nam eadem omnia ab accersito mercatore acceperat) stupebat ad omnia lætis quidem, sed suspiciosis pluribus rebus tacta. Præcipue mirabatur quid Poliarcho tantum commertii esset cum Archombroti matre, vt despecta Sicilia eius præsidio vacaret. Ergo absenti æmulo, & ignaro, conficiebat hæc bella, fidei & reditus immemor, dum fœdam lachrymis sponsã, omnis dies, omnis solitudinis locus exercet. Oderat ipsa amantem Archombrotum, nõ alia magis causa, quam quod se Poliarcho ereptam volebat: Et illeeũdem æmulum, oblitus amoris & odii, sic iuuabat, vt deinde florentior procus in Siciliam rediret. Sed turbatum his cogitationib. virginis animum, placabat Radirobanes cæsus: procliuique in Poliarchum animo, Forsitan ille, dicebat, non Hyanisbæ, sed mihi pugnauit; nec iuuari Archombrotum, sed Radirobanẽ euerti sic voluit. Nihil gratius accidere posse putabam, quam si Radirobanes periret. Cumulauerunt beneficium Dii, vt Poliarchi maxime ferro pœnas dederit. Inter hæc oblectabat animum suum victoriæ magnitudine qua Poliarchus celebrabatur, sperabatq; confestim aliquid literarum ab ipso accipere. Nam & commodum acciderat, quod ille mercator vel non audiuerat in Mauritania quanto ille periculo vulneratus iaceret; vel cætera Meleandro & Argenidi referens idipsum negligenter omiserat.

At vero cum Arsidas venisset ab Africa, vt certior, ita acrior motus Principum mentes egit. Nam ille, Poliarchi & Timonidis literis Regi porrectis, eadem quæ in iis nunciabantur longiori oratione exposuit: maxime in Poliarchi laudibus hærens, quam late diceretur imperare: qualibus viris, quanta opulentia classem instructam adueheret; Vt bene pugnasset in Sardos; iamque ex

ex vulneribus conualeſcentem aduentus Archombroti atque conſpectus,ira,odio,æmulatione turbaſſet. Nec fuiſſe certamen dilaturos,niſi interceſſiſſetHyanisbe furoribus,cuius precibus ambo dederunt, vt vel Meleandro conciliatore redirent in gratiam, vel in Sicilia potiſſimum odia exequerentur. Ne inimicitiarum quidem cauſam multum Arſidas diſſimulabat; quas ſciebat & à Timonide eſſe perſcriptas, & à Boccho, vbi mox adueniſſet,offerendas in publicum.Cum vero adiiſſet Argenidem,&omnia narrando extuliſſet(vt ſolent qui ſe credunt libenter audiri,referuntque abſentia) facile excuſſæ ſuſpiciones ſunt,quæ virginem vrebant. Omnis lætitiæ Gobryas conſors,captatis temporibus, nunc clam nunc publice conueniebat cum Argenide aut Arſida. Iiſdemque diebus Bocchus aduenicns, quæ Arſidas attulerat confirmauit.

At Meleander quicquid ſpei aut conſilii poſt expulſum Radirobanem ſumpſerat omittens, pene certam expectabat perniciem. Fruſtra non eſſe quod cum ſuis Gallis Gobryas in Siciliam venerat. Parua Lycogenem, vel Sardos potuiſſe.Nunc Galliam, nunc Mauritaniam, quibus armis aut copiis Sicilia ſuſtineat? Sic dubius,& fatis iratus,iubet Gobryã vocari. Et ille tunc forte cum Argenide erat; quę nihil dubitauit,quin Pater dePoliarcho interrogaturus illum accerſeret. Nam ſuper ea rerũ nouitate ſciebat acerrime eſſe commotum. Monet ergo diſcedentem,ne timide agat,aut de ſuo Rege diſſimulet. Eo loci rem eſſe,vt paulatim exui laruam oporteat. Forte qui vocando Gobryæ miſſus erat,retulit Regi, eum loqui Argenidi,& confeſtim adfuturum. Hoc quoque Meleandrum cœptæ ſuſpicionis pondere altius preſſit. Tamen venientem Gobryam hilariter intuitus, Quid tu,inquit,bone vir,tot diebus diſſimulaſti Principis tui nomen?cui mehercule tantum debeo, vt me in ingrati-

tudinis

tudinis diſcrimen perduxeris, non hactenus paſſus eius gratia te melius haberi. Excuſauit ſilentium Gobryas. Neminem quippe ipſo Meleandro melius ſcire, non eſſe ſui iuris qui ad Principum amicitiam vocati ſunt. Timuiſſe effundere, quod neſciebat an celatum ſuus Rex mallet. Addidit ſubito Meleander, habere ſe à Poliarcho ex Africa literas, quibus ſignificabat ſe propediem adfuturum. Sed hoc ipſum diu eſt, ait, quod reſciebas; (Gobrya;) ideoque cum claſſe illum iſthic oppertus es. Imo, inquit Gobryas, nihil de tempeſtate (Rex) mentitus ſum, quæ me à cætera claſſe diuulſit. Nec deinde aut meum Regem, aut comites vidi. Hanc autem Inſulam petii, quia licet incertus quo Rex tendat, aut quid paret, ab eo tamen audiui, nauigationis ſuæ ordinem præter Siciliæ oram dirigi oportere.

Nihil amplius à Gobrya Meleander elicuit; eoque relicto ſolus in ſecreto conclaui diu animum variis cogitationibus vexauit. Cur ſcilicet Gobryam præmiſiſſet Poliarchus, cur cum tanta ipſe claſſe diſceſſiſſet à Gallia, niſi vindicaturus bello Argenidem, & fortaſſe volentem? Num ea ſpe hactenus illa deſpexiſſet Archombrotem? Num ipſa hos motus exciuiſſet è Gallia; Literæ Radirobanis, Seleniſſæ mors, & Theocrine, & Pallas, ingerebantur trepido animo, & incalamitatis faſtigium filiam denique timenti. Repetebat etiam animo virtutes Poliarchi, ſibique præſtitam tanquam à virgine opem, & omnia genero digna. Pudore deinde quod eum eieciſſet, quod non ſine periculo abire paſſus eſſet, illum amare verebatur. Nam & illi iuſtum ſui odium aut deſpectum ineſſe credebat. Denique ſi affinem eum vellet; præter famam leuitatis nunc reſpiciebat ad patrias leges, hęc cum Gallicis Regibus vetantes cōnubia; nunc ad Archombroti potentiam, Mauritaniæ viribus, & Siculorum fauore eximium. Nec cum filia iurgari diſtuliſſet:

liſſet: Sed adhuc ignarus quid molirentur Dii, ne eum qui ſibi è duobus gener debebatur offenderet, tenuit iram; Niſi quod ſemel indignanti ex-iuit; Expectas mea filia Poliarchum, quem oppido parum amas, cum niſi ſuo aut Archombroti ſanguine fœdatum nolis aſpicere. Illa præparato ſilentio atque vultu, ea verba ſic tulit tanquam non intelligentem præterlapſa. Cleobulus vero atque Eurymedes, & cæteri Optimatum, haud parum de conſiliorum ſagacitate remiſerant; ſi quid noxium ſtruxiſſent Archombroto Regem reueriti; nec dubii ſe in Poliarcho violare Argenidem. Timebat Gobryas, nè tanto in motu abire iuberetur à Regia. Anticipata igitur neceſſitate exilii, tanquã ſuas triremes curaturus, ad eas renectus eſt; habuitque, vt cum Argenide conuenerat, in ſtatione diſpoſitas.

Inter hæc Poliarchus propitiis ventis ferebatur ad inſulam. Prima Lilybæi cacumina, ſe venientibus aperuere; & mox remis inter hilares militum tonſarumque clamores crebrius actis, certius terra innotuit. Deniq; circa Æguſam inſulam ſiſtitur claſſis; in certo Poliarcho, an Syracuſis, an verſus Epeiroten eſſet quærendus Meleander. Sed miſſi Lilybæum qui certa referrent, Panormi eſſe Meleandrum renunciant. Drepanum igitur verſus aguntur triremes, ſuperatoque Agathyrſo, prope Paconiam inſulam Gobryas cum ſuis nauibus exceptus eſt. Has enim ad omnes Regis motus circumagebat; ſi quid Argenis imperaret, præſto futurus. Opportuniſſime repertum non aſpectu Poliarchus, non amplexibus ſatiabat. Nunc ille amplecti genua, nunc manum venerari, Regem incolumem atque victorem tenere adeo lętus, vt non militia, non ætas, aut ſexus, lachrymis cohiberet. Cœperat quoque gratulari victoriam amicorum præcipuis; cum diuerſum reuocans Poliarchus rogauit ecquid illic egiſſet; num in Siciliam intraſſet pace Regis;

num

num vidiſſet, num adiiſſet Argenidem; quid tunc deni-que in inſula aut conſilii eſſet, aut virium. Ille à principio rem totam exorſus, varia voluptate perfudit Regis animum; nunc extollendo fidem Argenidis, & charitatis conſtantiam, nunc belli Africi famam, quæ illic inclytũ apud omnes victorem feciſſet. Sed addebat, Meleandrum, quamquam ad beneuolentiæ ſpeciem ſe cogebat, non tamen ſimpliciter amicum videri; ſeque conſilio Argenidis rediiſſe ad claſſem, & ea littora obſeruare. His monitis inſtructus Poliarchus, & maxime de Argenide lætus, e veſtigio anchoras iecit, illic certus Archombrotum ex fœdere opperiri. Nam is ſenſim claſſe diuiſa lato in mari etiam à conſpectu abiuerat.

Qui primi de nauibus Poliarchi ad Meleandrũ nuncii fuere, fidem ægre fecerunt, tot naues, tantum belli apparatum cum eo aduenisſe. Et ſub tantæ tempeſtatis diſcrimine, parum literis Hyanisbes credebat pollicentis innoxium fore exercitum. Magis mulieri iraſcebatur, quæ ab oculis ſuis auertiſſet hoc bellum, mandaſſetque Siciliæ. Accerſit deinde Argenidem, nec iam inuidioſe, ſed anxie rogat, bellumne in Siciliam illis armis inſtructum ſit. Se enim ſatis ſcire, nihil ea inuita vel inſcia Poliarchum moliri. Illa, nec ſe adeo Poliarchi conſiliis miſtam reſpondit, nec, quod ſciret, Poliarchum Siciliæ eſſe infeſtum. Cæterum quamquam ad diſſimulandi prudentiam ſexu, & negotiis facta, exundantem tamen lætitiam non ſatis capiebat; hoc vno macerata, quod ceſſabant vicina auxilia, nec cum exercitu Poliarchus veniebat ad Regiam: Nihil enim iam aut breue aut celere erat impatientia moræ confectæ.

At vero Archombrotus, tanquã Regem conuenturus Syracuſis, iam pene ad Pachynum proceſſerat, cum intellecto errore, vela retro ad Lilybæum egit. Huius quoq; mox viribus ad Meleandrũ perlatis, cum nouus

ac pro-

ac propior metus inceſſit. Hinc furere amantem Poliarchum; hinc Archombrotum Mauritaniæ viribus auctum redire ad nuptias. Sat conſtare nihil ad mitiganda iurgia profuiſſe, quod Poliarchus pro Hyanisbe in Radirobanem pugnauerat. Nam ſi ideo reconciliatione iunxiſſent æmulas mentes, non vtique curſu diuiſo ab vna Mauritania in Siciliam nauigaturos. Ergo triſti diſcrimine, lacerandam ſub inſania vtriuſq; Siciliam, vel ſaltem imbuendum mutuo ſanguine mare; Argenidemq; parandam alterutrius naufragio! Quæ Scylla, quæ Charybdis tot vnquam funera hauſiſſet? Feralem poſt tot odia, & omnibus gentibus ominoſam tantorum cruore Principum fore Siciliam. Num denique aut ipſe Poliarchum ſanguine Archombroti perfuſum poſſet aſpicere, aut Argenis amare Archombrotũ Poliarchi ſpoliis grauem? Iura deinde gentium inuocabat, quod de filiæ nuptiis ſtatuendi ſibi libertas eriperetur; quod affinitas, quod amicitia peteretur vi, armis, ingratiis. Tãtis in malis, tamen regni habenas in totum non reliquit. Statim ad ſe prælio idoneos cũ armis præcepit coire. Naues pręterea obiecit portui; vt defenſionis ſaltem ſpecies eſſet. Sed præcipuum fiduciæ in ſeipſo & Argenide erat. Nam & omnia ſe ab Archombroto impetraturum credebat, nec vero obſtiturum Argenidi Poliarchum.

Inter hos motus relatum eſt Regi, naues Archombroti admotas Poliarcho ea pace ſtetiſſe, tanquam ſi vna hæc claſſis fuiſſet. Vix credenti nunciatur eſſe in portu legatos, qui ab Regibus Poliarcho & Archombroto venire ſe dicerent. Namq; vbi ad Paconiæ oram Archombrotus Poliarcho ſuas copias coniunxit, Siculi qui ſimul nauigauerant, feſtinantes in patriam, flagitauerunt quidem illico agi ad portum; Sed vno conſilio vterque Rex vetuit, ne qua nauis à claſſe diſcederet: Ipſi in lembo Gelanorum & Micipſam ad Meleandrum miſerunt. Ob-

ſtupuit ille ab his ſimul Principibus legatos veniſſe. Ea res quoque turbauit Argenidem. Igitur æmulis conueniſſe? Tanta lite ceſſiſſe alterutrum? Vter ſuam gratiam in liberanda bello Sicilia facere voluiſſet? quo fœdere, quave lege hæc dirempta odia eſſent? Regem quoq; vocari Archombrotũ adhuc inſolens auribus erat; timuitque Meleander ne fatis ceſſiſſet Hyaniſbe. Et is quidem lætior erat, ſpe pacis iniecta. At non Argenidi conſtabat quid doleret gauderetve; niſi quod metuebat hęc pacta, cœperatque vereri, ne de ſuis nuptiis illi arbitria feciſſent. Quid autem, cogitabat, ſi vt vile aut facile pignus me ſortibus permiſerunt? quid ſi ad Archombrotum reiecta ſum?

Vbi vero cum Micipſa Gelanorus ad Regem peruenit tunc filiæ colloquentem, omnium oculos auidiſſima in eum expectatio conuertit. Et Rex vtrumque amplexus eſt; Statimque Gelanorus (nam honori Galliæ datum, vt ante Micipſam loqueretur) Poliarchus Galliæ Rex, inquit, & Archombrotus Sardiniæ tuo in mari cum claſſibus, ô Rex, ad Paconiam inſulam hærent, miſeruntque nos oratum vt tanquam amicis ſubire portus liceat & in tuum conſpectum vna venire. Adiecit deinde Micipſa, non expectaturum fuiſſe Archombrotum vlla fidei pignora, aut legationem præmiſſurum; niſi quod ita res erat, vt neque rite Siciliam tangere, neque Regem poſſet adire, niſi comite Poliarcho. Reſpondit Meleander, patere amicis Siciliam. Succederent portubus quos ex inſula tota mallent; ſe in extremo littore excepturum venientes, aut obuiam quoque nauigantibus iturum. Retulere ilicet ambo legati; ſuis Regibus fore gratiſſimum, ſi occurſu omiſſo eos ipſe maneret in Regia. Tum Meleander; Renunciabitis ergo Regibus veſtris, hoc me illis etiam dare, vt officium potius meum quam eorum mandata negligam. Debebam vel ad Pa-

coniam occurrere; At quando sic iubent, huc illos operiar. Tum Gelanorus: Est præterea, inquit, quod nomine mei Regis efflagitem. Eum aliquot Siculorum inimicitiis esse infestum, ipse Rex nosti. Nunc vt tuto huc commeet, petit exercitum suum in Siciliam admitti. Nihilq; milites nocituros, regia fide spondet. Exhorruit Meleander renouata vtcunque iniuriarum memoria: Simul vires in regnum accipere, incertum an sat amicas, eo grauius formidabat, quod armato Poliarcho quicquid strueret, quicquid optaret, nihil negari, nisi cædib. & discrimine poterat. Sed & peiora instare videbantur, si ipse ad bellum vix paratus; & de Argenidis fide iam dubitās, inficiaretur hanc veniam instructissimo Regi, & forsitan ita belli causam quærenti. Ergo metum alte recondidit, & quo prolixior humanitas esset: De commeatu etiam, inquit, prouidebimus, Gelanore. Neque me sine militibus putabo, quamdiu Regis amici exercitus in Sicilia erit. Quæsiit postea cur Archombrotus Rex Sardiniæ appellaretur; & an valeret Hyanisbe. Multa quoque Gelanorum de victoria & vulneribus Poliarchi percunctatus est; verbis maxime humanitati & lætitiæ accommodatis. Argenidi, præter quædam vulgaria, nihil publice Gelanorus dicere debuit, nec priuatim ad eam aditus fuit; quamquam anxia & salutis incerta, sæpissime in respicientem intuebatur. Tempore denique constituto, vt inde quarto die, si venti paterentur, Poliarchus & Archombrotus venirent, legati repetunt lembum, eumque omnibus remis in Paconiam concitant.

Perplexa interim Meleandro omnia erant; & Argenidi nihil magis addebat animos, q̃ quod Poliarchus cũ exercitus robore admitti petierat. At Rex nihil ærario, nihil commeatibus parcendum arbitrabatur, siue amicus veniebat Poliarchus, digna pompa culturus tā-

tum

tum Regem: siue suberat aliquod nefas, saltem magnifice periturus. Itaque omnis generis cibos, & cætera à mari venientibus solatia, conuehi iussit. Quæ autem in supellectili preciosissima erant, Regiam ornauere: aureis & eburneis lectis, tapetumque coloribus, & egregiis ex ære vel argento simulachris, Populum qui ad euentum atq. spectaculum Panormum confluxit, anguste mœnia capiebant: Et cum regiam publice ornari aspicerent, hominum ingeniis ad lasciuiam pronis, ignari quid gauderent, curve timere desiissent, repente in lætitiam effusi sunt. Quæ cuique diuitiæ, ferebant templis sacra: Alii extis pleni quibus opulentiores litauerãt, per ludos & choreas Diis gratias agere se credebant. Nec auersatus est Meleander hos temere exultantium ludos; vtique omnia captans, compulsusque in tanto tumultu ad læta aut tristia, ex superstitionis arbitrio.

Quarta dies illuxerat, & procul antēnæ visebantur venientium Regum. Eurymedes, & Arsidas, à Meleandro cum nauibus ad vtrumque dimissi, auxerant classẽ. Littus Proceribus & populo plenum, tanquam Deos ea pompa adueheret. Sed non prætoriæ naues ad portum primæ appulsæ sunt. Tunc portus viginti stadiis distabat ab oppido. In eum Gallici exercitus partem Gobryas tribus vix horis explicuit. Sex armatorũ millia fuere. Mauros quoque ad duo millia Micipsa adduxerat. Stabant per cohortes, & vexilla, tanquam in aciem irent, armis instructi, nisi quod galeis vt plurimum capita nudauerant. Tandem regia nauis Poliarchum Siciliæ dedit; quã tacta veluti genio terræ grauiores affectus inspirante, iã propiori spe metuque, pene ad oris mutationem exhorruit. Cæterum in summa arena expectauit Archombrotũ: qui non integra hora serior in idem littus descendit. Aderant à Meleandro equi, in quos ambo ascenderunt regio cultu eximii. Poliarchus gentile sagulum

multo colore variatum, braccasque gestabat propemodum sub gemmis latentes. Aureus torquis ceruicem læuumque humerum cingens, eburneam gladii vaginam fibulis gemmeis tenebat. Lacertos aliqua parte nudos colebant armillæ recocto auro fulgentes. Ceruicem propexa & rutila cæsarie vel sine alio cultu placiturum, insuper regia fascia ex murice, auroque reuinxerat. Super hæc eminebat oris decor, & amœnæ gratiæ genius, cuius virtute omnes ipsius motus, omnes nutus placebant. Ergo populus in illum intueri, plaudere multi, & qui eum in priuato habitu vidisse meminerant, seipsos accusare quod iam tum non deprehendissent indolem illam nisi Regibus à Diis non tribui. Cum vero & ipse Archombrotus euasit in equum, vix forma deterior, aut fortunam minori spiritu implens; amictuque insignis quem Mauri Regium habebant, incerta ac prope diuisa aliquandiu studia fuere: moxque votis meliori præsagio confusis, vtrique mirabili consensu applausum est.

Ibant ergo, tanquam rixarum immemores, suis & Siculis Proceribus medii, longa militum, longioriq; populi turba, viam præeunte atque claudente. Quicquid à portu ad vrbem itineris erat, intuentium & comitantiũ series vno examine obtexit. In vrbe matronæ virginesq; fenestras impleuerant, mistis pueris, quibus ad spectaculi tanti memoriam, animos aut subito metu, aut lætitia pulsabant. Humanissimi Reges, memoresque qui eos sic colerent haud esse suos ciues, non deerant salutando, non oculos atque manus ferendo ad populum; donec in regiæ vestibulo Meleander apparuit. Hunc ad se pedibus properantem vbi simul conspexere, de equis desilierunt. Excusantem deinde quod non præsto ad portum fuisset; neque vero id se dedisse superbiæ, sed eorum legatis qui quo progrederetur præscripserant;

ambo

ambo leniſſima oratione vetant in iuuenes, & iam olim hoſpites, ſuperfluo cultu eſſe. Gratulatus deinde Poliarcho victoriam, & Archombroto Sardiniam, perplexe querebatur, quod olim paſſus eſſet tantæ Galliæ Rex priuatæ ſe ſortis in Sicilia haberi.

Iam ad aulam peruenerant; inuitabatque hoſpites Meleandri ad ſolia, quibus excepti colloquerentur. Sed illi tunc rati aduenisse gerendæ rei tempus, ſuſtinuere ambo gradum; porrigenſque Meleandro Archombrotus literas matris, poſtulauit vt eas exemplo perlegeret. Prius enim acquieſcere ſe non poſſe. Idem & Poliarchus rogauit. Rex miratus quid hæ literæ haberent tam celeriter procurandum, gemmam ſoluit, & prolixas exorſus eſt. Neque mora, Poliarchi & Archombroti anxios vultus, haud paruæ perturbationis notæ percurrere cœperunt. Quippe illos codicillos vterque tanquam propria fata ſpectabat. Si ſecius quam promiſerat Hyanisbe res ceſſiſſet, ſi aut nulla fœdera, aut ingrata offerrentur, iam comparabant ſe ad iurgium; iam arma, iam furorem animis præcipiebant. Arculam quoque (ita mater iuſſerat) Archombrotus Meleandro ſimul cum literis obtulerat, quam olim Poliarchus vindicauerat à peiratis. Neque multum ex epiſtola Meleander legerat, cum attoniti inſtar nunc ſeipſum cœpit affari, nunc in Archombrotum mittere oculos, repetere deinde epiſtolam, morarique in omnibus. Puſilla erat clauis incluſa literis: ea ſcilicet qua reſerari arculam oportebat; Eam Rex auide manu tenens, perſeuerabat in lectione Epiſtolæ. Nihil amplius Poliarchus vel Archombrotus dubitabant quin aliquid magni efficaciſſimæ literæ afferrent. Tandem ad menſam vicino parieti applicitam Meleander accedit, ſoluſque curioſe in aperta ciſtula recognoſcit quid lateret. Aliquot epiſtolæ inerant; quas ille perlectas cum ſuſpiriis & fletu

osculabatur. Annulus quoque, & arcanæ rei pignora quædam ipsi notissima, fidem seni faciebant, vera scripsisse Hyanisbem.

Ergo victus magnitudine improuisi affectus; simul à Poliarcho petit, vt excuset necessaria quædam arcana breuiter exequentem, simul mirantem Archombrotum rapit familiarius ad eandem illam mensam, & oculis literas Hyanisbes obiicit; quas ille dum legit, Meleander in eius collum effunditur; moxque iuuenis obiectus ad genua, confusione oris, alioque quam solebat venerationis genere, omnium qui astabant mentes permouit. Præcipue Poliarchum scena illa turbabat. Videretne æmulum suum, ad amplexus, & omnia intimæ charitatis indicia acciri? Staret ipse interim neglectus Meleandro, relictusq. scilicet qui colloqueretur Eurymedi? Is enim officii causa paulatim ad illius latus accesserat, dum Archombroto Meleander loquitur; ne indecenter in media aula solus ille Rex esset. Hæc tumide agitanti ingens ad sæuissimam indignationem pondus accessit. Nam admonita Argenis à patre se vocari, intrat cœnaculum, cumque Rex aliqua venientem docuisset quæ percipi à remotis non poterant, sponte ipsa ceruicem Archombroti petentis osculum vtraque manu iunxit. Miscuere deinde lachrymas quas gaudio esse expressas ex reliquo vultu scires, dextramque tanquam in fidissimi amoris sacramentum, in cupientis Archombroti manum inseruit.

Iam vicerat furor Poliarchi patientiam, eratque impetus hæc inuisa sibi gaudia turbādi. Ignarus quos peius deuoueret. Hyanisbem, Meleandrum, Archombrotum; adhuc aliquid amplius irascebatur, eminente rabie in Argenidem, quam vlcisci saltem illata sibi morte decreuerat. Et vt omni sermone celerior est cogitatio, præsertim irata, multa ille atque atrocia breuissimo tem-

pore

pore animo suo complexus est. Hanc igitur mihi gratiam retulit Hyanisbe, per mea meorumque vulnera incolumis? Patebam incautus venenis; Eius medicos adhibebam ægritudini meæ; Sed noluit me perire, nisi ante contemptus, & coram violatus, non abiudicatã modo, sed fascinatam Argenidem in sui filii collo aspicerẽ. Misisti me ad istius mortis atrocitatem, venefica? Hæ sunt literæ, hæc promissa, hæc concepta in penatum Deorum auribus sacramenta? Stolidiorem me, qui fidem expectabam in Africa. Sed non inulta fefelleris. Contraham tecum certamina, contraham hercule ad inte.necionem tuæ gentis. Quid cogito amens; & longorum solatiorum spem, tanquam victurus, solicito? Nonne vides quos perire illico, sed tecum oporteat? Ibo; & carnifici illi adimam spiritum, qui per meam victoriam Sardiniæ regno potius, etiam hymenæum occupare non dubitat; & inuerecundæ Argenidi saltem eius sanguine ruborem faciam. Tum malignum hunc senem, hanc laruam, hanc fabulam, obtruncabo, priusquam ad auxilium vlli procurrant. Simul ipsi Argenidi, Argenidi, inquam. Hæsit miser in cogitatione decreti crudelis. Sed quid attinet virgini amenti sanguinem mittere? Melius flagitii sui memoria, & meo vulnere morietur. Aperiam meum pectus, &, vbi cruore exundabit, iniiciam me totum in furiarum omen trepidanti. Nam nisi mori sic vellem, possem excire meos milites, possem hæc tecta incolumis in hostium capita effundere. Sed viuere nolo, ne reconciliari possim Argenidi.

Hæc & similia furoris consilia agitandi spacium fuit, dum primæ amoris blanditiæ, Meleandrum, Archombrotum, atque Argenidem, per cæterarum rerum obliuia trahunt. Præcepsque, & obfirmata ad facinus mente, iam tangebat capulum; cũ numina tam fœde errare in-

ſontem non tulerunt. In ipſo igitur articulo, ignarus harum furiarum Meleander, ad illum accedens, Ignoſce, inquit, hoſpes, quod nos ab officio tui colendi pauliſper inſperata auertit lætitia, quam non minus forte gaudebis quam me modo & Argenidem vidiſti. Veni mortalium chariſſime, fœlicitatis noſtræ compar, & intellige quid hic dies de te meruerit. Mutatus hoc ſermone Poliarchus, & in tanta varietate affectuũ neſcius quid expectaret, ſentiretve, non repugnauit ducenti Meleandro. Vbi vero propter Archombrotum, & Argenidem conſtitere, tum Meleander iam non adeo preſſa voce, vt circunſtantium proximi non audirent; O fœcundum, ait, hunc diem! ô meæ ſenectuti propitium, quam antea in vna filia acquieſcentem, duobus & talibus liberis auxit! Abſit Cœlitum inuidia. Quis me mortalium fortunatior; aut cui precioſius debeat eſſe id pauxillum vitæ quod ſupereſt? Ergo per tot ambages, per tot minarum tormenta, erumpens induſtria fatorum, hæc mihi præſidia, hæc decora familiæ parabat? Deſine Archombroto iraſci, ô hoſpes, ô maxime Regum, & quod vtroque præſtantius nomen eſt, Poliarche. Diu eſt quod ſenſi odia veſtra. Vterque amabatis Argenidem; vtriuſque erit Argenis. Huic enim quam genui, in ſororem affectus durabit. Tibi autem, niſi aliter ſentis, eam vxorem deſpondeo. Nam quod à Siciliæ hæreditate excidit, agnito fratre, nihil minus, vt te noui, aut tu amabis, aut Regina hæc erit. Quippe Sardinia, & quicquid Radirobanis fuit (quod deinde & paſſus es Archombroti eſſe) hanc in dotem ſequetur. Ita mecum filius meus conſtituit. Tu Archombrote prior omnem inimicitiam eiura; & Regi Poliarcho ſororem tuam trade.

Putaſſet hoc quiſquam? Archombroto conciliatore, dextramque puellæ admouente, inuitabatur ad Argenidis nuptias Poliarchus, qui in tali fortunæ ludo cun-

ctabatur

ctabatur credere se esse fœlicem. Erubescebat quoque Argenis;& modo dum obstabant votis bella, vel pater; tam viriliter audax, tam prope contumax in parentem, & sequutura Poliarchum quocunque iuberet; nunc facilibus rebus, se virginem esse meminerat. Poliarchus simul virgini manum dare, simul gratias agere Meleandro; etiamque mirari qua ratione Archombrotus tam subito euasisset Argenidis frater. Tum, vt fit in magnis & repentinis rebus, omnes sine ordine, simulque loquebantur. Redibat iuuenibus mutua inter se gratia, quam olim auspicati apud Timocleam fuerant. Senex cum virgine receperat spiritum; & Principum alacritas se in intuentes diffundebat. Stabant nunc Proceres silentio defixi, nunc confusis inter se vocibus aulam implebant. Plures quoque ad famam intrauerunt. Nec ingrata Meleandro frequentia fuit. Nam tantas res, tamque publicas, ab omnibus sciri intererat. Itaque clara voce, quamque in sene impetus gaudii fortius pulsabat; Optimi ciues, inquit, & hospites, quos hic dies in multiplicis fœderis sanctitatem coegit: Agite omnes, gratamini Regibus vestris, & quod superest lucis inter sacra impendite. Venire in crastinum vniuersos iubeo ad aulæ vestibulum, Illic & populus præterea, & milites implebunt concionem, ne quis Deorum cõsilia ignoret, qui nescio an aliis vnquam verius quam nobis indulserint. Vos tamen & censeo æquum iam nunc compendio tanta gaudia præcipere. Comperi Archombrotum ex me genitum esse. Hunc mihi vxor inscio peperit. Regi autem Poliarcho filia mea nubet. Ite læti, & omnium pulcherrimum diem, si lubet, peruigilio vocate. Ego interim cum genero & filio quæ in rem sunt constituam.

Sic dimissis Proceribus, Poliarchum in interiorem regiæ partem duxit, ea vespera inter charissimorum cõsortia exultaturus. Quæ tum vota singulorum, qui sẽsus

fuere? Caſtiſſimæ Argenidi aderat fructus conſtantiæ; peruiceratque tot malis, ne qua videretur optima ſorte dignior eſſe. Poliarcho iam æmulationis, iam ægritudinis oblito, iucundiſſimum erat traduci ſoceri riſu, quod oſculis inuidiſſet quæ Argenis Archombroto ſororia charitate poſuerat. Vtrumque præterea Meleander ridebat, nunc generum Archombrotum, nunc Poliarchum Theocrinem vocando. Et ab Argenide quærebat Archombrotus, quid ſe agnito lætata potiſſimum eſſet, an quod fratrem ſe haberet, an quod ſponſum non eſſet habitura? Inter hos iocos, vix quicquam negotiis permittebat hilaritas. Ipſe Aneroeſtus ſupercilium poſuerat, audebatque lætari; & quamquam in ſubhorrida veſte, Regis in modum à Meleandro & Argenide colebatur. Pauci erant ex ſecretiori cohorte amicorum tantæ remiſſionis conſcii. Tamen Aneroeſtus, Ibburranes, Dunalbius, cum Regibus cœnauerunt. Gelanorus, Arſidas, Gobryaſque intererant, Mautuſque Micipſa, & cum Cleobulo Eurymedes. Nicopompus bis à Rege vocatus paulo ſerius venit. Nam condendo epithalamio ſeceſſerat. Vna porro ex Matronis Timoclea Argenidem comitabatur. Hi propemodum ſoli Regibus ad eam cœnam miniſtri fuere. Et omnibus quidem præcipuus de Poliarcho erat ſermo, vt amaſſet, vt tanquã ſuæ ſortis oblitus adiiſſet pericula, ignotus, prodigus ſui, nec à fortuna nec ab hoſtibus tutus. Vnde is ardor, quæve initia ad tantæ conſtantiæ amorem fuiſſent! Ille vero auidiſſime audientibus referebat, ſe de Argenidis forma atque virtutibus multa inaudiſſe in Gallia; hinc ſubiectos iuuenili animo ſtimulos, quos tantæ indolis admiratio, aut verius ipſa fata ſenſim auxerunt; Ac cum ſciret ſpem connubii Siculis legibus intercifam, quæ Gallicas damnabant nuptias, hoc velut obice irritatam cupiditatem acrius exarſiſſe; Et ſe quidem ſimula-

ta pietate in Deos externos quasi eorum templa peteret, solum cum Gelanoro (qui quamquam ingenuus sponte liberti personam induerat) nauigauisse in Siciliam, eo consilio vt præsens agnosceret essetne par famæ Argenis, & eo bello digna quod ipse in Siculas leges meditabatur; si illa, vt aliquando fore sperabat, obsequiis suis demerita, eæ solæ morarentur fœlicitatem suam: Cum vero Siciliam intrauit, ne vsurpare quidem oculis virginem licuisse, quam scilicet munimentis arcis inclusam nefas erat à viris tunc conspici. Hinc fœlicissimæ temeritatis consilium se sumpsisse, vt muliebri stola virginem simularet, vt Selenissæ imponeret, appellareturque Theocrine. Cætera narraturũ adiuuit Meleander, inter risum stuporemq; repetens memoria, quam ille omnia similis puellæ venisset; quam lachrimabili fabula elicuisset misericordiam suam, aditumque inuenisset ad Argenidem: qua denique virtute, quo robore, domuisset Sicarios qui in arcem intrauerant, & de Theocrine facta Pallas fuisset.

A Poliarcho deinde ad Archombrotum sermone traducto, plurima quoque in eo mirabantur. Ergo ille debebatur Siciliæ Princeps, insciusque quem coleret Meleandrum amauerat! Vt diu Hyanisbe habuisset rem secretam! vt tempori retexisset! quam similem repertis ad aurium voluptatem commentis Dii hunc contextum rerum dedissent! Eos interim docebat Meleander suum in Africa coniugium; & quantum fas erat per præsentem læticiam, ingemiscebat vxori defunctæ; Sæpiusque & per partes cuncta narrando, ea ipsa digerebat quæ postridie in concione dissereret.

Multum noctis processerat, cum à cœna recessum est. Vbi prope ortum sol fuit, quotquot Panormi erant, impediti frondibus caput, confluxerunt ad regiam. Angusta multitudini atria erant. Hi in muros euasere, aut

subitaria

ſubitaria theatra impleuerunt. Alii applicuerant ſcalas, quibus plus iuſto oneratis, haud paucæ defluxerunt in ſubiectos. Ad ipſas palatii fores, exiguæ ſcenæ ſpecies pene ad altitudinem hominis, attollebatur. Illic Regum ſuggeſtus eminebant; duo quidem fronte æquali quibus Poliarchus & Meleander ſederunt; Totidem paulo interius ad latus receſſerant, Archombroto Argenidique ornati. Poſtquam Reges præbuere ſe populo, & præco plauſum compeſcuit; nonnihil moratus Meleander; Si quid ominoſum, inquit, afferrem, (optimi hoſpites, atque ciues) arte aliqua eſſet opus, & veluti condimento, quo illud apud veſtra mitigarem ingenia. Nunc quid opus eſt anxia eloquentia commendare Deorum munera, quæ ipſi tantopere ornarunt? Affero vobis lætitiam, Regibus gentibuſque pacem ac fœdera, hoſtibus noſtri nominis pauorem, tumultus, exitium. Nec vos credo hæc ipſa ad quæ audienda conueniſtis ignorare. Aliquis Deus, & ipſa ſi quod numen habet fama, haud dubie ſparſit in vobis celebrari hunc diem filiæ meæ nuptiis cum Rege Poliarcho, & veluti altero natali filii mei (flexaque ceruice in aſſurgentem Archombrotum reſpexit.) Quem cur tamdiu ignorarim, cur nunc demum agnouerim, operæ precium erit (ciues) & vos quoque cognoſcere. Accipe Reginæ Mauritaniæ literas, Præco, & quantum voce vales publice recita.

Tum præco traditam epiſtolam in hunc modum exorſus eſt. Regina Hyaniſbe Regi Meleandro ſalutem. Tua virtute an vitio dicam factum, vt ante hunc diem non cenſerem gaudium tibi dandum, quo nunc mirantem impertiar? Nam & vitio duco, quod cum Anna mea ſorore nuptias me celatam voluiſti, nec deinde ea extincta quæſiiſti, an inde tibi aliquid ſupereſſet. Virtutem porro tuam ſic colui, vt tradere tibi ſtirpem

nolue-

noluerim, nisi experimento prius capto, ante digna adolesceret. Nunc cum omnia generi consentiant, aperiendum est quod tot annis apud me continui. Cum sororem meam Annam tibi occultis nuptam auspiciis, apud nos reliquisses in tuam Siciliam iturus, effluxissentque menses quibus ipsa crescentem vterum varia arte celauit, tandem cœpit acriter ægrotare. Nos alium morbum ratæ inutilia ferebamus remedia. Sed illa mortis omen concipiens, ita me solam affata est. Ignosce, mea soror, non aliam deprecanti quam silentii culpam. Meleandri Siciliæ Regis vxor sum. In partu iam laboro; nec incolumis, nisi dolores fallunt, enitar. Si quid ex me natum viuet, tuum arbitrium esto, soror, vel alere, vel patri transmittere. Mallem tamen secretum asseruari; ne me populus matrem prius quam nuptam intelligat. Cæterum supprimendi fœderis nostri causæ variæ fuerunt; tum quod Numidam Cyrthum, importunum mihi procum, & vi forte vsurum, metuebamus; tum quod Meleander regia pompa, quam ornaturus discessit, sibi me iungi concupiit; denique miseram me pudor tenebat; quem heu timeo etiamnum & loquendo ne violem. En, soror, ad puluinum coniugii leges ipsius Meleandri manu scriptæ, quibus & ego meo nomine apposito addidi fidem. (simulque tabellas tradidit) In ista autem pyxide sunt arcanorum nostrorum consciæ notæ, aliquot literæ, annulique, & ex vtriusque crine armilla. Cum hæc ostendes, sciet me tibi omnem rem credidisse. In ipso sermone vocem amisit. Ego refectam solata, paucas fidissimarum matronarum aduocaui; & sedulo quæ necessaria erant curauimus. Sed vincebat artem dolor. Peperit tamen filium; quem oculis viuentis admouimus. Petii deinde, an cogere vires posset ad breuissimam scriptionem; nescio quo numine ad res quas hodie agimus iam tum meam
curam

curam inſtituente. Fecit illa, & in tabellis exarauit ſe mori, ſe filium tuum mihi relinquere. Agnoſces manum illius (ô Rex) quamuis literas male ductas morbi tremor confuderit. Nec multo poſt inter meos complexus extincta eſt. Quatuor omnino matronæ mecum erant: Ego cuidam Sophonemæ, cui apud me potiſſimum fides erat, infantem permitto; ageret eius curam; nutricem inueniret ignaram quem aleret. Verita quoque ne quid ex tot conſciis vlla effunderet, per eandem deinde Sophonemem cæteras fallo, vt crederent infantem obiiſſe. Inter eoſdem dies frater Iuba decedens reliquit mihi regnum; & vir Syphax, fatis quodam agmine in nos ruentibus, vita functus eſt. Ego tot luctibus plena, non tui Meleander, non ſororis oblita ſum. Prægnantem me fingo; deinde poſthumum edere mentior, adiuuante eadem Sophoneme. Supponi tunc mihi tuus non potuit. Nam non conueniſſet tot menſium infans puerperæ. Sed commodum fœtum Sophoneme cunis inſeruit; quem deinde meo iuſſu alendum abuexit; Ego ſimulans faſcini metum, vetui ne quis vltra nutrices, vnamque Sophonemem filium meum inſpiceret. Ita biennio circumacto facile fuit Hyempſalem tuum (ita moriens mater appellauit de nomine aui) tanquam ex me natum oſtendere. Huic me deinceps, huic & regnum ſeruaui. Nullæ me impulere ad nuptias vicinorum Regum preces. Poſtquam annorum viginti trium fuit, apud illum commendaui virtutes tuas: hortata ſum, vt in rudimentum regnandi ad te profectus, animum ſuum formaret ex tuo. Et hæc facilius effecturum ſi omitteret ſuæ fortunæ inſignia; nec pro matre me iactaret; Ne indulgentia tua, & cæterorum adulatio, crudam illam veramque virtutem auferret; quæ ſæpe Principibus viris negata, priuatorum diſcrimina & fortunam nobilitat. Obſequens

dicto

dicto iuit; & mirum est adeo placuisse, vt magnus Rex filiam nouissimo coniugio susceptam & in qua liberorum summam tibi credebas, ei velles despondere. Cum id mihi nunciasset, quamquam illius virtute & genio tuo læta, qui fecerat vt adhuc ignotum filium amares; tamen ad incestarum nuptiarum omen expaui, ne frater sorori iungeretur. Adhuc me alia pericula terrebant; Radirobane in Africæ perniciem cum exercitu veniente. Igitur nostro Hyempsali, quem Archombrotum appellatis, ita scripsi, vt nuptias iam apud vos vt audio constitutas differrem; & ipse ad auxilium meum accitus cum classe veniret. Sera tamen fuissent auxilia, nec inuenisset quam iuuaret, ni regem Poliarchum cum Gallorum suorum exercitu nobis tempestas dedisset. Huius virtute, opima Radirobanis in Martis nostri templo sunt. Sed pene tristiora fuere apud nos pace quam bello discrimina: Poliarcho atque Hyempsale sæuissima æmulatione ardentibus. Causa odii, tua Argenis; cuius nuptias vterque supra humanæ cupiditatis morem ambit. Intellecto filii tui errore, ab iis impetraui, ne prius furiosa lis ad ferrum perueniret, quam tibi tradidissent has literas. Illico vtrumq; voti compotem fore. Quod ita demum erit, si tuum filium agnosces, & Poliarcho Regi quo propior factis Deorum, & virtutibus, hodie nemo viuit, filiam tuam dabis vxorem. Dotem ex tuis vel meis rebus ei dicas permitto. Sicilia, Mauritania, recensque incrementum Sardinia, satis erunt, vt & filius opulentissime regnet; & gnata pro genere & sorte collocetur. Mitto in arcula quicquid arcani mihi soror moriens reliquit; inter cætera vltimas ad te literas, quibus se superstite filio extingui significat. Quæ omnia ipso hoc anno tantum non perierunt. Arculã, proh nefas! rapuerant peiratæ. Sed Rex Poliarchus cæsis latronibus mihi inuiolatam restituit. Ita

pro

pro parte huic etiam filium tuum debes; debeo ego regnum, iamdiu tuo Hyempſali deſt natum. Præter Argenidem nihil ad hęc opera mercedis eſt. Vale; & fœlicitate quam Dii faciunt ſenium tuum oblecta.

Longiſſimas literas raucus præco vix abſoluit. Lectionem confuſæ in populo voces ſequutæ ſunt. Plerique audierant, alii quærendo rogandoque peritos turbabant. Multis quoque literæ erant obſcuræ; quod futurum haud dubius Meleander, cœpit has ipſas alia oratione exponere. Hiſtoriam ſuæ iuuentutis repetiit; vt patre iubente vxorem olim duxiſſet Brutiorum Principis filiam, quæ ſexennio nupta ac ſterilis, deceſſerat ex vulnere, quod de equo inter venandum lapſa in ſtipite accepit. Tunc ſe triceſimum quintum ætatis annum egiſſe, patre adhuc ſuperſtite. Eadem tempeſtate regnaſſe in Mauritania Iubam Siciliæ amicum, ad quem cum paucis comitibus profectus eſt, auertendi luctus cauſa, quem mors vxoris faciebat. Deinde memorabat duas ſorores Iubæ fuiſſe. Seniorem Hyaniſbem, Syphaci, potenti illic viro collocatam; Annam iuniori nomen fuiſſe, eamque habuiſſe ex Numidia procum, qui Cyrthus dicebatur, tantarum virium hominem, vt hunc Iuba, quamuis ſibi non probatum, timeret offendere. Se interim Annæ amore correptum: virginique illum Numidam exoſo placuiſſe. Secretis ergo fœderibus conſenſiſſe vtrumque in nuptias; eaque admonente contrahendas ex Sicilia vires priuſquam huic Numidæ palam obſtaret, ſe nauigaſſe in patriam: Et illic, ne promiſſo tempore in Africam rediret, patris funere fuiſſe tardatum. Inter has moras de Annæ interitu audiuiſſe, & omiſſa Mauritania amauiſſe Siculam virginem, patruo ſuo genitam: ex qua nata erat Argenis. Cætera ex Hyanisbes epiſtola habetis, Optimi ciues, vt ipſa fratri Iubæ in regnum ſucceſ-

ſucceſſerit, vt hunc mihi filium Anna pepererit. Veri pignora in obſignata arcula miſit; mihi quidem maximo præteritarum rerum ſenſu recognita.

Tum in Poliarchum intuitus; Te vero maxime Regum, inquit, quo nomine compellem; cuius munus eſt quod viuimus quodque regnamus? Tu me vinculis, tu Argenidem exemiſti, cum in Gynæceo Lycogenis mancipia furerent. Tu in acie meis militibus præiuiſti ad victoriam iter; denique vnus hoſtes fudiſti. Inde meo heu malo, & quicquid excuſes dedecore, exceſſiſti Sicilia. Nec contumeliæ noſtræ tuam bonitatem vicerunt. Læſus quoque amauiſti Argenidem. Quid dicam te indicia per quæ ego ad filii notitiam, ille ad patrem perueniret, inueniſſe Diis ducentibus apud peiratas, & virtute ſeruauiſſe? In Africa autem non triumphare Radirobanem quantæ molis res fuerit, nondum toto ſanguine reparato, in tuo vultu pallor oſtendit. Vtinam nomen amares quod me tibi ſubmitteret. Socerum dici mauis. Fœlicem Argenidem in tanta fœdera ituram. Tu quidem tua virtute damnaſti nimis formidoloſam maiorum noſtrorum ſolertiam, qui ad Gallicam magnitudinem adeo expauere, vt Siculis Principibus interdicerent coniugia veſtra; quaſi tanta affinitas ſeruitutis inſtar eſſet. Meruiſti vt conſenſu publico antiquemus omnes hanc legem. Sed & Dii fecerunt, ne opus ſit ab eiuſmodi ſanctione recedere. Filium enim ad quem Sicilia perueniat, mihi reſtituerunt. Meam autem Argenidem fortuna non inferior, Sardinia cum Liguribus manet: quæ regna, nihil vetantibus legibus noſtris, tuæ Galliæ adiunget. Hic Archombrotus, vti conuenerat, pacem patris petiit ad dicendum. Mox ita Poliarcho. Sardiniæ poſſeſſio, quam habeo, inquit, quid eſt aliud quam victoriæ tuæ fructus? Eam debellaſti in Africa. Veni ego ad triumphum. Tu ergo chariſſima ſoror, tu quam à me

fuisse amatam vel ipse Poliarchus ignoscit, sume regium insigne, & pro spe Siciliæ, in quam me natalium iura inseruere, terrarum omnium quę sub Radirobane fuerũt, esto Regina. Feres ad virum, quod ipse victoriæ iure ferre potuerat. Simul diadema Sorori imposuit; flente quidem præ lætitiæ copia Meleandro: populo autem tantis acclamationibus rem probante, vt diutissime auribus vsus abfuerit. Poliarchus vt eloquentia pollebat, ita cœpit beneficiorum suorum memoriam eleuare, vt soler-ter augeret; reuerentissimus Meleandri, Archombroto, Argenidi, populo blandus: vt dubium esset arma an pacem magis deceret.

Iamque omnibus ad templum processuris, filius Nicopompi vix decennium egressus, patre ducente se admouit Argenidi, blandeq; epithalamium à patre conditum tradens, se illius authorem non inepta aut timida iocositate asseruit. Cumque eum Meleander vocasset, sibi & Poliarcho iussit eiusdem carminis exemplaria donari, quæ puer præparata manu tenebat; rogandoq; cunari, quæ puer præparata manu tenebat; rogandoq; cunctantius opus hoc esset, sæpius adegit ridentem mentiri. Pauci versus, vt ad Principes, & occupatos, erant; ideoque & plures à quibus legerentur habuere.

Lapsus ab astrifero festa ad connubia cœlo
Phœbus adest. Vos, ô Superi, vos cernere coram
Possumus Aonii Vates. En panditur æther,
Et longo in nostras descenditis ordine terras.
Dumque faces accendit Hymen, dum Numine pompam
Exornat Regina Deum, paruusque Cupido
Lene facit vulnus, nulloque exerrat in ictu;
Ecce coronata plectrum testudine ducens,
Sic pulcher roseo Latonius inchoat ore.
Iungite concordes mansura in fœdera dextras,
Quæ non vlla dies, quæ non fata impia rumpant,
Iungite io Reges. Blandis lux aurea surgit

Auspiciis; Hymenæus adest; Date laurea serta
Postibus, & quinos fax pronuba surgat in ignes.
Gallica Trinacrios iungunt sibi numina diuos.
O socer! ô sponsi! sperataque turba nepotum!
Aspice nunc fœlix promissæ virginis ora.
Palladiis hæc forma genis; has alma nitentes
Fert Cytherea comas; tali Saturnia regnat
Lumine, vulnificos vel cum Latonia cinctus
Exuit, eque suis magnum petit æthera syluis.
Talis sponsa venit. Tu diuum hæc munera, Princeps,
Cuncta vide, mentisque bonis tamen acrius omne
Fige animi lumen: mortalia corda puellæ
Esse neges, fortesque tuas æquabis Olympo.
Illa etiam vultusque tuos, auroque nitentem
Cæsariem & castis vibrantia lumina flammis,
Cernere gaudet amans; & tunc te mente sub alta
Effingit, qualis sæuis quatere ardua bellis
Arma soles; nunc quantus eris patria agmina quando
Occurrent reduci, parilique inuecta triumpho
Ipsa per effusas tecum spectabitur vrbes.
Iamque timet, ne vana ferant hæc gaudia venti
Quæ cernit, redeatque nouis insomnia curis.
At ne, Virgo, time: Non hæc efficta sopore
Lætitia est, cupidæve errant ludibria mentis.
Certa vides. Adsunt genialia numina mecum.
Stat cunctis mens vna Deis, vox omnibus vna;
Iungite concordes mansura in fœdera dextras,
Iungite io dextras, tu formosissima virgo,
Tuque viros inter qualis sub nocte serena
Purpureus socios extinguit Lucifer ignes.
At tu sancta veni, tandemque merentibus adsis,
Exorata Quies. Satis exhausere pericli,
Sat pigras perpessa moras insignia Regum
Pectora; nunc votis expectatoque fruantur

Connubio. Sic & Tirynthius astra subire
Non nisi bisseni potuit mercede laboris.
Iungite concordes mansura in fœdera dextras,
Iungite io dextras. Quo tandem nubila rerum,
Et fœdi cessere dies? En lenius aura
Ridet, & ingenti cumulant sua dona fauore
Cælicolæ. O nunquam tranquilla exordia fatis
Heroum eximiis, nec denique naufraga virtus!

Paratæ ad Iunonis Lucinæ delubrum victimæ erant; Augureſque & Pontificum ordo, nuptiis omen facturi. Populus viam hymenæo, aut pæane celebrabat: Et quia Argenidi mater non erat, quæ facem nubenti filiæ luceret, is Timocleæ honos, Poliarchi & Archombroti commendatione collatus eſt. Inuocatis genialibus Diis tutelisque præcipue ignium qui velatæ Argenidi præferebantur, cum iam in victimas caderet ferrum, Poliarchus ſacrorum miniſtros iubet ſubſiſtere, dieique lætiticia auguſtior ita Archombroto loquutus eſt. Si fas eſt mihi apud te fidem eſſe, ô frater, doleo me marito adhuc matronā te quærere. Mihi ſoror eſt vultu & indole quæ vel ignobilem commendaret; annorum plus minus viginti. Si ſolida fœdera inter nos placent, hanc tibi iure fraterno deſpondebo. Et quoniam ritu gentili nulla pars regni in eam cadere poteſt, dos erit talenta ſexcenta præſentia. Meleander ſermonis erat arbiter qui Archōbrotum non tam cunctantem aſſentiri (nam placebat affinitas) quam ius patri facientem vt de nuru ſtatueret interrogauit an eam ſibi his legibus pactam vellet. Argenidem quoque, quamquam inter verecunda tunc ſacra ſilentium tenentem, monuerat Poliarchus, vt fratrem in mutua fœdera ſolicitaret. Ille ſe conditionem accipere apertiſſimo vultu reſpondit; amplexuſque Poliarchum; Præcepiſti mea vota, fortiſſime Regum. Quis te Deus in mei animi ſecreta perduxit? Ergo

hæc

hæc etiam ſacra mihi abſentem coniungant. Tu fidem, chariſſime, vtrimque præſtabis. Admoniti ſacerdotes vt geminarent auſpicia, ſedulitate eximia circa templum omnia turbabant; Cumque res emanaſſet in populum, nouo gratulantium clamore plenus aer prætervolantes aliquot aues intercepto alarum officio exanimauit. Omnes plaudebant. Omnes erant bacchantium lætitiæ proximi, Cœtuque confuſo, nulla diſcrimina ordinum tanta gaudia meminerant.

Diis interim proſecta dabantur:& cum hoſtiæ, quarum vna vittati iecoris fuit, placuiſſent Haruſpici; thure accenſo Sponſi in fœdera nuptiarum ad aram ſubiere. Perpetratis denique ſacris, iam pompa vertebatur ad regiam, cum in templi veſtibulo Aneroeſtus occurrit diſceſſurus, pallido vultu, & diuinandi ſtimulis pleno. Nam meritum pectus numina inſederant. Igitur quaſſans emotum Deorum furoribus caput, Saluete, inquit, ô Reges, ô numinum cura, exerciti hactenus fatis, nunc eorumdem clementia experturi nihil virtute iucundius. Fœliciſſime ſenum, ah ne Diis exprobra, Meleander, iſtos annos inter bella ſceluſque tuorum ciuium conſumptos. Viuida ætas, anniſque adhuc plurimis ſuffectura, nihil publice, nihil domi timebit. Nunc in Africa videbis Hyanisbem, nunc in Sicilia illam excipies. Procul mala factionum, procul inſidiatorum atrocitas. Veſtrum ſenium, iuuentuſque Archombroti, reuerentia & terrore ſubiget omnes; Hunc triumphantem fœlix pater de proximis Brutiis, Lucaniſque, & Epeirei littore aſpicies: huius pignora in veſtris adoleſcent amplexibus, longam Principum ſeriem datura Siciliæ; Nec charior tibi gnata nunc Galliæ deſtinata, quam quæ inde nurus adueniet. At vos ſæculi gemmæ, tu Poliarche, tuque Argenis, ne hic fidei, hic virtutum præmia, quæ certa vos manent, expectetis audire. Multa ignoro;

multa ſilenda ſunt. Fata ipſa fœlicitatis partem in quam producti eſtis, Deos celant, ne illi vobis inuideant. Pauca tamen de multis accipite. Qui vos amor hodie iungit, ad ſenium inuiolatos deducet. Non eum iurgia, non faſtidia, non ægrarum ſuſpicionum cura libabit. Proferetis imperii fines. Hinc vos Rhenus, hinc Oceanus victores aſpiciet. Timandræ inter nepotum cuneos exultantis imagines, ſæpe pro Cybele bonus poſteritatis error accipiet. Gloriam veſtram, fortitudinem, nutus, ſuſpicient vicinæ late gentes: Non abnuent vinci, non regi. Si quo ibitis, ipſa vos ſalus feret. Quicquid optabitis, Dii vota præuenient. Ac ne fœlicitas mortem deſtituat; nox vna feſſos ſenio exoluet, plura mox aſtra exhibitura mortalibus. Nec de fama dubitate. Hanc præſtabit æternam hiſtoriæ genius, quam in gentibus olim ſparſam, nulla vis, nulla ętas extinguet.

FINIS.

INDEX

INDEX IN BARCLAII ARGENIDEM.

A

Demades

D

E

F

G

Medi-

Phor-

FINIS.

JOANNIS
BARCLAII
ARGENIS